B. P. HASDEU

O P E R E

IV

Ediție critică de
STANCUILIN
Și
I. OPRIȘAN

DRAMATURGIA

ACADEMIA ROMÂNA
FUNDAȚIA NAȚIONALA PENTRU ȘTIINȚA ȘI ARTA
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARA ..G. CÂLINESCU"
București • 2003

Redactor: DACIANA VLĂDOIU
Tehnoredactor: VASILE CIUCĂ

DIN VOLUME

CARTEA A APĂRUT CU SPRIJINUL
MINISTERULUI CULTURII ŞI AL CULTELOR

ISBN 973-7934-07-5

RĂZVAN ŞI VIDRA

POEMĂ DRAMATICĂ ÎN CINCI CANTURI

Mărirea deşartă şi iubirea de argint, acestea sunt neşte neputinţe iuţi ale sufletului...

MITROP. TEOFIL, *Cazania,* 1644

DEDICAȚIUNE

Soției mele
IULIA PETRICEICU-HASDEU

Cumplita sărăcie ş-invidia vicleană
Danțau in jurul meu:
în inima durere, şi-o lacrimă pe geană,
Şi-n piept suspinul greul

Tu insă. ca o lampă rămasă mângâiere
Când faclele s-au stins,
Cu-o rază de iubire sorbeai acea durere,
Secai amarul plâns!

Suspinul singur numai îmi sta mereu în cale:
Oftam far' să voiesc,
Ca umbrele, ce-n fata luminei matinale
De noapte ne-amintesc!

în zilele acelea de sumbră poezie,
Cu-o mână-n mâna ta,
Am scris această dramă, ce-n viață-mi o să fie
Ca floarea „nu m-uita"!

în stalactit se-ncheagă o undă, picurată
P-o stâncă nencetat:
Aşa oftarea-mi lungă aice-i închegată
Suspin cristalizat!

Mânia mizantroapă a omului in goană,
Sarcasmul infernal,

Le vezi in astă carte, infipie-ntr-o icoană
Cu vârful de pumnal!

Şi cui să-nchin eu oare, când timpul se răzbună,
Ecoul amorţit
Din nemilosul viscol pe care Împreună
Atunci l-am resimţit?

O tu, ce chiar suspinul îl impărţeai cu mine.
Făcându-1 mai uşor:
Tăiai oftarea-ntreagâ în două mici suspine,
Unite prin amor!...

B.P.H.

CANTUL I

UN ROB PENTR-UN GALBEN

..în Moldova au cei mici despre cei mari ! acest obicei de pier fără judeţ, fără vină. si fără sama. Singuri cei mari judecători, singuri pârâşi si singuri plinitori legii. Şi de acest obicei Moldova nu scapă..."

URECHE, sub anul 1564

FEŢELE:

RÂZVAN, ţigan dezrobit
SBIEREA, boier bătrân
TÂNASE, cerşitor
BAŞOTÂ, mare vâtav
DASCĂLUL
TÂRGOVEAŢA I
TÂRGOVEAŢA II
TÂRGOVEAŢA III
TÂRGOVEAŢAIV
TÂRGOVEŢUL I
TÂRGOVEŢUL II
TÂRGOVEŢUL III
FATA I
FATA II
SLUJITORII de la vâtăvie

O piaţă in Iaşi, in fund o biserică, mai încoace o piatră, în laturi

TÂNASE
(şezând pe piatră)

Miluieşte-mâ, jupâne! Dumnezeu va da-nzecit
Sufletelor ce se-ndurâ de-un sărman nenorocit!

SBIEREA

(oprindu-se in drum)

Cum? Ce spui? La suta mia? O camătă minunată!
De-ar fi astfel, toata starea-mi eu ţi-aş da-o chiar îndată...
Să ştii insă că dând una, n-o mai vezi, n-o mai găseşti...

TÂNASE

(scLilându-se)

Miluieşte-mă, jupâne, cu ce singur socoteşti!
Ş-un bănuţ o să-mi ajungă... Iată, de trei zile-n gură
N-am luat un pic de pâine, n-am avut o fărmiturâ...

SBIEREA

De trei zile? Ce minciună!... Ş-apoi cine-i vinovat?
Pentru mine e totuna, de-ai mâncat sau n-ai mâncat...
Un bănuţ! Cum nu! E lesne!... Bănişorii nu s-aruncă.
Decât cerşitor, mai bine ia toporul şi la muncă.

(Râzvan se arată în fund şi se opreşte din dosul lui Sbierea.)

TÂNASE

Vai, jupâne! vai, jupâne!... Nu cerşeşte un român,
Nu cerşeşte cât mai are un pai de nâdejde-n sân!
Nici eu nu cerşeam, jupâne, pe când aveam vitişoare,
Ş-un pământ cât trage plugul, ş-o prispuliţâ la soare;
Dar vecinii, din rea pismâ, la judecată m-au tras,
Ş-acum iatâ-mâ-s, jupâne, gol pe poduri am rămas!...
Copilaşii plâng de foame...

SBIEREA

Copilaşii!...Vrea să zică
Tu eşti un nebun de frunte? După ce n-ai chiar nemica,
Te mai apuci de prâsilâ... Auzi! îi trebui copii!
Un neam de netoţi... Dâ-mi pac e! Ducâ-se pe la pustii!...

TÂNASE

(aşezându-se)

Of, of, of!... Şi tu, jupâne, o să dai de vreo ispită!

(Sbierea face trei cruci mari denaintea bisericii şi se depărtează, fără a băga de seamă că i-a căzut o pungă din chimir.)

RÂZVAN

Aşa cruci evlavioase, aşa faţă răstignită,
Aşa-nchinăciuni plecate, până la brâu şi mai jos.
Nu făcea nici Sfântul Petre, nici însuşi Domnul Hristos!...
Bre! Jupanul ăsta crede că drept la rai o să meargă,
Pe când dracii după dânsul cu limba scoasă aleargă!...

(Face câţiva paşi şi ridică de jos punga.)

Aoleu! O punguliţâ!... Ba-i un săculeţ cam greu!...
îl va fi pierdut boierul cel cu zor de Dumnezeu...
Mâi, opreşte-te, jupâne!... Stâi, jupâne, de m-asculia!...

SBIEREA

(din afară)

La naiba! Ţi-am spus o dată că nu-mi place vorbă multă!
Un singur pas nu poţi face fâr să dai de vrun calic!...
Fugi! N-am bani! N-am o groşiţâ! N-am nemic, nemic, nemic!

RÂZVAN

Nemic n-are sărăcuţul! Aşa zice!... Prin urmare,
Omul neputând să piarzâ lucrul ce nu-1 are,
Punga nu-i a lui. Atuncea... fie dar a cui o vrea,
De vreme ce toată lumea mi se leapădă de ea...

(Numără: „Unu... cinci... opt...")

Douăzeci, şi toţi cu găuri! Parc-ar fi să-mi povestească
Cum se dezmierdau, sărmanii, in salba sărbătorească,
Pe-un grumaz de ţărăncuţă, grâsuliu şi răsfăţat,
Pân'ce gheara ciocoimii din carne i-au înhăţat!...
De-ar avea banii o limbă, lucrurile ce ne-ar spune
Pe mulţi albi i-ar face negri, ca cel mai negru tăciune...
Nu! Eu nu vreau astă pungă!... Şi chiar foame de mi-ar fi,
Pâinea astfel cumpărată mă tem că m-ar otrăvi!...
Moşule!

TÂNASE

Ce vrei?

RÂZVAN

Jupanul nu ţi-a dat lescaie frântă?
Uite! Eu îţi dau o pungă... Scoală, moşule, şi cântă!

TÂNASE

De la un ţigan pomană?

RÂZVAN

Dec! Şi totuşi pe boier,
De-ţi da o scârbă de-aramâ, tu l-ai fi urcat în cer?

TÂNASE

E român, oricum...

RÂZVAN

Jupanul e român? Vai, ce ocară!
Te-nşeli, moşule! El este piatră, lemn, strigoi sau fiară,
Dar numai român nu-l cheamă, câ mult mai român sunt eu!...
Nu câta câ-ţi pare searbăd şi pârlit obrazul meu!...
Câ nici noaptea nu-i bălană, dar pământul odihneşte;
Câ şi pâinea de secară este neagră, dar hrăneşte!
Ş-apoi, moşule, eu unul nu-s ţigan de rând, mă jur.

Nu, nu. crede-mâ. în pieptu-mi bate suflet de vultur.
Mâiculiţa fu romàncâ...

TÂNASE

Moldoveancă?

RÂZVAN

Se-nţelese.

TÂNASE

Moldoveancă? Ce-auz, Doamne! Dar asta-i o fărădelege:
Unde s-au aflat
Câ s-a-mpreunat
Corbi cu turturele
Şerpi cu floricele.
Urşi cu căprioare
Şi norii cu soare? ...
O porumbiţă sâ-ndure un bărbat cioroi...

RÂZVAN

Taci, mâi!
Câ simţesc cum intrâ-n mine şaptezeci de nâbâdâi!...
N-atinge ţărâna mamei, câ nu mai ştiu ce-o să fie!
Mi se-ntâmplâ multe pozne, când sunt cuprins de mânie.
Eu nu-s ţigan... ţi-am mai spus-o!... Nu mă mai tot zăpăci!...
Mai pe scurt, na, iată banii!... Pleacă dracului de-aci!

TÂNASE

De la un şerb nu voi cere, nu voi lua niciodată:
Ursita-mi e neferice, dar a ta-i chiar blestemată.
De mi-ar fi să mor de foame, mâna mea n-o voi păta,
Primind milă dinlr-o mână, care... nici ea nu-i a ta!

RÂZVAN

Eu şerb? dar bată-te focu, mitropolitul Nâstase
Nu ştii oare câ la moarte-i pe toţi robii săi iertase?...
Singurul vlădicâ-n lume, sau cel puţin la români,
Care nu voia ca fraţii să fie slugi şi stăpâni.
Fiind tot un os ş-o carne... Aşa scris-au în diată,
Poruncind să plece slobozi toţi ţiganii săi deodată;
Toţi, moşule, pân' la unul, bărbaţi, copii şi muieri...
S-a spart lanţul! De-atunci, iată, două ierni şi două veri
^~BtrzT5ofln stânga şi-n dreapta, ca voioasa ciocârlie
Pe care n-o mai popreşte ferecata colivie.

TÂNASE

Eşti ţigan pe jumătate, nu eşti rob...

RÂZVAN

Asta-i nemic.
Mai este ceva. Vâzut-ai?...

TÂNASE

Ce?

RÂZVAN

Un ţigan grămătic?

TÂNASE

Grămătic? nu!... nu, băiete... N-am văzut, căci nu se vede,
Şi chiar de-aş vedea cu ochii, pare-mi-se că n-aş crede.

RÂZVAN

Ţiganii sunt tot ce-ţi place; şelari, fierari, potcovari...

TÂNASE

Calai...

RÂZVAN

Adecă, nu-i vorbă, nici călăii nu sunt rari!
Dar grămătici, ba... Ei bine! Numai singiir_eu supt soare,
Dintre mii de ţigânime, ştiut-am sâ-nvâţ scrisoare,
"Sârbească şfromânească, încât ajunsei de mic
în casa mitropoliei cel mai isteţ grămătic...
Grămătic, moşule dragă!... Acuma ia dară banii,
Şi te rog a nu mă pune într-un hal cu toţi ţiganii...

TÂNASE

Dar aceşti bani, mâi băiete, vor fi un lucru... furat.

RÂZVAN

Aşa-i! Tocmai! Ai dreptate! Ai vorbit adevărat!
Toţi banii din ţara noastră poartă, moşule, pe sine
Seninii! furilor ce-i pradă, printre lacrimi şi suspine,
De la noi. de la opincă, de la omul cel sărman,
Ş-apoi nu vor să ne-arunce în--obraz un gologan!
Zburători ce sug în umbră! Javre, moşule, de-acelea
La cari omenească-ţi pare nuriiai faţa, numai pielea,
Iar sufletul pe dobândă fu luat de la Satan,
Cu tocmeală să se-ntoarcâ mai murdar şi mai viclean!

TANASE

Bine, bine spui, băiete!..

RAZVAN

Lucru furat! ai dreptate!
însâ n-oi fi eu acela care va prăda pe-un frate!
Mama, buna mâiculiţâ, din mormânt ar tresări,
De-ar şti câ-n pieptu-mi se mişcă păcatul de-a tâlhări!.
Dar la naiba frunza verde! Ce sâ mai tocâm degeaba?

lata banii, mulţumeşte, du-te, cautâ-ţi de treabă!
Află, moşule, atâta: fie banii chiar furaţi,
Copilaşii tăi te-aşteaptâ fârâ pită şi-nsetaţi!...

TÂNASE

(luând punga şi sculându-se)

Bogdaproste, măi băiete!... Bogdaproste! Râu îmi pare
Ca să văz o lighioană cu-n suflet atât de mare!
De-ai fi român, cale-vale! Dar ţigan, păcat! păcat!
Tat'tâu o fi fost, băiete, o groaza de blăstâmat
De-au întortocheat pe mâ-ta în linguşirile lui...
Multe dragostea mai face pe faţa pământului!
E curat un fel de boală, ce de noi când se lipeşte,
. Pe român mi-l ţigăneşte, pe ţigan mi-l româneşte,
Toate lucrurile-n lume cu susul le pune-n jos:
îngerul urât se pare, Ucigâ-l-crucea frumos!...
Dar eram să uit, băiete, de-a te-ntreba cum te cheamă?

RÂZVAN

Pe mine Râzvan... Smaranda chema pe drăguţa mama;
Muri an... ba nu! trăieşte! trâieşte-n cugetul meu,
Şi va trăi totdauna, până voi trăi şi eu!...

TÂNASE

Dumnezeu să mi-te-ajute, precum tu m-ajuţi pe mine;
Zilele tale să curgă tot zile lungi şi senine;
Iar nevoia să doboare pe-oricine-ţi va fi duşman!...
Rămâi sănătos, bâiete!... Ce păcat câ eşti ţigan!...

(Pleacă murmurând: „Răzvan, Răzvan, Răzvan... " apoi se întoarce.)

Ştii ce? Mi-am luat de samă... Nu-mi trebuie punga-ntreagâ.
Mi-ajunge ş-un singur galben, zău aşa, Râzvane dragă!
Mai sunt mulţi săraci, bâiete, şi eu n-aş vrea de prisos,
Pe când se zbuciumă fraţii, simţind cuţitul la os!

(Scoţând punga.)

Na!...

RÂZVAN

Dar, moşule.

TÂNASE

Ascultă, nu mai face vorbă lungă!
Mai împarte tu ş-altora pâine din aceasta pungă.

(Ia un galbăn şi dă sacul lui Răzvan.)

Fă pe gândul meu, căci altfel, zău, nu primesc nici un ban...
Acuma, mă duc, băiete... Mare păcat câ-i ţigan!...

(Iese.)

RÂZVAN

Bietul om!... Ce fudulie! Ce vorbe late! Ce toană!
Cineva, privindT I-ar crede că-i un împărat în goană!
Ce despreţ! D-abia ne vede... Taica lui n-a fost ţigan!...

(Se uită in jur cu pază, apoi scoate din sân o hârtie.)

Lumea-şi bate joc de mine! Râde lumea de Răzvan!...
O să râz şi eu de lume... Da, vom râde fiecare:
Ea de mine cu trufie, eu de dânsa cu turbare!...

(Lipeşte hârtia pe un stâlp şi iese, pe când uşa bisericii se deschide, venind mai mulţi, dintte cari dascălul se opreşte lângă hârtie, iar ceilalţi se grămădesc.)

TÂRGOVEAŢAI

Uf! Nu mai stau pe picioare de necăjită de sunt!
Zău, nu-i prea bună zăbava, fie locul cât de sfânt.
Părintelui Agaftanghel ar fi un preot cu minte,
Dar lungeşte, vai!... Te face să fugi chiar de cele sfinte.

TÂRGOVEAŢA II

E mai deştept popa Tacu de la Sfântul Nicolai;
în două vorbe ţi-arată calea-n iad şi calea-n rai,
Ş-apoi iţi zice: alege-ţi! - şi-ntr-o suflare sfârşeşte;
De-ţi place iadul sau raiul, cum vrei, el nu te sileşte...

(Dascălul, stând lângă hârtie, începe a râde cu hohot.)

TÂRGOVEŢUL

Dar tu ce râzi, mâi fârtate, singur, chiar ca un smintit?
Te ştiam om de ispravă! Doară n-ai înnebunit?
Spune, ce scrie pe-acolo?

TÂRGOVEŢELE

Cine scrie şi cum scrie?

TÂRGOVEŢUL II

Nu cumva iarăşi vr-un cântec, rânjind de biata Domnie?

TÂRGOVEŢUL III

Sau poate vro păcăleală, pe vornici? pe logofeţi?

DASCĂLUL

"Eyvov, aveyvcov, *mxtyvwv:* neşte cai verzi pe păreţi!...

TÂRGOVEŢUL I

Eşti nerod, şi pace bună! Eu nu-s cărturar ca tine.

TÂRGOVEŢUL II

Nici eu!

TÂRGOVEŢUL III

Nici eu!

TOŢI

Chiar nici unul!...

DASCĂLUL

Aşa să fie!

TOŢI

Vezi bine!

DASCĂLUL

Vai de ţară!

TÂRGOVEŢUL I

Tu citeşte!

TÂRGOVEŢUL II

Eşti dascăl!

TÂRGOVEŢUL III

E treaba ta!

TÂRGOVEAŢA I

Curând! curând!

TÂRGOVEAŢA II

Zi odată!

CELELALTE

Nu mai putem aştepta!

DASCĂLUL

Fiindcă voi nu ştiţi carte...

TOŢI

Ei bine?

DASCĂLUL

Dar faceți gură..

TOȚI

Ei bine?

DASCĂLUL

Căci, din păcate, a românului făptură
Este.

TOȚI

Ei bine?

DASCĂLUL

Să zbiere cu câtu-i mai nătărău...

TOȚI

Ei bine?

DASCĂLUL

De voi mi-e milă...

TOȚI

Ei bine?

DASCĂLUL

Voi citi eu.

TÂRGOVEȚUL I

Citeşte!

TÂRGOVEȚUL II

Da! Da!

TÂRGOVEȚUL III

începe!

TÂRGOVEȚELE

Ascultare! Ascultare!

TÂRGOVEȚUL I

Eu port bumbac în ureche. Ridicâ-ți glasul mai tare.

TÂRGOVEȚUL II

Dar nu răcni, câ pe mine mă cam supârâ la cap...

TÂRGOVEȚUL III

Mai în sfârşit, hai odatâ, mişcâ-ţi barba cea de ţap!

DASCĂLUL
(citeşte)

Frunză verde de negară!
De când domneşte în țară
Petru Vodă şchiop şi slut,
De râs țara s-a făcut!...

TOȚI

De râs țara s-a făcut! Da, da, da!
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha! Hi, hi! Ha, ha!

TÂRGOVEAȚAI

Petru Vodă şchiopătează, dar nu-i slut!

TÂRGOVEAȚA II

Nu, nu, nu este!
Ba-i chiar frumușel la față ca Fătul cel din poveste!

TÂRGOVEȚII

Tăceți, gâștelor, odată!

TÂRGOVEȚELE

Auzi, obraznici, mojici!

DASCĂLUL

Ori mâ-ți asculta, sau altfel mă duc și vă las aici...

TÂRGOVEȚII

Ba nu... Citește! Citește!

TÂRGOVEȚELE

Noi gâște? Noi?... Ce ocară!

TÂRGOVEȚUL I

Tăceți sau plecați!

TÂRGOVEȚUL II

Firește!

TÂRGOVEȚUL IV

Da, da! Afară! Afară!

DASCĂLUL

Vreți să m-ascultați odată?

TÂRGOVEȚUL I

Negreșit! Nu ne pricepi?

TÂRGOVEȚUL II

Citește! Haide! Tăcere!

TÂRGOVEȚUL III

Apoi dară ce nu-ncepi?

DASCĂLUL

Frunză verde de negară!
Vodă doarme în cămară
Iar boierii, tot furând.
își fac trebile pe rând!

TOȚI

își fac trebile pe rând! Da, da, da!
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha! Hi, hi! Ha, ha!

DASCĂLUL

Frunză verde de negară!
Norodul plânge și zbiară,
Dar în cer și pe pământ
Nu-l aude nici un sfânt!

TOȚI

Nu-l aude nici un sfânt! Da, da, da!
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha! Hi, hi! Ha, ha!

DASCĂLUL

Frunză verde de neg...

TÂRGOVEAȚAI
(întrerupând)

Haide! iarăşi frunză verde de negară?
Ce Doamne! Tot numai una? ... Ca şi când n-ar fi într-o vară
Feluri de feluri de frunze!

TÂRGOVEAȚA II

Viorele, rozmarini...

TÂRGOVEȚA III

Garofițe, busuioace...

TÂRGOVEAȚA IV

Trandafiri, brânduşe...

TOATE

Crini...

TÂRGOVEȚUL I

Tăceți odată, câ-i poznă!

TÂRGOVEȚUL II

O să vă luăm la goană!

TÂRGOVEAȚAI

Auzit-ai, soro, vorbe!

TÂRGOVEȚUL III

Bre! Doar nu eşti o icoana?

TÂRGOVEAȚA II

Dar nici dumneata un vodă, ca să ne batjocoreşti!

DASCĂLUL

Vreți să citesc mai departe? Nu vreți?...

TOȚI

Ba da, să citeşti!

DASCĂLUL

Frunză verde/de negară!
Decât un domn de ocară,
Iar boieri mişei şi hoți.
Mai bine la dracu toti!

TOȚI

Mai bine la dracu toți! Da, da, da!
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha! Hi, hi! Ha, ha!

TÂRGOVEȚUL I

Mâi! Oare tocmai la dracu?... Să nu fie?... Ştii... Mai lasă.

TÂRGOVEȚUL II

Ba nu! Nicidecum! La dracu!

TÂRGOVEȚUL III

La dracu cei ce ne-apasâ!

TÂRGOVEȚUL I

Fie şi la dracu, totuşi... vro vorba mai cu papuci...
De pildă, la cel cu coada şi cu coarne să te duci;
Se-nțelege câ-i tot dracul, dar ocara-i mai cioplită...

DASCĂLUL

Aş! Cu coame şi cu coadă poate să fie ş-o vita!
Mai bine dar drept la dracu!

TÂRGOVEŢUL II

Mai bine, pre legea mea!

MAI MULTE VOCI

Ho! încet! Vine vâtavul!

TÂRGOVEAŢAI

O să dăm de vro belea!.

(Se arată Başotă, înconjurat de slujitori.)

DASCĂLUL

Soseşte nenorocitul, tocmai când vorbeam de vite:
Se-ntâmplă, zău, câteodată cimilituri potrivite.

BAŞOTĂ

Oameni buni! Ce staţi aicea? Ce veste? Ce v-aţi oprit?
Cu ce scop?... A! o hârtie! Să vedem, ce s-a citit?

TÂRGOVEŢUL I

Va fi o carte domnească...

TÂRGOVEŢUL II

O cazanie...

TÂRGOVEŢUL III

O rugă...

BAŞOTĂ

Slujitori! Să fiţi cu pază, ca nici unul să nu fugă!
Parc-aş fi sigur câ-i iarăşi vrun cântec neruşinat.

TÂRGOVEŢUL I

N-aş crede!

TÂRGOVEŢUL II

Nu-1 mai citeşte!

TÂRGOVEŢUL III

Foarte râu ne-am încurcat...

BAŞOTĂ

(apropiindu-se de placard şi silabisind: „Frun... frunză... verde... de negară... de când... dom... dom... domneşte...")

Cum? împotriva domniei? împotriva stăpânirii?
Şi voi toţi sunteţi in gloată părtaşi ai nelegiuirii?
A! v-am prins, litfe spurcate! Vi-i dragă viaţa sau ba?
Să-mi spună dar adevărul, pe cine l-oi întreba!
(Apucă pe piept pe Târgoveţul I.)
Tu ai o faţă cam proastă: frunte jos, gură căscată,
Semnele cele mai bune de-o inima nestricatâ...
Pune dar mâna pe cuget, ş-aratâ-mi cine 1-a scris
Acest cântec ce cutează pe-un vodă sâ-1 ia în râs?

TÂRGOVEŢUL I

Iartă-mi, jupan vătave... Măria ta şi stăpâne...
Eu nu ştiu chiar nemicuţâ... de nu-i aşa, să fiu câne...
Eu am sosit acuşica... Sunt omul cel mai smerit...
Eu nu ştiu carte, jupâne... Nu eu, altul a citit...

(Răzvan, intrând pe nesimţite, se amestecă în gloată.)

BAŞOTÂ

A citit? Dar cine-anume? Care dintre toţi? Arata!

TÂRGOVEŢUL I
(arară pe *Dascăl)*

Acesta, jupan vâtave...

BAŞOTÂ

A! Fiinţă blestemata!

DASCĂLUL

Da, da! Cam aşa, jupâne! Ce sâ zic? Eu am citit.
Dar nu cu voie vegheată: chiar dumnealor m-au pofiit...
Cercetează-i şi-i întreabă... Nu sunt eu cel cu pricina.
A citi când nu te lasă, de! a cui sâ fie vina?

BAŞOTÂ

Oameni buni! Acuma dară, ca sâ vâz ce-i de făcut,
Vâ mai întreb, cum anume a citit acest limbut?

TÂRGOVEŢUL I

Curat pe moldovenie...

TÂRGOVEŢUL II

Negreşit! Cum se citeşte!

BAŞOTÂ

Drace! nu-i aci-ntrebarea. Eu ştiu câ moldoveneşte,
Dar citit-a oare iute'.' Fără a se-nvâlmâşa?
Resfirat? Limpede? Neted? Repede?

MAI MULŢI

Aşa! aşa!

BAŞOTÂ

Aşa-i. hoţule?... Ei bine! Acuma ce-mi vei răspunde?

DASCĂLUL

Hoţ! **rVw6i** aautov, jupâne. Eu nu doresc a m-ascunde.
Citit-am cum este rostul; vezi bine câ nu-n zădar
Am tot învăţat la buche. Sunt dascăl! Sunt cărturar!

BAŞOTĂ

Ticăloşiile! Cum, Doamne, nu ţi-e greu, nu ţi-e ruşine
Sâ-mi spui mie la palavre, când vorbeşti tocmai cu mine?...
Eu! cu vatavul cel mare, mâ-nţelegi tu cine-s eu?
Mâna dreapta a lui hatman, carele la rândul sâu
Este şi el mâna dreapta a lui vodă... Prin urmare,
Vreau să-ţi spui, cap fâr' de crieri! câ eu, vâtavul cel mare,
N-aş putea citi prea iute ceea ce alţii au scris.
Ş-apoi tu! tu s-o poţi face? Ar fi un lucru de râs!
Un dăscâlaş, o nemicâ, tu sâ mă-ntreci chiar pe mine?
Aceasta-i peste putinţă! Aceasta nu se cuvine!...
Deci, judecata ţi-e scurtă, fiind foarte-nvederat,
Câ cine-i foarte obraznic este foarte vinovat.
Tu ai scris cântecul ăsta! Te cunoşti după spânceanâ:
Un nas ascuţit de vulpe, o bârbiuţâ vicleana,
Ochi mici şi buză subţire... chiar un chip de fariseu!
Vezi câ te-am ghicit? Pe mine nu mâ-nşeli tu, fătul meu!...
Slujitorilor, luaţi-1! E bun de spânzurătoare!

RÂZVAN

Mai staţi! De ce-i aşa pripă? Turci, tătari sunteţi voi oare
De săriţi dintr-o năvala grabnic a ne spânzura?

Jupan vătav, mâna dreapta! Mă rog nu te supăra!
Sâ fie oare cu cale. în ţara moldovenească.
A omorî pentr-un cântec o fiinţă omeneasca?

BAŞOTÂ

Ţigan! Cioară! Faraoane!

RÂZVAN

Fie toate cum vei vra,
Dar pe bietul om, jupâne, iartă-1. nu-l mai spânzura!
El nu-i faraon, nu-i cioara; e român, îţi este frate...

TÂRGOVEŢII

Are dreptate ţiganul! Ţiganul are dreptate!

BAŞOTÂ

O sâ-1 învăţ eu îndată! Sâ mâ-nfrunte ş-un netot?
Băieţi! Pe-amândoi luaţi-i! Spânzuraţi-i bot la bot!

RĂZVAN

Zău? Ce spui? Aşa-i povestea? De minune! Foarte bine...
Atunci lâsaţi-1 pe dascăl şi luaţi-mâ pe mine;
El nu-i vinovat, sărmanul; cântecul fâcut-am eu;
L-am scris, l-am lipit şi pace! De nu-i bun, îmi pare râu...
Ce priviţi aşa la mine? Doară nu-s o arătare...

MAI MULŢI

Tu ai scris?

RÂZVAN

Chiar eu, fireşte.

BAŞOTÂ

Lucru vrednic de mirare.
Un ţigan sâ scrie stihuri, n-aş fi crezut-o... Ce-i drept.
~"Mutra-i oarecum arată suflet ager si deştept...
Vrea sâ zică, ş-acea doina din săptămâna trecută...?

RÂZVAN

Frunză verde magheran.
Logofătul e viclean...
Da. da. jupâne vâtave! Tot de mine e făcută...

TOŢI

Bre!

BAŞOTÂ

Ciudat! Să ştie carte o jivina de ţigan!

RÂZVAN

Ba poate câ-ntrec, jupâne. pe mulţi boieri din Divan...

BAŞOTÂ

Slujitori! lăsaţi pe dascăl, măcar câ eu cu arcanul
Pe toţi dascălii i-aş prinde ş-aş spânzura cu toptanul;
Căci ei răzvrătesc norodul, ei învaţă pe cei mulţi
C-ar trebui ca boierii să umble goi şi desculţi;
Şi chiar ăst ţigan n-ar merge astăzi la spânzurătoare
De n-ar fi fost nici un dascăl ca sâ-1 pună la scrisoare...
Cată dar. dascăle, cata! Scăpat-ai cum ai scăpat,
Dar pâzeşte-te de dracul, c-o sâ dai de vrun păcat!...
Acuma tu, faraoane, râspunde-mi dar docamdatâ.
De ce te-apuci tu d-o treaba poprita şi neiertată?
O faci oare de la tine? sau cineva ţi-o fi spus?

RÂZVAN

Apoi, de, jupan vălave, Slan ejos şi Oprea-i sus!
Dumneata mereu ne spânzuri, ş-astfel trăieşti boiereşte;
Eu fac doine şi doinite, ca să-mi petrec ţigăneşte;
Fiecare cu ce poate!... Nu-i dat dreptul orişicui
Să punâ-n ştreang omenirea in mijlocul târgului!...
Ş-apoi acest drept, jupâne, dacă mi s-ar da şi mie,
Eu n-aş omorî nici unul, ca sa pot ierta o mie.

BAŞOTÂ

(surâzând)

Şiret ţigan!... Dar nu-i lesne a scăpa pe-un osândit!
Fapta ce tu ai fâcut-o e un lucru de gândit.
A necinsti cârmuirea, a batjocorit Divanul,
Poale numai doară Vodă, sau Măria sa sultanul...
Totuşi, dragul meu, o lege, un vechi şi sfânt obicei,
Te-ar scoate din gura morţii... Eşti însurat sau holtei?

RÂZVAN

Ba nu-s însurat, jupâne...

BAŞOTÂ

Mare noroc! Eşti ferice!
Ai putea sâ scapi cu zile... în pravila ţării zice
Cum câ de-osândă se iartă pe cine-l ia de bărbat
O copilă, o fecioară, un suflet nevinovat...
Aşa-i obiceiul nostru, datina cea strămoşeasca.
Acuma rămâne numai vro fata sâ se găsească...
(Către târgoveţe.)
Printre voi nu este oare?

FATA I

Sunt eu.

FATA II

Şi eu.

BAŞOTÂ

Minunat!
Două fete cumsecade? Nu-i aşa? De măritat?

FATA I

Negreşit!

FATA II

Fârâ-ndoială!

BAŞOTÂ

Prea bine. Spune-ţi-mi. dară,
Care dintre voi, de milă. nu va lăsa ca să piară
De-o caznă foarte cumplita acest băiat priceput?
însuşi eu voi face nunta, dupâ cum am mai făcut,
Mi-eţi fi ciraci...

FATA I

Iertăciune! Eu una nu vreau, jupâne!...
Un bărbat ţigan! O. Doamne! Cum se poate!... E ruşine

FATA II

Şi nici eu!... ferească Sfântul!... mai bine foc şi potop!
S-ajung de povestea lumii? Eu, fata de protopop?...

RÂZVAN

Aşa-i? Atunci de ce dară ieşit-aţi voi amândouă.
Răsărind in sus deodată, ca ciupercile când plouă?
Ca sâ ne cântaţi cu ison ca sunteţi de măritat?

FATA I

De ce!... lata!... Să se ştie!...

FATA II

Ce ţigan neruşinat!

RÂZVAN

Măi! Le-aţi auzit cu toţii de la mic şi pân' la mare!
Astfel dar, de-acu-nainte veţi şti bine fiecare,
Spunând-o-n toată Moldova, spre ştiinţa tuturor
De la Nistru pân'la munte, că cine sunt dumnealor!
Mirese de pruncealâ ce-ar vrea bărbaţi sâ-şi găsească...
Iar dumneaei mai cu seamă, o fată protopopească!

(Toţi râd cu hohote.)

SBIEREA
(intrând)

Ce oameni lipsiţi de minte. Sâ râzâ chiar de prisos:
Şi fără nici o dobândă, şi fârâ nici un folos.

RÂZVAN

Ai văzut, jupan vâtave, câ nu-i nici o fatâ-n lume
Ca sâ nu se înfioare când aude de-al meu nume...
Frumoasâ-i legea străbună, ce iartă pe-un vinovat,
Dacă poate sâ-1 iubească un înger fârâ păcat;
Frumoasâ-i legea străbuna, care pricepe c-o ceaţă
Se pierde, când o răzbate o raza de dimineaţa;
Frumoasâ-i legea străbună, care crede că nu-i râu
Alesul unei fiinţe curate ca Dumnezeu!...
Frumoasâ-i legea străbună... dar dânsa nu-i pentru mine.
Precum într-o florărie nu-i loc unui mărăcine,
Precum într-o sărbătoare nu-i loc unui cerşetor.
Precum în zvonul de râsuri nu-i loc plânsului de dor;
Căci numai cerul primeşte, sub slreaşina-i milostivă,
Scai şi floare, catifeaua şi sucmanul dopotrivâ!...
JEu, ţigan! eu... o, jupâne! Decât vai, decât amar,
/ Mai dulce-i spânzuratoarea! Nu mai aşteaptâ-n zadar!...

(în acest interval Sbierea, zărind capătul pungii ieşit din cămaşa lui Răzvan, se pipăie cu îndârjire la chimir.)

BAŞOTÂ

Pentru cea dentâi greşeală, moartea ştreangului e mare...
Slujitori, acum dodatâ... duce-ţi-mi-1 la-nchisoare.

SBIEREA
(smulgând punga din sânul lui Răzvan)

Sacul meu, jupan vâtave! Iafâ-1, săculeţul meu!
(Se pune a număra banii.)

BAŞOTÂ

Cum? Aşa sâ fie oare? L-ai furat? Tu?

RĂZVAN

Ba nu eu.

TÂRGOVEŢUL I

Ţiganul la mai se-neacâ!

TÂRGOVEŢUL II

Ţiganul îşi dete-n petec!

TÂRGOVEŢUL III

Zi câ-i un ţigan, şi pace!

TÂRGOVEȚELE

Un ticălos! Un besmetec!

SBIEREA

Fost-au douăzeci de galbeni... Numai nouăspreci mai sunt!...
Unde-i unul? unul? unul?... Dați-mi-1 de sub pământ!

BAȘOTÂ

Unde-i galbânul, țigane?

SBIEREA

Un gâlbânaș, rupt din soare,
Strălucitor, fârâ gaură, ferecat... M-auzi tu oare?

BAȘOTÂ

De ce nu răspunzi, țigane?

SBIEREA

De ce mâ nenorocești?

RĂZVAN

Apoi de!... Iartâ, jupâne... Galbânu-ți nu-1 mai găsești...
în locu-i va fi o pâine într-o colibă săracă...

SBIEREA

Eu nu te-nțeleg! Eu nu știu!... Scoate-mi-1 din piatra seacă!

BAȘOTÂ

Țiganul e prea obraznic. Am fost cu dânsul prea blând.
Slujitorilor, luați-1! Spânzurați-1 mai curând!

SBIEREA
(apucând pe Bașotâ de mână)

Mai stâi, jupâne vâtave! Nu te grăbi! Mai așteaptă...
Spânzurâ-1, dar mai-nainte fă-mi o judecată dreapta.

BAȘOTÂ

Ciudat, boierule dragă! Apoi ce-ți pot face eu?

SBIEREA

Cum ce? Vreau sfânta dreptate...Cum ce? Dâ-mi galbânul meu!... Uitat-ai pravila țărei? obicei? canoane? lege?...

DASCĂLUL

în ce guri începe legea!

SBIEREA

în gura mea, se-nțelege!...
Ascultă, jupan vâtave... Nu mâ lăsa păgubaș!...
Sau țiganul să-mi întoarcă acel galbân... gâlbânaș...
Ori de nu... atunci, jupâne, stăpânul sâ mi-1 plătească...
Astfel este obiceiul, pravila moldovenească...

BAȘOTÂ

Al cui ești tu, mâi țigane? Cine e stăpânul tâu?

RÂZVAN

Sunt țigan iertat, jupâne; țiganul lui Dumnezeu!

SBIEREA

Iertat? Cu atât mai bine! Dup-a legii glăsuire,
Băiatul mi se cuvine în loc de despăgubire,

Aşa-i, jupâne vâtave!... Pravila zice curat:
Furul sâ se dea acelui de la care a furat.
Dâ-mi-1 rob.

RÂZVAN

Eu rob?

SBIEREA

Vezi bine.

BAŞOTĂ

Adecă, oricum sâ fie,
Vrei, boierule, sâ-1 capeţi jidoveşte în robie.
Ştii c-un ţigan, chiar de laie, se plăteşte orişicând
Peste douăzeci de taleri, pe când asta nu-i de rând;
E frumos şi ştie carte...

SBIEREA

Ştie carte?

BAŞOTÂ

Foarte bine.

SBIEREA

Tocmai aşa rob îmi trebui. Este tocmai pentru mine.
îmi va ţine catastişe, socoteli şi daraveri.
Dă-mi-1 dupâ legea ţârei...

DASCĂLUL

Cea făcută de boieri!

SBIEREA

Nu ştiu de cine-i făcută, dar ştiu că-i foarte cu cale.

BAŞOTÂ

Atuncea se schimbă treaba... Să-ţi spui verde duniitale
C-aş avea şi eu nevoie de-un ţigan aşa de rar,
Cam cutezător, cam ţanţoş, dar deştept şi cărturar.
Nu-nţeleg. nu pot pricepe şi nu vreau ca el sâ fie
Bună prada pentru altul, pe când îmi place şi mie...
Deci, ia-ţi galbânul din parte-mi, iar eu pe ţigan mi-1 iau.

SBIEREA

Nu, jupâne! Niciodată! Nu, nu, nu! Nu vreau! Nu vreau!.
Vinovatul să-mi plătească! Nu altul! Nu orişicare!

BAŞOTĂ

Boierule! Ştii preabine, cine-i vâtavul cel mare?...

SBIEREA

Dec! şi eu la visterie fost-am ftori-câmăraş!

BAŞOTÂ

Boierule! Află dară câ postelnicul mi-e naş...

SBIEREA

Dar apoi şi eu, jupâne, cu logofătul sunt rudă...

BAŞOTÂ

Boierule! Nu m-apnnde! Mâ faci sâ plesnesc de ciudă!

SBIEREA

Plesneşte. Eu nu te-mpiedec... Dar ţiganu-i tot al meu!...

BAŞOTA

Boierule! Taci din gură, câci mâ jur că eu... eu... eu...

RÂZVAN
(către popor)

Câinii osul ca s-apuce, corbii stârvul ca sâ-mpartâ,
Boierii ca sâ robească, unii cu alții se ceartă!...

TÂRGOVEȚUL I

Se-nțelege!

TOȚI

Aşa este!

SBIEREA

îi vezi, jupâne vâtav!
Taie-i pe toți! Nimiceşte mojicimea cu nărav!
Dar pe țigan dâ-mi-I mie.

RÂZVAN

Stați, boieri! Vorba-i degeaba!
Nu me-ți robi voi pe mine! Nu me-ți robi! Mai degrabă
Veți pune-n lanțuri furtuna, cu tunete şi cu ploi,
Decât s-ajung eu vrodată rob la unul dintre voi!...
Jupâne! Eu cer osânda. Spânzurâtoarea m-aşteaptâ.
Mi-am bătut joc de Domnie; e cea mai grozava faptă!...
Cineva poate sâ râzâ de sfinți şi de Dumnezeu,
Dar de Vodă, nu ... Ei bine! Dâ-mi, jupâne, ştreangul meu!

BAŞOTÂ

Slujitorilor, luați-1!... Ba nu...
(Lui Sbierea ia o parte.)

Boierule draga,
Uită cearta, câci, pe cinste, am glumit, a fost o şagă,
Un nemic. Dumneata, frate, cu logofătul eşti neam,
Şi chiar la logofeție eu o judecata am
Cu neşte răzaşi... Un petec... Nu-i tocmai o treabă mare...
Mâ-nțelegi... Sâ fim prieteni... O pricină de hotare...

(Se *strâng de mâini cu căldură.)*

RÂZVAN

Ce mai aşteptați voi dară? Ce stați? Ce vă mai gândiți?...
Calai ce pe robi ucideți, pe cei slobozi îi robiți!

TOȚI

Are dreptate țiganul! Țiganul are dreptate!

BAŞOTÂ

Slujitori! Dați-mi afară toate gurile căscate!
(Slujitorii gonesc poporul, care se depărtează cu nemulțumire.)

TÂRGOVEȚUL I

Lasâ-mă, jupan vâtave, sâ vâz cioroi spânzurat!

CEILALȚI

Şi eu! Şi eu!...

BAŞOTĂ

Ba la naiba!

SBIEREA

Afara de la mezat!

BAŞOTĂ

Aşa-i! Acum suntem singuri! Nimeni nu-mi mai stă la spate,
Ca sâ strige câ-i cu cale sau câ nu este dreptate...
Slujitorilor, la lucru!... Apucaţi-1 pe ţigan!

RÂZVAN
(lâsându-se în mâinile slujitorilor)

Mâ dau eu singur, jupâne.

BAŞOTÂ

Treaba merge găitan.
Legaţi-mi-1 şi duceţi-1!.

RAZVAN

întins la spânzurătoare!
Omul om, sâ fie slobod, decât rob, mai bine moare;
Ş-apoi moartea-i înviere pentru cel despreţuit!

SBIEREA

Aleii! Vorbeşte-ntr-aiurea... Necum sâ fi-nnebunit!..

BAŞOTÂ

Prietene! Ia-ţi ţiganul, şi nu uita mai cu samă
Pricina cea de hotare...

RÂZVAN
(zbuciumându-se cu disperare)

Unde eşti, o! mama! mamă!

CANTUL II

RĂZBUNAREA

Ţiganul şi clăcaşul
Au fost gândirea mea;
Stăpânul, arendaşul.
Şi legea lor cea grea...
C. BOLLIAC

FEŢELE

RÂZVAN, căpitan de haiduci	MOŞ TÂNASE
RÂZAŞUL1 ceauşi de haiduci	HOŢUL I
VULPOIU *I*	HOŢUL II
VÂSCAN GANEA, boier	HOŢUL III
VIDRA, nepoata vornicului Motoc	CIOBANUL
SBIEREA	HAIDUCI

Un crâng in codrul Orheiului in Basarabia. în fund un pârău. Mai incoace un trunchi răsturnat. în laturi stânci.

HOŢUL I

Ian să-mi spuneţi, ce sâ facem ca sâ mai scurtăm din vreme?

HOŢUL II

Face-vom ce face frunza, când prin codru vântul geme;
Ori vom face ca izvorul, când arunca spuma lui,

Scâpârând argint din unda, pe verdeața crângului;
Sau sâ facem ca securea, când fieru-n copaci lovește,
Iar copaciul.nu se lasă, luptându-se bârbâtește;
Frunza, securea, izvorul, toate ne cânta cu dor;
Sâ cântăm și noi ca frunza, ca secure, ca izvor!

HOȚUL III

Cântecul sâ fie freamăt, troscot, șoaptă, toate-ntr-una;
Blând ca sărutarea mumei, crunt și groaznic ca furtuna!

HOȚUL I

Sa cânte Râzașul dară!

RÂZAȘUL
(oftând)

De ce nu, de-aș avea cui,
Ștergându-mi plânsul, cum se scoate cui prin cui!...
Dar ce zic! Nu sunt eu numai, care sufere și plânge;
N-oi fi singur eu, în care doina-mi cugetul va frânge;
Tot ca mine varsă lacrimi, despuiați și nevoiași,
Toți acei ce-n țara noastră se mândresc a fi râzași,
Păstrând, ca o moaște sfântă, crisoave, peceți, urice,
Putrezite de vechime și-n cari cu fala se zice
Câ, scâldându-se în sânge, moșii și strămoșii lor
Au câștigat ca răsplată câte-o brazdă de ogor!...
Tune, fulgere, trăsnească, cu potopul și pojarul!
Mult-mare mi-este mânia! Mi-este mare-mult amarul!

HOȚUL I

Eu am auzit, bădiță, c-adecâ și la munteni
Ar fi râzași ca și-ai noștri, numiți acolo moșneni...

HOȚUL II

Sunt și-n Ardeal, măi fârtate; ba și-n țara ungurească;
Le zice chineji, dar este chiar o breaslă râzâșească.

RÂZAȘUL

Apoi oriunde sâ fie, tot o soartă, tot un drac!
Tot vecinii mi-i înșeală, tot vecinii mi-i dezbrac;
Vecini de cei cu putere, cu caftane daurite,
Numai fir, numai mâtasâ, numai cu samur blânite;
Vecini dintr-aceia care, c-o-mbrâncire, c-un cuvânt,
Satul întreg plin de viață mi-l prefac într-un mormânt!
Vecini dintre cari acuma, de-i văz în cale-mi, îi spintec,
Și hohotesc spintecându-i...

HOȚUL III

Dar tu ai uitat de cântec.

RÂZAȘUL

Ba n-am uitat. Vrut-am numai sângele-mi sâ-l pui in joc,
Ș-astfel, pomenind trecutul, sâ pot cânta mai cu foc.
(își drege glasul, își apasă cușma pe frunte și cântă.)

Frunză verde de sălcie!
Bat-o scârba râzâșie!
Eu credeam câ-i boierie,
Și-i curată calicie!
Ani întregi m-am judecat,
Sănătatea mi-am mâncat,
Și nimic n-am câștigat.
Eu umblam la judecată,
Copiii-mi plângeau pe vatră,
Nevasta-mi era uitată!
Dar acuma Dumnezeu
A făcut pe gândul meu,
Ca să-mi mai răzbun și eu!
Pentru dalba haiducie,
Pentru mândra voinicie,
M-am lâsat de râzâșie,
Ș-am ales judecători,
Cei stejari nestrâmbâtori,
Ca să-mi fie frățiori!

TOȚI

Numai codrulețul drag
Dă dreptate la sărac!
Numai arcul după spate
Dă săracului dreptate!

HOȚUL I

Zi, Râzașule,-nainte! Zi-nainte! Nu mai sta!
Câ sâ știu câ piere lumea, tot cu drag te-aș aculta!

HOȚUL II

Zi-nainte! Zi-nainte! Sâ te-auză sfântul soare!

HOȚUL III

Uf, uf, uf! Râu mâ frământă! Mi-e și cald, mi-e și răcoare!

RÂZAȘUL
(ia aicul în mână și cântă)

Frunză verde lemn sucit!
Și de când m-am haiducit,
Dragu-mi-i drumul cotit
Și de umbr-acoperit.
Când văz pe ciocoi viind,
Mâ fac broasca pe pământ,
îmi așez sâgeata-n vânt,
Și mi-1 iau la căutare,
De la cap pân'la picioare,
Fârâ ah, fără cruțare!
Și chitesc, și socotesc,
Și cuget, și mă gândesc,
Pe unde sâ-1 nemeresc:
La retezul pârului,
Din dosul ișlicului
Unde-i greu ciocoiului!

TOȚI

Las' sâ moară ca un câne.
Câ mult te-a căznit pe tine!
Las' sâ moară ca o fiara,
Câ mult geme biata țară!...

(Se arată, trecând puntea pârâului, Ganea și Ciobanul.)

HOȚUL I

Un boier aice-n codru!

CEILALȚI
(apucând armele)

Un caftan!... Suntem trădați!

CIOBANUL

Liniștiți-vâ, câ doară ne cunoaștem, măi fanați!
Eu vi-1 aduc pe credință; eu vi-s chezaș și povață;
Voi aveți lipsă de galbeni, el are lipsă de brâțâ...

GANEA

Care-i căpitanul vostru?

RÂZVAN
(ieșind dintre tufe)

Ce-ți trebuie? Ce poftești?

GANEA

Pe căpitan.

RĂZVAN

Căpitanul? sunt eu; dar tu cine ești?

GANEA

• Dumneata? Sâ fie oare? Sabia cea de văpaie,
De care tremură ţara?

RÂZVAN

Numai pe cei răi îi taie.

GANEA

Dumneata Răzvan?

RĂZVAN

Ei bine, ştii acuma cine-s eu;
Spune-mi dar şi tu, jupâne, cum se cheamă ciocul tâu?

GANEA

Nu-i vorba de nume...

CIOBANUL

Lasă! ţi-oi spune eu, căpitane.
Din botez Vâscan îi zice, iar dupâ poreclă Gane;
Feciorul lui Osip Gane ce fusese căminar...

GANEA

Eu n-am venit în pădure ca sâ vorbim în zadar.
Lucrul care mă zoreşte trebui isprăvit îndată...
Nu-ncape nici o zâbavâ... Află câ iubesc o fată...

RĂZVAN

Atunci du-te la vrun popă, dintre cei ce pentr-un zlot
Cunună sora cu frate şi mătuşă cu nepot!
N-ai ce câta pe la mine,
Preoţit de cruda soarte
Ca sâ cunun alde tine
Numai cu duhul de moarte!
Aşadar, pleacă, jupâne; pleacă, vesel c-ai scăpat...
însă de-ai venit aice cu vrun scop înveninat...
(Pune mâna pe pumnar.)

CIOBANUL

Nu-1 speria, căpitane... Boierii sunt slabi la fire:
Braţul, haina, mintea, faţa, inima, totu-i subţire.

RÂZVAN

Urmeazâ-ţi vorba, jupâne. Te-ascult...

GANEA

Apoi îţi spuneam
C-am îndrăgit pe-oarecine, fireşte fată de neam;
Din nenorocire totuşi ea n-are mamă, nici tată,
Ş-unchiu-sâu vrea sâ-i răpească moştenirea cea bogata,
Luându-şi de gând s-o-nchizâ călugăriţa la schit...
O faptă nelegiuita! Un lucru nepilduit!

RÂZVAN

Sărmana!... Dar zestrea-i mare?...

CIOBANUL

Avuţii nenumărate!...

RÂZVAN

Sărmana!... Mori dupâ dânsa?

CIOBANUL

Lângă Nistru patru sate!...

GANEA
(dând lui Răzvan o pungă)

Iatâ trei sute de galbeni. Alţi trei sute, negreşit,
O să-ţi aducă ciobanul, dupâ lucrul săvârşit...

RÂZVAN

Cum o cheamă pe sărmana?... Pe iubita cea bogată?

GANEA

Nu-i vorbă...

CIOBANUL

O cheamă Vidra.... Ştii? A lui Motoc nepoată...
Şi cin-oare n-o cunoaşte!

RÂZVAN

Da! Am auzit şi eu...

HOŢUL II

Un fâtoi ce călăreşte şi-mpuşcâ chiar ca un zmeu.
într-o zi am intâlnit-o alergând la vânătoare...
E voinica, n-am ce zice! Şi-i frumoasă ca o floare...

RÂZAŞUL

Ştiut! Dupâ ce-i din osul acelui vornic Motoc,
De care Moldova-ntreagâ mi se temea ca de foc!

GANEA

Căpitane! Noi in vorbe pierdem vremea fârâ treabă...

RÂZVAN

Se-nţelege! Tu ai sete s-apuci zestrea mai în grabă!...
Spune-mi insă mai-nainte, pentru banii ce ne-ai dat.
Ce fel de marfă anume să-ţi dea codru-ntunecat?

GANEA

Chiar acuma, căpitane, zece călăraşi în silă
Târăsc la călugărie pe nefericea copilă...
Mănăstirea nu-i departe... S-o smulgi din mâinile lor...
Dă-mi-o mie...

RÂZVAN

Te iubeşte?

CIOBANUL

Aşa! Nu-i ceva uşor!
Vidra-i o fata semeaţă, bâcsitâ cu fudulie,
•—Care n-o sâ bage-n samă nici chiar pe Sfântwl Ilie!...
Sâ iubească pe jupanul? Dec! Sâ-şi pună pofta-n cui...
Boierul ştiu c-o iubeşte, dar nu ea pe dumnealui!...

GANEA

Dupâ cununie, lasă! şi iubirea o sâ vie...
Dar grăbeşte, căpitane...

RĂZVAN

Aşa-i! Dupâ cununie!
Adevărat. Eu uitasem c-asta-i lege pe la voi:
Numai zestrea înainte, iar iubirea mai apoi!...
Mai apoi? ba nu! iubirea nu mai vine niciodată,
Unde dintre două inimi, una-i boarfa cumpărata!...
Dar, mai in sfârşit, ce-mi pasă!...

CIOBANUL

Curat aşa zic şi eu:
De nu se iubesc boierii, pentru dânşii e mai râu.

RÂZVAN

Bâieţi! Mergeţi cu jupanul. Aţi auzit ce pofteşte.
Simbria-i destul de bună: faceţi treaba voiniceşte...

CIOBANUL

Sânâtate, căpitane!...

GANEA

Niciodată n-oi uita
Slujbuliţa cea frumoasă ce-o mi-i face dumneata,
Şi-ţi făgăduiesc pe cinste, câ daca din întâmplare
Vei fi prins de cârmuire, te scap eu din supărare:
Sunt cumnat cu pârcălabul, iar vornicii amândoi
Mi-s cam rude de departe...

RĂZVAN

Ciocoii sunt tot ciocoi!
(Către Răzaşul, care vrea sâ plece cu ceilalţi.)
Râzâşule! Mai aşteaptă...

RĂZAŞUL

Porunceşte.

RÂZVAN
(luându-1 deoparte)

Cată bine.
De-i pricepe câ miroasă...

RÂZAŞUL

A trădare? Las' pe mine!

RÂZVAN

Dar nu v-atingeţi de Vidra... E femeie.

RÂZAŞUL

Chiar sâ vrei,
Răzaşul nu se pogoară la bătaie cu femei!

(Ganea, Ciobanul şi haiducii ies.)

RÂZVAN

Femeie! ... Precum pojarul se naşte dintr-o scânteie,
Aşa m-aprinde pe mine ciudata vorba: femeie! ...
Femeie! De când pe dânsa o făcuse Dumnezeu,
El nu mai face nemica, fermecat de lucrul său,
Şi, privind cu mulţumire la lumea cea zâmbitoare,
Zice: eu sunt râdâcinâ, dar femeia este floare!...
Femeie!... Şi totuşi omul, de lăcomie târât,'
Iubeşte nu pe femeie, ci auru-i cântărit...
Pentru dânsul e femeie moşia cea măsurată,
O sculă pieţeluitâ sau o punga numărata!...

(Se aude afara un glas strigând: „Răzvan! Răzvan!")

Mâ cheamă?... Cine să fie...

TÂNASE
(arătându-se dintr-o parte)

A! Iatâ câ te-am gâsit

RÂZVAN

Stai!... Tu eşti... Mi-aduc aminte... Eşti acel nenorocit,
Carele la Iaşi pe poduri oboseai strigând „jupâne",

Pân' să capeţi o lescaie sau o fărâmă de pâne!...
Te cunosc, deşi de-atuncea trecut-au un veac întreg:
Trei ani cumpliţi de robie...

TÂNASE

Robie? Nu te-nţeleg!
Te ştiam slobod, bâiete; sprinten ca o rândunică;
Bâtându-ţi joc de necazuri... Zâu! nu mai pricep nemicâ...

RÂZVAN

Da! O robie de spaimă, cum numai duhul cel râu,
De-ar putea să biruiască, ar robi pe Dumnezeu!
Fost-am şerb, fost-am în lanţuri, ş-acum inima-mi suspină
întâlnindu-te pe tine, câci tu, tu ai fost pricină!...

TÂNASE

Eu?

RĂZVAN

Tu, moşule! Tu singur! Asta-n veci eu n-oi uita...
Ş-apoi iatâ-mâ-s în codru, haiducind din vina ta;
Şi mâini de-mi va fi ursita sâ mor pe spânzurătoare,
Ţi-o voi datora tot ţie...

TÂNASE
(făcând semnul crucii)

Poznă!... Nu glumeşti tu oare?...
Sâ ştiu c-aşa-i adevărul, o clipă n-aş zâbâvi,
Dându-ţi pieptul meu drept ţintă, sâ te poftesc a lovi!...

RÂZVAN

Tu! da, tu eşti o unealta a puterii fârâ nume,
Care ţese nevăzută toate lucrurile-n lume,
Astfel c-ades muritorul, bun ca blândul mieluşel.
Face rele peste rele, far s-o ştie singur el!...

TÂNASE

Dar ce spui?

RÂZVAN

Ţi-aduci aminte nenorocita de pungă.
Din care luaşi un galbân, zicându-mi c-o să-ţi ajungă.
Că sunt mulţi sărmani în ţară, câ nu-ţi place de prisos,
Pe când se zbuciumă fraţii, simţind cuţitul la os?...
Moşule! Făcând aceasta, puteai sâ prevezi tu oare
C-o sâ mâ cufunzi pe mine in robia-ngrozitoare?...
Ei bine! căzut în fiare pentr-un galbân ce-a lipsit,
De primeai tu punga-ntreagâ, eu scăpăm nepedepsit!...
Ha, ha, ha! Ş-apoi mai strige câpâţânele-nţelepte
C-omul ştie tot ce face, ştie tot ce-o sâ-l aştepte,
Uitând c-un flutur de seară, ce trece repede-n zbor,
Este-n stare să răstoarne toată prevederea lor!...
O faptă cât de frumoasă, ca o floare cu otravă,
Tăinuieşte câteodată pieirea cea mai grozavă!...
în sfârşit, tu eşti pricină!...

TÂNASE

Dar de ce, copilul meu,
Sâ nu mâ vesteşti în clipa, lâsându-mâ-n locul tău
însuşi eu sâ-ncarc robia pe cârunteţele mele,
Şi scâpându-te pe tine, sâ port lanţuri cât de grele?...
Un ţigan ce miluieşte pe-un neputincios bâtrân,
Zică tot ce-i place lumea, este chiar ca ş-un român...

RÂZVAN

Haide! Ce-a fost se trecuse... Spune-mi acuma, iubite,
De ce-ţi târăşti tu la codru oasele cele-nvechite?
Cum de ţi-ai lăsat copiii?

TÂNASE

Ba copiii m-au lăsat.

RĂZVAN

Te-au lăsat? Nu-mi vine-a crede!...

TÂNASE

Săracii au răposat,
în ţara noastră cea mare şi bogată, mâi băiete,
Sunt români ce pier în foame! sunt români ce mor de sete!...
Astfel în toata Moldova, păcătosului Tânas
Nici un sprijin, nici un razăm, nici un scut n-a mai rămas.
Decât numai sâ-şi însemne pieptul cu cea sfânta cruce
Şi zicându-şi „Doamne-ajutâ" calea codrului s-apuce;
Căci de-o bucată de vreme, cerşitorind pe meidan,
Auzeam mereu tot vorbe de căpitanul Răzvan...

RÂZVAN

Cum? La Iaşi?...

TÂNASE

La Iaşi, băiete, se vorbeşte despre tine
Felurite verzi ş-uscate, câte nici în cap nu-ţi vine!
Unii te laudă foarte, ca pe-un strălucit viteaz;
Alţii, adică boierii, te sfâşie cu năcaz; /
Iar ţiganii tăi... iertare! O să-mi pui lacâf la limbă,
C-alta orice i-aş mai face, degeaba! tot nu se Schimbă!...

RÂZVAN

Zi, moşule! Zi-nainte... Eu nu mâ supăr deloc.

TÂNASE

Ei bine, ţiganii zbiară câ tu eşti a! lor proroc:
Tu o să-i scoţi din cătuşe, tu o sâ-i speli din păcate,

în tine-i toată nădejdea, fără tine nu-i dreptate;
O nebuna de ţigancă le-a spus c-a visat prin somn
Câ tu o s-ajungi odată nu numai jude, ci Domn!...

RĂZVAN

Ciudat!

TÂNASE

O blestemăţie! Auzi cine să domneasca!
însuşi dracul nu croieşte minciună mai ţigăneasca.
Dar nu-i vorba de ţiganca... Apoi precum iţi spusei,
Râmâind singur în lume, fârâ copilaşii mei,
Fârâ milă şi-ndurare, fârâ căpătâi şi vatră,
Mai râu decât chiar ţiganii ce colindeazâ cu şatră,
M-am pus pe gânduri, bâiete; gânditu-m-am, răzgândit,
Ş-acum iatâ-mâ-s aicea, bucuros câ te-am găsit...
Nu câta câ-s vechi de zile; în tinereţele mele
M-am bătut cu multe litfe. care de care mai rele.
Ba Ieşi, ba păgâni, ba unguri, ba francii de-ai lui Despot,
Şi ce-am învăţat atuncea, n-am uitat încă de tot...
Mâ vezi prăpădit, dar altfel această mână secată
Tot ar mai putea trimite duşmanului o săgeată...
Decât sâ mor în oraşe de cruzimea celor răi,
Mai bine voi in pădure prin mine sâ piară ei!...
O fiinţa cât de slaba sporeşte când îşi râzbunâ.
încearcâ-mâ şi pe mine... Sunt haiduc şi pace buna!

RÂZVAN

Aşa te vreau, moş Tânase! Ş-o sâ vezi peste puţin,
C-oraşu-i o leghioanâ şi numai codru-i creştin...
în oraş totu-i robie; cel mai mic şi cel mai mare,
Toţi ca unul poartă lanţuri, toţi ca unul gem în fiare;
Fiecare slugăreşte, şi nici unul nu-i stăpân;
însuşi Domnul cu ruşine pleacă fruntea la păgân!...
Pe când aicea stejarul lângă buruiană creşte,

Dar fie cât de puternic, el pe dânsa n-o robeşte;
Iar sălbatecele fiare, ce flămânde rătăcesc,
Omoară sărmana jertfa pe care mi-o nemeresc.
Dar n-o-njugâ cu năpaste, ca fiara cea omeneasca,
Care prada-i n-o ucide şi n-o iartă sâ trăiască!...
în oraş totul se-ngroapă şi putrezeşte de viu
în locuinţa-i îngustă şi rece ca un sicriu,
Unde suflarea se curmă, unde văzduhul lipseşte.
Unde cărămidă, lespezi, lut şi piatră te-nvăleşte;
Pe când aicea verdeaţa ne ţine loc de păreţi,
Ne-acopere numai frunza şi numai cerul măreţ.
Iar jos s-aşterne covorul, vâpsit cu mii de vâpsele,
Ce singură firea-1 ţese din ierburi şi floricele!...
Lumea totuşi de departe ne numeşte cu fiori
Ucigaşi, împuşcâ-n-lunâ, hoţi, tâlhari, omorâtori...
O, nu, moşule! Nu crede! Aşa fost-au totdauna
Câ de cel gonit se leagă clevetirea şi minciuna,
Precum muşchiul se lăţeşte pe-un copaci pe care-1 tai,
Şi nu-1 lasâ pân' ce viermii nu-1 prefac în putregai!
Săracul ţăran ce-şi pierde vitişoarele sau plugul.
Robul osândit ce fuge, blâstâmând biciul şi jugul.
Toţi cei slabi, izbiţi de soartă, de nevoi încunjuraţi,
Aflâ-n codru mângâiere şi ne dau nume de fraţi.
Când .priveşti Moldova-ntreagâ pârâsitâ-n jaf şi-n sila,
• Pe cei buni în neputinţa, pe cei răi fără de milă,
Veneticul şi păgânul, cel de neam şi cel bogat,
Numai ei având dreptate şi la Vodă şi la Sfat,
Căciuliţi de toată lumea, fârâ grija de nemicâ...
O! atunce-ţi pare bine când deodată se ridică
Spaima de haiduci în ţară, născuţi din al ţărei chin,
Precum o durere cruda naşte-n piept câte-un suspin!

TÂNASE

Urmează, frate Râzvane! Mai vorbeşte! Mai vorbeşte!...
Focul cuvintelor tale m-alinâ, mâ răcoreşte!
Sunt vorbe de sus, bâiete, iar nu de-un om pământean...
O, Doamne! Sâ iasă tocmai dintr-o gură de ţigan!...

VULPOIU
(de departe)

Câşitane! Căpitane!

RÂZVAN

Ce veste?

VULPOIU
(târând după dânsul pe Sbierea)

O caracudă!

Am pescuit-o acuma pe-uscat fără multă trudă...

RÂZVAN

Sbierea? în mâinile mele?

SBIEREA

Chiar Răzvan! ... Vai!... Sunt topit!...

TÂNASE

Te cunosc şi eu prea bine!

SBIEREA
(cazând în genunchi)

Şi dumneata?... Am murit!...
Sfinte Petre!... Sfânta Ana!... Mucenice Spiridoane!...
Scâpaţi-mâ din pieire!... O sâ vâ dau trei icoane,
Tot de-aramă poleite cu aur... sau cu argint!...

VULPOIU

Drace! Nu ştiam eu singur c-am pus mâna chiar pe-un sfânt!
L-am găsit în drum la stânga, într-o căruţă stricata;
De gras ce-1 vezi, de departe mi se păru câ-i o roată;

Dar fiindcă vrea să fugă, îi dădui un bobâmac,
Şi simţii atunci de-aproape că-n roatâ-i ascuns un sac.
Deci acuma, căpitane, poţi sâ-i dai răvaş la dracul,
Că tot ce-a fost bun într-insul, nu mai este: iată sacul!...

SBIEREA
(frângându-şi mâinile)

Taleri trei mii patru sute cincizeci şi şapte ş-un ort!...
Sunt pierdut!... Prea sfântă Troiţă! Maică Precistâ!... Sunt mort!

TÂNASE

Daţi-mi cinevaşi o armă, câci poftesc cu pofta mare
Sâ-i număr, tot unul-unul, vro zece mii pe spinare!

RÂZVAN

Eu ţigan, şi iatâ cine se laudă câ-i român...

Fraţilor! Priviţi-1 bine: eu sunt rob, dânsu-i... stăpân!...

TOŢI

Stăpân?...

RÂZVAN

Boierule, scoală!... Nu-i frumos şi nu-i cu cale
Sâ-ngenunchezi denaintea unui rob al dumitale.
Jupanului, ce-i cu dreptul d-a şedea chiar în Divan,
Nu se cade sâ se plece de frica unui ţigan...
Scoală dar ca ş-altâdatâ, scuipă-mâ şi pâlmuieşte,
Câ Vodâ nu-ţi cere samă, şi pravila nu te-opreşte!
Scoală dar ca ş-altâdatâ, şi pune pe-argaţii tai
Ca să-mi dea şi dânşii palme, ca să mâ scuipe şi ei!
Ţara-ntreagâ nu-i a voastră?... Codru sau oraş, ce-ţi pasă?
Oricând ş-orunde, jupâne, sunteţi tot la voi acasă!...

(Sosesc Vidra, Ganea, Râzaşul şi ceilalţi hoţi.)

RÂZAŞUL

Capilane! Iţi aducem pe nepoata lui Motoc.

E cam cu nărav ciocoaica: n-o auzi vorbind deloc...

VULPOIU

Bre! Ce de mai boierime! Doi jupani ş-o jupâneasă!

HOŢUL I

Parcâ-i la curtea domnească!

HOŢUL II

O adunare aleasa!

RÂZAŞUL
(privind la Sbierea)

Haide-de! Dar ăsta cine-i?... De când maica m-a făcut,
N-am întâlnit niciodată om mai pocit şi mai slut!

HOŢUL I

O gadinâ!

HOŢUL II

O şopârlâ!

HOŢUL III

O nâpârcă-nveninatâ.

RÂZVAN

Tăcere! Să fiţi cu toţii marturi la o judecată.
Âst boier, pe care-acuma îl vedeţi îngenuncheat
Şi care la Iaşi se plimbă mândru ca un împărat...

SBIEREA

Nu, nu, nu.

VULPOIU

Taci, caracudă!

RAZVAN

Âst boier prin răutate
întrece gadini, şopârle şi nâpârci înveninate...
Ca painjinul ce ţese pe furiş vicleanu-i ciur,
Şi-l întinde, şi-l anină, şi-l acaţă pe-mprejur.
Şi drept din mijloc pândeşte, pironit în neclintire,
Aşteptând sâ-i intre gâza în capcana-i cea subţire,
Apoi lacom se repede, bucuros c-a înşelat,
Ş-o tot rumpe, ş-o tot vâra în stomahu-i desfundat,
Şi iar îşi cârpeşte ciurul, şi iar la pândă s-aşeazâ,
Şi iar ocheşte-n tăcere, nouă pradă sâ-i mai cază...
Astfel şi boierul asta e painjinul sătul,
Gata sâ-şi mai dreagă cursa, tot strigând câ nu-i destul!

SBIEREA

Nu, nu...

VULPOIU

Taci, câ te ia naiba!

HOŢUL I

Nici iadul n-o sâ-l primească!

RÂZVAN

însâ din jertfele sale, nu-i alta ca sâ-l urască
Cu furie mai cumplită, cu foc mai înverşunat,
De cum Răzvan îl urăşte, setos de-a fi răzbunat!

Pentru-n galben, ce pe drumuri l-am găsit pe neaşteptate.
El, cu pravila-i în mâna şi pe buzâ-i cu dreptate.
Mâ ia rob... rob pentru-n galben, şi mâ face nevăzut
într-un beci. de mucezealâ în mocirlă prefăcut.
Unde mâ legase-n zgardă, ca pe-un câine-n bătătură...
îl urăsc cu cea mai crunta şi nepovestită ură!...

(Vidra face o mişcare de groază.)

TÂNASE

Răzbunare! Răzbunare!

HOŢII

Furcă!

RÂZVAN

Da! voiesc şi eu
Să-mi răzbun, dar moartea-n furca i-ar fi prea puţin...

SBIEREA
(căzând jos)

Valeu!

RÂZVAN

Cruce, ţeapă, glonţ, săgeata... Nu-i destulă răzbunare!
Vreau o altfel de pedeapsă: o pedeapsă şi mai mare...

RÂZAŞUL

Căpitane! Ian sfârşeşte! Câ decât sâ mai aştept,
Mai bine-acum dintr-o dată să-i înfig mâciuca-n piept!

RÂZVAN

Mâi Vulpoiule, râdicâ-l!.

SBIEREA

(când îl scoală Vulpoiu)

Vai mie!... Razvane frate!...
Mâ jur c-am lăsat acasă catastişe nencheiate...
Iartă-mâ!... Tocmai pe tocmai!... Fost-ai rob. te iert şi eu...
De vrei, îşi voi da ş-un zapis... Martur mi-este Dumnezeu!..

RÂZVAN

Vulpoiule, du-l din codru! Scoate-mi-l pân'la râspânte,
Arată-i drumul cel mare, şi zi-i aceste cuvinte:
Iatâ dreapta, iatâ stânga, iatâ jos şi iatâ sus;
Alege la deal, la vale, la râsârit, la apus;
Răzvan te-avusese-n palmă, şi numai c-un semn de mână
Ar fi putut sâ te facă praf, pulbere şi ţărâna...
Totuşi uite! Nu-ţi lipseşte nici un fir din perii tăi...
Sâ trăiască codrul verde!... Pleacă slobod unde vrei...

(Vidra e foarte mişcata.)

TÂNASE

Cum? îl ierţi? îl laşi sâ scape?...

RÂZAŞUL

Căpitane! Mi se pare
Câ tu-ţi cam petreci cu glume, şi-ai uitat de răzbunare!

RĂZVAN

Răzbunarea cea mai crudă este când duşmanul tău
E silit a recunoaşte câ eşti bun şi dânsu-i râu!...

RÂZAŞUL

Astea nu se trec la mine! Doarâ nu-s o fata mare,
Ca sâ cred câ răzbunarea nu-i decât o sărutare!...

Noi l-am prins, al nostru-i dară, al codrului, nu-i al tău!
Nu-l iert eu, batâ-l sâ-l bată!...

VULPOIU

Şi nici eu nu-l iert!

HOŢUL I

Nici eu!

HOŢUL II

Bagă sama, căpitane! Noi nu te-am ales pe tine,
Ca sâ te pupi cu boierii şi sâ ne dai de ruşine!

O VOCE

Ţiganul se prea gurguţâ!

ALTA VOCE

Se cunoaşte câ-i ţigan!

MAI MULTE VOCI

Ţigan! Chiar ţigan!...

RÂZVAN

Ţiganul nu mai este căpitan!
(Scoate din brâu o bardă poleită.)
Când voi m-aţi pus peste codru, dându-mi in mâna securea,
Juratu-mi-aţi sâ m-asculte lunca, drumul şi pădurea.
Iată barda ce-a pătat-o jurământul cel viclean;
Daţi-o unui alt mai vrednic, care nu va fi ţigan!
Puneţi dintre voi pe-acela care-i meşter sâ vâ-nveţe
Anâvâli-n slăbiciune, a vă izbi-n bătrâneţe,

Sau pe-o singură furnică sâ dați iurăş câte doi!
Aşa căpitan vă trebui, dar Râzvan nu-i pentru voi!
(Aruncă barda si voieşte a ieşi.)

RÂZAŞUL

Haide, haide, căpitane! Te iuţeşti peste măsură!
Nu te pierdem noi pe tine pentru asta pocitura!
(Priveşte încruntat la Sbierea, apoi rădică de jos securea şi o dă lui Răzvan.)
lata barda, ta-ţi-o iarâşt, fă ce-ţi place, fâ cum ştii...
Darea unul... of. măicuţa!... l-aş tâia fâşii-faşii!

VULPOIU

Sâ trăiască căpitanul!

TOŢI

Căpitanul să trăiască!

TÂNASE

Da, da! Şi de ţigânie sâ nu se mai pomenească!

RÂZVAN
fcâfre *Sbierea)*

Stăpâne, acuma pleacă!

SBIEREA

Sâplec'?... Cum?... Adevărat!.
O, ce om! Ce piatra scumpă! Ce suflet de matostat!...
Dar fiindcă scapi de moarte pe-un creştin foarte cucernic.
O sâ te blagoslovească Dumnezeu atotputernic!...

RAZVAN

Fugi, boierule, de-aice!... Fâ-mi şi tu pe placul meu!.
Mi-e scârbă s-aud din gurâ-ţi numele lui Dumnezeu!

VULPOIU
(Împingând pe Sbierea)

Mişca! Mişcă, caracudă!

SBIEREA

Ba nu... Mâ rog! Fârâ pripa!.
Mai avem o socoteala... Numai un cuvânt... O clipa!...
Daţi-mi sacul meu!... Râzvane!... Nu mâ sărăci de tot!.
Taleri trei mii patru sute cincizeci şi şapte ş-un zlot!
(Iese ghiontit de Vulpoiu.)

VIDRA
(înaintând şi intimând mâna către Răzvan)

Aş fi mândră, căpitane, ca sâ strâng o mână, care
Nu voieşte sâ-şi răzbune decât numai prin iertare!...

RÂZVAN

Mâna mea?... Această mâna, dezmierdată de cuţit,
Arsă de foc şi de vânturi, bătută necontenit,
Spălată de ploi şi grindini, aspră şi neagră din fire,
Cuteza-va ea s-atingâ mâna-ţi albă şi subţire?...

VIDRA

De când oamenii din codru râpitu-m-au dupâ drum,
N-am oftat, n-am zis o vorbă, fost-am muta pân-acum,
Oprind lacrima pe geana şi-necând în piept suspine,
Ca sâ nu pogor pe Vidra pân' la ei şi pân' la tine...
Dar nu-i pasere pe lume sâ nu cânte mai cu dor,
Când ziua-i plina de soare şi cerul e fârâ nor;
Nu-i femeie sâ nu-şi simtă inima-i în tulburare,
Când s-aşteme denainte-i luminând o fapta mare!...

Rob, ţigan, haiduc, de-oriunde soarta sa te fi adus,
Un suflet c-al dumitale işi va face loc în sus!

(Răzvan rămâne aţintit.)

TÂNASE

Aferim! Ce mai muiere! De-ar fi mulţi boieri ca tine...

GANEA

Ce faci, dragăjupâneasă? Cine-ar crede!... E ruşine!
Nepoata marelui vornic şi fiica unui spătar,
Dumneata să stai de vorbă... Ce-njosire!... c-un tâlhar!...

RÂZAŞUL

Căpitane! Căpitane!... Fă-ţi cu mine o pomană:
Dâ-mi voie măcar dintr-însul să-ţi fierb de prânz o tocană!

HOŢII

Da, da! Să-1 tăiem îndată!...

RÂZAŞUL

Sâ-1 bucăţim mărunţel.
Ca sâ nu se mai cunoască de-a fost boier sau viţel!...

RÂZVAN
(ieşind din gândire)

Cum? De ce-i aşa urgie?... Lâsaţi-1 în bună pace!...
El nu v-a făcut nemica...

RÂZAŞUL

Nu cumva! Iatâ ce-mi place!
Doar n-ai fost surd, căpitane?... Nu-1 mai apâra-n zadar!...
Nu 1-ai auzit tu singur că te numeşte tâlhar?...

RÂZVAN

Eu tâlhar?... Dar cine-a zis-o?... Răzvan nu putea s-auzâ,
Câci simţirea-i se pierduse, râtâcindu-se pe-o buză
Din care sorbea cu-ncetul cuvinte ce-mi par mereu
Câ tot încâ sună. sună şi râsunâ-n jurul meu!...
O, tu, femeie măreaţă! tu un înger! tu o zână!
Tu. ivire minunată ce-mi râsai ca o lumină!
Să te mai auz o dată câ locul meu este sus...
Aşa c-ai spus-o? Mai spune-mi! Mai spune-mi încâ!...

VIDRA
(cu sfială)

Am spus...

RÂZVAN

Ai spus!... Eu credeam câ-n lume nu va fi nici o fiinţă
Ca sâ-şi cufunde privirea, sub gunoi de umilinţă,
Pân' la omul care-n viaţa-i n-a gustat de nicâiri
Decât despreţ şi nemilă, batjocură şi loviri!,..
Dar ştii tu oare puterea ce-o au cuvintele tale,
Luminându-mâ cu raza strâcuratâ jos în vale,
Unde de-ale nopţii umbre, supt un val întunecos,
Ascundeau în adormire tot ce-i bun, tot ce-i frumos?
Tu mi-ai dat o lume nouă, mi-ai deschis o noua cale!
C-un cuvânt, c-o vorbă numai, cu suflarea gurei tale,
Ca Domnul Hristos pe Lazâr tu din moarte m-ai sculat!...
Ce putere! Ce minune!...

RÂZAŞUL

Câpitanu-i fermecat!

RÂZVAN

Dar tu stai şi taci acuma?... îţi pare râu dumitale
C-ai picurat o nădejde peste un noian de jale?

Poate-ţi mai aduci aminte cine eşti?...   Ei bine. dar,
Nici eu n-o sâ uit atunce câ Răzvan e un tâlhar!
{Către Ganea.)
Sunt tâlhar... Aşa-i, jupâne? Ei da! Sunt tâlhar! Fireşte!.
Am înțeles cum mâ cheamă, ş-o sâ mâ port tâlhăreşte...
(Aruncând jos o pungă.)
Na, boierule! Ia-ţi punga!...

GANEA

Ba nu! Ia-ţi-o dumneata.
îți mai datoresc trei sute... Crede-mâ câ n-oi uita...
Ciobanul o să-ți aducă.

RÂZVAN

Nu-mi pasă de datorie!
Iatâ banii tăi. jupâne! Dâ-mi o altfel de simbrie!
O simbrie tâlhărească! Las' prin cântec sâ ţi-o spui:
Numai cântecul deschide cuaetul haiducului!

P-un deal, p-un colnic
Mergea un voinic,
Voinicul voinicilor
în ţara piticilor:
Cu fața voinica
Ș-o inima mica!
Lângă el mergea,
Şi la el privea,
Şi mereu ofta,
Poate câ-1 iubea
O copila dalbă
Cu galbeni în salbă,
O dulce fetița
Cu flori în cosiță,
Cu rai în guriță!
Amândoi mergea,
Şi mergând grâia,

Şi grâind zâmbea,
Când iatâ
Dodatâ
Pe drum mi s-aratâ,
Stând în calea lor,
Vâtavul haiducilor,
Căpitanul hoților.
Groaza veneticilor!
Şi cum mi s-aratâ,
Priveşte la fată,
0 vede şi iatâ:
1 se face mila
De biata copilă!
Şi zice apoi
Câtrâ cel ciocoi,
Câtră cel voinic,
Voinic de nemic:
Calea e a ta,
Mândra e a mea,
Şi de nu mi-o dai,
Hai la luptă, hai!...

(Vidra işi pune mâna pe frunte.)

TÂNASE

U, uf, ce inima mare! Păcat, zău, câ nu-i creştin!...

GANEA

Eu nu-nțeleg, căpitane... Ce vrei? Ți-oi plâti deplin.

RÂZAȘUL

Nu-nțelegi ce este lupta?

GANEA

Lupta?

RÂZAŞUL

Lupta voiniceasca:
Unul pe-altul sâ-mi apuce, ş-apoi sâ mi se trântească!

GANEA

Dar căpitanu-i mai tare... maiumâros).. mai cu piept.
Lesne poate sâ mă bată... nu se fade... n-ar fi drept.

RĂZVAN

A! jupanului, pesemne, îi place lupta nemţeşte?
Daţi-i săbii dumisale: să-şi aleagă ce pofteşte!...
Pentru mine-i chiar totuna: ne vom bate cum va vrea.
De-oi muri, nu-i mare treabă, iar de nu, Vidra-i a mea!
(Scoate paloşul, pe când Râzaşul da pe al sau lui Ganea.)
Apuca spata, jupâne!...

GANEA
(scoţând paloşul)

Din dragoste!

CIOBANUL

Patru sate!

RÂZVAN
(învăluind)

Apără-te!

VIDRA

(descoperindu-şi faţa şi punându-se între amândoi)

Nu, Râzvane!... N-ai cu cine!... Nu te bate!...

CANTUL III

NEPOATA LUI MOTOC

Sa nu ie blăsteme cineva:
s-ajungi slugă la cai albi
si stăpân femeie s-aibi!
ANTON PANN

FEŢELE:

RÂZVAN, ostaş leşesc j
VIDRA, iubita lui :'
RÂZAŞUL 1 tovarăşii lui
VULPOIU J
SBIEREA, prins în război
HATMANUL

MINSKI 1 . . .
PIOTROvVSKl) Capltam
ISCOADA MUSCÂLEASCÂ
OSTAŞUL I
OSTAŞUL II
OSTAŞUL III
CĂPITANI ŞI OSTAŞI LEŞEŞTI

O tabără leşească la marginile ţărei muscâleşti: conuri, tunuri, arme..

(Trei ostaşi, din cari I şi II duc pe cel al treilea, greu rănit.)

OSTAŞUL I

Mulţi muscali ucis-ai oare?

OSTAŞUL II

Cu sabia?

OSTAŞUL I

Cu ce vrei!

OSTAŞUL II

Cu suliţa două sute şi cu paloşul vro trei!
Opt sau nouâ-zece sute... Poate şi mai mult!...

OSTAŞUL I

Desigur!

OSTAŞUL II

Dar tu?

OSTAŞUL I

N-am ucis nici unul. Nu-mi place. N-am vrut eu singur!...
Rănit-am insa vro mie... Tu mă ştii câ-s cam voinic:
Tot răni de cele mai grele, de la cap pân' la buric...

OSTAŞUL II

Vezi, aşa suntem noi leşii!

OSTAŞUL I

Trăiască ţara leşească!
Muscalul, de-ar fi cu dracul, tot nu-i chip s-o biruiască!...

OSTAŞUL III

Of!... Eu mâ sfârşesc cu zile... şi voi, ca neşte nebuni.
Când nu tremuraţi în tufe, vâ desfătaţi în minciuni!...
Ah! duceţi-mâ la doftor: încai moartea sâ mâ scape...

(Câteşitrei ies la dreapta, pe când la stânga se arata Minski şi Piotrowski.)

MINSKI

Uite, mâi! Inima-n mine plesneşte, gata sâ crape!...
Sângele mi se rădică şi se suie în obraz
De ciudă, de-ntârâtare, de durere, de necaz!
Cum ţi se pare, iubite? într-o tabără crâiascâ.
Tocmai în mijlocul nostru şi-n ţara noastră leşească,
Un străin, o veniturâ, un om fără câpâtâi,
Un nătărău din Moldova sâ fie tot cel dentâi?
Pe când eu zac la o parte, lăsat fârâ nici o treabă.
Uitat ca o jucărie, ca un copil, ca o baba!

PIOTROWSKI

Ce vrei! *Ut venim dicamus,* mărturiseşte şi tu
C-acest *vir Valachus* este *strenuissimus...*

MINSKI

Ba nu!
Eu nu recunosc aceasta! Nu se cheamă vitejie
A nu te teme de moarte numai din obrăznicie!
Un nu ştiu cine ca dânsul, un mojic necunoscut.
Nu-i este iertat a face lucrurile ce-a făcut!
Sâ cuteze el s-apuce steagul muscâlesc cel mare...
Aceasta m-aruncâ-n friguri, în furie, în turbare!...
Sâ pâtrunzâ chiar în cortul voievodului rusesc...
O! aceasta-i grozăvie! Sunt gata sâ-nnebunesc!
Spune singur tu, fârtate, daca nu era mai bine
Neşte astfel de izbânde sâ se fi făcut de tine?
Sau de-un altul orişicare... iar de mine mai ales!...
Spune, spune tu!...

PIOTROWSKI

Fireşte! *Non est in dubio res.*
Insa, *carissim' amice,* aşa va fi totdauna

Că *virtus* nu-i alta-n lume decât *prospera fortuna.*
Răzvan e *felix ad casum* Totu-i merge găitan!
E noroc. *Venii faventes!*

MINSKI

Tot Răzvan! Răzvan! Răzvan!
Tabăra leşească-ntreagâ mi-l înalţă şi-l ridică.
Iar despre noi nu s-aude, nu se vorbeşte nemicâ!...
Dreptu-i, oare, ca-ntr-o ţară, în care eu sunt nâscut,
Un venetic fârâ nume sâ fie mai cunoscut?!...
Zici câ-i noroc?... Nu-i aceasta... Nici noroc, nici vitejie!
Este altceva, iubite, ş-o sâ ţi-o spui numai ţie...
Eu sunt sigur ş-aş fi gata chiar sâ jur c-acest Răzvan
E frate...

PIOTROWSKI

Frate cu cine?

MINSKI

Cu...

PIOTROWSKI

Dic quaeso!

MINSKI

Cu satan!

PIOTROWSKI

Ce spui, *Domine mi Deus!...* Dar de-unde s-o ştii aceasta?...

MINSKI

O vei şti şi tu ca mine... Spune-mi, vâzut-ai nevasta
Imbrâcatâ bârbâteşte, haine negre, chip bălan,
Care întovărăşeşte nencetat pe-acest Răzvan?

PIOTROWSKI

Am vâzut-o... E frumoasă! *Virso facie concina,*
Perdecora, pervenusta...

MINSKI

Ha, ha, ha! Asta-i pricina!
Răzvan zice câ-i e soră, dar eu pot să-ţi dovedesc
C-acea muiere-i chiar dracul, numai botu-i femeiesc!
Dânsa-i o fermecătoare ce cu farmecele sale
Are puterea pe-orcine sâ-ntunece, sâ-l înşale.
Sa-i ia văzul, sâ-l orbească, sâ facă noapte-n amiaz,
încât s-o crezi câ-i frumoasă şi pe Răzvan câ-i viteaz!...

PIOTROWSKI

Cei drept. *Sanctissimus Thomas* in *Summa Theologiae*
Firmat asemenea fapte, iar *Petrus Hispanus* scrie
Cum câ *foemina* şi dracul sunt *affines* oarecum:
Dracul e foc, iar femeia iese dintr-însul ca fum...

MINSKI

Crede-mâ c-acea muiere, orice-i spune, orice-i zice,
Orice-i vrea, e însuşi dracul...

PIOTROWSKI

Taci, câ iatâ vin aice
Alii duo Vaiachi, ce-i tot vâd mai-mai de-un an
Conjunctissime vivendo nedespărţiţi de Râzvan...

MINSKI
(privind în partea de unde vin Râzaşul şi Vulpoiu)

Piha! Ce făpturi ciudate! Ce fiinţi nesuferite!
Ce mişcări respingătoare! Ce obrazuri necioplite!
Eu unul îţi spui atâta câ de-oi fi vrodatâ crai -

Lucrul este cu putinţă, - ei bine, de trei ori vai
Ce legi aspre n-aş mai face, ca să dau peste hotarâ
Şi sâ gonesc într-o clipă toţi moldovenii afara!
însă toţi! Toţi pân'la unul! Nici un om! Nici un picior!
Numai pe Răzvan, el singur, l-aş lăsa... ca sâ-1 omor!

RÂZAŞUL
(cântând de departe)

Vom îmblâti la sâcarâ
Până-n mândra privâvarâ
Ş-om ieşi la codru iară,
In capătul şesului,
La marginea drumului,
In calea armeanului!

MINSKI
(dulce)

Să trăiţi, voinici!

VULPOIU

Prea bine; mulţumim...

RÂZAŞUL

Şi sănătate,
Câci în lume sănătatea e mai bună decât toate!

MINSKI

Mâ prea bucurâ-ntâlnirea... Doream sâ vâ văz de mult...
Eram sâ vâ-ntreb un lucru...

RÂZAŞUL

De nu-i fi lung, eu te-ascult.
Fiindcă noi, moldovenii, ştim aşa câ vorba lunga
E nebunie de crieri şi sărăcie de pungă."———

MINSKI

Aş dori s-aflu... Pe-cinste. Răzvan al vostru mi-i drag,
Şi... vorbind c-un oarecine... fâcut-am un rămăşag...
Ca sâ nu-1 pierd... mâ pricepeţi... vreau sâ zic... îmi trebui mie.
în sfârşit, ce fel de slujbă sau ce fel de boierie
Va fi avut în Moldova viteazul cel strălucit,
Ostaşul cel mai de frunte, bărbatul cel mai vestit.
Podoaba taberei noastre, un luceafăr, o minune!...

VULPOIU

Drace! Vrei numai atâta?.

RÂZAŞUL

Taci, Vulpoiule! Nu-i spune...

VULPOIU
(zâmbind)

Ba sâ-i spui! De ce sâ piarzâ săracul un rămăşag?
Mai vârtos când ştiu acuma câ Râzvan îi este drag!.
învaţă dar de la mine câ slujba ce-o avusese-
în ţara Moldovei este dintre cele mai alese;
O treaptă atât de-naltâ, încât era mititel
Boierul cel mai puternic, când se punea lângă el...

PIOTROWSKI

Admirandum!

MINSKI

Dar ce slujbă? Cum se cheamă?

RÂZAŞUL

Mâi, ţi-ajungâ!
Câ ne-am înţeles odatâ de-a nu face vorba lunga.
Sunt cam iute. Ba°â sama!...

VULPOIU

Las', Râzaşule!... Eu vreau
La toate câte doreşte, sâ-i pot răspunde pe şleau.
Câ doar nu ne cercetează cu vrun scop de râutate,
Mai cu sama când iubeşte pe Râzvan ca şi pe-un frate...
Aşadar, mâ-ntrebi ce slujbă? Cum se cheamă?... Fel de fel!
Unii căpitan îi zice, alţii-i zice vâtâşel...
Dar treapta-i mult mai de frunte, prin putere şi simbrie,
De cum pe la voi aice este chiar o hâtmânie!...

PIOTROWSKI

Capitaneus pedestris?

VULPOIU

Ba şi călare ades:
Pedestrime la strâmtoare şi câlârime la şes...
în codru se pedestreşte, pe câmp încalecă iară:
Astfel este rânduiala oştilor la noi în ţarâ.

MINSKI

Dar avea moşii?

VULPOIU

Ha drace! L-asta eu nu m-am gândit!...
(Dupâ o tăcere.)
Cât poate da o moşie, Râzvan câpăta-nzecit...
Adecă cevaşi ca dijmă, în bani, în grâne şi-n vite,
Ce trebuia la porunca să-i dea toţi pe negândite...

PIOTROWSKI

Şi-ţi fi avut multe *pugnas, videlicet* bătălii?

VULPOIU

O! se-ntâmpla câteodată şi-ntr-o zi două sau trii,
Cât ţinea vremea de vara, câci în urma, la iernatec,
Ne hodineam cum fac turcii: obicei indemânatec!

MINSKI

Dar spune-mi, acea femeie...

RÂZAŞUL
(cu furie)

La dracu! La nouă draci!
La nouă sute!..

MINSKI

Ce-ţi trebui? Ce vrei, voinice?...

RÂZAŞUL

Sâ" taci!
Batâ-te Mama pădurii! Te mai legi şi de muiere?

MINSKI

Ba nu; doream sâ ştiu numai...

RÂZAŞUL

Zâu, mai bine fa-mi plăcere,
Ori ne lasâ tu aice, sau noi te lâsâm aici!

MINSKI
(câtrâ Piotrowski)

Haidem, tovarâşe!

PIOTROWSKI

Ergo...

MINSKI

Sâ fiţi sănătoşi, voinici!
(Iese cu Piotrowski.)

RÂZAŞUL

Bună treabă!... Pizma, ura, zavistia, vrăjmăşia,
Şi nici un pai de răsplata pentru toata vitejia,
Iatâ câştigul cel mare. ce Râzvan l-a dobândit
De când părăsise ţara şi codrul blagoslovit!
Vai de dreptatea leşeasca! Vai de bunătăţi streine!
Ne-am păcălit, mâi fârtate! Rău ne-am păcălit!...

VULPOIU
(gânditor)

Vezi bine!...

RÂZAŞUL

Mai înţelept moş Tănase, când zicea oftând cu foc:
Tu fă ce-ţi place, Râzvane, dar eu o sâ stau pe loc;
Nu las Moldova, şi pace! foamete, sete, ruşine,
Aice sâ sufăr toate, câci e cuibul meu...

VULPOIU

Vezi bine!

RÂZAŞUL

Şi eu, Vulpoiule draga, trebuia verde sâ-i spui,
Iar nu sâ caut orbeşte buricul pământului,
Uitându-mi de râzâşie!... Poate că prin judecată,

De mai rămâneam în ţară, tot o câştigam odată.
Hrisoavele mele iată-s!
(Scoate din sân o legătura.)
Aci trei urice sunt
De la Alexandru Vodâ şi de la Ştefan cel Sfânt,
Pe can le stropesc cu lacrimi, le şterg de praf cu suspine,
Şi le ştiu pe dinafară, fâr' sâ fi citit!

VULPOIU

Vezi bine!...

RÂZAŞUL
(sărută şi apoi ascunde legătura)

îi ziceam eu: mâi Râzvane, nu pleca! nu fi nebun!
Decât orice trai in lume, traiul codrului-i mai bun...
Of! Nu vru să mâ-nţeleagâ!... Şi tu ştii a cui e vina?
Aşa-i când tace cocoşul, lăsând să cânte gâina;
Aşa-i când capra-i in frunte, poruncind în loc de ţap;
Aşa-i când bârbatu-i coadă; aşa-i când muierea-i cap!...
Din dobitoacele toate, numai matca la albine
N-are cusur ca stăpână... Celelalte, vai!

VULPOIU

Vezi bine!

RÂZAŞUL

Dracul ne trimise-n cale pe nepoata lui Motoc!
Sărmanul Râzvan acuma nu-i om, ci-i un nâpârstoc,
Pe care Vidra mi-1 mişca şi-1 întoarce fârâ preget,
Şi la dreapta, şi la stânga, nu cu mâna. ci c-un deget!...
Ş-apoi eu nu dau cu gândul, oricât de mult chibzuiesc,
De ce Vidrei nu-i plăcuse obiceiul haiducesc?

VULPOIU

M-am gândit şi eu 1-aceasta, ş-am ajuns drept încheiere
Sâ cred câ Vidra-i smintită, ca orişicare muiere,

Iar Râzvan, de-a fost odatâ cu o minte de bărbat.
De când asculta pe Vidra şi dânsul s-a deocheat;
Câci nebunia s-acaţâ mai râu ca un mărăcine
Şi trece ea o câscare de la om la om...

RÂZAŞUL
(gânditor)

Vezi bine!

VULPOIU

Este-nvederat câ leahul nu face haz de Râzvan....
Ş-apoi de-ar mai şti, o Doamne! câ nu-i creştin, ci-i ţigan...
Oho! L-ar goni departe! Ba cu dânsul şi pe tine...
Iatâ cum ne duce Vidra, trâgându-1 de nas!

RÂZAŞUL

Vezi bine!

VULPOIU

Leşii au o lege-anume: un om de neam ţigănesc
Sâ nu calce cu piciorul pe pâmântul cel leşesc...
Alte neamuri sâ pofteascâ, orişicând sau orişicine,
Iar jidovii, mai cu seamă, sunt ca-n ţara lor...

RÂZAŞUL

Vezi bine!

ISCOADA
(arâtându-se din fund)

Creştini cucernici...

VULPOIU

Ce-ţi trebui?

ISCOADA

V-am văzut, de nu mă-nşel,
Umblând cu Râzvan...

RÂZAŞUL

La naiba! Nici tu nu te-mpaci cu el?

ISCOADA

Nu mâ-mpac? Iartâ-mâ, Doamne! Eu nici nu-nţelea ce-i ură:
A iubi pe toţi creştinii mâ-nvaţă Sfânta Scriptură...
Aşadar, vâ rog să-mi spuneţi într-un chip cuviincios,
Unde poci oare sâ-1 aflu, în numele lui Hristos?...
(Zărind pe Răzvan, care se apopie.)
Dar ce văd! Iatâ chiar dânsul!... Dumneata eşti. mi se pare,
în toata creştinătatea luptătorul cel mai tare?
Ca sabia lui Arhanghel, ca toiagul lui Aron,
Praştia lui David prorocul, buzduganul lui Samson...

RÂZVAN

Sunt Răzvan...

ISCOADA

E de nevoie, nimenea ca sâ n-o ştie,
Sâ vorbim precum vorbise Moise cu Iehova...

RÂZVAN
(câtrâ Vulpoiu şi Râzaşul, făcându-le semn să plece)

Fie!

RÂZAŞUL

Crede-mâ c-ar fi mai bine ca şi pe noi sâ ne laşi.
Ai mulţi duşmani... Chiar muscalii nu-ţi sunt aşa de vrăjmaşi

Ca leahul cel pizmâtareţ, care alta nu visează
Decât el sâ se rădice şi toata lumea sâ cazâ...

RĂZVAN

N-aveţi grijă! Fiţi în pace!... Puteţi sâ vă depărtaţi:
Braţul meu e lângă mine şi sabia-i lângă braţ...

VULPOIU
(depărtându-se cu Râzaşul)

Haidem, Râzaşule dragă! Sâ-i spunem Vidrei aceasta:
Cine pe noi nu ne-ascultâ, o s-asculte pe nevasta...

RÂZVAN

Suntem singuri. Ce vrei?

ISCOADA

Jura de-a nu spune nimărui
Taina cea de mântuire ce-am venit ca sâ ţi-o spui.
(Râzvan face un semn de învoire.)
Nu-i aşa! Eu vreau anume pe crucea prea lăudată,
Pe cei doisprezeci apostoli şi pe Maica cea curată,
Pe cele şapte biserici, pe cei patruzeci de sfinţi,
Pe soborul din Nikeia cu trei sute de părinţi,
Pe-o sută cincizeci de psalmuri, pe şaptezeci de tâlcovnici.
Pe toţi fericiţii pusnici şi mucenici şi duhovnici,
Şi pe ieslele, la care se-nchinarâ cei trei crai,
Sâ-mi juri mai întâi de toate câ leşilor nu mâ dai...

RĂZVAN

Tu nu eşti leah, prin urmare?

ISCOADA
(făcând cruce)

Dumnezeu sâ mâ păzească
De-a fi eretic ca leşii de legea papistâşească!...

Dar dumneata, ca şi mine, eşti pravoslavnic curat,
Şi slujind in astă ţară. faci cel mai mare pâcat,
Precum zice Sfântul Pavel...

RÂZVAN

Aşa! Iarăşi cele sfinte?
Tu eşti muscal! Numai dânşii sunt meşteri cu jurăminte
Tot cruci şi tot evanghelii sâ-nşire ca din fuior
Chiar atunce când li-i gândul sâ ne-nşele mai uşor!...
Ce vrei? Ce cauţi pe-aicea? De la cine vii şi de-unde?
Ce faci în oastea leşească şi ce-ai cu mine?... Râspunde!...

ISCOADA
(văzând pe Vidra, care se apropiase şi se pusese în faţa lui)

Acest om... asta muiere... muierea nu-i tocmai om,
După cum mărturiseşte fericitul Chrisostom...

RÂZVAN

Taci!

ISCOADA

Femeia-i cam limbută: ea nu pricepe ce-i taina;
Vorba-i lunga ca şi coada, coada-i lunga ca şi haina,
Precum arată prorocul!...

RÂZVAN
(apucându-1 de barbă)

Zău, nu mâ mai stăpânesc!

ISCOADA

Nu mâ necinsti!... Sunt preot şi părinte sufletesc...

RÂZVAN

Zici câ eşti preot? ... Dar spune-mi, popei i se cade oare
Sâ-şi arunce jos veşmântul, călcând rasa sub picioare,
Şi prin fapta cea mai neagra sâ mânjească sfântul dar,
Iscoadâ-n întreaga lume, preot numai în altar?

ISCOADA

Fiule! Eu nu vâd râul de-a lucra cu stăruinţa
Pentru sfântul ţar şi pentru pravoslavnica credinţă.
Pâcatu-i al dumitale, care, fiind moldovean,
îţi dai sufletul în gheara leahului celui viclean.
Popor depărtat de lege, oi rătăcite din turmă
Şi pe cari o sâ-i strivească judecata cea din urma,
La un loc cu filistenii şi cu Gog şi cu Magog...
Ş-apoi fâcându-le astea, undei-i folosul, mâ rog?

RAZVAN

Eu caut numai la cinste.

ISCOADA

Fleacuri! Treabă de cuvinte!
Folos, cinste, tot aceea, deşi se cheamă altminte!
Aşadar, ce fel de cinste dobândit-ai, de când eşti,
Ca Nemvrodul din Scriptură, floarea cetei diavoleşti?

VIDRA

Are dreptate, Râzvane! Iat-a treia bătălie,
în care braţul tău varsâ ploi de sânge pe câmpie,
) Ş-apoi unde-i mulţumirea şi răsplata ce-o primeşti,
Rădicând pe brazda morţii clăi de stârvuri-duşmăneşti?.,
Pe când tu goneai vrăjmaşul, dând cu piepul la năvala,
Alţii mulţi s-ascund în umbră, de-unde răsărind cu fala
îi vezi mari, îi vezi în frunte, lăudaţi, slăviţi, aleşi,
Iar tu rămâi tot în urmă, ca o sluga pintre Ieşi!

RÂZVAN

Şi tu, Vidro?

ISCOADA

Jupâneasa vorbit-a dumnezeieşte!
Câteodată prin femeie Duhul cel Sfânt ne vorbeşte;
De pildă. Ana, Iudita. Estera... mai în sfârşit,
Este-nvederat câ leahul deloc nu te-a răsplătit...
Rusul ştie mult mai bine sâ dea orişicui dreptate...

RÂZVAN

Taci! Destul!

VIDRA

Vorbeşte!

ISCOADA

Ţarul îţi dăruieşte trei sate.

VIDRA
(cu dispreţ)

Bogăţie? Nu-i aceasta!

ISCOADA

Trei sate lângâ Kazan,
Şi, cât va ţine războiul, o treapta de căpitan.

VIDRA
{mişcată)

Căpitan?

ISCOADA

Mai pe dasupra, pentru creştineasca fapta,
Dupâ moarte fericirea ş-un locaş în rai te-aşteaptâ...

RÂZVAN

Nu primesc!

VIDRA

Ce spui, Râzvane! Dar de ce sâ nu primeşti?...
Nu-i puțin căpitănia în ostile muscâleşti.
Tu nu eşti născut aice; poți sâ mergi în lumea-ntreagâ.
De Ieşi n-ai nici o nevoie şi nemica nu te leagă...
Catâ-ți norocul aiurea, dacă nu-l găsim aici!

RÂZVAN

Am jurat!

ISCOADA

Dar jurământul nu se dă la eretici.
Deci, mitropolitul nostru pe data o sâ-l dezlege,
Judecând după soboare şi dumnezeiasca lege,
Precum anume se scrie în sfântul Nomocanon,
Citeşte cap paisprezece soborul din Chalkedon,
Cap treizeci şi trei sau patru sobor din Laodikia,
Asemenea capul două sobor din Antiohia...

RÂZVAN

Fugi, popă fârâ credința, ce legea ți-o iai în râs!
Fugi, şi spune celor javre ce la mine te-au trimis
Câ Râzvan nu vrea sâ guste dreptatea voastră rusească,
Pentru care lumea toatâ-i o marfa negustorească,
Iar omul se scotoceşte ca vita ce-un precupeț
O cumpârâ-n aşteptare s-o desfacă mai cu preț!

Numai la voi vrednicia prin cumpănă se cunoaşte,
Deprinşi a vinde cu dramul până şi sfintele moaşte,
Şi cu mâna pângărită rămăşița unui sfânt
A schimba, după tocmeala, pe aur sau pe argint!...
Fugi de-aici!...

VIDRA

Dar uiți, iubite, că de-ar fi oricum sâ fie.
Muscalu-ți dă chiar îndată cinstea de căpitănie...
Vei fi câpitan, Râzvane!... Căpitan, aceasta-i mult!...

ISCOADA

Şi trei sate mari...

RÂZVAN

Lipseşte! Mi-e greu sâ te mai ascult!...

VULPOIU

(venind iute, turburat)

Topenie! Grozăvie! Bazaconie!...

RÂZVAN

Ce este?

VULPOIU

Lucru nevisat în vise, nepovestit în poveste!...
Vezi pe hatmanul acolo, stând la vorbă şi la sfat,
De toată câpitânimea ocolit şi-nconjurat?

(Iscoada se uită unde arată Vulpoiu şi fuge în partea cealaltă.)

RÂZVAN

Ei bine, ce mâ priveşte?

VULPOIU
(cu necaz)

Ei bine! Ba zău nu-i bine!...
Ei vorbesc şi pun la cale şi se-nlreabâ chiar de tine...

RĂZVAN

De mine? Ce nălucire!

VULPOIU

Căpitanii într-un gând
îţi tot caută pricină şi te defăima pe rând;
Unul care sâ te scoată din oaste, altul din ţară,
Al treilea chiar din lume te-ar da bucuros afară,
Iar hatmanul mi-i ascultă, neclintit ca un butuc;
De multe, ce tot aude, s-a făcut şi el năuc!

VIDRA

Vezi, Râzvane, ce greşeală de-a ne vesteji aice,
Pe când într-o altă parte ai putea sâ fii ferice?
Hai în oastea muscâlească! Atâta ne-a mai rămas...
Te-aşteaptă căpitănia, de-i face numai un pas...

VULPOIU

Vine hatmanul... Priveşte... S-au oprit în două rânduri...
E posomorât bătrânul: se cunoaşte câ-i pe gânduri,

RĂZVAN

Fie ce-a fi, las' sâ fie!... Eu unul tot ce-am jurat
Păstrez cu fruntea senină şi cu cugetul curat!
Jurământul nu-i o glumă, născută printre pahare
Şi, deodată cu beţia, răsuflata prin uitare;
Jurământul pentru mine este mândrul curcubeu,
Ce leagă josul cu susul şi pe om cu Dumnezeu!...

VIDRA

Ba mai bine-i o unealta, o păpuşă, o momeala,
Prin care cel ce nu crede pe toţi ceilalţi îi înşeală!...

(Se pune deoparte. Vin Hatmanul, Piotrowski. Minski. mai mulţi căpitani, şi in urma lor Râzaşul.)

MINSKI

Ştiu bine, sunt foarte sigur şi de tot încredinţat
Că tabâra n-o sa guste hotărârea ce-ai luat...

PIOTROWSKI

Asciscere peregrinos, multe primejdii aduce:
Pe străini lasâ-i în coadă, *sapientissime duce...*

HATMANUL

Cine pentru noi se luptă nu-i străin, ci-i pâmântean...
Eu te căutam pe tine, viteazule căpitan.

RÂZVAN

Poate mă iai drept un altul, hatmane prealuminate.
Eu nu-s căpitan...

HATMANUL

Aceasta-i cam puţin; dupâ dreptate
Ar trebui sâ fii hatman, câci chiar bâtâlia de-az,
Nu eu, tu ai câştigat-o, viteazul cel mai viteaz!

RÂZVAN

Iartâ-mâ...

HATMANUL
(ridicând buzduganul)

Deci, în puterea semnului de hâtmânie.
Răsplătind măcar în parte minunata-ţi bărbăţie,

Căpitan pe câmpul luptei te rădic şi te vestesc,
în faţa taberei mele şi prin numele crăiesc!

(Muzica militară intonează un marş triumfai. Vulpoiu sare in sus, Râzaşul işi freacă mâinile.)

RÂZVAN

Eu?... Dar cum... în ce cuvinte?

MINSKI
(cti *căldură)*

Căpitane, eu aş cere
Sâ te facă chiar polcovnic! Aş leşina de... plăcere!
O dorinţâ-nvâpâiatâ mâ tot roade nencetat,
Ca dup-atâtea războaie sâ te văd... înaintai!...

PIOTROWSKI
(sărutând pe Răzvan)

Satisfactionis causa, şi eu te sărut acuma,
Ştiindu-te *dignum esse* chiar *amplitudine summa!*

HATMANUL

însă nici căpitănia, mâ jur pe-acest buzdugan,
Nu-i ceva destul de mare pentru braţul lui Râzvan.
La seimul cel mai de-aproape, ţara o sâ te primească,
Spre mai deplină răsplata, în boierimea leşească...
Voi stârui şi eu însumi şi toţi prietenii mei...
Dar pân-atunci, căpitane, spune-mi singur, ce mai vrei?

RÂZVAN

Nu pot mulţumi... n-am vorbe, hatmane preluminate...

HATMANUL
(zâmbind)

A, da! Mi-am adus aminte! Printre prâzile luate
în tabăra muscâlească, gâsit-am un moldovan,

Un boier, un om de frunte, judecând dupâ câfian,
Deşi de multa vechime nu mai are nici o faţă,
Iar din ceprazuri sclipeşte ici-colea d-abia vro aţă...
Ţi-1 dăruiesc...

(Râzvan se inchinâ. Hatmanul şi căpitanii incep a ieşi.)

MINSKI
(întorcându-se iute)

Căpitane! în veci nu m-oi sătura
Toate bunurile lumii cu toptanul a-ţi ura,
Şi vâzându-te pe cale la o treapta şi mai-naltâ,
Inima-mi de bucurie saltă, saltă, saltă, saltă...

(Iese. Râzvan încrucişează mâinile pe piept şi rămâne nemişcat pe gânduri. Vidra il priveşte în tăcere.)

VULPOIU

Iatâ-n sfârşii, căpitane, eşti chiar căpitan acum!
Şi-n pădure, câpitane, fuşi căpitan oarecum, •
Astăzi, însă, câpitane, eşti mai cu căpitănie!

RÂZAŞUL

Batâ-1 norocul sâ-1 bată! Hai sâ facem o beţie!
(Târăşte afară pe Vulpoiu, cântând.)
Frunză verde de castan!
Câpitanu-i căpitan!
Tan! tan! tan!
Tan! tan! tan!
Câpitanu-i căpitan!
Frunză verde de castan!...

RÂZVAN

Iartâ-mâ, scumpo iubită!... Chiar fericirea ne-apasâ,
Când deodată, ca un fulger, pe sărmanul om se lasâ!...

Simț în mine-o greutate... Doresc şi nu pot sâ crez...
Nu-i cumva vro nălucire? Poate dorm? Poate visez?...

VIDRA

Cum? Atâta veselie? Pentru ce?... Pentr-o nemicâ?
Căpitan! Ce mare treabă! Câpitanu-i o furnica!...
Veselească-se Râzaşul sau Vulpoiu, făpturi de rând,
Care pentr-un pai sunt gata a se tăvăli cântând!...
Dar tu?... Tu s-o faci, Râzvane?... Căpitanii într-o oaste
Sunt atâția, câ-n mulțime se lovesc coaste la coaste...
Căpitan!... o jucărie!... Căpitan!... e un covrig,
Dupâ care colindează bieții copilaşi pe frig.

RĂZVAN

Ce? Câpitanu-i o gluma? într-o tabără crăiască?
Dar ce fel de lucru-ți trebui, care sâ te mulțumească?...
Au nu mâ-nvățai tu, Vidro. a merge chiar la duşman,
Câştigând prin viclenie tot cintea de căpitan?...
Nu-mi spuneai tu dineoare, cu mânie şi mustrare,
Câ-ntr-o tabârâ domnească câpitanu-i lucru mare?...
Lâmureşte-mâ, iubito, unde vrei tu sâ m-aduci?
Nu-i de mult de când în codru, cu o ceată de haiduci,
Numele-mi suna prin țară, ca o seceră ce sună
Când retează buruiana sâ crească iarba cea bună!
Eu credem atunci câ-n lume nu-i chip sâ fie pe-aiuri
O zodie mai ferice ca traiul unei păduri,
Unde brazii şi stejarii, uriaşi din vremea veche,
înfruntând mii de furtune, viteji fârâ de pâreche,
Mi se-nchinau cu râbdare, m-apâra şi m-asculta,
Pân'ce din sânul lor verde nu m-a smuls voința ta!...
Te văzui... iubirea şterge tot ce-i place ca sâ şteargă:
Lăsat-am cărări înguste ş-am ieşit la calea largă,
Uitat-am codrul, Moldova, tot ce-a fost, tot ce-a trecut,
Venit-am în țări străine, cum ai spus şi cum ai vrut...
Astăzi norocu-mi zâmbeşte: sunt căpitan şi pe cale...

VIDRA

De-a fi boier ca toți leşii: o boierime de jale!

RĂZVAN

Hatmanul mâ socoteşte, de ceilalți sunt căutat,
Numai tu pe bucuria-mi tragi un văl întunecat,
Pe când c-un ceas mai-nainte erau de-o alta părere...
Nu sunt un copil, de care sâ-şi bata joc o muiere!

VIDRA

Da! O muiere din neamul acelui groaznic bărbat,
Care numai c-o-mbrâncire patru Domni a răsturnat,
Ş-al căruia falnic sânge clocoteşte cu putere,
Ca talazurile mării, în pieptul meu de muiere!
Ah, ascultâ-mâ, Râzvane! Şi-ntre firile de jos
Foarte mulți sunt tari de mână ş-au un suflet inimos,
Dar totuşi rămân ca broasca cea cufundatâ-ntr-o baltă,
De-unde numai câteodată, ieşind pe uscat, tresaltă,
Priveşte la mândrul soare, se-ntinde pe-un verde strat,
Sughițâ-n sine cu poftă văzduhul lin şi curat,
încât ai crede, vâzând-o. c-a priceput ce-i lumina
Şi nu mai poate sâ guste întunerecul şi tina,
Pe când n-a trecut o clipă: iatâ broasca înapoi
Se-ntoarce iarâşi în noapte, în mocirla şi-n noroi!...
Vitejia cea mai mare, inima cea mai aleasă,
Mii de bunătăți cu care nu ştiu cine te-nzestrasâ,
Sunt, iubitule, ca fierul ruginit şi fârâ preț,
Până când încape-n mâna lucrătorului isteț
Ce-l apucă strâns în cleşte, îl curăța pe cărbune,
Şi dintr-o grămadă neagră mi-l vezi scoțând o minune,
Strălucita ca oglinda, gingaşa încât, suflând,
Suflarea-i întipărită pe luciul cel pipând!
Acel lucrător, Râzvane, se numeşte...

RÂZVAN

Se numeşte?

VIDRA

^Jsetea de-a merge-nainte... Ială ceea ce-ți lipsește,
i Acea sete care frige și-nghează inima mea!
/ Dar trebui s-o aibi, Râzvane! Eu voiesc, ș-o vei avea...
• Atunce când buza Vidrei obrazu-ți pârlit l-atinge,
Ochii mei în ochi-ți cată, mâna mea pe mâna-ți strânge,
Sufletul meu desfășoară
Câte-o pârtecea mereu
Ce pe furiș se stracoarâ
Adânc în sufletul tău!
Vidra-i pentru tine-n lume
Ca izvoarele de munte
Ce fac Dunărea să spume
Din pâraiele mărunte...

VULPOIU
(vine șovăind)

Hi, hi! Dunăre!... Departe!... Câpitane, eu sunt beat,
Ș-aș vrea sâ-ți spui, câpitane, un lucru foarte ciudat...
Adecâ-te, câpitane.... zău, n-are nici o pâreche...
Dar lasâ-mâ, câpitane, ca sâ ți-o spui la ureche...

RĂZVAN

Spune...

VULPOIU

Apoi, căpitane, știi leahul cel blâstemat?...
Știi cela ce-ți strângea mâna?... Câpitane, eu sunt beat!...
Știi, se vârâ-n om ca musca?... Știi, chiar cu nepusă masa?...
Hi, hi! Știi leahul acela? Iubește pe jupâneasa!

RÂZVAN

Vidra?

VIDRA

Eu?

VULPOIU

Da, da, da, Vidra!... Mi-a spus câ-i place de foc!
Zău așa! Chiar acușica!... Ha, ha, ha! Ce dobitoc!...

(Minski se arată în fund.)

Dar iatâ-1! întreabâ-1 singur! Batâ-l nâbădaica leahul!
Hi, hi, hi!... Mi-e somn!... Mi-e lene!... Ba nu!
Mâ doare stomahul!
(Iese.)

RÂZVAN
(mergând iute înaintea iui Minski și apucându-i de mână)

Ascultâ-mâ, cum te cheamă!... Știi un lucru? Știi sau ba?
Noi trebuie sâ ne batem!...

MINSKI

Dar pentru ce?

RÂZVAN

Nu-ntreba!...
Pentru ce?... Pentru câ.... pentru .... pentru câ, privind la tine,
Simțesc un fel de simțire... mai .în sfârșit nu mi-e bine!...
O sâ ne batem chiar astăzi... chiar acuș! M-au auzit?...

MINSKI

Cum așa? Nu pot pricepe, tovarășe prea iubit...
Eu nu ți-am făcut nimica... Sâ ne batem nu-i cu cale...
Spune mai întâi pricina?

RĂZVAN
(cu furie)

Nu-mi plac ochii dumitale!
Mâ supără, mâ-ntârâtâ, m-aprind... Nu mai pot vorbi!

MINSKI
(zâmbind cu dulceața)

Numai atâta? Ei bine... atunci, când ne-om întâlni,
Mâ jur a-mi închide ochii... O sâ mâ feressc de ceartă...
Dar sunt grăbit... Am o treaba... Mâ duc... Iartă, iartă, iartă!
(Fuge.)

RÂZVAN
(cu dezgust)

Ce mișel!...

VIDRA

Mâ mir, Râzvane, vâzându-te temător.
Nu cumva m-ai crede-n stare pân' la viermi sâ mâ pogor?...

RÂZVAN
(luând-o de mână cu aprindere)

Și palaturi aurite, ș-un acoperiș de paie,
Când flacăra le cuprinde, fac tot un fel de văpaie:
Iubirea-i un foc, iar focul, oricât de jos ar veni,
E grozav când izbucnește, și-i lesne a izbucni!
Mi-ești dragă și-n toata lumea găsesc cu putință toate,
Dar dragoste fără teamă nu se poate, nu se poate!...

VIDRA
(arătând in urma lui Minski)

Cugetă acum, iubite, de-i cinste pentru-un Râzvan
O biată căpitănie: și dânsul e căpitan!

OSTAȘUL
(aducând pe Sbierea, care vine cu capul plecat și numără pe degete)

Robul de la hatman...
(Se Închină și iese.)

RÂZVAN

Sbierea!...

SBIEREA
(ridicând capul, cu bucurie)

Tu ești, Răzvânică draga?...
Și dumneata, jupâneasâ?... Parcă văd o pungâ-ntreagâ!...

RÂZVAN

Te rog sa ne spui și nouă prin ce minune-ncâpuși,
Așa departe de țară, tocma-n tabăra la ruși?

SBIEREA

încăpui ca douâ-n patru... Ce-ntrebare! Nu știi oare
Câ tabâra muscâlească este foarte-ncâpâtoare?
Ș-apoi mai având necazuri, slăbisem mai mult de-un sfert:
Camea spânzură pe mine curat ca un sac deșert...

RĂZVAN

Eu te-ntreb prin ce-ntâmplare te găsești în astă țară?
Cum de te-au luat muscalii?

SBIEREA

De la tătari mâ luară...

RĂZVAN

Dar tătarii?

SBIEREA

Mâ robise mai anțărț, când au trecut
Prin moşia mea Flămânzii, o moşie lângă Prut.
Asta n-ar fi fost nimica, sâ nu fi luat cu mine
Un chimir cu trei fişicuri, pline, pline, pline, pline:
Cel dintâi era cu taleri, altul numai cu florinți,
Al treilea galbeni, galbeni de cei ungureşti cu zimți!...
Ce chimir!... De piele neagră, şi baga bine de seamă,
Avea-n juru-i acâțate zece nâsturaşi de-alamâ...

RĂZVAN
(zâmbind)

Tătarul de la Moldova, muscalul de la tâtar,
De la muscal te ia leahul, ş-ar fi cu putința iar
De la leah sâ te ia neamțul, încât astfel, într-o zi,
Deodată cine mai ştie prin ce țară te-ai trezi!...
Oare nu era mai lesne, cu puțina cheltuială,
Sâ te râscumperi din lanțuri şi sâ scapi de târbâceală?

SBIEREA

Cum? Sâ mai plătesc? Vai mie! Ar fi mai bine sâ crap!
O asemenea prostie nici nu mi-a trecut prin cap!
Ce-mi pasă câ nu sunt slobod, când stăpânul mâ hrăneşte?
Iar pân-atunci în Molvoda venitul meu creşte, creşte...
Ş-apoi eu am totdauna o nâdejde-n Dumnezeu
Câ sfântul mereu mâ scapă, fără sâ-i dau nici un leu,
Decât numai câteodată vro lumânare de ceară,
Care, de frica scumpetei, o fac la mine la țară...

RĂZVAN

Du-te, boierule, du-te! Nădejdea te-a mântuit...
întoarce-te la Moldova, fârâ sâ fi cheltuit!
Te iert pentru-a doua oară...

SBIEREA
(făcând cruce)

în sfârşit, o Doamne sfinte!

RÂZVAN

Te-am mai iertat în pădure...

SBIEREA

Bine că-mi aduci aminte!
Râzvânaşe, cer dreptate! Ar fi un păcat sâ tac...
Hoții tăi atunci în codru mâ despoiarâ de-un sac.
Fii şi tu om cumsecade, fâ-ți o pomană deplina:
Nu te bucura, drăguță, de-o avuție streină...
Dâ-mi înapoi săculețul!... tu ştii c-a fost peste tot
Taleri trei mii patru sute cincizeci şi şapte ş-un zlot...

VIDRA
(luând pe Râzvan la o parte)

Vezi! învață de la dânsul patima ce vrea sâ zică!
Acest om pentr-o lâscaie, acest om pentr-o nemicâ
Va suferi cu plăcere, făr' sâ scoațâ un suspin,
Robie, lanțuri, ruşine, bâtâi, închisoare, chin...

SBIEREA
(zâmbind cu mândrie)

O, da, da...

VIDRA

Ş-orice adaos, orice spor de bogăție,
în loc ca sâ-1 mărginească, îi dă o pofta mai vie,
O dorința mai setoasă ş-un avânt mai arzător
De-a vedea lucind în ladâ-i sunător pe sunător!

SBIEREA

O aşa... aşa...

VIDRA

Aşterne denainte-i ca zăpadă
Covoare cu pietre scumpe, aur şi argint grămadă...

SBIEREA
(cu *desfătare)*

VIDRA

Dânsul tot n-o să-ţi zică: Stâi! acuma-s mulţumit!

SBIEREA

Haida-de-de! Na! Fireşte! Doară n-am înnebunit!

VIDRA

O! dacă şi tu, Răzvane, ai simţi aşa de tare
Mândra patimă de-a creşte tot mai mare şi mai mare,
Precum Sbierea mii de galbeni din nemic a secerat,
Tu dintr-o căpitănie ai ajunge împărat!...

SBIEREA

Atunci mi-ei da şi dobânda... Acum însă, deocamdată,
Sâ ne râfuim cu sacul. Fii datornic bun de plată...
Răzvânicâ, sufletele, să nu uiţi câ eşti creştin...
Numai camătă s-ar face noua sute pe puţin...

RÂZVAN

Nu! ... Departe de la mine toate patimele care
Cu lăcomia lui Sbierea au vrun fel de-asemânare!

VIDRA
(respingându-1 cu dispreţ)

Fugi! Mi-e mila şi mi-e jale! Mic, tot mic şi iarăşi mic!
în deşert din înjosire eu mâ-ncerc să te rădic!
Du-te dar de te-nvârteşte în îngusta-ţi vizuină:
Cearcâ-ţi mintea-n întunerec, scaldâ-ţi sufletul în tină!
Eu te las! Te las, Râzvane! Om tâmpit şi sfiincios!
O prâpaste ne desparte: eu prea sus şi tu prea jos!

(Vrea să iasă, Râzvan se repede după dânsa.
Sbierea strigă: „Sacul meu! sacul meu!"...)

CÂNTUL IV

ÎNCĂ UN PAS

Pentru ţigani s-au zis multe, ca sa nu fie primiţi
Căci ruşine Eteriei a fi cu ţigani uniţi,
Căci luându-se Elada. de vor fi şi ei ostaşi
Vor cere cu tot cuvântul şi ei sâ fie părtaşi...

BELDIMAN, ***Jalnica iracodie***

FEŢELE

RÂZVAN, polcovnic leşesc
VIDRA, nevasta lui
RÂZAŞUL
VULPOIU
SBIEREA
HATMANUL
BAŞOTĂ

RÂZAŞUL

Nu mai pot, batâ-1 năpastea! De-atâtica timp în şir
Sâ nu vezi o sărmăluţă, ci tot numai borş cu ştir!
Destulă străinătate!
(Arată la gât.)
M-am săturat pân-aice:
De-amârâtâ ce mi-e viaţa, nu mai ştiu cum i-aş mai zice!...
Şase veri şi ierni vro şapte, nu o lună sau un an,

De când parc-aş fi o umbră după paşii lui Râzvan;
Ba zău, chiar umbra, fârtate, când nu-i lumină, s-ascunde.
Pe când eu rămân cu dânsul, amândoi oricând ş-oriunde!...
Haiducit-am împreuna şi-mpreunâ am trecut
în asta ţară leşeasca, unde dracul s-a născut!
Cu muscalii, cu păgânii, nu vrun an şi nu vro lună,
Şase veri şi iemi vro şapte bâtutu-ne-am împreună!

VULPOIU
(cu desplăcere)

Haide! Cineva te-ar crede câ numai voi amândoi
Aţi făcut şi mari şi late! Dar uitat-ai pe Vulpoi?

RÂZAŞUL

Orice-ai zice tu, acuma, fostul nostru harambaşâ
Ajuns-au obraz de cinste, cât un vizir sau un paşă;
E polcovnic, e om mare, şi ca mâini o sâ-1 privim
înâlţându-se deodată şi mai ceva!... Aferim!
Nu-i vorbă... I se cuvine... N-a câştigat de pomană!
Chiar săptămâna trecută a mai căpătat o rană
în lupta cea cu tătarii...

VULPOIU

Aş! D-abia l-au zgâriat!
Sărutare de săgeata... Nu-i lucru de speriat...
Dec! A fost rănit şi dânsul într-o singură bătaie,
Dupâ ce trecuse teafăr prin douăzeci de războaie.

RÂZAŞUL

Dar sâ lăsam toate astea... Nu ştiu ce voiam sâ-ţi zic...
Aa! Uite pe fereastra!... Priveşte!... Nu vezi nimic?...
(Cântă, arătând cu mâna.)

Cu miros de viorele,
Trandafiri şi micşunele,
Bate vântul ţării mele!
Bate-ai, vântule, curat,
Sâ alini al meu oftat!
Bate-ai, vântule, uşor,
Sâ-mi mai treacă din cel dor!
Bate-ai, vântule, cu foc,
Sâ mâ muţi din acest loc!

Aşa-i, Vulpoiule draga! Tare mâ furnică dorul!
Ţărişoara-i prea aproape; de-i azvârli cu toporul,
Dai de brazda românească!... Nu mai este pe-unde fui:
Pe la muscali, pe la dracu, pe la tatăl dracului!
Şi-apoi astăzi în Moldova nu mai e nici Petrea Şchiopul,
Prietenul ciocoimii, bat-o focul şi potopul!
Alt vodă stâtuse-n locu-i, un stăpân mai omenos,
Care şade sus, dar ţine cu norodul cel de jos!
Cicâ-l cheamă Aron Vodă... un voinic, un flăcăiandru,
O viţă lâpuşnenească: feciorul lui Alexandru...
Ştii? Cel Alexandru Vodă ce mânca boieri de vii,
încât îi făcea de groaza bejenari pe la pustii!...
Aşadar, pe-aci mi-e drumul. Trec prin foc şi prin furtuna!
Sâ mai stea Râzvan şi singur... Nu rămâi şi pace bună!...
Mâ duc la Iaşi cu hrisoave...

(Scoate din sân o legătură.)

Iatâ-le! Aice sunt
Ispisoace şi direse chiar de la Ştefan cel Sfânt!...
E cam veche legătura, de mare-mult ce-i purtata,
Dar n-o las de lângă mine, n-o las cu capul o data!
O voi strânge tot la sânu-mi cât voi umbla pe pământ,
Şi-n urmă, dând ortul popei, o voi duce şi-n mormânt!

(Sărută legătura ş-o ascunde.)

Voi merge iar cu proţapul, o sâ vorbesc cu domnia,
Doarâ va da Sfântuleţul sâ-mi întoarcă râzâşia...

VULPOIU

Drace! Nu cumvaşi ai crede c-o sâ rămâi numai eu?
Culcâ-te pe-acea ureche! Nu cunoşti tu gândul meu.

Orice ţipenie-n lume un sfânt are sau o sfântă:
Pe tine, vezi bunăoară, râzâşia te frământă,
Pe mine mâ prigoneşte frumuseţea codrului,
Când şedeam cântând din frunză la umbra stejarului.
Tu a tale, eu a mele, fiecine ale sale!...
Uite, zâu, când mi se-ntâmplâ de-ntâlnesc viind în cale
Un ciocoi ca o fetiţă, mititel şi curăţel,
Lins la ceafă, dres în faţa, sprintenel şi spălatei,
In sfârşit, o pocitură dintre cele guri căscate, -
Mă-nvoaltâ, mâ răsuceşte ca sâ-i dau pe dupâ spate!...
Când privesc într-o livadă copăcelul ofticos,
Cu crengi tocite de-omidă şi cu trunchiul gâunos,
Hoţomanul meu de cuget mâ gâdila şi-mi şopteşte:
Nu-i aşa câ-n codrul nostru ciuperca mai bine creşte?
Când aud o pâseruică ciripind pe vrun zaplaz,
Mi se pare ciripirea-i câ, zâu, n-are nici un haz,
Câci mi-aduc aminte bine... of, of, of, mi-aduc aminte
Cum ciripea dineoare, cum ciripea mai-nainte,
Cum ciripea la pădure prin rârişul cel din crâng...
Şi când mi-o aduc aminte, pe loc îmi vine sâ plâng!

(Intră Răzvan, cu braţul stâng oblojit.)

RÂZAŞUL

Polcovnice!

RĂZVAN

Ha? Ce treabă?

RÂZAŞUL

Dâ-mi drumul sâ plec de-aice.

VULPOIU

Şi eu...

RAZVAN

Mâ lăsaţi pe mine?

VULPOIU

Ba nu... totuşi... cum am zice.

RĂZVAN

Ce? Nu vâ mai place dară al armelor meşteşug?
în loc de sabia Iatâ vreţi la sapă şi la plug?
Vi s-a urât cu războaie? Poftiţi odihna?...

RÂZAŞUL

Nu încâ...

RĂZVAN

Poate vi-i foame? Vi-i sete?... N-aveţi cuşma sau opincă?

VULPOIU

Nu...

RÂZVAN

Atunci care-i pricina!

RÂZAŞUL

Apoi dâ, ce sâ vorbesc!
Mi-e dor de ţara Moldovei, de căminul strămoşesc..

VULPOIU

Şi mie.

RĂZVAN
(furios)

Aşa, nemernici!... Cum? Vouă vi-i dor de ţara!...
Dar eu? Ce-s eu? Ce? Răspundeţi!... Sunt o gadinâ? O fiară?
Oare inima-mi cernită, ca o rază dup-un nor,
Nu plânge şi ea, sărmana, de focul acelui dor?
Numai voi iubiţi Moldova?... Dor de ţară!... Dor de ţară!...
Rândunicele, când pleacă, se gândesc la primăvară.
Ca sâ se-ntoarcâ voioase iar la cuiburile lor,
Şi numai omul, el singur, sâ nu simţâ nici un dor!
Fugiţi! Lipsiţi denainte-mi...

VULPOIU

Polcovnice.

RÂZVAN
(lovind cu piciorul în pământ)

Dor de ţară!

RÂZAŞUL
(scărpinându-se la cap)

Zău, n-ai cuvânt sâ te superi...

RĂZVAN

(punând mâna pe sabie)

Ieşi afară! Iaşi afară!...

(Răzaşul şi Vulpoiu ies prin o uşă, pe când Vidra intră prin alta.)

VIDRA

Ce-nsemneazâ asta larmă?

RĂZVAN

Dentâi, să mă liniştesc!

VIDRA

Eşti turburat?

RÂZVAN

Nu-i nemica... Nu poci sâ mâ stăpânesc...
Dor de ţara!... Sunt cam iute...

(Striga.)

Mâi, Râzaşule! Vulpoiul...

VIDRA

Dar ce vrei sâ faci, iubite?

(Vuipoiu intră cu sfială.)

RĂZVAN
(dându-i mâna)

Fie pace între noi!..
Celalalt de ce nu vine?.

VULPOIU

Aş! El fulgeră, trăsneşte,
Dupâ cum ştii că-i e firea: când se supără, plesneşte!

RĂZVAN

Spune-i câ-1 rog sâ mâ ierte... Mi-aţi vorbit într-un ceas râu.
Cât despre plecarea voastră, o sâ vedem mai târziu.

VULPOIU

Să trăieşti!

(Iese.)

VIDRA

Aş vrea sâ aflu şi eu cu tot dinadinsul
Ce-i şi cum?

RÂZVAN

Am fost la hatman...

VIDRA

A! Şi ce-ai făcut la dânsul?

RÂZVAN

Dragă, o să-ţi spui în urmă lucrurile ce-am grăit;
Ajungâ-ţi acum dodatâ ca ieşii foarte mâhnit...
M-arunc pe cal ca vârtejul, înfig în coasta-i un pinten,
Murgul scutură din coamă, zboară vesel, fuge sprinten,
Şi cu cât sălta mai tare, şi cu cât mai mult sarea,
Mişcarea-i cea furioasă simţeam câ mâ răcorea,
Până ce-l lăsai în voie, azvârlind din mâini căpăstru:
Calul, născut în Moldova, mâ duse drept pân' la Nistru.
Nistru, apă românească, ce spumegă pintre stânci,
îngropând duşmanii ţării în vâlvorile-i adânci!
Nistru, ale cărui unde altâdatâ-n zile grele
Apărau în loc de tunuri hotarele ţării mele!
Nistru!... Nistru!... Pân-acuma ştiut-am sâ mâ feresc
De-a trece pe lângă ţărmu-i, ca sâ nu mâ ispitesc!
Şi sâ nu-mi aduc aminte câ râmai în ţâri străine,
Pe când scumpa mea Moldova nu-i departe de la mine!
Astăzi insă de nevoie mâ simţii împins la mal,
Câci dorul ţării răzbate pân' şi sufletul de cal!...
Nainte-mi se dezvâlirâ, şerpuind ca un balaur,

Holde şi câmpii, în care, jucând pintre spice de-aur,
Se zâreau, ca pietricele presărate pe-un inel,
Bosoioc şi garofiţâ, toporaş şi ghiocel,
Iar prin ele-n depărtare, un român muncind la soare,
Falnic, rumân, plin de viaţă, se pârea şi el o floare!...
Le văzui acele locuri şi din văz le sărutai:
Ţara-mi, unde însuşi iadul parcă se preface-n rai!...
Numai tu poţi înţelege, numai tu, Vidro iubită,
Poţi simţi cu ce durere am trecut eu prin ispită
Şi, scăldând calul în spume, de la ţărmul fermecat
Eu şi dânsul, fârâ voie, amândoi ne-am depărtat!...
Viu acasă... d-abia însâ pus-am piciorul, şi iatâ
Vin Râzaşul şi Vulpoiul denaintea mea dodatâ,
Neştiind câ-n pieptu-mi arde cel pojar îngrozitor,
Şi-mi vorbesc de ţara noastră, şi-mi grăiesc de-al ţârii dor!
Ei sâ plece la Moldova! Dor de ţară! Dor de ţară!...
Iarâ sângele meu fierbe! Furia m-apucâ iară!...

VIDRA

Vrea sâ zicâ, tu, Râzaşul, calul vostru şi Vulpoiu,
Sunteţi tocmai deopotrivă, tot un fel şi tot un soi?

RÂZVAN

Cum aşa?

VIDRA

Inima voastră se văietă şi suspină
Dup-o pulbere deşartă, o bucata de ţarânâ,
Un pământ uscat şi rece, de ierburi acoperit,
Printre cari o floricică de-ntâmplare-a râsârit!...
Asta-i iubirea de ţară?... De-aşa iubire mi-e jale,
De-aşa fiinţă mi-e milă.

RÂZVAN

Tu iar cu visele tale!...

VIDRA

Vise! Nu oricine poate sâ viseze-al Vidrei vis!...-
Când te-am întâlnit în codru şi-ntâlnindu-te mi-am zis:
Acest haiduc o sâ-ntreacă trândăvită boierime -
Eu visam... ş-astfel de vise altul nu visează nime!
Când te-am smuls la lumea larga din ascunsu-ţi adăpost,
împingându-te-nainte, iarăşi visul meu a fost!
Ş-acum eu visez, Râzvane, când mi se pare ciudata
Iubirea ţârii ce numai prin buruieni se desfată!...
Omul ce-şi iubeşte ţara cu adevăratul dor,
Nu-i pasă de lutul ţârii, ci de-al ţârii viitor!
Nuzuieşte pân' la stele, fâ-te tot şi tot mai mare,
Şi slava-ţi o sâ mărească ţara ta din depărtare,
Precum luminosul soare,
Din lâcaşu-i depanat,
Sparge fâr' sâ se pogoare
Vălul nopţii-ntunecat!
Fie Râzvan orişiunde, el tot ţara şi-o iubeşte,
Daca prin faptele sale se rădică şi uimeşte,
încât împrejuru-i face pe străin şi pe păgân
Sâ şoptească cu mirare: multe poate un român!...

(Sbierea se arată in uşă.)

RĂZVAN

Tu, jupâne? Cum? Şi-aice?...

SBIEREA
(frecându-şi mâinile)

Da, da! Ş-aice! Ş-aice!
De ce nu? Viu din Moldova ca sâ te fac mai ferice...
Jupâneasâ foarte scumpa, nu ştii încâ, negreşit,
C-uncheşelul dumitale nu mai este?... S-a sfârşit:
Şi-a încheiat catastihul, isprăvind de cheltuiala,
Câci şi viaţa omenească-i tot un fel de socoteala...

VIDRA

(cu răceală)

A murit? Ce spui, jupâne? Şi dumneata cum o ştii?

SBIEREA

De vro câtva timp încoace eram vecini la moşii...
Când mâ-ntorsei din robie, cu dobânzi întârziate,
Cumpărai pe lângă Nistru nişte câmpuri nelucrate...
Apoi bine, jupâneasâ, dumneata acuma eşti
Deplina stăpânitoare moştenirii părinteşti:
Patru sate, doua iazuri, mii de vite ramatoare,
Şapte mori, o herghelie ş-o pădure... Nu vinzi oare?

VIDRA

Dumneata ai vrea să cumperi?

SBIEREA

Ieftin; bani în ţara nu-s;
Cu turcii, cu bir, cu dajdii, toţi gâlbânaşii s-au dus...

RÂZVAN

Nu! noi nu vindem nemica! Voi lăsa pe Ieşi mai bine
Ş-o sâ m-aşez româneşte, în ţara mea şi la mine...

VIDRA

Aşa? Nu cumva, Râzvane, sâ ne-nchidem într-un sat,
Gustând viaţa de câmpie şi văzduhul cel curat
într-o cuşca mojicească, plina cu miros de varză,
în casă grămezi de teancuri şi pe-acoperiş o barza?
Tu o sâ petreci, iubite, vânând potârnichi şi lupi,
Eu purtând grijă de turme, de ţarină şi de stupi,
Iar vătafii, pârcălabii şi vecinii de moşie,
Vâzându-ne, o sâ zică: Ce bună gospodărie!...

Frumos trai! plăcută soartă! Noi, o Vidră şi-un Râzvan,
Sâ-nlemnim stând la o parte, nemişcaţi ca un buştean!...

SBIEREA

Este foarte potrivită socoteala dumitale:
Decât a sta la moşie, mult mai bine cu parale...

RĂZVAN

Dar ascultă, dragă Vidră, şi-n Moldova ca ş-aici
Se dă cuvenita cinste la ostaşi şi la voinici...

SBIEREA

(clătinând din cap)

Hem! s-ar putea ca ş-acolo sâ te primească polcovnic...
însă la români o slujbă nu-i tocmai lucru statornic!

VIDRA

Sâ văd eu cum se-ncovoaie cu sfială un Râzvan
Pe lângă cei mai din coada boieraşi de la Divan,
Pentru ca dintr-înşii unul, c-o inimă mai miloasă,
Ca la un câine din curte sâ-i arunce neşte oasâ?
Ba poate câ şi pe Vidra, pe nepoata lui Motoc,
O sâ mă trimiţi, cu lacrimi sâ mâ duc într-un noroc
La nevasta vrunui vomic sau la vro logofeteasa,
Care n-ar putea la mine sâ fie nici fatâ-n casă!...
Aşa se capătă slujba, când tu te pleci ca s-o cei,
în loc d-ai sili prin fapte sâ te caute chiar ei!
Nu, nu! Las'ca ţara noastră sâ simţâ durerea cruda
Câ-n sânu-i omul de frunte în deşert îl vezi c-asudâ,
Şi din cupa deznădejdii bând ocară, bând amar.
Lucrează şi zi şi noapte, lucrează tot în zădar,
Câci mişeii, ca o strajă, cârma ţării împresoară
Şi pe-orcine nu-i dintr-înşii, mi-1 resping şi mi-1 doboară!...

SBIEREA

Ca unul şi-unul fac doi, vorbit-ai drept şi frumos:
Pe mine, zâu, tot mişeii din visterie m-au scos.
Mulţi mişei sunt în Moldova! Dumnezeu sâ te ferească
Eu ş-oricare om de treabă poate sâ se prâpâdeascâ!...

(Către Râzvan.)

Aşadar, vinde-ţi moşia, sâ n-ai bătaie de cap...
Uite, eu ca un prieten, aş vrea numai sâ te scap...

RĂZVAN

(luând pe Vidra la o parte)

Iubită Vidră, mai lasă... De ce-i astă grabă mare?
Eu nu ţi-am spus încâ toate... Mai este o-mprejurare.

(Cu răceală, câtrâ Sbierea.)

Vino mai târziu, jupâne... Mai târziu!

SBIEREA

(cu umilinţă)

Vâlas... Vă las...
Mâ-ntorc într-o jumătate, ba nu! într-un sfert de ceas.

(Se depărtează, apoi se opreşte in uşă, se mai închină o dată şi iese.)

VIDRA

(cu tărie)

Fie! Eu ţi-am spus, Râzvane, ş-acum îţi voi spune iară
Câ Vidra nu vrea sâ plece ca sâ se-ngroape la ţară...

RÂZVAN

Bine! Nu ne vom întoarce! Vreau şi eu să-ţi dovedesc
Cât de mare ţi-e puterea şi cât de mult te iubesc...

VIDRA

Dar oare viaţa-mi întreagă nu-i destul să-ţi dovedească;
în toată clipa, câ Vidra ştie şi ea să iubească?
Eu nu mâ gândesc, Râzvane, eu nu mai pot cugeta,
Eu nu mai pricep nimica decât înălţarea ta...

RĂZVAN

Nu vom pleca la Moldova; mâ supun voinţei tale;
Dar lumea-i încăpătoare; s-alegem o altă cale;
La nemţi, la turci sau aiurea, oriunde-mi vei porunci,
Atâta-i cu neputinţa de-a mai rămânea pe-aci...

VIDRA

Şi de ce-i cu neputinţă?

RÂZVAN

Ştii c-am fost la hatman...

VIDRA

Bine...

RÂZVAN

Acum el n-o mai ascunde ş-o spune la orişicine
C-o sâ fie cu Moldova un război înfricoşat...
Astăzi la dânsul acasă ne-a chemat pe toţi la sfat,
Ne spuse dintâi câ leşii sunt râu cu ţara nemţească,
Ş-având legături cu turcii ar dori sâ le pâzească;
Ne mai spuse c-Aron Vodă, noul domn moldovenesc,
Ţine-mpotriva Turciei cu-mpăratul cel nemţesc;
Ne-a mai spus altele multe, înşirând vro patru oare,
Şi-n sfârşit, drept încheiere, ne-a arătat o scrisoare,
în care craiul îi zice sâ fie gata pe loc
A trece hotarul ţârii cu sabie şi cu foc...

M-ai lăsa tu oare, Vidro, ca braţul meu sâ izbească
Un piept de român? S-aprinzâ o colibă românească?

RÂZAŞUL
(intrând zăpăcit)

Vine hatmanul! El însuşi!...
(Iese.)

VIDRA

Eu te las a cugeta
Câ... lovind pe-un domn netrebnic, vei scăpa chiar ţara ta...

(Vidra iese prin o uşă, pe când prin aha intră hatmanul.)

HATMANUL
(privind in urma Vidrei)

Este sora dumitale? Acea femeie viteazâ
Ce te-nsoţeşte-n războaie înfruntând moartea, veghează
Pe câmpul de bătălie, în rând cu ostaşii mei,
Pe cari ades ii întrece?... Minune dintre femei!

RĂZVAN

Este Vidra...

HATMANUL

Astă dată cerul a fost cu dreptate,
Dând o asemenea soră la un asemenea frate...
(Se aşează, se gândeşte, apoi, dupâ o tăcere.)
Fiindc-astăzi dimineaţă ne certasem oarecum,
Tu nu te-aşteptai, sunt sigur, sâ ne mai vedem acum?...

RÂZVAN

Nu, hatmane. Naşteptatâ e numai cinstea cea mare
De-a te vedea-n locuinţa unui om fârâ-nsemnare...

HATMANUL

în întâlnirea ce-avurâm, pare-mi-se câ-mi spuseşi... ?

RÂZVAN

Şi ţi-o mai spui înc-o dată câ-mi dau viaţa pentru Ieşi
Ş-oriunde mâ vor trimite, le voi sluji cu credinţa
Dar nu mâ bat cu românii... nu; asta-i peste putinţa!...

HATMANUL

Polcovnice! Bagă seama câ, mai mult ca orişicând,
Eşti dator tocmai acuma sâ te jertfeşti chiar nevrând.
Ajutorul dumitale, decât altul orişicare,
Ni-i cu totul de nevoie în aceastâ-mprejurare.
Dumneata cunoşti Moldova; ţara ş-oamenii cunoşti,
Locurile, rânduiala, tot ce trebui pentru oşti...
Războaiele se câştiga nu numai prin vitejie;
Ades mai mult ca prin braţe se face prin dibăcie...

RÂZVAN
(posomorându-se)

Am înţeles! Prin urmare, vouă vi-i trebuitor
Un om vândut, o iscoadă, un mişel, un trădător...

HATMANUL

A, polcovnice! Se poate sâ-mi faci astfel de dojene?
Dumneata eşti leah acuma, câci pafria *ubi bene,*
Dupâ cum zice latinul, şi nu mai eşti moldovean:
Poţi sâ te baţi cu Moldova, fâr-a te numi viclean...

RÂZVAN

Hatmane, latinul zice... dar fii bun de-mi tălmăceşte,
în cuibul meu, la Moldova, nu se-nvaţâ latineşte...

HATMANUL

Ţara este unde-i bine...

RÂZVAN

Aşa?... Păcătos latin
Cine iubea deopotrivă pe-un frate şi pe-un străin,
Zicând câ ţara-i o turtă, încât sâ poatâ stomahul
Leah a mâ face pe mine, sau muscal sâ facă leahul!
Nu, hatmane!... Niciodată!... Fie pâinea cât de rea,
Tot mai dulce mi se pare, când o ştiu din ţara mea!...

HATMANUL
(sculându-se)

Vrea sâ zică, eşti statornic în hotărârea luată
De-a ieşi din sânul nostru?

RÂZVAN

Da. Ş-o mai spui înc-o dată,
Dar mâ jur câ de nevoie şi cu părere de râu:
Dumneata singur ai face tot aşa la locul meu...

HATMANUL
(aşezându-se, dupâ o tăcere)

Pe castelanul Piotrowski îl cunoşti; rudă cu mine,
în războaie totdauna s-a bătut destul de bine,
Fiind dintre cei de frunte şi la luptă şi la sfat.
Nu-i bătrân, nu-i fârâ stare, este foarte învăţat...
Ei bine! eu, cum s-ar zice, aş putea sâ pun la cale
Ca nepotul meu Piotrowski sâ ia sora dumitale...

RÂZVAN
(sculându-se)

Pe Vidra? El o iubeşte? Ţi-a spus?

HATMANUL

Nu...

RĂZVAN

El nu ţi-a spus?...

HATMANUL

Piotrowski o sâ m-asculte: tânărul e prea supus...

RÂZVAN
(liniştindu-se)

Bine! O sâ-ntreb pe Vidra... Vom vedea ce-o să ne zică!...
El nu ţi-a spus c-o iubeşte? Sâ fi spus... Dar nu-i nemica...

HATMANUL

Ş-aceasta nu-i încâ totul. Ca să leg cu ţara mea
Pe viteazul cel mai mare din câţi am putut vedea,
Eu, eu, hatmanul, sunt gata să-ţi dau în căsătorie
Pe fiica mea...

RĂZVAN
(mişcat)

Cum? pe fiica-ţi...

HATMANUL

Aşa, polcovnice...

RÂZVAN

Mie?

HATMANUL

Nu mâ mir câ te uimeşte...

RÂZVAN

Da! Ş-o s-uimeascâ pe toţi!
Hatmane! Eu în Moldova ştii oare ce-am fost?

HATMANUL

Ce?

RĂZVAN

Hoţ!

HATMANUL
(sculându-se cu mirare)

Hoţ? O, Doamne!...

RÂZVAN

Hoţ de codru! Să răpească şi s-omoare,
Nu făcea braţul meu alta... îmi mai dai pe fiica-ţi oare?

HATMANUL

Trecutul nu ne priveşte... Să privim ce este azi:
Eu te văd boier, polcovnic, ostaşul cel mai viteaz;
Când ţara mea-ţi datorează izbânde strălucitoare,
Iar cine caută pete, le găseşte chiar în soare,
Eu îţi dau pe fiica-mi!

RĂZVAN

însă... gândeşte-te...

HATMANUL
(aşezându-se)

M-am gândit.

RÂZVAN
(dupâ o (acere)

Hatmane prealuminate! în *Biblie* ai citit
Câ Faraon din Eghipet s-a-nfundat cu păcătoşii
Din voia dumnezeiască în undele Mării Roşii?

HATMANUL

Dar ce-nsemneazâ-ntrebarea?...

RĂZVAN

Astfel pieri Faraon;
Puţini dintr-ai săi scăpară din acel grozav canon;
Totuşi o altă pedeapsă de la urgia cerească,
O pedeapsă şi mai cruda au trebuit sa primească.
Dumnezeu îi osândise, in urma celui potop,
Mii de veacuri sa colinde, fârâ ţintă, fârâ scop,
Alungaţi din ţarâ-n ţară, din loc în loc ca o turma,
Despreţuiţi de noroade ca lucrul cel mai din urmă,
Şi-nvârtindu-se pe drumuri, până la groaznica zi
Când trâmbiţa Judecaţii din cer o vor auzi,
Şi-atunci lumea despletită, ca muierea vinovata,
O sâ strige: Doamne! Doamne! mai iartâ-mâ ş-astâ dată!

HATMANUL

Polcovnice! Vino-n fire...

RÂZVAN

Acel neam nenorocit,
La Dumnezeu în osânda şi la oameni huiduit,
Sufere cu nepăsare mânia ursitei sale.
Bărbaţii lor nu ştiu alta decât sâ fure, sâ-nşale,
Tâvalindu-se-n minciună, în mişelii cufundaţi,
iar femeile ajută, şi chiar întrec pe bărbaţi,
Vânzând drumaşilor floarea tinereţelor plăpânde,

Ş-apoi sufletul Satanei, când alta nu se mai vinde,
Câci soarta lor e sâ vânză... nu le pasă ce şi cui!

HATMANUL

Ţigani?

RĂZVAN

(ştergând sudoarea de pe frunte)

Tatâl dumitale a fost leah?

HATMANUL

Ce vrei sâ-mi spui?

RÂZVAN

Insa maica dumitale, se zice c-a fost maghiara?

HATMANUL

Polcovnice! Ce-ntrebare? Unde mergem?

RÂZVAN

Aşadarâ,
Eşti maghiar?

HATMANUL

Ba leah; dar totuşi prea ciudate mi se par
Aste vorbe fârâ noimă...

RĂZVAN

Eşti leah! Vai, nu eşti maghiar!...
Neamul se ia dupâ taica! ... Dupâ taică! Biata mamă
Deloc nu se socoteşte, deloc nu se bagâ-n samă!...

Sărmana maică, ce poartă copilu-n sângele sâu,
Ca sâ-i dea suflarea vieţii, duce chinul cel mai greu,
Cu cântecul ei ne-nvaţâ, cu laptele-i ne nutreşte;
Când plângem noi, ea, drăguţa, c-un zâmbet ne linişteşte
Şi plânge de bucurie, vâzându-ne câ zâmbim;
Maica, cea dintâi fiinţa pe care noi o iubim,
Cea dintâi ce ne iubeşte, nu-i nemica!... Totu-i tată!...
O, dreptate omenească! O, dreptate blâstâmată!...

HATMANUL

(cu îngrijire)

Polcovnice! Tu mă sperii... Eşti bolnav... Eşti râtâcit...

RÂZVAN

Maicâ-mea a fost româncă. Tată-meu... Mai în sfârşit,
Eu... eu sunt ţigan!

HATMANUL

O Doamne! Tu ţigan?... Nu-mi place gluma!...

RÂZVAN

Da! ţigan, ţigan!... Ei bine, sâ te mai vedem acuma!

HATMANUL

(îşi pune mâna la frunte, se gândeşte, apoi dupâ o tăcere, în cursul căreia Râzvan îl priveşte aţintit)

întreaga ţară leşească...

RÂZVAN

(apucându-1 iute de mână)

Taci, hatmane! Nu uita
Cine-s eu, ş-adu-ţi aminte şi cine eşti dumneata!...
în viaţă numai o data întâlnii in neagra-mi cale

Una singură fiinţă cu simţirea dumitale,
Ce din falnica nâlţime a naşterii boiereşti
Privind cu ochii cu care tu, hatmane, mâ priveşti,
Cu mâna-i îmi strânse mâna şi-mi vorbi cu omenie.
Acea fiinţă e Vidra... nu soru-mea, ci soţie.

HATMANUL

(sculându-se şi râzâmându-se pe umerii lui Răzvan)

Am făcut, ca leah şi hatman, tot ce-n putinţa mi-a stat,
Şi nemic, nemic in lume, din parte-mi n-aş fi cruțat,
Ca sâ câştig ţării mele pe iubitul meu tovarăş...
Dar nu-i chip! Să fim prieteni! Mâna ta!... spuindu-ţi iarăşi
Câ primeam cu bucurie un ginere ca Râzvan!...

VULPOIU

(intrând iute)

Polcovnice! De la ţară un boier... Un moldovan...

(Lasă sâ intre Başotâ şi iese. Răzvan face o mişcare de mirare. Başotâ văzând pe hatman, se opreşte în uşă.)

HATMANUL

Boierule din Moldova! Nu te cunosc pân-acuma,
Şi totuşi, te rog, dâ-mi voie ca sâ-ţi spun o vorba numa...
Norodul vostru se zice c-oareşicând ar fi venit
Şi s-ar trage tocma-tocma din Ramul cel preavestit;
Dar cum oare vreţi ca lumea sâ v-asculte, sâ vâ creazâ,
Când întreaga firea voastrâ cu totul se depărtează
Din obiceiul acelor oameni ageri şi vârtoşi,
Pe care voi cu trufie ni-i arătaţi ca strămoşi?
Râmlenii cei din vechime căutau fârâ-ncetare
Ca sâ scoaţă la lumină tot ce-i bun şi tot ce-i mare,
încât la plug şi la sapa găseau adesea bărbaţi
Cu cari se făleşte lumea: pe Catoni şi Cincinaţi...
La voi, însă, când o rază
De soare pătrunde-n ţara,

Toţi se scoală, toţi turbează,
Toţi voiesc s-o dea afară!...
(Arată la Râzvan şi iese.)

BAŞOTÂ

(inchinându-se)

Cer iertare; viu d-a-dreptul de la drum şi plin de prav,
Mâ cheamă...

RÂZVAN

Ştiu cum te cheamă, jupâne mare vâtav!
Ne cunoaştem foarte bine.

BAŞOTÂ

(inchinându-se)

Luptându-te cu muscalii,
Umplut-ai Moldova-ntreagâ de numele dumitale,
Şi slava ce-o câştigaseşi nu puţin a mai crescut
Prin vestea ca mai în urmă şi pe tâtari i-ai bătut;
Deci, icoana mataluţei, la Cracovia lucrata
Şi care, cum eşti acuma, întocmai astfel te-aratâ,
Stăpânul meu Aron Vodă o ţine-n palatul său,
Unde cu multă plăcere putut-am s-o văd şi eu;
Şi cum o văzui, pe dată zis-am: mare, mare, mare!
Nas de şoim! o frunte-naltâ! din ochi inima tresare!
Mai în sfârşit, toată faţa numai duh şi numai foc!...
Câci pe cei aleşi de soarta eu unu-i ghicesc pe loc...

RĂZVAN

Nasul meu, ochii şi fruntea vor fi fost de tot altminte;
Aşadar, nu-i de mirare că nu-ţi mai aduci aminte!...
Ş-apoi altceva mai este: eu eram atât de mic,
încât vâtavul cel mare, zărind un sărman pitic,
Nu vrea nici sâ-1 bage-n seama sau d-aproape sâ-1 privească,

Ș-ar fi putut cu piciorul ca pe-o muscă sâ-1 turtească!
Piticul însâ de-atuncea, speriat de-un vis grozav,
N-a uitat şi n-o sâ-1 uite pe-acel puternic vatav...
Dar lăsând acestea toate, spune-mi, cinstite jupâne,
Ce-ntâmplare, ce furtună te-o fi aducând la mine?

BAȘOTĂ
(inchinându-se)

Măria sa Aron Vodă, din voia lui Dumnezeu
Moşteanul ţării Moldovei, domnul şi stăpânul meu -
Ba şi naş, câci mai deunăzi, din părinteasca sa mila,
Mi-a făcut nespusa cinste de-a-mi boteza o copila, -
Mâ trimite cu solie la polcovnicul Râzvan,
Ca sâ-i spui câ-1 cheamă ţara, dându-i un loc în Divan...

RĂZVAN

în Divan?...

BAȘOTĂ
(inchinându-se)

Suntem în luptă cu puterile păgâne,
Şi dupâ câte se spune, o sâ mai vedem ca mâine
Câ şi leahul trece Nistrul turcului în ajutor.
Un râzboi atât de straşnic nu-i tocmai lucru uşor!
Deşi nemții şi muntenii sunt legaţi cu noi frățește,
Deşi oşti avem destule, deşi hrana nu lipsește,
Totuşi este trebuința şi de-un hatman ispitit:
Stăpânul meu, Aron Vodâ, la dumneata s-a gândit...

RĂZVAN
(iute)

Cum ai spus? Ce zici? Eu hatman? Mai spune dar înc-o data!...
Hatman?... Hatman în Moldova?... Ce-ntâmplare naşteptatâ!...

BAȘOTÂ
(inchinându-se)

Sărut mâna. Merg la gazdă şi stau gata orişicând
La porunca dumitale... Cred c-o sâ plecam curând?...
(Iese cu multa umilinţă, pe când Vidra se arată in altă uşă, oprindu-se fără a Fi văzută de Răzvan.)

RÂZVAN
(dupâ o tăcere)

Acest om fârâ dreptate de nu m-arunca-n robie,
Eu n-aş fi cătat lumina la codru şi-n haiducie;
De nu mâ ducea norocul în umbra negrei păduri,
Pe minunata mea Vidra n-aş fi-ntâlnit-o aiuri;
De nu iubeam o femeie cu o inima semeaţă,
N-aş fi găsit în războaie un nume ş-o nouă viaţă!...
Acest om, fârâ s-o ştie, m-a rădicat pân-aci:
O Doamne! caile tale cine le poate ghici!
Tu, ce pe duşmanii noştri ades ni-i faci o unealtă.
Prin care ne-mpingi cu-ncetul la ţinta cea mai înaltă!

VIDRA

(apropiindu-se)

Jupâne! Jupâne hatman!

RÂZVAN
(strângându-i mâna)

Tu o ştii?...

VIDRA

Ţi-a mai rămas
Sâ faci pe calea măririi un singur, un singur pas!

RÂZVAN

Un pas?...

VIDRA

Ca s-apuci cu fala scaunul lui Ştefan cel Mare
Şi patruzeci mii de oaste sâ te-aştepte-n ascultare,
Bucuroşi a-nfige lancea în ce parte-i va-ndrepta
Un deget al mâinii tale, o vorbă din gura ta!

RÂZVAN
(turburat)

Scaunul lui Ştefan cel Mare?

VIDRA

Ştefan cel Mare, iubite!

RĂZVAN
(punând mâna pe braţul cel legat)

Ştii tu oare câ tătarii poartă săgeţi otrăvite?...
Astă ranâ...

VIDRA
(zâmbind)

Astă ranâ?... Ei bine?... Ce-i?... Sâ vedem?
Te temi de moarte, Râzvane?... De când asta?...

RÂZVAN

Da, mâ tem!...
Nu mâ temeam mai-nainte, pânâ ce cu desfătare
Nu gustai, Vidro iubită, din fagurul de-a fi mare!

VIDRA

Aşa-i, Râzvane, câ-i dulce?.

RÂZVAN

O, nepoata lui Motoc
Sufletul meu fârâ tine n-ar fi cunoscut deloc
Asta simţire ciudata, ce-l îndeamnă sâ dorească
Jos la picioarele sale toată lumea sâ privească!...

VIDRA

Şi numai tu ca un munte ce primeşte cel dintâi
Mândrul soare, pe când noaptea stă culcata peste văi!...

RÂZVAN

O da! Voiesc a fi mare, precum Sbierea cu grămadă
Voieşte movile de-aur numai la dânsul în lada!

(Sbierea scoate capul prin uşa din fund.)

însă rana! Braţu-mi arde... O sâgeatâ cu venin!

SBIEREA
(înaintând)

Vindeţi? Dacă daţi mai ieftin, eu plătesc acum peşin.

CANTUL V

MĂRIREA

> **„Aşa s-a plătit şi lui Râzvan răul ce-l făcuse şi el lui Aron Vodă..."**
> **MIRON COSTIN, cap. II**

FEŢELE

RĂZVAN, hatman moldovenesc	TÂNASE
VIDRA	RÂZAŞUL — căpitani
BAŞOTÂ	VULPOIU J
SBIEREA	ŞOLTUZUL

UN COPIL, MAI MULŢI CĂPITANI
ŞI TÂRGOVEŢI

Palatul lui Răzvan în Iaşi.

(Râzaşul şade gânditor, fluierând o doină, cu capul plecat pe mână. Afară se aud din depărtare Împuşcături de tun.)

VULPOIU
(intrând)

Bună ziua, câpitane!

RÂZAŞUL

Ziua rea, nu ziua buna:
Unde vezi tu bunătate, când tot fulgeră şi tună?
Mâi Vulpoiule, nu-i bine...

VULPOIU

Te prea poftesc mai întâi
Sâ te-nveţi a nu-mi mai zice nici „Vulpoiule", nici „mâi"!
Sunt căpitan ca şi tine, şi nu-s căpitan degeaba:
Te rog dar sâ-mi zici de-acuma: „câpitane..."

RÂZAŞUL

Mare treabă!
Nu cumva să-ţi zic „jupâne" sau „boierule"? Ce spui!
Mai aşteaptă! Deocamdată, puneţi, dragă, pofta-n cui!...
Leahul ne trimite-ntruna ghiulele peste ghiulele,
Noi stăm închişi în cetate ca dobitocul în piele,
Merinda se-mpuţinează, iarbă de puşcă mâ tem
Câ peste douâ-trei zile de leac n-o sâ mai avem,
Şi tu te gândeşti acuma, moară stricata! dihane!
A da lege şi porunca ca eu sâ-ţi zic: „câpitane"?...

VULPOIU

Te sperie leahul?... Asta-i?. Apoi pe pace sâ fii.
Noi ne-am înfrăţit cu dânşii.

RÂZAŞUL

Dar tu de unde o ştii?..

VULPOIU

Drace! Vulpoiu ce nu ştie? Ascultă, sâ-ţi spui pe faţă,
Mâria sa Aron Vodă trimis-au azi-dimineaţâ,
Chiar pe Başotâ vâtavul drept la hatmanul leşesc...

RÂZAŞUL

Şi crezi tu?...

VULPOIU

Cu buna sama! Nicidecum nu mă-ndoiesc!...
Leşii sunt gata la pace...Vrei dovezi? Ei bine, iată!...
Dintâi cetatea Sucevei nu s-a luat niciodată
Şi, prin urmare, nici astăzi nu se ia aşa uşor;
Apoi Başotâ vătavul e un faimos vorbitor,
Şi deci, îndrugând la fleacuri, pe Ieşi o sâ-i amețească,
Câ-i ştiut ce fel de poamâ-i înțelepciunea leşeasca;
în sfârşit, duşmanul vede câ nu-i gluma cu Râzvan,
Cunoscându-1 din aproape câ-i suflet de hoțoman!...
Aşadar, la dracu lupta, ducâ-se naibei vrăjmaşul,
Târgu-i rupt, pacea-i făcuta, n-ar strica nici adâlmaşul;
Cârşmareasa nu-i departe: o măsură doi şalăi
Cotnar din via domneasca...

RÂZAŞUL

Mâi Vulpoiule...

VULPOIU

Iar „mâi"?
Nu poți sâ zici: „căpitane"?... Zâu c-o s-ajungâ la ceartă!...

RÂZAŞUL

Bre, n-am văzut pân-acuma o făptură mai deşartă,
Trăsni-te-ar căpitănia, câpitane mare fleac!
Sunt sute de semne rele, iar bune nu-s nici de leac.
Hatmanul nostru, de pilda, când intră, când vrea sâ iasâ...
Mereu se tot poticneşte, intrând şi ieşind din casâ...

VULPOIU

Dec! Astea sunt semne bune!

RÂZAŞUL

Semne bune?

VULPOIU

Negreşit!
Este râu când omul cade, iar nu când s-a poticnit....

RÂZAŞUL

Vezi câ ş-altceva mai este...

VULPOIU

Orişicâte mi s-ar spune,
Tălmăcind cum se cuvine, toate semnele sunt bune!

TÂNASE
(intrând)

O veste, copii!... O veste!

VULPOIU

Căpitani, iar nu copii!
Te rog, câpitan Tânase, ca şi dumneata s-o ştii...
Am ajuns şi eu o data sâ fiu un obraz în lume,
Şi tocmai acuma nimeni nu vrea sâ-mi zicâ pe nume!

RÂZAŞUL

Ce veste?

TÂNASE

O veste mare. Vâtav Başotâ-n sfârşit
împacă treaba cu leşii, şi domnul a iscălit...
Avem pace chiar la vreme: ne lipseau hrana şi pravul
Nu era chip a mai merge...

VULPOIU

Isteț mai e vâtavul!

RÂZAŞUL

Cu leşii? Asta-i nemicâ!... mai este Turc şi Tătar...

VULPOIU

Haida-de! Ei sunt departe... Grijă le porți în zadar...

TÂNASE

Ba nu-i vorbă câ-s departe, dar leşii se-ndatoreazâ
A ne tocmi şi cu dânşii...

RÂZAŞUL

Cine-i nebun ca sâ-i crează!

(Afara se aud strigate: „Să trăiască Aron Vodă")

VULPOIU

Aron Vodă sâ trăiască... Auziți, ce chiu? ce zvon?
Mult mai iubeşte norodul pe Măria sa Aron!

TÂNASE

Adică, orice s-ar zice, e un vodă cumsecade;
Pe sărăcimea o cruță, pe cei cu caftan îi rade,
Iar nu lasă pe ciocoiul, fârâ fund şi fârâ dop,
Sâ despoaie toată țara, cum făcea Petrea cel Şchiop!...
însă nu-i lucru temeinic a norodului strigare.
Sunt bătrân. Văzui cam multe... Strigau alții şi mai tare:
„Sâ trăiască Lâpuşneanul", şi-i vicleniră urât;
„Despot Vodă să trăiască", ş-apoi mi l-au omorât;
„Sâ trăiască Ştefan Tomşa", şi-l goniră ca pe-un câne;

„Ioan Vodă sâ trăiască", şi-l dete-n gheare păgâne...
într-o clipă Lâpuşneanul, Tomşa, Despot şi Ion
Fură sus şi jos dodatâ... Vai şi de vodă Aron!
Una crede ş-alta spune, iar face din zâpâcire
Necrezute şi nespuse: aşa-i românul din fire.

RÂZAŞUL

Bine-ar fi s-avem odihnă! Dupâ ce de la Divan
Mi-am câştigat judecata, mulțumită lui Râzvan,
Cum aş mai zbura, bădiță, să-mi mai văz de râzâşie!...

VULPOIU

Nu-ți este greu, căpitane, ca sâ spui o nerozie?
Eu unul, din ziulica de când m-am câpitânit,
Uitat-am nu râzâşia, ci chiar codrul înverzit!...
Ş-aice-s ca şi-n pădure, având puterea de-a face,
Fârâ frica de pedeapsa, tot ce vreau şi tot ce-mi place.
Neghiobii, ce nu m-ascultâ, stau la pândă de-i ochesc,
Apoi mi-i iau la bătaie, mi-i închid şi mi-i globesc...
Suntem oameni, câpitane, pentru cari totul e'lesne,
Câci lumea cea mai măruntă nu ne-ajunge nici la glezne.
Venit-au apa la moară! Vom mâcina cât putem:
Sâ ne folosim de timpuri când alții de noi se tem!...
Ce sâ te mai plângi atâta pentru-un pai de râzâşie,
Când acuma țara-ntreagâ e pentru noi o moşie!...

RÂZVAN
(intră foarte tulburat)

Bine câ sunteți aice!... Unde-i Vidra?... Ascultați!...
Mergeți!... Pe toți căpitanii pe data sâ mi-i chemați!...
Eu v-am fost ca ş-un părinte!... Adunați-i mai în pripă!...
Timpul zboară!... Mai degrabă!... într-o clipă! într-o clipă!...

(Iese prin uşa din stânga.)

VULPOIU

Ha, ha! înțeles-ați oare vrun singur cuvânt măcar?
Mâ tem câ hatmanul nostru e cu trei roate la car...

RÂZAŞUL

Ce-ţi spuneam eu dineoarâ? Tot la vorba ceea vine:
Poticneala-i mare lucru... Mâi Vulpoiule, nu-i bine!...

VULPOIU
(furios)

Mâi? Iar mâi?...

TÂNASE

Noi pierdem vremea, tot la fleacuri înşirând!...
Haidem! Pe toţi căpitanii sâ-i adunam mai curând,
Hatmanul ştie ce face. El învață, el răspunde.
Este datoria noastră ca sâ-1 ajutăm oriunde...
Eu ştiu câ-n țara Moldovei unul e Râzvan, mâ jur!
Păcat câ-i ţigan... La dracu!... Ăsta-i singuru-i cusur!

(Ies toţi prin uşa din fund, pe când pe cea din stânga intra Râzvan şi Vidra.)

RÂZVAN

Da! S-au împăcat cu leşii...

VIDRA

Şi cu păgânii?...

RÂZVAN

Fireşte!

VIDRA

Trebuia tu sâ-i dai sfaturi...

RĂZVAN

De la mine nu primeşte...
Atâta-i mai râu! Iubito, cată drept în ochii mei!
Drept!... Aşa!... Spune-mi acuma, nu citeşti nimic în ei?

VIDRA
(cu nedumerire)

Sunt tulburi...

RÂZVAN

Tulburi?... Atâta?... Foarte bine! Vrea sâ zică
Nici Aron Vodă in ochii-mi n-a putut ceti nemicâ!...
Ochii mi-au fost cu credință...
(Strângând pumnii şi cu un glas înecat.)

Vidro! Vidro!... Eu voiesc'
Negreşit una din două: sau moarte, ori sâ domnesc!

VIDRA

Asta-i şi dorința Vidrei... însă trebui amânata...
Nu-i timp...

RÂZVAN

Astăzi, astăzi, astăzi; sau astăzi, ori niciodată!
Aron se-mpacâ cu leşii, şi cu ajutorul lor
Se-ntâreşte la domnie, pe când eu sughiț şi mor!
Aron se-mpacâ cu leşii, şi sabia-mi nu mai poate
Prin duşmani sâ mâ slăvească, iar slava duce la toate!
Aron se-mpacâ cu leşii... Fârâ nume, fârâ tron,
Ce fac eu? Râspunde-mi, Vidro!... Aşadarâ, jos Aron!...

VIDRA

Nu te grăbi, mâ-ngrijeşte o presimţire ciudată,
Şi presimţirea femeii nu se-nşealâ niciodată.

RÂZVAN

Vorbe seci!

VIDRA

O nu, Râzvane! Chiar astăzi eu am visat
O vedenie grozavă, un lucru înfricoşat...
Maica ta-n haine cernite din mormânt păşea spre mine,
Ochii-i se-necau în lacrimi, pieptu-i gemea de suspine,
Şi durerea-i plămădită cu mânia la un loc,
îmi striga din gura-i moartă: Piei, nepoata lui Motoc!...

RÂZVAN

Vise! O nimica toată! Luptătorul, care-n viaţă
întâlneşte la tot pasul însăşi moartea faţă-n faţă,
încât i se par acuma dopotrivâ morţi şi vii,
Nu-1 tulbură o nălucă ce sperie pe copii!...
Ş-apoi unde-i acea Vidră, care-mi tot spunea odată
De-a nu fi ca mici pâraie, ci ca Dunărea cea lată?
Unde-i acea Vidră, care zi şi noapte mâ-nvâţa
Câ pân' şi iubirea ţării e pofta de-a se-nâlţa?
Unde-i acea mare Vidra, ale căreia cuvinte,
Ca o sămânţa măruntă, îmi cădeau adânc în minte,
Şi din tainicele brazde ale sufletului meu,
Prinzând rădăcini cu-ncetul, dezvâlindu-se mereu
Ieşir-acuma deodată, pline de suc şi de viaţă,
Râzând de viscoli, ca bradul încins cu sute de braţâ?
Unde-i Vidra?... Denainte-mi sta un chip tremurător,
Ce de spaima crede-n umbre şi plânge de spaima lor...
Aşa? Tu, ce-ai fost în stare, cu-mbrânciri necontenite
Pân' la mărgea măririi sâ m-aduci pe nesimţite,
Tocmai astăzi, când ajungem la doritul nostru mal,
Te-ngrozeşte faţa mării ce ridica val pe val?...
Află dara câ degeaba unda muge, vântul geme;
Râzvan, împins pân-aice, de furtuni nu se mai teme,
Şi călcând cu desperare peste undă, peste vânt,
Va şti sâ meargâ-nainte: sau la tron, ori la mormânt!...

(Intra Râzaşul, Vulpoiu, Tânase şi mai mulţi căpitani.)

VIDRA

Mâ duc sâ mâ-nchin, Râzvane... Numai în zile de goană
Omul uită necredinţa şi-nţelege o icoană!...
(Iese.)

CĂPITANII

Sâ trăieşti!

RÂZVAN

Nu-i timp de vorbe!... Pe când viteazul Mihai
Scalda Ţara Munteneasca, de la Giurgiu pân'la plai,
în sângele de năpârcă al urdiilor păgâne;
Pe când Jigmond Ungureanul, la hotarele române,
Păscut cu noi împreună de şarpele veninos,
îşi pune pieptul in lupta pentru crucea lui Hristos;
Pe când Neamţul, Francul, Papa, ţările creştine toate
S-au unit ca sâ doboare spurcate pâgânâtate,
Numai leşii cei zburdalnici sunt cu Turcul înţeleşi,
Iar Domnul Aron al vostru s-a tocmit argat la Ieşi!
Sunteţi români, şi românii n-au suferit niciodată
Pe fruntea domnilor ţării mâcar o singura pată!
Un vodâ-i un fel de doftor, şi norodul, fraţii mei,
Nu-i dator sâ fie jertfa doftorilor celor răi!...
Mulţi domni avuse Moldova; cei buni au domnit o viaţă,
Ceilalţi au purtat cununa o singură dimineaţa;
Câci fâcându-se lumină şi soarele fiind sus,
Poporul de jos pe-aceia pe cari poporul i-a pus!...
Un vodă, ca orişicine, îşi ia plata dupâ fapta...
M-aţi înţeles? Vremea trece...

CĂPITANII

Jos Aron!...

RĂZVAN
(arătând uşa)

Ţara v-aşteaptâ!

(Căpitanii ies, afară de Vulpoiu şi de Tănase.)

VULPOIU

Sâ-1 ucidem?

RĂZVAN

Nu, lâsaţi-1!... Domnii când nu mai domnesc
S-asemănă cu strigoii: ei umbla, dar nu trăiesc...

VULPOIU

Bin<:

RÂZVAN

Dupâ ce-1 veţi prinde, sâ daţi semne din pistoale!

VULPOIU

înţeleg!... Ş-apoi sâ facem ca norodul sâ se scoale
Ş-adunându-se cu gloată, mic şi mare pe maidan,
Sâ zbiere dobitoceşte: trăiască vodâ Râzvan!...

RÂZVAN

Pe Başotâ.

VULPOIU

Ştiu! Cu dânsul voi avea chiar eu a face:
De mult îl pândesc de-aproape, câ nici de frică nu-mi place!
(Iese.)

TÂNASE

O sâ plec şi eu îndată, numai o vorbă sâ-ţi spui.
Faci râu!...

RÂZVAN

De ce?

TĂNASE

Apoi bine, nu se cade orişicui
A şedea pe scaunul ţării.

RÂZVAN

Ce-nsemneazâ?...

TÂNASE

Proasta minte
Ar vrea sâ-ndulcească vorba şi nu găseşte cuvinte...
Dâ-mi voie sâ-ţi spui pe faţă...

RÂZVAN

Spune verde, moş Tânas!

TĂNASE

Despot fu grec, Ioan Vodâ fu armean şi Iancu sas...
Dar orişicum pân-acilea, din mila dumnezeiasca,
Noi n-am avut nici un vodâ... ştii! Ţara o sâ cârtească.
Ce sâ-i faci!... Mai bine hatman. Sâ nu fi fost tatâ-tâu...!

RÂZVAN
(încruntat)

Cum?...

TÂNASE

Apoi de! Bătrâneţe!... Sâ ne ierte Dumnezeu!...
(Iese.)

RÂZVAN

(Se aşează cu capul plecat pe mâini, apoi se scoală, face in tăcere câţiva paşi prin odaie, se opreşte pe loc.)

Nu-i greu încâ patru zile de-a ne mai lupta-n cetate
Pân'ce tabăra lui Jigmond va lovi pe Ieşi la spate...
Docamdatâ, pân-atunce, nu ne temem de păgâni:
Ramazanul lor mai ţine tocmai doua săptămâni...
M-am gândit bine la toate... Câte griji şi câte trude
Numai ca s-apuci domnia!...
(Cu tulburare.)
Dar pistolul nu s-aude!...
(Ascultând.)
Nu!... Tot nu!...
(îşi freacă fruntea, se aşează iarăşi pe divan şi pleacă capul pe mâini.)

VIDRA
(intrând încet)

Acum, iubite, nu-i timp a mai cugeta!
Steaua lui Râzvan e mare: încrede-te-n steaua ta!...
Fii bărbat în orice soartă: şi-n cădere, şi-n izbânda,
Privind cu sângele rece la răsplată sau osândă!

RĂZVAN
(sculându-se)

Tu n-ai auzit pistolul?

VIDRA

De nu vei avea noroc,
Blâstemul o sâ izbească pe nepoata lui Motoc,

Care din cupa mâririi s-a străduit sâ te-mbete.
Şi nici ea nu-i vinovată! Nu!... Sunt neamuri cu pecete,
în cari Dumnezeu sădeşte vrun bine sau vrun pâcat,
Ş-apoi toţi d-acelaşi sânge îl moştenesc nencetat!
Neamul lui Motoc nu poate s-aibâ alta cugetare,
Decât numai-numai-numai văpaia s-ajungâ mare!...

RÂZVAN

Tu n-ai auzit pistolul?... Pistol!... Nu l-ai auzit?
Spune!
(Cu furie.)
Ureche! Ureche!...
(Afară se aude o împuşcătură.)
A! De-acuma s-a sfârşit!
Sunt domn! Trăiască domnia!...
(Cu amărăciune.)
Cât de lesne, cât de iute
Se răstoarnă domnii ţării, cel mult în zece minute!
(Către Vidra.)
Dar tu nu mai spui nemica? Mai dinioarâ mi-ai zis
Nu ştiu ce... ba mi se parte... de!... îmi povesteai un vis...
Mai spune-mi-1 înc-o dată...

VIDRA
(îngenunchind)

îţi mulţumesc, Doamne Sfinte,
C-ai auzit cu-ndurare o rugăciune fierbinte!...
(Se scoală.)
Crezut-ai, oare, Râzvane, câ se poate speria
De nişte deşerte vise chiar o inimă c-a mea?
Gândit-a oare, iubite, c-o nălucă muierească
Ar putea glasul mâririi în pieptu-mi sâ-1 nâbuşească?...
Vântuleţul, ce-adiazâ pintre viţe din lăstar,
Rămâne fârâ putere în faţa unui stejar,
Pe care numai furtuna îl zguduie şi-1 sfărâma...

RÂZVAN

Furtuna?

VIDRA

Cea mai cumplita!

RĂZVAN

Eşti doamnă, Vidro...

VIDRA

Sunt mamă!...
Aici copilul se mişcă... Simţindu-1 în sânul meu,
Uit toate şi vad acuma, văd câ-s femeie şi eu!...

(Afară se *aud strigăte:* „ Sâ *trăiască Râzvan Vodă".)*

RĂZVAN

Acultâ, iubito Vidră! Ascultă, scumpo soţie!...
Sângele nostru din leagăn va moşteni o domnie!...

(Intră Şoltuzul şi mai mulţi târgoveţi.)

ŞOLTUZUL

(închinând lui Râzvan pe o tablă de argint struguri şi spice de grâu)

După datina străbună, rămasă de la mai mari,
Eu, şoltuzul ot-Suceava cu cei doisprezeci pârgari,
Aleşi ca sâ fim în fruntea târgoveţilor d-aice,
Dorim Măriilor voastre ani mulţi şi viaţă ferice,
încât sâ-ncingeţi Moldova, asemenea unui brâu,
Numai cu livezi de struguri, numai cu câmpii de grâu;
Câci norodul, dând domnia, se mulţumeşte cu poame,
Ca sâ nu piarâ de sete şi sâ nu moara de foame...

RĂZVAN

Primesc din mâinile voastre prinosul de bun ogur,
Ş-a fi părintele ţării făgăduiesc şi mâ jur:
Nu voi uita niciodată, c-a românului tărie
Este plugul şi cântarul mai presus de boierie...

ŞOLTUZUL

Tot după vechi obiceie, păstrate din veac în veac,
Ales-am din sânul nostru băiatul cel mai sărac.
Pentru ca Măriei tale din gura-i copilărească
Sâ dea, fără sâ se teama, o povaţâ bătrânească...
Copile, sărută poala îmbrăcămintei domneşti,
Şi cum vei putea mai bine oraţia s-o citeşti!

BĂIATUL

(după ce sărută mâna ce-i Întinde Războiul Răzvan)

Măria ta!
Nu te supăra,
Ci fii bun a ne-asculta!
îţi vom spune cam multe .
Şi mărunte,
Dar tot lucruri plăcute,
Sâ fie drag orişicui sâ ne-asculte!
O sută de ani sâ domneşti,
Pe duşmani să-i biruieşti,
Pe vrăjmaşi sâ-i pedepseşti
Pe turci
Sâ-i pui în furci,
Pe tătari
Sâ-i pui în pari,
Pe Ieşi şi pe cazaci
Sâ-i dai la draci,
Alta sâ nu le faci;
Pe unguri şi pe nemţi
Tot acolo sâ-i trimeţi:
Ş-aşa mai departe,
Ca toţi sâ-şi aibă parte,

Ş-aşa înainte
Ca toţi sâ-nveţe minte,
Ş-aşa rânduri-rânduri
Ca toţi sâ se puie pe gânduri!..
Dar cu moldovenii tăi,
Mâcar de-o fi şi răi,
Mâria ta sâ fii bun cu ei;
Şi de-i vedea unii şi desculţi,
Mâria ta tot sâ-i asculţi;
Câci norodul e cam năzdrăvan:
Face multe pozne într-un an;
Şi ţara-i cam nebuna:
Face multe pozne şi-ntr-o lună;
Ba la-ndemânâ
Şi-ntr-o săptămână;
Iar de nu te-i păzi,
Chiar într-o zi
Multe-i auzi!

RÂZVAN

(dându-i o pungă)

Destul! Sâ trăieşti, băiete!...

(Intră Râzaşul, Tănase şi mai mulţi căpitani.)

RÂZAŞUL

Măria ta! Sănătate!
Isprâvit-am toata treaba fârâ multa greutate;
P-Aron Vodâ la răcoare în spătărie l-am pus;
Boierii, Mitropolitul, pe toţi la palat i-am dus;
Mai în sfârşit, lucru-i gata!

RÂZVAN

Unde-i Başotâ?

RÂZAŞUL

El are
Pe Vulpoiu cu toată ceata de vânători în spinare.

RÂZVAN

Bine, dragii mei tovarăşi!... Stâpânirea-mi in curând
La toţi şi la fiecare va da răsplată pe rând...

SBIEREA

(intrând iute, speriat, pierzând râsuflul, cu o lâdiţâ în mână)

Jupâne!... Mărite doamne!... Scapâ-mâ! Norodul pradă!
Sinete, zapise, ţara, lumea-i în această ladă!...

RÂZVAN

Linişteşte-te, jupâne, Averea-ţi chiar pe maidan
O poţi lăsa fârâ grija în zilele lui Râzvan...

SBIEREA

(răsuflând mai uşor şi făcând semnul crucii)

In lada tot e mai sigur!... Părăluţa cere pază:
Mai bine s-o ţii sub cheie, ca nimine sâ n-o vazâ...

VIDRA

Doamne, soţule, stăpâne! Nu mâ mai pot opri!...
într-un glas cu ţara-ntreagâ, viu a-ţi ura ş-a-ţi dori
O domnie fericită... Ba înc-aş mai vrea ca mâine
Tu sâ legi într-o cununa toate ţările române,
încât de la Marea Neagră pân' la falnicul Carpat
Să nu domneşti ca un vodă, ci ca Râzvan împărat!

CĂPITANII

Da, da, da! împărăţie!...

TĂNASE
(trist)

Ar fi bine docamdaiâ
Sâ rămânem cu Moldova!

SBIEREA

Ce om fără judecată!
Dar Moldova-i sărăcită! Nu-i chip altfel s-o cârpeşti
Decât unind laolaltă mai multe ţări româneşti...
Două şi două fac patru: cea mai dreapta socoteală...

RÂZAŞUL

Vulpoiu avuse dreptate... Nu mai cred în poticneală!...
Toate semnele sunt bune!... Mâria ta, la palat
Ne-aşteaptă mitropolitul cu toţi boierii din sfat...

RÂZVAN

Să mergem! Voiesc acuma din gura Domniei mele
Ţara s-audă nădejdea d-a scăpa din zile grele.

SBIEREA
(cu *umilinţa)*

Stăpâne preamilostive, unde-i merge, merg şi eu:
Lada mea e-n siguranţă numai lângâ domnul meu...

(Toţi se pregătesc a ieşi.)

VULPOIU
(intrând cu spaimă)

Pierduţi!...

TOŢI

Ce veste?

VULPOIU

Vâtavul.

TOŢI

Ce-i?

VULPOIU

Başotâ

TOŢI

Zi!

VULPOIU

Trădare!
Scăpă din mâinile mele, deschise poarta cea mare,
Leşii au umplut cetatea!...

(Sbierea cade mort, fulgerat de apoplexie.)

RÂZAŞUL
(clâditând din cap)

Poticneala!...

TÂNASE

Eu ştiam
Câ nu se câdea s-apuce scaunul ţârii orice neam.

VIDRA
(luând pe Răzvan de mână)

Iubite! Nu sta pe gânduri... Când soarta te prigoneşte,
Fii mândru chiar în cădere!...

CĂPITANII

Mâria ta! Porunceşte!...

VIDRA

Şi ce s-aşteptaţi voi oare de la viteazul Râzvan,
Decât paloşul în mână, şi-nainte la duşman?

RÂZVAN
(scoţând sabia)

Sâ trăiască neagra moarte! Ne cunoaştem foarte bine!...
Cine vrea s-o strângâ-n braţe, iatâ calea! Dupâ mine!...
Moartea-i mireasa,
Mormântu-i casă,
Viermii sunt naşi,
Hai la vrăjmaşi!...

(Iese urmat de căpitani.)

VIDRA

Moarte!... Moarte!... Dar se poate? Moară oamenii cei mici,
Precum călcâiul turteşte moşoroiul de furnici;
Omul, însă, care lumea pe palmâ-i ar vrea s-o poarte,
Zodia-i, scrisă pe frunte, respinge pizmaşa moarte!...
(Se gândeşte.)
Dumnezeule puternic! De ce mai faci uriaşi,
Dacâ-n rând cu toţi piticii prada morţii vrei sâ-i laşi?...
Cum? Cereasca ta dreptate se pogoară pân'la fiara;
Vulturul trăieşte veacuri, iar musca de-abia o vară,
Şi numai omul cel mare, stăpâne, Tu-l osândeşti
Ca sâ moară dopotrivâ cu muştele omeneşti!...
(Se cutremură.)
O, nu, nu! Râzvan nu moare!... Orice pai în astă lume
Trebui s-aibă vro ursită, o ţintă, vrun scop anume,
La care-i dator sâ meargă, de vântul sorţii împins,
Şi cade numai atunci când este semnul atins!...

Calea lui Râzvan e lungă şi de-abia se deasfâşoarâ:
Pân'la capăt e dreptate... Râzvan nu poate sâ moară!
Nici chiar Dumnezeu el însuşi nu schimbă ceea ce-i scris!
(Iute.)
în genunchi, Vidro!...
(îngenunchează şi ridică ochii in sus.)
Iertare!...
(Cu spaimă, punând mâna ia ochi.)
Visul meu!... Grozavul vis!...
(Sculându-se cu tărie.)
Şi de ce eu stau aice, când Râzvan înfrunta focul?...
Daţi-mi arma! Lângă dânsul, în primejdie mi-e locul...
(Se repede la armatura de pe părete şi se opreşte.)
Dar copilul meu, o Doamne!
(Se cutremură.)
Ce-aud?

(Din spaţiu răsună o voce ca un ecou: „Dar copilul meu?' Vidra cu groază işi întoarce faţa spre uşă, ca şi când ar vedea pe cineva acolo.)

Muma lui Râzvan!... Mâ-ntreabâ... Şi ce-i pot râspunde eu?
(Făcând semnul crucii.)

Piei, nâlucâ, piei! Sunt mamă!
(Face un pas îndărăt.)
Nu te-apropia!

(Răsună iarăşi ecou: „Sunt mamă!... " Vidra, zdrobită de emoţie, se aruncă pe divan.)

Ea vrea dinte pentru dinte! Muma mumei cere sama!...
(Face o sforţare şi se scoală cu energie.)
Oare nu mai sunt eu Vidra?
(Abătută.)
E cumplit al mumei dor!.

(Pe prag apare Râzvan, greu rănit, ţinut de Vulpoiu şi de Râzaş. Vidra se repede înainle-i.)

A! Scăpat! Ce fericire! Tu!

RÂZVAN

(cu un glas slab, pe când Vulpoiu şi Râzaşul îl pun pe divan)

Am biruit şi mor!...

(Arătând la cadavrul lui Sbierea.)

Nu-mi ziceai tu oare, Vidro, sâ fiu întocmai ca Sbierea?
Eu cu cinstea şi mărirea, el cu prada şi averea!

(Vidra îngenunchează şi-şi ascunde faţa în mâini.)

Dar ce-i mai trebui acuma mii de galbeni în grămezi?
Ce-mi foloseşte domnia! Pe-amândoi aci ne vezi
Praf, pulbere şi cenuşă!... Nebuni, ce din lăcomie,
El pentr-o biata lescae, eu pentr-un ceas de mândrie,
Necruţând nemica-n lume, neştiind nemica sfânt,
Uitam câ viaţa-i o punte dintre leagăn şi mormânt!...

(Cu durere.)

Mi se-ntunecă vederea, dar vâd ceva de departe...
O jumătate din mine de cealaltă se desparte
Ah, veniţi, veniţi cu toţii!...Unde-i bâtrânuÎTânas?

RÂZAŞUL

Apârându-te pe tine, mort în luptă a rămas!

(Vulpoiu plânge.)

RĂZVAN

(în agonie)

Ţigan!... Ţigan!... Apă!... Apă!...

(Cade mort peste Sbierea.)

RÂZAŞUL

Decât o aşa domnie,
Mii de tunete, mai bine-i un petec de râzâşie!
Zmeul zmeilor sâ-ncapâ într-o şchioapă de mormânt!...

VULPOIU

(cu spaimă)

Nu vezi câ-i moarta şi Vidra? N-a zis un singur cuvânt,
Nici o vorba, nici un ţipet, privind pe Râzvan câ moare!.

VIDRA

(sculându-se liniştita)

Voi puteţi vorbi ş-a plânge!...

VULPOIU

Doamna!

VIDRA

Pe voi nu vă doare!...

RÂZAŞUL

(cu *furie)*

Dar tu l-ai ucis, ciocoaicâ! Tu la moarte l-aduseşi!
O sâ mi-o plăteşti acuma, tune-fulgere!

(Scoate cuţitul şi voieşte s-o lovească.)

VIDRA

(cu sânge rece arătând la uşă)

Sâ ieşi!

(Râzaşul lăsă mâna în jos şi pleacă capul.)

TREI CRAI
DE LA RĂSĂRIT

COMEDIE
ÎN DOUĂ ACTE

PERSOANELE

HAGI-PANĂ, băcan
MARIȚA, fie-sa
NUMA CONSULE, profesor
JORJ, copist la un minister
PETRICÂ, băiat de prăvălie
TRANDAFIRA, o domnişoară matură

Scena se petrece în locuința lui Hagi-Pana.^ O cameră mobilată foarte modest. Două uşi, una în fund şi cealaltă la dreapta. într-un colț al odăii un mare dulap şi alături o masă de scris. Pe părete un orologiu cu cocos, o gravură reprezentând Ierusalimul, o sabie veche şi un mare pistol turcesc.

ACTUL I

SCENA I

JORJ (intrând prin uşa din dreapta) şi PETRICĂ (urmârindu-1 în vârful degetelor, fără a fi văzut)

JORJ
(Jucându-se cu o mănuşă)

Am inventat un lucru de minune, un *stratageme admirable.* Voi putea vorbi orişicând cu Marița, fârâ ca sâ ne tot privegheze bădăranul de tatâ-sau. Trimit în prăvălie câte un amic, care reține acolo pe sărmanul Hagi-Pană, îndrugându-i la verzi şi uscate despre icre şi măsline, deşi nii cumpără nici un drob de sare, iar până arunci eu petrec aci fârâ marturi, *en-tete-â-tete,* cochetând cu fata băcanului. Ne cunoaştem din copilărie, încât casa îmi este totdauna deschisa. E gentila, dacă nu *beaute;* tatâ-sâu e bogat; frumoasa zestre in bani şi-n natura! De când i-a murit mama, nu mai este nici mâcar dezavantajul de a avea o soacră. Trebuie s-o iau de nevasta, ef *voilă tout!*

PETRICÂ
(aparte)

Aşa merge treaba? Pe luate? Lasă! bine c-o ştiu... Eu mâ prăpădesc după fată, şi el mi-o suflă de sub nas!

JORJ

Dar unde sâ fie Marița? *(Se uită împrejur şi vede pe Petricâ.)* A! Băiatul de prăvălie!

PETRICÂ

Tejghetar, domnule Jorj; tejghetar, nu băiat de prăvălie... sâ fie cu iertare...

JORJ

Ce cauţi pe aici, *mon cher?*

PETRICÂ

Nimic... ceva... adică sâ vezi, domnule Jorj: te iubesc aşa de mult, încât te-aş urmări din loc în loc pe toată scoarţa pământului. Când te zăresc intrând, aici mai cu seama, uite, nu ştiu cum mi se bate inima, ca nu cumva să te las singur. Ştii vorba românului: dor mi-e de tine, dar de mine mi se rupe inima... Eşti un om foarte plăcut, domnule Jorj!

JORJ
(îngâmfându-se)

Am o figură norocită, *un exterieur heureux,* cum zice francezul; nu e aşa?

PETRICÂ

Aşa trebuie sâ fie, măcar câ nu ştiu ce este acel *rărâ.* Ş-apoi mai e ceva, domnule Jorj. Eram sâ te rog pentru lucrul acela... Ţi-aduci aminte duminica trecută, când îţi venise pofta de a ieşi cu birja la Şosea...

JORJ

Ei bine?

PETRICÂ

Ba nu era bine, câ-ţi trebuia o rublă.

JORJ

Ei bine?

PETRICÂ

Ba tot nu era bine, câci n-o aveai.

JORJ

Ei bine?

PETRICÂ

Bine! bine! ba e foarte râu, câ ţi-am dat-o eu...

JORJ

A! Vrei sâ zici câ e râu pentru tine, *n 'est ce pas?*

PETRICÂ
(trist)

Mi-ai făgăduit sâ-mi dai înapoi rubla a doua zi... Aş avea acum o mare trebuinţă...

JORJ

Ce bagatelă! *Quelle misere...*

PETRICÂ

Dacă poţi...

JORJ

Ascultâ-mâ, Petricâ. Domnişoara Mariţa m-a rugat sâ-i copiez o poezie, *un charmant morceau.* Fiindcă eu nu am casă... nu câ n-am casă, dar eram sâ zic câ nu şez niciodată

acasă, iar la cancelarie nu voi să ştie toate ale mele şeful de birou, cu care nu mâ împac în politică, de aceea am adus poezia cu mine ca s-o copiez aice.

PETRICÂ

Pentru domnişoara Mariţa?

JORJ

Da.

PETRICÂ
(aparte)

Hoţule! *(Tare.)* Apoi iată cerneală, condeie şi hârtie, domnule Jorj; numai sâ nu strici cumva vro condică d-ale jupanului.

JORJ
(aşezându-se a copia şi citind)

Ca o lira fârâ sunet,
Ca un fulger fârâ tunet,
Ca un râu fârâ murmur,
Ca o pasere tăcută,
Ca o casă ce stă mută
Şi pustie împrejur;
Astfel sunt şi eu, vai mie,
Forma fârâ melodie,
Pur spectacol fâr' idei,
De când dânsa nu-i sub soare
Şi puterea-mi cântătoare
A murit cu moartea ei!

Admirabil! Sublim! *Delicieux!*

PETRICÂ

Dar bine, domnule Jorj, d-ta scrii pentru dşoara Mariţa nişte stihuri de moarte?

JORJ

Nerodule! Cum de nu înţelegi tu câ eu vreau sâ-i arât tocmai aceea ce aş fi fârâ dânsa, singur, *isole,* cum zice francezul? *(Iute.)* Aş fi ca o lira fârâ tunet, ca o casa fârâ murmur, ca un râu pustiu împrejur, ca un fulger fârâ melodie, ca un spectacol fârâ sunet, ca o pasere fârâ idei... Ce superbe imagini!

PETRICÂ

Sâ am iertare, cântecul d-tale n-are pentru mine nici un Dumnezeu! Numai doarâ atâta câ-i scris! Ştii, zicâtoarea românească: dracul, când n-are de lucru, îşi cântăreşte coada... Sau dacă vrei, se potriveşte şi mai bine cu o alta zicală: frunza verde ceapa coaptă, ş-aş mânca zăpadă friptă... Curat aşa...! Eu unul fac altfel de cântece pentru... pentru aceea ce mi-e draga... Dar sâ venim la chestia rublei, domnule Jorj!

JORJ

Iubeşti şi tu? *Pauvre diable?* Şi care-ţi.este cântecul *par exemple?*

PETRICÂ

Scurt, scurt de tot, nu e frumos ca al d-tale, domnule Jorj; nu-i cu paseri fârâ idei şi fârâ nu mai ştiu ce...

JORJ

Ia sâ-1 auzim.

PETRICÂ

Iatâ-1. *(Cânta.)*

Cine n-are-n lume drag,
Câtu-i lumea-i tot beteag!

Eu ştiu, Doamne, despre mine:
Câtu-i lumea, nu mi-e bine!...

JORJ

Atâta?

PETRICÂ

Atâta.

JORJ

Ce galimatie! Ce absurditate! *Pas cu grain de sel,* cum zice francezul!

PETRICÂ

Apoi dă! E curat româneşte: mai am altul, domnule Jorj... a, dar iatâ şi domnişoara!... (Aparte.) Mor de necaz!

SCENA II

ACEIAŞI şi MARIȚA (intrândprin uşa din fund)

MARIȚA

Eşti aicea, domnule Jorj?

JORJ

Ți-am adus poezia...

MARIȚA
(către *Petricâ)*

Te cheamă tata.

PETRICÂ
(cu nemulțumire)

Mâ cheamă jupanul? Parca nu s-a auzit...

MARIȚA

Domnul, nu jupanul; l-am auzit eu.

JORJ

Negreşit câ trebuie sâ te fi chemat...

PETRICÂ

Trebuie! Pesemne câ aşa zice franțuzul... Mâ duc. *(Aparte.)* Au ştiut sâ mâ gonească; dar lasă c-o sâ-i ascult eu de dupâ uşă... Mare pozna mai este şi dragostea! *(Iese şi apoi întorcându-se ia la o parte pe Jorj.)* Cum vom face cu rubla?

JORJ

Vom vorbi, *mon cher,* la timpul oportun...

MARIȚA

Te cheamă tata!

PETRICÂ
(aparte, oftând)

îmi ia şi fata şi rubla! Vezi asta se zice româneşte: lucrul dracului în casa popii!

SCENA III

JORJ și MARIȚA

JORJ
(cu emoțiune, apucând pe Marița de mâna)

Ca mâine voi fi registrator, apoi arhivar, apoi ajutor de corespondență, apoi şef de birou, apoi şef de secție, apoi şef de divizie, apoi director general, apoi prefect in Dobrogea, apoi ministru, apoi agent la Constantinopole... *Ca ira, ca ira!...* Dar vorbit-ai cu tatâ-tâu? Spusu-i-ai câ însoțirea noastră, departe de a fi *une mesalliance,* o sâ ridice sus, sus, foarte sus în opiniunea publică neamul Hagi-Panâ?...

SCENA IV

ACEIAŞI şi *PETRICĂ (la apariţiunea căruia Jorj lasă cu precipitare mâna Măritei)*

MARIȚA
(confuză)

Te-aş ruga, domnule Jorj, sâ-mi mai copiezi o poezie...

PETRICÂ
(care rămăsese cu capul scos prin crăpătura uşii, fârâ a intra în cameră)

Domnişoară Mariţo... Ştii ce, domnişoară Mariţo?... Mi se pare, zâu mi se pare, câ te cheamă jupanul...

MARIȚA
(cu impaciență)

Bine, bine! Voi veni îndată... Nu ţine uşa deschisa. Se răceşte odaia...

PETRICĂ
(în aceeaşi poză)

Se răceşte în luna mai?

MARIȚA

Eram sâ zic câ se prea încălzeşte... Voi veni. ţi-am spus o data câ voi veni...

JORJ

Va veni, ţi-am spus o data câ va veni. *Cest clair comme la lune...*

PETRICĂ

Nu e vorba de alune, domnule Jorj... Apoi sâ vii, d-şoarâ Mariţo! *(închide uşa şi o deschide iarăşi.)* Sâ vii! *(Iese.)*

SCENA V

JORJ şi MARIȚA

JORJ

O singură vorba, *mon ange* Mâ iubeşti tu sau nu? Da sau ba?

MARIȚA

Aşa se vorbeşte numai la plebiscit. Te mai poţi îndoi de sentimentele mele? La ieşirea din pensionatul doamnei Firundţvanţig, prima cestiune, care s-a prezentat spiritului meu, a fost aceasta: „Mari! voieşti tu oare a-ţi lega soarta cu un bărbat ca Hermann al lui Goethe, o fiinţă vulgara, un burghez

de toate zilele, un automat care putea sâ placa numai doară unei Dorotheia? sau îți place mai bine a visa o figură uşoară, veselă, nepâsâtoare, mai în sfârşit pe unul din cei trei muşchetari ai lui Dumas?...

JORJ

(speriat)

Muşchetari?... Vrea să zică militari?...

MARIȚA

Linişteşte-te, Jorj, Hermann al lui Goethe este vreun băcan sau birtaş dintre amicii lui tata. Mi-e groază a mâ gândi măcar la dânsul! Pe când unul din cei trei muşchetari ai lui Dumas, ei bine... eşti tu!

JORJ
(iarăşi speriat)

Unul din cei trei... *Par consequent* mai sunt încă doi?

MARIȚA

(cu sentimentalism)

Tu, numai tu ai devenit idealul inimii mele!...

JORJ
(sărutându-i mâna)

îți mulțumesc, îți mulțumesc, *ma colombe!* Dar atunci nu întârzia a spune lui tatâ-tâu...

MARIȚA

Chiar astăzi... *(Suspinând.)* Trebuie curaj! Tu ştii cum este tata... Materialist.

JORJ

Spiritul secolului, *ma cherie!* N-ai ce-i face... Sâ nu uiți însă un lucru foarte serios, *de la plus haute importance. O* dată căsătoriți, fericirea nu trebuie sâ ne facă a renunța la toate plăcerile societății, preumblări...

MARIȚA

Baluri...

JORJ

Grădini.

MARIȚA

Costume.

JORJ

Cai.

MARIȚA

Voiajuri... O, cât de mult aş dori sâ văd Parisul!... Dar mi-ar fi frica de petroliu...

JORJ

Şi mie de comunişti... Un om însurat nu se împacă cu Comuna. Prea mult liberalism! *Ca choque...*

MARIȚA

Dar Veneția... ce mai zici? ... Carnaval! Barcarolă! Rai pământesc!...

JORJ

însă toate astea cer bani... *Ca coute enormement.*

MARIȚA
(cu întristare)

A! în adevăr... Dar tata e bogat.

JORJ

Tocmai de aceea, *mon bijou,* sâ nu treci cumva cu vederea de a-i aminti foaia de zestre...

MARIȚA

îi voi spune câ tu nu mâ iei altminteri...

JORJ
(Iute)

Ferească Dumnezeu! *Dieu preserve!* încredințeazâ-1, din contra, câ eu te-aş lua fârâ nimic, dar...

MARIȚA

Dar?

JORJ

Dar... dar nu mâ vrei tu...

MARIȚA

Nu te vreau eu fârâ bani?

JORJ

Nu-i asta! Nu mâ vrei... nu vrei... nu-ți convine, tu, unica odraslă a lui Hagi-Panâ, *l'unique rejeton,* cum zice francezul, sâ nu aduci o frumoasă zestre în casa bărbatului.

MARIȚA

Te-am înțeles.

JORJ

Ş-apoi mai observă bine un lucru.

MARIȚA

A!

JORJ

în burghezie există un obicei stupid, o rămăşița a timpurilor barbare, un antipod al civilizațiunii, o piedică a progresului, o palmă pentru liberalismul secolului, un semn de neîncredere sălbateca, *quelque chose d'abominable,* şi nu tocmai noi trebuie sâ încurajăm aceste triviale uzanțe...

MARIȚA

Negreşit; dar despre ce este vorba?

JORJ

Tatăl tâu poate sâ-şi bage în cap naiva idee, *une pure bizarrerie,* de a ne da numai venitul zestrei.

MARIȚA

Şi nu e bine?

JORJ

Fi donc! Ar fi pentru noi o curata sclavie! A se mişca cineva dupâ măsură, ca o maşină cu viteza calculata mai dinainte! închipuieşte-ți, *mon âme,* câ venitul anual s-ar cheltui intr-o jumătate de an; oare ce facem noi atunci cu celelalte şase luni?

MARIȚA

Ai dreptate. *(Aparte.)* Ce spirit!

JORJ

Cere de la tatâ-tău capitalul zestrei. Capital, şi iarăşi capital, fouf *bonnement!* Venitul fârâ capital este o monstruozitate, şi mai mult decât atâta! sâ-ți spui drept, pentru mine unul ar fi chiar o insulta...

MARIȚA

Cum aşa?

JORJ

Un bârbat căruia i se numârâ numai venitul zestrei este curat ca o moşie luata în arendă, pentru care se plăteşte in câştiuri. *Quelle horreur!*

MARIȚA

Câştiuri! Aşa este! uite câ asta nu mi-ar fi trecut prin minte...

JORJ

Un bârbat cumsecade...

MARIȚA

Unul din cei trei muşchetari...

JORJ

Nu se arendează, ci...

MARIȚA

Se ia cu embatic? cu bezmân?

JORJ

Un asemenea bârbat, *mon diamand,* se cumpără de veci, adecă...

MARIȚA

Adecă?

JORJ
(cu emfază)

O legătura etemâ, *â tout jamais!...* De aceea, *mon amour,* jos venitul! sâ trâiască capitalul! capitalul este şeful de bi... este regele lumii!...

(Afară se aude la uşa din fund vocea lui Hagi-Pană strigând: „Petricâ! unde eşti, ştrengarulel", iar la uşa din dreapta vocea lui Petricâ: „îndată, jupâne!" Jorj se repede la uşa din fund si se *ciocneşte cu Hagi-Pană, carele tocmai atunci o deschide; Marița pe de altă parte se repede la uşa din dreapta şi se izbeşte tot aşa de Petricâ. Toți se uită cu nedomerire unul la altul.)*

SCENA VI

HAGI-PANĂ, PETRICĂ, JORJ, MARIȚA

JORJ

Iertare, tată hagiule! *Miile pardons!*

HAGI-PANÂ
(către Petricâ)

Unde erai, vagabondule? Nu mi te-am văzut de doua ceasuri!

MARIȚA
(aparte)

Şi el îmi zicea câ mă cheamă tata.

JORJ
(aparte)

Să profit de ocaziune pentru a mâ descurca.

MARIȚA
(câfre *Hagi-Pană)*

Bine, tata, cum e asta? Petricâ îmi spunea câ...

JORJ
(Întrerupând)

Petricâ era aicea cu noi. *(Marița se uită cu mirare.) Mademoiselle* l-a reținut în odaie într-adins, pesemne pentru a nu rămâne singură, adică cu mine. *Cest tout naturel!*

PETRICÂ
(confuz)

Aşa este, chiar aşa, jupâne! *(Aparte.)* M-a tras pe şvarâ! Le ajut tocmai eu la dragostea lor! îmi vine sâ turbez de ciudă!...

HAGI-PANĂ

Carâ-te la prăvălie...

PETRICÂ
(aparte)

Mâ goneşte şi dânsul!

HAGI-PANÂ

Cată de te poarta bine, câ te cunosc eu. De vro câtâva vreme ți-au intrat gărgăunii în cap. îți vorbeşte muşteriul, şi tu nu-l asculți; te-ntreabâ, şi tu nu-i răspunzi; n-aude, n-a vede, n-a greul pământului! Aşa nu se vinde marfa, fătul meu! Nu degeaba zice vorba românească: cu râsul şi cu glumele se culeg toamna prunele. Cu posâcie nu faci negustorie! Du-te dara la tejghea şi catâ-ți de treabă. Sileşte-te mai cu seama a strecura ciocolata aceea, revalisiera, cum ii zice. S-a răspândit zvon câ-i curat o gutapercâ prefăcută; şi eu, săracul de mine, mi-am adus, ca un năuc, iartâ-mâ, Doamne, patru sute de tablete, crezând câ doarâ se va desface ca pâinea calda! Daca lumea va afla o data că-i lucru prost, o sâ rămâi cu povara în spinare. Orişcine va veni sâ cumpere ceva, înțelesu-m-ai, fie caşcaval, fie rom, fie săpun, fie rapițâ, fie salam de Verona sau de Sibiu, tu sâ-i lauzi blestemata aceea de revalisiera, care mi-a făcut zilele fripte...

PETRICÂ

Am învățat pe dinafară, jupâne, cum s-o zugrăvesc. *(Reciteazâ iute.)* Buna de stomah, piept, nerve, plămâni, miasme, gâlci, respirație, rinichi, atrofie, tuberculoza, oftică, astmă, tuse, indigestie, guturai, insomnie, venin, slăbiciune, dropicâ, anemie, friguri, amețeală, congestie, migrenă, diabetâ, melancolie, anghina, reumatism, tifos, coleră, ciuma, ipertrofie, boalele oaselor, ipocondrie şi gâlbinare!

HAGI-PANÂ

Aşa! Bun de tot! Dâ-le revalisiera! Dâ-o la toți!

PETRICÂ

Se înțelege, jupâne. De n-or scăpa dânşii, scăpăm cel puțin noi de ceea ce ne doare.

HAGI PANĂ
(aparte)

E deştept băiatul. (Tare.) Du-te, du-te!... *(Petricâ iese.)*

SCENA VII

HAGI-PANĂ, JORJ, MARIȚA

HAGI-PANÂ

Ce mai zici acuma, muşii Iorgule?

JORJ

Ca va...

HAGI-PANĂ

Nu e vorba de nici un Sava! Eu vreau sâ te-ntreb altceva. Spusu-ți-am sau nu zilele trecute ca sâ nu te mai văz singur aicea cu Marița?

JORJ

Apoi era şi Petricâ cu noi, *ma parole d'honneur...*

MARIȚA

Şi Petricâ, taică.

HAGI-PANÂ
(către Marița)

Petricâ, ne-Petricâ, carâ-te în odaia d-tale! Pune-te de coase, ori te închina, ori apucâ-te de citeşte *Alexandria...*

MARIȚA

Dar, taică...

HAGI-PANÂ
(facându-i gest de a ieşi)

Vorbă multă, treaba scurtă! *(Marița iese prin uşa din fund.)* Bine a zis cine a zic câ femeia a îmbătrânit pe dracu... dar apoi fata!

SCENA VIII

HAGI-PANĂ şi JORJ

JORJ

Eşti prea severe, *ma foi,* tată hangiule...

HAGI-PANÂ
(aşezându-se)

Eu ştiu zicala românească: mai rara vedere este mai cu miere. Te-ai pre încuibat pe la noi, musîi Iorgule. Nu câ-mi pare râu, dar nici bine. De frate, frate sâ-mi fii, dar la noi mai rar sâ vii...

JORJ
(luând un aer maiestos)

Tocmai asta eram sâ-ți spui, tată hangiule. *Justement ca,* cum zice francezul. în țara noastră un larg viitor este deschis

talentului. Liberalismul instituţiunilor naţionale permite meritului a se urca sus pe scara distincţiunilor sociale. Astăzi copist, mâine preşedinte al Consiliului de Miniştri, nimic mai lesne, *rien de plus naturel!* Aşadarâ...

HAGI-PANĂ
(întrerupând)

Aşadarâ, mâine sau chiar astăzi, o sâ mi te dea afara din slujbă, ca pe o măsea stricată, cu tot naturelul d-tale, muşii Iorgule!

JORJ
(desconcertat)

Nestabilitatea funcţiunilor este o consecinţă inevitabila a...

HAGI-PANÂ

Ascultă-mâ ce-ţi spui eu, dragul meu, câ doară nu degeaba am umblat până acolo, la Ierusalim. *(Arata cu degetul cadrul de pe părete.)* Vâzui multe şi auzii destule! Aş dori din tot sufletul sâ te pui pe o cale mai bună; iar nu, după vorba românului: an n-ai câştigat, estimp ai păgubit, la anul tragi nădejde. Eşti un derbedeu, musu Iorgule!

JORJ
(scandalizat)

O!

HAGI-PANÂ

Am fost prieten cu tatăl d-tale, răposatul chir Spirea, Dumnezeu sâ-1 ierte. Era un om foarte de ispravă, în toată firea, aşezat, harnic, cinstit, fruntea simigiilor din mahala...

JORJ
(cu oroare)

A!

HAGI-PANÂ

Nu cumva îţi este ruşine de meseria părinţilor d-tale?

JORJ
(confuz)

Nu... dar... *(Aparte.)* Ce lipsa de creştere! *Nul savoir-vivre!*

HAGI-PANĂ

în loc sâ te fi apucat de munca, de treabă, de vrun meşteşug, d-ta ai tocat părăluţele răposatului şi acuma, după vorba veche, umbli pe drum cu alai franţuzesc şi n-ai acasă mălai românesc!

JORJ
(aparte)

Cest trop fort! Trebuie să isprăvesc! Sâ-1 iau iute. iute, iute! *(Tare.)* Un cuvânt, tată hangiule! Ai dreptate în toate, vous *avez parfaitement raison.* Am fost râu, dar nu mai sunt! Natura mea întreagă s-a schimbat printr-o revoluţiune...

HAGI-PANÂ
(uitându-se împrejur)

Sâ nu-mi vorbeşti de revoluţii! auzitu-m-ai? Ele cât p-aci era sâ mâ mufluzească...

JORJ

Pardon! N-am fost bine înţeles. Amoarea este cea mai puternică revoluţiune...

HAGI-PANĂ
(sculându-se furios)

Iarăşi revoluţie!

JORJ
(căzând în genunchi)

Cest fini! Iubesc pe fiica d-tale!

HAGI-PANÂ
(si *mai furios)*

Afară! afară, râzvrătitorule!

SCENA IX

HAGI-PANĂ, JORJ, MARIȚA

MARIȚA
(intrând speriată)

Ce este'?... Iartâ-1, taică!...

HAGI-PANÂ
(repezindu-se la dânsa)

Şi tu vrei revoluție?

JORJ
(sculându-se şi scuturându-şi praful de pe genunchi)

Am avut nefericirea de a întrebuința o expresiune râu aleasa, *mal choisie.*

MARIȚA

Taica! El mâ iubeşte, şi eu...

HAGI-PANÂ
(d-abia râsuflând de furie)

Mâ îneacă, mâ îneacă!...

JORJ

(luând o poză cavalerească)

Sunt iubit, o iubesc... şi... o iau fârâ zestre!

HAGI-PANÂ
(revenindu-şi în Pire)

Cum ai spus?

JORJ
(cu un aer triumfător)

Fârâ zestre! *(Aparte.)* Despre acest paragraf, o sâ-i vorbească dupâ instrucțiune *ma petite Mărie.*

HAGI-PANÂ

Dar cu re... revoluția cum merge?

JORJ

Par mon honneur, n-am fost şi nu voi fi niciodată revoluționar. *(Aparte.)* Se înțelege de sine câ pe cât timp voi avea bani sau cel puţin un locşor in buget. *(Tare.)* Agitaţiunile politice zdruncina comerțul...

HAGI-PANĂ

Aşa este.

JORJ

Ucid industria.

HAGI-PANÂ

Aşa este.

JORJ

Ruinează creditul.

HAGI-PANA

Aşa este.

JORJ

Zdruncină, ucid, ruinează...

HAGI-PANĂ

Aşa este.

JORJ

Comerţul, industria, creditul...

HAGI-PANĂ

Aşa, aşa... Dar fără zestre cum vei putea trăi cu nevasta?

JORJ
(cu entuziasm)

Amoare, laboare, *voilâ tout!*

HAGI-PANĂ

O moare la abure, ce-i asta? Nu te-am înţeles.

MARIŢA

Negreşit, taică, el nu vrea bani, ci pe mine; Jorj este prea cavaler, dar fârâ zestre nu mâ mărit eu...

HAGI-PANÂ

Ce? tu?

MARIŢA

Eu, unică odrasla a lui Hagi-Panâ, trebuie să aduc o frumoasă zestre în casa bărbatului...

HAGI PANĂ
(cu *mirare)*

La pensionat mi te-ai învăţat tu cu alde astea?

JORJ

(aparte)

Repetă lecţiunile mele *â merveille.*

MARIŢA

Şi observa bine, tata, câ nu numai venitul zestrei, nu; câci în burghezie exista un obicei stupid, o rămăşiţa a timpurilor barbare, un antipod al civilizaţiunii, o piedica a progresului, un semn de neîncredere sălbateca...

HAGI PANĂ
(luând-o de umăr şi ducând-o spre uşa din fund)

O sâ-ţi dau eu antipod de neîncredere sălbateca!...

MARIŢA
(continuând)

Venitul fără capital este o monstruozitate! Un bârbat, căruia i se numără numai venitul zestrei, e curat ca o moşie luată în arendă cu câştiuri...

HAGI-PANÂ
(deschizând uşa din fund şi împingând acolo pe Mariţa)

O sâ vorbim noi mai pre urma!.

MARIȚA
(continuând)

Un bârbat cumsecade se cumpără de veci...

(Hagi-Pană închide uşa după Marița şi se întoarce.)

SCENA X

HAGI-PANĂ şi JORJ

HAGI-PANA

Unchiul d-tale, chir Mincu, n-are copii.

JORJ

Nullement! Eu sunt unicul moştenitor...

HAGI-PANĂ

îi merge bine cu cârciuma...

JORJ
(cu *aversiune)*

Nu cârciuma! *Quelle expression!* Restauramt, tata hangiule! Restaurant cu gradină... *Cafe-chantant....*

HAGI-PANĂ

Dar mi se pare câ nu te prea are la stomah.

JORJ
(cu importanță)

O neînțelegere momentană... I-am blesat *tant soit peu* amoarea proprie, *comme on dit...*

HAGI-PANÂ
(cu mirare)

Ce-e-e? Ce i-ai făcut?

JORJ

Une bagatelle! O sâ-i treacă supărarea... *(Aparte.)* Cerusem o suta de galbeni sub chip de împrumutare, şi el m-a gonit afară, *l'imbecile!*

HAGI-PANÂ

Vrea sâ zică, fârâ zestre... Ascultă-mi, musu Iorgule! Fiindcă fata te iubeşte... Adică lasâ-mâ sâ mâ mai gândesc... Vino peste un ceas!

JORJ

îmi dai o speranță?

HAGI-PANÂ

Ce sâ-ţi dau? Nu mi-ai spus câ iei fata fârâ nimic? Nu cumva o întorci acum pe foaia cealaltă? îţi iei vorba îndârât? Culcâ-te pe acea ureche! Eu nu dau o chioară, nici în bani, nici în bonuri, nici în speranță!

JORJ

Iarăşi am fost râu înțeles, *toujours mal compris...*

HAGI-PANÂ

Peste un ceas!

JORJ
(aparte)

L-am pus la mânâ. *(Strânge cu efuziune mâna Iui Hagi-Panâ.)* Atunci *ă revoir (Iese prin uşa din dreapta şi re-*vine.) *Â revoir! Ă revoir! (Iese...)*

SCENA XI

HAGI-PANÂ
(singur)

Să stăm strâmb şi să judecăm drept. Iorgu nu poate fi doftor, nu poate fi advocat, nu poate fi dascăl, nu poate fi neguţător, nu poate fi nimic din ceea ce-i de folos lumii. Mai pre scurt, este o secătură goală; cum se zice româneşte: umbla tăind câinilor frunză. Iatâ-l dară, vrând-nevrând, om politic. Şi fiindcă oamenii politici în ţara noastră răsar ca ciupercile şi cresc mari ca mătrăguna, deci dară... Ştiu bine câ o să-mi spună unii şi alţii câ-mi mărit fata după un risipitor. Apoi nu este aşa. Ca sâ fie cineva risipitor, trebuie sâ aibe ce risipi. El n-are nici o para dupâ suflet şi eu nu-i dau nici o lâscaie de pomana. Cum, dragă Doamne, sâ risipească ceea ce n-are!... îmi veţi zice, poate, c-o sâ mâ moştenească, ş-atunci vai şi amar de bânişorii răposatului, ferească Dumnezeu, Hagi Pană? Dar daca voi mai trăi eu, cu ajutorul Sfântului Pantelimon, vro patru, cinci, opt, zece ani, în vremea asta, neavând el ce cheltui, o sâ se dea pe brazdă, o sâ se dezveţe cu totul de risipă... Şi de unde ştii c-o sâ mâ moştenească dânsul? Tinerii în zilele noastre sunt cam şubrezi. O sâ las averea nu lui, ci copilaşilor lui... Oricum mâ gândesc, nu-i lucru râu. Fiindcă nu vrea zestre, fiindcă place fetei, fiindcă iarăşi nu vrea zestre, fiindcă fata a crescut mâricicâ, fiindcă băiatul poate sâ se-ndrepte, şi-n sfârşit fiindcă nu vrea zestre...

SCENA XII

HAGI-PANÂ şi' TRANDAFIR A

TRANDAFIRA
(intrând încet şi lovindu-I pe umar)

Ce mai faci, vecinicâ?

HAGI-PANÂ
(voios)

A! bine c-ai venit, cocoano Trandafirâ! Dâ-mi şi d-ta un sfat prietenesc.

TRANDAFIRA

Cu dragă inimoarâ, chir hagiule! D-tale mai ales! Cu dragă inimioară! De ce nu! Şi părintele Petre de la Sântu-Nicolae a fost astăzi la mine tot după sfaturi prieteneşti. Câ aşa prietenoasa sunt eu din fire! L-am pus la cale, zâu câ l-am pus! I-au furat tâlharii văcuţa cea pintenoagâ. Unde s-o caute, sărăcuţul de el? Vine la cocoana Trandafirâ. Fârâ cocoana Trandafirâ nu se face nimica! îi chitesc eu cu cârţişoarele. Cade tâlharul cam slăbuţ şi ocheşel. Am spus-o popii. Mi-a mulţumit părintelui şi s-a dus sâ-l găsească...

HAGI-PANÂ

Pe cine? Pe tâlhar? Oameni slabi şi oacheşi sunt cam mulţi, cocoano Trandafirâ...

TRANDAFIRA

Mulţi, vecinicâ, negreşit câ mulţi; dar nu toţi sunt tâlhari. vezi asta-i asta!

HAGI-PANĂ

Eu eram să cer un altfel de sfat. Aş vrea sâ-mi mărit zestrea...

TRANDAFIRA

Zestrea?

HAGI-PANĂ

Ce fel zestrea! Ce are a face zestrea?

TRANDAFIRA

De asta mă miram şi eu, chir hagiule! Ziseşi câ vrei sâ-ţi măriţi zestrea...

HAGI-PANĂ

Spus-am aşa? Oare? Mâ zăpăcisem, iartâ-mâ, Doamne! Mă luase gura pe dinainte... Eram sâ zic c-aş vrea să-mi mărit fata.

TRANDAFIRA

Mârit-o, vecinicâ. Mârit-o pe drăguţa cu amândouă manile! Lasă-mâ sâ-ţi dau eu bârbâţelul. Tocmai de aceea am şi venit pe la voi, tocmai de aceea, câci vă iubesc numai Dumnezeu ştie cum. Un profesor! Şase sute leişori pe lunâ...

HAGI-PANĂ

Vechi?

TRANDAFIRA

Ba noi-nouţi, chir hagiule!

HAGI-PANÂ

Una mie şase sute douăzeci lei vechi... Bună leafă, măcar câ mandatele nu se prea scontează. Lumea s-a pus pe gânduri. Visteria e netedă ca pilugul piuliţei. Nu găseşti un ban de leac... Dar uite, cocoana Trandafiro, eu cât p-aci eram sâ mâ hotărâse a da pe Mariţa după Iorgu...

TRANDAFIRA

I-o-o-orgu?

HAGI-PANĂ

Iorgu, da; şi ce-i?

TRANDAFIRA

Ha, ha, ha! Ştrengarul cela de la logofeţie?

HAGI-PANĂ

Ştrengar! Nu-i tocmai ştrengar! Limbile cele rele i-au scornit numele. Nu te lua dupâ gura lumii...

TRANDAFIRA

înfundat în datorii pânTa urechi...

HAGI-PANĂ

De unde o ştii d-ta?

TRANDAFIRA

Eu sâ nu ştiu? Eu?... Apoi până şi lui Petricâ îi datoreşte un icosar.

HAGI-PANA

Lui Petricâ?... O sâ cercetam îndatâ. (Se *duce la uşa din fund şi striga:)* Petricâ! Petricâ!

SCENA XIII

HAGI-PANĂ, TRANDAFIRA, PETRICĂ

TRANDAFIRA

Dragă băietele, mai spune-mi tu singur încâ o dată, câte părăluțe iți datoreşte musu Jorj?

PETRICĂ
(scârpinându-se la cap)

Apoi jupanul nu ştie, cucoană... *(Aparte.)* O sâ-1 dau de gol! Mi-a venit rândul!

HAGI-PANÂ

Vrea sâ zică, îți datoreşte?

PETRICĂ

Nimic... Abia o rublă... îi era dor sâ se preumble pe la Şosea... Ce sâ zici! Aşa sunt coconaşii! Zicea că-i trebuie sâ se întâlnească cu cineva...

TRANDAFIRA

Cu cineva!... Auzi, chir hagiule?

PETRICĂ

O rublă nu-i nimica. Mai datoreşte pe aiuri mai mult...

TRANDAFIRA

Pe aiuri mai mult! Cum ţi se pare, vecinicâ?

PETRICÂ

Pe băiatul de braşovean de alături mai de un an de când îl tot poarta cu vorba pentru o liră.

TRANDAFIRA

O liră!

HAGI-PANĂ

Şase zeci şi doi lei vechi...

PETRICÂ

Prin birturi mănâncă tot pe datorie...

TRANDAFIRA

Vezi odorul d-tale, chir hagiule!

PETRICÂ

Mai deunăzi un croitor era să-1 dezbrace pe uliţa...

HAGI-PANÂ

Destul! Destul! Frumos ginere eram sâ mi-1 câpuiesc... *(Aparte.) Păcat, că era* s-o ia fârâ zestre!...

PETRICĂ
(cu spaimă)

Să dai pe domnişoara?

HAGI-PANĂ

Nu e treaba ta! Du-te la tejghea!

PATRICĂ
(aparte)

L-am potcovit de minune!

TRANDAFIRA

Nu te speria, Petricâ! Nu te speria! Am găsit noi alt ginere...

PETRICÂ
(îngălbenind)

Alt ginere!

HAGI-PANĂ

Spusu-ţi-am sâ ne dai pace?... Du-te mai bine de vinde afurisita aceea de revalisiera...

PETRICĂ
(aparte cu desperare)

Orice sâ fac, tot n-o scot la căpătâi. Pesemne câ aşa mi-e zodia! *(Iese.)*

SCENA XIV

HAGI-PANĂ şi TRANDAFIRA

HAGI-PANÂ
(aşezându-se)

Şezi. cocoano Trandafirâ, ş-o sâ vorbim cum se vorbeşte, româneşte şi negustoreşte. Ziceai, pare-mi-se, câ vei fi având un dascăl?...

TRANDAFIRA
(aşezându-se)

Un profesor, vecinicâ. Un profesor! Lucru mare! Nu câ dânsul ar vrea sâ se câsâtorească, dar eu, chir hagiule...

HAGI-PANĂ
(cu mirare)

Vrei sâ te căsătoreşti d-ta?

TRANDAFIRA
(cochetând)

Nu eu! Măcar câ nu mi-a trecut timpul; şi mulţi, dragă Doamne, vor fi umblând sâ mâ scoaţâ din minte; dar tot încâ mâ mai răzgândesc. Nu-i glumă, vecinicâ, sâ te legi pentru totdeauna! O viaţă întreagă! Bărbaţii mai toţi sunt cam ai dracului, sâ nu fie cu supărare... Dar sâ venim la vorba noastră. Aş vrea sâ fac fericită pe odoraşul meu de Mariţa. Ginericâ mai de ispravă nici câ se găseşte...

HAGI-PANÂ

O ia fârâ zestre?

TRANDAFIRA

Fârâ zestre? Nu ţi-e greu, vecinicâ? Unde ai mai văzut pe lumea asta, în ziulica noastră, mireasă fârâ părăluţe? Bărbaţii s-au scumpit, chir hagiule. S-au scumpit de tot! Nu te mai apropii! Un sergent, şi tot încâ cere douâ-trei mii de gâlbenaşi; dar apoi un coşcogeamite profesor...

HAGI-PANÂ

Douâ-trei... Atunci nici câ mai vorbim!

TRANDAFIRA

Lasă bânişorii mai încolo. O sâ ne tocmim mai la urmă. Sâ-ţi spui eu acuma câ ce fel de om este. Sâ-1 auzi, şi sâ te iei de cap! Minunat, vecinicâ! minunat! Ştie zece limbi! Latineşte, spâneşte, tâlieneşte, latineşte, franţuzeşte, latineşte...

HAGI-PANÂ

Dar de unde-1 cunoşti aşa de bine, cocoano Trandafirâ?

TRANDAFIRA

Sâ nu-1 cunosc eu? Sunt trei ani de când şade cu chirie la mine, zece paşi de aice... Ce om, chir hagiule! ce om! vro patruzeci de anişori...

HAGI-PANÂ

Noi?

TRANDAFIRA
(cu *mirare)*

Cum noi?

HAGI-PANÂ

Are patruzeci mii de lei noi?

TRANDAFIRA

Dar nu era vorba de lei, vecinicâ? Ziceam câ are patruzeci de a-ni-şori...

HAGI-PANÂ

A! patruzeci?...

TRANDAFIRA

Numai patruzeci! tocmai bunicel!... Ştii: nici prea-prea, nici foarte-foarte...

HAGI-PANÂ

Dar cum îl cheamâ?

TRANDAFIRA

Numa Consule.

HAGI-PANÂ

Numai consul?... Ce fel de nume? Fost-a consul vreodată?

TRANDAFIRA

Ba nu, vecinicâ. Sâ-ţi spui eu toată şiretenia. înainte-i zicea Nichifor Vâtafu; însă de când s-a fâcut profesor... vezi bine... mâ pricepi... Dar sâ lâsâm numele, câ nu-1 prea înţeleg nici eu... La români ştii câ omul îşi schimba numele numai dupâ o boală grea, ca sâ nu se mai îmbolnăvească. Se vede câ şi el va fi fost bolnav... Ajungâ-ţi atâta că e un om de aur!... O sculă!... Ş-apoi iconom! iconom!... Nu cheltuieşte mai nimic...

HAGI-PANÂ

A-a! ia sâ auzim... Nu cheltuieşte nimica?

TRANDAFIRA

Strânge, strânge, strânge. Mănâncă, drăguțul meu, câte o bucățică de slănină şi tot citeşte, mereu citeşte, şi tot scrie, mereu scrie, de poți zice câ trăieşte numai din hârtie! Vorbeşte puțin...

HAGI-PANÂ

Are zece limbi şi vorbeşte puțin?

TRANDAFIRA

Iconomie, vecinicâ! iconomie la vorba!

HAGI-PANÂ

Aşa este, ai dreptate... Dar ce să faci daca vrea zestre!

TRANDAFIRA

O sâ vâ împăcați, chir hagiule! o sâ va împăcați! E om de înțeles... Cinci-şase mii de galbeni...

HAGI-PANÂ

(sărind în sus)

M-ai omorât! Ajutor! m-ai omorât!

TRANDAFIRA

Nu te speria, vecinicâ... Nu în bani...

HAGI-PANÂ

(Hniştindu-se)

Nu în bani? Apoi cum? în bonuri?

TRANDAFIRA

Nici aşa! Toata zestrea o lasă la d-ta.

HAGI-PANÂ

Şi?

TRANDAFIRA

Cu bânişorii aceia intră cu d-ta în tovărăşie la negoț.

HAGI-PANÂ

înțeleg!... Ne facem cum se zice: Hagi-Pană et Compama.

TRANDAFIRA

Asta-i, vecinicâ, asta-i!... Companie şi iarăşi companie! Nimic mai mult. Numai că el nu primeşte cuvântul de companie. Zice câ nu-i destul de latineşte...

HAGI-PANÂ

Dec!

TRANDAFIRA

Nu vrea nici cuvântul de hagiu, câ-i greco-turcesc...

HAGI-PANÂ

Ce va fi şi asta!...

TRANDAFIRA

El doreşte sâ se scrie pe blană: Peregrin-Panoniu et Consorțiu.

HAGI-PANA

Peregrin? Eu Peregrin? Neam de neamul meu nu s-a chemat aşa! O data cu capul! Auzi vorba!

TRANDAFIRA

Nu te supăra, chir hagiule...

HAGI-PANÂ

Eu Panoniu!

TRANDAFIRA

Lasă asta! O sâ-1 facem să înţeleagă...

HAGI-PANÂ

Eu Cu-şorţu!

TRANDAFIRA

Nu te necăji! Vei rămânea Companie...

HAGI-PANĂ

Şi Pana?

TRANDAFIRA

Şi Pană!

HAGI-PANÂ

Şi Hagi!

TRANDAFIRA

Şi Hagi! *(Aparte.)* Mi se pare câ n-o sâ iasâ la câpâtâi.

HAGI-PANÂ

(aşezându-se)

Vrea sâ zicâ, nu voi da bani peşin?

TRANDAFIRA

Nici un bănuţ!

HAGI-PANÂ

Dar daca va cere sâ ne socotim la sfârşitul anului?

TRANDAFIRA

Vă veţi socoti şi părăluţele cu folos cu tot vor rămânea la d-ta...

HAGI-PANÂ

Adicâ partea tovarăşului sâ crească din an în an...

TRANDAFIRA

Ca şi partea d-tale...

HAGI-PANÂ

Dar la desfacerea tovărăşiei?

TRANDAFIRA

Până peste cinci ani, nici un cuvinţel despre asta...

HAGI-PANÂ

Cinci ani... trei mii de galbeni...

TRANDAFIRA

Ba şase, vecinicâ; şase...

HAGI-PANĂ

Ei, fie patru...

TRANDAFIRA

Mai adaogă una, chir hagiule! Pentr-un cui să nu pierzi potcoava... Nu câ dascălul meu ar fi o potcoavă, dar aşa vorba vine...

SCENA XV

ACEIAŞI şi JORJ

HAGI-PANÂ

(sculându-se şi mergând Înaintea lui Jorj, care intra prin uşa din fund)

Ce pofteşti, domnule?

JORJ

(uimit)

Eu, *parbleau!...* Mi-ai spus sâ viu...

HAGI-PANÂ

Afară! Afara, şi sâ nu te mai vâz pe aicea!

JORJ

Dar... *je ne comprends rien...* Mi-ai promis...

HAGI-PANÂ

(răcnind)

Afara!

SCENA XVI

ACEIAŞI şi MARIŢA şi PETRICĂ

MARIŢA

(intrând prin uşa din dreapta, speriată)

Ce-i asta, tală?

HAGI-PANA

Asta însemnează câ nu te dau în veci dupâ libertonul ăsta! *(Petricâ îşi freacă mâinile de bucurie.)*

TRANDAFIRA

(cu bucurie)

Aşa!

MARIŢA

Ah! (Se *reazimâ de scaun ca sâ nu cază.)*

HAGI-PANÂ

Ţi-am găsit un bârbat matur, cărturar şi iconom.

TRANDAFIRA

(cu bucurie)

Aşa!

PETRICÂ

Oh! *(Se reazimă de părete ca să nu cază.)*

JORJ

Ei bine, dacă este aşa, *ma parole de gentilhomme.* eu mâ-mpuşc...

HAGI-PANÂ

Vorbă sâ fie, dragul meu! Aşa zicea şi fata: mâ duc, mama, sâ mâ-nec, unde e lacul mai sec... *(Luând din cui pistolul şi dându-I lui Jorj.)* Porfim! impuşcă-te chiar acum...

JORJ
(examinând pistolul)

Pistol turcesc, rugină orientală... *jamais!* Dacă e vorba sâ mâ-mpuşc, *eh bien,* voi căuta ceva modem, mai *de chic.*

PETRICĂ

Sâ-i dâm jupâne. o tabletă de revalisiera, câ aceea-i curat modemâ...

JORJ
(cu o figură radioasă)

Aa! *Quelle idee!* Acuma sâ vă vedem! *(îndreptând pistoiul asupra lui Hagi-Pană, pe când Mărita scoate un ţipăt.)* îmi dai pe Mariţa?

TRANDAFIRA
(alergând spre uşă)

Ajutor! Sergent! Ajutor!

PETRICÂ

(repezindu-se la părete şi apucând o sabie turcească)

îl tai! Zâu ca-1 tai!

HAGI-PANÂ

Liniştiţi-vâ odată! Ce atâta tărăboi! (Căfre *Jorj.)* Aşa? Vrea sâ zicâ. muşii, d-ta eşti şi ucigaş pe lângă celelalte? Bun de tot! *(Cu aer triumfal.)* împuşcâ-mâ dara! împuşcâ-mâ... Pistolul n-a fost încărcat de când m-am întors eu de la Ierusalim...

(Toţi râd, Jorj, umilit, lasă mâna în jos.)

FINEA ACTULUI I

SCENA I

HAGI-PANÂ

(singur, şezând lângă masă, cu două ziare in mână)

în negoț trebuie sâ cauți totdeauna bilanțul: ce-i de dat şi ce-i de luat. Tot aşa este şi-n politica. Sâ vedem mai întâi ce zice această gazeta a cârmuirii.*(Tuşeşte şi începe a citi.)* „Nu ascultați perfidele insinuațiuni ale opozițiunii"... Ce-i asta in... inşi... sinuațiuni? Pesemne de la sân. Adecâ opoziția bagă mâna în sân. Cu alte cuvinte... în sfârşit, e ceva râu. *(Citeşte.)* „Scopul ei este de a mânține țara în anarhie"... *(Aruncă ziarul jos, apoi îl ridică şi-l aşază pe masă.)* Nu! e bun de învâlit măsline, câci altfel lasâ-l încolo! tot aşa a vorbit şi ieri! Sâ fi schimbat mâcar o vorba! Anarhie şi iar anarhie, iar când o cauți, n-o găseşti nici cu lumânarea... Sâ vedem mai bine ce mai cântă şi opoziția. *(Freacă ziarul între degete.)* Hârtie buna pentru caşcaval. *(Tuşeşte şi începe a citi celalt ziar.)* „Cetățeni! Vegheați, câci ora se apropie. Reacțiunea vă tinde mrejele despotismului. Mâine este ziua elecțiunilor municipale"... *(Lasă ziarul din mână şi sare în sus.)* A! Astăzi sunt alegerile! Chiar astăzi! Ce sâ mâ fac, săracul de mine! Parca văz intrând prin uşa aceea epistatul mahalalei cu lista candidaților guvernului, iar pe uşa cealaltă vrun masalagiu cu o lista liberală. De nu votezi cu cârmuirea, îți zice: anarhie! şi mai ştii dacă nu-ți pecetluieşte şi prăvălia! De nu votezi cu opoziția, te

face vândut străinului! Austro-maghiar! Spion muscâlesc! Prusac! Bismarck!... Mai bine, zâu, nici cu unii. nici cu alții! Vorba românului: doi pepeni într-o mână nu poți ținea. S-ar putea, ce-i dreptul, sâ ții pe cel alb intr-o mâna şi pe cel roşu în alta; dar atunci vine un al treilea, vro *fracțiune liberală şi independentă,* şi-ți trage o palmă! Ar trebui, la adică, sâ aibi trei sau patru mâini ca sâ-i mulțumeşti pe toți. Ducâ-se la naiba cu toptanul! M-ascund. *(Strigă.)* Petricâ! mâi Petricâ!...

SCENA II

HAGI-PANĂ şi PETRICĂ

PETRICÂ

M-ai chemat, jupâne?

HAGI-PANÂ

Eu mâ duc în vecini... Preveghează toate... Nu uita sâ desfaci revalisiera...

PETRICÂ

Dar dacă va veni cineva sâ te caute, jupâne?

HAGI-PANĂ

(luând şapca şi bastonul)

Fâ cum ştii... Eu nu sunt acasâ...

PETRICÂ

Sâ te chem de prin vecini?

HAGI-PANÂ

Te ferească Dumnezeu!... Hagi-Pană a plecat afară... S-a dus la vie... Mă-nţelegi? ... *(Aparte.)* Decât sâ te preumbli cu poliţai sau cu maşala, una din două, ba poate sâ fii şi bătut, câci de! aşa-i Constituţia! aşa zic d-lor câ se petrece şi-n America... mai bine fâ-te nevăzut. *(Iese.)*

SCENA III

PETRICÂ
(singur)

Minuni mari! Pe d-o parte ştie c-o sâ-i vină în casă blestematul acela de profesor ca sâ facă cunoştinţă, pe de aitâ parte, fuge şi-mi zice: mâ-nţelegi?... Ba nu-nţeleg câtu-i negru sub unghie!... înţeleg numai atâta câ mi se rumpe inima dupâ Mariţa... *(Cânta.)*

Vine dorul despre seară,
Despre zori el vine iarâ,
Şi-mi grăieşte şi mâ-ntreabâ:
De ce sunt cu faţa slabă?
Eu zic dorului cu jale
Câ iubesc fârâ de cale;
Eu zic dorului plângând
Câ iubesc fârâ de rând!
Dorul râde şi se duce,
Batâ-mi-l-ar sfânta cruce!

Ieri Jorj, astăzi nu mai ştiu cine, numai Petricâ nici-odată!...

SCENA IV

PETRICÂ şi JORJ
(intrând prin uşa din fund)

JORJ
(lovind pe Petricâ peste umăr)

Te-am auzit, *mon cherl* Vrea sâ zică, *comme on dit.* îţi place şi ţie?... *A la bonne heure! (Aparte.)* Bine zicea Mariţa câ sunt trei muşchetari: eu, ăsta şi acela. *Nous allons voiri (Câtrâ Petricâ.)* Sâ contractam o coaliţiune...

PETRICĂ

Ce-i aia coa... coa... coa... Cum ai spus d-ta?

JORJ
(cu emfaz)

Un inimic comun ne ameninţă pe amândoi *II faut nous entendre,* cum zice francezul. Discordia ne va ucide. Trebuie sâ ne unim forţele...

PETRICÂ

Mai bine dâ-mi rubla, domnule Jorj.

JORJ

Drole qu'il est! Nu pricepi oare câ a venit timpul de a da in laturi...

PETRICÂ

Datoriile?

JORJ

Toate recriminațiunile trecute, *toutes Ies miseres du passe!* Să tragem cu buretele peste greșelile fiecăruia. Annibal e la ușă...

PETRICÂ

Cum? Ginerele se cheamă Animal?

JORJ

A peu pres! Sâ conspirăm, *mon brave;* sâ conspirăm în cea mai perfectă armonie pentru a învinge prin unire teribilul pericol, atâmat dasupra capetelor noastre. *Allons. enfants de la patrie!* Dușmanul nu e tare, decât numai prin zizania noastră. *Autrement il este coule!* Am aflat cine este. Un pedant! Un om fârâ educațiune! *Un rustre!* Marița nu poate sâ-1 iubească...

PETRICÂ

Dar te iubește pe d-ta.

JORJ

Qu'importe! Sâ nu ne gândim la viitor. Sâ nu punem mai dinainte candidatura nimănui. *Vogue la galere!* Destinul va alege...

PETRICÂ

De ce destin mai vorbești și d-ta, domnule Jorj! Spune-mi verde câ vrei sâ-ți tragi spuza pe turta cu mâinile mele. Ori d-ta, ori celalt, pentru mine e totuna. Râu și râu!... Sâ ne-ntoarcem dara la...

JORJ
(cu *indignațiune)*

Rubla! Iarăși dezbinare? *O Dieu des dieux!* Nu simți tu câ pierim

PETRICÂ

Ba cât despre mine, tot voi pieri, fie cu d-ta, fie cu celalt!...

JORJ

Le nigaud! Nu vrea sâ înțeleagă fineța coalițiunii!...

PETRICÂ

E bătrân acela?

JORJ

Enfin, te văz plecat a negoția...

PETRICÂ

Te întreb: e bătrân?

JORJ

Decidement, ar putea sâ-mi fie tată... •

PETRICÂ

E urât?

JORJ

O figură din cele mai nepermise. *Un monstre!*

PETRICÂ

Bătrân și urât, apoi mai bine dânsul decât d-ta...

JORJ
(confuz)

Comment? Ce vrea sâ zică?...

PETRICÂ

Daca e bătrân şi urât, domnişoara n-o sâ-1 iubească, şi prin urmare tot este ceva, o nădejde, un câştig oarecare; pe când d-ta. tânăr şi frumos, o s-o duci de nas în voie bună, pânâ-i vei toca toate părăluţele ş-o vei lăsa pe gheaţă. Nici pentru mine, nici chiar pentru dânsa, nu eşti tocmai d-ta cel mai bun... Sâ ne râfuim mai bine cu rubla.

JORJ

L 'insipide! Dar unde-i liberalismul tău?

PETRICÂ

Ce? Liberalism ca s-o iei d-ta şi s-o despoi, orbind-o prin şosele, prin momele? Sluga plecată! Nu primesc o data cu capul o asemenea coa... coa... cum ai zis d-ta. Nu-mi pui în cârd cu nimeni. Nici în clin, nici în mânecă!...

JORJ

Par consequence, tu eşti pentru dânsul, reacţionarule?

PETRICÂ

Ba voi sta la o parte, privindu-vâ pe amândoi...

JORJ

Soit! Cel puţin îmi promiţi neutralitate?

PETRICÂ

Nu ştiu ce fel de mâncare este asta. Mâ tem sâ nu mâ-ncurci. Mai bine sâ-mi plăteşti ce ai de plătit...

JORJ

C est une autre question! Tot ce te rog eu, dacă nu vrei coahţiune, este de a-mi lăsa *Ies coudees franches* cum zice francezul, adecă sâ nu te amesteci...

PETRICÂ

O. cât despre asta, poţi fi sigur! *(Aparte.)* Sâ de Dumnezeu ca amândoi sâ-şi spargă capetele şi sâ scape sărmana Mariţa! *(Intra Mariţa prin uşa din dreapta.)* Dar iatâ... Mâ duc la prăvălie... *(Aparte.)* După obiceiul cel bun, o sâ-i pândesc de dupâ uşă. *(Iese.)*

SCENA V

MARIŢA şi JORJ

MARIŢA
(tristă, cu capul in jos)

Ai văzut?.

JORJ
(în aceeaşi poză)

Helas!

MARIŢA

Ai auzit?

JORJ

Miile tonnerres!

MARIȚA

Ce sâ facem?

JORJ
(aparte)

Este momentul de a-i arăta toată mărimea pasiunii mele. *(Către Marița.) Mon ange,* trebuie sâ fugim!

MARIȚA

Sâ fugim?

JORJ

Adevărata iubire nu cugetă. *Cest fini!*

MARIȚA

(speriată)

O, Doamne!

JORJ
(pasionat)

Cerul şi pământul, *le ciel et la terre,* soarele şi luna, *le soleil et la lune,* raiul şi iadul, *le paradis et l'infer,* nu pot opri avântul iubirii noastre! Prin persecuțiune ea devine şi mai impetuoasă! Sâ rumpem lanțurile, sâ sfâşiem fiarele, sâ... sâ...

MARIȚA

Dar tata n-are alți copii... El va muri de durere... O, nu, nu!... Rămas singur la bătrânețe, fârâ consolațiune. fârâ sprijin!... Te iubesc, te voi iubi totdeauna, dar... nu pot fugi!

JORJ
(aparte)

Nu voi nici eu sâ fug! *(Către Marița.) Comment donc?* Vrea sâ zică amoarea ta nu merge până la sacrificiu? Eu uitasem

că şi tu eşti femeie! Nenorocitule *Georgesl L'amour d'une femme!* Ce deriziune! Femeia nu simte! Bărbatul, numai bărbatul...

MARIȚA

(mişcată)

Te îndoieşti tu de iubirea mea?

JORJ
(aparte)

Diable! Mâ tem sâ nu-i vie pofta de a fugi! Am luat-o prea repede! *(Către Marița.)* lartâ-mâ! *J'etais ravi!* Cuprins de flacăra pasiunii, cutezai a bănui... dar nu-i nimic!...

MARIȚA
(decisă)

Ei bine, eu m-am hotărât...

JORJ
(confuz)

Ce?

MARIȚA

Sâ fugim!

JORJ

Dar... *mais...* cugetă un moment...

MARIȚA

Adevărata iubire nu cugetă!

JORJ

Ba da, da, da... Natura mea este *tant soit peu* sentimentală. Mâ gândesc la suferinţele părintelui tău. *Cest affreux!* Râmas singur la bătrâneţe, fârâ consolaţiune, fârâ sprijin...

MARIŢA

Dar el ne va ierta... Eu sunt sigură...

JORJ
{aparte)

Iertare fârâ zestre! *(Către Mariţa.)* Tu nu-1 cunoşti, *ma perle.* Este vindicativ la culme... Ar fi mai bine sâ se găsească vrun *arrangement* şi fârâ fugâ... *Voyons! (Se gândeşte un moment.)* Dacă ar vrea Petricâ...

MARIŢA
(cu mirare)

Petricâ?

JORJ

El ne-ar putea fi util; dar *malheureusement* îmi refuza o mână de ajutor. Şt ştii de ce, *par exemple?Hal* ha! ha! Te iubeşte...

MARIŢA

Mâ iubeşte Petricâ?

JORJ

Iubire de tejghetar, *amous de commis,* cum zice francezul.

MARIŢA

Nu mi-a spus... Nu mi-a arătat niciodată...

JORJ

Sfială de om *mal eleve.* Cu toate astea, fârâ a ne ajuta, mi-a promis de a rămânea neutru. *Par consequent,* trebuie sâ facem tot ca sâ scâpâm de pedantul acela...

MARIŢA
(aparte)

Ciudat! Petricâ mâ iubeşte...

SCENA VI

ACEIAŞI şi PETRICĂ

PETRICÂ
(ţinând in mână o tablă de carton)

Ce sâ fie şi asta, coconită! A adus-o şi a lâsat-o aici cucoana Trandafirâ din partea acelui profesor, nu ştiu cum il cheamâ. Anunţ nu este, măcar câ seamănă... Blana de prăvălie nu este... Cont nu este... Poliţă nu este... Afiş de teatru nu crez sâ fie... M-am încercat a citi şi nu înţeleg boabă. O limba păsărească!... Doară va putea s-o dezlege domnul Jorj, câ tot a învăţat carte până la brâu...

JORJ
(luând tabla şi citind)

„Lui Peregrinu Pannoniu et Consorţiu, mercatore. Numa Consule, profesore hilariopolitanu, vulgo bucurestinu, salute".. . *Ventrebleu!* Pricep numai atâta câ omul ăsta iscăleşte în cap, în loc de a iscăli în coadă. *Cest curieux!*

MARIŢA

Dar ce scrie şi către cine?

JORJ

Ma foi, nu ştiu nimic! *Allons,* sâ vedem mai departe. *(Citeşte.)* „Pretunsu de summa gratitudine pre intru egregia acceptatione a munerelui candidatoriu de in partea mea la pulcra filia a dominationei vestre..."

PETRICÂ

Nu vedeţi câ cere o vesta? El crede câ noi suntem croitori.

JORJ

Patience! Sâ citim pânâ-n capăt. *Cest original! (Citeşte.)* „...a dominationei vestre, leau precursoria audacia"...

MARIŢA

Vorbeşte de banca „Dacia" nu de mine...

JORJ
(c/feste)

...„leau precursoria audacia de a vo annuntiare imminentea mea adparitione in felicele atriu a dominationei vestre"...

PETRICĂ

Iarăşi vestă! Tot vine la vorba mea. Zice câ a citit un anunţ despre o vestă...

JORJ

Asculta *jusqu'au bout! (Citeşte.)* „a dominationei vestre pre in aquesta tabula quasi cerata a similitudine institutului morilor avitici. Vaiete"... *Vraiment,* eu crez c-am înţeles.

MARIŢA şi PETRICÂ
(cu nerăbdare)

Ce-i?

PETRICÂ

Nu-i despre vestă?

MARIŢA

Nu-i banca „Dacia"?

JORJ

Ascultaţi încâ o dată ultima fraza, concluziunea, *le fin mot de la chose,* cum zice francezul. *(Citeşte.)* ...,.a similitudine institutului morilor avitici. Vaiete." Mie mi se pare, *â peu pres,* câ el se prepara a înfiinţa un institut de moară cu vite într-o vale şi...

MARIŢA

Vrea sâ vânzâ taicâi fâinâ?

PETRICĂ

Despre fâinâ nu vorbeşte... Bazice: „cerata". Poate sâ fie cernuta...

JORJ
(furios)

Enfin, oricum ar fi *(Aruncă jos cartonul şi-1 calcă sub picioare, pe când in uşa din fund apare Numa Consule.)*

SCENA VII

ACEEAŞI şi NUMA CONSULE

CONSULE
(oprindu-se pe loc, desconcentrat)

Tabula cerata suptu calcanie! *(Amenințând pe Jorj.)* Juvene insolente!

PETRICĂ
(aparte)

Sâ se certe, sâ se bata, sâ se turtească amândoi, cu atât mat bine; eu mâ fac nevăzut. *(Iese.)*

SCENA VIII

JORJ, MARIȚA şi NUMA CONSULE

JORJ
(cu *afectațiune)*

Pardon, monsieur! Dacă aş fi ştiut câ d-voastră sunteți... *chose...* nu gâsesc cuvântul... autorul acestei scrisori, negreşit...

CONSULE
(intrerumpând)

„Negreşit", unu vocabulu slavo-sarmaticu.

JORJ
(urmând)

M-aş fi stăpânit...

CONSULE
(intrerumpând)

„Stăpânit", una locuţione traco-albanese.

JORJ

D-voastrâ căutați pe d. Pana, şi *probablement* l-ați putea găsi în băcănie...

CONSULE
(intrerumpând)

„Băcănie", una espressione turco-scitica.

MARIȚA
(aparte, reținându-şi râsul)

Sunt curioasă de a vedea cum se vor înțelege... Ciudat! Omul asta aude numai cuvintele, dar nu-i pasă deloc de sensul frazei...

JORJ

Peut-etre nu cunoaşteţi intrarea prăvăliei?

CONSULE

„Prăvălie", una dicțione hibrida de una obscura proveniența!

JORJ
(pierzându-şi răbdarea)

Sacre...

CONSULE

Domine! Io nu sum emptore, io sum procu. *(Observând mirarea lui Jorj, care face un pas îndărăt.)* Procu, nu porcu.

Procus, secunda declinaţione. Abunda in Cicerone. Nu concepi?... In lingua vulgare: nu sunt muştereu, ci mire.

MARIŢA
(cu *naivitate)*

Vrea sâ zică, d-ta ştii româneşte?

CONSULE

Sum cive romanul *(Jorj şi Mariţa pufnesc de râs.)* Hilaritate? Homeni simplici! eli nu au consultam dicţionarulu Societatei Academice... *(Suspinând.)* Momentosu tesauru!

JORJ

Academie, tezaur, sâ-ţi spui numai o vorbă, domnul meu, un *seul mot decisif.* D-ta poţi fi colonie romana, dar ginere in aceasta casă nu vei fi, *ma parole d'honneur.* Carâ-te de pe aici!

CONSULE
(cu demnitate)

Io, Numa Consule? Io, teologu absolutu şi filosofu idem?

JORJ

Mademoiselle Mărie nu te iubeşte.

CONSULE

Este una questione indifferente.

MARIŢA
(mişcată)

Cum? D-ta vrei sâ te-nsori fârâ a fi iubit? fârâ sâ iubeşti? fârâ legătura simpatiei? Ce monstruozitate!

CONSULE

Te voliu facere una matrona.

JORJ
(luându-l de piept)

Allons, vite! Renunţă la această câsâtorie!

CONSULE
(speriat)

Violenţia! Bellu!

JORJ

Renunţa sau te omor! şi atunci, *parbleu,* vei nemeri chiar la cimitir la Bellu...

MARIŢA

Iartâ-l! Doarâ nu mâ va lua cu forţa. *(Jorj lasă pe Consule.)* Nu trebuie decât sâ-l vaza tata, pentru ca sâ se încredinţeze pe loc câ-i peste putinţă sâ mâ dea dupâ un om cu care nici el, nici eu nu ne putem înţelege. Mai bine m-aş duce la călugărie!...

CONSULE

„Călugărie", unu verbu greco-bizantinu.

MARIŢA

Ş-apoi nici carte nu ştie! Zice câ substantivul călugărie este un verb! Mai multă gramatica se învaţă în pensionatul doamnei Firundţvanţig...

CONSULE

.,Firundţvanţig", horribile gotico-teutonismu!...

JORJ

Ei bine, *mon ami,* mai persişti oare a o lua de nevasta?

CONSULE
(grav)

Uâ voliu leuare! *(Jorj vrea sâ-1 apuce din nou, Consule fuge, înconjură odaia, se râpede asupra dulapului, il deschide din zăpăceală şi intră înăuntru.)*

JORJ

L-am prins! V7ve *la chance! (Ţine uşa dulapului.)*

MARIŢA

Dar ce faci, Jorj? Acolo sunt hainele lui tata; nişte giubele din timpul Regulamentului, pe cari el le numeşte tot bune, şi-i pare râu câ nu poate sâ le mai poarte. O sâ se supere foc...

JORJ
(ţinând mâna pe dulap)

*Poltron!*Renunţă, dacă vrei sâ-ţi deschid...

CONSULE
(din dulap)

Nece una data.

SCENA IX

ACEIAŞI şi HAGI-PANÂ

HAGI-PANÂ
(intrând iute)

Doară nu m-a minţit Petricâ!... *(Văzând pe Jorj.)* A, ştrenaarule! vagabondule! Iarăşi la mine! O sâ-ţi rump eu oasele!

JORJ
(lasă dulapul, se apropie cu gravitate de Hagi-Pană şi scoate din buzunar o scrisoare)

Citeşte, tată hagiule. Sunt aci cu o misiune oficială. *Des affaires d'etat,* cum zice francezul...

HAGI-PANÂ
(uitându-se la scrisoare)

De la comisarul Ciocan! Vai de mine! *(Citeşte.)* „Nene Pană! Acest domn este însărcinat a te duce la alegeri. Lista candidaţilor o vei primi tot de la dumnealui. La caz de nesupunere la ordinile câ rmuirii, o păţeşti. Aseară la întrunirea de la Şapte-Nuci nu te-am vâzut, şi-mi pare râu. Pe viitor sâ fii mai înţelept. Ai început, pesemne, a te face şi d-ta revoluţionar"... *(Cu o voce tremurândâ.)* Revol... brrr! Iatâ-mâ între ciocan (arafâ *scrisoarea)* şi nicovală *(arată la Jorj.)* N-am încotro! Haidem, muşii Iorgule... *(Către Mariţa.)* Iar tu, coconita, în odaia dumitale, iute, iute! *(Mariţa iese prin uşa din fund.)* O sâ te-nvâţ eu minte! *(Iese cu Jorj prin uşa din dreapta.)*

CONSULE
(sărind din dulap, cu o giubea pe dânsul, se râpede spre uşa din dreapta, unde se ciocneşte cu Petrică care intră atunci)

Quousque tandem, Catilina?...

SCENA X

CONSULE și PETRICĂ

PETRICĂ

Ce fel de Caterinâ? Mai încet, domnule!... Erai sâ mâ turteşti!...

CONSULE

în nomele naţionei...

PETRICĂ

Degeaba îmi zici „Ioane", ba încâ „na-ţi, Ioane". Nu sunt Ioan şi nu-mi dai nimica... Dar ce văz? în loc de a da, tocmai d-ta ai luat! *(Trăgând giubeaua dupâ umerii lui Consule.)* De ce ai furat giubeaua jupanului?

CONSULE
(făcând un pas îndărăt, cu mirare)

Giubea... o stupefacţione!

PETRICÂ

Iarăşi, „Ioane"? Pesemne vei fi muscal, câ numai ei botează Ivan pe toata lumea...

CONSULE
(cu gravitate)

Voliu exire cu indignaţione fora responsione... *(Iese.)*

SCENA XI

PETRICÂ
(singur, după ce a aşezat giubeaua în dulap)

„N-aţi, Ioane"! Tot „n-aţi Ioane"! Na-ţi-o frântă câ ţi-am dres-o!... Du-te dracului, nebuniile! Şi sâ zică cineva câ numai astă pocitura îmi mai stâ acuma piedica în cale! Ce mare poznă câ nu ştie omul din ce tufă sare iepurele! Dacă nu era acest dascăl cu *Ioane,* Mariţa ar putea sâ fie a mea, căci pentru franţuzul acela de Jorj am găsit eu leac, din nenorocire prea târziu. *(Scoate din buzunar o hârtie.)* Marşanda de alături, aceea care-mi tot face cu ochiul, mâcar câ mie nu-mi place nici de frică, a pierdut din săculeţ această ţidulâ la ieşirea din prăvălie. Când mâ uit, ce sâ vâz? slova lui musîi Jorj! Da, slova lui... chiar aşa! *(Se învârteşte câteva momente prin odaie şi apoi caută prin hârtiile de pe masa, dintre cari scoate una.)* Iatâ stihurile lui musîi Jorj cele cu pasere fără tunet şi fulger fârâ idei. *(Se uită la ambele scrisori.)* Aceeaşi mână! Nici o deosebire!... Bravo, coconaşule! Vrea să zică, pe de o parte aci, pe de altă parte acolo, şi nu-i departe una de alta, casă lângâ casă, căci altminterea ar obosi boierul. Şi oare ce-i scrie? *(Citeşte.)* „Ma kere Eup... up... hrosine..." Franţozeşte! Dar mie mi se pare câ o cheamâ Frosa, iar nu *up* şi nu mai ştiu cum. Ce necaz câ nu poci înţelege!... S-o arăt domnişoarei Mariţa... Va fi, cum s-ar zice, o răzbunare pentru acea rubla... Ba sa mâ mai gândesc... Mai bine voi ruga pe vrun muştereu sâ mi-o tâlmâcească, când nu va fi jupanul în prăvălie... Dar sâ mâ mai încerc. *(Citeşte.)* „Nu te supăra, *ma..."* Iar franţozeşte!... *(Citeşte.)* „Pe fata băcanului, *mon...* treaba bănească, *ma...* amoarea numai pentru tine, *mon"...* Ma-mon, mon-ma, dar totuşi am priceput ceva. Aci treabă bănească şi acolo amor, aci fata băcanului şi acolo marchiză, cum le zice la teatru! *(Cântă.)*

Câtrâ mine te jurai,
Dorule, odorule,
Câ pe nimeni nu mai ai
Dorule, odorule,

M-ai făcut de te crezui,
Dorule, odorule,
Şi cu alta te văzui,
Dorule, odorule,
Pune-ţi dară pofta-n cui,
Dorule, odorule!...

De! aş face bună treabă, dacă n-ar fi scos dracul la meidan pe dascălul acela! *(Ascunde ambele scrisori.)*

SCENA XII

PETRICĂ, TRANDAFIRA, apoi MARIŢA

TRANDAFIRA
(intrând furioasa prin uşa din dreapta)

O asemenea ruşine, chir hagiule!

PETRICÂ
(cu naivitate)

Ce este, coconită?

TRANDAFIRA

Eu n-am venit la tine. Auzitu-m-ai? Unde-i chir Pană?... Nu cumva şi pe mine o sâ mâ-nchideţi în dulap? Ia încercaţi-vâ! Haide!...

MARIŢA
(intrând prin uşa din stânga)

Dar ce este? De ce atâta zgomot?

PETRICÂ
(râzând)

întrebaţi pe cuconiţa asta, de ce s-o fi supârat? *(Trandafirâ işi pune manele in şolduri.)* Nu vezi câ tot creşte în lături ca varza?

TRANDAFIRA
(făcând un pas Înainte)

Aolicâ. aolicâ! Ascultâ-mâ, obraznicule! Se vede câ nu ştii încâ ci-i-i-ne-i cucoana Trandafirâ? Nu-ţi bate joc de mine, câ apoi... *(Face un gest.)* Dar ce mai stau eu aice! Parcă aş fi câpchiat. îmi trebui hagiul. Pe el o sâ-1 invâţ eu minte. (*Vrea să iasă şi se opreşte pe prag, rezimatâ cu spatele de uşă şi adresându-se către Mărita.)* Frumos, duduca! N-am ce zice! Fo-o-oarte frumos! Asta-i edocaţie! Asta-i pasionat! *(Deschizându-se iute uşa, Trandafirâ cade în braţele lui Jorj.)* Valeu! M-a omorât!

SCENA XIII

ACEIAŞI şi JORJ

JORJ
(pe jumătate speriat)

Ce dihanie!

MARIŢA

Apă! Iute apâ, Petricâ!

TRANDAFIRA

(sculându-se cu majestate şi aruncând împrejur o cătătură de dispreţ)

Una este cocoana Trandafiră! O să mă cunoaşteţi voi, cine sunt eu! *(Iese şi apoi se întoarce drept la Jorj.)* O să mă duc la ministru, la şeful de secţie, la vodă, ş-o să le spui tuturora, tuturora, tuturora ca ce fel de poama eşti! Birbantule! Eu sunt dihanie, a? eu dihanie? *(Iese.)*

SCENA XIV

MARIŢA, JORJ, PETRICĂ

JORJ

(aparte, uitându-se cruciş la Petrică)

Acest mojic, *ce manant,* mă jenează totdeauna.

PETRICĂ

(aparte, uitându-se cruciş la Jorj)

S-o iau, nu poci; s-o las, nu-mi vine la socoteala.

JORJ

(către Petrică, cu gravitate)

Eram să-ţi spun ceva, *mon bon.*

PETRICĂ

Şi eu nu mai puţin, domnule Jorj.

JORJ

(lui Petrică la ureche)

Mi-ai promis neutralitate, *c'est-ă-dire* să ne laşi singuri.

PETRICĂ

(încet)

Şi d-ta mi-ai făgăduit să-mi dai înapoi rubla, să nu fie cu supărare.

JORJ

(rare, *adresându-se către Mariţa)*

Enfm, nu este vrun secret. Venim aci, am întâlnit pe Consule, l-am provocat la duel şi... *pasmoyen!*

PETRICĂ

(cu curiozitate)

Ce-i aceea pamoien?

JORJ

Poltronul mi-a răspuns *sans facon* că mă va denunţa poliţiei. *Quelle indignite?*

MARIŢA

Sunt sigura că el n-a spus „poliţie".

JORJ

Vous avez raison. Nu poliţie, dar m-a ameninţat cu „una acţione de in ante a pretorelui causarum publicarum", şi eu am înţeles, *naturellement,* că trebuie să fie comisar sau agă.

PETRICĂ

(cu ironie)

Ei, atunci ce-i de făcut? De duel nu se teme, adecă se prea teme; de bătaie iarăşi nu-i pasă, adecă o papa fără să se turbure, sub cuvânt că aşa va fi fost odată pe timpul lui Papura Vodă şi a lui Ciubăr împăratul, pe când se potcovea puricele cu nouăzeci şi nouă ocale de fier. De frică nu-l poţi departa, iar jupanul îl vrea de ginere cu nepusă masa; cum dară va merge treaba?

MARIȚA

Orice să fie, numai a lui nu voi fi!

JORJ
(trist)

Pozițiunea este critica: *nous sommes mis dans un impasse.*

PETRICÂ

Ba vă pasă foarte mult!... Dacă aş şti câ nu se supăra domnişoara, aş da eu un sfat.

MARIȚA

Spune, Petricâ.

JORJ
(aparte)

Acest *vaurien* începe a fi prea familiar cu dânsa. *(Tare.)* Mai bine lasâ-ne, *mon cher,* numai *un petit moment,* ca sâ ne mai gândim noi singuri.

MARIȚA

Dar de ce sâ nu spuie şi dânsul?

PETRICÂ

Eu plec bucuros, dacă aşa îmi porunceşte domnişoara.

MARIȚA

Ba sâ spui ce ai de spus.

JORJ
(cu dispreț)

O sâ fie *une sottise. (îşi aprinde o țigaretă şi se pune la o parte.)*

PETRICÂ

Ia, domnişoară, o bucățica de hârtie, şi pune-te de scrie ce-ți voi spune eu.

MARIȚA

Ciudat! *(Se aşează la masă şi ia condeiul.)* Dicteazâ.

PETRICÂ
(dupâ ce a tuşit)

Scrie: Arhon dascăle...

MARIȚA

Am scris.

PETRICÂ

Arhon dascăle, nu cumvaşilea sâ hrăneşti vreo nădejde de dragostea mea... Ai scris: dragostea mea?

MARIȚA

Dragostea ta?

PETRICÂ
(confuz)

Adecă... adecă... în scrisoare.

MARIȚA

Am scris.

PETRICÂ

Degeaba te osteneşti, pâpucindu-te fârâ isprava...

MARIȚA

Mai departe.

PETRICÂ

în vecii vecilor nu-ți voi fi nevasta, şi nu voi grâi latineşte. Sluga şi mâ iscâlesc... Acum iscăleşte şi dâ-mi scrisoarea sâ i-o duc.

MARIȚA

Ce copilărie? Dar la ce va servi aceasta?

PETRICÂ

O sâ vezi... *(Ia scrisoarea şi o strânge.)*

JORJ

Cest ridicule! (Afara se aude vocea lui Hagi-Pană.) Diable! suntem prinşi... Unde m-aş putea ascunde! *(Caută un loc prin odaie.)*

MARIȚA

Tot o sâ ne omoare!

SCENA XV

ACEIAŞI, HAI-PANÂ şi TRANDAFIRA

HAGI-PANÂ

(inarmat in loc de măciucă cu o şuncă, se redepe asupra lui Jorj, care se fereşte, manevrând dupâ un scaun, iar Marița se ascunde dupâ dânsul)

în sfârşit, acuma nu mai scapi, derbedeule! La alegeri ca la alegeri, acolo stăpâneşte comisarul Ciocan, dar aice sunt eu la mine acasâ!

JORJ

Asta-i o cursa, c'esf *un piegel...* Fii cavaler, tată hagiule, *pour l'amour de Dieu!*

MARIȚA

Taică, mâ jur câ n-o sâ mai vină!

TRANDAFIRA

(cu impaciență)

începe odatâ, hagiule; ce mai stai pe gânduri!... Ce te mai codeşti, bădica!... Dâ-mi şunca mie sâ-1 pocnesc eu, batâ-1 pârdalnicul!... Sâ-i arate cocoana Trandafirâ câ dumneaei nu este dihanie!

PETRICÂ

(aparte)

Eu mâ reped la dascâl. Mi se pare câ râu o sâ le încurc ițele... *(Se furişează şi iese.)*

SCENA XVI

ACEIAŞI, afară de PETRICÂ

HAGI-PANÂ

Lasă, cucoană Trandafiro, câ mi-am luat de seamă. Lesne aş putea sâ-1 stâlcesc, dar aş strica o bunătate de şuncă. Cine mi-o plăteşte? Mai bine dara sâ-1 pedepsesc altfel. *(Aşază şunca pe masă, o scutură de praf ş-apoi se Întoarce.)* Du-te la dascălul d-tale; cheamâ-1 aice; o sâ facem pe data logodna, iar farmazonul asta sâ stea acolo în colţ sâ privească, lingându-şi buzele.

JORJ

Aceasta-i ceva teribil, *c'estpar trop fort,* tată hagiule!

MARIŢA

Vrei să mâ omori, taică!

TRANDAFIRA

Te-ai gândit de minune, chir Pana! Profesorul m-a trimis aice ca sâ-ţi dau de ştire un lucru, la care el ţine foarte mult. Este iconom, drăguţul! Iconom peste măsură! Vrea ca la nunta sâ nu fie alte bucate decât numai caş şi slănină. Mi-a tâlmcit-o şi latineşte: *laridum etcaseum.* Zice câ împăratul Traian în toata viaţa lui nu mânca altceva decât caş şi slănină...

HAGI-PANÂ

Ce om blagoslovit! Cu o cheltuială de zece parale se isprăveşte nunta întreagă! Vezi aşa ar trebui sâ fie toţi românii! Nu degeaba a râmas nemuritor în ţară numele lui Troian! S-a sfârşit! Adu-i aci şi sâ-1 logodim fârâ vorbă multă. Pe lângă caş şi slănină, îi mai pot da vro câteva tablete de revalisiera, câ tot se strică în prăvălie...

TRANDAFIRA

Ai putea sâ-i mai dai şi sâpun, chir Pana, câ învăţaţii âştia cu latineasca nu se prea spalâ; pesemne câ vor sâ aibâ un aer ceva mai vechi...

JORJ

(aparte)

Asta-i o tortură! *Je suffoque...*

MARIŢA

(aparte)

Cum sâ scap, o, Doamne!... Mai bine aş lua de bârbat chiar pe... pe... Petricâ!

TRANDAFIRA

Aşadar, lucrul e pus la cale. Eu mâ duc. *(Pleacă şi revine.)* Dar aveţi inele de logodna?

HAGI-PANÂ

Mi-a râmas de la râposata, Dumnezeu s-o pomenească. De argint aurit. S-a cam ros aurul de douâzeci şi atâţia de ani, dar tot încâ se mai cunoaşte. Pleacâ, coană Trandafiro! Pleacă! *(Când Trandafirâ vrea să iasă, intră furios Numa Consule.)*

SCENA XVII

ACEIAŞI, NUMA CONSULE, apoi PETRICÂ

CONSULE

(oprindu-se in uşă şi ţinând in mână o scrisoare, pe care o agită în aer)

Nece una dată! nece una dată! *(Adresându-se cu oroare câtrâ Mariţa.)* Arhon dascăle! Nădejde! vecii vecilor! Slugă!

Grăieşte! Iscăleşte! Dece barbarisme in dece cuvente! Ce superlativa abominaţione. *(Jorj şi Mariţa râd cu hohot.)*

HAGI-PANÂ
(către Trandafirâ)

Cine-i nebunul ăsta?

PETRICÂ
(arâtându-se de după spatele lui Consule)

E mirele, jupâne! Chiar mirele! Profesorul acela pe care ţi-1 găsişi de ginere. S-a supărat foc câ domnişoara nu i-a scris cu „na-ţi Ioane", şi nu mai vrea s-o ia de nevastă!

HAGI-PANÂ

Bine, cucoană Trandafiro, dar apoi cu smintiţi ai vrut d-ta sâ mă-ncuscreşti?

PETRICÂ

Ai pâţit-o şi d-ta, jupâne! Cine nu caută, găseşte pe dracul; dar cine-1 caută!

CONSULE
(Înaintând in mijlocul scenei, pe când Petricâ se apropie de Mariţa)

Io exmentitu? Dracone io?... Filia tua, infelice Pannonie, mi-a scriptu arhon dascăle, mi-a scriptu nădejde, dragoste, vecii vecilor, slugă, grăieşte, iscăleşte! Ecce epistola! O, Cicerone! O, Scipione! O, Nasone! O, Marone! O, Pisone! Io exmentitu? Dracone io?...

JORJ
(aparte)

Pristi! Stratagema lui Petricâ a reuşit! *Quelle stupidite!* pentru o cestiune de stil, pierde o partidă *magnifique!*

PETRICÂ
(Încet Măritei)

Vezi, domnişoara, câ de dascăl te-am curâţat; de nimic nu se temea, dar de vorbe nelatineşti fuge ca dracul de tâmâie; ca sâ te mai curăţ acum şi de celălalt, poftim de citeşte asta. (// *dă pe furiş o hârtie, ea citeşte şi se lasă jos pe scaun.)*

HAGI-PANÂ

S-a isprăvit socoteala! Du-te cu Dumnezeu, domnule Nasone-Marone! O dată cu capul nu-mi trebuie aşa ginere!... *(întorcându-se către Jorj.)* Tot mai bun e ştrengarul, daca ia pe fata fârâ zestre...

JORJ
(iute)

Nici o para, *pas un sou,* tată hagiule! Sunt mai presus de meschine consideraţiuni, de interes egoistic, de egoism interesat, de... de... *fidonc!*

HAGI-PANÂ

Eşti mai presus de ce? Ia mai spune o data, câ n-am înţeles nimic.

MARIŢA
(sculându-se cu indignaţiune, câtrâ Jorj)

Acum nu te mai vreau eu, domnule. Pentru d-ta este marşanda de alături. *(Apăsând asupra cuvintelor şi arătând scrisoarea.)* Aci treaba băneasca, acolo amor!

JORJ
(confuz)

Ce n'est pas vrail... Sunt victima unei intrige!...

PETRICÂ
(aparte)

Merge găitan! *(Către Jorj.)* Drept mângâiere, domnule Jorj, îți dăruiesc eu rubla aceea ca sâ scap de tot ce aveam muscâlesc.

TRANDAFIRA

Mi se pare câ au câpchiat cu toții. Unul pentru un petec de hârtie se leapădă de mireasa, cealaltă iarăşi pentru un petec de hârtie respinge pe amorez! Ce va fi scriind in acele hârtii, sâ-i înțeleagă bălanul! Eu nu pricep nimic!...

HAGI-PANA

Ba eu pricep atâta câ vâ dau pe toți afara! Fata îmi voi mârita-o după un neguțător ca mine, nici ştrengar, dar nici latin, ci curat român, după cum ne-a făcut Dumnezeu şi după cum nu ne va desface nici dracul, iartâ-mâ, Doamne! *(Câtrâ Petricâ.)* Uite, băiete, poartâ-te bine, strânge-ți un capital, mai vinde câte ceva din revalisiera aceea, ş-o sâ-ți dau ție pe Marița. *(Petricâ sare in sus de bucurie.)*

MARIȚA
(câtrâ Consule)

Cât despre d-ta, mâ mir de ce nu faci din cocoana Trandafirâ, „doamnă Rosalie", şi s-o iei apoi de soție?

CONSULE
(cu gravitate)

Nu e capace nece ella a aprofundare romana ortografia!

HAGI-PANÂ

A scâlcia avuta, frumoasa şi bârbata limbă românească, dupâ cum o poceşti d-ta într-un fel şi franțuzitul asta intr-alt fel *(arată pe Jorj),* amândoi sunteți buni de dus la balamuc!

JORJ

Eu şi el, *quelle difference!* Eu, tata hagiule, reprezint civilizațiunea moderna, progresul societății contimpurane, al cârei centru e parisul: *le divin Paris!*

CONSULE

Io. Peregrine Pannonie, sum antica classicitate. Roma avitica!

HAGI-PANÂ

Puteți fi amândoi orice, dar români nu sunteți. Cu alde voi nu se alege câştigul din pagubă, dupâ vorba românului. Dâ-i afară, mâi Petricâ! Văz câ numai cu tine mâ pot înțelege...

PETRICÂ
(aparte)

Cât despre mine, ştiu una şi buna: fără franțuzeasca, fără letineasca. am pus mâna pe Marița. Cine vrea sâ aibă noroc ca mine, zică cu mine: *(tare)* sâ trăiască limba curat românească! Aşadarâ, jupâne, sâ-i dau afară? Afară de tot?

JORJ
(cu indignațiune)

O, o!

CONSULE
(cu indignațiune)

Heu! heu!

MARIȚA
(aparte)

Ce pozna! Latinul meu s-a apucat sâ latre.

PETRICÂ

Ba zâu, mai bine, jupâne, sâ-i poftim sâ şazâ, şi sâ le cânt un cântec. *(Consule se aşazâ cu spatele câtrâ public; Jorj şi Mariţa cu spatele unul câtrâ altul; Hagi-Panâ cu faţa spre Consule, pe care-1 studiazâ cu mirare; Trandafirâ umblă prin odaie, ca şi când ar medita un plan. Petricâ cântă.)*

Cugetarea românească
Are portul românesc;
Nu lăsaţi dar s-o ciontească
Cei ce limba ne pocesc!
Când românul se-ndârjeşte,
Din ţâţână când mi-1 scoţi,
El îţi toarnă româneşte
Un blestem de şapte coţi!
Când de dragoste s-aprinde,
El vorbeşte lin şi blând,
încât dorul te cuprinde
Dulcea-i vorba ascultând!
Niciodată alta limbă
De pe buze româneşti
Nu se-ndoaie, nu se schimbă
Dupâ dânsul ce gândeşti!
La mânie, la iubire,
La suspin şi chiuit,
Dupâ chiar a noastră fire
Graiul nostru e croit!
La iubire, la mânie,
La chiot şi la suspin,
România-i Românie
Cu fagur şi cu pelin!
Sucind limba românească,
Stricând graiul strămoşesc,
Dupâ moda franţuzească
Sau cu modul latinesc,
Ne-am strâns minţile cu fracul
Şi simţul ne-am îmbrăcat
Cu haina, de unde dracul
Copiii şi-a înţărcat!
Românimea cât trăieşte,
Graiul nu şi-1 va lâsa;
Sâ vorbim doar româneşte:
Orice neam cu limba sa!

JORJ
(cu un aer nepăsător)

Bravo! Ai dreptate, Petricâ! De acum înainte, sâ ştii câ eu unul mâ leapâd de franţuzească, şi drept dovadă *(uitându-se ironic la Mariţa)* nu voi mai zice „trei muşchetari" ci „trei crai de la râsârif... Aşa este, domnule Consule? Te laşi şi d-ta de latinească?

CONSULE
(dupâ ce se gândeşte, cu rezoluţiune)

Nece una data!

FINE

FEMEIA

SCHIȚĂ DRAMATICĂ ÎN 5 ACTE

Scumpei mele solie, Julia Petriceicu Hajdeu, născută Falics, de la Roşia Abrudului, dedic această mică încercare, scrisă din îndemnul său si sub inspirajiunea iubirii sale.
B.p.n

PERSOANELE

DOMNIȚA ROSANDA, fiia domnului moldovenesc Vasile Lupul
PRINCIPELE DIMITRIE KORIBUT, aristocrat polon
MILESCU. mare spătar, nepotul lui Vodă
SAFTA, fată din casă
BARBU
FALCĂ
CODREANU
TRANDAFIR
căpitani
OLIMPIADA
EULAMPIA
călugărițe
Un băiat mut
Un cazac
Un cioban

Ostași, aprozi, călugări, cor de copile etc.

Epoca: mijlocul secolului XVII

Aciul I și II in palaiul princiar din Iași; actul III în țara câzâcească; actul IV în cetatea Sucevei; actul V intr-o mănăstire femeiască la nordul Moldovei

ACTUL I

FLORILE

(Odaia de primire a domniței Rosanda. O ușa in fund, alta la dreapta. La stânga o fereastră deschisă.)

SCENA I

SAFTA
(singură, examinând florile așezate pe etajere)

Flori și iarăși flori! Domnița mea s-ar potrivi mai bine sâ fie o fata de grădinar... *(Uitându-se împrejur.)* De nu m-ar auzi cineva... Măcar câ eu o iubesc, zâu, o iubesc de mi-aș da sufletul pentru dânsa, dar orișicum - prea s-a întrecut cu gluma. Atâta dragoste pentru niște ierburi! Toată ziulica mi se desfâtează cu aceste buruieni mirositoare, ba unele chiar fârâ miros, pe care și le aduce de prin toate țările lumii... Ce trai o sâ mai fie și atunci când se va mărita? în loc sâ-și dezmierde bârbâțelul, o sâ petreacă cu saduri și răsaduri până ce i se va urî și lui, vai de dânsul, dupâ cum mi s-a urât mie. Dar ce vorbesc eu de bârbat! Domnița nici nu se gândește la una ca asta. *(Căpitanul Trandafir scoate capul prin crăpătura ușei.)* Tot așteaptă, pesemne, sâ-și găsească un bârbat trandafir...

S C E N A II

SAFTA și TRANDAFIR

T R A N D A F I R
(intrând)

Vorbeşti despre mine şi eu mă gândeam la d[umnea]ta. Asta se cheamă dragoste!

S A F T A

Ba vorbeam despre trandafir şi am dat peste...

T R A N D A F I R
(întrerupând)

Peste borş cu ştir, - vorba românului. Fie şi aşa! Pe d[umnea]ta eu nu mâ supăr, orice mi-ai zice, orice mi-ai face, câ mi-ai prea căzut tronc la inima.

S A F T A

Fugi, că vine Domniţa...

T R A N D A F I R

Aşi! Am zărit-o plimbându-se pen grădina şi tot plecându-şi capul, când în dreapta, când în stânga. Se vede câ numără bobocii ce n-au înflorit încâ; şi fiindcă sînt cam mulţi, avem destulă vreme sâ vorbim în linişte. Adecă ce fel de linişte? Foc! văpaie! nu mai pot răbda şi pace bună! Uitat-ai tu câ părinţii ne-au logodit de mici? Când, oare, Doamne şi Sfinte Visarioane, va ajunge odată la cununie? Mâ tot mâi dintr-o zi pe alta...

S A F T A
(întrerupând, cu aer de supărare)

Ai învăţat greceşte? Ha?

T R A N D A F I R
(mânios)

Ce-mi pasa mie de greceşte sau turceşte! Eu ştiu câ te iubesc româneşte. Sînt român, eşti romăncă. Nu sîntem grecotei.

S A F T A

Şi totuşi eu nu te voi lua până ce nu vei învăța greceşte! Vreau să am un bârbat care sâ aibâ drum deschis la mărire, sâ poată fi în mila domnească, sâ ajungă la Divan...

T R A N D A F I R

Doară sunt şi eu fecior de boier, nu liude printre călăraşi; ba încă sint boier de viţa veche. Au fost doi vornici mari in neamul meu. Sunt rudă cu...

S A F T A

Dar din tine nu se va alege nimic, căci nu ştii greceşte. *(încet.)* Uitat-ai câ avem domn pe...

T R A N D A F I R

Mâria sa Vasile Vodâ ce-i zic Grecu. Şi ce are a face? Când un grec domneşte peste mii şi mii de români, este lucru firesc ca el sâ se facă român, iar nu românii sâ se facă greci pentru-un pui de... fie de vrabie! Greceşte! greceşte! greceşte!...

Ian' lasâ-mâ-n pace cu greceasca ta! Vreai cu orice preţ sâ fii... îngrecatâ?

S A F T A

Eşti un om pierdut! Dupâ ce nu ştii greceşte, apoi mai ai şi o gură slobodă... parca te vâd ca mâine in puşcărie.

TRANDAFIR

O sa mâ scape spătarul Milescu, câ ține mult la mine. E nepot al Măriei sale, dar e român curat...

SAFTA

Român-român, cu toate astea ştie greceşte mai bine decât grecii... *(Speriată).* Se aude o uşă... Fugi iute! Vom mai vorbi alta dată...

TRANDAFIR
(retrâgându-se spre uşa din dreaptă)

Sâ ştii, Safto, câ nu te las o dată cu capul! Sau tu vei fi a mea, ori eu al tău, una din două. Şi încâ fârâ greceşte! *(Iese.)*

SCENA III

SAFTA (singură), apoi MILESCU

SAFTA

Mi-e drag băiatul; numai inimă; dar n-o sâ ajungâ niciodată boier mare... *(Fredonează.)*

'E xo Bapââpi, 'o TO BapSâpi,
Kat 'o xou Bap8apiou xov Kâțirtov

MILESCU
(intrând cu un vas de flori in mână)

Greceşte?... dar de unde ai învățat...?

SAFTA
(cu supărare)

Doară nu degeaba slujesc la Curte, jupâne spâtare. Am învățat de la alde d[umnea]voastrâ, boieri mari, cu nume pământean şi cu limba străină...

MILESCU

Sâ schimbăm vorba. *(Aparte.)* Nu-mi vine la socoteală. *(Tare.)* Unde-i Domnița?

SAFTA

E în florărie, boierule. S-a dus sâ vaza dacă au înflorit micşunelele de Țarigrad.

MILESCU

Cunoscut lucru! Muierile trebuie sâ iubească ceva. Dentâi le plac florile sau pâpuşele sau alte jucării; apoi încep a le place băieții; mai, în sfârşit, la bătrânețe, când nu mai găsesc flăcăi, le plac mâțele şi căţeii! Nu ai ajuns, oare, la băieți, Sâftico? ori tot mai eşti la flori?

SAFTA

Atâta treaba ai şi d[umnea]ta, boierule, să iei toată lumea in râs.

MILESCU

Şi las ca alții să râdă de mine: aceasta se cheamă a fi om cumsecade, om de neam, om de Curte...

SAFTA

Dar de unde este această frumoasă oală cu flori?

MILESCU

Ai greşit cu vorba: nu e frumoasa oala, ci florile sînt frumoase. Aşadar, trebuie sâ ştii câ aceste frumoase flori eu le aduc din partea pâhâmicesei, care are un copilandru voinic ca de optsprezece ani... Dar nu înţeleg, zău, de ce sâ ţi-o spui tocmai ţie? Parca tu n-ai cunoaşte pe toţi voinicii cei de optsprezece ani din toată ţara Moldovei!

SAFTA

A!

MILESCU

Mărturiseşte singură: aşa-i câ-l cunoşti pe băiatul pâhărnicesei?

SAFTA

Adică l-am văzut o data la biserica; dar ce are a face?

MILESCU

Ce are a face? Ciudata întrebare! Ce are a face băiatul pâhâmicesei cu biserica?

SAFTA

Ba nu...

MILESCU

Ce are a face băiatul pâhâmicesei cu tine?

SAFTA

Ba nu şi nu, boierule! Nu mâ mai încurca! Ce are a face băiatul pâhâmicesei cu aceste flori?

MILESCU

Uitasem câ-i vorba de flori! Apoi bine, Sâftico; cum de nu înţelegi tu, fată cu minte; tu, crescută la Curte; tu, adăpata ca şi noi toţi cu laptele făţărniciei; cum de nu înţelegi, tu, câ aceste flori, dăruite din partea pâhâmicesei la o domniţa, miroase *(miroase floarea),* da! miroase a boierie pentru băiatul pâhâmicesei? Cu alte cuvinte, pâhâmiceasa ar dori sâ-şi vază băiatul în mila domnească, adicâ deocamdată mâcar aprod la Curte, iar de la aprod nu-i departe până la mare logofăt, câci numai începutul este greu pe lângă domni şi, de aci, merge, merge iute, iute ca o roata pe osie... Fireşte, când osia se unge din când în când.

SAFTA

Şi de ce tocmai d[umnea]ta, boierule, te-ai însărcinat a aduce Domniţei această floare?

MILESCU

De ce? Ai ghicit, draga, de vreme ce mâ-ntrebi. Pâhâmiceasa dăruieşte Domniţei o oala cu flori, ştiind câ Domniţa e nebună dupâ acest fel de ierburi; iar mie, care sînt vâr primar cu Domniţa, mie mi-a dăruit o pâreche de pistoale turceşti, precum n-are, cred, nici marele vizir. Acum, Sâftico, pentru ca sâ pui şi tu vreo douâ-trei vorbe la urechea Domniţei, câci o fata din casă, deşteaptă ca tine, este şi ea mai-mai ca un vâr primar, - ţie-ţi dăruiesc eu... las'sâ pun floarea pe fereastră... *(pune oala şi scoate din degei un inel).* Na, acest inel, eu l-am cumpărat ieftin în Italia, unde am învăţat în scoale tot ceea ce nu ştiu...

SAFTA
(luând inelul)

Acolo te-ai fâcut doftor, jupan spătare?
M[ăria] s[a] Vodâ zice mereu câ mai bun doftor ca d[umnea]ta nu se afla în ţara Moldovei...

MILESCU

într-o zi M[âria] s[a] sughiţa, şi eu i-am spus sâ bea apă rece... Se vede câ de atunci mi-a ieşit numele de mare doftor... Alminterea, dacă te doare ceva pe tine, eu am un leac, eram sâ zic un ac pentru orice cojoc...

SCENA IV

ACEIAŞI [şi] un APROD

APROD [UL]
{intra prin uşa din fund)

Prinţul Koribut întreabă daca Mfâria] s[a] Domniţa...

MILESCU

Nu vezi, voinice, câ Mfâria] s[a] lipseşte?

SAFTA

Nimica, nimica. Pofteşte! Domniţa o sâ vina îndată. *(Aprodul iese).*

SCENA V

MILESCU, SAFTA

MILESCU

Apoi eu mâ car de pe aicea, Sâftico, căci nu-mi place nici de frică acest mândru prinţ polecesc. Dumnezeu l-a plăsmuit din fum, iar nu din lut, ca pe ceilalţi oameni. închipuieşte-ţi câ sînt două luni de zile de când eu îl rog mereu sâ-mi vânzâ calul său cel roib, şi nu vrea sâ mi-l vânzâ mie, mie care plătesc totdauna peşin, şi drept dovada ţi-am dat arvuna, Sâftico. *(Iese*

prin uşa din dreapta, pe când Koribut intră prin uşa din fund. Safta stă cufundată in privirea inelului.)

SCENA VI

SAFTA şi KORIBUT

KORIBUT

Putea-voi să aştept pe Domniţa în aceasta odaie?

SAFTA
(distrasă, cu ochii la inel)

Da, boierule prinţ. Mfâria] sfa] nu va zăbovi.

KORIBUT
(aşezându-se)

Priveşti o scula, cuconiţă?

SAFTA

Da, mi-a dâruit-o cineva... o prietenă. D[umnea]ta cunoşti preţul sculelor, boierule prinţ?

KORIBUT
(se uită cu dispreţ la inel)

Face vro doi taleri. Fata din casă a unei Domniţe este vrednica de un dar mai de soi *(scoate lanţul de pe piept).* Ţine aceasta şi fâ-ţi o salbă. *(Safta ia lanţul cu sfială şi-1 ascunde iute in buzunarul scurteicei.)* Ştii, oare, dragă, câ eu iubesc... adicâ ţi-o spun d[umi]tale numai intre patru ochi... iubesc pe stăpâna d[umi]tale? O iubesc precum n-am iubit încâ nici o alta femeie, şi cu toate acestea plec astăzi din Moldova, cu inima sfâşiata de necaz şi de ruşine câ n-am putut sâ plac Domniţei. Cel puţin aşa mi se pare câ nu i-am plăcut deloc. Dfumnejta trebuie s-o fi ştiind mai bine decât oncine.

SAFTA
(cu nedomerire)

Nu ştiu, boierule prinţ... dar cred... poate... n-ar fi lucru de mirare...

KORIBUT

Asculta! Aş dori foarte mult să aflu... dacă aseară a fost aci o vrăjitoare ţigancă.

SAFTA
(iute)

O, da! Vrea sâ zică dumneata ai trimis-o D[umnea]ta? în adevăr, nu făcuse chiar icoana d[umi]tale! Ne-a spus câ Domniţa va avea un bârbat leit-leit cum eşti d[umnea]ta. Ce proastă am mai fost şi eu sâ nu ghicesc îndată!

KORIBUT

N-am trimis-o eu. Este o cutezare din parte-ţi a cugeta măcar aceasta despre un om ca noi. Dar vrăjitoarea a trecut şi pe la mine, şi mi-a spus, nu ştiu cum, în treacăt, ma-nţelegi! *(Se scoală.)* însă Domniţa întârzie şi eu trebuie sâ plec astăzi negreşit, iar mai-nainte de a pleca aş vrea sâ iau ziua bună de pe la toţi boierii...

SAFTA

Sâ nu pleci încâ, boierule prinţ, mai adastă vro câteva zile...

KORIBUT

Şi ce o sâ iasâ din aceste adâstâri fârâ capăt? Oare îmi fâgâduieşti d[umnea]ta câ Domniţa va voi, în sfârşit, sâ mâ bage şi pe mine în samă dupâ şase luni de nepăsare, cu care eu unul nu sînt deprins?

SAFTA
(gândindu-se)

Ai fâcut râu câ nu mi-ai spus mai denainte... dar timpul nu-i pierdut... Mai bine... mai bine depârteazâ-te acum pentru o clipă; eu voi vorbi cu stăpâna mea, apoi vino şi fă cum vet socoti.

KORIBUT

Cuconiţă! Vei mai avea cercei de mărgăritar! (*Vrea să iasă şi se Întoarce de la uşă.)* Adevărat spui, draga; îmi pare râu şi mie ca n-am vorbit cu d[umnea]ta pânâ acum; dar este vina d[umi]tale. De ce sâ nu mâ fi înştiinţat câ primeşti daruri? De ce sa nu-mi Fi arătat niciodată măcar un inel, ca sâ pot pricepe? *(Cu ironie.)* Ştii câ eu sînt străin; în ţara mea sînt alte obiceiuri. .. *(Pleacă şi se opreşte la uşă.)* Cercei de mărgăritar... *(Iese.)*

SCENA VII

SAFTA *(singură, privind dupâ Koribut)*

SAFTA

îşi cam bate joc de mine...! De ţară, nu de mine... Venetic...! Dar ce-mi pasa mie! (Scoafe *lanţul din buzunar.)* Frumos! frumos! scump! *(Ascunde lanţul.)* Şi cercei de mărgăritar...! O zestre întreaga!

SCENA VIII

SAFTA şi ROSANDA

ROSANDA
(aruncândprivirea asupra vasului cu flori)

De unde-i aceasta floare, dragă Safto? Ce frumuseţe!

SAFTA

A adus-o... ba nu, n-a adus-o, ci a trimis-o M[âriei] tale prinţul Koribut...

ROSANDA

A? Prinţul e prea bun... Zici câ a trimis-o prinţul? Ziseşi, pare-mi-se, câ a adus?

SAFTA

Ba a trimis, nu a adus. *(Rosanda, distrasa, se aşează pe divan cu capul plecat.)* Eşti cam trista, scumpa mea Domniţa?

ROSANDA

Da! Sînt foarte tristă. Nu pot uita cuvintele vrăjitoarei de-aseară. Ai făcut râu lăsând-o să intre.

SAFTA

E cea mai vestită vrăjitoare din toată ţara Moldovei... Şi apoi, ori şi cum să fie, nu înţeleg de ce sâ te-ntristezi, frumoasa mea stăpână? Ţiganca nu ţi-a spus nimic râu, nimic neplăcut, nimic...

ROSANDA

Şi tocmai asta mâ-ntristează. Sâ mâ fi speriat ea cu un viitor întunecat, eu m-aş sili a fi veselă. Cel puţin până atunci mi-aş zice: mâine mâ aşteaptă nori de vijelie, astăzi este o zi senină şi frumoasa. Dar vrăjitoarea mi-a prevestit o soarta aşa de dulce, încât nu vreau, nu pot râbda, aşteptând până cine ştie când... *(Segândeşte.)* Oare ce mi-a spus vrăjitoarea, Safto?

SAFTA

Ai uitat, Domniţa?

ROSANDA

S-o uit? Niciodată! Dar tu, Safto, nu cunoşti inima cea slaba a omului. Noua ne place a auzi mereu cele dorite, a le auzi din toate gurele şi la lot pasul, a le auzi chiar atunci când le cunoaştem, şi de le-am cunoaşte oricât de bine. Ce mi-a spus vrăjitoarea, Safto?

SAFTA

A spus câ bărbatul M[âriei] tale va fi dintr-o ţară străină, de neam mare. tânăr, frumos, viteaz de frunte...

ROSANDA

De neam mare, tânăr, frumos, viteaz de frunte...

SAFTA

Şi dintr-o ţară străină. Baga seama, Domniţă, câ va fi dintr-o ţară străinâ.

ROSANDA

Vrăjitoarea a uitat insa sâ-mi spunâ dacă bărbatul meu va iubi florile.

SAFTA

Te va iubi pe tine, Domniţa... şi...

ROSANDA

Şi ce...?

SAFTA

Dacă Mfâria] ta mi-ai da voie...

ROSANDA

Spune, spune, Safto.

SAFTA

Mi se pare câ cuvintele vrăjitoarei se potrivesc întocmai

cu chipul unui bărbat oarecare dintr-o țară străină, de neam mare, tânăr, frumos, viteaz de frunte, şi care nu poate sâ nu iubească florile, de vreme ce...

ROSANDA
(cu nerăbdare)

De vreme ce... ? Sfârşeşte!...

SAFTA
(arătând vasul cu flori)

De vreme ce ți-a trimis Mfâriei] tale această frumoasă floare.

ROSANDA
(sculându-se)

Prințul?

SAFTA

Dintr-o țară străina, tânăr, frumos, viteaz de frunte...

ROSANDA

Dar de unde ştii tu, Safto, câ prințul îmi place mie?

SAFTA

Aşa s-ar putea crede dupâ spusele vrăjitoarei.

SCENA IX

ACEIAŞI, MILESCU

MILESCU
(intrând prin uşa din dreapta)

E vorba de vrăjitoare. O, nu te speria, verişoarâ! Numai atâta am auzit şi eu, şi dacă vrăjitoarea este în adevăr bună, trebuie sâ-ți fi spus mai dinainte câ voi auzi numai atâta.

ROSANDA
(confuză)

îmi pare bine, vere, câ eşti totdauna vesel; dar... ai venit sâ-mi spui ceva, jupâne spătare?

MILESCU

Cam aşa... Te văd însă că nu eşti în apele d[umi]tale... Poate suferi... Ştii câ sint cam doftor. Nu degeaba am o lungă batalama de la şcoala din Padova...

ROSANDA
(rece)

Te asigur câ nu sînt bolnavă, jupâne spătare...

MILESCU

Fie! Cu atât mai bine... Eram să te-ntreb daca ai primit o oală cu nişte flori?

SAFTA
(iute)

Da, da! Domnița a primit, boierule.

ROSANDA
(roşind)

Şi ce te priveşte, vere, dacă am primit sau dacă n-am primit?

MILESCU
(cu mirare, uitându-se la amândouă)

Vezi bine câ mâ priveşte... Cum, Doamne, sâ nu mâ privească!... Acea oala este...

SAFTA

(întrerupând)

Este de unde este... Nu înțelegi, boierule, ca Domnița e obosită dupâ plimbare şi vrea sâ se odihnească?...

MILESCU

(salutând cu respect)

Dacâ-i aşa, mâ duc... Pâhâmiceasa întreabă... *(Auzind aceste cuvinte, Safta face o mişcare cu mâna şi răstoarnă dupâ fereastră vasul cu flori, care cade afară in grădină.)*

ROSANDA

(alergând la fereastră)

Ce-ai făcut, Sâftico? O, Doamne! O floare aşa de frumoasă! Se va fi vătămat!... Nu înțeleg cum sâ nu bagi de samă!... *(Scoate capul pe fereastră, apoi se repede la uşa din fund şi iese.)*

SCENA X

SAFTA şi MILESCU

MILESCU

(cu mâinile în şolduri)

Apoi bine?

SAFTA

(for *aşa)*

Apoi bine?

MILESCU

Adicâte?

SAFTA

Adicâte.

MILESCU

Iute, vulpoaicâ! Ce însemnează toate astea?

SAFTA

Ia însemnează atâta câ Domnița nu vrea acuma sâ auză nimica. O sâ-i spui mai târziu de băiatul pâhâmicesei d[umi]tale; iți făgăduiesc, deşi inelul nu face nici doi taleri, măcar ca-i din străinătate. Numai d[umnea]ta sâ nu te mai amesteci.

MILESCU

Aşa tot se mai poate. Caută sâ nu ma dai de ruşine, Sâftico. N-aş vrea, draga, ca lumea sâ creadă câ nu an minic sfânt pe fața pământului, nici chiar pistoale turceşti. Dar de ce, oare. îți strălucesc aşa ochişorii? Ştii câ încep a crede câ eşti frumuşică? Şi ca sâ nu te îndoieşti, sînt gata a-ți da o sărutare...

SAFTA

Pâstreaz-o pentru altele, boierule!

MILESCU

Nu, nu. nu! E peste putință ca s-o păstrez! Cel puțin sâ nu aibi inelul de tot degeaba, daca nu-mi vei face isprava pentru băiatul pâhâmicesei. Vezi câ te cam pricep, şireato? Aşadarâ, prm urmare... *(Safta se împotriveşte, Milescu o sărută.)*

SCENA XI

ACEIAŞI, KORIBUT

KORIBUT
(oprindu-se in uşa din fund)

A! ce întâmplare!

MILESCU

O nimica toată! Dacă nu vedeai d[umnea]ta, prinţule, o vedeau pareţii; este totuna; adică vreau să zic câ nici d[umnea]ta nu vei spune nimănui, ca şi pâreţii. Aş dori sâ ştiu însâ, sâ nu fie cu supărare, cum de-ai intrat aşa de lesne in odaia Domniţei, fârâ ca sâ fii femeie sau cel puţin un verişor ca mine?

KORIBUT

Oho! mâ iei prea din scurt, boierule! Nu sînt atât de vinovat precum ţi se pare d[umi]tale. N-am găsit pe nimeni la intrare, iacă totul. D[umnea]ta înţelegi foarte bine câ un om ca mine nu poate aştepta dupâ uşă.

SAFTA

Dar unde sâ fie aprozii?

MILESCU
(gesticulând)

Floarea a alergat dupâ fereastra; Domniţa a alergat dupâ floare; aprozii au alergat dupâ Domniţă... încurcătura s-a limpezit, prinţule, şi te iert de asta dată câ n-ai aşteptat dupâ uşâ; darnu-ţi pot ierta nicidecum câ nu-mi vinzi calul: singurul lucru ce-mi lipseşte încâ pentru ca sâ gust deplina fericire a unui cuget împăcat.

KORIBUT

în adevăr, boierule, nu-ţi vând calul meu, dar te rog sâ-1 primeşti in dar, ca semn de prieteşug. Este chiar acum la poartă, înfrânat şi înşeuat...

MILESCU

îţi mulţumesc, prinţule...

KORIBUT

Roibul te aşteaptă, boierule...

MILESCU

Cu toate astea, aş putea sâ-1 iau şi mai târziu.

KORIBUT

Dar de ce nu acuma?

MILESCU
(lovindu-1 pe umar)

Te înţeleg, prinţule.

KORIBUT

Ce vrei sâ zici cu asta?

MILESCU

Vreau sâ zic, câ uneori caii iau năravurile stăpânilor şi câ, prin urmare, roibul d[umi]tale nu ştie nici el a aştepta după uşâ. Te las dara singur cu Safta. Vezi că ne-am înţeles, prinţule?... Sluga plecată! *(Iese.)*

SCENA XII

KORIBUT, SAFTA

KORIBUT

In sfârşit, am scăpat de Păcală! Spune-mi, Safto, ce veste?

SAFTA

De minune, boierule prinţ!

KORIBUT

Zâu?

SAFTA

Domniţa te iubeşte, te iubeşte insă fârâ a-şi da seama, fârâ a şti ea singura... Dar iacă mai vine cineva. Pune-te la o parte.

SCENA XIII

ACEIAŞI, ROSANDA

ROSANDA
(fără *a vedea pe Koribut)*

S-a turtit sărmana floricică! Am dat-o grădinarului s-o caute ca pe o fiinţa bolnava, care-mi este dragă. N-am avut parte de darul prinţului.

KORIBUT
(c-un gest de mirare)

De darul meu? Ce fel? *(Safta-i face semn.)*

ROSANDA

Al D[umnea]ta erai aici, prinţule?

KORIBUT
{salutând-o)

Da, Domniţa, şi tocmai cât p-aci era sâ uit de darul meu, de acea floare, pare-mi-se... o jucărie, de care nici nu-mi aduceam aminte şi al carii singurul preţ este de a fi plăcut Măriei tale.

ROSANDA

în adevăr, o floare atât de frumoasă... Sînt foarte mâhnită...

KORIBUT

Lasă, Domniţa, nu te mai mâhni de pierderea unei flori, câci mâine o s-o uiţi, căpătând o altâ. Aşa se trec toate in lume *(oftând)* şi sînt prea puţini acei nefericiţi, cari n-au darul de-a uita o floare ce-au iubit odatâ. O aşa soarta mâ aşteaptă pe mine... Am venit sâ te vâd pentru cea din urmă dată, mult frumoasa domniţă.

ROSANDA
(tulburata)

Nu te-nţeleg, prinţule.

KORIBUT

Peste un ceas părăsesc Moldova.

ROSANDA

Părăseşti Moldova? Dar ce ţi-a făcut, oare, biata noastră ţărişoară?

KORIBUT

Mâ întrebi, Domniţa? Sînt lucruri ce nu se pot spune! Sînt taine ce se citesc în ochi, în fiecare pas, în aer, dar nu se vor citi niciodată în cuvinte, câci vorba rece şi măsurata este giulgiul inimei...

SAFTA
(la urechea Rosandei)

Sărmanul! cum te iubeşte... Adu-ţi aminte de vrăjitoare...

ROSANDA

Dar daca eu te-aş ruga... daca te-aş ruga eu, ca sâ nu ne laşi aşa curând?

KORIBUT

Prin aceasta, scumpa mea Domniţă, ai rostit o osândă sau o binecuvântare, una din două. *(îngenunchind.)* Mâ vei osândi tu, oare, a muri d-o mie de ori în fiecare clipă, ştiindu-mâ lângă tine, trăind cu aceeaşi suflare ce adiazâ buzele tale, şi silindu-mâ a năbuşi in mine glasul desperării care-mi strigă necontenit: ea nu te bagă în samă... ea nu te iubeşte!... *(Rosanda ii întinde mâna, Koribut o săruta.)*

SCENA XIV

ACEIAŞI, MILESCU

MILESCU
(oprindu-se în uşâ)

în sfârşit, iatâ câ te-am prins şi eu, prinţule!

ACTUL II

VLÂDICn GRECI

(Grădina palatului domnesc, a cărui faţadă se vede la stânga.)

SCENA I

TRANDAFIR, BARBU FALCĂ, CODREANU

BARBU

De ce, oare, ne va fi chemat spătarul?

TRANDAFIR

Desigur pentru nunta Domniţei... *(Suspinând aparte.)* Când, oare, îmi va veni şi mie rândul cu Sâftica?

FALCA

Nunta Domniţei... Vezi, tocmai asta nu-mi place...încâ un venetic pripăşit în ţara Moldovei!

CODREANU

Mai încet, mâi Falcă... Zidurile au şi ele urechi...

TRANDAFIR

Ba sâ trăieşti, dragă Fâlcuţâ! Numai cu tine eu mâ mai împac. Tu nu te-ai grecit, nici te-ai turcit, nici te-ai polecit... Nu

era destul, oare, câ pe domniţa Măria a dat-o Vodâ hurduz-burduz dupâ un prinţ de pe ceea lume? Tot o liftă străină...

CODREANU
(cu *spaimă)*

Tss!

TRANDAFIR
(aprins)

Ei da! Lasâ-mâ sâ strig câ mă doare! Tot o liftă străină trebuia sâ aducâ şi pentru domniţa Rosanda?... Nu era bun logofătul Gheorghiţâ?... I se scurgeau ochii dupâ Domniţa! Ş-apoi neam boieresc vechi, pământean din moşi-strâmoşi.

FALCĂ

Şi păcat! mare păcat! câ-i bună romàncă Domniţa! Seamănă în toate cu răposata doamnă, sâ-i fie ţărâna uşoară... N-are nimic grecesc de la tatâ-sâu!... Atâta românesc mai avem şi noi la Curte...

TRANDAFIR

Ba şi varul Domniţei, spătarul Milescu, e bun român, n-ai ce-i zice! Cam glumeţ, dar suflet românesc.

BARBU

O, cât despre spătar, sâ nu cuteze cineva sâ cârtească... Mi-a dat o doftorie de m-a scăpat de friguri...

TRANDAFIR

M-aş jura câ ţi-a dat-o în glumă.

FALCĂ

Glumeşte şi el, ca sâ uite cele de plâns...

SCENA II

ACEIAŞI, MILESCU

MILESCU
(intrând)

Sunteţi aice? Bine...

TOŢI

Sâ trăieşti, jupâne spătare!

MILESCU

Am sâ vâ spui la fiecare câte o vorbă, şi acela, cum mă va auzi, îndată sâ plece; apoi, cum va pleca, sâ spunâ şi el câte o vorbă la dorobanţii sâi, şi aceia, cum îl vor auzi, îndată şi ei sâ plece... Aţi înţeles?

TRANDAFIR

Ba n-am înţeles, jupâne spătare. Sâ fie cu iertare...

MILESCU

Vrea sâ zicâ, voi, ceilalţi trei, aţi înţeles?

BARBU şi CODREANU

Am înţeles, jupâne spătare.

MILESCU

Sunteţi proşti. Mai bine m-a înţeles căpitanul Trandafir, de vreme ce zice verde câ nu m-a înţeles, câci nici eu nu prea înţeleg ceea ce am spus...

FALCA

Eram sâ zic şi eu, jupâne spâtare, că nu înțeleg, dar...

MILESCU

Nu erai sigur, daca înțelegi sau nu. Eşti pe jumătate prost, câpitane Falcă.

TOȚI

(râzând)

Sâ trăieşti, jupâne spâtare!

MILESCU

îmi pare bine câ vă văd veseli, câ vâ găsisem aice prea posomorâți... ştiu de ce... dar mutrele voastre nu-mi plăceau, măcar câ... de! aveți şi voi dreptate! Acuma ascultați. E nunta Măriei sale Domniței...

TRANDAFIR
(cu entuziasm)

Buna noastră Domnița!

MILESCU

Tu, câpitane Barbule, cu dorobanții tâi vei face alai dupâ trăsura preasfințitului chir Ioanichie, mitropolit de Chesaria. *(Barbu se închina şi iese.)* Tu, câpitane Falcă, cu dorobanții tâi vei face alai după trăsura preasfințitului chir Mavrichie, arhiepiscop de Gazaria. *(Falcă se Închină şi iese.)* Tu, câpitane Codrene, cu dorobanții tâi vei face alai dupâ trăsura preasfințitului chir... zi-i pe nume.

CODREANU

Chir Pavliche.

MILESCU

Zi Lichie, nu Liche, deşi se cam potriveşte. Aşadar, ție-ți dau pe samă pe preasfințitul chir Pavlichie, episcop de Nazaria. *(Codreanu se Închină şi iese.)* Tu, câpitane Trandafire, zâu câ nu ştiu ce alai sâ mai faci şi tu! Iartâ-mâ, Doamne, câ mulți mitropoliți, arhiepiscopi şi vlădici de prin toate unghiurile țărei greceşti s-au mai încuibat pe la noi sub domnia M[ăriei] s[ale] Vasile Vodâ, unchiu-meu, fârâ sâ ştie cum, pentru ce, de unde şi până când! Ioanichie, Mavrichie, Pavlichie, Chesarie, Gazarie, Nazarie...

TRANDAFIR

Mai ales acuma, jupâne, cu prilejul nunței, Iaşul nostru s-a umplut ca neaitâdatâ de tot felul de sfințenii, care de care mai pocită! Aseară am văzut cu ochii mei sosind, incunjurat de vreo sută de ucenici, preasfințitul chir Macarie...

MILESCU

Patriarhul de Antiohia, un sfânt arăbesc, negru ca pâcatul! Apoi tocmai asta, câpitane Trandafire. Du-te dar cu dorobanții tâi de-i fâ alai preasfinției sale... *(Trandafir se inchinâ şi iese.)*

SCENA 111

MILESCU (singur)

MILESCU

Bre-bre-bre-bre! Sâ vedem şi catastiful *(scoate din buzunar o condicu[ă şi citeşte.)* Optzeci şi noua egumeni: la fiecare pe zi, de la visterie: o pâine alba de fâinâ picluitâ, o pâne neagră, o litră de untdelemn, o oca de vin de Odobeşti... cam puțin pentru un gâtlej de călugăr; o litră de lumânări de ceara, o litra de lumânări de seu, o lămâie, patru brațe de lemne... sunt

friguroşi grecoteii!... o litra orez, arpâcaş, linte, fasole, mei... păcat câ nu le dă şi ovăz!... o legătură de ceapă, două cunune de usturoi... asta, pesemne ca sâ nu miroase a tămâie... Sărmana [ara Moldovei! Au dreptate căpitanii mei de li-s aşa de urâţi veneticii. Trandafir, mai cu samă, i-ar mânca pe toţi fripţi pârjoliţi. Intre noi fie vorba, logofătul Gheorghiţâ a spus un mare adevăr, când a cutezat sâ zică verde lui Vodâ in faţa divanului: „Mâria ta, de nu vei scoate caprele din ţară, vei pierde oile..."

SCENA IV

MILESCU. BARBU

BARBU
(intrând iute)

Jupâne spâtare!.

MILESCU
(ascunzând condicu(a)

Ce este?

BARBU

Poarta mănăstirii Tresfetiteli e închisă. Popii nu ne lasă sâ intrăm.

MILESCU

De ce?

BARBU

Ni s-a răspuns câ părintele mitropolit Ioanichie doarme...

MILESCU
(cu mirare)

Doarme?

BARBU

Doarme.

MILESCU

Doarme acum la ameazi?

BARBU

Se vede câ la greci n-a intrat încâ alba în sat...

MILESCU
(zâmbind)

Ba poate câ n-a ieşit încâ alba din ietacul preasfinţiei sale.

SCENA V

ACEIAŞI, FALCĂ

FALCA
(intrând iute)

Jupâne spâtare, porţile mânâstirei Sfântei Vineri sînt închise.

MILESCU

Şi acolo?

FALCA

Călugării ne-au răspuns că părintele arhiepiscop Mavrichie...

MILESCU

Ce face?

FALCA

Bea cafea.

MILESCU

Bea cafea cu porţile închise?

FALCA

Apoi de, aşa sunt grecii! Nu vrea sâ împarţâ cafeaua cu musafirii...

SCENA VI

ACEIAŞI, CODREANU

CODREANU
(intrând iute)

Jupâne spâtare! Mănăstirea Bărboi e închisă. Părintele vlădica Pavlichie...

MILESCU

Doarme?

CODREANU

Ba s-a sculat.

MILESCU

Bea cafea?

CODREANU

Ba a bâut-o.

MILESCU

Apoi bine, ce face?

CODREANU

Se spalâ.

MILESCU

De păcate!

SCENA VII

ACEIAŞI, TRANDAFIR

TRANDAFIR
(intrând iute)

Jupâne spătare!.

MILESCU
(întrerupând)

Vrei sâ-mi spui câ mănăstirea Golia e închisă? O ştiu mai denainte.

TRANDAFIR

O ştii?

MILESCU

Negreşit! Patriarhul Macarie va fi făcând şi el ceva, care nu se face cu porţile deschise... Sau doarme, sau bea cafea, sau se spală... Ian' ascultaţi, voinicilor! Plecaţi câteşipatru şi spargeţi porţile... Ba nu, aşteptaţi-mâ la scara Divanului celui mic, ca să întreb pe însuşi Mfâria] sa Vodâ: ce-i de făcut cu presfânta lene a preasfinţilor greci? *(Iese.)*

SCENA VIII

ACEIAŞI afara de MILESCU

TRANDAFIR

Vorbă sâ fie! Parcă numai grecii ne mănâncă ţara, dormind, bând cafea şi trăgând din nerghelea! Oricâte neamuri, oricâte lifte, oricâte lighioi dupâ faţa pământului, toate îşi gâsesc aice pâne şi sare, culcuş şi hrană, afară numai de bietul român. Nu degeaba zice zicâtoarea:

Leahu-i vulpea,
Turcu-i lupul,
Rusu-i ursul,
Iar sărmanul
Moldoveanul
Când e oaie, când e vacă!

FALCA

Ian' tăceţi, fraţilor! Vorba-i de lup şi lupu-i la uşâ. Uite câ Domniţa vine încoace cu iubitul sâu. Cum o mai drâgosteşte, drâgosti-l-ar... vream sâ zic o vorbă mare, dar las-o, câ e bun Dumnezeu!

BARBU

Aidem la scara Divanului sâ aşteptăm pe jupanul spătar... Numai dânsul ne-a mai râmas sâ ne înveselească.

CODREANU
(trist)

Ne-nveseleşte zicându-ne câ sîntem proşti...

TRANDAFIR

Şi are dreptate, câ dacă n-am fi proşti... *(Cu furie.)* Of, of, măicuţă, ce am mai face! *(Ies cu toţii.)*

SCENA IX

ROSANDA şi KORIBUT
(se apropie din fundul gradinei)

KORIBUT

Nu în zadar se zice, scumpa mea Domniţă, câ iubirea face pe om sâ cânte,

ROSANDA

Sâ nu mi-o spui aceasta, prinţule, câci cel puţin până acuma nu mi-ai făcut nici un cântec, măcar câ te tot lauzi cu dragostea d[umi]tale.

KORIBUT

O. daca ar trebui numai atâta pentru ca sâ-ţi dovedesc iubirea, apoi dovada e gata *(scoate din buzunar o hârtie şi citeşte):*

Frunză verde de granatâ,
Viu din ţara depărtata...

ROSANDA
(întrerupând)

îmi place, prinţule, câ ai început curat româneşte... cu frunză verde.

KORIBUT

Este vina dfumijtale. Ai ştiut să mâ faci român şi pe mine. Şi apoi ştii bine, Domniţa, câ dascălul meu de limbă românească a fost călugărul Dosoftei, omul cel mai învăţat din ţara Moldovei şi care îmi tot spunea mereu câ un cântec fără frunza verde este ca un boier fără caftan.

ROSANDA

Vrea sâ zică este un cântec cu caftan?

KORIBUT

însă şi cu inimă, ceea ce nu au toţi boierii.

ROSANDA

Citeşte, dară, sâ-1 vedem şi la inimă.

KORIBUT
(citind)

Frunza verde de granatâ,
Viu din ţară depărtată,
Ca sâ-ţi aduc la picioare
O inima iubitoare...

ROSANDA

Adevărat! Cântecul are şi o inimă, ba încâ iubitoare... Dar iartâ-mâ, prinţule, câ te tot opresc: mâ simţesc astăzi atât de fericita, încât îmi vine sâ tot vorbesc şi sâ nu las sâ vorbească alţii. Ciudat! Ar crede cineva câ tăcerea este pecetea celor nenorociţi. Acuma sfârşeşte cântecul...

KORIBUT
(citeşte)

O inimă iubitoare
Chiar ca o rază de soare
Când se lasâ pe o floare...

ROSANDA

Aici ai vrut sâ mâ linguşeşti, prinţule.

KORIBUT

Cum aşa?

ROSANDA

Credeai, desigur, câ mie tot încă îmi plac florile? Nu şi nu! De când am început a mâ gândi la d[umnea]ta, am uitat cu totul florăria. *(Koribut ii sărută mână.)* Dar mai citeşte cântecul.

KORIBUT

Nu l-am isprăvit, dulcea mea Domniţa.

ROSANDA

Asta-i nimica; mai citeşte-1 de la început.

KORIBUT
(citeşte)

Frunză verde de granatâ
Viu din ţară de...

S C E N A X

ACEIAŞI, SAFTA

S A F T A
(alergând din fundul gradinei)

Domniță, Domniţă!

R O S A N D A

Ce este, soro?

S A F T A

Lucruri ciudate, M[âria] ta... Nu mâ taie capul sâ cred, ori să nu cred... Se zice...

R O S A N D A

Ce se zice?

S A F T A

Ştiţi câ astăzi a sosit la M[âria] sa Vodâ un sol de la hatmanul câzâcesc.

K O R I B U T

Da, un polcovnic cu nasul tăiat într-o bătălie cu oştirile noastre leşeşti; o bâtâlie, în care noi am înfrânt răzvrătitorii cazaci de a mers vestea... Trebuie să ştii, scumpa mea Domniţă, câ aceşti cazaci, aceşti zaporojeni, cum se numesc ei, sînt o adunătură de hoţi, de tâlhari, de mojici, de fugari din toate părţile lumii. Până mai deunâzi ei robeau nouă ca nişte slugi supuse, însâ mai în urma s-au răsculat prin viclenia acestui potlogar de Hmelniţki şi l-au ridicat ca sâ le fie hatman, au nesocotit cârmuirea leşeasca şi astăzi... dar lasă câ-i vom învaţă noi! Apoi bine, Safto, ce are a face solul acestui hatman ţărănesc? Ce poate sâ aibă a face cu Domniţa Rosanda? cu logodnica mea?

R O S A N D A

în adevăr, Sâftico, eu nu înţeleg nimica.

S A F T A

Sâ dea Dumnezeu ca sâ nu fie nimica, iubita mea stăpâna, dar se zice... se spune câ...

R O S A N D A şi K O R I B U T

Sfârşeşte odată! Ce se spune?

S A F T A

Mâ tem sâ nu te superi, Domniţă.

R O S A N D A

Nu te teme. Sînt pusa prea sus ca sâ mâ poată atinge vorbele sau faptele unui sol câzâcesc!

S A F T A

Aşadarâ, s-a răspândit vestea câ hatmanul Hmelniţki va fi trâmis pe acest sol la Mfâria] sa Vodâ, ca sâ ceară mâna...

R O S A N D A
(cu emoţiune)

Mâna mea pentru hatmanul câzâcesc?

S A F T A

Ba pentru fiul sâu Timus.

ROSANDA

(cu indignare)

Mâna mea?

KORIBUT

Peste putinţă! Ce cutezare! îmi vine sâ râz... Ştii, Domniţă, câ acest Timus se făleşte de a fi cel mai mare beţiv în toată ţara câzâcească...

SAFTA

(plecând capul)

Da, Domniţa, mâna Măriei tale.

ROSANDA

Pentru cazacul Timus?

KORIBUT

(apucând mănufnjchiul săbiei)

Sângele meu fierbe... nu mâ mai stăpânesc... mâ duc... mâ duc sâ tai nasul acestui sol...

SCENA XI

TOT ACEIAŞI, MILESCU

MILESCU

N-ai ce sâ-i mai tai, prinţule! Uitat-ai câ bietul om e cu nasul tâiat? Ş-apoi Mfâria] sa Vodâ i l-a mai tăiat încâ o dată peste ceea ce era, râspunzându-i verde câ domniţa Rosanda nu-i de nasul feciorului unui hatman câzâcesc! Ce de mai nasuri! Ha, ha, ha!

ROSANDA

Zici, vere, câ tata n-a primit cererea cazacului?

MILESCU

Mai încape vorba?! Fireşte câ n-a primit-o; ba încâ a înfruntat pe sărmanul polcovnic ca vai de el! Uite, frate, cât p-aci era sâ-mi strice o nuntă atât de frumoasa, o nuntă pentru care au venit cu tot dinadinsul o sută de mitropoliţi din ţara grecească. Era păcat! mare pâcat. zâu! Ne-ar fi afurisit patriarhul de la Ţarigrad...

KORIBUT

Dar fii bun, boierule spătar, de ne povesteşte cu amănuntul toata întâmplarea.

MILESCU

Roibul ce mi l-ai dăruit, prinţule, şi-a scrintit piciorul drept de dinainte; dar deocamdată nu e vorba de roib. Aşadar, solul câzâcesc veni sâ ceară, ca Mfâria] sa Vodâ sâ dea pe verişoara după Timus, fiul hatmanului Hmelniţki. Vodâ dentru-ntâi nu ştia ce sâ râspunzâ; apoi porunci sâ cheme pe toţi boierii la Divan, unde m-am întâmplat şi eu, şi ne întreba sfatul: ce-i de făcut şi ce-i de dres? Noi cu toţii am strigat într-un glas: sâ nu primeşti, Mfâria] ta, sâ nu pleci ţara sub voia unui cazac, sâ nu calci cuvântul ce l-ai dat prinţului Koribut, sâ nu nenoroceşti pe Domniţa!... Numai logofătul Gheorghiţâ tăcea, înghiţea noduri, făcea spume la gură şi nu răspundea nimica. Atunci Mfâria] sa Vodâ îi zise cu mânie: eşti mut, logofete, când te întreabă nevoia ţârei? Deci, logofătul s-a sculat, şi-a răsucit musteaţa, s-a uitat roată la boierii, apoi aţinti privirea drept în ochii lui Vodă, o privire de şoim - batâ-l focul sâ-l bată - şi zise cu vorba lui cea Iatâ: - Mâ gândesc şi eu la nevoia ţârei, Mfâria] ta. - Ei, şi care-ţi este chibzuiala? zise iarăşi Vodâ. - Chibzuiala mea este, Mfâria] ta, ca sâ dai pe Domniţa dupâ Timus.

ROSANDA
(cu *dispreţ)*

Nemernicul!

KORIBUT
(cu *furie)*

Trădătorul!

SAFTA

Ştiu eu pe unde-l doare! Logofătul nu poate uita câ Domniţa n-a vrut sâ fie logofeteasa.

ROSANDA

Şi ce a răspuns tata, vere?

MILESCU

îşi încreţi fruntea, îşi încruntă sprincenele, lovi domneşte cu pumnul în masă şi zise: Nu dau pe Rosanda mea dupâ un cazac!

ROSANDA

Bunul meu tată!

SCENA XII

ACEIAŞI, UN APROD

APRODUL

Preasfinţia sa părintele mitropolit Varlaam mâ trimite sâ spun Măriilor voastre, că totul este gata pentru serbarea nunţii. *(Iese.)*

SCENA XIII

A CEIA ŞL fârâ APR OD

KORIBUT
(jure)

Apoi ce mai aşteptam, scumpa mea Domniţa?

SAFTA

Nunta-i gata.

MILESCU

Aidem.

ROSANDA
(care râmâsese până acum cufundata in gânduri)

Mai siăi, vere... Ai uitat sâ ne spui răspunsul solului câzâcesc la cuvintele lui Vodâ...

MILESCU

O secătură! A zis câ 30 000 de cazaci stau gata să treacă Nistrul, pentru a arata moldovenilor cum câ fiul hatmanului lor este vrednic de a lua şi o fată de împărat.

ROSANDA
(turburata)

Ce spui, vere?

KORIBUT

Sâ treacă în bunăvoie! E lesne de intrat, dar nu ştiu cum vor ieşi, caci mâ jur pe sabia mea...

ROSANDA

Câta oaste avem noi, vere?

MILESCU

Deocamdată o nimica toată. Mai toţi voinicii sînt duşi pe la ţară, fiind vreme de pace. Dar nu te speria, verişoarâ; se vor trimite porunci pe la pârcălabi ca să strângă oameni şi se va mai seri şi craiului Rakoţi ca sâ ne dea un ajutor de ungureni...

ROSANDA

în cât timp se poate aduna laolaltă oastea noastră moldoveneasca, ca sâ fie gata de război?

MILESCU

în trei săptămâni.

ROSANDA

Câtă vreme trebuie pentru ca sâ sosească ajutorul din Ardeal?

MILESCU

O lună.

ROSANDA

în cât timp pot intra cazacii în Moldova?

MILESCU

Peste... peste... apoi sâ-ţi spun drept: peste trei zile.

ROSANDA

• Dumnezeule!... Du-te, vere, grâbeşte-te; opreşte pe solul câzâcesc. Zi-i câ Mfâria] sa Vodâ şi-a schimbat gândul... Spune-i câ domniţa Rosanda primeşte a fi soţia cazacului Timus!

SAFTA
(frângându-şi mâinile)

Sârâcan de mine! Timus! Un muscal!

ROSANDA
(către Koribut)

Prinţule, te iubesc, dar ţara mai pe sus de toate!

MILESCU
(cu nedumerire)

Dfumneajta glumeşti, verişoarâ, nu-i aşa?

KORIBUT

O asemenea glumă n-ar fi la locul său, mai ales în privinţa unui om ca mine. Nu ştiu ce trebuie sâ zic. Nu mâ domeresc dacă trebuie să cred urechilor mele.

ROSANDA

Peste trei zile cazacii vor fi la Iaşi; peste trei zile focul şi sabia, potopul şi măcelul vor pustii Moldova; peste trei zile copiii vor rămâne orfani, nevestele văduve, părinţii vor plânge fiii lor; peste trei zile... şi toate astea din pricina unei nemernice ca mine! Pentru un vis de dragoste, o nălucire trecătoare, o umbră de fericire, eu sâ aduc pieirea ţărei mele! Blestemele fraţilor mei sâ cadă pe mine? Viitorul meu sâ fie clădit pe momiinteleromânilor?... O,nu! Niciodată! *(LuiMilescu.)* Du-te, vere! Grâbeşte-te; opreşte pe solul câzâcesc... *(Se apucă cu mâinile de piept.)* O! aceasta întrece puterile mele..., dar ce sâ fac! Ce sâ fac?! *(Leşinată cade in braţele Saftei.)*

SCENA XIV

ACEIAŞI, TRANDAFIR

TRANDAFIR

Cei patru vlădici greci aşteaptă în biserică.

ACTUL III

FUGA

(O cameră mobilată cu lemn alb. La dreapta o fereastră deschisă, din care se vede o grădină. In fund şi la stânga câte o uşâ.)

SCENA I

SAFTA, ROSANDA

SAFTA

Mi se rupe inimioara, Domniţă, când mâ gândesc numai cât de mult suferi.

ROSANDA
(culcata alene pe divan)

Mult sufăr!... Mult!

SAFTA

Apoi socotesc singură, dacă n-ai făcut râu de a te jertfi astfel pentru ţara?

ROSANDA

Aceasta sâ nu mi-o spui, Safto. Este drept câ eu sufâr, dar suferinţele mele de ar Fi ele şi mai cumplite, tot încâ sînt o

nimica pe lângă suferințele unei țări întregi, suferințele țărişoarei noastre... *(Oftând.)* Mi-e dor de Moldova, Safto.

SAFTA

Şi mie.

ROSANDA

Aici în țara câzăcească, şi în starea în care mâ aflu, singurul lucru ce mâ mai mângâie este de a şti câ, prin măritişul meu cu... cu..., bieții noştri români au dobândit o fericită pace. Cazacii, în loc de a-i turbura ca mai-nainte, îi apără; iar celelalte neamuri se tem de cazaci şi lasă țara în linişte, ca sâ se mai odihnească.

SAFTA

E râu numai atâta, Domnița, câ biata Moldovă a ajuns sâ nu se mai poatâ apăra ea singură, ca în timpii cei vechi.

ROSANDA

în timpii cei vechi... ai spus o mare vorba, Safto! Bine a fost în timpii cei vechi. Ş-apoi ştii una? Mie mi se pare câ eu n-aş putea iubi țara noastră aşa cum o iubesc, sâ nu fi avut ea un trecut strălucit, timpii săi cei vechi, dupâ cum zici tu. Mie mi se pare câ nimic nu aprinde dragostea pentru țara, ca slava străbunilor, ca dorința de a nu fi mai pe jos de moşii şi strămoşii noştri, ca râvna de a lăsa şi noi o pomenire fiilor şi nepoților... Trecutul este uşa viitorului!... Mi-e draga Moldova, Safto, pentru câ Moldova e țara lui Ştefan cel Mare!

SAFTA
(cântă)

Ştefan, Ştefan, domn cel mare,
Seamăn pe lume nu are,
Saltă țara mea!

ROSANDA

Aşa este, Safto. Daca astăzi mai sînt încâ români ce-şi iubesc țara, este numai pentru câ din copilărie ei au auzit cântecul lui Ştefan Vodâ; l-au auzit în toate zilele, în toate orele zilei; l-au auzit in leagân şi l-au auzit pe patul morţii.

SAFTA

Cu toate astea, domniţă, cântecul lui Ştefan Vodâ d-o bucată de vreme începe a fi uitat; nu-l mai auzi la mesele boierilor; s-au născocit alte cântece, străine, greceşti, turceşti, leşeşti.

ROSANDA

Sâ nu-l uităm noi, Safto; noi, aruncate în neagra străinătate; noi, cari suferim; noi, ale cărora dureri le pot alina din când în când numai aducerea aminte a ţărişoarei noastre! Cântă-mi, Safto, cântă-mi cântecul lui Ştefan cel Mare.

SAFTA

Glasul meu, Domnița, nu mai râsunâ cum răsuna altâdatâ, la noi acasâ. M-a amuțit strâinâtatea. Dar Mâria ta ai uitat câ aseară au sosit din Moldova, după porunca Mâriei tale, o ceata de câluşeri de la Suceava...

ROSANDA
(iute)

A! Bine câ mi-ai adus aminte! Ce bucurie!... Cheamâ-i, Safto! Cheamâ-i îndată!

SAFTA
(deschizând uşa)

Ei sînt aici de mult... Aşteaptă porunca... *(Intră câluşerii.)*

SCENA II

ACEIAŞI, CĂLUŞERII

(Câluşerii executa un danţ voinicesc; apoi unul cânta pe „Ştefan Vodâ" şi ceilalţi în cor: „Saltă ţara mea!")

Ştefan, Ştefan, domn cel mare,
Seamăn pe lume nu are,
Saltă ţara mea!
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul soare,
Saltă ţara mea!
El şi-a pus pieptu-n hotare
De-opreşte hoarde tătare,
Saltă ţara mea!
Opreşte [hjoarde tătare
Şi litfeni cu chica mare,
Saltă ţara mea!
Litfenii cu chica mare
Şi unguri cu ceafa tare,
Saltă ţara mea!
Ungurii cu ceafa tare
Şi turcii pe zmei călare,
Saltă ţara mea!
Ştefan, Ştefan, domn cel mare,
La Suceava cuibu-şi are,
Saltă ţara mea!
La Suceava cuibu-şi are
Şi din cuib ades el sare,
Saltă ţara mea!
Şi din cuib când el îmi sare,
Se bate-n patru hotare,
Saltă ţara mea!
Se bate-n patru hotare
Ş-aduce ţârei scăpare,
Saltă ţara mea!

{Câluşerii se retrag.)

SCENA III

ROSANDA
(sculându-se)

Acum mâ simt fericită, Safto! Cugetând la trecutul românilor, mâ linişteşte viitorul lor. şi această dulce credinţa mă face a uita câ sîntem în ţara câzâcească, a uita chinurile mele, a uita chiar sălbăticia lui Timus. Mâ duc, Safto. mă duc sâ mâ culc, sâ adorm, sâ visez, nu timpul de faţă, ci pe Ştefan cel Mare.

SCENA IV

ACEIAŞI, UN CAZAC

CAZACUL
(intrând pe uşa din fund)

Jupâneasâ Safto, te caută un armean cu marfa.

ROSANDA
(rufe)

Nu cumva vine din Moldova?

CAZACUL

Nu cred, Mâria ta. Vorbeşte curat câzâceşte.

ROSANDA
(oftează şi iese prin uşa din stânga)

A!

SCENA V

CAZACUL și SAFTA

SAFTA

Armeanul mâ caută pe mine?

CAZACUL

Tocmai pe d[umnea]ta; zice câ i-ai poruncit sâ vină.

SAFTA
(cu *mirare)*

Eu? Se înşeală foarte tare. Eu n-am văzut nici un armean. Zi-i că nu cumpăr nimic. *{Cazacul iese.)*

SCENA VI

SAFTA
{singura, fredonând)

Moldoveanul le grâia:
De-aţi veni la ţara mea,
Sâ vâ-mpart eu murgi d-ai mei
Să vâ poarte ca şi Iei,
Sâ vâ-ntreceţi şi cu zmei...

SCENA VII

SAFTA și CAZACUL

CAZACUL

Armeanul zice câ ţi-a adus o veste de la părinţii d[umi]tale.

SAFTA
(râzând)

Eu n-am părinţi, mâ cazace! *(Aparte.)* Nu cumva căpitanul Trandafir?

CAZACUL

Apoi de! Eu de unde sâ ştiu ce ai ori ce n-ai?...

SAFTA

Dâ-1 afară... *(Cazacul vrea sâ iasâ.)* Dar întreabâ-1 mai întâi, poate caută pe Domniţa, nu pe mine?

CAZACUL

Ba chiar pe d[umnea]ta, jupâneasâ Safto. *(Safta-i face semn să iasâ.)*

SCENA VIII

SAFTA
(singură, fredonând)

Frunza verde de cireşi,
Lungu-i drumul pân'la Ieşi.
Lungu-i drumul şi bâtut
De la Nistru pân'la Prut,
Nu-i bâtut de car cu boi,
Ci-i bâtut tot de nevoi!...

SCENA X

SAFTA, CAZACUL

CAZACUL

Armeanul nu vrea sâ plece...

SAFTA

Nu vrea? Cum? Ce fel?

CAZACUL

Zice câ sâ-ţi aduci aminte de un lanţ de aur şi de nişte cercei de mărgăritar.

SAFTA
(sculându-se turburata)

Lanţ! Cercei! Lasâ-1 să intre! Mi se pare şi mie câ-1 cam cunosc...

SCENA X

SAFTA, KORIBUT (în costum de neguţător armean, cu un băiat cu marfa in spinare)

KORIBUT
(privind împrejur)

Aci nu ne aude nimeni?

SAFTA

O, Doamne! Cum te-ai prefăcut, boierule prinţ! Cine te-ar mai cunoaşte?

KORIBUT

Te-ntreb dacă nu ne aude nimeni? Nu uita primejdia în care mâ aflu.

SAFTA
(arătând la băiat)

Nu ne aude nimeni, afară numai...

KORIBUT

Numai atâta? Apoi nu te sfii, Safto. Acest băiat este rob al meu şi. prin urmare, tace de frica; al doilea, el este mut din născare şi, prin urmare, tace de nevoie; al treilea, el nu ştie moldoveneşte şi, prin urmare, nu ne înţelege. Aşadar, spune-mi Safto, cum merg lucrurile pe la voi?

SAFTA

(oftând şi plecând capul)

Râu. rău, foarte râu, boierule prinţ! Mai râu n-are cum fi!

KORIBUT

Cu atât mai bine! în cinci luni de zile a putut sâ-nveţe, sărmana copilă, ce vrea sâ zică a trăi o domniţa cu un mojic...

SAFTA

Mi-e ruşine sâ ţi-o spun boierule prinţ. El o necinsteşte cu vorba, şi cutează chiar, fârâ frica lui Dumnezeu...

KORIBUT

Ei bine?

SAFTA
(aplecându-se la urechea lui Koribut)

O bate. Crede-mâ câ o bate, boierule prinţ; mai cu sama când e beat, ceea ce i se întâmpla foarte des...

KORIBUT

O bate... Iatâ omul pe care Rosanda l-a pus mai presus de mine... dar lasâ asta! Spune-mi, Safto, Domniţa îşi mai aduce ea aminte de fostul sâu logodnic?

SAFTA

Mie nu mi-a vorbit niciodată nimica. Când i-o amintesc eu... nu răspunde... se face câ nu aude.

KORIBUT

Aceasta poate sâ fie un semn bun, dar poate sâ fie şi un semn râu. Femeia nu vorbeşte de un om atunci când îl uita sau când îl iubeşte peste măsură, una din două... Ei bine, Safto, ei bine... eu am venit aicea sâ răpesc pe Rosanda, am trecut prin zece morţi, mi-am pus viaţa în cumpănă, căci nu pot, nu sînt în stare de a lăsa pe iubita mea în braţele altuia! Vorbeşte cu Domniţa, Safto! înduplec-o... *{îi arunca o punga.)*

SAFTA
(ridicând punga şi dând-o iui Koribut)

Ia-ţi-o înapoi, boierule prinţ. Safta nu mai este ceea ce a fost altădată. Pilda şi suferinţele stăpânei mele m-au îmbunătăţit şi pe mine. Voi stârui, voi ruga pe Domniţă să fuga; însă nu voi lucra pentru bani, ci numai pentru fericirea stăpânei mele.

KORIBUT

Ceea ce-mi spui, Safto, mâ face sâ iubesc şi mai mult pe Rosanda.

SAFTA

Acum ne-am înţeles, boierule prinţ. Du-te dar, du-te, câci Timus poate sâ se întoarcă de la vânătoare şi atunci...

KORIBUT
(iute)

Cum? Zici câ Timus nu-i acasă? E la vânătoare? Departe?... Dar spune-mi, spune-mi, unde-i Rosanda? Nu cumva este aici? Singură? Aproape de mine?

SAFTA

Linişteşte-te, boierule prinţ. Domniţa doarme, ca sâ-şi mai uite durerile.

KORIBUT

Ea doarme... Doarme în patul lui Timus! Asculta, Safto!... Fâ-mâ s-o văz... sâ-i vorbesc eu însumi. Cere cât vrei de la mine! Lasă-mâ s-o smulg chiar acum, în clipa aceasta, din aşternutul mojicului!

SAFTA

Peste putinţă... Pleacă, pleacă de aici, boierule prinţ...

KORIBUT

Sâ-i spun numai două vorbe... numai o vorbă...

SAFTA

Du-te, du-te, pentru mila lui Dumnezeu! *(Se aude o mişcare ia uşa din stânga.)* O, Doamne! vine cineva... fugi, fugi!

KORIBUT
(ieşind prin uşa din fund)

Mâ duc, dar voi aştepta râspunsul tău. *(Băiatul iese dupâ Koribut).*

SCENA XI

SAFTA, ROSANDA

ROSANDA
(intrând iute)

De ce l-ai alungat, Safto?

SAFTA
(speriată)

Cum? Ne-ai auzit, Domniţa? N-ai dormit?

ROSANDA
(tremurând de emoţiune)

Am fost la uşâ... L-am ascultat. L-am văzut prin crăpătura uşei. Aş fi dorit sâ-l mai privesc... Mâ simţeam atât de fericită. Nu mâ mai puteam stăpâni, Safto; eram cât p-aci sâ intru...

SAFTA

Vrea sâ zică, tot îl mai iubeşti, Domniţa?

ROSANDA
(cu extaz)

Mai mult ca oricând!

SAFTA

Ştii pentru ce a venit?

ROSANDA
(pune mâna in frunte)

O ştiu... vai mie... o ştiu!

SAFTA

Eşti gata dară a...

ROSANDA
(întrerupând)

Niciodată, Safto! întâlneşte-l, spune-i sâ plece. Viaţa-i este în primejdie. Să nu mai aştepte... sâ nu nâdâjduiascâ nimica!... Safto! Safto! Sînt roaba datoriei!

SCENA XII
ACEIAŞI. MILESCU

MILESCU
(intrând cu violenţă şi izbind uşa)

La naiba! Cât p-aci era sâ fac o moarte de om, vreau sâ zic o moarte de cazac, puţin a lipsit! Sâ nu mâ lase sâ intru eu!... Bine te-am găsit, verişoarâ!

ROSANDA

(cu bucurie)

Bun sosit, vere!

MILESCU

Sârutâ-mâ, verişoarâ, sârutâ-mâ iute: este dreptul cel mai dulce şi cel mai netăgăduit al verilor *(se sărută cu Rosanda). Ce* mai faci, Sâftico? Nu cumva te vei fi măritat?

SAFTA

Sărut mâinile, boierule...

ROSANDA

In sfârşit, ţi-ai adus şi tu aminte de noi, vere. Ce mai face tata?

MILESCU

Sănătos, foarte sănătos, sănătos ca tunul, şi d[umnea]ta ştii, verişoarâ, vorba românului: sâ dea Dumnezeu sănătate, câ-i mai bună decât toate. Aşadarâ, cât priveşte sănătatea, M[âria] sa Vodâ nu se plânge, slava Domnului. Mătuşica avusese o tuse. Eu i-am spus sâ bea un păhăruţ de rachiu dupâ masâ. Mitropolitul Varlaam i-a pus la piept degetul Sântului Prohirie, moaște aduse de la Antiohia de patriarhul Macarie... Tuşea i-a trecut. De doftoria mea, sau de degetul Sântului Prohirie, nu ştiu. Trebuie sâ fie una din două...

ROSANDA

Tot faci pe doftor[ul], Milescule?

MILESCU

Şi nu fac râu, câci în ziua de astăzi Moldova are mai mare trebuința de doftori decât de ostaşi. E cam bolnavă ţara întreaga.

ROSANDA

{speriata)

Bolnava?

MILESCU

Nimicuri! Va da Dumnezeu, se vor îndrepta toate.

ROSANDA

Dar ce sâ se îndrepteze? Eu nu te înțeleg, vere. Despre ce vorbeşti?

MILESCU

Aş vrea sâ văd pe Timus. Am o solie din partea Mfâriei] sale lui Vodâ.

ROSANDA

Nu mâ speria, vere! Spune-mi, ce s-a întâmplat?

MILESCU

Te ştiu, Rosando, câ ai o inimă mai mult bărbătească decât muierească. Aşadarâ. ţi-oi spune verde şi pe şleau fârâ a ocoli. Logofătul Gheorghiţâ nu putea să uite...

SAFTA

(întrerupând)

Câ M[âria] sa Vodâ n-a vrut sâ-1 aibă ginere...

MILESCU

Fie şi aşa! Ei bine, acuma el şi-a răzbunat.

ROSANDA

Şi-a răzbunat?

SAFTA

Ce spui, boierule?

MILESCU

Se ajunse cu craiul Rakotzi, aduse in ţară o oaste de ungureni, apucă laşul fârâ veste, răsturna pe M[âria] sa Vodă şi se puse el singur domn in scaunul ţărei.

ROSANDA

Dar țara? Cum a îngăduit tara o asemenea nelegiuire?

MILESCU

Țara? Vorbă sâ fie! Țara nu-şi bate capul pe cine sâ aibâ domn: fie Stan, fie Vlad, totuna, numai să aibâ un buzdugan şi o căciulă domneasca. Ş-apoi catâ sâ mărturisim, câ M[âria] sa Vodă unchiu-meu avusese şi el pecate; ii plăceau grecii, ii adâpa cu tot felul de slujbe, îi punea mereu la pâne: chir Iane la dreapta, chir Frangolea la stânga, oriunde vedeai un român, trebuia sâ găseşti zece venetici alăturea. înțelegi acum. verişoarâ, pentru ce țara a râmas surdă şi muta la chemarea M[âriei] sale. Nu ajunge ca inima domnului sâ fie buna, trebuie sâ fie bune şi urechile domneşti, iar urechile domneşti sînt acei ce înconjoară pe un domn. Iatâ dar câ în loc sâ strige: .,Sâ trăiască Vasile Vodâ! Jos Gheorghiță!" țara striga cât putea: „Jos Vasile Vodâ! Sâ trăiască Gheorghiţâ!" Păcatele grecilor, verişoarâ! Eu unul o [prevesteam] cu mult mai dinainte, dar M[ăria] sa credea câ-i glumă, fiindcă ieşea din gura unui om glumeț, şi asculta prostiile ce i le spuneau alții fârâ ca sâ râdă...

ROSANDA

Va sâ zicâ, țara nu vrea pe tata?

MILESCU

Nu, dar el o vrea, - ştii vorba Lâpuşneanului.

ROSANDA

Şi ce face? Unde-i acuma?

MILESCU

Trecu Nistrul şi se trase la Camenița dempreunâ cu toată casa şi cu toți boierii, toți câți i-au mai râmas cu credința, adicâ doi-trei peste tot; credința noastră boierească.

***In text: ..povesteam" (n. *ed.*).**

ROSANDA

Iar tu, vere?

MILESCU

Eu? Sănătos, mulțămim dumitale, verişoarâ. Vin aci la Timus ca sâ luăm o oaste căzâcească şi sa dăm afară pe Gheorghiță.

ROSANDA

Să intrați în Moldova? Sâ vă bateți cu frații voştri?

MILESCU

Fireşte! Păruiala frățească...

ROSANDA

Ruşine. Milescule! O, nu, tu nu vei face aceasta! în pieptul tău zvâcneşte o inimă româneasca şi această inimă nu te va lăsa sâ ridici brațul asupra țârei tale. asupra maicei tale, asupra lui Dumnezeu! Poporul vrea pe Gheorghițâ... sâ-i fie de bine! sâ domnească; aşa este voia lui Dumnezeu... Poporul nu vrea pe tata... nu-l vrea Dumnezeu! Ei bine, tata trebuie sâ se plece la glasul poporului şi sâ vină aicea, sâ-şi petreacă bătrânețele în linişte, pe brațele fiicei sale, care nu-l va lâsa niciodată.

MILESCU

Apoi de, verişoarâ, vorbeşti frumos, dar nu pricepi cum este lumea. E dulce domnia Moldovei, dupâ cum zicea Miron Vodâ.

ROSANDA

Este dulce când o dă dragostea poporului, e amară când na vrea țara...

MILESCU

Dulce sau amară, vrea sau nu vrea, eu trebuie sâ-mi împlinesc solia. Unde-i Timus, verişoarâ?

ROSANDA

Nu mânia cerul, vere! Te rog la picioarele tale, nu căuta pe Timus! Nu căuta pe Timus! Nu supune ţărişoara noastră sub sabia cazacului! *(Cade in genunchi.)*

SAFTA
(plângând)

O, Doamne!

MILESCU
(rădicând pe Domniţa şi depunând-o pe divan, jumătate ameţită)

Nu te speria, verişoară. Eu sînt slugă domnească mai-nainte de toate, şi nu pot sâ-mi calc slujba... Safto, privegheazâ pe Domniţa; privegheaz-o bine... Nu-i nemica. Un mic leşin. Stropeşte-o cu puţină apă rece... Eu merg să găsesc pe Timus... *(Iese.)*

SCENA XIII

ROSANDA, SAFTA

ROSANDA
(sărind in picioare după un moment de nemişcare)

Scumpa mea Sâfticâ! Credincioasă tovarăşa a suferinţelor mele! Ce sâ facem? Cum sâ scăpăm Moldova?

SAFTA

Nu ştiu, stăpâna mea; nu găsesc nici o cale...

ROSANDA

O găsesc eu, Safto. Da! sînt hotărâtă...

SAFTA

Dar cum? Ce fel. Domniţă?

ROSANDA

Trebuie sâ rumpem cu orice preţ, trebuie sa sfâşiem legătura lui Timus cu tatăl meu. Trebuie sâ facem ca Timus să nu mai fie ginerele lui Vasile Vodă, şi astfel sâ nu-1 mai ajute... Eu voi fugi, Safto!

SAFTA
(jure)

Cu prinţul? Te invoieşti?

ROSANDA
(cu indignare)

Eu? Niciodată! îmi voi împlini datoria mea câtrâ ţara. datoria cea mai sfânta; dar nimica nu mâ va putea face sâ-mi calc datoria câtrâ acela cu care m-a însoţit, dacă nu dragostea, cel puţin soarta şi biserica. Iubesc pe prinţ, câci în zadar mâ zbucium a-l da uitării; dar această iubire va rămâne curată ca dragostea lunei cu soarele, cari se urmăresc neîncetat, fârâ sâ le fie iertat d-a se întâlni vreodată în calea lor. Prinţul este pierdut pentru mine şi eu sînt pierduta pentru el... Pierdută! Pierduta!

SAFTA

Dar atunci, cum, oare, vei fugi?

ROSANDA

Am vorbit cu maica stanţă de la Sânta Caterina; i-am spus de mai multe ori dorul ce mâ frământă de a muri în haina

mireselor lui Christos... Acuma e seara, mânâstirea nu-i departe, mâ voi ascunde acolo, şi nimenea, nimenea afară de tine, Safto, nu va şti unde petrece nenorocita fiinţă, căreia nu i-a fost dat de a gusta fericirea lumească...

SAFTA

Dar eu, Domniţă?

ROSANDA

Tu, Safto? ... Tu sâ râmai aicea! Tu vei spune lui Timus câ stăpâna ta a plecat cu Milescu la tata...

SAFTA

Dar jupanul spătar nu pleacă. El va vorbi...

ROSANDA
(gânditoare)

Aşa e... Atunci... atunci spune lui Timus câ ai vâzut aici pe prinţul Koributˌ... câ nu ştii ce s-a făcut cu mine... Lasă să creazâ câ eu am fugit cu prinţul... Lasă sâ aibâ dreptul de a mâ dispreţui. Cu atât mai bine! Va fi din parte-mi o noua jertfă şi mai mare pentru a scăpa Moldova... Dar timpul trece...

SAFTA
(plângând)

O, nu, Domniţa... Eu nu te pot lăsa! Nu pot, nu sînt în stare a mâ dezlipi de iubita mea stăpâna...

ROSANDA

Aidem, aidem, Safto! Nu mai plânge! Priveşte singura cât sînt de liniştita... Aidem! Ţara o cere de la mine! Ţara mea! Ţara noastră... *(Ies amândouă pe uşa din stânga.)*

ACTUL IV

NICI ACUM!

(Decorul ca in actul II.)

SCENA I

MILESCU, BARBU, BĂIATUL MUT, SAFTA

MILESCU

Aicea, câpitane Barbule, poţi să-mi vorbeşti fără sfială.

BARBU

Jupâne spâtare! *(Arătând la băiat.)* Vezi leahul ăsta? îl vezi? Ei bine... Umblând cu straja, a dat Dumnezeu de am pus mâna pe dânsul. Se tot învârtea pe lângă poarta cetăţii, îl iau din scurt, degeaba, nu răspunde nimica, se face câ-i mut. Dar am găsit la dânsul în sân această ţidulâ *(dă lui Milescu o hârtie.)* N-am vrut sâ-1 duc dinaintea lui Timus, câci, vezi bine, eu nu am a face cu căpeteniile căzâceşti. Cine ştie, jupâne spâtare, poate sâ fie în această ţidulâ vreun meşteşug, care sâ trebuiască sâ-1 ştim numai noi, moldovenii...

MILESCU

Te-ai purtat înţelepţeşte, câpitane. Lasă ţidulâ. O voi arăta eu singur M[ăriei] sale lui Vodâ. A mai vâzut-o altul afara de tine?

BARBU

Nu.

MILESCU

Dar tu ai citit-o?

BARBU

Nu ştiu carte, jupâne spâtare.

MILESCU

Eşti un om nepreţuit! A şti carte este de folos numai celora de la putere şi-i stricâcios pentru cei de rând... Acuma ia pe omul ăsta de mi-1 pune la cercare... mâ-nţelegi... sileşte-te a-i dezlega limba.

SAFTA

II cunosc eu, boierule spătar... L-am vâzut odată printre slugile prinţului Koribut. Băiatul este în adevăr mut. Mi-o spusese chiar prinţul...

MILESCU
(privind cu fixitate)

Bre! îl cunosc şi eu... parcă l-aş mai fi vâzut nu ştiu unde. Dar ce-mi pasa mie! Fie mut sau nemut, ajunge câ nu-i de-ai noştri! Pune-1 pe sub roată, căpitane Barbule; întinde-1 voiniceşte, ş-o sâ vezi cum va începe sâ vorbească în toate limbile. E un venetic...

BARBU

Mai porunceşti ceva, jupâne spâtare?

MILESCU

Unde-i Timus, căpitane? Vâzutu-l-ai?

BARBU

A ieşit din cetate cu cazacii săi, pesemne ca să se mai bată, dupâ obicei, cu Gheorghiţâ Vodă. Nu se mai astâmpără... Zi şi noapte tot călare! Eu unul nu înţeleg, zâu, o astfel de petrecere. Noi românii ne batem o dată, dar ne batem vitejeşte: ori biruim, ori aştemem câmpul cu oasele noastre, una din două; iar cazacii ăştia se bat, apoi fug, apoi iarăşi se bat, apoi iarăşi fug; nu se mai sfârşeşte jucăria!

MILESCU

Bine, bine, căpitane. Acuma du-te de-ţi fâ treaba.

BARBU
(Împingând afara pe mutul)

Mişcă, mişcă, lifta străină! *(Iese.)*

SCENA II

SAFTA, MILESCU

MILESCU
(dupâ ce arunca o căutătură asupra scrisorii ce luase de la Barbu)

A! De la prinţ câtrâ verişoarâ! Ian' ascultă, Sâftico, pentru ca sâ vezi câ mutul tău e bun nu de roată, ci tocmai de spânzurătoare *(citeşte):* „Scumpa mea Rosanda! De-abia astăzi am sosit în tabăra lui Gheorghiţâ, aducându-i un ajutor de oaste leşească. încâ pe drum am aflat toate. Ştiu cum Timus te-a găsit ascunsa în mănăstire; ştiu cum te smulse din braţele maicelor; ştiu cu ce cruzime s-a purtat, deşi te ştia în ajun de a fi mama copilului său.

SAFTA

(oftând)

In adevăr, ucidea pe sărmana Domniță! O ucidea, sâ n-o fi scos d[umnea]ta din ghearele lui!

MILESCU

Dar ascultă mai departe *(Citeşte.)* „Am venit cu hotărârea de a împlini, în sfârşit, visul dragostei mele, ori de nu... voi cădea mort pe câmpul bătăliei, şoptind cu buzele murinde numele tău, Rosando! Voi căuta prilejul de a întâlni pe Timus cu sabia în mână şi atunci... lupta va să dezlege, care dintre noi doi trebuie sâ trăiască şi sâ fie fericit!"

SAFTA

Numai atâta?

MILESCU

Numai atâta! Este cam puțin, ai dreptate, Safto! O adevărata dragoste e mai limbuta. Aşa cel puțin o crez eu; tu vei fi ştiind mai bine.

SCENA III

ACEIAŞI, ROSANDA

ROSANDA

A! Eşti aici, vere?

MILESCU

(dându-i scrisoarea)

Iubită verişoarâ, prințul Koribut îți trimite acest râvâşel...

ROSANDA

(aruncând jos scrisoarea)

Răvaşele prințului n-au ce căuta la mine.

MILESCU

îl scrisese cu o zi înainte de-a muri.

ROSANDA

(emoționata, căutând un reazem)

Cum? Prințul a murit? A murit?...

MILESCU

(râzând)

Nu, deocamdată; dar eu am vrut sâ te descos, verişoarâ, pentru ca să aflu daca respingi răvaşul din inimă sau numai din buze.

ROSANDA

Eşti râu, Milescule! Este o nelegiuire de a-ți bate joc de suferința aproapelui [tâu]*, şi ce suferința, o, Doamne! Atâtea dureri, atâtea chinuri, câte apasă pieptul meu, năvălind toate dodatâ ca pâraiele ce izbesc din vârful munților pentru a îneca câmpia... o! aceasta este prea mult pentru o sărmană ființă, pe care voi înşivă o numiți slabă, ş-apoi voi înşivă râdeți de slăbiciunea ei!

MILESCU

(sărutându-i mâna)

Iartâ-mâ, verişoarâ!

***In text: ,.sâu" (n. *ed.*)**

ROSANDA
(continuând cu foc)

Tu te miri, câ mâ-ngijeşte soarta prinţului? Ei bine, da, mâ-ngrijeşte, câci dragostea este spinul: nu-l simţi când intra, dar te doare când îl smulgi su sila!

MILESCU

Am greşit, nu te supăra, verişoarâ.

ROSANDA
(înfocându-se şi mai muit)

Tu crezi câ inima mea este sfâşiată numai de durerea prinţului? O, Dumnezeule, o singură ranâ ar fi o fericire pentru mine! Dar inima mea este ca o peşteră, unde fiecare glas, fiecare şoaptă, fiecare freamăt îşi află un răsunet, îşi găseşte o umbră ce-i răspunde. Tot ce se mişcă împrejurul meu îmi aduce câte o durere, şi din unirea tuturor acestor dureri se naşte o singură văpaie mare, uriaşă, de care voi bărbaţii nu vă puteţi face o icoană. Mâ doare pentru prinţ: mâ doare ştiind în câte primejdii se aruncă Timus, tatâl copilului meu; mâ doare când privesc la nevinovatul meu prunc, a cărui viaţă va fi şi ea un lanţ de suferinţe; mâ doare pentru ţara mea, unde fraţii se mânjesc în sângele fraţilor... mâ doare pentru toate, pentru toate, pentru toate...! *(Pune mâna la cap.)*

MILESCU

Linişteşte-te, verişoarâ... Linişteşte-te. Nu este nici o suferinţă în lume pe care sâ nu o răscumpere o singură zi de fericire...

ROSANDA
(aşezându-se)

Da, vere, îţi mulţumesc pentru aceasta mângâiere. O mică lumânare goneşte întunericul dintr-o mare odaie. Aşa este. Voi aştepta şi eu o singură zi... o oră de fericire; dar veni-va? Aprinde-se-va şi pentru mine acea mică lumânare?

SAFTA

Va veni, scumpa mea stăpână!

ROSANDA

Acum spune-mi, vere, ce-i nou în tabără?

SCENA IV

ACEIAŞI. TRANDAFIR

TRANDAFIR
(intrând iute)

Jupâne spâtare!

MILESCU

Ce este?

TRANDAFIR
(cu îndoiala)

Dar Mâria sa Domniţa?

ROSANDA

Vorbeşte, câpitane... Eu sînt deprinsă cu veşti rele...

TRANDAFIR

Sâ trăieşti, M[âria] ta!... Apoi e râu, jupâne spâtare. Duşmanii au înconjurat ceata hatmanului Timus, şi-i cam anevoie sâ scape. M[âria] sa Vodâ. care priveşte din turn, m-a trimis sâ-ţi spun, jupâne spâtare, sâ iei îndată pe toţ lefegiii, sâ mergem sâ scoatem pe cazaci din poticalâ.

ROSANDA

Grăbeşte, vere... merg şi eu!

MILESCU

Ce are a face! Fii cu minte, verişoară. Timus e destul de viteaz el singur, ş-apoi nici noi ăştia nu suntem de lepădat. Aidem, căpitane!...

TRANDAFIR
(aparte lui Miiescu)

Păcatul cel mare este că hatmanul e beat...

MILESCU

înainte, Trandafire!

ROSANDA şi SAFTA

Să vă ajute Dumnezeu!

TRANDAFIR
(Saftei, care-1 însoţeşte până la uşâ)

Să ştii, Safto, câ voi muri, dar tot nu voi învăţa greceşte!

SCENA V

ROSANDA, SAFTA

ROSANDA
(îngenunchind)

Fâcâtorule [al] cerului şi al pământului! *(Safta îngenunchează alături.)* Ascultă ruga mea, daca ai ascultat ruga lui Iov, pe care, ca şi pe mine, l-ai trecut prin vama suferinţelor! El cerea vindecarea suferinţelor sale; eu nu cer nimic pentru mine, Doamne! Loveşte-mâ, urmează a cerca prin ispite pe roaba ta cea pâcâtoasâ, dar îndură-te pentru ţara, îndurâ-te pentru

poporul tău, o, părinte al bunătăţilor! Fă ca în focul măcelului sabia să cruţe viaţa românilor, săgeata sâ nu-i atingă, glonţul sâ zboare deasupra capetelor! Nu voi nimic pentru mine, toate pentru fraţii mei!

SAFTA

Amin! (Se *scoală. Afară se aude sunetul tobelor şi al trâmbiţelor.)*

ROSANDA

Miiescu pleacă cu lefegiii. Sâ-i acopere scutul lui Dumnezeu! Ascultă, Safto, ascultă... Mergând la moarte, ei cântă vechiul cântec ostăşesc, făcut de Ştefan cel Mare pentru vitejii săi.

(în fundul gradinei defilează o ceata, cu Miiescu in frunte, cântând:)

Hai, fraţi, hai, fraţi!
La năvală daţi!
La năvală daţi!
Steagul v-apâraţi!
Hai, fraţi, hai, fraţi!
La năvală daţi!
La năvală daţi!
Crucea v-apâraţi!
Hai, fraţi, hai, fraţi!
La năvală daţi!
La năvală daţi!
Ţara v-apâraţi!...

ROSANDA
(cu o jumătate voce)

Sâftico, sâ fie, oare, adevârat câ prinţul este aicea?

SAFTA

Aşa zice spătarul, Domniţa. *(Zărind jos scrisoarea şi ridicând-o.)* Dar iatâ chiar răvaşul.

ROSANDA

Mie nu-mi este iertat... nu-mi este iertat a-l citi.

SAFTA

Aşi! De unde ştii. Domniţă, câ spătarul n-a glumit, dupâ obicei. Poate câ aceasta scrisoare nu este decât o născocire, ca sâ te ispitească.

ROSANDA
(luând răvaşul cu sfială)

Dare-ar Dumnezeu sâ fie cum zici tu, Sâftico...

SAFTA

Ţii scrisoarea in mână fârâ s-o citeşti?...

ROSANDA

Dar dacă va fi de la dânsul...

SAFTA

Şi chiar sâ fie: omul primeşte scrisori de la oricine... O scrisoare nu se poate respinge până ce nu ştii ce cuprinde... *(Aparte.)* Eu una ştiu câ mie mi-ar plăcea sâ ştiu toate scrisorile din lume.

ROSANDA
(deschizând scrisoarea)

Tu mâ ispiteşti, Safto...

SAFTA

Dacâ-i aşa, lasâ-mâ s-o citesc eu, Domniţa.

ROSANDA
(aruncând o privire asupra scrisorii)

Slova prinţului!

SAFTA

Apoi dac-ai început, sfârşeşte dară.

ROSANDA
(dupâ ce a chit)

Prinţul este aicea în şirurile duşmanilor noştri!... El caută luptă cu Timus... Unul din doi o să piară... Safto! Safto! O sâ piară prinţul! Mi se rupe inima! O sâ piară prinţul! Ce sâ fac?!

SAFTA

îl iubeşti prea mult, sărmana mea stăpână!

ROSANDA

îl iubesc!... cu atât mai mult, cu cât se lărgeşte prăpastia, ce blestemul sorţii a aruncat-o între mine şi intre dânsul!

SAFTA

însă prinţul poate sâ scape...

ROSANDA

Sâ scape... Deci sâ scape? Este cu putinţă? Dar atunci... va pieri Timus. Timus, tatăl copilului meu! O, nu voi, nu voi aceasta, Safto! *(Afară se aude zgomot de arme, alergări, strigăte.)* Ce este? Ce este? *(Se repede la uşă şi se Întâlneşte cu Miiescu.)*

SCENA VI

ACEIAŞI, MILESCU

MILESCU

A fost prea târziu. Duşmanii au intrat în cetate o dată cu cazacii, pe care îi gonesc din urma ca pe o turma de viţei speriaţi.

ROSANDA

Dar Timus? Bărbatul meu?-

MILESCU

Va fi fugind şi dânsul cu alţii... Doară nu e cu stea in frunte. Numai de nu s-ar poticni, fiind beat...

ROSANDA

Văzutu-l-ai?

MILESCU

Ba nu cumva era sâ-1 caut? Locul meu este aice lângă d[umnea]ta, Rosando! Te voi apăra cu capul meu împotriva nemernicilor ce ar cuteza să caice pragul acestei odăi. *(Scoate sabia.)*

ROSANDA

Ce s-a făcut cu tata?

MILESCU

M[âria] sa Vodâ era pe meterezuri; desigur câ-1 vor fi prins duşmanii, pe [el] cel dentâi, la intrarea lor în cetate.

ROSANDA
(frângându-şi manile)

Dumnezeule!

MILESCU

Iatâ, venşoarâ, unde ne-a adus semeţia lui Timus, vrând sâ facă toate numai el cu cazacii sâi şi respingând pe moldoveni, ca nu cumva sâ-i răpească cununa vitejiei!

ROSANDA
(cu sfială)

Vâzut-ai, oare, pe... mâ... înţelegi, vere?

MILESCU

Nu; dar nu mâ îndoiesc câ el nu va fi râmas în bătălie cu mâinile în sân. *(Zgomotul din afară devine extrem. Se aude spargerea câtorva uşi. Miiescu se pune in faţa uşei din fund. Intră Koribut, în armură de Fier, urmat de patru ostaşi, cari aduc pe o scândură cadavrul lui Timus.)*

SCENA VII

ACEIAŞI, KORIBUT, OSTAŞI

ROSANDA

Ucis! Ucis! Sărmanul copil! *(îşi acoperă faţa cu manile.)*

KORIBUT

(lui Miiescu)

Arunca sabia, boierule; sîntem prieteni, nu duşmani!

MILESCU

Ba de prieteşug n-are încotro. îmi şade bine şi cu sabia, prinţule.

KORIBUT
(câtrâ ostaşi)

Puneţi-1 aice, în mijlocul odăii. *(Ostaşii pun jos cadavrul şi ies.)*

SCENA VIII

ACEIAŞI, FĂRĂ OSTAŞI

MILESCU
(zâmbind cu ironie)

Prinţule, ştii oare un lucru? Răposatul Timus nu îmbrăca niciodată cămaşa de fier... A te fereca atât de bine, nu e un semn de vitejie...

KORIBUT

Un om ca mine, boierule, s-ar înjosi dacă ar răspunde la toţi şi la toate... (Câfre *Rosanda.)* Acuma eşti a mea, Domniţă! Nici datoria cătrâ ţară, nici datoria câtrâ bârbat nu te mai împiedica a fi a mea...

ROSANDA
(descoperind faţa)

Te-nşeli, prinţule. Acum datoria mâ leagă cu trecutul şi cu viitorul. Sînt datoare a plânge pe mormântul lui Timus şi voi zâmbi lângă leagănul fiului meu. Sînt văduvă şi mumă!

KORIBUT

Dar voi fi eu tată copilului d[umi]tale.

ROSANDA
(cu amărăciune)

D[umnea]ta, tată copilului meu? D[umnea]ta, tata acelui nenorocit, al cărui părinte căzu mort din mâna d[umi]tale? Fiul meu nu mâ va vedea niciodată în braţele ucigaşului lui Timus.

KORIBUT
(făcând un pas spre Rosanda)

Dar aceasta nu se poate! Aceasta nu va fi! Eşti a mea, Rosando!

MILESCU
(cu un gest de ameninţare)

Mai încet, mai încet, viteazule cu cămaşa de fier! Miiescu nu glumeşte totdauna...

ROSANDA
(scoţând din sân un pumnar)

Ai ucis pe tată, prinţule, vei ucide şi pe muma copilului! încâ un pas, şi mâ vei vedea moartă lângă soţul meu!

(înaintează câtrâ cadavrul lui Timus şi îngenunchează.)

KORIBUT
(cu disperare)

Nici acum!

ACTUL V

COPILAŞn

(O florărie într-o mănăstire de maici de lângă Neamţ.)

SCENA I

MAICA OLIMPIADA, MAICA EULAMPIA
(stropind florile aşezate în oale)

OLIMPIADA

Auzit-ai, soro, ce se vorbeşte? O nouă hoţie!... Ieri noaptea... Dar nu uita a stropi floarea cea din fund...

EULAMPIA

Ei bine, zici câ ieri noaptea?...

OLIMPIADA

Cale de un ceas de-aicea, la armeanul Ceacâr... haiducii au spart uşile, au legat pe argaţi, au apucat pe bătrânul Ceacâr în aşternut şi l-au ars pe cărbuni pânâ ce le-a dat toţi banii; apoi l-au lâsat pe jumătate mort şi au pierit fără veste... Oamenii cârmuirii au sosit, dar prea târziu.

EULAMPIA

Ca totdauna.

OLIMPIADA

De-ar fi creştin, calea-valea; aş spune Domniţei, pentru ca să-1 ajute şi pe dânsul cu bani şi cu vorbe bune, dupâ cum a mai

ajutat pe atâţia alţii; dar e armean, soro, e pâgân, nu e creştin; măcar câ altfel se pare a nu fi om râu...

EULAMPIA

Bunătate de suflet mai este şi Domniţa! Mănăstirea noastră n-a pomenit încâ o aşa stariţâ. Numai un singur păcat...

OLIMPIADA
(întrerupând)

îi plac florile mai mult decât rugăciunea, şi florâria mai mult decât biserica...

EULAMPIA

Ş-apoi mai are încâ ceva, soro: nişte gânduri ciudate, de pe ceea lume. Aşa, de pildă, a făcut aici în mănăstire o şcoala pentru fete sărace.

OLIMPIADA

Ce nerozie!

EULAMPIA

Dupâ ce ne stoarce din puteri postul şi vegherea, mai avem o alta bătaie de cap cu copiii.

OLIMPIADA

Mai este ceva, soro. Zilele trecute mi-a spus câ *Sfânta Scriptură* nu învaţă pe cineva a fi bun român...

EULAMPIA

Ce nelegiuire!... Dar asta-i un eres!

OLIMPIADA

Şi nici atâta nu-i încâ tot. Mie nu-mi place deloc legătura Domniţei cu acea Saftâ: totdauna împreună, totdauna se sfătuiesc; nu este lucru curat!...

EULAMPIA

Apoi ai uitat încâ ceva, soro. Domniţa nu râde niciodată; niciodată nu vezi zâmbetul pe buzele ei; trebuie sâ-i fi zăcând pe cuget vreun mare păcat.

OLIMPIADA

Mai sînt multe, multe! Dar altfel este bună chiar ca un înger.

UN GLAS D-AFARÂ
(cântând)

Trece-un car cu patru boi,
Dupâ dânsul un ciocoi.
- Buna cale, mâi române!
- Mulţumim, ciocoi de câne!
- Mâi române, tu eşti beat!
- Latri, ciocoi gulerat,
Câ eu astăzi n-am mâncat!
Alelei pui de ciocoi!
De te-aş prinde la zăvoi,
Sâ-ţi dau măciuci sâ te moi,
De piele sâ te despoi!...

EULAMPIA
(cu spaimă)

Nu auzi, soro? Un cântec haiducesc!

OLIMPIADA

Nu te speria, Eu cunosc glasul. Este ciobanul Petre. Pesemne mâ cautâ pe mine ca sâ-mi spunâ ceva.

EULAMPIA

Cam de multe ori vorbeşti tu, soro, cu ciobanul Petre.

OLIMPIADA
(scoţând capul pe fereastră)

Vino! vino-ncoace, Petricâ.

SCENA II

ACEIAŞI, PETRE

PETRE
(către Olimpiada)

Mâicuţo! Aş vrea sâ-ţi spun ceva la ureche.

OLIMPIADA
(depârtându-se de Eulampia)

Ce? Spune.

PETRE
(încet)

Astăzi o sâ vă calce hoţii.

OLIMPIADA
(speriată)

Aleu! Vai mie!

PETRE

Nu te teme de nimic. Voi fi şi eu cu dânşii. Dar sâ taci din gură; nu spune nimănui...

OLIMPIADA

însă Domnița? Ce se va face cu.Domnița?

PETRE

O vom cununa. Iată totul.

OLIMPIADA

Dar spune-mi, spune-mi mai limpede...

PETRE

N-am timp... Mâ duc... *(Iese.)*

SCENA III

OLIMPIADA, EULAMPIA

EULAMPIA

Ei bine? Ce ți-a spus, soro?

OLIMPIADA

Nimic... Mâine ne va aduce urdă proaspătă.

EULAMPIA

Şi despre urdă ți-a şoptit el atâta la ureche?

OLIMPIADA

Lasă, soro! Aidem! Vine Domnița cu Safta... Sărmana Domniță! Sărmana...
(Ies amândouă.)

SCENA IV

ROSANDA, SAFTA

ROSANDA

Ştii tu, Safto, povestea despre Marioara?

SAFTA

Zâna pe care D[umne]zeu a pedepsit-o pentru că uitase florile ce-i fuseseră încredințate?

ROSANDA

Da, Safto. Ei bine, nu crezi tu, oare, că am fost vrednică şi eu de-a primi o asemenea pedeapsă? Sâ-mi uit eu florile mele! Sâ nu mâ mai gândesc la ele de atâta timp! Ani întregi! Eu, pentru care altădată singura fericire era de a le dezmierda cu dragoste, de-a mâ îmbăta cu mirosul lor, de-a mâ desfăta privind fețele lor cele strălucite!... Ş-apoi pentru toate aceste plăceri dumnezeieşti, ele nu cereau mult de la mine: o picătură de apă şi o rază de soare.

SAFTA

Ai avut alte griji, Domniță.

ROSANDA

Alte griji?.. Nu; am avut alte iubiri! Acuma însă am venit la pocăința; m-am întors la viața copilăriei mele; iubesc iarâşi numai florile... de când mi-am pierdut copilaşul, - o Dumnezeule! - care a fost şi el o floricica.

SAFTA

Nu-mi mai aduce aminte, Domnița. în locul acelui îngeraş, nu ți-ai adus, oare, zece copile romănce, pentru ca sâ le creşti aci sub ochii Măriei tale?...

ROSANDA

O, da! zece floricele, pe care abia le pot deosebi de florile din grădinița mea...

SAFTA

Dar ele vorbesc, simțesc, te binecuvântează...

ROSANDA

Le-am luat mici; le voi da țării mari, învățate a iubi țara, a se jertfi pentru țara, a pune țara mai presus de toate...

SAFTA

Și, la rândul lor, când le va veni timpul, vor creşte copiii lor pentru iubirea țărei...

ROSANDA

Dar ce fac acum puişorii mei?

SAFTA

Daca vrei sâ-i aduc...

SCENA V

ACEIAŞI, EULAMPIA

EULAMPIA

Maica starițâ! A sosit de la Iași un căpitan cu o scrisoare.

ROSANDA

Lasâ-1 sâ intre, maică. *(Eulampia iese.)*

SCENA VI

ACEIAŞI, TRANDAFIR

TRANDAFIR

Sâ trăieşti, M[âria] ta!

SAFTA

(aparte)

Trandafirul meu de altâdatâ a cam îmbătrânit.

ROSANDA

Bine ai venit, câpitane! Ce veste de la oraş?

TRANDAFIR

Apoi, de M[âria] ta! Veşti multe şi mărunte. Gheorghițâ Vodâ tot încâ mai domneşte, dar boierii au cam început a-l urî şi pe dânsul, dupâ obicei, şi cine ştie cum se va sfârşi. Jupanul spătar, voinic ca totdauna, a ştiut sâ se ia bine şi cu noua domnie. A ajuns mâna dreapta a Măriei sale. Nu ştiu însâ cât va ține. Se zice câ Poarta împărăției ar avea de gând sâ trimită domn de la Țarigrad iarâşi pe Vasile Vodă, tatăl M[âriei] tale.

SAFTA
(cu bucurie)

Ce bine ar fi! *(Aparte.)* Trandafirul meu e tot slobod la gurâ. Nu s-a schimbat câtu-i negru sub unghie...

ROSANDA

Alta ce se mai aude, căpitane?

TRANDAFIR

Pace bună, M[âria] ta. Dar uitasem câ nu pot sta mult la vorbă. Jupanul spătar m-a trimis câtrâ M[âria] ta cu o scrisoare.

Mi-a poruncit sâ zbor cu zborul gândului, câci peste o zi va pleca şi el într-a-[n]coace. Nu-i vina mea, dacă am fost silit a cam zăbovi pe drum. Mâ prinseră hoţii.

SAFTA

O, Doamne! De o bucată de vreme tot de hoţi se aude in toate zilele.

TRANDAFIR

S-au cam rărit oamenii cinstiţi, ce-i drept! Aşadar, mâ prinseră hoţii; m-am luptat şi eu, cum am putut, dar au fost mulţi, batâ-i mama pădurii; m-au despoiat, mi-au luat calul, mi-au luat punga; mi-ar fi luat şi hârtiile, sâ nu fi fost puse bine *(scoate o scrisoare din tureatca cizmei.)* A trebuit sâ merg pe jos o zi întreaga, până ce am dat de un sat; am cerut un cal de olac din porunca domnească, şi iatâ-mâ-s! *(Dă Rosandei scrisoarea.)*

ROSANDA

Du-te, dară, câpitane, de prânzeşte şi te mai odihneşte pânâ sâ-ţi dau răspuns.

TRANDAFIR

Mulţâmim M[ăriei] tale. Jupanul spătar nu mi-a spus ca sâ aştept răspunsul. Trebuie sâ plec îndată cu o poruncă la pârcălabul de la Neamţ. într-o clipă voi fi acolo. Dacă voi mai sta, mâ tem sâ nu întâlnesc în-drum pe jupanul spătar, şi atunci am păţit-o...

SAFTA

Dar îţi va fi foame, câpitane.

TRANDAFIR
(aparte)

A prins milă de mine, sărmana Sâfticâ. Cam târziu! *(Tare.)* Sâ fie atâta grije pe ţara Moldovei! Am la mine în sac un caşcaval şi o bucata de pâine; am în ploscă o măsură de vin... Sărut manile Măriei tale...

ROSANDA

Cale buna!

(Trandafir sărută mâna Rosandei, care-1 binecuvântează.)

SAFTA

Sâ te păzeşti de hoţi, câpitane *(îl însoţeşte până la uşâ).*

TRANDAFIR

Asta-i cam cu anevoie în ţara noastră! *(încet.)* Tot te mai gândeşti, Sâftico, la mine? Nici pânâ acum n-am învăţat greceşte. *(Iese.)*

SCENA VII

ROSANDA, SAFTA .

(Afară se aud clopote trăgând la biserică şi o cântare.)

UN GLAS
(d-a fară)

Omu-i ca o frunză, ce o vijelie
O rumpe ş-o duce... unde? cine ştie!

CORUL
(d-a fară)

Clopotul ne cheamă, maice şi surori,
Sâ uitam a lumii viscole şi nori!

ROSANDA
(privind la scrisoare fârâ a o deschide)

îmi tremura mâna, Safto.

UN GLAS

Omu-i o scânteie: numai o suflare
Poate sâ-1 prefacă în vâpaie mare!

CORUL

Clopotul ne cheamă, maice şi surori.
Sâ uităm a lumii viscole şi nori!

ROSANDA

Mâ turbura nu ştiu ce... o presimţire... o cobe rea...

UN GLAS

Omul este frunză, omul e scânteie!
Dar mult şi mai slabâ-i frageda femeie!

CORUL

Clopotul ne cheamă, maice şi surori,
Sâ uităm a lumii viscole şi nori!

ROSANDA

Fie ce va fi!... O, Doamne... o, Doamne, întâreşte-mâ!... *(Deschide scrisoarea şi citeşte.)* „Draga verişoarâ! îţi scriu pe scurt, câci mai mult ţi-oi spune din gură. Cred, căpitanul Trandafir nu va sosi la voi decât numai doară cu o zi înainte de mine. Mi-e dor sâ te văd. Scriu totodată la pârcălabii de la Neamţ, ca sâ vâ dea un ajutor de la pârcălâbie. Am primit ştiri sigure câ prinţul..." *(Scăpând scrisoarea din mână.)* Safto! Safto! Auzit-ai?... Prinţul este aice!... Nici chiar acest sfânt locaş nu mâ va apăra de el, oare, de ispitele lumii? Prinţul e aice! aice! Eram sâ-1 uit, îl uitasem, credeam că mâ va uita şi el pe mine! Dar, Safto, dânsul nu mâ uită! Tu vezi câ el tot mâ iubeşte!... îl iubesc, Safto!...

SAFTA

Domniţă, ce va zice lumea?...

ROSANDA

Lumea?... Lumea cea oarba... lumea cea pizmaşa... mâ va osândi, îşi va râde de mine, mâ va arăta cu degetul, va târî numele meu printr-un noroi de ocara... Dar ce sâ-i faci inimii, Safto?

SAFTA

Nu uita, Domniţă, câ eşti maică...

ROSANDA

Maică?... Eu sînt maică... Eu singură m-am înmormântat în această haină neagră!... Fiecare cuvânt, fiecare suspin, fiecare geamăt de iubire este o hula din gura mea!... dar ce sâ-i faci inimii, Safto?

SAFTA

Prinţul e ucigaşul lui Timus, Domniţă!

ROSANDA

Şi Timus a fost tată copilului meu! Şi copilul meu, copilaşul meu, mâ priveşte acuma din cer, fluturând cu aripioarele sale de înger, gata sâ arunce un grozav blestem pe capul nevrednicei sale mume!... Dar ce sâ faci inimii, Safto?

SAFTA

Te-ai luptat atâta, stăpâna mea; ai biruit iubirea în atâtea rânduri; mai luptâ-te, mai biruieştefo] încâ o dată!

ROSANDA

M-am luptat! Am biruit! Nu, Safto!... Iubirea nu se biruieşte! După fiecare lovire, ea se face mai tare, creşte, se inalţâ; iar nenorocitul ce a lovit-o şovaieşte. până ce, în sfârşit, uriaşul sugrumă pe pitic în braţele sale!... M-am luptat! Am biruit! Dar după fiecare luptă, după fiecare biruinţa, mâ simţeam mai slaba,

mai zdrobită, iar dragostea cea călcată în picioare se ridica mai mândră şi mai ameninţătoare!... M-am luptat! Am biruit! Dar cum de nu înţelegi tu, câ tocmai de aceea nu mâ mai pot lupta astâzi, nu mai pot birui!

SAFTA

Te vedeam atât de liniştita, scumpa mea Domniţa...

ROSANDA

Vulturul se opreşte în văzduh şi pare a fi liniştit când se pregăteşte a nâvâli asupra jertfei ce o ochise în vale. Marea tace şi pare a fi liniştita în apropierea furtunei! Pământul amuţeşte şi pare a fi liniştit în ajun de a-l zgudui cutremurul... Şi eu, Safto, am fost atât de liniştita! (Se *iasâ jos, căzând în apatie.)*

SCENA VIII

ACELEAŞI, EULAMPIA

EULAMPIA

Maica stariţâ!

ROSANDA
(repetând maşinal)

Stariţâ...

EULAMPIA

Soborul te aşteaptă în biserică...

ROSANDA
(maşinal)

Biserică...

EULAMPIA

Dar eşti turburată? Eşti schimbată la faţă!

ROSANDA
(tresărind)

Sînt schimbata la faţa?

EULAMPIA

Mâ sperii, maica stariţâ.

ROSANDA
(apucând-o de mână)

Femeie! Iubit-ai tu vreodată?

EULAMPIA
(cu *mirare)*

Ce întrebare...

ROSANDA

Şi ai fost iubită?

EULAMPIA

O, Doamne!...

ROSANDA

Şi ai gustat din cupa dragostei? Spune! spune!

EULAMPIA

Maica stariţâ...

ROSANDA

El te-a lăsat?... Ce-ţi pasă! Ţi-a râmas o aducere aminte a zilelor de fericire!... Ştii tu, oare, ce vrea sâ zicâ o aducere aminte?

SAFTA

Pentru mila lui Dumnezeu, stâpâneşte-te, Domniţa!

ROSANDA

Aducerea aminte este focul cel ce nu mai arde, dar te încălzeşte!... Eu n-am nici atâta, femeie! *(Punândmâna la cap.)* Capul mi se turbura... mâ apucă friguri... simt o flacără in pieptul meu... *(Cadepe divan.)*

SCENA IX

ACELEAŞI, OLIMPIADA

OLIMPIADA
(intrând iute)

Douăzeci de călăreţi sînt la poarta mânâstirii; cer s-o deschidem; ne ameninţă...

EULAMPIA
(frângându-şi mâinile)

Sînt hoţii! Sintem pierdute!

SAFTA

Domniţă!... Stăpâna mea!... Deşteaptâ-te! Ce facem? (Se *aude spargerea porţii.)*

EULAMPIA

Auziţi!... Ei sparg poarta! Vino, Olimpiado!... Vino, iute! Ei se apropie!

SAFTA

Nu ne lăsaţi, maicelor, pentru Dumnezeu!

EULAMPIA

Sâ ne urcăm in pod, Olimpiado!

KORIBUT
(d-afarâ)

Rosando! Rosando!

SCENA X

ACEIAŞI, KORIBUT

KORIBUT
(împingând uşa şi precipitându-se în odaie)

în sfârşit, vei fi a mea, Rosando, şi toate puterile pământului nu te vor smulge din braţele mele! Nu va fi zis câ un om ca mine n-a ştiut sâ înfrângâ piedicele! Nu te va scăpa această haina cernită, câci trebuie sâ fii a mea, Rosando!

SAFTA

Opreşte-te! Domniţa este mireasa lui Christos!

KORIBUT

Ea este logodnica mea mai-nainte de toate! Eu am suferit pentru dânsa..., am suferit privind-o pe sânul altuia! Am suferit

vâzându-mâ respins cu nepăsare, amăgit în aşteptările mele, azvârlit cu piciorul ca o jucărie! A venit şi rândul meu acuma. Eşti a mea, Rosando!...

SCENA XI

ACEIAŞI, MILESCU urmat de TRANDAFIR, FALCĂ şi BARBU

MILESCU
(intrând iute)

Uf! Uf! Bine câ n-am sosit prea târziu! De mult te pândesc eu, prinţule!

ROSANDA
(scuiându-se cu ochii rătăciţi şi privind în jur cu mirare)

Cine sînt oamenii aceştia?... Ce vor ei de la mine?... Lâsaţi-mâ în pace!... Eu iubesc pe prinţ... îl iubesc atât de mult!... Cine zice câ-s călugăriţa? ... Nu este adevărat! Eu sînt logodnică!... Nunta e gata *(Făcând un pas îndărăt cu spaimă.)* Timus!... Timus, fugi!... fugi, umbra grozavă!... *(Zâmbind.)* Copilaşul meu!...

MILESCU

Verişoarâ! Iubită verişoarâ! Vino[-ţi] în simţiri!

SAFTA

Nu te speria, stăpâna mea! *(Aparte.)* Sâ-ncerc... Poate s-o scape copilitele... *(Iese iute.)*

ROSANDA
(cu privirea pierdută în spaţiu, tot zâmbind)

Tu n-ai murit, copilaşul meu... Tu dormi... Ts! ts! sâ nu-l deşteptaţi...

KORIBUT
(cu amărăciune)

Nebună!... Nebună, şi tot nu-i a mea! *(Scoate pumnarul şi vrea sâ se străpungă.)*

MILESCU
(oprind mâna lui Koiibut)

Opreşte-te, omule! Trăieşte şi plânge! Unde ar fi dreptatea lui Dumnezeu, dacă o mişcare de cuţit ar putea sâ ne scape de durerile câinţei?

ROSANDA
(zâmbind)

Frunza verde de granatâ,
Viu din ţara depărtată,
Ca sâ-ţi aduc la picioare
O inima iubitoare,
Iubitoare,
Iubitoare,
Iubitoare...

KORIBUT
(cu disperare)

Cântecul meu!... O... aceasta e prea mult! Iubit de dânsa, s-o văz nebuna!... nebună!... *(Printr-o mişcare repede îşi înfige pumnarul in piept şi cade mort.)*

MILESCU

Mişelul! El nu ştia sâ sufere, pe când această femeie, acest înger, numai eu ştiu cât de cumplite i-au fost chinurile sale, şi totuşi ea le-a răbdat bârbâteşte. Bârbâteşte? Nu! Niciodată bărbatul nu se poate urca la înălţimea femeiei! A pârâsit-o mintea, mintea a pârâsit-o, da; însă nu inima!

SCENA XII

ACEIAŞI. FETIŢELE intrând cu SAFTA (cântă)

Copilaşii tăi te cheamă,
Mamă! mamă!
Tu a noastră eşti!
Fie-ţi viaţa tot senina
Şi-ntre raze de lumina
Sâ trâieşti,
Dându-ne cu mâna plină
Cugetele româneşti!...
Copilaşii tâi te cheamă,
Mamă! mamă!

ROSANDA
(începând a reveni la sine)

Copilaşii mei...

MILESCU

Cerul se îndură. Nebunia trece...

FETIŢELE
(cântă)

Copilaşii tâi te cheamă,
Mamă, mamă!...

ROSANDA
(cu duioşie)

Veniţi, veniţi!.

DIN PERIODICE

RĂPOSATUL POSTELNIC

TRAGEDIE ISTORICĂ ÎNTR-UN ACT

PERSOANELE

ŞE RPE, vel-postelnic, 60 ani
ILEANA, femeia Iui, 17 ani
IANCU MOTOC, orfan, crescut în casa Iui ŞARPE
PETRICÂ SPANCIOC
ARDELEANUL, vânător
CKIUCURUZOPULOS, făclier
SUCHINSÂNUSICHIN, ciubotar
FLORICA
APRODUL
ARMAŞUL
TRECĂTORUL I
TRECĂTORUL II '
GHIOAGĂ, cioban
IŢIC, jidov cămătar
CLOANŢA, precupeaţă
PAIAZZO, alchimist-doftor
MĂCIUCĂ, arcaş bătrân

"H6r| yap EÎ6OV TÎOAAQKIS Kai TOIJS oo^oij?
Aoyu jiârnv 6vrioKovTas' clQ ', otav oouou? '
-Aâwcnv auBis, EKiexinTiviai rcA.ov
20*0KAH2. 'HAcKîpa, \ 624

Il faul que je me irouvc â unc grandc consultation qui sc doit faire pour un homme qui mourut hier.
MOLIERE: ***inmşinairc.***
acte IV, sc. 1-I

Tragedia mea este istorica in acel înţeles câ ea reprezintă caracterul politic şi moral al unei epoce şi câ principalile sale personaje poarta nume reale.

Iancu Motoc apare în cronicele noastre[1], deja ca mare vornic de Ţara-de-Jos, in 1552; el răstoarnă pe Ştefan Vodâ Rareş, omoarâ pe Joldea Vodâ, întronează pe Alexandru Lâpuşneanul, îl alungă şi încununează pe Eraclide Despota, îl mâcelâ şi urcă pe scaun pe Ştefan Tomşa... se vede silit a fugi în Polonia şi moare descâpâţânat din porunca regelui Sigismund-August la Leopole, în 1564, păstrând până la minutul cel de pe urma neclintita şi sălbatica sa tărie de voie[2]. Tragedia mea il zugrăveşte tânăr şi înamorat; dar rodul se cunoaşte în germene: Motoc e tot Motoc! în cursul tragediei el glumeşte numai o data şi obiectul glumei e spânzurâtoarea, ei râde numai o dată şi obiectul râsului e crima!

Petru Spancioc şi Cosma Şerpe sunt personaje nominal-minte nu mai puţin istorice.

Letopiseţul Ureche vorbeşte despre dizgraţia şi pribegirea în străinătate a vel postelnicul Şerpe tocmai sub domnia lui Ştefan Vodâ cel Tânâr, în 1524. Uricele domneşti ni-1 arată în acest post deja sub Ştefan cel Mare. în tragedia mea el apare ca tipul boierului moldovean din suta a XV, mai-nainte de a se fi

' De asemenea, in actele oficiale polone şi in scrierile contimpurenilor străini: Orzechowski, Bielski, Isthuanffi, Sommer etc.

- Gratiani, *De Heraclide;* p. 351: „Mozucha, ferocis ac turbidi ingenii vir..."

format, la începutul secolului XVI, boierul „moţocian" aşa-zicând: ca Ioan Tăutul, ca Luca Cârje, ca vistiernicul Matieş şi alţii, - Şerpe e viclean în privirea străinilor, patriot şi credincios domniei în sânul ţărei, fârâ frică pe câmpul bătăliei, verde şi mărinimos în mijlocul familiei[1]. în tragedia mea, el ştie a ucide, dar numai din onoare; el ştie a ierta, dar numai cu dispreţ; suferinţele lui, fie morale, fie fizice, poarta o pecete eroica.

Spătarul Spancioc, tovarăşul tuturor crimelor vornicului Motoc, fu descâpâţânat o dată cu el în Leopole. în persoana lui voiam a deplânge plecările naturiminte bune corumpându-se sub pernicioasa înrâurire a epocei; o fire deschisă, voioasă, umoristica, inteligentă, căpătând din ce în ce mai mult nuanţa de cruzime, de desfrânare, de răutate, de vicleşug; nuanţe cari lesne pot deveni culori! în tragedia mea îl vedeţi apostrofând demoralizarea omenirei şi, totodată, recunoscând necesitatea unei aşa demoralizări; stigmatizând crima şi apoi scuzând-o; om de tranziţiune!

Celelalte caractere ale tragediei sunt copiate, de asemene, de pe natură; ele aparţinesc psihologiei, dacă nu istoriei proprii. A le analiza şi a le apreţui, las in sarcina criticilor. Judece ei dacă natura femeiească - voluptoasă, impresionabila, fricoasă, capabila de mari hotărâri ideale, însoţite de o mare debilitate reală, - daca această natură e nimerită în persoana doamnei Ilene. Judece ei, dacă există spirite amalgamate din [hjiperbole, fanfaronada, putinimitate, precum e vânătorul Ardeleanul. - fratele căpitanului Trasone din comedia lui Terenţiu, *Eunuchus*. Judece ei, dacă egoistmul vulgar e bine expres în Suchinsinusichin şi Chiucuruzopulos, don-juanismul brutal în Aprodul etc.

Scrierile mele asupra istoriei lui Petru Rareş, Ionaşcu Vodă, Despot, Petru cel Şchiop, îmi permit a mâ lăuda, fârâ a înfrânge perceptele modestiei, cum câ am studiat mult şi în adâncime soarta Moldovei din suta XVI. Ei bine! Acest studiu mi-a dezvâlit caracterul moldovenilor de atunci ca o monstruoasa adunătura de viţiuri! trădarea, omor[ul], dispreţul legăturilor sociale, ateismul ascuns sub masca toleranţei sau superstiţiunea înălţată la gradul fanatismului, precumpânirea

[1] Oarecari noţiuni despre caracterul lui Şerpe se afla in *Acta Tomiciana*.

egoismului, individualizarea iubirei de patrie, neruşinarea...! Sâ nu vâ miraţi, dar, dacă în tragedia mea postelnicul Şerpe e singur[ul] boier de treabă: numai el nu face parte din veacul XVT! numai el personifica timpul marelui Ştefan, timpul de aur al ţărei noastre. Arcaşul Măciucă este duplicatul lui Şerpe, într-o sferă mai de jos; aşa au fost acei ţărani, în fruntea câror eroul Moldovei învingea pe toţi megieşii demprejur. Ciobanul Ghioagă e încâ om de treaba; dar ciobanii au fost, sunt şi vor fi oameni de treabă pururea şi pretuttndejni], ca Eumen al *Odiseei!*

Corupţiunea moravurilor se iscase taman sub domnia lui Ştefan cel Tânăr. Acest fiiu al războinicului Bogdan cel Grozav se sui pe tron în vârsta de opt ani. Ţara începu a câdea in neorânduieli. Analistul povesteşte într-un mod foarte patetic despre fuga postelnicului Şerpe „de frica lui vodă"; despre tăierea hatmanului Arbure, „om ce crescuse [pe] Ştefan Vodâ pe palmele lui", despre tăierea lui Toader şi a lui Nichita, feciorii lui Arbure; despre scularea şi pedepsirea boierilor de la Roman, „întristaţi de vrăjmăşia lui vodâ"; despre moartea insului domnitor, „otrăvit de doamna sa". Actele contimpurene oficiale[1] aruncă o lumină şi mai mâhnitoare asupra acestor catastrofe. Ele arata, bunăoară, cum eroicul vornic Carabâţ, autorul strălucitei învingeri a tătarilor pe Prut în 1518, a trebuit sâ fugă în Ţara Munteneasca! cum oraşele ungare şi polone se împleau de bejenari moldoveni! cum aceşti bejenari intrigau râsturnarea domnitorului! etc. Aşadar, obiectul tragediei mele e ales dentr-una din cele mai tragice epoce ale istoriei noastre. Fost-am credincios spiritului timpului? Am vrut sâ fiu.

Pentru ca opul meu sâ oglindească în totul timpul şi localitatea în cestiune, am presărat ici-colo câte o aluziune la obiceiele nâciunare de atunci. în vechime, bunăoară, murind un moldovean, fie de orice treaptă, dendatâ rudele îl încâlţau cu papuci negri, îi puneau la cap un „toiag", adecă o lumânare de ceară, măsurata dupre statura răposatului; cumpărau câţiva cocoşi, simboliceşte meniţi a-i înlesni trecerea în împărăţia ceriului şi cari se remiteau din mână la mâna de la o margine a groapei la acea opusa. Unele din aceste obiceie s-au păstrat pân-acum oareunde prin sate. Cunoştinţa lor mi-a fost de mare folos în

[1] Mai cu seama *Acta Tomiciana*, din care s-ar putea extrage întreaga istorie a acestei triste domnii.

ocaziunea de faţa şi in privinţa etnografica, şi chiar în interesul curat dramatic: pe ele se bazează o scena, din care întreaga tragedie câştigă, precum veţi vedea, o mai deplina plasticitate.[1] Sa abordăm acuma o altă vâzutâ a scrierei mele. Ea este nu numai istorică, ci încâ, şi mai cu seamă, artistica, poetica (poezia poate fi fârâ versuri, precum şi versurile pot fi fârâ poezie). Schimbaţi titlul, prefaceţi numele persoanelor, strămutaţi acţiunea în America sau în Africa, modificând cevaşi pasajele prea locale; şi totuşi efectul dramatic va râmâne neatins, deşi se va pierde caracterul nâciunal. Ba chiar lăsaţi tragedia cum ea este, fârâ cât traducând-o într-o limbă străină; şi, dacă ea este o adevărata tragedie, dacă ea în adevăr răsfrânge patimele însuşite naturei omului (fie el moldovean sau fie brazilian); şi tot încâ, zic, ea va fi a[d]miratâ orişiunde; precum englezul a[d]mirâ scenele greceşti din Sofocle sau italianul scenele engleze din Shakespeare. Tragedia poate a nu fi istorică, dar ea nu poate a nu fi cosmopolita, ca orişicare arta.

Sunt prea departe de a alătura producerea mea cu ale lui Sofocle sau Shakespeare; dar pare-mi-se câ orişicine are drept de a fi disciplul lor, bun sau râu, imitator sau original. Insă. poate nescine a împăca aceşti doi genii atât de diferiţi? poate, oare, a fi ucenicul lui Shakespeare şi al lui Sofocle, totodată? Nimeni n-a încercat-o pân-acum; şi tocmai iată de ce nimeni nici are cuvânt de a afirma, cum câ pasul ar fi neposibil. Culoarea aibâ şi culoarea neagră sînt vederat contrare; dar unirea lor nu produce ea o nouă culoare, care nu e nici neagră, nici aibâ: culoarea cenuşie? De ce, dară, maniera tragica a lui Sofocle, acordata cu maniera tragică a lui Shakespeare n-ar da ea naştere unei maniere tragice speciale, unei maniere „cenuşii"? Profunda mea a[d]miraţiune pentru Sofocle nu mâ împiedică niciodată de a idolatra pe Shakespeare[2]: în fiecare din ei

[1] Pânâ şi şarlatanul Paiazzo nu e un tip născocit. Chiar la începutul sutei XVII, Joppecourt povesteşte despre domnul muntenesc Mihnea: „se ressouvim qu'un certain Italien faisant profession de predire Ies choses futures, luy avoir autrefois dit" etc. (p. 121).

[2] Patin: *Etudes sur Ies tragiques grecs; 2* ed., t. 1, p. 164, exclamă astfeli: „Homere! Shakespeare! genies de mente hauter. mais non de meme nature. desquels est egalement descendue l'inspiration, puissance et diverse; double cime, si on l'ose dire, du Parnasse dramatique."Eu pun, individualminte. numele lui Sofocle (Eschil şi Euripide fiind numai două nuan(e ale acestui geniu) acolo unde profesorul frâne întrebuinţează pe al lui [Hjomer.

vedeam unele apucături divine, „un pezzo del ciel caduto in terra", cum zicea Sanazaro, şi... m-am nevoit de a contopi divinul unuia cu al celuilalt!

Din Shakespare am luat mulţimea şi caracteristica varietate a persoanelor dramei, ceea ce lipsesc tragediei grece, în care locul lor ocupa corul, personaj colectiv imaginar şi nenatural.

Din Sofocle am luat simplicitarea intrigei, ce lipseşte tragediei modeme, în care evenimentul dramatic apare complicat prin mulţimea actelor; mulţime zadarnica, momentele tragice în natură fiind scurte şi trecătoare.

Din Shakespare am luat contrastul dentre sublim şi bufon, dentre plâns şi râs, - contrast care ne întâmpină la tot pasul in viaţa zilnica[1] şi care lipseşte tragediei antice, posomorâte de la început până la sfârşit.

Din Sofocle am luat *patosul (trădos* de la **Trdax--).** arta de a trăda prin cuvinte suferinţele fizice şi morale, mişcările eroice cari vizează câteodată momentaminte inima omului, - parte slaba în tragedia moderna.

Mâ tem ca introducerea sâ nu fie mai lungă decât însăşi tragedia; o las nesfârşita. Voi preveni, totuşi, drept încheiere, întrebarea ce mi se poate face câ adecă de ce am scris în proza şi nu în versuri? *Gotz von Berlichingen* şi *Esmont* ale lui Goethe, două capdopere, nu sînt scrise, oare, tot în proză? Versurile nu permit a reproduce o epocă istorică în toata sa simplicitate, de a înzestra persoanele dramei cu varietatea caracterelor şi limbajelor, de a face ca sâ dispară individualitatea autorului. Tragedia mea e nu numai în proză, ci încâ ea exclude orice neologisme, cel puţin în cuvinte, imitarea vechii sintaxe române fiind, din nenorocire, cu neputinţă.

[1]lată cuvintele lui Chateaubriand *(Essai sur la litterature anglaise):* „Shakespeare fait un grand usage des conlrastes; il aime â meler Ies divertissnments et ies acclamations de la joie â des pompes funebres et â des cris de douleur... qui ne reconnoit lâ toute la vie?"

Scena se petrece la Hârlău, in casa lui Şerpe, sub domnia Iui Ştefan cel Tânăr, in 1523. Un salon cu două fereşti la ulifâ, in fâta căror se vede, in dreapta, dughenită şi persoana făclierului Cbiucuruzopulos, in stânga - duehenița şi persoana ciubotarului Suchinsânusichin, unul topind la ceară, cellalt croind la piei.

SCENA I

IANCU MOTOC şi *PETRICĂ SPANCIOC (în odaie);*
CHIUCURUZOPULOS şi SUCHINSÂNUSICHIN *(in uliță)*

SPANCIOC

Pesemne, vânătoarea o sâ se prelungească pân'mâni. Sâ trăiască Mâria sa Vodâ!

MOTOC
(cu capul răzâmat pe mână, adâncit în gânduri)

Vezi bine.

SPANCIOC

D-aş vede-o bine, adecâte sâ ştiu câ postelnicul nu se va întoarce deseară, apoi, zău, parcă m-aş mai repezi la Marghiolita.

MOTOC

Vezi bine.

SPANCIOC

Of! n-o văd bine, sărmana fată, cam de un ceas.

MOTOC

Vezi bine.

SPANCIOC

Bre! eşti papagal.

MOTOC

Vezi bine.

SPANCIOC

Momițâ.

MOTOC

Vezi bine

SPANCIOC

Mâgar.

MOTOC

Cum?

SPANCIOC

Cum am zis.

MOTOC

Vezi bine.

SPANCIOC

O vad foarte bine.

MOTOC
(după o *pauza)*

Ziua se trece.

SPANCIOC
(imitând glasul lui Motoc)

Cu bună seamă.

MOTOC

Şi doamna Ileana nici că se-ntoarce.

SPANCIOC

Cu bună seamă.

MOTOC

S-ar fi dus la mâtuşă-sa.

SPANCIOC

Cu bună seamă.

MOTOC

Mai de un ceas.

SPANCIOC

Cu bună seamă.

MOTOC

Zici că de două?

SPANCIOC

Cu buna seamă.

MOTOC

Or fi.

SPANCIOC

Cu buna seamă.

MOTOC

Vântul suflă de la crivăţ.

SPANCIOC

Cu bună seama.

MOTOC

Poate sâ răcească.

SPANCIOC

Cu buna seamă.

MOTOC

Aşa-i?

SPANCIOC

Cu bună seamă.

MOTOC

Cu bună seamă?

SPANCIOC

Cu bună seamă.[1]

MOTOC
(trist)

Hm!

SPANCIOC

Ha, ha, ha!

[1]Aceasta scena prezintă o depărtată analogie comică (nu *psihologici)* cu următoarea din Plaut: *Rudens,* v. 1116-1132:

„DAEMONES: Eloquere et haec res obtigit de filia.
Eum rogato, ut relinquat alias res, et huc veniat.
TRACHALIO: Licet.
DAEMONES: Dicito daturum meam illi filiam uxorem.
TRACHALIO: Licet.
DAEMONES: Et patrem ejus me gnovisse; et mirii esse cognatum.
TRACHALIO: Licet.
DAEMONES: Sed propera.
TRACHALIO: Licet.
DAEMONES: Jam heic fac sit, coena ut curetur.
TRACHALIO: Licet.
DAEMONES: Omnian' licet?
TRACHALIO: Licet, sed sein' quid est, quod te volo? Quod promisisti ut memineris, hodie ut liber sim.
DAEMONES: Licet.
TRACHALIO: Fac ut exores Pleusidippum, ut me emittat manu.
DAEMONES: Licet.
TRACHALIO: Eu tua filia facito oret; facile exorabit.
DAEMONES: Licet.
TRACHILIO: Atque ut mirii Ampelisca nubat, ubi ego sim liber.
DAEMONES: Licet.
TRACHALIO: Atque ut gratum mihi beneficium factis experiar.
DAEMONES: Licet.
TRACHALIO: Omnian' licet?
DAEMONES: Licet: tibi rursum refero gratiam.
Sed propera ire in urbem actutum, et recipe te huc rursum.
TRACHALIO: Licet.
Jam heic ero: tu interribi adorna caeterum, quod opu' st.
DAEMONES: Licet.
TRACHALIO: Hercules istum infelicet cum sua licenția. Ita meas replevit aureis, quidquid memorabam, licet."

MOTOC
(cu mirare)

Ce este?

SPANCIOC

Ia nemica.

MOTOC
(cu dispreț)

Am înțeles!

SPANCIOC

O, preanțeleptule! De vreme ce poți înțelege chiar nemica, nemica toata, apoi cu cât mai vârtos trebuie sâ înțelegi ceva. Așadar, prostimea crede câ... Ai înțeles?

MOTOC

Urmează.

SPANCIOC

Câ ar fi un dobitoc, care nu moare... Ai înțeles?

MOTOC

Mai departe?

SPANCIOC

Și care, adecă dobitocul neumuritor, se cheamă... Ai înțeles?

MOTOC

Sfârșește!

SPANCIOC

Se cheamă „şerpe" *(Motoc se posomorâşte),* „şerpe", auzi? se cheamă ca şi boierul postelnic, bărbatul doamnei Ilene... Ai înțeles?

MOTOC

(iute)

N-am nevoie!

SPANCIOC

Şi dacă Şerpele, bărbatul Şerpoaicei, ar fi nemuritor...

MOTOC

(răstit)

Şi dacă?...

SPANCIOC

Apoi ai să păţeşti râu, ai sâ păţeşti cândva, Moţoace!

MOTOC

Am sâ păţesc?

SPANCIOC

Te-a prinde Şerpele.

MOTOC

M-a prinde?

SPANCIOC

Şi te-a ciomâgi.

MOTOC

Ciomâgi?

SPANCIOC

Şi ți-a rumpe coastele.

MOTOC

Rumpe coastele?

SPANCIOC

Şi ți-a tăie...

MOTOC

Mi-a tăie...?

SPANCIOC

Nasul şi urechile.

MOTOC

Urechile?

SPANCIOC

Şi vai de a ta...

MOTOC

De a mea... ?

SPANCIOC

Pu...?

MOTOC

Pu... ?

SPANCIOC

Tot nu pricepi?

MOTOC
(cu furie)

Pu? Pu?

SPANCIOC

Puicuță.

MOTOC

Puicuța?[1]

SPANCIOC

Vai de... doamna Ileana!

MOTOC
(aprins)

Ascultă, Petricâ!

[1] Amicul meu, V. Alexandrescu, jude altminteri foarte competinte, crede acest nevinovat dialog a fi indecinte. Cum i se vor părea, dară, unele cântece din *Faust* al lui Goethe, sau următorul dialog din Shakespeare, dentre o principesă franceză si profesoara sa de englezeşte *(King Henry V,* act. III, sc. 3): „KATHARINE: Comment appellez-vous le pied et la robe? ALICE: *De foot* (se citeşte „ful"), madame; et de *con.* KATHER1NE: *De foot* et *de con?* O, Seigneur Dicu! ces sont mots de son mauvais, corruplible, gros, et impudique, et non pour les dames d'honneur d'user. Je ne voudrois prononcer ces mots devant les seigneurs de France, pour tout le monde. 11 faut *de food* et *de con,* nerant-moins."

SPANCIOC

Ascult, Iancule.

MOTOC

De ți-s scumpe zilele...

SPANCIOC

Pe cinste, nopţile mi-s mai scumpe!

MOTOC

De nu vrei ca tatâ-tu sâ-şi plângă singurul fiu...

SPANCIOC

Nici el ştie de i-s sângur fiu; nici eu nu prea ştiu de mi-i sângur tată.

MOTOC

Apoi în veci sâ nu mai pomeneşti numele meu...

SPANCIOC

Alăturea cu al naibei?

MOTOC

Cu al doamnei Ilene!

SPANCIOC

Ți-am gâcit gândul.

MOTOC
(după o pauză)

Asculta, Şerpe!

SPANCIOC

Eu Şerpe?

MOTOC

Am greşit. Asculta dar, Spancioace.

SPANCIOC

Ascult, ascult. Moţoace.

MOTOC

Moartea ta nu mi-ar folosi.

SPANCIOC

A mea, nu, ce-i dreptul; dar a ta te-ar scăpa, poate, de mai mare râu.

MOTOC

Ajutorul tău va fi scump pentru mine.

SPANCIOC

Doreşti, dara, ca să-ţi deschid porţile raiului?

MOTOC

Nu fac taină, fiindcă ai ghicit însuţi împrejurările...

SPANCIOC

Ia urma, Iancule Moţoace! Iancule Moţoace, ia urma! Taina-ţi e nu numai a ta şi, deci, mai-nainte de a mi-o dezveli mie, cată sâ capeţi învoirea tovarăşei tale, pentru a mâ putea baga şi eu părtaş la cele ascunse ale voastre. Judecă sângur. Poţi

tu vinde moşia întreagă, când nu stăpâneşti *(gesticulând cu mâna),* în trupul ei, decât o biată râzâşie cu nedrept împresurată, un tufar, vro grunzuroasâ râpă, vro păcătoasa moară, vrun glodos iaz sau vro bucata de pământ, stârpită prin o îndelungata lucrare?[1]

MOTOC

Află câ iubesc pe Ileana şi câ sunt iubit. *(Spancioc face chip de a-şi astupa urechile.)* Spovâduirea sâmţirilor mele îmi va uşora durerea...

SPANCIOC

Nu te aud, nu... urmează.

MOTOC
(cu foc)

Dragostea noastră nu mai poate suferi vălul întunericului...

SPANCIOC

Nu ne potrivim: dragostea mea caută totdauna s-o învâlească întunericul... dar fugi cu dânsa... nu mâ năuci!

MOTOC

Sâ fugim? încotro fugi-vom? La Iaşi? La unguri? la nemţi? la tătari? la turci? la muscali? la munteni? la... Ia sârbi? Braţul lui Şerpe ne va ajunge peste noua mări şi nouă ţări. Totu-i

[1] Cu acest pasaj comic alâturez apostrofa tragica a lui Shakespeare din *King Lear, act. IV. scena 6:*

„Down from the waist they are centaurs
Though women all above:
But to the girdie to the gods inherit,
Beneath is all the fiends'; there's hell, there's darkness, there is the sulphurous pit, buming, scalding, stench, consumption; - Fye, fye, fue! pah, pah! Give me on ounce of civet, good apothecary, to sweeten my imagination."

degeaba! Ca postelnic, iatâ de douăzeci de ani, sub trei domni, toate trebile cu ţările străine se află pe seama lui; el face şi desface cu toţi megieşii Moldovei. Care e locul unde un nenorocit fugar s-ar putea ascunde de fermecătoarele sale mreji? Care e locul?

SPANCIOC

Dupâ ce te putuşi ascunde chiar în aşternutul lui?... Ducâ-vâ dracul la cazaci... dâ-mi buna pace!

MOTOC

La cazaci? Cazacii primesc voinici, iar nu muieri! La dânşii norodul se numără nu [după]* capete, nu [dupâ]* suflete, nu [după]* fumuri sau acoperişuri; ci dupâ săbii... [dupâ]* săbii! câte sunt săbiile, atâţia-s oameni! Pricep ceea ce vrei sâ-mi întâmpini, Petricâ. Lumea ştie câ nu sunt fricos. Ţara a vâzut cum din bătălia cu tătarii m-am întumat acasă cu şase sângeroase câpâţâni păgâne... Ei bine, Spancioaice; ei bine, cu toate astea... dar, cu toate acestea, războiul nu-mi place, crede-mâ! Pe sânul Ilenei aş vrea de acum înainte a mâ odihni în mijlocul liniştei...

SPANCIOC

Auzi, hoţul! sâ se odihnească tocmai în mijlocul cela... Moară Şerpe... mâ prea necăjeşti!

MOTOC

Taman la aceea, sufletele, gândeam şi eu! Sunt mai multe chipuri pentru a ne mântui de nesuferitul postelnic...

(Spancioc se scoală şi se aşează la fereastra din a dreaptă. Motoc se uită în toate părţile, işi freacă fruntea, se scoală şi se pune la fereastra din a stânga. Ambii privesc în tăcere în uliţă, unde se petrec următoarele:)

*** în text: „depre"** ***(n. ed.)***

SCENA II

Cei de mai-nainte şi TRECĂTORUL I (in uliţă)

TRECĂTORUL I
(intrând in uliţă şi apropiindu-se de dugheana ciubotarului)

Rusule!

SUCHINSÂNUSICHIN
(fără a se uita)

Ivan Osipa Stepanovasâna sin Suchinsânusichin.

TRECĂTORUL I

Fă-mi o pâreche de ciubote.

SUCHINSÂNUSICHIN

O pâreche?

TRECĂTORUL I

Doară nu o ciubotă desperecheată!

SUCHINSÂNUSICHIN

Ciubote?

TRECĂTORUL I

Ţi-i de mirare?

SUCHINSÂNUSICHIN

Zici ciubote?

TRECĂTORUL I

Mâi, văzutu-m-ai vreodată desculț, de te minunezi aşa?

SUCHINSÂNUSICHIN
(ridicând ochii şi ochindu-i de ia cap pân'la picioare)

Acum te văd; adecă nu câ te-aş vedea desculț, dar... un încălțat pentru ce sâ aibâ el nevoie de ciubote?

TRECĂTORUL I

Pogorî-te de ia măsura.

SUCHINSÂNUSICHIN

Sâ-ți fac papuci?

TRECĂTORUL I

Ce feli papuci! Ți-am spus ciubote.

SUCHINSÂNUSICHIN

Ciu-bo-te! De acelea nu pot.

TRECĂTORUL I

Cum sâ nu poți, batî-te cucul sâ te bată?

SUCHINSÂNUSICHIN

încalțe de ți-ar trebui papuci...

TRECĂTORUL I

Iarâşi cu papuci?

SUCHINSÂNUSICHIN

Papuci negri...

TRECĂTORUL I

Doar' nu-s mort, câpchiatule!

SUCHINSÂNUSICHIN

Păcat!

TRECĂTORUL I

Cum aşa?

SUCHINSÂNUSICHIN

Astâzi lucrez numai pentru cei morți.

TRECĂTORUL I

Stârnitu-s-a vro ciumă?

SUCHINSÂNUSICHIN

S-a stârnit vânătoarea domnească.

TRECĂTORUL I

Și-apoi?

SUCHINSÂNUSICHIN

Și-apoi vânâtorile domnești dau de hrana... țârei...

TRECĂTORUL I

Nu cumva ai fi făcând papuci pentru iepurii morți?

SUCHINSÂNUSICHIN

Mi le plătesc iepurii cei teferi.

TRECĂTORUL I
(depărtându-se)

Trăsnească-te trăsnetul să te trăsnească, veneticule!

SUCHINSÂNUSICHIN
(rencepând treaba)

S-a putea peste vro două zile.[1]

SCENA III

Cei din Scena I şi TRECĂTORUL II (în uliţa)

TRECĂTORUL II
(intrând în uliţa şi apropiindu-se de dugheana făclierului)

Bre, cum te cheamă, fâcliere?

CHIUCURUZOPULOS
(topind ceara într-un cazan)

Ca şi pe bunicul meu, împărat de la Ţarigrad.

[1] **Conversaţiunea dentre Trecătorul I şi Suchinsânusichin, dintre Trecătorul II şi Chiucuruzopulos, se încheie printr-un joc de cuvinte aproape ca în Moliere: *Le mariage force*, sc. 8:**
„SGANARELLE: *J'ai une grande inclination pour la fille.*
MARPHURIUS: Cela peut etre.
SGANARELLE: Le pere me l'a accordee.
MARPHURIUS: II se pourroit.
SGANARELLE: Mais, en l'epousant, je crains d'elre cocu.
MARPHURIUS: La chose est faisable...
SGANARELLE: Que me conseillez-vous de faire?
MARPHURIUS: Ce qu'il vous plaira.
SGANARELLE: J'enrage.
MARPHURIUS: Je m'en lave les mains.
SGANARELLE: *Au diable soit le vieux reveur!*
MARPHURIUS: *I1 sera ce qu'il pourra."*

TRECĂTORUL II

Poalâ-lungâ? Ca-câte-coaje?

CHIUCURUZOPULOS

Chiucuruzopulos.

TRECĂTORUL II

Aşadar, kirie Chiu... chiu...

CHIUCURUZOPULOS

Curu...

TRECĂTORUL II

Zopu... zopu...

CHIUCURUZOPULOS

Pulos.

TRECĂTORUL II

Tocmai! apoi, kirie, am trebuinţă de nişte lumânări de nuntă.

CHIUCURUZOPULOS

Cum ai zis?

TRECĂTORUL II

Nişte lumânări de nuntă.

CHIUCURUZOPULOS

Bine.

TRECĂTORUL II

Numaidecât pe mâni.

CHIUCURUZOPULOS

Cum ai zis?

TRECĂTORUL II

Pe mâni, lua-te-ar năbădaicele!

CHIUCURUZOPULOS

Aşa degrab nu se poate.

TRECĂTORUL II

Nu se poate să te ieie năbâdaicele?

CHIUCURUZOPULOS

Nu m-ai înțeles... Dacă ai vrea toiegi?

TRECĂTORUL II

Sâ te toiegesc...

CHIUCURUZOPULOS

Tot nu m-ai înțeles...? Toiegi de ceara...

TRECĂTORUL II

Muri-ţi-ar limba, prostule! Nu vezi câ-s viu?

CHIUCURUZOPULOS

îmi pare râu! Râu îmi pare!

TRECĂTORUL II

Cum?

CHIUCURUZOPULOS

Astăzi numai cei morţi mi-s stăpâni.

TRECĂTORUL II

O sâ-ţi plătesc.

CHIUCURUZOPULOS

Vrei lumânări de nunta?

TRECĂTORUL II

Mă mai întrebi?!

CHIUCURUZOPULOS

Lumânări denunţă... lumânări de nunta... nu fac! Cele de moarte îs mai scumpe, şi fiindcă Mâria sa a făcut o mare vânătoare.

TRECĂTORUL II

Ei bine!

CHIUCURUZOPULOS

Apoi va da D[umne]zeu de n-a fi fârâ ca sâ moara vro câţiva vânători...

TRECĂTORUL II

Te tocmeşti?

CHIUCURUZOPULOS

Sau prin cruzimea oamenilor, sau prin greşeala dobitoacelor.

TRECĂTORUL II
(depârtându-se)

Mânca-te-ar câinii, dihanie!

CHIUCURUZOPULOS

Poimâni, bucuros.

SCENA IV

Cei din scena I; FLORICA şi APRODUL (in uliţa)

FLORICA
(intrând iute, urmărita de Aprod)

Ce sâ fac, sărăcan de mine! Se leagă ca nâpasta! Şi-apoi ce vrai, ce-mi tot aţii drumul?

APRODUL

Ce vreau, mândruţă? Te faci câ nu ştii?

FLORICA

Parcă ţi-am spus câ-s fată mare...

APRODUL

Despre mărime vom vorbi mai pe urmă.

FLORICA

Sînt fecioară...

APRODUL

Mâ bucur! Cu atât mai bine!

FLORICA

Lasâ-mâ, te rog.

APRODUL

N-am ce-ţi face, nâtângo! Pupâ-mâ şi te las.

FLORICA

Niciodată.

APRODUL

Vra sâ zică, singură nu mâ laşi?

FLORICA

Ei fie, doar m-oi mântui! Ţine fruntea.

APRODUL

(sărutând-o in gură)

Fruntea-i domneasca, buzele-s a mele.

FLORICA

Acum şezi binişor!

APRODUL

Tocmai acum nu.

FLORICA

Dar ce mai vrei

APRODUL

Mâ duc la tine, cucuto.

FLORICA

Sâ dai peste bărbatul meu? *(Fuge.)*

APRODUL
(alergând dupâ ea)

D-apoi eşti fecioara cu bârbat?[1]

SCENA V

CEI DIN SCENA I

SUCHINSÂNUSICHIN

Halal de Florica!

CHIUCURUZOPULOS

O cunoşti, kirie ciubotare?

SUCGINSÂNUSICHIN

Ii o nevastă de la Huşi.

[1] **Aceaslă bucală este un ce în fcliul teatrului reprezimat în *Hamlel* al lut Shakespeare. sau in felul scenei primblitorilor din *Faust* al lui Goethe; o diaresiune strâns legată cu întregimea tragediei prin identitatea ideii şi servind spre a da acestei întregimi o fonnâ mai plastică şi un fond mai filosofic.**

CHIUCURUZOPULOS

îi adusă de departe... s-a stricat în drum!

SUCHINSÂNUSICHIN

A luat-o un negustor de aice...

CHIUCURUZOPULOS

Un nâtârâu de la Hârlâu!

SPANCIOC
(aruncând prin fereastră o monedă lui Chiucuruzopulos)

Ha, ha, ha! Ia banul, Grecule, şi strigâ-n gura mare câ-s doi nătărăi la Hârlâu! *(Către Motoc.)* Tu cunoşti pe cel al doilea. *(Motoc şede neclintit, acufundat in gânduri.)* O, lume, lume! Ori câ m[â] uit în stânga, sau câ privesc în dreapta, lumea-i tot aceea. Ce de mai ciubotari! Ce de mai făclieri! Ce de mai aprozi şi Florice! Numai copilul crede că omul nu doreşte moartea aproapelui său! Numai în ochii unui prunc sînt sfinte legaturile dentre părinţi şi fii, dentre soţi, dintre fraţi şi prieteni! Ai dreptate, Moţoace. De n-om fi tâlhari, alţii ne-or prada; de n-om fi hoţi, alţii ne vor ucide! Cei prădaţi şi cei ucişi sînt totdauna batjocura lumii! Deci, trebuie sâ fim tâlhari şi hoţi![1] *(Face semnul crucei.)* Iartâ-mâ, Doamne!

[1] **îmi amintesc următorul pasaj din tragedia lui Manzoni *Adelchi:* *aci IV, sc. 3:***
. . . . .Fedelta! Bello e con essa
Ogni destin, bello il morir. Chi'l dice?
Quegli per cui si muor. Ma l'universo
Seco il ripete ad una voce. e grida
Che, anco mendico e derelitto, il fido
Degno e d'onor piu che il fellon. tra gli agi
E gli amicu. Davver? Ma, s'egli e degno,
Perche e mendico e derelitto? E voi

SCENA VI

Cei din scena 1 şi ARDELEANUL (in odaie)

ARDELEANUL
(intrând repede)

Pot... uf... sâ mâ răsuflu!

SPANCIOC

Ridicâ-ţi cuşma din cap; te-i răsufla mai uşor. Capacu-i de prisos la o oală deşartă.

ARDELEANUL

Oala? Eu-s oala? O! furia, asemenea ursului, ca o botniţă, mâ năduşeşte, îmboldindu-m-a sparge, asemenea clonţului, ca un ou, temeliile pământului...

SPANCIOC

Fârâ glumă! Te-nâduşâ botniţa şi doreşti a-ţi sparge clonţul?

Che 1' ammirate, chi vi tien che in folia
Non accorriate a consolario, a fargli
Onor, le ingiurie della sorte iniqua...?

în Aristofan ne întâmpină ceva analog: IRoutO-V. 572-77.
.XEEVlTAOE. 'A'ăp oux rjixov *y* ' ou6_v **KÂauon**
|_r|âev xaCiTŢi *yc* **Kou.rioŢ|%**
oxiij <Ţr)T-îs TOOT' **avaTt.iBeiv TJu.âţ, (_s _cmv apxîvuv**
H£via JIAOUTOU
nEMA **Km** CTU *y' iXeyţcn* **u.' ourtu> owaoai rtcpi xouiou**
ăXXâ **rJpXuapEÎs Kai TtTcp.YÎC-'^**
XR Kai r^toţ cbei_YOuaî o'ârcavTC..''

ARDELEANUL

Pârul mi se zburleşte, ca codrul Her

SPANCIOC

Sub cuşmă?

ARDELEANUL

Sâ fi ascultând în ăst minut, plin de săgeţile mâniei, glasul sângelui, ce arde în pieptul meu, ca-n adâncimea munţilor, ţi-aş săpa o prăpastie în fundul sânului, mai mare decât lacul Brateşului, de s-ar îneca lumea toată...

SPANCIOC

Frunză verde buburuz! Lumea se-neacâ-n Brateş; Brateşu-i în sânul meu, glasul arde, sângele în adâncimea munţilor, un minut plin de săgeţi... nu te nâscuşi cumva de când duhul se purta pre deasupra apelor?

ARDELEANUL
(gesticulând)

Sâ te stâlcesc sau nu? Sâ te zdrobesc sau nu! Sâ te sfarm sau nu? Sâ te pisez sau nu? Sâ te frâng sau nu?

SPANCIOC
(inchinându-se ironic)

Milostiveşte-te.

MOTOC
(strânge pe Ardelean de braţ)

Spune ce-ai de spus sau du-te naibei.

ARDELEANUL

Linişteşte-te, linişteşte-te, linişteşte-te! Furia mea trece, precum ceriul se-nsenineazâ, după ce a vărsat şiroi de ploaie.[1]

SPANCIOC

Lâsând dupâ sine glodârie.

ARDELEANUL

Sloboade-mă. Nu mâ strânge, nu mâ strânge, frâţicâ, aşa de tare. D-ai şti câte vitejii neauzite şi nevăzute am făcut eu astăzi, de-ai şti; apoi ai da credere că braţul meu, braţul cel strâns, nu degeaba a ostenit, sfâşiind ca oaia, asemenea vulturului, trupul postelnicului *(Motoc face un pas înapoi)* intre picioarele unui zimbru, spre scăparea lui Vodâ, mai comos decât clopotniţa Sucevei şi mai nalt decât grădina domnească...

SPANCIOC

Ha, ha, ha!

MOTOC

Nenorocitule! Vorbeşte numai despre postelnic, sau, mâ jur pe Sfântul Nichita...

SPANCIOC

Care trage cu cleşte nasul lui Iscarioţchi.

MOTOC

De mi-i pomeni despre tine...

[1] **Zeul Mercur apare cu caracterul vânătorului nostru in comedia lui Aristofan, HXO-TOS" V. 1101-2, 1136-38; Mincinosul Dorante, in comedia lui Corneille, *Lc Menteur*, căpitanul Trasone în Terenţiu etc; dar limbajul Ardeleanului prezintă o confuziune de idei si de expresiuni care e de tot originală.**

ARDELEANUL

Ticăloşilor! Stricaţilor! Blestemaţilor! Mişeilor!...

MOTOC
(descingându-se)

Ian' sâ-1 spânzurăm, Spancioace!

SPANCIOC

Lasâ-1! îi afumat de viu!

ARDELEANUL

Eu sâ-mi tac numele? Sâ mi-1 tac tocmai eu? Sâ pomenesc despre mine?

MOTOC
(cu furie)

Turb!

SCENA VII

Cei *de mai-nainte şi GHIOAGĂ (în odaie)*

GHIOAGĂ
(intrând)

V-am adus o rea veste, boierilor. Postelnicul... *(Zărindpe Ardelean.)* D-apoi tu, muiere, ce faci aice?

ARDELEANUL

Sănătos, mulţâmim, bădiţă... *(Sepune deoparte.)*

GHIOAGĂ

întâmplarea a fost iată cum. Un zimbru, gonit de vânători, era sâ dea buzna peste Mâria sa Vodâ. Fricosul ista *(arătând la Ardelean),* care se afla alăture, cum a ochit-o, cum a rupt[-o] la fuga!

ARDELEANUL

Hi! hi! tare şăgalnic mai eşti, bâdiţâ!

GHIOAGĂ

Atunci postelnicul s-a aruncat orbiş, ca fulgerul, asupra fiarei... Halal de viteaz... l-am văzut sub picioarele zimbrului şi-am alergat în pripă sâ vâ dau de ştire.

SCENA VIII

Cei de mai-nainte şi IŢIC (in odaie)

IŢIC

(intrând şi plecându-se până la pământ)

Sărut dosul talpelor d[omniilor]-voastre.

SPANCIOC

Avem alte dosuri mai lesne de găsit.[1]

[1] **Următorul pasaj din Moliere *(Les precieuses ridicules:* sc. 12) este el mai decent?**
„MASCARILLE *(către o duducă):* Donnez-moi un peu votre main, et tâtez celui-ci; lâ, justement au derriere de la tete, y etes-vous?
MADELON: Oui, je sens quelque chose.
MASCARILLE: Cest un coup de mousquet que je recus la demiere campagne que j'ai faite.
JODELET *(decouvrant sa poitrine):* Voici un coup qui me perţa de part en part â l'auttaque de Gravelines.
MASCARILLE *(mcltanl la main sut le bouton de son haul-de-chausses):* Je vais vous montrer une furieuse plaie..."

IŢIC
(ridicând capul)

Of! prietenul meu a murit... of... a murit dator...

SCENA IX

Cei de mai-nainte şi CLOANŢA (in odaie)

CLOANŢA
(intrând)

Pentru răposatul, ca sâ treacâ-n împărăţia ceriului, mulţi cocoşi?

SPANCIOC

Fugi d-acole[a]; ai nimerit tot între cocoşi!

CHICURUZOPULOS
(arâtându-şi capul prin fereastra din stânga)

Am un toiag gata... măsura postelnicului!

SUCHINSÂNUSICHIN
(arâtându-şi capul din fereastra din dreaptă)

Am papuci negri gata... măsura postelnicului!

SCENA X

Cei de mai-nainte şi PAIAZZO (in odaie)

PAIAZZO
(intră gesticulând)

Am adus o băutură sculâtoare...

SPANCIOC

Nu pentru noi.

PAIAZZO

Piro-etero-hidro-cthono-fumo-vidogeticâ.

SPANCIOC

Adecă az-buchi-vede-glagol-dobrojiveticâ.

PAIAZZO

Mult-puternicâ pentru învierea morților...

MOTOC

(apucă pe Paiazzo de mijlocul trupului şi-l aruncă prin fereastra din stânga, peste capul lui Chiucuruzopulos, care strigă: Kirie eleison!)
Iaca ți-i învierea morților! Iaca ți-i învierea morților!

SPANCIOC

(apucă pe Ițic de mijlocul trupului şi-l aruncă prin fereastra din dreapta, peste capul lui Suchinsânusichin, care strigă: Gospodi pomilui!)
Iatâ-ți datoria!

(Ghioagă şi Cloanța fug pe uşâ, țipând: Omor! omor!)

ARDELEANUL
(cu mâna pe uşâ)

Şi pe mine mâ bateți? Şi pe mine? Mine?

SPANCIOC
(împingându-l afară)

D-a fi țara-n primejdie, o sâ te chemăm de olac, ca s-o scapi cu minciuni, precum se obişnuieşte. *(Se pune călare pe fereastră.)*

Şerpe a murit, murrrit! Veseleşte-te, Moțoace... aflând câ Vodâ a scăpat de perire... prin moartea postelnicului, a cărui faptă, mâ-nțelegi, a cărui faptă trebuie sâ împle de bucurie pe credincioasele slugi ale domniei... mai vârtos, mai vârrtos pe tine (sare *in uliță*). Mâ duc la Marghiolita mea. *(Dispare cântând:)*

Ştiți voi fata cum se ține?
Cu stafide şi alune,
Cu covrigi de la pitari
Şi cu vin de la crâşmi...[1]

SCENA XI

MOTOC (singur)

MOTOC
(Închizând fereştile şi incuind uşa din fund)

A lipsit nebunul! Nebun, nebun, nu-i vorbă; dar îi un nebun moldovean; şiret pân' şi-n nebuniile sale! Şi-apoi îi foarte desfrânat... fârâ frica lui D[umne]zeu... nu-i nici de o treabă! *(Se pune in mijlocul odăii, zâmbeşte şi-şi freacă manile.)* Bucurâ-te, Moțoace! Şerpe nu mai ființează, deşi mâna ta a râmas nescâldatâ-n sângele-i! Ar trebui să fac o capişte pentru înțeleptul zimbru, care a priceput câ viața postelnicului e de prisos în lume. De prisos! Ha, ha, ha! Acum îmi vine a râde şi mie! ceea ce mi se-ntâmplâ numai la Paşti! Ha! ha! ha! *(Se aşează pe scaun, intr-o poză măreață.)* Minunat lucru! O sâ linguşesc pe mitropolit, doară mi-a da voie de a mâ cununa mai degrab. Ileana-i nepoata hatmanului Arbure... Peste un an, cel mult peste doi... peste un an şi jumătate, voi fi rânduit vel-vistemic, o sâ-mi cumpăr şase moşii, două sute case de țigani; apoi

[1] **Pentru naivitate, compar acest cântec cu acel din Beaumarchais, *Le bărbier de Seviile,* act. III, sc. 5:**
„Veux-tu, ma Rosinette,
Faire emplette
Du roi des maris?
Je ne suiş point Tircis,
Mais le nuit, dans l'ombre,
Je vaux encos mon prix..."

voi râstuma pe domn, voi pune în scaun un alt vodâ, un vodâ din mâna mea, un vodâ care să asculte toate poruncele mele! După aceea mi-oi mai cumpăra zece moşii şi trei sute de case de ţigani[1]... *(Se scoală şi aruncă scaunul.)* Ţi s-a împlinit visul, Moţoace! Unde-i Ileana, ca sâ mâ vadâ cum sînt, nu cum am fost! D-acuma eşti a mea, a mea pentru totdauna, mândro copilă cu plete de aur *(păşeşte înspre uşă.)*

SCENA XII

MOTOC şi ILEANA

ILEANA
(intrând prin uşa lăturată)

A ta pentru totdeauna? Ochi-ţi strălucesc c-un foc neobicinuit...

MOTOC

Trădătorii ochi! Trebuie sâ mi-i scot, pentru ca tainicele urziri ale cugetului sâ nu străbată niciodată prin vicleana oglindă a inimei! Dar, vai! femeia are darul de a ghici cu simţul, ceea ce bărbatul poate sâ pătrundă numai cu mintea! *(Face un pas înapoi.)* Stai acole, Ileano! stâ[i] sâ te privesc pentru cea intâi[e] dată cu liniştita mulţumire a unui stâpân, nebântuit în drepturile sale! Sâ te privesc, fârâ a mâ sfii, fâr-a tremura... pentru tine! O, acum îmi pari o mie de ori mai frumoasa, mai drăgăstoasă, mai fermecătoare! Ce ochi... ce sprâncene... ce buze... şi aceste buze le-a sărutat un altul! Şi acest sân a adăpat pofta unui *(pune mâna pe sabie)...*

ILEANA

O, cât de mândru eşti acuma, Iancule! Lasă, lasă mâna pe sabie... un braţ înarmat aprinde dorul femeiei.[1]

MOTOC
(apropiindu-se şi punând mâna pe umărul Ilenei)

Iubito! de azi înainte sâ nu mai adu numele lui Şerpe; o sluga, care va cuteza sâ-l rostească înaintea mea, nu va mai rosti nici un alt cuvânt în viaţa... ieşit din gura ta, acest nume va fi-n stare sâ mâ turbe! O data pentru totdauna, el... el nu mai trăieşte.

ILEANA

Ucisu-l-ai?

MOTOC

Ce-ţi pasă?

[1] Dragostea lui Motoc e ca aceea a lui Iason din Corneille: *Medee*, acte 1, sc. I:
„Aussi je ne suiş pas de ces amants vulgaires;
J'accomode ma flamme au bien de mes affaires;
Et sous quelque climat que me jette le sort,
Par maxime d'Etat je me fais cet effort.
Nous voulant ă Lemnos rafraîchir dans la viile,
Qu'eussions-nous fait, Pollux, sans l'amour d'Hypsipile?
Et depuis â Colchos, que fit votre Jason,
Que cajoler Medee, et gagner la loison?...
Maintenant qu'un exil m'interdit ma patrie,
Creuse est le sujet de mon idolatrie;
Et j'ai trouve l'adresse en lui faisant la cour,
De relever mon sort sur Ies ailes d' Amour!"

[1] Volumnia astfeli se exprimă în Shakespeare, *Coriolan*, act. 1 sc. 3:
„VIRGILIA .... O, Jupiter, no blood!
VOLUMNIA: Away, you fool! it more becomes a man.
Than gilt his trophy; The breasts of Hecuba,
When she did suckle Hector, look'd not lovelier
Than Hector's forehead, when it spit forth blood
At Grecian swords' contending..."

ILEANA

Dar prepusul...? Judecata?

MOTOC

Ce-ţi pasa!

ILEANA

Osânda...?

MOTOC

Ce-ţi pasa![1]

ILEANA

(aruncându-se în braţele lui)

Cu tine nu-mi pasă de nemica! Fără tine... n-oi mai **fi!** Fără tine tot nu-mi pasa de nemic!

(S-aude în uliţa apropiindu-se şi apoi depărtându-se corul:)

Zimbrii-n coame învâliţi
Cerbii-n coame înfloriţi,
Umbla far' de teamă:
Vânâtorilor-copii!
La păduri mereu pustii
Buciumul vă cheamă! *(bis)*
Om de treabâ-ntr-un oraş
Giaba-şi caută lăcaş
Vicleni-i ciumă!

[1] Mândrul răspuns al lui Motoc aminteşte un pasaj din faimoasa tragedie a lui Niccolini, *Lodovico Sforza,* atto II, sc. IV:
„CALCO: Ma il tuo disegno...
MORO: Temcrario, che cerchi? il mio disegno.
Ailor si scopre che riman compito."

Cel vârtos pe cel slăbuţ
Cel deştept pe cel prostuţ
Vinde şi sugrumă! (fer)[1]

MOTOC

Cântecul vânătorilor domneşti. Vodâ se-ntoarce. Du-te în câmara-ţi, Ileano. Pregâteşte-te a plânge... a plânge din ochi, aşa-i obiceiul! Şi eu... şi eu încâ voi plânge!

ILEANA

Un cuvânt, Iancule!

MOTOC

Spune.

ILEANA

întorcându-mâ de la mătuşa mea, întâlnii pe mama Marghiolitei... aşa-i zic oamenii; alt nume nu-i cunosc; aceea care-mi tocmeşte slujnicele...

MOTOC

Spune-mi pe scurt.

[1] Această formă de vers, deşi nevulgarâ, totuşi nu e nouă la români. Mitropolitul Dosoftei scria în suta XVII:

„Cine face
Zid de pace,
Turnuri de frăţie,
Duce viaţa
Fârâ greaţă
'Ntr-a sa bogăţie!
Câ-i mai bună
De preunâ
Viaţa cea frăţească
Decât armă
Ce destramă
Oastea vitejească!"
***Ap.* Cipariu, *Analecte,* p. 253.**

ILEANA

Mai pe scurt... O, Iancule! Aş vrea sâ-nconjur: cuvântul e greu de rostit...

MOTOC

Ce are a face cu tine mârşava mama a ibovnicei lui Spancioc? Muiere fără nume, fiind far' cinste! Târâtura uliţelor, a cărei meserie e de a duce femei la bărbaţi şi bărbaţi la femei, stricând casele gospodarilor?

ILEANA

Vodă o trimisese la mine...

MOTOC

Vodâ!

ILEANA

Vodâ vra...

MOTOC

Nu sfârşeşte! nu sfârşeşte, Ileano! câci îmi vine a te străpunge, pentru ca sâ fii nici a mea, nici a altuia! Vodâ! O, vei avea a face cu mine... *(Cineva bate la uşa din fund.)*

ILEANA

Cine sâ fie? (Se *uita în uliţa prin geamul ferestrei.)* Strigoiul! aleu, Iancule! *(Cade leşinată în momentul când uşa se sparge sub o lovitură.)*

SCENA XIII

Cei de mai-nainte şi COSMA ŞERPE
(pe prag, cu mâna stângă legată)

ŞERPE

Glasul ei! striga: Iancule!

MOTOC
(făcând senmul crucii)

Piei, drace!

ŞERPE

Aa! sugarule!

MOTOC
(scuipându-1)

Piei, satano!

ŞERPE
(ştergându-şi faţa)

Ţi-a veni-ndatâ rândul, fecior de lele! *(Scoate pumnarul şi face un pas spre trupul Ilenei.)* O vezi? Nu eu, tu o ucizi! ^ *(Ridică pumnarul asupra Ilenei.)*

MOTOC
(se râpezeşte la el, înalţă sabia şi apoi o lasă in jos; iarâşi o ridică şi loveşte pe Şerpe în piept)

Fie ce-a fi.

---

[1] **Această acuzare c caractericeşte identică cu aceea din Euripide,** M n S ; **v.1361-70:**

.IA2QN. Kauxrj yE AUTTEÎ **terci** KKKCJV KOIVWVO<> *el*
MHAFJA Sădj'ioOt' AUEI **6'âAyoţ** TJV **oii pi] 'yycAţ.**
IAE. 'Q TEKva, unipos tis K-atcn,? Etaipoaie.
MHA. TraîScţ, *6 %* COAEOOE **naipcia** vooto.
IAD. Oujoi viv Tipii 6c^ia y ' d7i(JA-0-v_
MHA. Oi6 ' ouKET'sioi TOUTO **yâp oEfiti^Etai."**

ŞERPE

(căzând in creştet)

Sâ trăieşti, fiastre... Doamne, primeşte sufletul meu.

MOTOC

(cercând trupul lui Şerpe cu piciorul)

Trup... trup, nu stafie! Tu m-ai luat orfan, tu m-ai crescut, tu m-ai învăţat a purta arma... eu te-am ucis! *(îşi ascunde faţa in mâini.)*

SCENA XIV

Cei de mai-nain te şi MÂ CIUCĂ

MĂCIUCA

Mâria sa Vodă vrea să ştie despre starea sănătăţii... *(zăreşte trupul iui Şerpe şi al Ilenei).* Doi morţi!

MOTOC

Starea sănătăţii... hm! *(Arătând cu mâna trupul lui Şerpe.)* Vezi câtu-i de sânâtos! E roşu de sănătate! *(Către Ileana.)* Aşteaptâ-mă, dimonule meu! Nu mâ vei aştepta mult! Ceriul sau iadul, unul din doua, trebuie să mâ ajute! (*Vrea sâ iasâ.)*

MĂCIUCĂ

Stâi, hoţule! Nu vei ieşi de acole.

MOTOC

Şi cine m-a opri sâ ies?

MĂCIUCĂ

Eu.

MOTOC

Tu? Lipseşte, mojice! Mâna deprinsă a sfâşia leii nu se pogoară pe un pâcâtos de iepure! Două omoruri într-o zi, va fi prea mult! Dâ-mi drumul!

MĂCIUCĂ

Ia-1, daca poţi, boierule! Cearcă, daca poţi, virtutea mojicului![1] Un ucigaş de oameni nu e om: dar boier poate sâ fie! Eşti boier, şi cu toate astea nu-i fugi de aice! Sînt bătrân de zile, slab ca frunza, dar...

MOTOC

Eşti prea vorbăreţ! Ţi-e greu de trăit in lume? *(II intinde mort.)* Dracul mi-a venit în sprijin! Ce gând mântuitor! D-acum înainte nu mai am nevoie de a fugi! *(Pune sabia sa lângă Măciuca; se uită la sine.)* Nici o picătură de sânge! *(Deschide fereastra şi strigă.)* Arcaşul Măciucă a ucis pe vel-postelnicul Cosma Şerpe.

SCENA XV

Cei de mai-nainte, CHIUCURUZOPULOS. SUSCHINSÂNUSICHIN, FLORICA, APRODUL (in uliţă)

CHIUCURUZOPULOS

Arcaşul Măciucă a tăiat capul postelnicului.

SUSCHINSÂNUSICHIN

Arcaşul Măciucă a sugrumat pe postelnic cu toata casa!

[1] **Sunt departe de a fi *ţăranofil,* adecâ iubesc pe ţărani pentru câ ei sînt români, iar nu pentru ca sînt ţărani: aşadar, acest pasaj sâ nu se atribuie principiilor mele politice, ci unicamente studiului naturei umane. în Goethe. *Gotz v. Berlichingen,* act. 1, sc. 1:**

„WIRTH: Ei, sieh den vornehmen Herrn!

METZLER: Vomehm genung! Ein Bauer ist jederzeit so gut als ein Reiter und vielleichl so gut als ein Ritter. Es wird sich zeigen... "

FLORICA
(trecând repede)

Arcaşul Măciuca a ars de viu pe postelnic cu doamna şi slugile şi s-a făcut nevăzut.

APRODUL
(urmărind pe Fiorica)

Arcaşul Măciucă a înecat pe postelnic, a furat pe doamna sa şi a fugit la turci!

MAI MULTE GLASURI
(în uliţele învecinate)

Arcaşul Măciucă cu zece tovarăşi a spintecat pe postelnic, a spânzurat pe doamna sa...

MOTOC
(închizând fereastra)

Sunt curat înaintea oamenilor. Oameni! *(Ia pe Ileana în braţe şi iese repede, prin uşa lâturale.)*

SCENA XVI

ŞERPE (singur)

ŞERPE *(ridicând capul)*

Strigoiul... aleu, Iancule! piei, drace! piei, satano!... aceste cuvinte îmi sînt adânc săpate în inimă; dar de unde le-aş fi luat, - nu ştiu (*Vrea sâ se scoale şi se apucă de piept.)* Vai pieptul! o mie de ace... of! Unde-i zimbrul? Unde-i codrul? Unde-i Vodâ? *(Pune mâna pe frunte.)* Strigoiul... valeu, Iancule... Iancule... nu-mi aduc aminte! Cum sâ nu-mi aduc

aminte...? Zimbru-i oborât, mâna mi-i legată, hai acasă; t-aşteaptâ Ileana... O, Doamne! Ileana-Moţoc, Moţoc-Ileana, Moţoc-Ileana.:. văd totul! Trupul nu mâ mai doare! Durerea sufletului e prea mare, pentru ca sâ se simtă o zgârietură! Adevărul se descoperă înaintea ochilor mei în toata [a] sa golitate. Bat la uşâ; aud „strigoiul! aleu, Iancule" stric uşa; ea - leşinată; el alăture... cum a fost mai departe? Ucis-o-am? Zdrobitu-l-am! Ah, ranâ! Simt cum sângele se-ncheagâ pe trup şi fierul zalei se face piele! Mântuitorule! Acel Cosma Şerpe, pe care Ştefan cel Bătrân îl numea floarea voinicilor; acel Cosma Şerpe, al cârui singur numele fugârea sute de duşmani; acel Cosma Şerpe, al cârui braţ niciodată nu s-a sfiit de a lovi d-a dreptul zâmbrul, împăratul codrilor; acel Cosma Şerpe... azi îl înşeală o muiere, îl ucide un copil! Şi ce muiere? Soţia lui! Şi ce copil? Fiastrul sâul![1] O! sâ mâ vadă acum cineva... ei m-ar face baba! Mâ doare... mâ schingiuie... mă rumpe! Iadul avea-va el îndestule munci pentru pedepsirea unei astfel nedumnezeiri? Oamenii gâsi-vor ei vrednica osânda pentru o aşa fărădelege? încotro fugi-vor ticăiţii denaintea judecăţii omeneşti? denaintea râsplatei cereşti? Cum ascunde-vor ei fapta lor? Ard... pieptule! îndurâ-te... oh! mâ-nâduş... îngheţ! *(Se uită Împrejur şi zăreşte trupul lui Măciucă).* Ce vâd? Trâsnitu-l-a fulgerul? Râsplâtitu-l-a aşa curând mânia ceriului? *(Se târâie pânâ la Măciucă.)* Un arcaş! Un moşneag! îmi pierd minţile! Oare nu cumva... *(Se uită la sabia lui Măciucă.)* A! încep a înţelege. Morţii nu grâiesc; ei sunt vinovaţi! Adeseori ucisul se pare a fi ucigaş! Sârmano jertvă! Tu ai câzut pentru a şterge pata adevăratului hoţ! Lumea era sâ zică că tu mi-ai răpit viaţa; tu

[1] Şerpe se afla, ca om, aproape in aceeaşi poziţie în care vedem pe [HJercule. ca zeu, in *Trachinienele* lui Sofocle; durerile şi furia lui Hercule suni mai supranaturale, ale lui Şerpe mai pământene.Voi cita numai următorul pasagiu, Trach. v. 1058-63;

> **,Kou Tt-Oia** *Aoyyr* **rteâtâţ, ou6'6** Y'lY'')'
> **OTpaTos** *Fiyăv-wv.* oiiie **Orjpeios pia**
> oi)8' 'EAAâţ, *O\|JX' âykijdaoo%* **ou6' oonv** *iyd)*
> *yaXav* tcaOaipcov **j,Kopr**|v, *e&paoi* Ttto.
> yuvf] oi: 8f|Âu? oi-**oa** κουκ **avâpos 4>i3oiv,**
> **povn pe** of] KaOeîAr; **4**>aaYavou 6îxa.
> **nai../'**

care erai c-un picior în groapa! Numele tău, ajuns^cirat pânâ la bătrâneţe, era sâ fie afurisit în aducere-aminte! învechitele-ţi rămăşiţe erau sâ fie aruncate hrana corbilor! Numai bunul D[umne]zeu ar fi cunoscut curăţenia inimei tale! Asta mi-i mai uşor. *(Pleacă capul pe pieptul arcaşului.)*

SCENA XVII

ŞERPE şi SPANCIOC

SPANCIOC
(se *aude cântând in uliţă)*

Frunză verde de răchita!
Marghiolita mea iubită!
Sprâncele-ţi închinate
Gândurile-s [a] mele toate;
Ochi-ţi gemeni-cârbunei
Ard, uitându-se-n ai mei;
Al guriţei tale rai
Soarele-i al meu de mai;
Ale tale negre plete
Striga: „Vino-ncoaci, băiete,
Câ-n umbraticul meu cort
Hazuri mii ascunse port!"
Trupuşoru-ţi mic şi sprinten,
Pentru mine-i chiar un pinten,
Ce mâ-npinge la păcat,
La păcat de sărutat,
De tot beau făr'sâ mâ-mbat!....

(Intrând.) Ba m-am îmbătat; n-am ce zice! M-am îmbătat pentru uşurarea sufletului răposatului Şerpe, blago, blago... go... gosloveascâ-[1] toţi sfinţii! *(Zărind trupurile.)* Brrr! un ţintirim! N-am ce zice! Morţii sunt culcaţi unul pe altul... prin urmare, aşadar fâră-ndoialâ, morţii fiind culcaţi unul pe altul, am nimerit în rai. Pe cine sâ mă culc oare? Ce prost sunt! ce go... go... gogoman! N-am ce zice! Sâ intru eu în rai fârâ

Margo... go.. .go... golita mea' Bre! d-apoi mai năzuieşte cineva *(Se uită la uşă.)*

SCENA XVIII

Cei de mai-nainte şi ARMAŞUL

ARMAŞUL

Viu cu porunca Mâriei sale, lui Vodâ.

SPANCIOC

Poruncele domneşti, auzi, nâtârâule, nu se primesc în rai.

ARMAŞUL

Arcaşul Măciuca a omorât pe boierul postelnic.

SPANCIOC

Mâi! Tu eşti beat! Eşti beaat cumsecade!

ARMAŞUL

Mâria sa mi-a poruncit de a aduce la curtea domneasca pe soţia răposatului, doamna Ileana.

SPANCIOC

Hi! hi! Bun gust are Mâria sa! n-am ce zice!

[1] Veselul, dar bietul Spancioc are o altă idee decât veselul, dar treazul Filip, din semitragedia d[omnu]lui Bolintineanu, *Sorin:*
„In viaţa ce-o sâ vie, ca-n viaţa trecătoare
Cât pentru mine, frate, tot vesel am a fi.
Tot ce mâ neodihneşte. e temerea cea mare
Ce am să nu mâ puie in raiul cel ceresc,
Sâ stau cu umbre triste, ca tine, o Spâtare!
Şi iatâ unul însâ cu care sâ glumesc..."

ŞERPE

(se ridica repede; Spancioc şi Armaşul retrogradează, făcând cruci)

Pe Motoc l-am îmbrăţişat *(Motoc, fără a Fi vâzut de ceilalţi, apare la uşa lăturale, purtând in braţe trupul Ilenei)* şi el m-a ucis; lui Vodâ i-am scăpat viaţa şi el... Doamna Ileana nu este a mea[1]; s-o ia Vodâ de Ia Motoc!

SPANCIOC

Mai ştiu eu de unde va lua-o!

SCENA XIX

Cei de mai-nainte, MOTOC şi ILEANA (moartă)

MOTOC

(înaintând)

S-o ia de la mormânt; ea a murit de spaimă!

ŞERPE

(către *Motoc)*

Tu! Apropie-te; uitâ-te drept în ochii mei... aşa... nu te ucid ochii mei?

MOTOC

(plecând capul)

D-ai fi tu sabie, Postelnice, - te-aş privi drept în faţă!

SPANCIOC

(făcând din mână)

Sunt bieţi, sunt prâpă... pă... pâdiţi cu toţii! N-am ce zice!

(în uliţă s-aude din depărtare o muzică de nuntă.)

[1] **Şerpe pronunţă cu sânge rece ceea ce Othelo, în Shakespeare, act. V, sc. 2, rosteşte cu furie: „My wife! My wife! what wiufe! I have no wife!" Caracterele şi puseciunile sînt diferite.**

SCENETE, DIALOGURI

ISTORIA MODERNĂ A PATRIOŢILOR ROMÂNI ALCĂTUITĂ DUPĂ DOCUMENTELE ŞI ACTELE OFICIALE CUPRINSE ÎN COLOANELE RĂPOSATEI „GAZETA DE MOLDAVIA"

PERIODUL I

Intrarea ruşilor cea de pe urmă în ţară

- Bună ziua, vere Gurluescu.
- Vrei sâ zici Gurluescovici.
- Cum aşa? *covici!...*
- Ce gogoman *celovek* mai eşti, vere Urechescu....
- Da' n-ai citit *Agaftangbel?...*
- Ba l-am cetit, dar ce are a face?
- Cum ce are a face?... Vezi bine câ are a face? „un neam *plâveţ* va veni, când sângele va ajunge la gleznele luptătorilor şi va birui etc, etc."
- Ei, şi...
- Ei, şi acest neam nu-1 vezi câ e „naş brat"?
- Ba câ sâ zici! ... Dar bine, ce are a face *„naş braţ"* cu *covici* de la coada poreclei tale?...
- O, *bezumnii celovekl* Nu pricepi?
- Cât îi negru sub unghie...
- Halal *patriot ce* mai eşti!... Dar nu ştii tu vorba ceea *„capul plecat nu-1 prinde sabia?"* Ei bine, *covici* aninat la coada

numelui, astăzi, înlocuieşte *capul plecat...* Dovadă îmi este *spătăria ce* am câştigat cu el... şi slujbuliţa.

- Ce fel! te închini la *străinii ce* apasă ţara şi vrei sâ zici câ faci un lucru *patriotic?*

- *Otcin horoşo:* Din ce în ce mai tont. Sâ ştii câ am fâcut o faptă *patriotică* lungindu-mi numele, cerând *spătăria* şi vrând *slujbuliţa...* Eu mi-am jertfit numele ca sâ pot *căpăta* mijlocul de a fi folositor *patriei.* Nu-i mai bine sâ ocârmuim ţara noi, *adevăraţii români,* decât *râzvrâtindu-ne* cu toţii sâ ne cârmuiască cu totul străinii?...

- Adevărat grâieşti, *spâtare Gurluescovici...* Sâ ştii câ de astăzi mâ botez şi eu *Urechescovici...*

- Vivat *patria (in sine:* şi slujbuliţa)...

- Vivat *patria* (Gurluescu are acum faetoane şi bani)!...

PERIODUL II

De la bătălia de la Olteniţa până la intrarea oştilor nemţeşti

- Ce văd, mucenica Pantelimoane!

- Oare nu visez, sfinte Axinte!

- Prietenul *Gurluescovici?*

- Vrei sâ zici *Gurluescu.*

- Ce mai faci, vere *Urechescovici?*

- Vrei sâ zici *Urechescul...*

- Şi tu? - Şi tu?

AMÂNDOI: A! înţeleg...

GURLUESCU: Ticălosul, afurisitul, procletul cel de *Agaftanghel...* ne-a înşelat.

- Eşti vornic?

- Ai fost ministru! Dar acum...

-Acum? Oh, blestematul, afurisitul, procletul de *Agaftanghel!...*

- Ei bine! Unde voieşti sâ ajungi cu blestemurile? Ai umblat după vomicie, ai câpâtat-o; împlinească-se ori ba cele zise de *Agaftanghel,* ce-ţi pasa?

- Ce-mi pasă? Auzi, da' parca eu dupâ vornicie am umblat? da' acuşi era sâ zic o vorbă...

- Asta ai cerut cu toate aceste de la...

- Am cerut adevărat, dar cu gândul câ biruind neamul cel plâveţ, mulţumită prieteşugului ce aş fi fost legat cu dânsul, cerându-i vomicia, voi putea face bine ţării mele...

- Eu nu mai zic nimica... Am umblat dupâ minister numai şi numai doară voi putea lucra pentru ridicarea patriei. Oh!

- Bietul *Urechescov...*

- *... chescu, Urechescul*

- Curios lucru, da' ce ţi-ai şters pe *covici?*

- Dar tu?

- Sâ nu vorbim copilăreşte, mâi frate; nu-ţi miroase câ *demagogii* cei cu *eseu* încep a zbârnâi de când *naş brat* a ieşit din ţara?...

- Dar; ş-apoi *eseu* este român, *eseu* nu va lăsa pe *covici* la minister.

- Va să zică să ne râzbotezâm în *eseu.*

- Sâ râstumăm *oborocul de covici* sub care ne oploşisem mai deunăzi.

GURLUESCU *(depârtându-se):* Voi şi logofăt mare!...

URECHESCU *(idem)* Voi rămânea ministru... Domnia este la un pas de lângă minister... N-ar fi prea de minune!...

PERIODUL III

Ocupaţiunea austriacă

- Merg râu trebile, râu de tot, frate Urechescu.

- Toate-s răsturnate, toate merg anapoda, frate Gurluescu.

- Prâpâdenie, prâpâdenie!

- Prâpâdenie!

- Ţara e îngenuncheata, ocupaţiile streine nu se mai curmă! Muscalii de-abia au ieşit şi austriacii au năpădit...

- Trebuie sâ câutâm chipuri de a scăpa biata ţară!

GURLUESCU *(zărind o persoană ce vine spre dânşii):* Nu mâ înşel! Ian vezi, frate Urechescu, nu-i vornic *Neunescu?*

- Ba tocmai el, Neunescovici pe vremea...

- Ah! nu-mi mai împrospăta durerea! Sâ videm ce va zice şi el de trebile ţării.

URECHESCU *(către Neunescu):* Bine te întâlnirăm, vomice Neunescovici.

NEUNESCU *(iute):* Boierule, nu mâ numesc aşa.

GURLUESCU: A da, ai dreptate... Ei bine, ce mai zici de nevoile ţării, frate Neunescu?

NEUNESCU *(şi mai iute):* Boierule, nu mâ chem aşa!

URECHESCU şi GURLUESCU: Dec, cum naiba te-ai mai botezat. Neunescovici, nu; Neunescu, nici atâta.

- Dar Neuneskenberg?
- Neunes...
- Kenberg! Ce-i de minune?
- A! nu, ce-i dreptul, nimic nu-i de minune cu oamenii isteţi, dar oricum râzbotezarea asta nu o pricep.

NEUNESCU: Cetit-aţi *Agftanghelul?*

- De l-am cetit? Oh, pierde-i-sar numele de pe lumea aceasta.

NEUNESCU: Sunteţi nebuni sau proşti?

AMÂNDOI: Cum, poate câ vrei sâ zici câ *Agaftanghelui* nu ne-a pierdut, spunându-ne câ neamul cel plâveţ?...

- Ei bine ce, poate c-a spus minciuni? Dar de unde ştiţi câ neamul cel plâveţ nu va ieşi biruitor?...
- Se vede câ n-ai cetit buletinele de bătălie, frate Neuneskenberg.
- Ba, ca şi Dvs. Da' numai un neam este pe lume plâveţ? Oare nemţii...

AMÂNDOI (rufe): Ba ca sâ zici. Da! şi ei sunt un neam plâveţ.

- înţelegeţi acu, de ce mă chem Neuneskenberg.
- Aşa. Dar bine, - patriotismul?...

NEUNESKENBERG: De umblu sâ mâ îmbunez cu neamul plâveţ nu-i pentru interesul patriei?

URECHESCU: Ce-i dreptul, dar câpâta-vei vreo slujba?

- Slujbă?... Ce ageamii!... Nu zici minister?...

GURLUESCU: Dar fi-vei curând înaintat în cin?

- înaintat!... curând?... Ei apoi, pe legea mea, sunteţi de tot ageamii... sunt de ieri aşiş logofăt.

GURLUESCU *(depărtându-se):* Ştii câ nu prea sună râu? Gurlueskenberg... Vornicul Gurlueskenberg. Hei! ministeria... ş-apoi domnia!

URECHESCU *(idem):* Voi recăpăta ministerul... Vreau sâ scap ţara... Excelenţa sa Urecheskenberg. Poate câ m-oi face şi baron...

PERIODUL IV

Convenţiunea din 7 (19) august

Cetiţi ziarul „Patria" în toate numerele sale!

Cetiţi ziarul „Constituţionalul" in toate numerele sale!

Cetiţi broşura *Jos masca!* în toate filele sale!

Cetiţi *Protestatiunea* boierilor de la **1** noiembrie şi de toate zilele etc, etc, etc.

COALIŢIUNEA

Un mister politic in câteva scene

SCENA I

(Sala Camerei. în stânga - un şir de schelete, în dreapta - un şir de balonurî)

BERLICOCO
(în stânga)

Confraţilor! voi, cari sunteţi cu mine făcliile Partidului Naţional! Vâ întreb, ce este despotismul? Despotismul este când guvernul merge înainte fără a consulta naţiunea, naţiunea întreagă. Ei bine! vă mai întreb acuma, oare guvernul nostru n-a căzut el în extremutatea cea mai de pe urmă a despotismului, de vreme ce cutează a lucra fără noi; luaţi bine seama: fârâ noi cari suntem capi ai Partidului Naţional şi, prin urmare, naţiunea întreaga. Oricine n-a pierdut cu desăvârşire cele două aţe conducătoare ale vieţii politice, adică lumina internă şi voinţa externă; oricine va recunoaşte câ naţiunea e pe marginea pieirii!

MAI MULTE VOCI DIN STÂNGA

Aşa e! Bravo, Berlicoco! aşa e! sâ trăiască Berlicoco! aşa e! urra Berlicoco!

MEFISTOFELES
(in dreapta)

Convenţiunea, boieri d-voastrâ, a stabilit o dată pentru totdauna, până la judecata cea de pe urmă, câ noi şi numai noi suntem ţara, ca unii ce reprezintâm pământul, adică *terra.* Mai repet, şi nu voi conteni a repeta, câ tot ce nu e *noi,* nu e nimic; căci Convenţiunea fiind o lege, singuri *noi* suntem legali, iară orice nu e *noi,* nu e legal şi trebuieşte oprit. Iatâ baza, boieri d-voastrâ, pe care mâ urc pentru a acuza un guvem ce a îndrăznit sâ respingă legea rurala, şi se pregăteşte, precum totul arata, a mai schimba şi pe acea electorală; două legi bune pentru noi, şi, prin urmare, bune pentru ţară, fiindcă ţara suntem noi şi nimene altul! Respingând şi schimbând unele aşa legi, guvernul... da, nu mâ sfiesc a o zice, guvernul lucrează contra noastră şi deci - contra ţârii! Contra ţârii, boieri d-voastrâ!

MAI MULTE VOCI DIN DREAPTA

Aşa e! Bravo Mefistofeles! aşa e! sâ triască Mefistofeîes! aşa e! urra Mefistofeles!

(Toţi se retrag, afara de doi din public: un lacheu în livrea şi un lacheu sans-cullotte.)

LIVREA

Ştii, domnule, câ n-am înţeles deloc ce a vorbit Berlicoco al *vostru.*

SANS-CULLOTTE

Pentru că n-ai voit a te lumina, cocoane! Berlicoco a dovedit câ doua şi cu două fac patru, câ naţiunea poate fi fericită numai cu Berlicoco în guvern. Dară lâmureşte-mâ mai bine despre ce a descântat Mestofeles *al vostru:* nu l-am putut pricepe!

LIVREA

Te-a orbit spiritul de partidă, domnule. Mefistofeles a demonstrat într-un chip pipăit câ un guvern constituţional nu poate fac alta, decât ce-i poruncim noi, boierii.

SANS-CULLOTTE

Mefistofeles e absurd!

LIVREA

Berlicoco e smintit!

SANS-CULLOTTE

Ia seama cu cine vorbeşti!

LIVREA

Mârgineşte-te, mojicule!

(Se apucă la bătaie.)

SCENA II

(Odaia lui Berlicoco. O mulţime de oale cu flori şi puţine cărţi.)

MEFISTOFELES
(intrând)

Salutare capului partidului anticonservator!

BERLICOCO

(strângându-i mâna)

Salutare capului partidului antiprogresist!

MEFISTOFELES

Să aruncăm la o parte aceste triste numiri de partide! A sosit timpul sâ ne unim frăţeşte toate forţele noastre contra unui duşman comun. Am venit anume sâ-ţi propui de a forma o Coaliţiune pentru scăparea patriei din periclele ce o ameninţa. M-am consultat cu toţi ai mei... *A propos!* un om ca d-ta sâ nu aibâ măcar o casă, o bina, un unghiuşor al sâu?

BERLICOCO

O, Luminarea voastră! toata viaţa mea a fost un şir de sacrificii dezinteresate pentru binele naţiunii!

MEFISTOFELES

O ştiu, şi cine n-o ştie! Ai prea multe merite, domnule, în ochii ţârii, care catâ sâ fie recunoscătoare. Am otârât cu toţii ca sâ-ţi cumpăram un ceva demn de un patriot ca dumneata.

BERLICOCO

Sunteţi prea bun, principe!

MEFISTOFELES

Dara sâ revenim la vorba noastră. Guvernul actual a călcat Constituţiunea, Legalitatea, Reprezentaţiunea ţârii, toate garanţiile ordinii: a compromis viitorul României!

BERLICOCO

A neglijat serviciile noastre...

MEFISTOFELES

Şi mai cu seama a ameninţat proprietatea! Aşadarâ, el trebuie sâ cada, acest guvern sacrilegiu care nu s-a stânjenit a-şi închipui câ boierii nu sunt ţara! înţelegi acuma scopul Coaliţiunei? *Â propos.* Am auzit câ te afli foarte strâmtorit? câ ai avea nevoie de bani?

BERLICOCO

O bagatelă. Luminarea voastră. Aş avea trebuinţă de vreo mie de galbini, numai o mie pentru a...

MEFISTOFELES

Lasă! n-aibi grijă. îmi pare râu că nu te pot servi eu însumi cel puţin *pour le moment,* dară crede-mâ câ voi vorbi cu scumpul meu amic, Alteţa sa B-fS-p şi nu mâ îndoiesc...

BERLICOCO

Ţinta Coaliţiunii nu poate fi decât salvarea României. Am apreţuit deplin forţa argumentelor ce mi-aţi desfăşurat... în perspectiva. Mâna voastră, principe: tractatul e încheiat!

MEFISTOFELES
(dându-i mâna)

Răsturnarea? aşa?

BERLICOCO
(zâmbind)

Şi mai mult decât atâta, şi mai mult; o dezrădăcinare!

SCENA III

(O uliţă in Calmată, aproape de redacţiunea „Românului")

BERLICOCO
(mergând iute)

Ce noroi! m-am înglodat ca nealtâdatâ!

BURTÂ-VERDE

Domnule Berlicoco! domnule Berlicoco! Opreşte-te, mâ rog; aş voi sâ mâ luminezi într-o privinţă.

BERLICOCO
(oprindu-se)

Lumina şi voinţa sunt bune orişicând şi orişiunde. Vorbeşte, concetâţene!

BURTÂ-VERDE

îţi cer iertare... nu-mi vine a crede... totuşi am auzit... s-a răspândit vorba... cum câ ai fi dat mâna cu ciocoii.

BERLICOCO

Cum mâ cheamă, concetâţene?

BURTÂ-VERDE

Berlicoco.

BERLICOCO

Cine e Berlicoco?

BURTÂ-VERDE

Speranţa naţiunii!

BERLICOCO

Spereazâ dara, concetâţene, spereazâ; şi întăreşte pe toţi ai noştri în mântuitoarea speranţa.

BURTÂ-VERDE

Iţi mulţumesc, îţi mulţumesc, domnule! mi-ai deschis ochii!

(Iese.)

BERLICOCO
(râsuflând)

Am scăpat de un nerod... dară ce văz? se apropie fratele Rat-doux; desigur că şi el îmi va cere lămuriri, fârâ ca sâ-1 pot linişti aşa de lesne.

RAT-DOUX

Tocmai te căutam, frate şi maestre! Adevărat sâ fie câ te-au prins în capcana boierii?

BERLICOCO
(misterios)

I-am prins în capcană noi... mâ înțelegi?

RAT-DOUX

Nu prea.

BERLICOCO

Ei ne vor ajuta a da jos guvernul şi atunci...

RAT-DOUX

Atunci vor veni tot ei la putere.

BERLICOCO

Ba vom veni noi, sculând pe ţărani în contra boierilor. Acuma avem doi duşmani, atunci vom avea numai unul.

RAT-DOUX

De minune! curat istoria Oraţilor şi Curtaţilor!

SCENA IV

(Odaia Iui Mefistofeles. Multe ciubuce şi alte unelte de fum; pufine cărţi.)

MEFISTOFELES

Nu e treaba d-tale, arconte câminare, ca sâ ştii *le pourquoi* al Coaliţiunei; când facem ceva noi, boierii mari, rezultatul nu poate a nu fi bun şi pentru noi, boierii mici. Unde înfloresc arborii, acolo înfloresc şi copăceii. Du-te acasâ şi catâ-ţi de treaba.

CĂMINARUL

Sărut picioruţile Luminării voastre. *(Iese.)*

MEFISTOFELES

Auzi, mâ rog, ce obrăznicie! Un *căminar,* un simplu căminar, sâ cuteze a mâ întreba: „de ce ai făcut aşa şi nu aşa!" A! dar iatâ iubitul beizadeluţâ. Ce mai faci, *mon cher?*

BEIZADE

Vin sâ mâ lămureşti despre motivul vizitelor tale la Berlicoco. Mâ pricepi că un asemenea pas nu poate fi fârâ consecinţă. Ai noştri se scandalizează.

MEFISTOFELES

Am pus mâna pe stacojii, iubite. Am căpătat promisiunea lor câ ne vor ajuta la răsturnarea guvernului; atunci unul din noi se va urca pe *strămoşescul* tron şi...

BEIZADE

Dara de unde ştii că nu unul din stacojii?

MEFISTOFELES

Un golan? Un om fără *consistenţă* în ţară? un pantalonar? *quelle idee!*

BEIZADE

Bine zici; ş-apoi odată ce vom ajunge la putere, nu ne va fi greu a trimite pe san-culloţii sâ se plimbe niţel prin străinătate.

MEFISTOFELES

Precisement, mon cher!

VOTUL UNIVERSAL

O scenă ofbjscenă

MEFISTOFELES

Situaţiunea noastră, domnilor, e mai mult decât grea. Bătrânul Bolliac, susţinut şi întărit prin nu mai ştiu câţi doctori şi licenţiaţi in fel de fel de ştiinţi de drept şi de strâmb, a deschis minţile ţării şi a izbutit ca poporul sâ-şi Îndrepte privirile asupra blâstâmatului de Vot universal!

SEM3CORUL
(compus din ciocoi)

Anatema lui Bolliac! anatemă doctorilor şi licenţiaţilor! anatema Votului universal! anatemă!

MEFISTOFELES

Mai încetişor, domnilor; poate sâ ne auzâ cineva şi sâ zicâ, ferească-ne Dumnezeu, cum câ noi am fi contrari Votului universal... Noi îi suntem foarte contrari, nu-i vorbă, însâ tocmai de aceea nemine nu trebuie s-o ştie, nici chiar s-o ghicească, fiindcâ, precum vâ este cunoscut, principiul nostru a fost, este şi va fi totdauna de a mistifica pe adversari.

SEMICORUL

Sâ trăiască carnavalul politic! Nu e veselie şi fericire fârâ măşti şi fârâ dominos! Vrem Votul universal; îl vrem pentru câ nu-1 vrem!

MEFISTOFELES

Bravo! aşa îmi place! însă până acuma, nu v-aţi pătruns bine de neîndemânarea şi pericolul poziţiunei noastre. Toţi românii doresc şi doresc numaidecât Votul universal; noi unii nu-1 dorim şi-1 afurisim în fundul inimilor, totuşi buzele noastre sunt silite a striga din contra! Ei bine! Imaginaţi-vâ că duşmanii se vor folosi de ipocrizia noastră, zicând câ înşişi boierii au recunoscut necesitatea Votului universal şi, prin urmare, vezi bine, nemaifiind piedici nici dintr-o parte... mâ înţelegeţi, domnilor?

SEMICORUL

Vai nouă, ce sâ facem! cum sâ ucidem Votul universal, arâtându-ne, totodată, amici înfocaţi ai lui? Care ne e calea?

MEFISTOFELES

Sâ ştiţi, domnilor, câ Alteţa sa principele unul cât trei *vite* s-a însoţit de curând la Viena cu fia unui zaraf milionar, de origine cam izraelită... dar acest sacrificiu era neapărat pentru a mântui naţiunea, adecă pe noi. Ilustrul patriot revine acuma in ţară, aducând cu sine scule de aur, precum nu s-a mai văzut pe aice tocmai din zilele lui Mavrocordat Vodâ! Ei bine, în numele Alteţei sale (care poate fi şi Domn, încât să fie în stare a vă acorda mai în urmă şi ministerii), în numele Alteţei sale propun un viţel de aur ca premiu pentru invenţiunea mijloacelor de a ne scoate din încurcătura politica de faţa!

SEMICORUL

Auziţi voi toţi! ce generozitate! un viţel întreg...

O VOCE

Ca de câte ocale?

ALTĂ VOCE

Ca de câţi ani?

ALTA VOCE

Viţel sau viţacâ?

(In timpul acesta Berlicoco şi Isachar se sfătuiesc la o parte.)

MEFISTOFELES

Cine primeşte propunerea sâ se scoale în picioare.

REFORMA
(intinzând mâinile in sus)

Eu.

MEFISTOFELES

Explicâ-ţi planul.

REFORMA

Nu l-am pânâ acuma, dar îl voi gâsi desigur, il voi gâsi numaidecât, fiindcâ-mi place prea mult viţelul d-tale: sum mare amator de animale domestice... cornorate.

MEFISTOFELES

Astâmpârâ-te la un loc, surioară! tocmai tu n-ai spirit de invenţiune; toata ţara ştie câ...

SEMICORUL
(compus din demagogi)

Câ *Reforma* n-a scris în veci un singur rând din capul ei.

REFORMA
(întrerupând)

O, da! o recunosc şi eu! n-am scris în veci din capul meu, însâ am scris totdauna din punga altora.

MEFISTOFELES

Daţi afară pe aceasră neruşinată muiere!

(Câţiva arnăuţi alunga Reforma.)

REFORMA
(fugind)

Ei lasă! o sâ vă câiţi! de acuma înainte nu mai ţin cu Coaliţiunea; sum guvernamentală chiar de nu mâ vrea guvernul; am sâ vâ-nvăţ eu! veţi şti cine sum şi cât pot! auzi, mâ rog! sâ nu-mi dea măcar coada viţelului!

MEFISTOFELES

Care este altul? răspunde! o data... de doua ori...

INDEPENDINŢA

Eu.

MEFISTOFELES

Tu?

INDEPENDINŢA

Eu, cum mâ vezi, bădiţă.

MEFISTOFELES

Bre! d-apoi ştii tu, nepricepute altceva decât ceea ce ai învăţat de la mine? N-am fost eu acela care ţi-am dictat până şi virgulele? Mâi leliţo! fugi de aci câ o sâ te pui în genunchi!

INDEPENDENŢA

Apoi daca mâ duc la Operă; acolo încalţe tot este cine sa se teama şi de mine; măcar un Papa Nicola...
(Se *retrage plângând.)*

MEFISTOFELES
(cu o voce Înăduşită)

Văz că cu greu se găseşte un om cum ne trebuie... Mai apelez o data la capacităţile acestei adunări... Cine din d-voastră ne va întinde mâna de ajutor?

BERLICOCO

Eu.

ISSACHAR

Şi eu.

MEFISTOFELES
(sărind în sus)

D-voastrâ amândoi? ce bucurie! de acum înainte patria e scăpată; dar sâ nu uitaţi, domnilor, câ premiul este un singur, un singur viţel...

ISSACHAR

Nimica! sum modest; mâ voi mulţumi cu faţa viţelului...; crez câ i-au încolţit cornişoarele.

BERLICOCO

Din amicie pentru fratele Issachar, sum gata a lua dosul viţelului... ; sperez câ codiţa e mâricicâ.

MEFISTOFELES

Liniştiţi-vâ, domnilor! cornişoarele sunt nalte şi răsucite, iarâ codiţa e lunga şi tufoasâ... rămâne numai ca sâ-mi explicaţi ideea d-voastrâ.

ISSACHAR

Eu o să puvlic o broşură prin care sâ demonstrez matematiceşte câ votul se poate acorda numai la acei ce ştiu carte, adecă la oricine afara de ţărani.

BERLICOCO

Şi eu, în jurnalul meu, mâ voi sili a dovedi o dată pentru totdauna câ instrucţiunea obligatorie este o mâsurâ despotica şi absurda, încât ţăranii în vecii vecilor sâ nu poatâ ajunge a şti carte.

ISSACHAR

Amândoi vom striga câ suntem pentru Votul universal...

BERLICOCO

Şi amândoi îl vom săpa din temelie.

CONSTRÂNGEREA CORPORALA

O istorie de tot nouă, deşi demult cunoscută

SCENA I

Un salon

BOIERUL
(singur)

Aseară am piedut în ştos două mii de galbeni, adecă venitul meu pe un an întreg, ba încâ pe un an roditor, ceea ce nu se întâmplă în toţi anii. Cinci sute de galbeni am plătit în naht, ş-am mai râmas dator pe parolă o mie cinci sute. Datoriile de cârti sunt datorii de onoare! Un boier cumsecade poate şi chiar trebuie sâ nu plătească la neguţitori, la vistierie, la amici, la slugi; o cere principiul de a nu face ceea ce nu fac ceilalţi boieri, adecă toată ţara; dar a nu plâti în cărţi e cu neputinţă, câci fireşte aci şi numai aci este *în joc,* chiar în joc, onoarea noastrâ! Oare ce sâ fac? Nu aflu alta cale decât sâ alerg la iubitul Moişe. *(Bate în palme.)* Ho! Gheorghi!

SLUGA
(intrând)

Aţi chemat, cuconaşule?

BOIERUL

Du-te la Moişe de-i spune sâ vină numaidecât, numaidecât *(sluga vrea sâ iasâ).* Ascultă! Dacă nu-l vei gâsi

acasă, sâ aştepţi până ce se va întoarce, mâ-nţelegi? *(Sluga lese.)* Blâstematul de ovreu ne cam jupuieşte, dobânda e nesuferita... dar apoi n-am încotro! A! Ce mai faci, Zoiţico? nu ne-am văzut de alaltăieri...

CUCOANA
(intrând)

Te doream foarte mult, scumpul meu! Ştii bine câ te iubesc, *mon ami!*

BOIERUL
(câscând)

Cum sâ n-o ştiu, dragă! *Vous etes mes delices!*

CUCOANA
(apropiindu-se şi dezmierdându-i barbeta)

Pe mâini suntem invitaţi la bal la N. *II y aura tout notre beau monde.* Sum sigură câ d-ta nu vei putea merge; eşti prea ocupat, puind ţara la cale...

BOIERUL
(câscând)

E greu a fi deputat, îngerul meu, a reprezenta o naţiune întreagă, a avea în mâinile sale viitorul patriei! Se cer nespuse sacrificii! Te vei duce singură la bal... ca totdauna.

CUCOANA
(sârutându-i vârful nasului)

O, da! Tu reprezinţi ţara în Cameră, şi eu te voi reprezenta pe tine, adecă toată ţara, la balul lui N. Pricepi dar *mon bijou, câ* nu va fi demn a mâ înfăţişa cu giuvaerurile mele cele vechi şi cunoscute de toata lumea. Trecând astăzi pe Podul Mogoşoaii când mâ duceam la Şosea, m-am oprit la Resch ş-am examinat neşte cercei de diamanturi *de toute beaute.*

BOIERUL
(ştergându-şi nasul)

Cată c-or fi prea scumpe.

CUCOANA

O bagatelă! trei sute de galbeni...

BOIERUL

Trebui sâ-ţi recunosc, draga, câ nu am bani *pour le moment.*

CUCOANA

Fi donc! scrie la „Resch" şi nu mâ îndoiesc câ îţi va trimite pe loc cerceii.

BOIERUL

îi datoresc deja şapte sute de galbeni.

CUCOANA

Tocmai de aceea nici va cuteza sâ-ţi refuze un credit de trei sute!

BOIERUL

Tu raţionezi ca un ministru, odoraşul meu.

CUCOANA
(zâmbind)

Ca un Kogâlniceanu... şi, prin urmare, tu, adecă Adunarea, adecă naţiunea, nu te poţi opune. *N'est-ce-pas?*

BOIERUL
(scriind)

Iatâ, *ma petite,* trimite la „Resch" şi nu uita a-mi arata şi mie cerceii.

CUCOANA
(sărutându-1 în gura)

Eşti bun şi moale ca o *indiană! (Iese.)*

MOIŞE
(intrând)

Intra fârâ a mâ anunţa, domnule.

BOIERUL
(ieşindu-i înainte şi strângându-i mâna)

Bine faci, bine faci, cucoane Moişe! Amici ca d-ta sunt totdauna bine primiţi. îmi trebuie o mie cinci,... ba nu, pentru ca socoteala sâ fie rotundă, îmi trebuie doua mii de galbeni.

MOIŞE
(scărpinându-se la cap)

Numaidecât?

BOIERUL
(netezindu-i barba)

Pe minut. Dar ian şezi jos.

MOIŞE
(aşezându-se in fotoliu)

Banii sunt scumpi, foarte scumpi acum; eu singur plătesc dobânda douăzeci la sută...

BOIERUL
(sărind in picioare)

Douăzeci la sută? lucrul e neauzit...

MOIŞE
(cu gravitate)

Ce sâ facem? Politica Europei e încurcata, în America război, cine ştie dacă nu-1 vom avea şi noi la vara; în ţara criza financiara...

BOIERUL
(curmându-1)

Ei bine! îţi dau douăzeci la suta, adâ banii.

MOIŞE
(zâmbind)

V-am spus câ eu singur plătesc douăzeci la suta; dar apoi nu se cade sâ mai câştig şi pentru mine măcar cinci?

BOIERUL
(cu nerăbdare)

Unde trece douăzeci, treacă şi cinci; mâna ta, cucoane Moişe!

MOIŞE

Sâ-ţi aduc banii astăzi?

BOIERUL

Mai încape vorbă! într-o jumătate de oră banii trebuie să fie la mine; grâbeşte-te, grâbeşte-te scumpul meu Moişelicâ! *(Ovreiul iese.)* Uf! Camătă e mare, ce-i dreptul; dar capetele sunt şi mai mari, şi le-a vedea afurisitul de Iuda numai doară la Judecata cea de pe urmă.

SLUGA
(intrând)

A venit d. Alexianu.

BOIERUL

Lipscanul? Nu sum acasă... ba nu, zi-i câ sum ocupat şi câ-i voi trimite eu singur banii.

SCENA II

Camera Adunării.

BOIERUL
(de pe tribună)

Resping, domnilor, legea de constrângere corporala pentru datorii... ca o rămăşiţă a timpurilor barbare.

NEVIOLABILITATEA DOMICILIULUI
ŞI
ASIGURAREA LIBERTĂŢII PERSONALE

ACTUL I

SCENA I

La (ară. Seara.

ŢĂRANUL
(uitându-se la copilul său care doarme)

Sârmane copilaş! bine c-ai adormit, doarâ ţi-or trece frigurile. Nu ştiu, zâu, cum sâ mulţumesc matuşii Ioana pentru ierburile ce i-a dat de i s-a alinat boala; bani n-am, ş-apoi de unde sâ-i aibâ un biet ţâran! (Se *aude bătaia la uşâ.)* Ia scoală, Anico, de vei cine-i acolo; mâ tem sâ nu se deştepte Niţâ.

ŢĂRANCA

(uitându-se pe fereastra)

Un fecior boieresc, bărbate; oare ce sâ caute aşa târziu?

(Se *aude de afară: „Măi! nu deschizi, ţopârlane?")*

ŢĂRANUL

Auzi! s-a făcut şi el boier, de când cu talgerile boiereşti. Deschide-i, Anico. Ştiu câ n-o fi venit degeaba; a fi vreo noua angarie.

(Feciorul boieresc, pierzând răbdarea, loveşte cu pumnul în uşă ş-o sparge.)

ŢĂRANUL

Te prea întreci, bade Costică; nu mi-ai făcut tu uşa ca sâ mi-o strici.

FECIORUL

Mai ai nas să cârteşti, mojicule; de te-oi spune la boier, vai da capul tău, mişelule. De pe acum se închide uşa la oameni? Dar vorba multă, sărăcie. Pune-te iute la lucru de-mi strânge toate zablaiele pentru rapiţa boiereasca. *(Vrea sâ tragă zablâul pe care doarme copilul.)*

ŢĂRANUL
(apucându-1 de mână)

Nu te-ndura, bade Costică; mi-e bolnav băiatul de friguri; abia acum adormise.

FECIOUL
(respingându-1)

Ce-mi pasă mie de plodul tău...

SCENA II

Pretorul subprefectului.

ŢĂRANUL
(intrând şi inchinându-se pânâ la pământ)

Sâ trăieşti, Mâria ta!

SUBPREFECTUL

Ce cauţi, peizanule?

ŢĂRANUL

Am venit sâ cer dreptate de la mila d-tale.

SUBPREFECTUL

Care-ţi este grievul, mâi peizane?

ŢĂRANUL

Apoi sâ vezi singur, Mâria ta. Boierul mi-a luat toate zablaiele, mi-a lăsat copilaşul bolnav de friguri sâ doarmă pe scânduri goale, ş-apoi m-a mai chemat la curte, poruncind feciorului de m-a bâtut pânâ la sânge, zicând câ aş fi neascultător, pe când D-zeu ştie...

SUBPREFECTUL
(sunând clopoţelul)

Sâ nu mai crâcneşti o vorba, insolentule! *(Către jandarmul care a intrat.)* Ia pe revoltantul asta de-1 condu la cuconul Mărgărit ca sâ facâ cu el ce vrea d-lui; apune-i câ a cutezat sâ-1 pârascâ pentru zablaie şi bătaie... *A propos!* sâ-1 rogi din parte-mi ca sâ-mi trimită un putenoi cu unt, pentru care ne vom socoti mai pe urmă.

SCENA III

Un salon boieresc.

NEGUŢITORUL

Sluga d-tale nu mă lasă sâ intru.

BOIERUL

Şi totuşi ai intrat? cum se cheamă aceasta purtare, domnule?

NEGUȚITORUL

Nu puteam să mai aştept, cucoane Mărgărite. Sunt doi ani de când mâ tot amânați cu plata...

BIOIERUL

Eşti un obraznic!

NEGUȚITORUL

Pentru un om ca d-ta nu e mare lucru a plăti treizeci de galbeni, pe când pentru mine...

BOIERUL

(sărind în picioare)

Ieşi afară!

NEGUȚITORUL

Eu singur am luat marfă pe credit; daca nu voi plăti la soroc...

BOIERUL

(îl pălmuieşte şi-1 îmbrânceşte afară)

Ți-am spus o dată sâ mâ laşi în pace! Ştii tu cu cine vorbeşti?

SCENA IV

Comisia de... o culoare generală.

COMISARUL

De la cine eşti, bâiete?

SLUGA

De la cuconul Mărgărit, care vâ trimite acest râvâşel.

COMISARUL

(citind)

„Domnule!

Te rog a pune la cale cumsecade pe grosierul neguțitor, care a îndrăznit sâ lovească pe domesticul meu şi-mi făcu o mie de impertinențe. Mâ vei îndatori." (*Vorbeşte in sine.)* Cuconul Mărgărit e bine cu aga, trebuie sâ-1 menajez. *(Către un epistat.)* Du-te de trage pe vinovat la arest.

SLUGA

Ce sâ spui cuconului Mărgărit?

COMISARUL

Câ dacâ-i va plăcea, poată sâ vina sâ vază pe nemernicul în arestul comisiei. Complimente din partea mea.

ACTUL II

Scena monstru, vreau sâ zic unica, Camera.

BOIERUL

(de pe tribună)

„Nu putem vota proiectul de lege asupra neviolabilitâții domiciliului şi asicurârii libertății individuale; nu-1 putem vota, dlor, pentru câ, precum ați vâzut din *cele de mai sus,* aceste baze sau principii fundamentale nu au trebuință de a fi declarate prin legi speciale, ci catâ numai sâ se dezvolteze aplicarea lor"...

(Urmează mai departe tot din raporul dlui Boerescu.)

DIALOGUL MINȚII CU CAMERA

(urmat de monologul Minții in capul dlui Kogălniceanu, ambele stenografiate de „Aghiuță")

MINTEA

Guvernul va aşterne acuma frumosul proiect al armării României unite. Toţi de la mic până la mare, de la un capăt al ţării pân'la altul, bogaţi şi săraci, săteni şi orăşeni, tari şi slabi, - toţi românii vor purta arme şi vor învăţa cum să le poarte, pentru a fi gata şi capabili de a-şi apăra patria la oara de nevoie. Ce ziceţi? "

(D. Arghiropulo prezintă un amendament, prin care pe lângă armarea totală se mai cere garda naţională...)

CAMERA

Primim amendamentul!

MINTEA

Eu, care sum o minte curat românească, locuiesc pe acest pământ de când cu descălecarea marelui Traian. Ei bine! Cuvântul de *gardă* n-a sunat pân-acum la urechile mele. Am văzut pe cetăţenii români, cives *romanos,* străbuni ai noştri, mândrindu-se toţi deopotrivă cu numele de lăncieri, *quirites,* căci toţi erau armaţi. Am văzut apoi pe germani şi pe tătari, cari izbutiră a ne cuprinde şi a ne stăpâni vetrele fiind toţi ostaşi. Am văzut pe voinicii lui Mircea ş-ai lui Ştefan, cari nu erau altceva decât toţi românii sculaţi în picioare la glasul hatmanului. Ceea ce am văzut din vechime făcând gloria şi puterea poporului român, aceea o văz câ guvernul voieşte

acuma a trezi din uitare şi a rechema la viaţa. Nu pot pricepe care alt lucru mai bun putem noi dori? Ce ziceţi?

CAMERA

Vrem gardă naţională.

MINTEA

Se pare că mintea nu e în stare sâ vâ facă s-o înţelegeţi. Ceea ce propune guvernul este armarea tuturora fârâ deosebire, a satelor şi a oraşelor, a ţării întregi. D-voastrâ, primind amendamentul dlui Arghiropulo, nu vă opuneţi a arma tot poporul, dar apoi mai adăugaţi ca afară de el sâ mai fie şi o gardă naţională; adecă sâ poarte arme toţi, şi nu numai toţi, ci încâ ceva peste aceşti toţi. O aşa teorie seamânâ foarte mult a gluma. Ce ziceţi?

CAMERA

Ce am zis.

MINTEA

Nu mâ mir daca dlui Papiu i-a fost lene a vorbi cu d-voastrâ; încep a fi şi eu de părerea dlui. Oricâte şi orice sâ vâ spui, în loc de a-mi răspunde, în loc de a mă combate, în loc de a mâ oborî, d-voastrâ îmi tot repetaţi cântecul ce-l ştiţi pe dinafară. Fiindcă nu vâ place instituţiunea curat românâ a miliţiilor, şi mai voiţi colac peste pupăză instituţiunea curat streină a gardei naţionale; fiindcă nu vâ vine la socoteala a înţelege că unde e întrarmatâ totalitatea, acolo este absurd a se mai cere armarea parţialităţii; apoi sâ aveţi dara bunătatea de a-mi arata cu degetul în toată lumea o singură ţară unde sâ fiinţeze la un loc şi totodată sistema miliţiilor şi sistema gardei? Vâ pot încredinţa că o aşa ţară nu este, n-a fost şi nu va fi pe faţa pământului! Ce ziceţi?

CAMERA

Votăm proiectul guvernului cu amendamentul dlui Arghiropulo.

MINTEA

D-voastrâ înşivă nu conteniţi de a lăuda Convenţiunea, de care vâ ţineţi cu amândouă mâinile, ştiind câ în ea sunt prea multe răutăţi pe plac pentru d-voastrâ. încât mâ priveşte pe mine, singurul lucru bun din Convenţiune este declaraţiunea egalităţii tuturor înaintea legilor. Dară ce fel de egalitate va fi aceea ca satele sâ aibâ miliţii şi oraşele sâ nu le aibâ? Sau desfiinţaţi Convenţiunea, ori armaţi satele şi oraşele dupre una şi aceeaşi sistemă. Eu nu m-aş supăra de s-ar desfiinţa Convenţiunea, o ştiţi bine, câci atunci s-ar desfiinţa de la sine şi aceasta Cameră, care nu mâ bagă în seamă, deşi sum Minte. Ce ziceţi?

CAMERA

Menţinem în total deriziunea primitivă.

MINTEA

Insistând asupra gardei naţionale, d-voastrâ călcaţi nu numai principiul egalităţii, ci încâ şi pe acel al iniţiativei, de asemenea prevăzut prin Convenţiunea pe baza carii fiinţaţi şi încurcaţi trebile. Dupre Convenţiune, fiecare ministru are iniţiativa legilor în sfera atribuţiunilor sale. Ministrul de Râzbel vine a vâ prezintă un proiect pentru armarea ţării; d-voastrâ puteţi sâ-l primiţi ori sâ-l respingeţi; puteţi chiar sâ-l prefaceţi şi apoi sâ-l votaţi, însâ, în oricare din aceste cazuri, nu puteţi a vâ atinge de altcineva afara de ministrul de Râzbel. Garda naţională atârnă orişiunde de Ministerul de Inteme, carele singur posedă dreptul iniţiativei de a înfăţişa Camerei un proiect asupra acestei instituţiuni. Introducând în propunerea Ministrului de Râzbel principiul gardei naţionale, d-voastrâ uzurpaţi atribuţiunile Ministerului de Interne, răpiţi guvernului dreptul iniţiativei, înfruntaţi Convenţiunea. Ce ziceţi?

CAMERA

Garda naţionala! Garda naţională!

MINTEA

Ş-apoi din cine oare se va compune această gardă naţionala pe care o cereţi cu atâta nâtângie? Nouă ne lipseşte burghezia, fârâ care nu poate fi gardă naţionala. Boierii, biurocraţii şi ţăranii - iatâ tot ce avem noi! Negustorii, clasa comercială şi industriala, sunt aproape toţi străini. în Iaşi veţi avea o gardă naţională ovreiască, în Bucureşti - germano-bulgâ-rească, în Galaţi şi în Brâila - greceasca, şi aşa mai departe...

CAMERA

Taci, Minte! taci în sfârşit câ ne-ai năucit de ajuns fârâ sâ ne poţi întoarce din hotărârea noastră. Nu avem nevoie de tine!

Dupâ acest dialog, săraca Minte, exilată din parlament, aleargă la Minister şi, vârându-se in capul dlui Kogâlniceanu, ţine acolo in secret următorul

MONOLOG

Deşi eu, Minte, am constatat câ amendamentul dlui Arghiropulo e contra tradiţiunilor istoriei române, câ el soliciteazâ armarea parţialităţii când se acordă acea a totalităţii, câ nemic asemenea nu există nici într-o parte a lumii, câ el calcâ egalitatea cetăţeneasca recunoscută prin Convenţiune, câ el nimiceşte dreptul convenţional al iniţiativei guvernului, câ el creează la noi o armată străină, iară nu românească; deşi am constatat toate astea câ doi şi cu doi fac patru, totuşi Camera a votat şi miliţia şi garda naţională, lăsând ca ministrul de Râzbel sâ aplice sistema miliţiilor, iară ministrul de Interne pe aceea a gardei naţionale. Oare nu se poate întâmpla ca ministrul de Râzbel fiind prea activ sâ şi înceapâ pe loc a arma satele, pe când ministrul de Interne, în ai cârui crieri m-am aşezat eu, sâ se facă prea leneş şi sâ doarmă?

O CONVERSARE

Amice Vulcane,

Profitând de petrecerea mea la Pesta, ai cerut de la mine - o conversare.

Am cetit de multe ori cu plăcere în ziarul d-tale aceasta spirituală rubrica, dar îți mărturisesc cu francheţâ câ nu mi-a venit niciodată în minte de a face şi eu - o conversare.

Preocupat de noul gen de activitate, la care mâ-mpinge dorința de a reintra, dupâ un larg interval de lipsa, în ospâtoasa d-tale „Familia", luai condeiul în mânâ,-l sucii de vro zece ori printre degete, aşezai de înaintea-i o coală de hârtie, o întorsei în toate modurile, în fine, scrisei cu litere mari: O CONVERSARE.

Adecă am scris numai şi numai acest titlu, format din două cuvinte, compuse din cinci silabe, în cari se cuprind la rândul lor unsprezece litere, şi oricât de mare era din parte-mi bunăvoința de a face mai mult decât atâta, adormii cu condeiul în mână şi cu mâna pe hârtie, obosit de emoțiunile călătoriei şi şoptind prin somn: o conversare.

Visul fiind aproape totdeauna o consecință a unei asociațiuni de idei, de la conversare este un pas la dialog, de la dialog la două sau mai multe ființe moritoare, de la două sau mai multe ființe moritoare la împărăția ceriului, şi iatâ, dară, din cauza d-tale unde mâ adusese - o conversare!

Ei bine, încai câ scena se petrece în paradis, câci-ţi declar, francamente, câ n-aş fi dorit a mâ pogorî în subrele regiuni ale infernului nici pentru a imita pe Dante, nici pentru a mă întâlni cu vreunul din strămoşi, nici chiar pentru a scoate de acolo - o conversare.

Aşadarâ, iacâ-ne în rai, ascultând doua umbre, îmbrăcate cu sumane, încălțate cu opince, având pe cap câte o căciulă mocăneasca, ţinând în mâni câte un ciomag cu noduri şi făcând - o conversare.

BADEA CRĂCIUN

No, murit-ai şi tu, bade Ioane?

BADEA ION

No, vezi bine câ voi fi murit şi eu! Dar nu e pagubă de unul alde mine! Mi-am fâcut cel puțin datoria cât am trăit pe lume. Lâsai în locul meu un fecior voinic, care a învăţat multa carte şi la Blaj, şi la Sibiu, şi la Beci, unde am cheltuit pentru el destui bânişori, şi acum cu învăţătura lui o sâ poatâ sta în ajutoriu neamului nostru românesc împotriva tuturor duşmanilor!

BADEA CRĂCIUN

No, dar apoi şi fătul meu Petrea nu degeaba a fost la şcoala. Ştiu câ-i român verde! Tu pe al tău l-ai făcut doftor, eu pe al meu procator, ca doară sâ nu aibâ lipsă de slujbele nemțeşti şi ungureşti, ci sâ trăiască ei prin sine şi cu munca lor, luminându-şi apărând zi şi noapte pe bieții români!...

în acest moment zării lângă cei doi ţărani o a treia umbră, încinsă peste mâreaţa-i frunte cu o aureolă de lumină, a cărei splendoare părea cu atât mai viuă, cu cât mai modestă era atitudinea reapausatului.

Sâ-i mai zic oare numele?

Simeon Bâmuțiu!

El s-a apropiat suspinând de Badea Ion şi Badea Crăciun, li întinse cu familiaritate ambele sale mâne, formând câteşitrei ca un fel de horă şi li zise apoi cu tristețe:

- Voi, fraților, ați lâsat copii pe lume! Voi, fraților, ați scos sângele vostru şi ați crescut cu sudoarea voastră neşte falnici români, cari sâ ia parte în numele vostru la grandioasa operă a renaşterii românismului! Voi, fraților, n-ați fost sterpi ca mine, la mormântul câruia n-are cine sâ verse o lacrimă!

BADEA ION

Iertare, de o mie de ori iertare, nemuritorule dascăle! Românimea întreaga te plânge, românimea întreagă ţi-a fost

fiie, românimea întreaga este născută şi crescută din măduva învâţăturei laie!

BADEA CRĂCIUN

Oameni ca tine sunt toţi pentru toată suflarea românească de la Tisa până la gurele Dunării!

BÂRNUŢIU

Şi totuşi cât de fericit aş fi eu, dacă lăsam sub soare o tânără ramură, care sâ poarte cu demnitate numele meu, păşind şi mai departe cu o nouă vigoare şi cu un nou foc pe aceeaşi cale a simţului naţional! Cât de fericii aş fi dacă eram şi eu părinte, bunăoară ca aceste două glorioase umbre, cari se mişcă mai încolo, vorbind cu atâta aprindere, negreşit de dorul posterităţii lor de pe lumea cea pământească. Şi ei au lucrat, au lucrat mult, foarte mult, pentru neamul românesc, dar cu toate astea au lâst şi fii, care să perpetueze pe ţăranii Istrului binecuvântatele nume ale lui Negruzzi şi Maiorescu! Un Iacob Negruzzi a luat locul tatălui său Constantin; un Titu Liviu Maiorescu a moştenit misiunea tatălui sâu Ion! De ce, ah, de ce n-am dat şi eu României pe un alt Bârnuţiu?!

Cele două umbre auziră ultimele espresiuni de dorere ale marelui tribun de la Blaj şi ambii au zâmbit în aceeaşi clipă cu atâta aurâciune, încât o neagră ceaţă se lâţise peste toată întinderea paradisului şi milioane de spirite începură a alerga în dreapta şi în stânga pentru a afla cauza întuneciunii.

ION MAIORESCU

Blestemată fie oara în care se născuse fiu-meu Tit Livu!

CONSTANTIN NEGRUZZI

Blestemată fie ora în care se născuse fiu-meu Iacob!

ION MAIORESCU

Eu căutam sâ dezgrop pe români şi până şi din fundul istoriei, - şi el se încearcă a-i îngropa până şi în ţara lui Negru şi Dragoş!

CONSTANTIN NEGRUZZI

Eu rădicam vălul până şi de pe depărtata epocă a lui Ştefan, celebrând acea victorie de la Baia, în care elementul roman zdrobise lifta străina, - şi el voieşte a trage un văl până şi peste românimea de astăzi, încumetrându-se nu numai cu maghiarii, dar până şi cu lepâdâturele Palestinei, contra sângelui părintesc!

ION MAIORESCU

Când va mori şi el, o sâ-l primească aci blăstemele mele! Blâsteme! Blâsteme!

CONSTANTIN NEGRUZZI

Când va mori şi el, sufletul său o sâ auzâ aci anatema din gura născătorului sâu! Anatema! Anatemă!...

O nouă umbra întrerupse aceste grozave strigăte de indignaţiune.

Era neuitatul Marţian, încâ unul din sublimii giganţi ai ideei române, carele credea cu atâta tărie in triumful cauzei naţionale, încât zâmbea cu veselie în braţele ofticei chiar pe patul agoniei.

- Liniştiţi-vâ, fraţilor! zise el râzând cu o cordiala ironie. Nici tu, tata Maiorescule, n-o sâ mai întâlneşti pe băiatul tău Tit Liviu, nici tu tata Negruzzi, n-o sâ mai vezi pe copilandrul de Iacob! Şi ştiţi de ce?

MAI MULTE VOCI

De ce? De ce? De ce?

MARŢIAN

Pentru câ dupâ moarte, ei nu vor veni la noi în paradis, ci se vor duce drept - la dracu!...

Aci mă deşteptai din somn.

Ajunge şi atâta pentru - o conversare.

ADDENDA

ТРН ЗКЕННХА Н ТРН НЕВЕСТЫ

uni

BOJEBII.Ib [B] I f-OMJJEliCTBIHI

,11 IHA

EBITIIIIH IIBAH0BI1M rPOJECKIIfl - \10.10.1n11 i,-nna.-r<'piifK:i;iiri (xnimcp. un II0M Bceivw Ge.Tue nep'înri.n ll Tpon'i. **B** p\i,a\. 23 (.ier)

CKPIEfl MIIXAUIOBIR ,10GPflKOB - muMiii [?]. miuufi 'le.nonri, 30 ***(.ier):*** \ **IKTO** (|)pah ***c*** a.iiiimi,i\iii iio.Ta\in nseivio-aivinioi **o** uncra **II** «**ITO-TO** lipn.ie nnmiu: **ou. i.oran** roeopiiT. **BCMVUI** i.ai.-ov**.no** oTucKiiBaiT c-ioBii. **HTO6U** nmue **O6T>SCIIIITI>CH.**

.lKJbOBb AcDAIIACbKBIIA KAHAPEflK'OBA **M-T** 10.

Ar.AObfl - cccrpa **ee. .ier** 32: oua roixipiiT ***r.*** **TOIIOM**. Koi.i'niii'ineT. n/iera no iiociejiiefi w.

COtPbil • 40% ."I1060B11. 11M.1BH0 **BBiiiiwiiiaa** 113 **naiicnoiia: oua BPTpeniia** 11 **Boo6uic** i**,ai, BCC** riaiiuioiiepKii. **.ier 10.**

nETPVUh - r.nra **Ppo.aeci.**-oro.

HATAIIIA - **c.ivra** K'aiiapefii.oBofi.

fIIiJIRHHK **1**

IlaTnina n KIHMUM **['llrrpyma]**

I'I[ETP>LLIA]

(yiep>Kimafil

A'jan;i-c \ianw. Ilaia.ii.s A.ii'Kcmjiin. c. **TOBO. TOI-CTI.. IWJBO.**lbTC (". IKIM11 **IIO-6oII A'XpilTIrC.** T0110. **TOCCTI). (TO .KT MU** IIC Biua.iiicb. a **Miie. TO-OCTU ciciii, iipiurnio** Bac iiiuan, ll **TOBO** mioBa-npo**'iitBO.** T0 ceru **noroBopiiTk**

KATALI.IA

,Ja o **MCM A C MU I'VB'M** roBopiiTb?

II[ETPYLIJA]

v To-**ecn,.** \0TI,. **iiaripusiep. -ITO** IICT **ii|)ci,-paciire. TO** ee oSuKiiOBeiiiioi'O 11.111 06 **TOM. MTO isauju i.iarjKU na Mei** ia **'lepTOHCKM. TO-CCT1. MOjefiCTBOlia.TIl.**

IIATALIIA

FIpaBO...

n[ETpyujA]

To-eerb. Mory iac **MOCIO** .in'iiiorrbio **\Bepirn**, (rjpppr ***eexi*** *p\h\)*.

HATAIIIA

I lo-.-'ia**.Tbine:** ci**,aATiT('-i,a . 1** \ **•nuc.** MTO iio/ie**.ibiiîatT** uam **MO.TO.IOM** Rapiui. ;ia Geprefi Miixau.**IOBM'I: BOT** iiajitMiiT iiac. **roauvu>** ACHHXOM:

TOAV .10.10 - EBIOHMM llisanuM. xon. MIIO TO.TI,I;O H rjiyia.ion. .IIXI CIO HII.'ll'I'k A \ A llpiHnaTbOI. MTO auailTaAIICM IIDOCTO tl|X'.HHTII. I3OT. OCHI fi iia.M Tai."oi"o_

IlfETPyiJIA]

I IOMH.i\ITIT. BC.II. G-pivii Vluxari.iOBMM Tai."AI; MO.IOBOI," BaAHufi. .ia npn TOM ii ii .ip> A6C. Toccrb. COCTOK) O ITO .Tai.eiieM - raispioiut-ii. OII-TO MUC n pao.i.a;ta.T. 'ITO oro. ro-ccn,. fiapnii raro XOMCT. TO-COTI.. ATIIIITW.H y rac: a 'ITO KacacTCH „io MO»TO oapima. rai." MU. To-ecri.. IIIK'M TOBO. 3iiai'rci, IIO."IIIOBCC(T)IIOIO *[yjmpiiPT no i;ap\iany).*

ri[ETPyiIlA]

Bce AOIIMXM na SO.IOM CBCTC
Teilcpi, .'IMIUb .'ICIICAI.'M XOTHT:
V IIHX 0,1110 .TIlllb lia lipilMOTC —

HTOGU B i.ap\iaii iio-rjo.ii.uie B3fm>.

A A'enuuwu rriynu. efi-fion:
3a'ICM liyAJiaTbOI HM B MYAbHX?
M\Aefi na c.Berc o'iem. MIIOIO.
Ja TO.THCO BCC OHM B .ao.irax.
"HeeiacTiiufl. or \iena crpa;iaeT"
Tai; roBopiiT Oiiiia .ipyrofi.
A un o.nia ne 3iiacT
3a'icM no.iriacT MO.IO.IOH.

Tenepi. MU cra.iii no-xin-pee:
I IpHBbII.-.TH UM()paMM C'IMTai'b
H na\i (Tapyiin.'a ia MITICO.
Cit' MU iU'llbAOIll.M MO ACM IUÎITb.

Tencpb. .i.T)i (])op\iu. BCC AOiiaru.
MTo6i.1 MYAbHMH TO. Ibl.'O ObITb:
A CC.IH TO.lbl.'O MU fiora™.
To MO ACM MIIOIO ACII .loGuTb.

il MCA.I\ iia\iii ecn. .umo.ii.no
VKACH 3aiipo.iaBiiinx eefiii:
\0TÎ1 0110 II ("JIIIIIKOM Ro.TbIIO.
Ho ecn. BCC .iciicAi.ii cjio.ina.

M BOT na'ia.io BCCM pa:i,io|xiM.
PoraM v ACU II Y M\ACM.
Mo HC 30111110 3T0 B3.10|X)M.
,'tifl no. n31.1 ooocraennoM cnor-n.

A n. iiMcnno \ion oapnii umor no rainix. TI m m., TOBO (fTwT *n o Kapuaiiy p\uoi%*

HATAIIIA

(c iipi^peiniesh

3x. ne Biiia.i nani oapnn. a IMM I.TO a.a:ia.i MTO \ nac. IICT ;icn[b] AOHOI;. 10 Tbic.H'i aA?

IlfETPyHIA]

3! BOT ,IMBO. nani o.inn TOTI.I.O. TO-CCTI.. TOBO Ccprcfi Yliixan [.IOIÎII'I] coinacuTca [na Tai.oe] iipiuannoe. A MOM 6apini iî«rn. OM\ OTCOBCTOBUlia.T.

TAI.LIA

Kro? Baui Gapini: a n\ paccKaAMTc-i.a.

H[ETPyillA]

Ono. XOTH M nc npii.iH'iHO r.Ka:HTb. pa3fia.iruBarb MTO 6ap[iin]bi roBopHT. no A > A TOBO. To-eerb. .na Bac. Ax. Ilara.ibfi A.ici.ceciîna. \ A Bi.i paa-To H03IÎ0T1.TC MIIP xorb pa30Mci," *[npm:ia,iuBi\cr na.ihiiu i, nfvn/ n 'iMOhaei).*

UDO)

ll\! \\\\ xoponio. TO.II.KO nc MV'I[I,]TCT pa(x:i.-a3UBaiTrc.

ri[LTpyaiA]

BOT. mume .ui. oero.uia Oprefi Mnxnfi^**iOBM'i]** roBopiiT. **TO ocn,. c.** EisranicM **llBa[nu'ie\i]** ofi **Banieiî** fiapuiuiic: TO-CCTI. TOBO. **oiiiicbiiian, i**.ai," **ou ofioAarr re** 11 npoc.**iiT** 'iroOu I^BICMUM l'lnano**[Biri] iibipynu. Ttwc.Ti,. cio m fie/iu: OII. BOT mume. c.** MaTcpi.io cc **Y A C** TOBO. T<M'(vri>. oRi.**Hc.iiiiTboi.** a **c Bănicii fiapuiiiiich** iiiiitai;. TO-CCTI,. **MC** MOACT. Tai; n **npocHT ou** Răpună, **'irc/iu OII \ A i**;ai,-iiir6\.**ib. .iiiacrc** TOBO. : « IICTO nocrapa.ir.a: a **MOM** fiapiin **M** cra.i **e**\iv **11 TO II r.c. TO-**CCTI». roBopuTb: ",ia oua . - roisopuT \1o1l fiapnii. - 11c **113 TOX** 'ITOOU **Moina rtiM** noiipa**uiTTi**.rîi. **C** IICM. **- loiiopnr. -** MOAIIO iioiuvrinb TOBO **11** pa:**iiicK' 3iaicoc. H** oua. .icciraTi». nc Tai." 60.11.110 xopouja: 11 r.**te-TO. B npixaoM iiaiic.iionc isoaniTaiiMKj** oGvin.iau»". A Ccprcii Miixafi.**iuBiri** BCC TOBO. TO-CCTI.: "Ax. **H** ."H06.**HO. H.** TO-CCTI.. **AUT!. IIC** MOI")".

HATAIIIA

(6 w r ero p\hoiî n o r\6i\\i)

Hei o.**inii. nu 11 c** SapiiiioM CBOMM *(\fieracT).*

fl B .1 *E* II II !• 2

ni'TPVIIIA

(o,HH/i

BOT. TO-CCII.. pa3o.1o.iAH.1a. Ax oua **-** T|K'iiioTKa: 11.103a **3Tai**,aa. **upoiiiş** uoi.'opuo. i.'ai.' oua **TOBO pasiiicBa.iaci.. J**a iioAa.i\fi ii **paco.aAcr** TOBO. **i**;ai; o11a iiaisuisacTca. Aracpbe Af}>anaci>**ei3iic. a** Ta 11 paa,_\.iai**."TacTca** TOBO. TO-CCTI,: iipoua**.ia** \ioa ro.iOBMin.a. cc. 111 **unaer**
1'îîK'llHli llBa[lll.l'l]...

Bapim 11 irapru nponrpa.ica:
KIO-AC :ITO\I\ niMOli?
„Io **ciMii TOT'iac** iipn.-uxi. ica
II.III CCOpUTC)! (. ACIIOli.

Bapiin **UIJIIII.'I** na **uiipvniKc**
II. 11, **iicT** 1111 i|**X**)iiia :a **.lunoîi -**
loeraerca **AC** IlorpYiiii**.e:**
Kxii>-6u **OII TOMY BMIIOM.**

>' ai**.Tpiicij iioc NAaciibiM**
B'icpa napi 111 iio.iyin.i.
A cciTuiiH Ilerp **neciacrnuii**
Ha niei.e **ucian,** IIOCM.I.

Ho \ **A**. TOCIȚI,, **rai;** CKaaai'i.. **n:t** BCCX 'ICIOBCICCMIX [CAIIICCTB?] ca**ioe iicciacriioc a :ucn..** Ara. **nanul** coavii.ii: \6|**xiiica** iio-ci>**"opeii** *(\ \n.vn).*

n B :i !; 11111-, 3

iCtxpbH num *IKUIC cio:iui,a* ***u*** *miner* ***wimry. I*** *lamina* ***ruwuu.o***
nxo.-u IT.)

COObfl

l'.ic TIJ Cw.'ia. HaTania? > **ATU. L\II," a** BIIAY. iia'iiiiiaciiii, XO.IIITI, 6e3 MOTO nosBo.iciiiia ***{nanei, romii iiovKKnMiL*** .ia? > **A** iia**'iiiiiacini, Mcna** ociviiiiiBaTbca. a?

HATAIIIA

HOMII.I) lire. a na MIIHVTOMI.'V isbinna-c .ia 11 **TO** nc 6e:s no**.iwu. fl** oTi.pu.ia **Taiiiiyc. cy**.iapuna.

C.CKPbfl

tiupw. nepc\icnnH *TOII.* ***naiGenier i:*** *//P/7, .iachoiid*

Tafuiv'/ I'o.**ixfi**\uii.a! Haranic**'ii**.a! Paccica**AM**. pacci.aAii. HaTaiiicn.a.

IIATMIU

. la-c. .ia **cmc i.ai**.Yio 1111 **rc|x'**(UTirnix**KJ-(J**

OXDWI
(/;,/. i\ m i n t ä)

Tai; TU ne XOMOIIII, i.i;a:tan>?

HATAIIIA

IIOMH.T\MTO. cy.rapuna. ii roiiopio. Tai;, IMIT i;ai; нп> fîu.io. fl isuin.in *m* iiepiasn. Âx. ce. ui fl isu :iiia.in. ry/iapuna. i;ai;uo ronopii.T iiponoiitvu. OTOII A.ici;a'fi. .ia rai; NMM.II.IIO.

(XXDIJJI

, la CAcviafi orniACImo: *Cm* oiavniMiiixTon.

HATAIIIA

11\. n\ rai; BOT. II.IV IH ucpiaiii. .ia n \ caMiix TBO|X'M II sixiiaTii.T MOI in llorp\ma. "Aramc-n. cyiapumi". - ronopiir. fl II iia'ia.ia-r |xi:)iuisapimaurO. a ou Tai;oiî BOA.TMBUH. <ITO MVIO. BCC "MaM.ic.ii,". .ia ".\ia\K*.'.ii.". H ci;a:a.i MUC MTO. jioa.'aTb. Gapim cm F.iirciiiui ITH[ani.i'i] oTCOBcroBUBaoT Ccpmo Vlnxari.'ionii'iy na isac Acnmua. a a roiiopio: "Ax. oii Tai;ou". a B cep/ine: MO.TO.IOII. efi-fiory MO.TO.TOII. H ii|xxn.i. jiea-an.. Coprofi Vlnxafi.ioBii'i EBTCIIHH liiîanoBii'ia of5i,'moiin'W".H c isa\m. MTO. ;ica;aTb. ou Bac. .no6irr. oooAaor. A TOT roBopnr: ",-l.a MTO oua rai.aa..."

COtDbfl

"Tai;aa_" O. 6OAC MOM. i;ai; ou CMCI roBopim. raiaic BCIIIII? OII rai;0M nuiani-

HATAIIIA

H II roBopio HeTpyuio: Taiuaiîi ou Tai.oii". a ou miîopirr MTO EniciiHii HrcnioBMM ofjcma.i. .lea.aTi,. ofii.îiciiiiTu.ii.

CTXDbJI

/la «ITO OM\ :H .io.TAiiocTb cmc?...

AM. QX|)I.H IlainoBiin. c.ic.iame o.io. IACIine: nc n;a:>i.iBaiiTC CM\. A TO ou 6C,III!IAT;\' HcTp\in_.

COcDbîl

Ho 6ecnoi;ofir.a. MUC iipimi.ia HOBaa MUCII.. 3iiaoiiu, [i;a]i;aa?

HATAIIIA

A-n?

COObfl
(iiocr)

/kVIIIIIIIIIIJ .TOBKII !I IT 101.il.
HM IIII'ITO MVĂMIIII iiaTYTi..
A M\AMII1IIJ. XOTfI lipMTI.TI.
Ho ofÎMaiia no IIOHMYT.

XoTI. TCIICpi. II IICMaTII MHOi'O
O TOM lanir i;ai; iiar. .IOBMTI..
Ho o.iiioro. c.iaBa ooiv.
HM MC Iin.io iiac YMHTI,.

BOT Tai;, MO IIOMTM: a tone ne Ry.ry roBopun, nf> 3TOM. TU CIIIC MOAa.nfi roroiîa BCC 0Ti;pi.rn, llerpuiie CBOC.MV.

11ATALIIA

EM-AC oii. MTO HCT.

COfDbfl

11\. rai; IIOIIIOM. II MOKI i;o\inaT\. fi TCOV pu < i,aA\ *(\orirr tuni*

fl B . l ⊧ li II K I

'ie *A\i:* M i r u / w /

Ai \<Ub>l

•\\. 6OAO Mon. a urrn.'ia. iioBopiire .111. 'no nor 110.1 cofîoii ne ("-•|iiini\. .ia cmc II:,MVIIIT \icna Kyii.Ma Oe.iopoisiiM. yxvi rai»«il; IO .IOT. a BOC cmc xore. KXI. OU . 1106031 iii'ian, 0 ;i(?Biiiia.Mii.

HATAIIIA

, la MTO-A CMOunioro. MTO OU Tai; ycepiiio yxa AiiBacT:« uaMii? Eii fioi'y. 0l1 .11a nac 6u 6u.i 'iv.iec.ni.iM MYACIIOI;.

i-ia\io.Tiriiiiiii, /ni T U . ci|x'i;o:ia arai;;!»?

I3cc .IOB'IOIIKM. :«i IIOIO.IOM.
Cra.ui \inpi»i. era. 1l1 3.11,l.

Bu jaerc cil ci.o6o.iy. -
BllHOBaTbl 11 3TOM BU.

(XXDbfl

O. nanponiB. a 6o3Biiinia.
Oua CTYuiaeT MCIIH.

..\r[AObfl]

Bu niiiioBiii.1.

(TXDbJI

lai; noiiHiiiiy
I IpiUIOIII) lipCI B3MI1 ».

AI'[A*bfl]

Bu .lacre cfi CBO6O.IY. -
BniioiKvru 1l MTOM BU.

CfOObfl] 11 H[A'IV IA]

O. naii|xiTMB. MU 6O:îBIIHIII.I.

C[0(Dbfl]

Olia CTMl.iaOT MOlill.

AI"[Ac|)bfl]

Bu BMIIOBIIIJ.

C[OC|3b/l]

lai; noBiiiwv. riOBiiiinv
IIpliIIOIIIV npe.i IHMII ;i.

.\[r.-\ciîbfl]

An noc.MOTpe.Tii 6u nu y (Dei;.n,i Giiiopouiiu. ne 10 nauioro .lecflTi.'a *{piicycTCii*

HATAIJJA

An rioMii.ixfire. cvjapuiia, BCII. a ini'ioro xyioro 110 cj.-a3a.1a. a To.'ii»i."o or 'incToro cep,uia xoTe.ia 6. MTO6U I\\ HI>\KI cDciopomn. 00.1.111,111. rai» ne MVIM.IOH or Baniefi Acerouocrii.

AI'AcDb})

/la. :ITO rai,. }| n ca\ia laMciaio MTO OII. 6o.iiieii[i,]i,nîi. crpa.iaoT: .ia Bc.11. Ky.tiiMa Oe.iopoBii'i ,i.m Mona crap. On 11c.11, IIOMTII B.IBOC MCIIH crapee.

HAT

Ih-\Aiv.ii e\i\ **oro .ICI?**

.lypa! **iiom.'ia nou.** c. **Tofiofi** ne cmnr **niiiopiiTb.** *Marama* \ *\O.VIT.* *npiKT.mii)*

fi **B.1EHIIE** 5

U'MPbfl ii CQtlibfl

CO<Dbfl

TeTeiibi.a. i.' **MO\I\ c.epiuiTBOi** na **3T_Y** .'i\po'ii,-\: oua **ne iioiiii\raoT 'ITO roBopm'. ,.1a** BOT... c.iyni. i.ai. **no r.TpMii.**o VUMT. ne [IIMCH] c\ie.**Kx**:rh **oTBCian.** nn'ieio K|X»IC **".ia**-c". *xx* "rai.-r".

A i:\obfi

A KTO **Bitnofi.** "iToravni |xi36a.**iOBaii!**,i? Bănia MII/IOCTI.. ny i; **'ie\i** fiu.**io** no3noTfln, 3Toil AOB'ioiiKe fioiTarb icoivia cil **in.-!)\iacioi. A..** *llai.eii BXOJIIT)*

i \ **B.1EIIIIE 6**

Te **A C H** .laircfi. a nor.ic *AOBPflKOB* ii *ITOMCKMM*

.IAKEI1

Ceprefi. **i.-aic** finim., ero **30B)T:** -xafl. -\aii. -vulinuii'i . InfipaicoB.

AlWcDWI

I Ijxx.n *ijifiptiuoii RXOÂHT: i) p\i.a\ - fivhvr imemii).*

Heoi, IIMOIO itacBiuoTe.**TUTnoiîaTi.** \ioc **Buco**'iafuiur ii.n. **nei: iiiiAafiiiiee iio'iTeiiiie.** c **'ieio BMeae** IKMBO.II.TO **isasi** np\«IUTI. 3TOT **fiuenii.'.** a **isa**\i (1/**7K/;M**1 - 3i\ **jxw.**

AFAcDb/I

lloi.opuo fi.iaro.**tapK)** *(lapucycrai nqxvi mni*

CCKDWI
*[c.MOTpn **na** l)**xi.i[e**<horn]*

\\. **i.'ai; oii i**.pacniî.

ITO/lECKIIfl
(nocMarpimaa na oocnx)

KoTOjxia AC **ii3** IIIIA: Bepno. **3Ta** *{imazuimn **na** Anupuo)?* **A ra AC. KTO oua** ii. **iipaiso. ii**|x.'\o|xiineiibi,**aH?**

JOBPflKOB

...M **iî\ier.Te r. TOM.** IIO3BO.IL.TO **nTpei.oMOiuoBaTi,** i.iipaciipo.**oio odiiiiiepa** Eiîi**'oiiii» ilijanoBii'ia fjxu[e]r.Koro.**

Ar.-UIJbfl

ripoun **GUiiTio** *(GVIHTCA*

l'BrEHIin **[riUlECKHH]**
(? crrnpum)

Koio oii|**xxTiTb** o **3.i**|)aBiiit: **(-rapiijNKi** nan **M**.ia.**iiiiNK)? .** Iviine \i.la.iniyKi. *iC/Mphc)* lld.jiso.ibTo > **: i n . o lupauim.**

CCKIJWI

Milles graces, mfonsieujr Ipaiiini. c.iaiia **fiorv.**

/lOBPflKOB

(iînnmiruiw/l

"...Bory...". uai. **A C ncnimio: cviaiia** fiory. *(Cxxjn.**ii iiirryii.mi'T r**.naa /, Anupu')* Ho **nnuo.u.re.** oiiiiiCioi. I**loaiîo.**u/re. \ MCIUI. mume. **Tai**;a |)ii(|)\iaiuin. MTO **Bccivia** CO3II\MIII>IO **ciora** MOMIRI O.-TIIO **.rp\rmi: rai;. liail**|)llMCp. IIMCCTO **"c.TO.I"** l'OIÎOpR) "(X.C.T": ISMOCTO **".TCIÎIllia"** l'OBOpH) **"unuia".** Ho MTO **A aoiaivr.. npimi,pn;a. cmc.** IIOMIIIO. rop.ia. .KT TOM_ ***(» crojX>m).*** Ho **iKHiio.n/rc** rac **iinii**|xx**:irn, na nenaui**.i.'o **c.ion** (von i;7n/ ***c*** *Ani[(JM'iîJ).*

KBITIIHfl

[un y\o)

KoTopy**'K) AI' TU MUC** ocranna?

/lObPflKOB

Mom *{yxojuir c Anupwri*

flB.1EHIIE 7

EBIWMfi **M** *CCKDbfl*

EBITîHHH

(///xi ccfT»)

Kai; iia**'iaTi.?** A. npano. npoaccn,: MOM CMCTCM. TCM .lyiino *(II BW upe.Mii oua [-Capi.ii] IIOJIXOAUT I, av.nihy II 6epcr iiuinc).*

CCXDbfl

Ca.Tincc.1..

EBrEHHH

baara.iapK). **IIO3ISO.II.TO** CIIIXXHTI.: STO isnnia pafiora?

C.CKDbf!

\lon.

l-BEEIII-in

Kai.aa MvanaH i.apTnna. fk'.n. ISO:J.IC **ii**|xrrci;acT [x**'Mi**.a-c':

CCKDbJI

>r.

EBri'.IIIIM

HoaiioaiiTc ni|xxiin.: i.ai.on .no IÎILI?

(XXDbII

GiAanoisi.a.

EBI'EHI'IH

TaM **ecn, cTapiiiiiiufi 3a**\ioi;. ;ia MIIO **nc** pa**:j CTVMa.ion, iipoo3Aa'n. is** 3TOM **ponic ii nciio.ibiio. noccMi,** pas. **cxTanaB.Tiina.Tca ooeaark** XMMIIO *au* **ii30op:tn[.Tii]** in,OH\. **na** i.**-oTopofi naccTOi cTa**.io. Hc **jiocracT nacTwa II riacniniai. ii npeacrairiena mici** Api.aTIIH II.TII TII|X).H,

COObfl

A **MTO 3T0** Api.-a.-xna? Paii **Tai; iia.3i>iisaeTca?**

EBrEHHH

(ll (TOjX)ll\)

Oua **nyna** II.IH **a rmi? (** ***Knai.)*** **HCT. 3TO rx**î.iacn, **ii r|xaunt. ripociaB**.iciinaa **Miiorn.Mii îiosraMii.**

(imiiiaio)

Tai; **TaM** AHIAT **natrrwii?**

i'Bri'Jii'ifl

zla-c. it uacTMiii.t).

CXXUblI

K'ai.' :-)io J'IO."I>KIIO (ÎI,ITI> MII.IO. A Tnpoii,?

EBPEIIHI'I

3ro ofiiacn, i) Aiîcrpini.

CCMbfl

TaM TO'/KO /KIIBVT nacryxn?

,-la-c. OIIII (VKIBIITCH **CBoem lîmvuxrn.Kj n iînnu'M.**

CCXDbfl

A **ra.M ecri)** iiac.**TXiiii.Ti?**

EbTEHHH

Ixib.

COcPWI

Tai; iiu 6u.**ni n** TTI.M. **II TaM?**

EI3ITJIHM

MIT. no o'it'iiii Miioro o iinx 'înra/i.

CCXDWI

K'IIIHT-I n|)\T. Ilr iiepi/re **M\I.** Jl *.V)* .ironii **. U T** niii.ai," ne **Mor**.ia na\"inri^.**H** 'iirraTT.. a a:if>\i;y **mia**.ia naimci **B.**

EBraii-**in**

(B *cropoin)*

Hv-c **AciiMin**.a! **liiM** lipaniiTC:**ÎI** AH:«II> H .ic|x'i!ii('? HO MUC. э fîu ne **OT**.ia.**i** ucefî **cijocfi** AIBIIH II repcu :« -lacn, npoBtvu'iiiivio MIIOH) II ;**i**<Ţx**'Biir.** \ **BU?**

CCKDbfl

i\-c:

EBr[EHHH]

BIJ .ItodlITC .iqX'BeilCI.TKI AIOIII.?

CXXWifl

FJ3r[EHHn]

Booopa^**iiTo rcoe:** «oiunii jicin> **ÎI** Bcraio ii]• 'iaca. **oaAvo.** na .ioiiia.ii>. C.I,\TIY. O. ЗТО pan.

,aa-o

EBr[EHHM]

A *vi* **Bl'pxOM!'**

COObfl

EBI'[EHHFI]

O'ioin, **Aa.n;o. a [io]** MU **6IJ** MOI:III **c.cx:rpoiiTi> i**;aiia.n,i,-a/**i\:** *H.* BIJ. **/loiîptiKOB.**

(XXDbJI

Xa. xa. xa! (I'WYTO/.)

EBr[EIIHH]

BU ('.\I('('T(X:i.?

CIXrJb/1

,'la iau,' A C THKOMV \po.iy i»ai».,IO6|)»KOB. enim, nepxoM?

EBTpîl

(« CT(ljX)H\)

HaKoiicn oua ci,a:sa.ia iipanav. *(K //f/7.)* IlaiipoTiiB. ou OMCHI, XOpOIIIO ('1.(111. II \IOACT IIOTIOpilIT, *C* .UIMIM liatUTMI Il,'0\I li . lOBI.TXTII.

CCKPbfl

[cMCcrciU

Xa. xa. xa!

i:Br[i-HHR]

Bu oiifiri, oieercci,?

CCKDbfl

.Ța i;ai; AC .îoinaiii, n.x nu.tepAiiT?

EBr[FilHIÎ]

l-laiipoTUB. ou o'iein, aiToi;.

CCKPbfl

Xa. xa. xa!

EBr[EHIIfl]

iu/x) cedri

Oua o/.'oit'iarcvn.tio i: lM ia. *(K //r/7.)* l>c.iiiMAi.a..

CCKPbJI

l\T<W.'

EBrfErIIlfl]

,la ,)o6p)ii;oi!. Be.ii, ou...

CXKHbJI

(n/xyjw&i/i)

Bu .IIOOIITC ra.i?

l'Jil *[ti*

(upo c.cosfi

BOT \ A . laiAiici.. noci rpoii.i 6arra|jcw. n TO cuinii. *U'{ nai) Ja.* o'iciii,. A nu?

COcpb/1

Âa-c.

EBF[EH) IM]

Ho jiacre. MTO MII y iroro ne BII.TC.T „ rauoro caia hai,- \ . loiîpfll.oiM...

COcUbfl

EBr[Ei

Ou rro npii...

CCKDWI

miacTc .ni. MTO >i imi;ai." ne \ioina |KI:.BCCTTI însemni,- y e.ofiH."

i:i3i

[npo erfitil

Oiifiri.: i.pona ne cixra. a iipiiTBopsicTC.fi. (K ncn) .. îl iia\i Mon .Kxvran» UBCTU.

CCKDbil

y ian IK:?

\w[mi\\~\]

y MCX'IO lip[IlJIT0.lj[].

CCKIîbfl

HtT. .'iviiiii' jKxrrani.Ti:' y KV3I,MU dv.iopu'ia.

EBIIEHHII]

{npo ce6â

fl C.OBCCM C.6MT C pC'IM. X0|X)lllCrC.

CCXDWI

,la-c (Cihiinrrai mior. :m cucimil: Coiw. Comf) IhBiiiniTc {yxojuni

n B :i EIIH !•: 8

l-BIWHPl. om», rioroM - IIETPYUK\

[FВГЕНИЙ]

HcT. (HUI flO.Tl.llK' II|)11TI10|)!ICI(.!I. II0AC1I1 KlMKl. O/'LliaKO A Olia. i;ai; no BCCMV IHUIIO. ne .IIOHIIT , l,of>p>n,oi>a: a ii|«uo i!|X'Xoponiciii,Ka)i. >IVAO MTO :ci nartim. MTO :sa ncxni;. MTO :ia |xrrw.-. MO r.iyna. IIO,IOA/UI.

MUC npiiiii.'ia 'ivii/an MUCIl.: MOH llerpxnia H /ip\ AOC C ce Haiaim-n. ICOTO|XI» iiepiio una UT: r.ivna .ui oua II.'IM nor. l-5e.no pălise, ian, ofi :TIOM. B iipoTiiiinoM <_i\>iae. na(TjX)m\ na.io'ii.ofi.

Ib IÎCLW ;ia|x)H npcKpniiJX —
I I|xT;pacnec Adia:
Ho M \ A roi/ia .unui. ciacr.mii.
Kor.ia oua r.niia.

Toivia oii II\CTI. nnpvoT
II nur :a ACIII in C'ICT —
> AOHYINKII Bopxer:
I3cc ii .KU ror.ia IIOILICT.

Ih BC.CX .injxîiî iipci;pac.niJ.\
1 Ijx'K|>ac:Mee Acna.
Ho c. iicBccron iiee.MacT.iiiB.
Kor.ia oua \\ina.

{Kn\fi:niKe) II HOTOMY oepine
110-0)0.11)I110 invnux AOII.
rioTOM c.eoa icviiine.
Ho naxo.M IIJXTIOII.

UlerpMiihn m.weren n,wepn.)

A. TU nea., Moiiieiimii,-?

IIETPVIUA

Ei'i 6or\. TO-CCTI. TOIO. in* BiiiioBar. efi (5ory. ni.JTa.ia. |x*:«.ia. TO-ecn, roro. CM oory. ne BIIIIOKIT. H|xxTiire. EBr[eiiuii] lliiJanuM].

EBI'"[EHHI1]

MTO TU o|x'.iiiiiii.y IloiVui-i;a ciuia.

IIETPMIIA
{un.'i\<wit

Efi AC. cu...

Yln.nn n r.iMiiaii. *Tu* .«.anin. Ilaraiii). \n?

lll'TPyillA

Eîi fioivc. nuia. ia...

iîBr[F.nnri]

VIO.TIM 11 ronopii: macini, .IH?

IIKTPMIIA

'.jnaio-f.

EBIIEHIHI]

Oua roi.opu.ia refic MTO.-?

IlETPyiiIKA

roooi.oopaii.Ta-o

EBr[EHHfl]

HTO?

riETpyu.iA

HTOO an neiu-iaM.

I'BI"[FIIHH]

Bo.ll.lllO IIIIMCIOC?

nFTPyillA

Eli AC. (TI.

A oua Aa.iMT noe? *(Ileipvuia i;.iaimereu.)* rai; nipixii CI

IIFTPMIIA

C..T\inaioci. *[xo'ier IUTII).*

EBr[EHI]fl]

II\. MTO A TU eii acaAciui.?

IIETPyilJA

Toc. TO-erri) TOBO. MTO npiiKaxi.III.

FBr[Fiinri]

'lro A a npmca.a.T?

HF.TPMIIA

llii'icro-c".

FBF[Fllliri]

Tai; Mcro AC TU mea?

n[ETPyill\]

HcnoaniiTi.. TO-ecrb TOBO. iipiii.a:iaiiiic.

EBF[I'IIHII]

Q.aAii. MTOO aca.'H.'ia: .ivpa an *i v* Gapuiima nan HCT?

riKTpvi.HA

CiYiiiaKx.i. (\ *w.'uni*

EBF[E!!II1"1]
[noci)

II B .1 !• !• 9

EBE'[EHIIE1]

Ijo **MTO fiu [-TO]** un **cra/io-c** .TO-TACII nuc \ \ *u* O6'I.HCIIMT[I.]CH r. JICK): **fie.inaAi.a** , lofipai.'oii fi\.i('r ii oT'iaiiiiin. ce.in **Îl** naiAY **CM\ 'IȚO** nmcrra **(TO pa**:f|)îiA('iiiiaîi KYK.ia. no IKVKVIOM CM\ un GUI.KC inani.a: 110 **'ITO [fil.I]** IIII fil.1.10. II /IO. IACII CCXT|X>irn. OM) CIKI.If.fi): II li.10DO.ll, iioiiccc.iiiTW'.ii: no **.iKHÎoiii**.nno a. **ia Mt'iia o**.uio: **OII i:i)ii. oua** jivpi: i;ai;oo AC XIBIUIIOC (IT IIII\ fiviOT 1101,0.1011110. I'OTOB /'LIII 3TOIO 1I|X1ATITI. (TO .'UT. MTOfi TO.Il.KO \7lOr..lCniOpi1TI. C11CX' . llofiollUTClBO. O/lliai.T) A MIR' BOI; i;a AOTC.a. TIO oiia npiirBopacrca: a ocan fi \ton oiMiieuiia fiu.ni CJI|XU!IVLTIIBM. KTO IlliacT MTo6l,l MOI.TO 11U 3TOIO C.liilTalilUI IlpOIMOMTlI: BO ir.iii.OM **ci)'iac** MV/iuaa .TO.TAIIOCIT. **cnara: .aiaiM** O6|M:SOM. **OBaTan** ,ip)i'MM. MOATIO imor.ia **BLicBaraTi.** **Il cefie:** TO.IU.O **Ib? :>.ien>.** na.u'Kx i....

^lofipufi apvr MUC nopviacT
Cr|XICIT, CBOKJ CM ofil.lK.IIIII'I,.
C'iacn.(? MUC CBOC iipyiaoT -
3TMM **Ila/'IO** /10|X1AMTI..

Ho oua râvna vAacuo. —
hai; AC MUC cro ACIUIȚI..
K'ai; ci;a3a'n, cîi **TIO.**uoeiacmu
lx'3 IICC IIC MOACT AIIII..

3a r.efia a *ne* 601001. -
T0.TW.-0 6)vu. oua **1:** f\iia:
Eoni **A HCT.** nc \,'iepA\('.H:
Cna.'ii,6oH ICOII'IUTOI iiofuia.

}| B .1 li H H I- 10

/IOBPJIK'OB

{[imiaimo isxtiiin)

II\ 'ITO. 'AVuit'ii.a. KaiaiBO KOIIMH. **1:** OO1:iacii.iaci.. naui.ia **'ITO** \|(.||H .110611T?

fl ca\i nc **CBofi OT Bixrropra. .la mBopii AC. fiparen. MTO TU** MO.THIllll.. ai.'llfl. II|XIDO?_.

EBI'[EIIIIH]

launch)

.la. fifxiTcu. oua **aaTsaaa.-**

JOBPfIKOB

UijX'piJRnrf)

J h o **Mcna** .IKXÎIIT: :suaio. :.nnio. **il Tai;** ll **II|XVIM\Bcnioisna:** a :«ia.i: 0110 n **6UTIJ** ima'ic llc **Mor.**10 \o|npamimaereA Ho **ciaiAii** C.I;0|XTI: i;ai; 3TO **fiu.**10?-.

EBrfi'iniri]

k: ociniioiihoio)

BOT. Biuure.111.oua..

JObPJIKOB

[npep[uian])

_la iic|xxrrain,. **noAaav**[iî]aa. **[MccianiiaTi. ciona** 11 **paniiri. MOC cepjuc.** /Kciia. ap\r **MOM. roiiopn MTO** oua **oara.**ia.

EBrfEHIIfl]

Oua llc ci;a:ia.ia iiii**'icro.**

.IOBPI1KOB

BUTI> ne MOACT. **ne noBepio. ru** II)\TMIIII,.

EBr[EHIIII]

HeCITKX' CIOBO.

.IOBPfIKOB

(C \.IIIU.ICIIIK'[\IJ)

Tai;, oua ini**'icro ne** cwaia/ia?

EBΓ[EЛИЙ]

ii iio.i-c.iona.

;IO[BPJIKOB]

,|a MTO AC nu .ic.ia.ni ne.iun 'iac?

EBr[Elllil1]
(X.I.VIIIOI.JKVSIIO)

ronopi nu.

,,'lOli[PflKOB]

O MCM — ÎÔT II|X)IIIV IIOKOpilO: HOT OII. 3T0 .lofîpi.HI lipiUITC.lk *i* iipoiny icai; .io6|X)i~o .ipvra iiaminoi \xrrjxnITI.. naiipiiMcp. c.v.'i,fi\ MOKI. a OII - IKJIIO.IIIT IIC.IUM 'iac. TOMIITI. fîji.uicb |=.IHU,I!|. ocTanimici. nacninc [c] .ICIÎMIII.'OM: II oîîo \IIIC :Kif)iJ.i BOII pa:io.io.iAitTb: ;ia mic IlOC.MCIIiaeTC.il MOIIM iropcM. O 'ICNI A C IÎU roBopimi?

EBITEI

O i.apTiinax. o iiBcrax. o[C] Api;a.'iiiii. o Tii|xrie. o iiaenxax n iiac.TMiii.ax.

(h.iniifincb)

B.iaiuiapKj noiropno: roBopiiuii. o nacrvxax. a .laGbi.i Oprea Miixan.ioBU'ia ,Jo5pw;oBa.

EBr[EHHPI]

l'i Of) TCÎÎC 6uia |30'11»_

,(OB[PJIK'OB]

nv. i'onopn C.I;O|)(TI. IIc :tacraB.iHft MCIIÎI TOMIH[I,|C!| OAII.iaiIICM. f1 I'OpH) MCTCpiICIIHCM BCC VUIiai'k *Ui* (TO/)C)//\.) ;5a|X'AMT. |Xi:rf)OMIIIIIL".

EΒΓ[EΗИИ]
(imtMCin.uinti

lOBOpiU. MTO TU XO|X1lllO CiUllllll, iscpxoM. a oua \ niepAjia. ia. MTO TU TO. ICI" II IIC.IOUOI,".

.101>[PJIK0B]
(i crojcjin)

3] rai.' ii . i \ I V u , roiîopii.i MTO _K)|X'AIIT. II .io|X'.îa. I. pa:/iofiiiiii;. «Bor . (p\:*H na oe.iOM CBOTC.» II TU fio.n.iiic iiii'iem oTîo MUC ne ronopii.i?

BOT ,'lp\"3i.fl: omi oo.iraKK
O i.apTiniax n e/qianax.
Bac. c.oBCCM AC nafiwnaKJT.
ToBOpji o iiacTvxax.

A n.aAii nxi Tai;. noAa.ixiT.
IV.ai.iifi .îpyr TcTin noober.
Ja ii 3Toro c nn.x \ia.io -
Ou noBccrv OTOOWT.

IICT AC. TOMIIO fl nilllIOCH:
. huni, na TO \ci\ia ux.
MTOC HCBCcrnri oRi.HC.Mii'n/:a.

EBE[EI

Ecin To.ii.ico i:i\n Acinix.

JOB[PflKOB]

IIo II TICCI. CI.Op'C ll|XlliO.
CaM. o.niii B orom, nofuy
l-iac.i\ A\ . IKX->OBI, II o.ian\
II ll|Xl,paCII\K) ACII\.

'(UCIOSID.IOII U.PII j .iin,i K -MIIMIIOX ur.)a :ni:fii\i:jou
o|| "'iiuiu (i ngai, 'I.LU(IC.I:K)M rigori, OII>K\H O.I.K UII O.IOIIIV

(\IKKIO.I.) 11} St

i:-i|jfi:-j

-.'IHIIU !! AIILM.J II

.MIM. K ,'IU.L •'IJ.IlcluaOJ l.llllIiL'Il .ML'M UI:' MO.LIISIUclll J11 0.I.C OIIIV UI'.IOIIU 011. •j.udoaoj O.IOHU II uinxx uir.i.Mi .MIM. U H Q /XIIOO/J :)i'ii A" uai. -UUA onni.og nan \ OJ.II TI.L III: Minuni: ur nai.udg 11(1:1 IMJ. U B J ,11110 OJ.VJ or

[aoMHdlgor

-Il-H'lll3IJA'i:i OJOIllWII IIIIO OJ.li

•MIXIL'UEU.MOLI ;.)in\ oiii -MOI ll m w TJiiiindo.i an •BI:)[IJ]AI:B>KO||

.iLia.i

•-IMJ. 'ni 011.*11* oj.ii •xiiii.ixK .vi B 0.11, -Mingix .111 Âmoclu .'iu|, •loumioio g\ -roii nan i'ini inioi.ox •IO.LO>KK.I noiudg TIJ^ ^iiihum: ore o.i.|-,

[aoiiKcilfior

•Mj.iii.iio.'i ,oa i'igo.u, •'IJ.BIWY OIIW'II onor .in iw.'iii.Mio;') naoa.i. > u]' ^'Uiu.iio.'i i!in:o.i.o J.OUIIUIV .<g.u. >K O.IA|

3].JH3

01

•ii.Miu)ii(r) iv.wx'u 'IJ:XVOJ. •xriiiid.Hv.) cu i'iiiiiu.iuiii.J.:>uirj ny :ng K mir udi c,Ki[a]i, 011:111.IIO.M tfiiro.i.r.) K [IMQ] III.-JO u •.IIIII.W.KJ-DO'I - mir udi IVKI.HI O.I. •.'iiiiidoin Kiiro.iaj 111:.)) 'ou, 0.1. \

[ao.MiidlHor

;..i..i\i.'.)i.".) o.ioit: EU orii MIM. '\||

•l:l], IH;1

•.'i1111doj.fi Kiiro.1.1:) :n:n \ •i:]' 'KBIIMITII
011 MiL'iiur.i VI.IIO.'IOII liin.'o.i.):) 0.1.1, ITIU'I: |f ;o.iai, cu .MI:S|

[HOMHd]'IOl'

0 L V

^icmiiuidoj i»K 0.1.H1 cu U|<'

[tJIIIt3].I9l3

•oiiaoci.'ioiivui.'x .i.ndoîio.1 o.i.e 1l0 |/| •'7.Loi:utidad| |

[H0MUtl]90l'

oz

-loi.'cticlodii doiioicud UII.BSICOLI ,r.]

[HMH31JH3

Rivali [Cil] Ull ,I>K -Ml!V|

[90ilKcl]30r

•l\..ih Ull 11|| SI

piiiial'ioiani \•)

[LIIH13]jei3

r.K)i iihiio.M Jim \" ivoii UII -ocloiv IJ.)III_IWI.M OII 1I>KU'0 X||

[flOJHidlflOl-

•I\UXTIIL.OK i\riuu:i -Mod^ 01

p.'WH.T/U/)

[ijnii3]ja3

•ivoi.'oi'.C unodoj.3 ;iy on|\
•uud.1111.le IM.UXIJ/.X. | j
5ioi/.>i:,xlii cag j.a^u.'i'Jun HQ

•j.odogoun AI\.I \
•oiicai oir.wg 0.1*: .w ,UIL\
:rox *a* J.II.DAII uo.rait.ni r,xl||
iixinogxxi: oioii.) ooti 1l0 MDal.'j:

lOIifl'HKOB]

,Ia fi. **fipaToii.** MTO-TO fioion, STUX iieporoiiopoii..

EBI'[EHИИ]

'ITO 3T0 :ia IIOBOCTU?

,:iOB[PflKOB]

Hv aa. 60HX.1.: 01la xoponia. **TU** .•110003011. **BU** 0,11111.-

EBI

HTO sa imop?

;iOB[P}IK'OB]

CoBopiiieiino 110 liMop. }1 **3iiaio** Gaiuy 6pan>H>. Il\i ro.iw.o .vor.**raBi** r.iyian. ll 110 TO.IW.O **iicBecrv.** a **Aeiiy** OTO6I,K>T.

Bu **roTOBbi. ne Aaaoji.**

COIIK)- oropnari, y .MOIIJI.

EBT

, lo.TOAHTb roGo H CMOKT.

fio oua COBCOM râvna.

,:iOE[PflKOB]

HOŢ. 6 p T . **3T0** 503pCC\jl110.

Kah" **TU CMeoiui, roBopirrh?**

EBPfEI

B **TOM** yiiopnTu.fi 110 rpviiio:

i\ X0'l\ **TofÎH AOIIHIT..**

.TOBfPflKOB]

lxiaro.in|XTB\ K) noKopiio.

X.TOIIO'III. f>|xvr. :KI MOIIJI ['CoGfiy]

EBI'fEIIHI]

lle o. ii lll **TU.** ra.**M ii|xx:rtipiio -**

By.TOT MOCTO .l.1)l MOIlfl.

.101>[P;il,OBj

liJ**Tiiiiik** *n* roca. **fipaT. rniaio.**

Tu 110 cxo'ieim. **MHO Meuiarb.**

EBr[ElllR]

Hor. 1060 fi iioMoraio.-

Ilo 11 a **Bo**.ii. 110 **Aonar.**

i B .1 E II II E 11

AO ll *CCXPbf] (BXOJIIIT imnenaH jxminâ*

EBFEHMM

Visepaio *nfiH* **'lecrn.Kj-** na MTO **yBcpeiiiie?** HCXACTII TU jwiaoun,. •no **H** aioco5eii_

COtPbfl
[npo cc6fti

IIeoioTpuM: r.eru |iac**.(:raBaeni •** ll ll iinx **nnnaioT** np'xopo-iiieuu.afi **HTii**'ii.a: 110 **MTO fi** ne cra.**io.** a F|**xueaaiiifi** vier **MOI IM...**

,:IOH[PJIKOB]
(TI ix o)

CT|xinnufi TU "HMORI'!.". Oc.Taiîi, nat: OIIHTI, iiae.iune. nu iijxirouopiiTe iie.ibiii 'iac. a TO.II." ne Rvier. n ai» roro H pTJin.ioi (xaaTWTi n o6i>iiciiirn.c.H OIUOMV. M iipoiny refia. EBIVIIIIU. TO.IU.O O6 TOM: ї) civiae. anaenib. I. Tpy.inoM MOCTC. TO TU YAC no.ic.i.aAciiib MIIC.

EBITEI

HCT. cc. III rai,", H OTi;a:ii.iiîaKX.i.: II MTOGU IIc c.iy'in.ioc.b. n wiunaio p\ IUL.

JOEfPfIKOB]

'/K'eiiu"ii,"a-.iyiLie'ii;a!

EBr[EIIMf1]

lin 3a 'iro. lin 3a 'rro. IlevAetn TU xo'icuib II3 MCIIH C IC ian....'.'

;iOB[PfIKOB]

||\. rai." xopoiuo [JK;UO6IIU\I m:nxmi). Eon Tai;, TO xopouio (IKUXOAIIT 1: Capbd. Jo.aro CK|XÎ_ IUI., ccpii.. kinuacTcu. nixo i,-Eurciiimi II). i;aK? He Mory. /K'cii("ii;a-ro.i\6'iiiK. Ciiacn: cc.iu 6. opă-rea, oua IIc CMOTpe.ia IIa xieiia. TO. MOACT 6UTI,. ...a TO IIIIKOXIX ...

EBr[EHHM]

lin 3a "ITO (a cropoiiy). i\ caM Cu coinac.uac.fi 6biTi. 11a ero \iecre...

-lOISPfIKOB

Xo|X)iiio. Tai; (i ca\i O6I.HC.MKXJ, IC UCU. H 40.110 c.i;peiiH c.cp.u i\ .ao.iro n;|X'iiH (cm). Pa.'tfioMiiui.". IIOMOIII. ofi-601 \.

l-Br[FHIIH]

K'pvTo.

,'IOBPIIKOB

Xo|X)ino. ecn, (;. nciii. H ao.iro o.'peii'i c.cp.i- IIc \10ry.

CCKIJWI

Bu oxpiiii.ni-

EBr[Elll-ll"l]

(naiwrumun

> Aac.iicuiiiaH. i3'icpa-c. 110'ib. 11;««.;\ ia.

."IOGPfIKOB

>iia.iaio-c. Jope.ttii..

EBrfEHIIfl]

,la-c \ AaciiefiniaH.

JIOBPfIKOB

Hy. rai; CKÎL'iHc.mific.H. \ X O A \ IIMCIIHO, n, i roro "iro6u iipniiccTii TC6H B 6einencTBo. A. i.ai;oB xapai.-Tepeu (xnuer IUTII).

EBrrE.

I BCp.'lbIII. TBCpjUli.

COcDbfl

Bbl YXO.IIITC?

..1Or>PfIKOB

Tai;, H-C. na \iniiyTO'ii;y-c. I; ."IKXTHII Vj)aiiacix'Biic (n/y). Ara. iipiiiiv.iu.i ,iocj;a>a 11, (i vum).

n B .1 K II II E 12

aXPb/ln IWfEHI'lfl]

CCXPb/l

1le **macro-.** ll, **nu. MTO oro. ia.TOCI,** *c* isaimiM .ip\roM? **OII MC :HO|X)U.'**

„la. c **HI lM Macro ciYMacTCH** ro**.Toisiiaii** 60.11,. **BO ispeMii KOTOJXIII OII** ***CAV*** nc C110M.

tXXDbfl

bun, **MOACT. ou n.iKXuen?**

KI3r[KMHR]

OrMaiiniio. **fic3iia.TCAiio.** n iipiiMima **.TKXTIHI** ,'iocrofiiia oiiofi.

COiDbfl

ll<."\ **ACTII? H KTO A C** 3111. **liaiipilMl'**p?

EBF[EII[1I4]

>Va,iarrre.

OXPbfl

Bapiiii[i,]ica KViiiiioYxiiiia:

l«Br[KIIHI1]

IIIT-**C**

COcDbfl

Aiura lopMoin'ciii.'."

EBF[EI

ler.

(XXPbll

. lira I an/iMCH?

FBITE

l-Ier.

COdJbfl

iU:<

HMCHIIO.

CCXUb/**l**

Taie nu rotioptiTC. **MTO II|XUMOT CTO :IIO6BII H?**

FBF[FHIII'1]

HMPIIMO.

COciobfl

Xa. xa. xa! (xoxo'/er.)

EI3r[EHHIÎ]

IIO:IBO.II/IT* Clipocim, sac o **ripiiMimc** c\icxa: **MC MOIÎ .IU** [iipiijircn,]?

CXKlJb»

(iioAMarumii)

llpiiH" ii,, HMCHIIO oii **H paciioTciniu. xa.** xa. xa. **xa!**

EBI'[EHHfi]

HoVACIM .IHxIoBI. 010 MOACT CIVAIUT, 110.11,10 Ba II MTO CMOXaV

CCXPbJI

COBCOM nivr. Ho HOVACIII Iî .TIOM MOACT m \ iio'iaTwa copane a ii :-ITOM copane .iKiHom.'r i\ 11111.01 _ia 1lc iioin-|>H>. r[oe.iio.iiin] .. lofipai.'OB MOACT flUTI. CiaiilIMM l'aOI[X)HOMOM. .UXÎpNM TO.ICITIIJOM. 110 ACHIIXOM.. xa. xa. xa!

i'i3r[i'.nnii]

G ICTOBiITC. 11,110. j lo6pfI1.()Ii CMCIIIIIOM?

OCXDWI

> Aaciio.

EBE[EHHfî]

Ixan rai,', rai.'. 110 IHUJCMY MHOIIIHO. laiKOB .IO.IAOII 6UTI, M\'A'IlIlia 11 MV A?

CCXDbfl

VIvA'iniia 11 M \ A - coBcpiuciiiio pa:jiu,io oracaeiiiia [aionaTua]. a r[oaiojUiii] „lofipai.oB 1lc npiniaAicAiiT 1lc ic O.IHOMY m inix: ou 'ITO-TO cpeaneo MCA.TV M) AMIUIOM 11 MVACM.

EBF[EI

i \ 01.1 Bac iipocua onncan. §TII ,,una c.xCnnna.

CCXDb}!

('. fio.ii.iiui\i \.:ioiîo.iu:i'isiicM: MyA'iniia ao. IACII di,rn, iiiepa. 1lc .10.IACII Guri, fiiMoiiaacaii *iiyhaiin cwrrpn na l-jireiiino)* 1l xiianaiiB.

(x.oooinio 1l OTIIOIIIOHIIII i." AciniiiiiiaM. r[(K".ii(na] (xjjiniepu ooooVinio :«paAonw 3'HIMII .iBVMa nopoiaiMii. no npaiiaa .111. monsieur I"|K>UKIIU?

EBI'[EIIIIfi]
{curma muncii

1lcr npar>n. ia Ge.i iia.'.HO'iciiiia IL.

(XKUbJI

1lpaiun cerL, iici.'.TKi'ieiinc. :iivro i.aiia.iopiifuii,!. nc ii|ian.ui .111. monsieur F|XTiii,Tifi?

EI'OTCKIIII [H'ixi.ieoaifi. Eiironiin]
(njX) ccivl

ripiniiopiiiiiiia. 110 [B] nat: a \ A RIIOO.JCII (/, *licit* Bu Acemiai. c.Yaapuiii-i.

COc|)b}1

Haii|X3Tiiii. a c.Miipua i.-ai; anicu. 110 i/Spaimica 1l K[I ociioaimv] Jo5pai."OB\. B11.111TC. 011 nc ripiniaxicAiir K MVAMIIIULM. BO-ncpiîi,ix. IIOTOMV MTO ciaG. YAacno oaaO. Flpaiiaa. 011 1lc npii'iaercn nopoi;\ r[cx."jio.'i] (XJiiiiicpoB.

•'[QJECM

Cviiapuna..

CCKDb}!

M V A .10.IACII Guri. isccraa nociv IIJIIUM: I3CCM uipaiî.iaTi. ao.iAiia Acna.

EBI'[EIIIIfi]

A MNA?

CCKDbfl

l-uri. .vi.**IACII** [)niiiio;i\iimi,iM.

\W[E\\\\\~\]

IIo KTO A C **ii** .TO.MC ro.lona?

I Ic **M\ A - Aciia!**

EBT[EHHH]

I Ier. \I\A!

CCKDbfl

'/k'eiia!

i:Br[pjinR]

Ho |**xic.c**.v.**iiire** xoponicm.**i.o:**
l-x. ni Acna i.oBapiia. aia?

COflibfl

Cy.**HITI. ACIIC** 06 **3T0.M TpVJUlO:**
(ny().iithe'l Ite A. Hiiiiona-ra **ne Aeiia.**

[•Rr[Eiinri]

Tai; I.T0-A. K0.II, ne oua?

CCWbfl

15cc **M Y A** :ouro.**iona.**
Uijb.inize8 A **I.I.I** \i\AI.HMII fiv.ai.**Tc. fi|viTi.fi:**
Hiiiioisaru T0.TMÎ0 ***m,i.***
Bi,**i** io.**i(iiii.i. a MU** .nulii, iifiri.li:
!iarciiciiM MU or IO.IOBU.

Tciiepi, **A C** nc.e **MSAI.II** .io.**IAIIIJ** 01,111, c.Miipiiu. i;ai; ariieu. **IIOC.IMIIIII**.1. Tro UUIACT Acna. ro .10.1 **AHO** 01.111, ciairo. 'A'en\ \i**A** .10.**IACII** laiiiiniiaii,. **IICIIIIICI.** [-noua] o iien: o. de.ia fîyicr **MOCMN** M\A\.

iT[o. iir.hiiri]

O. iicr. Ou OVICT **ciarvuiiiieniiiiM** iu oiepriiuv

aXDI.II

I). laro.rapio :ia **KOMII. IIIMCII**

RHI

Haiifxyriii;. 11 cc.m **A C cMeprnue** xuanvnmue 11 c;iMoiia.**icHiiii**,ie. **TO MOIAT** iio\is;u.TaTUTi: o.uiai;o .**IIOOOBI, MC Tcpnnr KOMII. IIIMCHTOB.**

(XXbbfl

(Lic.ioiîaie.ii.[no]. Hu.ia **Aciiiiiiina. Koropoli BU 11c** roaopii.ni **KOMII.**IIIMCIITU?

I **icr.** iipii.**inaTi/-.a. ne** 01,1.10 1111 0.111011. Ho **ecri,**_

CCKDbfl

. **IH.KioiM.iTno 3iiari>: KTO. \o|)oiiicin,**i;aa?

i-Br[i-iinri]

hai, aurei. To.n.ico **iipirn'opiiiiiia.**

CCXDbfl

(;(o/, v r. 11 wo)

!-)ro ne .111110: 11 |**X'VU.an** Aeilllniiia llc npilTHOplllllia. (x.ixleillio 11 oriioiiieiiiiii l, **na**\i. **lice** vriHT i.a.taruji raionul. i,ai,n\iii **nu** nac oniKuuacie. **'Im A** .ie.**ian.? \KAMIIIH,I nac** ooManunaioT. **MI.I** OTII.iaMllliaeM TCM AC.

•JMIIUJLI .MI oiMr

IJO.'IIIIUUIV 1>' I!M\d IfOIV KUÎI J.OH :i!III.I(I\I!IIIIIr .III |{ MJ.MIIUI..»t| Cc

(\v\f/ \h.> .Duron IUWIII :ur.n\.i:w))

K'lcDO.)

-•xiiinuti .mu

\ |{ :m\ ÎMI'(joii.' [{ 'lainus.u.Muii ii.«,:.»;r j/ -(xuvoyo 'idan.u (HA'CIO.I.U.M

•u 'i.i.m.Y v.xi HJi.111.Miv.xj u oua nuni: .111 aii-.xi •oj.n.Dod[| Qt

[I.I]{I] [:]}_|{{:|

,aiOTiiiaiiAi:i

•(Miiiia.vIXJVIH \K.1111m1 viuaiii.mayoj 011 ai yoiiiiuaonidyoaii •yoiiray

ti.Minvjai ijoyirv) ⊳ (yn/v.) oioa.) «uiiiinv.10:) 'txtiociii.'icl na ||

[lJ'[]cI>(X) î1

•A'.'IA'II vniua 'uir.xxlu *ruj* ini.iirai'ao

iu. aI.LHXIJ.A II.XIU ,uaui..xi.i.o ian ou. •IÎDM.I.IMFUII IMIXJ II no ur.u 11

•*:>ai* 'i.i.iiii.aio .iiii'oiia i'ioo.i.i, 'oi 1:11 nn,)i\.xlfi ouai osior 011 •onaui" :\>KU.TJ

an '(Hi'ooir *:im* ooir aci [j ,;, MINI/UF if.muai'id.'ia \'i\,)h a u]' 'i'ia'"

-'U.'iKo.Miais: unim 'oiiMr.uuaoi.Mr;) ^.IILM.Y

[lf'l]c|XX)

;U.M,KI un ivoyud IMIIIIWI ICHMIIIMIM [IIOIKMI'] aioaui, o.'i'iro.'iaan

nuua a ariyodn -0.1.1, .uauiit: an 111 :,iy \'a| | 'OIIMO 1111 0.1-fio \HO.M

'iiraoriuns i\ua ,111 ;Q ;uiird.u OJO.I,;>III, .1.0 .uiidoao.i rj.it: IMC| c

[LIIIII>|].IH'I

-.).L).II\ .I,1 UII 'UIMO IMO UIM.I.OXUT HUFXa'.M W.I.UOKU.'I

,nn\ 'oai.'dii 'ou, Mj.iv.nid ni\i:.M.)i:d.M unniiru, IIIMI.'IUJ. .M n{\

[irOcIK)'.)

••'iMyiîM riiiay *ruj* aua '.MIM a,i

ai.riiuio vum ,m H ontior) IM.IIII: ijoni\,>t: ""ano MYOXOII JMII O||

IMIII 1 un .i.uii(d.i. 11 n:u.).nv)

- «mia ul.ix .roti» uiidoao.i >KA|\

a:ui,,«ioi ,110,10 11 \i.a>KOK •u.fiy 'f'naxf

•onii.ia j.ou.MJUi' 0.1a UIIQ

TII.»K Mcbiiai. uao.HBM j.of|

MI,ura a i.'v \'i\ J.HFAIIHCIIJ IUU. y

•UIIKCxl.'D 11 M MIV UXIIJ. UIIQ

•.)tiUIIII - KU.I. U "IUJ. MAIIV UIIQ

•J.;KI.")FBII LXIII iiJ.:xjruiii f:.x|

•U'WIJUII a •\1vo1iF.1g \\

j.ai.'.imxlii 11 j.,iir,«iiaa XMLX:|

•o1'UII irciJUHciidn aur aur: y

•UII.IXK uiiiiiiidoiUJidii ui..iov|

l!llll,M,\K — \l\OIIF.>y \>KAU \

'Ulll\\ •KIIII.'.l.a.MO.'l UIIQ

'lainaiiuo.) .1,111 aaraud.M.xlii UIIQ

'uiiMr.i.iji>K(xloagQ

[iJTIII'ILl^l

;.iii' .MUL au •uiu.'.iaivxlii UIIO 0.1.1, a.uidoao.i

na :,i.'ii\o.'iuin: ijoiuud'i.xln ij.niiua ,M .\I\.MI>K.KIII-OM IOKiuudyo O|| 'Milion

(HMIMI.MJ.IIIIodyO (O.MMI'0.1. II) OII •(HVini.M.l.UIIA.DUII an narau ri|,\

[lf'l]t|>CO

,;uaj.:xluno'i ii.'rinua irmuiiiadaj JMVOI\ oio.'ii.oroyo

(HOlUUd'ulll (MOMIM. FOII (Uli •|!L)M.I.I(,ll'UII OILVOIV III M.Y VIII 0||

[iiHii:-i]jfi:-i

.•Br|Ki

(iic.ner cc/)\/.\. uorou ici.ii,ui.iri)

\ , U)T>|îîii,<.ii? A\. \II>I .ta nero H :«fiij. in.

COtP[bll]

llnmaiiro. MUC iipiiinaa MIJCTI. c m oa\paMiirk

I[fXX ll-X .KJ Hl]

Cor. lacen. Ho 1,'aiaiM oopa:)o\i?

(.[OcPblI]

CaMUM I)ONI,'IIOI;CIIMI.I\I. Q.'aA'irrc CM\. MTO nu ooi.iicMii.iii: oua. nc ronopa "\[rai|>i,>i]" ii.ui ''li'n.a". .IHKÎIIT c m n cor.iac.iia na e.na.ii/>\. IIOTOM ixn>acimicei, TCIT.'C. fi VITO , lonp[ai,'oii] ii nee li. IKlf). ICIIX.BOCIȚI ll\ II .IC. 10 0. l.'OlilIOM.

V[\\\ UX.K'HH]

lipaiui. C(x|)i.a Ilaiî.Toaiia ***(îînmi).***

(«IKY.TcJ **l'J'O MU BUIKVU'M** na CJICIIN
ll **IIIX**.MCCMCil nee iia.r III IM.
Tenepi, **IOTOBBTO** lic.c A|**X**'ii\.
Oua ii\Aiia **II** na.M ca.**MiiM.**

c:oci3bf!

Ho MUC. Cil f>OI'\ Aa.lKO. -
11 TCIT.a fiv.fleT ACOTOiai:
Oua c m roTMac — sa npa.n;\.

Kir[iT:iiMM]
(md.nme)

lior laiiauia ii\Aiia Aona.

(.0<Pbll

. la nor n rcri**.a.** Ofii.i

'ii' **AC** n \r\(Di)ii

r[PO.LIX *.:n:]

'll'CTl, MMCK) ^**ICMII. U'T't'.**)[•(TIJOISiITl. M(X' **IIII Aaflll**ICC IIIIIMTOIIIII' *Utmuiir <•(' n cmpoinl* I la ana canini.

\[1"\(|)bll]

II i'oToiia.

r[po. ii'X'Kiiri]

Tpvwaa ooasaiuioon. uaaoAcna na **MCHH.** no **MTO A** acian,'." II ao. **IACII** iionoaniin. cc. aaa o'uion.H cBu-m ap\ia. ('.epica I IcTpjuiiiiMaY \ln\afi.loBii'ia'.'] JiXîpfaiaiiiii]. On **IÎ.IK**«Iacii, orpacnio n. nc iia.ii'iici, **CUM WULTOCTIIBIITI» BIllIOBIIIIIIX OBOIIX *:l J^l.IUH1** ifl. 011 \ 110. IHOMO'II 1.1 **MCHH** narau, **BUM. MTO OII IS.IKXJ.TOH** n uac ci|xicruo. fiesiia.ieAno: naaeioci, **MTO** npochoa c m nc oyier oriiepiTivra. H nponiBiioM eaviao. ou **ITITOB** na **OT**'iaaiiiioi' qxYicnso. **OII ITITOB** iinBccirn.ca. :«cr|**K**'.iirru'.!**i.** ou npooiiT ivinicn |i\iai.

\r[\(Dbll]

IIo a cmc Moao.ia.

rp[o.ir**.cK**'iifi]

IICVAC.III RI.I \OTIITC. **MKXII.I** a **BI**iaca cAicpri. ciiocrn apvrai'

AV[Mbbf\]

I In...

(XXDbII

llc aeiniăro cem *monsieur* iieoiaoTnuM na idio **AIMII.**.

Al'AcPbJl
(r: \.*i(mo.iu:iiiiicu)*

Vino A;I. [ico cm. H coiaania.

r[K)/i«:Kiiri]

Tenepi, niHiio. ncir II[XXTITI, v nai: ii.iniixMOBoiiiiîi ***{QxjihH** IIO.IXO-AIIT II **t/in cmiir im** IM **ieim\).***

\rupbfi

baarocum. IÎIIO Bac! *(C.tuj)ui* llnfucu. CIX|)I,H. Muc **na.io** icnn **o** MCM paonopjiaiTIUTI ***(yxavi n** OAIIII **Aiicpn. 11 Aj)}i'it\ wi.**nirrai **ijiiti}jxi .iotipniMnn).***

. 10bP[flK'Oli]
[C>p<x7Via>un meu) h rpftumMti)])

A **'no.** *ro:\\f)'\\iu'f*

rp**[o**,U'ChTiri]

Koii'iciio. ii odi.anin.ioi.

/lOBPţflKOB]
[imvpn fcAimoJ)

MTO **A'.'**

l'P[0,ll'**r**.bllH]

Oua coiaacna.

. l[OBPIIKOB]
{iioAiipi'iriînnu)

O. pan: o. IIC00: o **RaaAciicriK). aa rcnepi, >i** oiacniiBcniinin ***m*** CMOpiTlUX.

rp[o. U-X-KI-IH]
(/; cmpom)

HMCHIIO IC IICM\. Oua ii TCCÎJI ii.iHx1.icna c.T|)acriio. occiiaMîinio.

. l[OBPflh'OB]

Ho **iac A** oua? **II ciicinx** na IICC ivar:**IHII\ II.**. na.iKKloiiaTw.il.

r'P[o;ii:cbiiri]

IIc ropii'iiici,. oua **nc** UIUT. **II cc** c. ioni ia na VIOMICY. IICMCTO **cica**:<n **I>**. ai-ao **Maiaepa** GOIITCII.

. l[0BPIIK0B]

lai oor\.

II B .'l I- II ll I- 15

Te ***-xv OXPfbfl] c ArMUMll***

. l.OBP[lllvOB]
(noAocrnn /c Qxpbr)

lliBiîo.nac o.iaToaapiin>_.

COdibll

baaroaapiiTe TCTCIIMCV

,a[OB]P[M(DB]
[\rn (j)bc)

l'.CIII TO.TMCO. CY.iapi,**IIIH.** CBOIIM CMaCTM'M (xlimil **H** PMTM. IIO:«JO. II.TC. TO ITOIJO. II/H; npiiiiecn, MCTIUIIIMO fi.iai'o.iapiioc.Ti,.

\r[\<Dbll]
(/)//(.\CTCll: II <:i(lj)OH\)

Ixuiiufi K'yii.Ma (Iie.iopu'i. On i n.aaacr (;, «rw\ ***[roccrb i,*** ***,ln6j»iutm\).*** /K'aaico cm.

iT[o;ii':cKiiii]

{nm\a.in i, , (oCip[>ii,oii\] ti \r[;i(l>ir]\

Ikniso.**iiav nac** iio.**cipaBiin,** n AC.ian. IMM CCMOMINX' **ciaciM'.**

•\r[\u>i-ji]

13epno *Ufiimuner* **c** *m [- [ofipm, (nai).* ACIIII\ MI IM.

,lOliP[}|K()H]

Hi) Jl llll'ICI'O MC IIOIIIIMaiO.

rp[o;iii;Kini]

lliniîo.n. ofii.aoînrn. **rofic:** TU **Iipcx:i1.1** MCIIII OOI.HBMTI, O CBOCM **.'uofjini:** a OOI.MIÎM.I. II Ara(|)**i.H_.** fiu.ia rai, aofipa. MTO apună, ia ri.oe iio:i.ipaiî**.]ciiiic [aipmiiaiiuo].** *U i ura n/x^ui \ . Impftii.oimJ p\i,u ixurm{apmomi] u nu. n izmiociiciiiiii. crom u n IIO.IHUIIC aCi..)* 'li'iiepi, **iioaipam,** **\nMia** n MOK) **iier**,ecr\. CCX|)I,K) I lan.lonin...

,'10BPJ"IK0I3

I lo:i;ipan.mio_

\r\cDbfi

Tro :-)**To** c **MUMII?**

?[0,**JI'CKHH]**

Or nocropra *{(izphfi II l'p[ojie<:him] UC.IUOTCH: IS :m> nj^wi iiofiiuiiioroi n.mepux llrrpyum II Hurnim).*

Jl 13.11' II MK 16

HF.TPMII \

. IsjHvn.a. T'H'cn, **loro. ne npnrnopaiK** n_

rpfo.ii'.c.Kiiri]

MO.IMII. I3OT **iviine iio:upaiii, ciioK) oapi.itIIIIK).**

IIETPMIIA

(i,. iniiiicrcill

Ir.in NA **rai;, rai; noino. n.ic** II **na\i noiipocirn. \ aac o.io.** IACIIIIC. **Marama, noii/ut** II|XX:IITI- IIOIBO.II.TC **n na\i coMcraTi/ai aaronnuM** O|WI;OM.

rp[o.ii:cKiii t]

\lu II o nac iio.i\\iac\i_

1301-'.. I.TKIMC **. loTIpfiiiati'a]** ***(uomi)***

Teiiepi, MU ncc cofiofi aono. Il.lll.l:
lla\i \A ne na.to **niiMcro.**
O.'UIO **.llllllI.** TO. 11,1,0 OMCIII. **fio.** 1I.IIO.

Tro cmc ne e.iumiiM nor Mcro._

[(p\h /ni. icn.nmr)]

. lOliPfIK0H

. lunii, n eoooio ne .îoiio.leu
II na.ioono lain-acro.
Mo .un MCIIH **\Aaciio fio.ibiio.**
MTO H IIC C.IUIII\ BOT Mero.-

[(/-J\ 1,1)II.H'Ci. ***HK)l)]***

Tcticpi. **MU** ncc cmofi .'loiio. ibi iu:
lla\i \A uc iia.it» înviem.
Mo ncc **AC** iuiM **\Aacno fio**.ii.iio.
MTO cmc ne CIUIUIIM nor acro._

[(im, nu. ii-t:i,;inn)]

K O II K 11

TREI MIRI ŞI TREI MIRESE

sau

VODEVIL ÎNTR-UN ACT

PERSOANELE

EVGHENI IVANOVICI GRODESKI, un tânăr ofiţer de cavalerie, poarta totdeuna mânuşi albe şi în mână un stilet, 23 ani

SERGHEI MIHAILOVICI DOBREAKOV, un bârbat micuţ şi greoi de 30 de ani, poartă frac de culoare verde-deschis cu pulpane lungi şi ceva asemănător cu o pălărie; când vorbeşte parcă îşi caută cuvintele ca sâ se exprime mai bine

LIUBOV AFANASIEVNA KANAREIKOVA, cam 40 de ani.

AGAFIA, sora ei, de 32 de ani, vorbeşte preţios, cochetează, e îmbrăcată după ultima modă

SOFIA, fiica Liubovei, cu pensionul recent terminat şi - ca toate absolventele acestei instituţii - uşuratecâ, 16 ani

PETRUŞCA KLIMÂCI, servitorul lui Grodesk.

NATAŞA, servitoarea Kanareikovei

SCENA I

NATAŞA şi KLIMÂCI [=PETRUŞAJ

P[ETRUŞA]
(reţinând-o pe Nataşa)

Atende-s, atende-s, Natalia Alexeevna, eu, care va să zică. permiteţi-mi să bonjuresc cu dumneavoastră, noi, care va să zică, nu ne-am văzut de o sută de ani, îmi este foarte plăcut sâ va văd şi, care va sâ zică, şi aşa şi pe dincolo, sâ conversez cu dumneavoastră.

NATAŞA

Da, despre ce o sâ vorbim?

P[ETRUŞA]

Cum adică despre ce, despre priveliştea asta frumoasă, care va sâ zicâ, mai frumoasa ca de obicei sau despre ochişorii dumneavoastră, care, va sâ zicâ, m-au impresionat în mod drăcesc.

NATAŞA

Adevârat?

P[ETRUŞA]

Care va sâ zicâ, pot sâ vâ asigur de persoana mea **(o** *apucă de mână).*

NATAŞA

Fiţi mai retras şi mai bine spuneţi-mi ce face tânărul dumneavoastră domn, Serghei Mihailovici: iatâ cum ne-a blagoslovit D-zeu cu un mire; acelaşi lucru pot sâ spun şi despre Evgheni Ivanovici, deşi nu l-am vâzut decât de două ori. Oricum, recunosc câ este mai avantajat, e foarte drăguţ. O, de am avea noi aşa noroc!

P[ETRUŞA]

Ba, sâ mâ iertaţi, dar Serghei Mihailovici este un om de seama, şi pe lângă aceasta eu sunt prieten bun, care va sâ zică, cu lacheul lui, Gavriuşa. Şi el mi-a povestit câ stăpânul lui, care va sâ zică, vrea, care va sâ zică, să se însoare cu cineva de la dumneavoastră; cât despre stăpânul meu, noi, care va sâ zicâ, suntem, ştiţi, în stăpânirea atotputernică a... *(îşi loveşte buzunarul.)*

Azi mirii toţi din lumea mare
vânând un trai cât mai bănos
îşi duc mireasa la altare
doar dacâ-i zestrea cu folos.

Dar şi femeile-s de vină
câ umbla sâ-şi găsească soţi...
De ei e lumea-ntreagâ plină,
dar plini de datorii sunt toţi.

„Tânjeşte pentru-a mea iubire!"
aşa-ntre ele se-amâgesc.
Nici una însâ n-are ştire
ce-n taină soţii urmăresc.

Minciuna nu stă ea degeaba,
te-nvaţâ sâ momeşti, sâ minţi
şi cum sâ-ţi cadă draga baba
ce-a strâns în lăzi destui arginţi.

Se vede, - aşa-i dat sâ se facă
o cununie cu temei:
de eşti bogat - pe trai nineaca
Şi afli, câte vrei, femei!

Eu nu vâ-nşir la vorbe goale,
vă spun doar adevărul crunt -
câci viclenia dă târcoale
la bani ce pentru asta sunt.

Iar de la bani prind sâ se-arate
şi coarnele. Şi-oriunde caţi
vezi numai soaţe-ncomorate
şi numai soţi încornoraţi.

Şi tocmai stăpânul meu caută aşa ceva. care va să zicâ. *(îşi loveşte buzunarul.)*

NATAŞA
(cu dispreţ)

Mare scofală, stăpânul dumneavoastră, dar cine a zis câ noi n-avem bani, zeci de mii, cine?

P[ETRUŞA]

Mare minune, numai al nostru, care ca sâ zicâ, Serghei Mihailovici ar accepta zestrea. Dar stăpânul meu l-a sfătuit sâ nu o facă.

NATAŞA

Cine, stăpânul dumneavoastră, hai povestiţi-mi.

P[ETRUŞA]

Deşi nu se cade, care va să zicâ, sâ palavragim despre ce discută stăpânii, dar eu doară de dragul dumneavoastră, care va

să zică. Ah, Natalia Alexeevna, dar dumneavoastră, pentru asta, permiteți-mi măcar o dată. *(îşi duce degetele la buze şi sărută.)*

NATAŞA
(cu viclenie)

Bine! Bine! Numai nu mâ chinuiți, povestiți.

P[ETRUŞA]

Iată, deci, astăzi, Serghei Mihailovici, care va să zică, a vorbit cu Evgheni Ivanovici despre domnişoara dumneavoastră; adică i-a descris cât de mult, care va sâ zică, o adoră şi l-a rugat pe Evgheni Ivanovici sâ-1 salveze de necaz care va să zică; vedeți, el a vorbit deja cu mama ei, care va sâ zică, dar cu domnişoara dumneavoastră, care va sâ zică, nu reuşeşte deloc şi l-a rugat pe stăpânul meu sâ o facă, ştiți, în locul lui, iar stăpânul meu a început sâ-i spună de una, de alta, care va sâ zică, ea, spunea stăpânul meu, nu este dintre acelea care ar putea sa vă placă: cu ea, spunea el, se poate glumi numai într-un fel şi cu ea, cică, nici nu e prea frumoasă; ca a învățat undeva într-un pension neînsemnat; iar Serghei Mihailovici tot continua, care va sâ zică: „Ah, o iubesc, adică, nu pot sâ trăiesc fără ea".

NATAŞA
(ii loveşte buzele cu mâna)

Ticăloşi sunteți amândoi, cu stăpânul dumneavoastră cu tot. *(Fuge.)*

SCENA II

PETRUŞA (singur)

PETRUŞA

Iată cum ne-a încondeiat. Ce trăncănitoare, ce sfredeluș, poftim, cum ?-a înfuriat. Şi, probabil, îi va povesti, desigur, cum o cheamă, Agafiei Afanasievna, iar aia va începe, care va sâ zică, sâ cotcodâcească: „vai de capul meu, dacă va afla Evgheni Ivanovici".

La joc de cărți stăpânul dacă pierde
pe cine oare este supărat
Şi vine cu nuiaua sâ-1 dezmierde?
pe servitor... Că el e vinovat.

Stăpânul când se ceartă cu nevasta
ori este beat, ori poate doar tehui,
cine plăteşte, iarăşi, pentru asta?
Păi, cine altul? servitorul lui.

Când pe stăpân, rămas cu punga goală,
actrița îl înşeală în amor
cine înghite-o nouă ciomăgeală?
Păi, tot Petruşa... bietul servitor.

Da, pot sâ spun, care va sâ zică, dintre toți nenorociții, cel mai nenorocii sunt eu. Dar iată că vin vecinele noastre, sâ dispar cât mai repede. *(Pleacă.)*

SCENA III

SOFIA şi NATAŞA

(Sofia stă lângă o măsuță şi citeşte o carte. Nataşa intra tiptil.)

SOFIA
(furioasă)

Unde ai fost, Nataşa? După cum observ, tu începi sâ umbli fără permisiunea mea *(se ridică bătând din tocuri),* da, începi sâ nu mâ mai asculți.

NATAŞA

Iertați-mâ, am ieşit numai pentru o clipa. Şi nu fârâ folos. Am descoperit o taină, domnişoară.

SOFIA

(îşi schimbă deodată glasul, apropiindu-se de ea cu blândeţe)

O taină? Hai drâguţo, povesteşte, povesteşte.

NATAŞA

Da, şi ce interesantă.

SOFIA

(bosumflându-se)

Deci tu nu vrei sâ povesteşti.

NATAŞA

Fie-vă milă, domnişoara, voi vorbi. Iatâ cum a fost. Am ieşit din biserică, o, de aţi şti ce predică a ţinut părintele Alexei şi cât dc înduioşător.

SOFIA

Te rog, fă-mi un serviciu, nu mai ocoli...

NATAŞA

Fie, fie. Iată, vin de la biserică şi chiar lângâ uşâ mâ opreşte Petruşa. „Atende-s, doamnă", spune, iar eu am şi pornit sâ vorbesc cu el. Iar el era atât de politicos, o minune, tot „Mamzel" şi „Mamzel" şi mi-a spus, cică, stăpânul lui. Evgheni Ivanovici, l-a făcut pe Serghei Mihailovici sâ nu se însoare cu dumneavoastră, iar eu i-am spus: „Vai, ce om nemernic", dar în inima mea, zâu îmi spun: bravo, bravo lui, şi, cică, l-a rugat Serghei Mihailovici pe Evgheni Ivanovici sâ vorbească cu dumneavoastră, sâ vâ spunâ câ el, cică, vă iubeşte, vă adoră, iar acela spunea: câ ce e ea?

SOFIA

„Ce e ea", o, Doamne, cum a îndrăznit sâ spunâ astfel de lucruri, mârşavul de el.

NATAŞA

Şi eu i-am spus lui Petruşa, mârşavul de el, iar el - câ Evgheni Ivanovici i-a promis, cică, sâ discute.

SOFIA

Da' ce-l priveşte ...

NATAŞA

Ah, Sofia Pavlovna, faceţi-mi un bine şi nu-i spuneţi nimic. Că el, se prea poate, pe bietul Petruşa...

SOFIA

Nu-ţi face griji, mi-a venit o idee nouă, ştii...

NATAŞA

Care?

SOFIA

(cântă)

Femeile-s isteţe-ntotdeauna
şi-atât de bine firea şi-o prefac
câ pentru ele-a ticlui minciuna
şi-a înşela bărbaţii e un fleac.

Deşi se scot şi astăzi la iveală
prin ziar **că** ele cad în laţ uşor,
sâ nu le-nveţe nimeni cum se-nşealâ
câci asta-i poate chiar natura lor.

Iaca aşa, ţine minte, eu o să-ţi spun despre lucrurile astea, dar tu eşti, probabil, gata sâ dezvălui toate lui Petruşa ăla al tău.

NATAŞA

Zâu câ n-o sâ-i spun.

SOFIA

Atunci sâ mergem în camera mea şi o sâ-ţi povestesc. *(Vor să plece.)*

SCENA IV

ACEIAŞI şi AGAFIA

AGAFIA

O, Doamne, am obosit, vă rog sâ mâ credeţi, nu-mi simt picioarele, şi Kuzma Feodorovici, monstrul ăsta, mâ chinuieşte, are 40 de ani şi tot mai vrea sâ fie galant cu fetele.

NATAŞA

Dar ce e de râs câ el va face curte atât de asiduu, zâu, câ el ar Fi fost pentru dumneavoastră un soţ minunat.

AGAFIA

Mai taci o dată, ghiavoliţâ ce eşti.

Ah, fetele! N-ai loc de ele
Cât de viclene sunt şi rele.
Chiar slujitoarele-au prins glas
ca sâ ne râdă azi în nas!

Şi deopotrivă sunteţi toate
de rele şi de vinovate.

SOFIA
(inclinându-se)

Ba, cer iertare. Nu-s de vină.
Nataşa noastră e blajină.

AGAFIA

Tu îi dai frâu! E vina voastră
câ-s ele-aşa...

SOFIA şi NATAŞA

Nu-i vina noastră!

AGAFIA

Ba, sunteţi, sunteţi vinovate!

SOFIA

Iertare-mi cer, dar n-ai dreptate.

AGAFIA

De aţi fi văzut la Fekla Sidorovna, care nu e ca noi. *(Pozează afectat.)*

NATAŞA
(făcând o reverenţă)

Iertaţi-mâ, doamnă, dar eu n-am zis nimic râu, ci numai am vrut cu inima curată ca săracul Kuzma Feodorovici sâ nu sufere atât din cauza cruzimii dumneavoastră.

AGAFIA

Da, aşa este, şi eu observ câ el, sărmanul, suferă; dar Kuzma Feodorovici este pentru mine bătrân, e aproape de doua ori mai mare ca mine.

NATAŞA

Deci, are o sută de ani.

AGAFIA

Proasto! Pleacă de aici, cu tine nu merită să stăm de vorbă. *(Nataşa pleacă, făcând reverenţe.)*

SCENA V

AGAFIA şi SOFIA

SOFIA

Mâtuşico, la ce bun sâ te superi pe prostuţa asta, ea nu-şi dâ seama ce spune. Servitorii umblă ca traşi pe sfoara, nu îndrăznesc sâ răspundă nimic altceva decât „da", ori „aşa este".

AGAFIA

Dar cine este vinovat câ servitorii sunt răsfăţaţi, Inâţimea voastră, pentru ce era nevoie sâ-i permiteţi acestei fetişcane sâ palavragească de câte ori i se năzăreşte. A... *(Intră un lacheu).*

SCENA VI

ACEIAŞI şi LACHEUL, iar mai apoi DOBREAKOV şi GRODESKI [=Evgheni]

LACHEUL

Serghei, cum oare îl cheamă, -hai, -hai..., -hailovici Dobreakov.

AGAFIA

Invitâ-1. *(Intră Dobreakov cu un buchet de flori în mână.)*

DOBREAKOV

Am onoarea sâ vâ dovedesc stima prea înalta sau mai bine: prea supusa şi totodată permiteţi-mi sâ vâ ofer acest buchetel, iar dumneavoastră *(către Agafia)* - acest trandafir.

AGAFIA

Mulţumesc mult. *(Se acoperă cu şorţul.)*

SOFIA
(privindu-1 pe Evgheni)

O, ce frumos e.

EVGHENI
(privindu-le pe amândouă)

Care dintre ele, probabil asta *(arătând spre Agafia),* dar cealaltă cine e, şi, zâu câ e foarte frumoasa.

DOBREAKOV

Totodată, permiteţi-mi sâ vâ recomand pe ofiţerul de cuirasieri Evgheni Ivanovici Grodeski.

AGAFIA

Vâ rog sâ luaţi loc. *(Se aşazâ.)*

EVGHENI
(într-o parte)

Pe cine sâ întreb mai întâi de sănătate: pe a bâtrânâ sau pe a tânârâ, mai bine pe a tânără. *(Către Sofia.)* Permiteţi-mi sâ vâ întreb de sânâtate.

SOFIA

Milles graces. Mr. Evgheni. Slava Domnului.

DOBREAKOV
(preluând)

...Domnului, cât de veridic „Slava Domnului". *(Sofia îşi pleacă ochii; către Agafia.)* Vai, permiteţi-mi, am greşit, vedeţi aşa sunt eu câ folosesc mereu unele cuvinte mai sonore în locul altora; aşa, de pildă, în loc de „sertar" spun „măgar", in loc de „fetică" spun „pasiricâ". Ce sâ fac, aşa mi-e obiceiul, încă îmi amintesc câ acum câţiva ani în urma... *(într-oparte.)* Dar permiteţi-mi sâ vâ spun câteva vorbe. *(Vrea să plece cu Agafia.)*

EVGHENI
(7a *ureche)*

Pe care mi-ai lâsat-o?

DOBREAKOV

Pe a mea. *(Pleacă Împreună cu Agafia.)*

SCENA VII

EVGHENI şi SOFIA

EVGHENI
(in sinea lui)

Cum sâ încep? Dar, zâu, câ e minunată; cu cât mai mult curaj, cu atât mai bine. *(în acest moment ea se apropie de masă şi işi ia lucrul de mână.)*

SOFIA

Luaţi loc.

EVGHENI

Mulţumesc. Penriiteţi-mi să vâ întreb, e lucrul dumnea-voastră de mână?

SOFIA

Al meu.

EVGHENI

Ce minunat tablou. Alături curge un pârâiaş.

SOFIA

Da.

EVGHENI

Permiteţi-mi sâ vâ întreb, ce vedere e asta?

SOFIA

Sijanovca.

EVGHENI

Acolo e un castel străvechi, nu o dată am avut ocazia sâ trec prin această pădure şi fără voie mâ opream de fiecare data sâ iau masa acolo. Aţi probat un tablou pe care paşte o cireada, lipsesc doar păstorul şi păstoriţa şi gata Arcadia sau Tirolul.

SOFIA

Dar ce este Arcadia, aşa se numeşte raiul?

EVGHENI
(într-o parte)

Asta-i o proasta sau eu sunt prost. *(Către ea.)* E o regiune în Grecia slăvită de mulţi poeţi.

SOFIA
***(cu** naivitate)*

Acolo locuiesc păstorii?

EVGHENI

Da, şi păstoriţe.

SOFIA

Ce drăguţ trebuie sâ fie acolo. Dar Tirolul?...

EVGHENI

Este o regiune în Austria.

SOFIA

Şi acolo locuiesc pastori?

EVGHENI

Da. Sunt vestiţi prin firea lor veselă şi prin cântecele lor.

SOFIA

Şi acolo sunt păstoriţe?

EVGHENI

Sunt.

SOFIA

Deci, aţi fost şi acolo, şi acolo?

EVGHENI

Nu, dar am citit foarte mult despre ei.

SOFIA

Cărţile mint, sâ nu le daţi crezare. Până la vârsta de zece ani eu n-am putut sâ învâţ sâ citesc, dar alfabetul îl ştiam pe de rost.

EVGHENI
(intr-o parte)

Ce soţioara. Vâ place viaţa la ţara? De ar fi după mine, toata viaţa mea de la oraş nu mi-aş da-o pe o parte din cea petrecută la ţarâ. Şi dumneavoastră?

SOFIA

Eu?

EVGHENI

Vâ place viaţa la ţarâ?

SOFIA

Da.

EVGHENI

Dar sâ călăriţi vâ place?

SOFIA

Nu-mi place.

EVGHENI

îmi pare râu, am fi putut sâ alcătuim o cavalcadă, eu, dumneavoastră,Dobreakov...

SOFIA

Ha, ha, ha! *(Râde.)*

EVGHENI

De ce râdeţi?

SOFIA

Dar cum poate un monstru ca Dobreakov sa călărească?

EVGHENI
(într-o parte)

în sfârşit, a spus un adevăr. *(Către ea.)* Dimpotrivă, călăreşte foarte bine şi poate oricând să se ia la întrecere cu orice călăreţ bun.

SOFIA
(râde)

Ha, ha, ha!

EVGHENI

Iar râdeţi.

SOFIA

De ce nu, cum il suportă calul?

EVGHENI

Dar el este foarte uşor.

SOFIA

Ha, ha, ha!

EVGHENI

(în sinea lui)

Asta-i proastă de tot. (Către ea.) Bietul de el.

SOFIA

Cine?

EVGHENI

Dobreakov. doar el...

SOFIA
(intrerupându-I)

Va place grădina?

EVGHENI
(în sinea iui)

lată, chipurile, am construit o baterie, dar a fost distrusă. *(Către Sofia.)* Da, foarte mult, şi dumneavoastră?

SOFIA

Da desigur.

EVGHENI

însâ, ştiţi, la nimeni n-am vâzut o gradină ca cea a lui Dobreakov.

SOFIA

Da?

EVGHENI

El o îngr...

SOFIA
(întrerupându-1)

Ştiţi, eu n-am reuşit deloc sâ cultiv la noi flori.

EVGHENI
(in sinea Iui)

Din nou vad câ ea nu e proasta, ci se preface. *(Către ea.)* Eu pot sâ vâ procur nişte flori.

SOFIA

De la cine?

EVGHENI

De la prietenul meu.

SOFIA

Nu, mai bine le procuraţi de la Kuzma Feodorâci.

EVGHENI
(în sine)

Sunt complet dezorientat. Bine.

SOFIA

Da. (Se *aude o voce de după scenă: „Sofia, Sofia".)* Iertaţi-mâ. *(Pleacă.)*

SCENA VIII

EVGHENI singur, apoi apare PETRUŞA

EVGHENI

Nu, ea se preface, nu e proasta. Totuşi, după câte văd, nu-1 suferă pe Dobreakov şi, într-adevăr, este foarte drăguţă, o minune! Ce ochişori, ce năsuc, ce guriţă, dar e proastă, stai, mi-a venit o idee minunata; Petruşa al meu e prieten cu Nataşa ei,

care, probabil, ştie daca e proastă sau nu. îi voi ordona sâ afle acest lucru, în caz contrar îl voi ameninţa cu beţişorul.

Soţiile-s comori divine
de fiecare soţ râvnite.
Iar când la minte-s mărginite
E şi mai bine.

C-atunci petrece soţu-n pace
şi numai într-un chef o ţine
căci se pricepe el sâ-i toace
averea bine.

Soţiile-s comori ce-aşteaptâ
în nişte lăzi de zestre pline.
Dar când mireasa-i şi deşteaptă,
deloc nu-i bine. *(Către spectatori.)*

Voi, juni, de vreţi s-aveţi nevastă
şi sâ trăiţi cum se cuvine
luaţi-va pe una proastă
şi va fi bine! *(Petruşa apare Ia uşă.)*

Eşti aici, pungaşule?

PETRUŞA
(tremurând)

Zâu, care va sâ zică, nu sunt vinovat, zâu, mâ schingiuia, mă tâia, zâu, care va sâ zică, nu sunt vinovat, iertaţi-mâ, Evgheni Ivanovici.

EVGHENI

Ce ţi se năzăreşte? Vino-ncoace.

PETRUŞA
(apropiindu-se)

Zâu, zâu.

EVGHENI

Taci şi asculta. O cunoşti pe Nataşa?

PETRUŞA

Zâu, mâ schingiuia...

EVGHENI

Taci şi spune daca o cunoşti.

PETRUŞA
(tremură)

O cunosc.

EVGHENI

Ea ţi-a spus câ...

PETRUŞA

Aa... spuuus..

EVGHENI

Ce?

PETRUŞA

Câ sunt un nemeeernic.

EVGHENI

Nimic altceva?

PETRUŞA

Zâu, zău.

EVGHENI

Dar ea, te simpatizează?

PETRUŞA (se *apleacă).*

EVGHENI

Atunci întreab-o.

PETRUŞA

Ascult. (*Vrea să plece.)*

EVGHENI

Dar ce îi vei spune?

PETRUŞA

Ceea ce, care va zâ zicâ, aţi poruncit.

EVGHENI

Ce am poruncit...?

PETRUŞA

Niiimic.

EVGHENI

Dar atunci de ce te duceai?

PETRUŞA

Sâ vâ îndeplinesc porunca, care va sâ zicâ.

EVGHENI

Roag-o sâ-ţi spună dacă tânăra ei stăpâna este sau nu este proastă.

PETRUŞA

Sa trăiţi. *(Pleacă.)* •

EVGHENI *(cântă).*

SCENA IX

EVGHENI

Trebuie neapărat sâ vorbesc încă o dală cu ea, sărăcuţul Dobreakov o sâ fie disperat dacă o sâ-i spun câ mireasa lui e o păpuşă împopoţonată, dar o merita, cum e turcul şi pistolul; oricum ar fi, eu trebuie să organizez aceasta nuntă şi sa mă distrez din plin; dar curios pentru mine e un singur lucru: el e prost, ea e proasta; ce urmaşi de invidiat vor avea; pentru asta merita sâ trăiesc o sută de ani, ca sâ-mi satisfac curiozitatea: totuşi mi se pare mereu câ ea se preface şi daca îndoielile mele ar fi temeinice, cine ştie ce ar fi putut ieşi din acest petit; în orişice caz. peţitul este o sarcină minunata; astfel, peţind pentru alţii, se poate uneori sâ peţeşti şi pentru tine, dar sper, sper...

Amicul meu, cum nici nu ştie
sâ-ndruge-o vorbă de amor,
încredinţându-mi taina mie
mâ şi trimite peţitor.

Destule piedici n-or sâ-mi cruţe
petitoria asta grea
câci trebuie unei prostuţe
sâ-i spun câ prostul mâna-i vrea.

Dar o asemenea mireasă
mi-aş vrea şi eu, chiar negreşit!
De-o fi şi un război sâ iasâ
va fi şi-o nunta la sfârşit.

SCENA X

DOBREAKOV
(intră repede)

Cum e, Jenia, cum s-a terminat, şi-a dat consimţământul, a spus câ mă iubeşte, eu nu mai pot de încântare. Hai, frăţioare, spune, de ce taci, cum eşti, zâu!

EVGHENI
(aşezându-se)

Da. frăţioare, ea a spus.

DOBREAKOV
(intrerupându-l)

Câ mâ iubeşte, ştiu, ştiu, aşa am şi presimţit, ştiam, nici nu putea sâ fie altfel *(aranjându-se),* dar spune-mi mai repede cum s-au petrecut lucrurile.

EVGHENI
(cu întreruperi)

Vezi, ea...

DOBREAKOV
(întrerupându-l)

încetează, te rog, să întinzi vorba şi sâ-mi răneşti inima, Jenia. prietene, spune-mi ce ţi-a spus?

EVGHENI

Ea. ea n-a spus nimic.

DOBREAKOV

Nu poate sâ fie, nu te cred, tu glumeşti.

EVGHENI

Pe cuvântul meu.

DOBREAKOV
(cu *mirare)*

Deci, ea n-a spus nimic.

EVGHENI

Nici un cuvânt.

DOBREAKOV

Dar ce aţi făcut o oră întreagă?

EVGHENI
(liniştii)

Am vorbit.

DOBREAKOV

Despre ce, uite ce e, te rog foarte mult; iată pe prietenul meu cel bun, îl rog ca pe un amic sâ se preocupe să-mi perfecteze, de pildă, căsătoria, iar el îşi permite o oră întreagă sâ palavragească între patru ochi cu fata, pe mine sâ mâ uite, uite ce serviciu, şi acum îşi mai şi bate joc de nenorocirea mea; dar despre ce aţi vorbit?

EVGHENI

Despre tablouri, despre flori, despre Arcadia, despre Tirol, despre păstori şi păstoriţe.

DOBREAKOV
(inclinându-se)

Mulţumesc foarte mult, aţi vorbit despre păstori, dar l-ai uitat pe Serghei Mihailovici Dobreakov.

EVGHENI

Şi despre tine a fost vorba.

DOBREAKOV

Ei, dar spune-mi mai repede. Nu mâ face sâ mâ chinuiesc în aşteptare. Ard de nerăbdare sâ aflu totul. *(într-o parte.)* Tărăgănează, tâlharul.

EVGHENI
(ironic)

I-am spus că lu călăreşti foarte bine, iar ea afirmă câ tu eşti gras şi neîndemânatic.

DOBREAKOV
(intr-o parte)

lata cum sunt prietenii pe lumea asta. Şi tu n-ai mai spus nimic despre mine.

Ei, da! Ciobani, tablouri, munţi şi miei!
Vorbesc, sporovâiesc amicii mei.
De câte-n lună ei pălăvrăgesc
Numai de mine nu-şi mai amintesc.
Şi asta încă tot n-ar fi nimic,
câ-i gata-gata bunul meu amic
sâ-mi fure şi mireasa frumuşel
şi pân'la urma sâ se-nsoare el.
Mâ lasâ, aşadar, cu buza-n vânt,
de mine nu mai spune un cuvânt
de parcă nici n-aş fi sau n-aş fi fost...

EVGHENI

Păi, daca mirele e-atât de prost...

DOBREAKOV

Ei, da! Acum surâzător se-aratâ.

Mireasa il priveşte-mbujoratâ
Din ochii ei culege el delicii
Iar mie îmi aduce deservirii.
Şi uite-l: se întrece-n măiestrie
Miresei poate-i spune-o poezie,
un madrigal sau poate-o epigrama...
Pe mine baremi nu mâ bagâ-n seamă
c-a prins şi aripi de nu-l recunoşti...

EVGHENI

Pai, asla-i pilda pentru mirii proşti.

DOBREAKOV

Hai, spune cel puțin cu ce ați încheiat?

EVGHENI
(calm)

Cu nimic.

DOBREAKOV

Cum cu nimic?

EVGHENI

Ea a fost chemată şi convorbirea s-a întrerupt.

DOBREAKOV

S-a întrerupt... şi el o spune foarte calm.

EVGHENI

Dar nu e cazul sâ ne înfierbântăm.

DOBREAKOV

Cum nu e cazul? Eu am crezut câ azi o sâ termin, doar azi e marţi...

EVGHENI

Şi ce dacă e marţi?

DOBREAKOV

Faptul câ azi e marţi însemnă câ peste câteva zile e duminica şi dacă azi aş fi terminat, peste trei zile aş fi fost cel mai fericit dintre muritori, adică aş fi fost soţul Sofiei.

EVGHENI

Dar cine te împiedică sâ termini astăzi cu Sofia ta, nu e nevoie sâ stai prea mult pe gânduri ca sâ termini.

DOBREAKOV

Ce înseamnă asta? Tu, mâi frâțioare, parcă ai vrea să-ţi bați joc de ea. Atunci te rog sâ nu uiți câ eu sunt logodnicul ei, că eu, câ tu. adică tu...

EVGHENI

Te rog, nu te înfierbânta, nu sunt eu de vină, câ mi s-a părut câ ea este cam prostuţâ.

DOBREAKOV

Cine, ea? Singur eşti prost, frâțioare. Sâ ştii câ ea are mai multă minte decât noi doi. Ea vorbeşte totdeauna spiritual şi mult, încât uneori îmi displace, şi când începe sâ vorbească, eu mâ simt încurcat.

EVGHENI
(aparte)

Nici nu e nevoie de prea multa minte pentru a te pune în încurcătură. Ascultă: dacă vrei, eu pot să mai vorbesc cu ea.

DOBREAKOV

Dar, frâţioare, eu mâ cam tem de convorbirile astea.

EVGHENI

Ce noutate mai e şi asta?

DOBREAKOV

Da, da, mâ tem; ea este frumoasă, tu eşti gentil, sunteţi singuri.

EVGHENI

Ce prostie!

DOBREAKOV

Nu este deloc o prostie. îmi cunosc neamul.

Iatâ dară ce servicii
nouă ne aduc amicii
cărora ca să trăiască
le dăm bani în datorie
şi-i rugăm sâ mijlocească
uneori vreo cununie.
Ei sunt gata pe-ntrecute
Sâ îţi onoreze casa
şi-ntr-atâta sâ te ajute
pânâ când îţi pierzi mireasa.

EVGHENI

Păi, dacă mirele e-un prostănac.
Mai bine te duci singur la atac.

DOBREAKOV

Mai bine-i, da, sâ te atunci in foc
sâ-ţi dobândeşti şi singur fericirea

ca-n inima miresei, găsind loc,
sâ-ţi meriţi toată slava şi iubirea
curajul însâ cum n-a-ncârunţit,
chemăm în ajutor pe-amicii tineri
şi ei se pun atâta pe petit,
ne iau mireasa, şi rămân ei gineri.

EVGHENI

îngâduie-mi sâ-ţi dau o veste mare:
aleasa nici un dram de minte n-are!

DOBREAKOV

Ei, frate, cum poţi oare despre ea
sâ îndrăzneşti a spune-aşa ceva?

EVGHENI

Să te convingi e-un lucru prea uşor..
Doar ţi-am peţit-o. Vreu să te însor.

DOBREAKOV

Tu calea mea spre ea mi-o netezeşti,
îţi mulţumesc de câte îmi doreşti!

EVGHENI

N-ai pentru ce. E loc şi de mai bine.
E loc destul. E loc şi pentru mine.

DOBREAKOV

O, ştiu câ tu glumeşti şi câ nu vrei
sâ-mi fii o piedica în calea ei.

EVGHENI

Nu, nu-ţi sunt piedică... dar ce sâ fac
N-o sâ rămân holtei întregul veac.

SCENA XI

ACEIAŞI *şi* SOFIA *(intră cântând o romanţă)*

EVGHENI

Te asigur pe onoarea mea... dar la ce bun sâ te asigur. cum poţi tu sâ-ţi închipui câ eu sunt capabil...

SOFIA
(aparte)

Să vedem; plasa-i întinsa gata şi în ea va nimeri o bună pâsâricâ: cu orice preţ Grodeski va fi al meu.

DOBREAKOV
(incet)

Curios om eşti tu, daca vâ las din nou între patru ochi, o sâ vorbiţi o orâ întreagă fârâ nici un rezultat şi de aceea m-am hotărât sâ rămân şi sâ-i vorbesc singur şi, te rog, Evgheni. numai în caz de nevoie să-mi sufli ce trebuie.

EVGHENI

Nu, dacă e aşa, renunţ, şi orice s-ar întâmpla, mâ spăl pe mâini.

DOBREAKOV

Jenicika, sufleţelule!

EVGHENI

In nici un caz. în nici un caz. Ce, tu vrei sâ faci din mine un...

DOBREAKOV

Bine. *(Cu o voce tânguitoare.)* Dacă aşa stau lucrurile, atunci, bine *(se apropie de Sofia)*. Mult timp cu inima-n din... ţi *(se înclină).*

EVGHENI

în nici un caz. *(Intr-o parte.)* Eu însumi m-aş poticni să fiu în locul lui...

DOBREAKOV

Bine, atunci singur o sâ-i fac declaraţie. *(Spre ea.)* De multă vreme eu cu inima-n din... ţi, cu inima... n... din... ţi. *(Către el.)* Tâlhăriile, ajutâ-ma, zâu.

EVGHENI

E greu.

DOBREAKOV

Bine, bine. *(Spre ea.)* De multă vreme eu cu inima-n din... ţi... nu pot.

SOFIA

Aţi răguşit.

EVGHENI

(intrând în vorbă)

Grozav, a răcit ieri-noapte.

DOBREAKOV

Cad, m-a omorât.

EVGHENI

Da, grozav.

DOBREAKOV

Ei, atunci explicâ-i, plec, n-ai decât sâ turbezi, ce caracter! *(Vrea să plece.)*

DOBREAKOV

Ei, atunci explicâ-i, plec, n-ai decât sâ turbezi, ce caracter! (Vrea *sâ plece.)*

EVGHENI

Tare, tare.

SOFIA

Plecați'.'

DOBREAKOV

Eu am venit doar pentru o clipă la Liubov Afanasievna. *(Lui.)* Vezi, m-ai forțat să închei. *(Pleacă.)*

SCENA XII

SOFIA și EVGHENI

SOFIA

Nu știți ce s-a întâmplat cu prietenul dumneavoastră, e bolnav?

EVGHENI

Da, i se întâmpla des sâ aibâ dureri de cap, când nu mai e în apele lui.

SOFIA

Poate este îndrăgostit.

EVGHENI

Grozav, fârâ speranța și cauza acestei iubiri este demna de ea...

SOFIA

Mâ rog... și cine e, de pildă.

EVGHENI

Ghiciți.

SOFIA

Varenka Klinouhina?

EVGHENI

Nu.

SOFIA

Ana Dormonten?

EVGHENI

Nu.

SOFIA

Liza Gandmen?

EVGHENI

Nu.

SOFIA

Eu... ?

EVGHENI

Tocmai.

SOFIA

Deci, spuneţi câ obiectul iubirii sunt eu.

EVGHENI

Tocmai.

SOFIA

Ha, ha. ha! *(Râde.)*

EVGHENI

Permiteţi-mi sâ vâ întreb care-i cauza râsului dumneavoastră, nu ştiţi?

SOFIA
(il continuă)

Prietenul dumneavoastră, anume el, mâ face sâ râd, ha, ha, ha!

EVGHENI

Şi ce, iubirea lui poate fi un motiv de veselie şi râs?

SOFIA

Nu, deloc, dar într-un asemenea corp poate exista o inimă şi în această inimă - o iubire? Nu voi crede niciodată. Dl Dobreakov poate fi un gastronom de seamă, un grăsan binevoitor, dar mire... ha, ha, ha!

EVGHENI

Prin urmare, Dobreakov este comic.

SOFIA

Groaznic.

EVGHENI

Daca este aşa, atunci cum trebuie sâ fie, după părerea dumneavoastră, un bârbat şi un soţ?

SOFIA

Bărbatul şi soţul sunt două noţiuni cu totul deosebite, iar dl Dobreakov nu aparţine nici uneia dintre ele. El este ceva de mijloc intre bârbat şi soţ.

EVGHENI

V-aş ruga sâ-mi descrieţi aceste două poziţii.

SOFIA

Cu multă plăcere, bărbatul trebuie să fie ferm şi nu trebuie sâ fie încrezut *(privindu-I viclean pe Evgheni)* şi lăudăros, mai ales în raport cu femeile, în special ofiţerii sunt contaminaţi de aceste două vicii, nu-i aşa, *monsieur* Groţki?

EVGHENI

(încurcându-se)

Nu există reguli fârâ excepţii şi...

SOFIA

Desigur, există şi excepţii, în schimb cavaleriştii, nu-i aşa *monsieur* Groţki?

GROSKI [= *Grodeski, Evgheni]*
(in sine)

Se preface, dar eu m-am şi îndrăgostit. *(Către ea.)* Sunteţi crudă, domnişoară.

SOFIA

Din contra, sunt cuminte ca un miel. dar sâ ne întoarcem la dl Dobreakov. Vedeți, el parcă nu-i bărbat, in primul rând. pentru câ-i slab, groaznic de slab. Desigur, el n-are viciile domnilor ofițeri.

GRODESKI

Domnişoară.

SOFIA

Soțul sâ fie ca un mieluşel
Şi-ndatorat soțieri sâ se-arate.

EVGHENI

Dar el e capul casei...

SOFIA

Nu e el

Ci ea, câ-n grija ei sunt toate.

EVGHENI

Dar dacâ-i rea?

SOFIA

Soția nu e rea!

EVGHENI

Dar dacâ-n ea se-ascunde viclenie,
cine-i de vină?

SOFIA

Soțul!

EVGHENI

Ba, e ea!

SOFIA

Ba, el! Câ-i capul casei, doar se ştie...
Capul casei sunt bărbații
Noi - numai călcâiele.
Totdeauna vinovații
Nu pot fi decât bărbații
Fiindcă ei țin frâiele.

Acum soții trebuie să fie cuminți, ascultători ca mieii. Ce spune soția-i sfânt. Soțul trebuie sâ-şi apele soția, sâ aibă grijă de ea; o, soțului meu o sâ-i fie greu.

EVGHENI

O, nu, el o sâ fie cel mai fericit dintre muritori.

SOFIA

Mulțumesc pentru compliment.

EVGHENI

Din contră, dacă doriți, lâudâroşii şi încrezuții pot sâ se laude cu o calitate, lor nu le place sâ spună complimente.

SOFIA

Nu cred câ dumneavoastră constituiți o excepție.

EVGHENI

Iubirea nu suportă complimente.

SOFIA

Prin urmare, a existat o femeie căreia dumneavoastră nu i-ați făcut complimente?

EVGHENI

Nu, pot să recunosc ca n-a existat nici una. dar există.

SOFIA

Sunt curioasă sâ ştiu cine e; drăguţă?

EVGHENI

Ca un inger, dar este o prefăcută.

SOFIA
(cochetând)

Asta nu e de mirare: sunt puţine femei care nu se prefac. in special faţă de dumneavoastră. Vreţi câ părem aşa cum ne descrieţi. Ce sâ facem? bărbaţii ne înşalâ, noi le plătim cu aceeaşi monedă.

EVGHENI

Putem noi crede că sub un inveliş atât de frumos se ascunde atâta perfidie?

SOFIA

Noi nu ducem un război de cotropire, ci numai de apărare. Dar sâ revenim la frumoasa dumneavoastră necunoscută; spuneţi câ ea este minunată, nu-i aşa?

EVGHENI

Seducătoare.

E însăşi a minunii întrupare!
Cochetă e. Şi-i ageră la minte!
Dar soţul ei o mângâiere n-are
căci e prefăcută şi îl minte.

E însăşi frumuseţea răpitoare!
E numai prospeţime şi lucire!
Dar nimănui n-aduce alinare
iar soţului i-aduce doar mâhnire.
mereu aceeaşi, alta-ntotdeauna,
Aici: tăcută, dincolo: zglobie
când adevărul gol şi când minciuna...
Aşa arată astăzi o soţie.
E-ntreagâ zămislită de-o minune
Dar n-are suflet, fără îndoială.
..Ce heruvim!" bărbatul ei îi spune...
Ea râde, îl alintă şi-l înşeală.
(împreună:) Şi noi un pic sâ râdem fără jenă
Şi sâ-l aducem, lângă noi, pe scenă.

Şi nu există pe lume ceva asemănător, ea este un înger pământean, într-un cuvânt, eu nu pot s-o descriu, cât aş fi dorit, cât...

SOFIA

O descrieţi în culori atât de minunate, încât, zâu. îmi pare câ oricine ar dori sâ fie în locul ei.

EVGHENI

O spuneţi din toata inima? O, nu dumneavoastră ar trebui sâ invidiaţi. Cum nu vâ daţi seama câ, petrecând lângă dumneavoastră câteva ore, fără sâ vrei devii robul dumitale pe veci.

SOFIA

Prin urmare, necunoscuta dumneavoastră...

EVGHENI

Dumneavoastră sunteţi. La ce sâ mâ mai ascund? Vă iubesc, vâ iubesc, nu pot spune câ demult, dar e destul timp ca să vâ pot aprecia; şi daca aş putea sâ sper câ dumneavoastră

răspundeți pasiunii mele, aş îndrăzni sa cer mâna dumneavoastră.

SOFIA

Şi vâ hotărâți sâ vă uniți soarta cu a unei fete sărace, fârâ cultură şi, după propria dumneavoastră expresie, cam prostuţâ?

EVGHENI

Iertați-mâ, dacă, fără sâ va cunosc, am îndrăznit sâ condamn pe cea pe care acum o ador. Sunt suficient de pedepsit. Vâ iubesc, sunt la picioarele dumneavoastră.

SOFIA
(face un pas înapoi, apoi ii întinde mâna)

Ridicați-va, nu sunt ranchiunoasa, iatâ mâna mea, cu mama nu va fi °reu.

EVGHENI
(/; săruta mâna, apoi deodată face un pas înapoi)

Dar Dobreakov. Noi l-am şi uitat.

SOFIA

Stați, mi-a venit o idee, sâ-1 păcălim.

EVGHENI

De acord, dar cum?

SOFIA

Foarte simplu, îi faceți declarații şi mâtuşii, precum câ Dobreakov este îndrăgostit de ea şi aşa îi aruncam unul în brațele celuilalt şi gata, s-a fâcut!

EVGHENI

Bravo, Sofia Pavlovna. *(Cântă împreună:)*

începe ecoica scena
O luptă curând se va da
Aduceți o mare arena
Sâ-ncapâ eroii în ea.

SOFIA

Vai de mine! Nu-i a bună...
Când va fi el sâ se-ntoarcâ,
De îndată îl va pune
Mătuşica mea să toarcă.

EVGHENI
(spre spectatori)

Aşa soție ne trebuie!

SOFIA

Iatâ şi mătuşa, faceți-i declarații.

SCENA XIII

ACEIAŞI şi AGAFIA

EVGHENI

Am onoarea sâ vâ declar respectul meu total. *(O duce într-o parte.)* Numai două cuvinte.

AGAFIA

Sunt 2âta sâ vâ ascult.

EVGHENI

Mi s-a dat o sarcina grea, dar ce sâ fac? trebuie s-o îndeplinesc, pentru fericirea prietenului meu. Serghei Petrovici Dobreakov este îndrăgostit, îndrăgostit cu pasiune, nesperând sâ înduplece personal pe cea care este vinovată de suferinţele lui, m-a însărcinat sâ vâ spun câ este îndrăgostit de dumneavoastră cu patimă şi fără speranţa şi sper ca rugămintea lui sâ nu fie respinsă, pentru câ, în caz contrar, e gata sâ facă un pas disperat, e gata sâ se spânzure, sâ se împuşte. El vă cere mâna.

AGAFIA

Dar eu sunt atât de tânăra încâ.

EVGHENI

Şi vreţi ca eu sâ asist la moartea prietenului meu?

AGAFIA

Dar...

SOFIA
(apropiindu-se)

Sâ nu faci pe acest domn nenorocit pentru toată viaţa.

AGAFIA

(cu *plăcere)*

Mi-e milă de el, sunt de acord.

SOFIA

Acum lâsaţi-ne şi pe noi sâ fim fericiţi. *(Către mătuşa.)* Ne iubim şi i-am promis mâna mea. Binecuvântează-ne.

EVGHENI

Acum permiteţi-mi sâ vâ cerem binecuvântarea. *(Sofia se apropie şi amândoi îngenunchează.)*

AGAFIA

Vâ binecuvântez. *(Către Sofia.)* Sâ mergem, Sofia, trebuie sâ dau unele dispoziţii.

(Pleacă pe o uşă, prin cealaltă apare figura lui Dobreakov.)

SCENA XIV

DOBREAKOV

(în strânge in bra\e pe Evgheni)

Ce e, drăguţule?

EVGHENI

S-a terminat, am făcut declaraţii.

DOBREAKOV
(nerăbdător)

Şi cum e?

EVGHENI

Este de acord.

DOBREAKOV
(sărind în sus)

O, raiule! o, cerule! o, beatitudine, acum sunt cel mai fericit dintre muritori.

EVGHENI
(într-o parte)

Tocmai. *(Către el)* Ea este îndrăgostită de tine cu pasiune, la nebunie.

DOBREAKOV

Dar unde este ea? Alerg s-o văd, s-o admir.

EVGHENI

Nu te înfierbânta, n-o sâ plece; am prins-o în undiţă. Pot sâ spun câ meşterul la lucru se cunoaşte.

DOBREAKOV

Zâu.

SCENA XV

ACEIAŞI, SOFIA şi AGAFIA

DOBREAKOV

(alergând spre Sofia)

Permiteţi-mi sâ vâ mulţumesc.

SOFIA

Mulţumeşte mâtuşii.

DOBREAKOV
(către Agafia)

Dacă, doamnă, vâ datorez fericirea mea, permiteţi-mi, permiteţi-mi sâ vâ prezint sincera mea recunoştinţă.

AGAFIA
(pozând; într-o parte)

Săracul Kuzma Feodorovici. Suferă. (Câfre *el.)* Mi-e mila de el.

EVGHENI
(apropiindu-se de Dobreakov şi Agafia)

Permiteţi-mi sâ vâ felicit şi sâ vâ doresc fericire în familie.

AGAFIA

Aşa-i *(îl îmbrăţişează),* logodnicul meu.

DOBREAKOV

Dar eu nu înţeleg nimic.

EVGHENI

Dâ-mi voie sâ-ţi explic; tu m-ai rugat să declar dragostea ta şi eu am declarat-o Agafiei... Ea a fost atât de bună câ a primit declaraţia ta *(în acest timp Dobreakov stă cu mâinile desfăcute înmărmurit ca un...),* acum felicitâ-mâ şi pe mine şi pe mireasa mea, Sofia Pavlovna.

DOBREAKOV

Vâ felicit.

AGAFIA

Ce e cu el?

EVGHENI

De admiraţie. *(Sofia şi Evgheni se sărută; în acest timp apar pe uşâ Petruşa şi Nataşa)*

SCENA XVI

PETRUŞA

Prostuţo, care va sâ zicâ, nu te preface.

EVGHENI

Taci, mai bine felicit-o pe stăpâna ta.

PETRUŞA
(se *înclină)*

Daca este aşa, atunci permiteţi-ne şi nouă sâ vâ cerem o favoare. Nataşa, vino sâ le-o ceri tu, permiteţi-ne şi noua sâ ne căsătorim.

EVGHENI

Ne vom gândi şi la voi.

TOŢI, *afară de Dobreakov.* *(cântă)*

Acum suntem cu toţii mulţumiţi,
Nu-i cerem fericirii alte clauze
însă am fi ceva mai fericiţi
De-ar fi să auzim... *(aplauze)*

DOBREAKOV

Eu mai rămân puţin nemulţumit
de mine însumi, din aceleaşi cauze:
câ încâ pân-acum nu s-au pornit
şi pentru mine câteva... *(aplauze)*

TOŢI

Suntem desigur foarte fericiţi
Acum, în pragul minunatei pauze,
Dar am pleca spre casa măguliţi
De-am auzi, din nou, nişte... *(aplauze)*

SFÂRŞIT

NOTE, COMENTARII VARIANTE

DIN VOLUME

RĂZVAN ŞI VIDRA

Versiunea definitivi a dramei esie publicata in ediţie separată in 1895: *Răzvaii ţi Vidra.* Poemă dramatica in cinci cânturi de B. Petriceicu-Hasdeu, cu o introducere de d.P.P. Carp. Editiunea IV. Bucureşti, Editura Librăriei Socec & Comp., 1895. Pe pagina de titlu, un moto: ..Mărirea deşartă si iubirea de argint, acestea sunt neşte neputinie iuţi ale sjrfTetului... Mitrop. Teofil. *Cazania,* 1644."

Reprezentând ultima voinţă a autorului, ediţia in 16° de la Socec se constituie in text de baza, pe care îl reproducem în volumul ce fată. cu actualizările ortografice necesare. Prima oară, piesa apare în periodicul bucureşiean bisâptămânal al lui Alexandru Candiano. ..Perseverenţa", la rubrica ..Foiţa Perseverenţei", cu titlul Răzva/j *Vodă.* Dramă istorică in 5 acte în'versuri de B. P. Hâjdeu: an. 1. nr. 6, 25 martie - nr. 14, 23 aprilie 1867, p. 1-3: nr. 15, 27 aprilie 1867, p. 2-3; nr. 17. 4 mai 1867. p. 1-3; nr. 18. 7 mai 1867. p. 2-3: nr. 19. 11 mai - nr. 20. 14 mai 1867. p. 1-3; nr. 21. 18 mai - nr. 22, 21 mai 1867, p. 2-3: nr. 23, 25 mai 1867, p. 1-3; nr. 24, 28 mai 1867. p. 2-3; nr. 25. 1 iunie- nr. 28. 11 iunie 1S67, p. 1-3; nr. 30, 18 iunie 1867. p. 2-3; nr. 31, 22 iunie - nr. 32. 25 iunie 1867. p. 1-3: nr. 33, 29 iunie 1S67, p. 1. Sub titlul piesei, se menţionează in paranteză: ..Reproducerea prin presă şi reprezentaţia pe scenă, fârâ consimţământul autorului, sunt oprite". Textul propriu-zis al dramei istorice este însoţit de următoarea prefaţă: „Această dramă este, sau cel puţin aş fi dorit sâ fie, o producere literară, psicologicâ şi istorică.

Din punctul de vedere literar, am avut a mâ lupta cu dificultatea versificaţiunii, sporită astă data prin o altă dificultate şi mai mare. anume aceea de a seri în limba romînească din secolul XVI, fără neologisme şi fără inversiuni modeme.

In privinţa psicologicâ, mâ îngreuia varietatea caracterelor, ce le introdusei in cadrul dramei mele: caracterul înfocat, generos, eroic şi impresionabil al lui Râzvan; caracterul ambiţios, imperativ şi orgolios al Vidrei; caracterul avar si laş al lui Sbierea, doua caractere de ţăran românesc, personificate in Moş Tânase şi in Râzaşul; în fine, nu ştiu dacă am reuşit, dar intenţia mea a fost de a da fiecărui personaj, chiar si dintre cele mai secundare, câte o nuanţă proprie şi obiectiva.

In fine, in privinţa istorică, avui în vedere două preocupaţiuni deopotrivă importante: istoria epocei în genere, şi istoria lui Râzvan in parte.

Din cronicarii noştri, noi ştim numai atâta câ finitul secolului XVI ş fost unul din perioadele cele mai oligarhice din analele României. Aceasta lupta de urâ intre boieri si popor, între cei avuţi şi cei sâraci, intre cei apăsaţi si cei ce apăsau, eu m-am încercat a o face pe cât se putea mai plastica în actele I şi II. în zadar ar voi cineva sâ mă acuze de a face aluziuni la actualitate: mai repet o data, eu am voit a depinge aristocraţia şi

democrația românească din secolul XVI, iar nicidecum mârâiturile partidelor de astăzi. Afară de aceasta, pentru a completa tabloul istoric al cpocei, am găsit loc de a schiţa uncie instituliuni şi obiccic, neatinse de cronicarii noştri, dar conservate, din intâmplare, in documente, în legislaţie, sau in tradiţiuni.

Cât priveşte istoria lui Râzvan in specie, răposatul Bâlcescu scrise în *România literara o* biografie foarte erudită a acestui brav aliat al lui Mihai. I-a scăpat însâ din vedere două împrejurări destul de interesante; anume dcnlâi că mama lui Râzvan fusese romancă, dupâ mărturia comimpureanului Heidenstcin; iar al doilea că Râzvan a fost pe lângă Aron Vodâ nu agă, ci hatman, dupa mărturia lui Miron Costin. ,

în sfârşit, mâ vor întreba unii: de ce n-am lăsat pe Râzvan sâ domneasca cinci lini. precum a domnit in realitate' şi de ce nu l-am făcut sâ moara în leapâ'?... Răspunsul e lesne de făcui. Pe de o parte, intr-o dramă cinci luni este un singur monicittî-h!f pe de alta parte, nemic nu poate fi mai puţin dramatic decâi o leapâ. Istoria ne spune in bloc câ Râzvan domni *foarte puţin* şi *muri intr-un mod tragic in unna unei bătălii cu invazia polonă;* ei bine, opera mea nu contrazice deloc aceste doua fapte sintetice!"

în acelaşi an al publicării in revista, drama apare în volum: B. Petriceicu-Hajdeu, *Răzvan Vodâ.* Dramă istorică in 5 acte in versuri. Bucureşti. Tipografia Lucrătorilor Asociaţi, 1867, 152 p. Pe exemplarul existenl la Biblioleca Academiei Române (II 101 159) este Bpitâ, pe pagina de titlu, o hârtie cu menţiunea: *ediţia II.* Mircea Eliade nota. în 1937, câ bucata de hârtie este ..lipită pe coperta interioară deasupra următoarelor cuvinte: *Ediţia II, revăzută. îndreptată si adausâ cu arii româneşti de L. Flcchte:!machci''.*[1] Pe exemplarul văzut de noi, hârtiuţa este lipită peste un text, dar în nici un caz de întinderea celui citat de repuiatul editor. Mircea Eliade se plânge câ nu a găsit nici un exemplar din ediţia I, iar „in bibliografiile publicate până in prezent, nu sunt indicate decât ediţia II şi ediţiile ulterioare".[2] Enigma este simplu de dezlegat: B. P. Hasdeu considera publicarea dramei in periodicul .Perseverenţa" drept ediţia I. Aşa procedează şi in cazul ailor opere ale sale. de pildă in *Istoria toleranţei religioase in România* din 1868.

Curând, autorul scoate o nouă ediţie: *Răzvan şi Vidra.* Poema dramatică în cinci cânturi de B. Petriceicu-Hajdeu. Ediţiunea III revăzută. Bucureşti, Tipografia Lucrătorilor Asociaţi, 1869. Dramaturgul modifică nu numai titlul, dar aduce remanieri importante textului. Prefaţa din ediţiile 1 şi II este înlocuită cu o scurtă prezentare: „O operă curat literară, care dobândeşte onoarea unei a treia ediţiuni după un interval d-abia de un an, nu are trebuinţa de o prefaţă; căci chiar dacă scrierea ar fi rea, şi tot încă autorul se mulţumeşte câ opiniunea publică s-a înşelat dempreună cu dânsul şi, prin urmare, nu are cui face scuze, obiectul ordinar şi stereotip al tuturor introducţiunilor". înaintea cântului I, B. P. Hasdeu adaugă o *Dedicaţiune* în versuri, *Soţiei mele hilia Petriceicu-Hasdeu,* care se menţine şi in ediţia a IV-a, definitivă.

[1] Mircea Eliade, *Note* şi variante, in Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Scrieri literare, morale şi politice,* tomul I, Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", 1937, p. 398.

[2] *Ibidem.*

La sfârşitul ediţiei a III-a, există un număr de „note istorice" (in ediţia a 11-a înseriate la subsolul paginii respective) şi un ..apendice": *Modeluri de vechea limbă şi versificaţiunc românească.* Ele sunt menţinute şi in ediţia a IV-a, definitivă. Din acest motiv, le reproducem *in exlenso.* schimbând doar numerotarea paginilor, conform ediţiei noastre:

„Pag. 17. *Adecă, nu-i vorbă, nici călăii nu sunt rari...*

Despre aceasta ocupaţiune a ţiganilor, vezi Toppeltinus. *Origines Transsylvanor,* ed. 2. Vien. 1762. op. 6. p. 50 - Benko. *Transsylvania,* Vinbod. 1778. t.l. p. 502 - Miron Costin. *Letop..* t.l. p. 231. - Grellmann etc.

Pag. 18. *Tal' tău va fi fosl. băiete, o groază de blăştămăt*
De-au întortocheat pe mă-ta in linguşirile lui!

Despre părinţii lui Răzvan. vezi Heidenstcin. *Rerum Polonicar.* Iib. XII. Francf. 1672. p. 315: «Rozvanum quemdam. qui matre Valacha. patre ex eo genere homuium. quos Ciganos vulgo vocant, natus.»

Pag. 23. *Petru Vodă şchiopătează, dar nu-i slut..*

Despre frumuseţea lui Petru cel Şchiop, vezi Crusius. *Turco-Graecia,* Basil. 15S4. p. 275 -Hammer. *Geschichle d. Osmanisch. Reiches.* t. 3. p. 205.

Pag. 29. *Pare-as fi sigur ci-i iarăşi vrun cântec neruşinat!*

In *Pravila* lui Vasile Lupul, publicata în 1643, dar bazată pe neşte materialuri cu mult mai vechi, se prevede deja pedeapsa pentru «cela ce va scrie versuri sau va scoate cântece întru ocara cuiva...» Vezi Misail, *Epoca lui Vasile Lupul.* p. 54. E remarcabil că asemeni satire au fost familiare străbunilor noştri chiar in timpii cei primitivi ai Romei: dovadă cele XII Table: «qui malum carmen incantasset...»

Pag. 33. *Logofătul e viclean...*

Mare logofăt era atunci Luca Stroici, unul din oamenii cei mai învăţaţi şi cei mai perfizi ai timpului, despre care vezi monografia mea: *Luca Stroici, părintele filologiei htino-române.* Bucureşti, 1864.

Pag. 33. *Cată dar. dascăle, cată'....*

Vezi opiniunea lui Ştefan Tomşa despre oamenii cei învăţaţi, în Miron Costin. *Letop.* t. I, p. 231.

Pag. 34. *Cum că de-osândă se iartă pe cine-l vrea de bărbat*
O copilă, o fecioară, un suflet nevinovat...

Acest sublim obicei a existat in Moldova până la începutul secolului nostru, după cum îşi aduc aminte bătrânii. El se pare a fi o reminiscenţa a supremei veneraţiuni ce o avusese anticii romani despre virginitate.

Pag. 37. *Ţiganul la mal sc-neacă! Ţiganul işi dete-n petec]...*

O mulţime de asemeni proverbe şi anecdote despre ţigani, vezi în Anton Pann, *Povestea vorbei.*

Pag. 40. *Furul să se dea acelui de la care a furat.*

Acest obicei a existat deja in pravila cea pierdută a lui Alexandru cel Bun, precum arată un călător care a trecui prin Moldova in anul 1420. Vezi *Voyageş el ambassades de Mcssire Guillcbert de Lannoy.* Mons, 1840: «Ies larrons jusques â neuf furent prins et a mov livrez la hart au col...» Pasajul întreg noi l-am reprodus în «Arhiva istorica»,

t. I, pari. I, p. 129-30. în documente scrise româneşte aceasta se numeşte: «a da pe fur de grumaz». Originea obiceiului se refera la legisla(iunea româna din cele XII *Table.* Vezi Gaius, *Cominent.* II, § 189: „liber verberatus addicebaiur ei. cui furtuni facerat..."

Pag. 46. *Ar fi răzaşi ca şi-ai noştri, numiţi acolo moşneni...*

Râzaş si mosnean sunt sinonimi în toata puterea cuvântului. Râzas vine de la «rcdire», verb juridic, care însemna la anticii romani moştenirea averii teritoriale in marginile unei singure familii. Vezi Terentius apud Heinecc. *Antiquitates Romanae jurisprudcnliae,* Argentor, 1734, t. 2, p. 11.

Pag. 46. *Lc zice chineji, dar este chiar o breaslă răzăşească.*

Vezi Puscar, *Disertat. despre impărţ. Ardealului, p.* 14, 15 etc. - Kemeny, *Ueber die chemai. Kncsen und Kencsiaie der Walachen,* în *Kurz. Magazin,* t. 2, p. 286-339. Vizsgâlodas az erdelyi kenezsegekr'.'l, Enyed, 1846. - etc.

Pag. 52. *Ştiut. După ce-i din osul acelui vornic Mo\oc...*

Despre acest Motoc, care a răsturnat unul după altul pe Ştefan Rareş, pe Joldea Vodă, pe Alexandru Lâpuşneanu şi pe Basilie Despota, vezi Ureche, *Letopis.,* 1.1, p. 176. 182 etc, Engel, *Geschichte der Moldau,* 192, 202 etc, Şincai şi alţii.

Pag. 59. *însuşi Domnul cu ruşine pleacă fruntea la păgân...*

Botero, *Relazioni universali,* Venezia, 1600, t. 2, p. 120: «I Vaivodi di Moldavia. di Valachia, e di Transilvania, si mantengono ne'loro principati a viva forza di presenti. c si mutano ogni giomo quei di Valachia e di Moldavia, perche? si danno a guel che piu offerisce, e per poter mantener quel che si e offerto, consumano i popoli...»

Pag. 77. *C-acest vir Valachus este strenuissiinus...*

A amesteca cuvinte, locuţiuni şi chiar fraze întregi latine, a fost in Polonia o modă de eleganţa şi de erudiţiune, mai ales pe la finea secolului XVI. Din acest punct de vedere, personagiul lui Piotrowschi este un tip istoric.

Pag. 79. *Eu unul ifi spui atâta că de-oi fi vrodată crai...*

în Polonia, după stingerea dinastiei Jagellonilor. toţi nobilii, până şi cei mai de jos. erau eligibili la tron. Proverbul favorit al acelei epoci era: «ţăranul nobil este egal voievodului» (szlachcic na zagrodzie, rourien wojewodze)...

Pag. 80. *La marginea drumului*
In calea armeanului...

Tot comerţul Moldovei din secolul XVI se afla în mâinile armenilor, ceea ce explică sensul acestei doine, publicate de Alecsandri, - Pentru citaţiuni, vezi scrierea mea: *Istoria tolerantei religioase in România,* p. 61-65.

Pag. 82. *In codru sepedestreşte, pe câmp încalecă iară...*

Vezi Bâlcescu, *Arta militară la Moldoveni,* în „Magaz. istoric", t. 2, p. 52.

Pag. 85. *De la Alexandru Vodă şi de la Ştefan cel Sfânt...*

Aşa numea poporul pe Ştefan cel Mare. Vezi Ureche, *Letop.* t. 1, p. 145. - Slrykowski, *Kronika Polska,* Warszawa, 1846, t. 2, p. 320.

Pag. 86. *Leşii au o lcge-anume: un om de neam ţigănesc* etc.

Vezi legile din 1565 si 1578, în „Volumina Legum". t. 2, p. 608 si 691. - Cz. Czacki, *O Cyganach,* in „Dziela", Poznan, 1845, t. 3. p. 300.

Pag. 86. *Iar jidovii, mai cu samă, sunt ca-n tara lor...*

Despre evreii in Polonia vezi o interesantă scrisoare din 1601. în Bannann. *Sylloge epislolanim.* Leidae. 1727. t. 2. p. 69-71.

Pag. 89. *După cum mărturiseşte fericitul Chrisoslom...*

Vezi Konigswarter. *Hist, de 1' organisation de la familie.* Par. 1851. p. 337, unde mai citează un canon sinodal: «Mulier non est facia ad imaginen Dei».

Pag. 90. *Iscoadâ-n întreaga lume. preot numai in altar...*

Cum câ preuţii greci şi ruşi din secolul XVI jucau în adevăr asemenea'roluri, vezi «Akty Zapadnoi Rossii». t. 4, p. 159-160, 203-236. şi *Acta Tomiciana,* t. 1. p. 154.

Pag. 92. *Precum anume se scrie in sfântul Nomocanon...*

Vezi *Nomocanon Photii cum cominent. Balsamoris.* ed. Justei 1 i. Paris. 1615. p. 186-197.

Pag. 96. *Spre mai deplină răsplată în boierimea leşească...*

Despre această înaintare a lui Râzvan în armata polonă sub regele Ştefan Batori, vezi Heidenstein, loco laudato: «pro gregario primum milite inter pedites meruerat, postea a Stephano Rege virtutis causa ad ordinem perductus fuerat...»

Pag. 103. *De la tătari mă luară...*

Despre tot ce suferea Moldova in secolul XVI din cauza invaziunilor tătăreşti, vezi Gratiani. *De Despoia Valachorum Principe,* Varsaviae. 1759. p. 19. 75: «senibus aique imbelli aetaîe occisa, aedificiis incensis, qumdecim millia capitum Christiani nominis in servitutem abduxere».

Pag. 108. *Să nu vezi o sărmăluţă, ci tot numai borş cu ştir...*

Pânâ la introducerea cucuruzului sub primul Mavrocordat. varza sau curechiul forma mâncarea naţională a ţăranului român, după cum zice Miron Costin. *Letop.* t. 1, p. 9: «in toată viaţa in mâncare cu dulceaţa curechiului». Despre originea slavică a borşului cu ştir, vezi Golembiowski, *Domy i dwory,* Warszawa. 1830, p. 32-3.

Pag. 110. O v/fă *lăpuşnenească: feciorul lui Alexandru...*

Aşa se intitulează însuşi Aron Voda în crisoavele sale. Vezi Wickenhauser, *Moldawa oder ein Urkundenbuch.* Wien, 1862, t. 1, p. 93.

Pag. 118. *Cumpărai pe lângă Nistru neşte câmpuri nelucrate.*

Aşa era pe atunci mai tot litoralul Nistrului din cauza invaziunilor tătăreşti, precum arată călătoria olandezului Douza. *De itinere suo Constantinopolitano,* Lugduni Bat., 1599. p. 16.

Pag. 118. *... mii de vite ramatoare...*

Una din principalele resurse de bogâţie in zona de mijloc a Basarabiei nistrene. Vezi Cantemir, *Beschreibung der Moldau,* Leipz. 1771, p. 69.

Pag. 127. *Astfel pieri Faraon* etc.

Din această opiniune poporană despre originea ţiganilor a derivat la noi numele lor «faraon» sau «baron». E remarcabil câ autorii români de câte ori vorbesc despre vechii egipteni parcă descriu pe ţiganii noştri, bunioarâ: Amm. Marceli., 1. XXII. § 6 şi 16, Ariston ap. Aulu-Gell.. 1. XI, cap. 18 etc. - Cronicarul săsesc Vv'eiss. care cunoscuse personalmente pe Râzvan, zice: «Resovan war gewis nationis aegyptiacae...» Vezi Trauschenfels. *Deutsche Fundgruben z. Gesch. Siebenbucrgens.* Kronstadt, 1860, p. 145.

Pag. 145. *Poporul da jos p-aceia pe cari poporul i-a pus...*

Cum ca la români n-a existat niciodată măcar umbra aşa-numitului «drept divin», dovadă că chiar Ştefan cel Mare, deşi cucerise tronul cu sabia in mână şi deşi era fiu de Domn . totuşi a fost silit sâ convoace adunarea poporului şi «i-a întrebat pe toţi. este cu voia tuturor sâ le fie Domn?» Vezi Ureche. *Lelopis., p.* 118. Mai multe alte probe, cari nu pot avea aci locul lor, au fost dezvoltate in *Cursul public de dreptul constituţional al românilor* pe care-1 ţinusem eu in sala Ateneului Român in septembrie-noicmbne 1866.

Pag. 150. *Eu. şolluzul dc Suceava, cu cei doisprezeci pârgari...*

Despre şoltuz. pârgari şi toata organizaţiunea vechilor municipalităţi române, vezi in a mea «Arhivă istorică», t. I. partea I. darea dc seamă, p. VII-VIII. - Despre obiceiul dc a oferi principelui la intrare in domnie struguri şi grâu, catâ Heidenstein. *op. cit., p.* 3 18."

Reproducem, in continuare, şi ..apendicele" din ediţiile a treia şi a patra. *Modeluri dc vechea limbă si versificaţiune româna:*

„I. DIN PSALTIREA DIACONULUI CORESI (1577)

Psalmul 149

Cântaţi Domnului cântece noao; lâudarca lui in beseareca preapodobnicilor. Sâ se veselească Israil de cel ce fcace el şi fiii Sionului sâ se bucure de împăratul sâu; sâ laude numele lui în zbor şi în tâmpâne şi in psaltire sâ cânte lui, câ dulce vru Domnul intru oamenii săi şi râdica-va blânzii în spăsenie. Lauda-se-vor preapodobnicii in slava, şi bucura-se-vor în straturele sale. Râdicarea lui Dumnezeu în grumazul lor, şi speate dc amândoao părţi ascuţite în mâinile lor. Sâ facâ izbânda intru limbi, oblicire întru oameni. Sa leage împăraţii lor şi slâviţii lor mâinile ferecate cu fier. Sâ facâ intr-inşii judeţ scris. Slava aceasta iaste tuturor preapodobnicilor lui.

II. POEZIILE SATIRICE DE MIRON COSTIN (1670)

I

VIEAŢA LUMII

Către cititor

In toate ţările, iubite cetitorule, se află acest fel dc scrisoare, care elineşte poOuos se cheamă; si cu acest chip de scrisoare au scris mulţi lucrurile şi laudele împăraţilor, a crailor, a domnilor şi a incepâturilor ţârilor şi împărăţiilor.

Aşa au scris vestitul istoric Omir războaiele Troadci, cu Achilleus; aşa Virghilie - începătura împărăţiei Ramului, şi alţi dascăli fârâ de număr.

înlr-acesta chip şi sfinţii invâţâtorii biscricei noastre, cum este Ion Damaschin. Cosma, Teofan, Mitrofan şi Andreiu de la Crit, au sens cântările sfintei biserici, stihirile. canoanele si antifoanele. cu carile. ca cu neşte pietre scumpe si fiori neveştejite, au împodobit biserica.

Cu aceasta pildă scrisu-ţi-am şi eu aceasta mică carte, câriia numele este *Vieaţa lumii;* arâtându-ţi pre scurt, cum este de lunecoasă şi supusă pururea primejdiilor şi premenelelor.

Nu să poftesc vreo laudă dinlr-aceastâ puţină osteneala, ci mai mult sâ *se vază. că poate si in limba noastră a fi acest fel de scrisoare; si nu numai aceasta, ci si alte dăscălii si învăţături ar putea ti pre limba românească, de n-ar fi covârşit veacul nostru acest de acum de mari greutăţi, si sâ fie <i spre învăţăturile scriplurei mai plecată a locuitorilor ţărei noastre voe.*

Citeşte cu bună sănătate, dulceaţa mai vârtos sâ înţelegi când citeşti, câ a citi şi a nu înţelege este a vântura vântul sau a ferbe apa; şi apoi cât poţi de primejdiile lumii sâ te fereşti, cu ajutorul puternicului Domnului Dumnezeu.

VIEAŢA LUMII

Deşertarea deşertărilor, si toate
sânt deşerte.
ECLESIAST CAP. 1

A lumii cânt cu jale cumplită vieaţa
Cu grijă şi primejdii, cum este o aţă
Prea suptirc si-n scurta vreme trăitoare...
O. lume vicleană! lume-nşelâtoare!

Trec ziie. trec ca umbra, ca umbra de vară;
Cele ce trec nu mai vin, nu se intorc iară;
Trece veacul desfrânat, trec anii roata.
Fug vremile uşoare, fug şi nici o poarta

A le opri nu poate: şi mai mult cumplite
Lucrurile astei lumi merg tot prâvâlite;
Şi ca apa-n cursul sâu cum nu se opreşte.
Aşa cursul lumii-n veci nu se conteneşte!

Fum şi spuză toate sânt, visuri şi părere,
Sânt petrecerea lumii ş-a lumii durere!
Zice David prorocul: «vieaţa este floare. -
Nu trăieşte, ci-ndatâ o vezi pieritoare».

«Vierme sânt. vierme - nu om!» iar David ne zice...
O, vicleana lume! o, lume neferice!
Toate câie-s pre tine, tu cu vremea toate
Premenesti. şi nemica-n veci sâ stea nu poate!

Cerul fapt de Dumnezeu cu putere mare.
Minunată zidire, si el sfârşit are!
Şi voi, lumini de aur, soarele şi luna.
Cazând sub imunerec, veţi da jos cununa!

Voi, stele iscusite, cerului podoaba.
Vă aşteaptă groaznica trâmbiţă şi toabâ!...
Nu-i nemica sâ slea-n veci. toate trec in lume,
Toate-s nestâtoarc, toate-s neşte glume!

Tu pârintc-al tuturor. Doamne si-mpârate!
Singur numai covârşeşti vremi nemăsurate!
Iar celelalte toate cu vremi pierd vieaţa.
îmblând dupâ a lumii-nşelătoare faţa.

Vremea-i lumii soţie, şi norocul alia,
Amânduo la mutări şi amăgiri gata.
Norocul ne înalţă, lacom sâ nc surpe,
Iar soţia sa vremea goneşte şi rumpe!

Norocul, fârâ sâ stea, işi tot schimbă pasul;
Anii nu pot aduce ce aduce ceasul!
Numai mână şi aripi, iar picioare n-are,
Sâ nu poată sta în loc nici odinioare.

Vremea-ncepe ţările, vremea le sfârşeşte,
îndelungate domnii vremea premeneşte;
Vremea petrece toate; nici o-mpârăţie
Să stea-n veci nu lasă; nici o avuţie.

A trăi mult nu poate. Unde-s cei din lume
Mari împăraţi şi vestiţi şi cu slăvit nume?
Unde-s ai lumii stăpâni? unde este Xerxis?
Alexandru Machedon? Unde-i Artaxerxis?

August. Pompeiu şi Chesar, unde sânt în lume?
Pre ei toţi vremea i-au spart, ca pre neşte spume!
Fosl-au Chiros împărat, vestit cu războaie
Cu avere preste toţi, plecându-şi sub voie

Pre perşi, haldei, tătari şi Asia toata...
Cată la ce l-au adus norocul cu roată!
Prinsu-l-au o femeie, i-au pus capu-n sânge:
«Saturâ-te de moarte, Chiros, şi te stinge

De vărsarea sângelui, o oame-nfocate.
Ce de vrăjmăşia ta nici Ganghes nu poate
Ţărmul său sâ-1 păzească»; aşa opinteşte
Pre cei mai mari norocul şi-i tot prăvăleşte!

Nici voi, lumii înţelepţi, cu filosofia
De roată hălăduiţi; nici teologhia
V-a scutit de primejdii, sfinţi părinţi ai lumii.
Ci v-au adus la moarte amară pre unii...

Câ Dumnezeu au vărsat toate cu sorocul.
Au poruncit la un loc sâ nu stea norocul.
Iar când sânteţi fericiţi, vremea cursul vostru
îl taie: aşa este intreg traiul nostru!

Pre mulţi şi nevinovaţi ea le curmă vacul,
O. vrăjmaşa, vicleană, ce vânezi cu sacul
Şi. C3 pescarul, spre noi tinzi mrejile tale,
Ducându-nc la Moarte, cu cele făr'cale!

De-aceea iată. oame, sfârşitul cum vine:
Cine nu-1 socoteşte, nu-1 petrece bine!
Sfârşitul dâ lauda, ori face ocară:
Multe-nceputuri prea dulci ajung prea amară!

Căci moartea fâr'de veste calcă orice casă
Domnească-mpârâtească, pre nimeni nu lasă;
Bogatul şi sâracul. cel frumos, cel tare...
Vrăjmaşa moarte prieten pre nimene n-are

Aşa ne poartă lumea, aşa ne-amâgeşte,
Aşa ne-njealâ, surpa şi batjocoreşte:
Născându-ne murim, murind - praf şi cenuşă, -
Pintr-aceastâ lume treci, cum treci pintr-o uşă!

II

STIHURI ÎMPOTRIVA ZAVISTIEI

Viaţa ta n-are pace, zavisnice-oame:
Pururea te simţi muncit de a pizmei foame;
Sâ muşte pe cineva colţul tău râvneşte;
Dintr-al fraţilor necaz inima iţi creste!

Bine scric-n psaltire de tine prorocii]:
«Zavisnicului este acesta norocul:
Gura lui, ca mormântul destupat, tot casca.
Limba lui este gata sâ tot ocărască!...»

Doua boale-ntru sine zavisnicul are:
Una când petrece râu, a doua mai mare.
Când priveşte pre altul ca petrece bine...
Numele bun al cuiva ca o moarte-i vine!

Acestui niciodată boala nu-i lipseşte
Şi-n tot ceasul cu-acestea viaţa-si pedepseşte...
Ci-n desen te sileşti sâ-ntuneci dreptatea
Şi-n scaunul binelui s-aşezi răutatea,

Nici râul s-arăţi câ-i bun, în veci nu poţi face:
Deci aşa tot traiul tău nu mai are pace.
Se zbuciumă nencetat, se tot chinuieşte,
Şi de câte i s-au dat nu se mulţâmeste!

Află dară că nimeni s-aibă tot nu poate:
Nu toate are unul. ci cu toţii toate.
Unul una şi altul altă bunătate,
Dupre cum de Dumnezeu le sunt însemnate!

III

EXTRACTE DIN PSALTIREA VERSIFICATĂ
A MITROPOLITULUI DOSOFTEI

(1673)

DIN PSALMUL 41

In ce chip doreşte cerbul de fântână,
Cându-1 strânge setea de-1 arde-n plămâni.
Sufletul meu, Doamne, aşa te doreşte,
Cu sete aprinsă de mâ veştejeşte...

DIN PSALMUL 45

De-am vedea pământul clătit de vânt iute.
Şi munţii în mare den loc sâ-i strămute.
Marea valuri nalte urlând sâ ridice
Şi sâ le izbească de munţi sâ-i despice
Cu poamele apei.

DIN PSALMUL 53

Doamne, mâ spăşeşte
Cu sfântul tâu nume.
Fă-mi judeţ pre lume
Şi-ntreg mâ fereşte;
Cu a ta putere.
Grije când am multă.
Tu. Doamne, mi-asculta
Ruga din tăcere:
Câ se rădicară
Asuprâ-mi păgânii.
Şi cu toţi streinii.
De mâ-mpresurarâ!...

DIN PSALMUL 63

Cântaţi Domnului in strune,
In cobuz cu versuri bune.
Şi din ferecate surle
Viersul de psalomi sâ urle,*
Cu bucium de corn de buor
Sâ răsune pânâ-n nuor...

O IMPROV1ZAŢ1UNE LA LECTURA PSALMULUI 32

Cine face
Zid de pace,
Turnuri de frăţie.
Duce viaţa
Fârâ greaţă
'Ntr-a sa bogăţie;
Câ-i mai bună
Depreunâ
Viaţa cea frăţească,
Decât armă
Ce destramă
Oastea vitejească...

* Zimbru, bizonte, *bos urus* (n.a.)

EPILOG LA PSALTIRE

Cine-i bogat d-avere, pre lumc-n tot omul.
De nu v-avea-ntru sine lâcuind pre Domnul,
Acela d-avuţie saţiu nu mai vede:
De i-ar da toată lumea, el tot nu se-ncrede,
Şi decât mai mult strânge, mai mult se lărgeşte.
Şi tot deşert se vede-ntr-averea ce-i creste!
Deci nime-ntr-avere să nu se gândească
Câ va putea sâ se împle, sâ se odihnească;
Iara-nir-a cărui suflet Domnul lâcuieşte,
Acela de nemică nu mai jeluieşte:
Petru-aceia tot omul să nu se Icnească
Pre Dumnezeu în suflet sâ-şi agonisească.

EPIGRAFUL LA ZIMBRUL DIN ARMELE MOLDOVEI

Capul cel de biior, de fearâ vestită,
Semnează puterea ţărei nesmintita:
Pre câtu-i de mare feara şi buiacâ,
Coarnele-n păşune la pământ îşi pleacă:
De pre chip se vede btiorul ce-i place.
C-ar vrea-n toată vremea sa stea ţara-n pace!

IV

DIN CAZANIA MITROPOLITULUI VARLAM (1641–43)

FOAIA 56

Cumu-i un câlâtoriu, ce îmbla şi călătoreşte cale multă, şi-1 arde soarele, şi-I păleşte zâduvul, şi este trudit şi ostenit de cale; cându-i la mijlocul calei, află un copaciu frumos şi cu umbra deasa, şi şade subt dânsu de se odihneşte şi se răcoreşte in umbra lui; într-acela chip şi noi intr-această zi de astăzi, fiind supăraţi şi osteniţi etc.

FOAIA 157

Cumu-i apa cea de ploaie ce sc pogoară din nuori pre pământ. în multe chipuri lucrează, pre câmpi şi pre codri, în flori şi în pometi, de le creşte şi le înfrâmşează. albeşte şi le roşeşte, gâlbcneşte şi mohorâţeşte, unele verzi, altele albastre, sâvai câ este apa numai într-un fel. iară în multe feliuri lucrează, îndulceşte şi amărăşte; aşa şi Duhul Sfânt în multe chipuri lucrează...

FOAIA 212

Ce este frica războiului? Doua oşti stau inpotriva, cu arme întrarmaţi. săbiile strălucesc, săgeţile acopăr soarele, sângele se varsă pre pământ cu pâraiele. trupurile voinicilor zac ca snopii în vremea secerei...

FOAIA 372

Zilele noastre trec ca o umbră de nuor fârâ de ploaie; ca corabia pre mare. ce o bate vântul spre margine; ca o peatră din deal la vale. când se rentună *(sic)* si nu se poate opri: aşa merge de tare şi viaţa noastră câtrâ moarte...*'

Psalmul 149 coresian, din ..apendicele" la poema dramatica *Râzvan si Vidra,* il regăsim, la paginile 402–404, din valoroasa ediţie a lui B. P. Hasdeu: *Psaltirea publicata romånpşte la 1577 de Diaconul Coresi.* Reprodusă cu un studiu bibliografic şi un glosar comparativ de B. Petriceicu-Hasdeu. Ediţiunea Academiei Române. Tomul I. Textul. Bucureşti, Tipografia Academiei Române. ISS1. Câteva semne dc punctuaţie din ediţia de bază, *Râzvan si Vidra* (1895). le-am modificat după tomul lui B. P. Hasdeu menţionat, în acord cu ediţiile ulterioare ale *Psallirei* (vezi ediţia critica a Stelei Toma din 1976).

Daca avem de constatat o corecta transcriere din manuscrisul lui Coresi. în ceea ce priveşte poemul *Viaţa lumii* de Miron Costin, constatăm o abatere a lui B. P. Hasdeu de la versiunile din cele cinci copii ajunse până la noi. Sâ fi cunoscut savantul o al'.ă variantă care s-a pierdut? El publică întâi versurile din ..apendice", aparţinând lui Miron Costin. în revista sa „Satyrul" (an. I, nr.10, 10 aprilie 1866), sub titlul *Cele mai vechi poezii satirice in limba română.* In textul de prezentare, Wang-pon ki (pseudonim al lui B. P. Hasdeu) notează: „Publicăm aci din manuscript două poezii inedite, scrise de celebrul nostru cronicar Miron Costin pe la 1670. Prefaţa celei dentâi din ele cuprinde o singeroasâ satira contra acelora ce credeau atunci, sau cred astăzi, câ românii nu sunt capabili de a se dezvolta româneşte, ci trebuie sâ ia toate numai de la străini." Autorul nu dă alte precizări despre manuscrisul pe care 1-a avut pe masa de lucru. împărţirea nefireasca a poemului *Viaţa lumii* in strofe, dar şi alte libertăţi de interpretare a textului ne fac sâ presupunem câ B. P. Hasdeu a modernizat unele versuri, în duhul originalului, de dragul demonstraţiei câ, în materie de prozodie, *Răzvan si Vidra* se sprijină pe o frumoasa tradiţie. Ceea ce era, de altfel, adevărat!

Cu privire la excerptele din Dosoftei, anul 1671 înscris sub titlul *Psaltirii in versuri* este probabil o eroare tipografică, data exactă a tipăriturii fiind 1673. Am făcut cuvenita rectificare. La fel *Psalmul 132* este imprimat greşit, *123,* în ediţia lui B. P. Hasdeu. Titlul *Improvizaţiune la lectura psalmului 123.* aparţine lui Hasdeu, versurile in originalul din 1673 neavând un titlu, ci doar o explicaţie a autorului lor: „Aceste patru pârechi de stihuri le-am scornit eu. prâvind acest psalom a lui". Celelalte două titluri care urmează. *Epilog la Psaltire* si *Epigraful la zimbrul din armele Moldovei, au* în volumul original următoarea formulare: *Apostrof* si *Stihuri la luminatul herb a Ţării Moldovei.*

Menţionam câ in dispuia paternităţii versurilor intitulate *Apostrof.* B. P. Hasdeu consideră, corect, câ Dosoftci este adevăratul autor.

In fine, la excerptele din *Cazania* lui Varlaam, „foaia 372" nu corespunde ruimerolaţiei ediţiei originale.

Ediţia de bază *Râzvan si Vidra,* din 1895; este însoţita de o prefaţa, iscălită *Hasdeu.* pe care o reproducem în continuare:

„A treia ediţiune din *Răzvan si Vidra* de vreo zece ani si mai bine nu se mai aflâ in vânzare. Acuma, când Casa Socec ct C-ie mi-a propus de a scoate această a patra ediţiune, fusei întrebat dacă nu cumva doresc a face o nouă prefaţa. Atunci mi-am adus aminte câ am o veche socoteala de limpezit cu d. P. P. Carp, de pe vremea când Domnia sa «lâcea pe grozavul» în literatură. Sunt aproape treizeci de ani, amîndoi tineri încă. noi am lucrat fiecare ce a ştiut şi cât a putut: eu scrisesem pe *Ion Vodă cel Cumplit* şi pe *Râzvan;* iar d. Carp le-a criticat pe ambele, asigurând cu seriozitate câ ele şi amorul lor nu preţuiesc la un loc două parale. Este învederat că eu nu puteam sâ mă supăr si n-am răspuns. Cu timpul. *Ion Vodă cel Cumplit* a devenit o carte clasică, pe care o învaţă elevii în şcoală. *Râzvan,* la rândul său, ajunge Ia a patra ediţiune, dupâ ce mai in toţi anii s-a reprezentat pe scena, rămânând până astăzi în repertoriul teatral. S-a întâmplat însă într-un mod sistematic o pozně: de câte ori se afişa *Râzvan,* se găsea la moment vreo foiţă care, chiar în ajunul primei reprezentaţiuni, reproducea articolul dlui P. P. Carp, ca sâ facă adeca cunoscut că: Aristotel şi Schopcnhaucr au spulberat pe Hasdeu. Pentru ca foiţele de acest soi sâ nu-şi mai dea în zadar o asemenea osteneală, public eu însumi, in fruntea ediţiunii de fată, acei memorabil articol; şi-1 public întocmai, din literă in litera, cu logica lui, cu erudiţiunea lui, cu stilul lui, cu ortografia lui, cu toate ale lui. iarăşi fârâ a-i răspunde. Citeasca-1 oricine, citeascâ-1 o dată, de doua ori, de trei ori, pentru *a se monta* astfel sub impresiunea lui, o impresiune directă şi imediata, şi apoi *montat* sâ citească pe *Râzvan si Vidra.* Sâ vedem ce o sâ se zicâ atunci despre pretinsul verdict al lui Schopenhauer şi al lui ^Aristotel, pe lângâ cari, cu acelaşi drept, s-ar mai putea invoca autoritatea lui Confucius. Eu unul, mai dinainte, nu mâ sfiesc de a mulţumi dlui Carp, platindu-i cu legiuita dobânda, acum când amândoi suntem bătrâni, o poliţă din tinereţe; plâtind-o cu aceeaşi francheţă si cu acelaşi cavalerism, cari ne-au distins boier-boiereste totdauna pe amândoi, fie în bine. fie in râu, fie cu ştiinţă, fie cu pospai, după cum e şi boierul."

Prefaţa lui Hasdeu este, într-adevăr, una de răfuială. în paginile ulterioare, el reproduce *in extenso* cronica lui Petru P. Carp apărută in urma cu aproape două decenii în „Convorbiri literare": *‚Mâzvan Vodă ". Dramă istorică in cinci acluri de d. B. P. Hajdeu* („Convorbiri literare" din 15 noiemvrie 1867):

„Avem dinaintea noastră a doua ediţiune a unei drame ce n-ar fi trebuit sâ părăsească cartoanele autorului şi despre care nu am fi crezut niciodată câ ar putea sâ gâsească cetitori.

De aceea am şi tacul până acum.

Astăzi insă. văzând câ ea găseşte un răsunet neaşteptat, venim a protesta contra unei mistificaţiuni ce prin complicitatea publicului a luat proporţiunile unei tnste experienţe: sâ se găsească scriitori care împinşi de o fatala boala dau viaţa şi lumina unor elucubraţiuni ca *Râzvan Vodă,* aceasta s-a văzut ades, sâ se găsească însă un public ce le dă o neînţeleasă aprobaţiune, aceasta e mai rar si mai grav. Mai rar, pentru câ simţul

frumosului e un ce firesc si primordial în om, neatârnat până la un oarecare punct de individualitatea popoarelor şi'de gradul civilizaţiunii la care ele au ajuns: mai grav. pentru câ o asemene aprobaţiune dovedeşte nu o lipsa, ci o corupţiune de gust. corupţiune ce trebuieşte combătută cu cea mai conştiincioasa energie de nu vroim sâ devie fatală pentru avântul literar al ţârei noastre. Ce plăcere de a produce mai poate avea un adevărat poet ca d. Alecsandri, când tot acele laure aştept pe pseudopodul? El ajunge silit a se zice câ nu meritul, ci hazardul sau moda hotărăşte şi. discurajat. el lasă sâ cadă braţul ce scotea din liră melodioase armonii. Daca am trăi pe vremurile antice, râul nu ar fi atât de mare. Atuncea. zeii veneau câteodată pe pământ si exemplul lui Marsias lecuia pe mulţi de o ambiţiune a căreia talent le lipsea. Azi insă zeii ne-au părăsit, Apolon nu se mai coboară de pe vârfurile răsfăţate ale Olimpului şi urmaşii lui Marsias, siguri pe pielea lor, ameninţă de-a dărâma altarurile sale. Pericolul deci este iminent şi lupta devine o datorie.

Vom câuta a ne-o împlini.

Râzvan Vodă, eroul dramei ce ne ocupă, era fiul unui ţigan si a unei romănce. De la muma sa primise acel dar divin ce face pe român sâ-şi traducă simţirile in voioase sau jalnice, satirice sau laudoase cânticele, după cum inima lui se simte sfâşiata de dor. sau imbărbâţită de speranţă si după cum stăpânii lui erau eroi ca Mihai Viteazul său călăi ca Lâpuşneanul. De la tatăl său moştenise acel naiv şi neinvins apetit de binele străin ce azi încă este un semn distinctiv al neamului ţigănesc şi dinaintea căruia psihologul se opreşte ca dinaintea unei probleme nedezlegate. Cel puţin vedem la începutul dramei cum Râzvan lipeşte pe zidurile laşilor o poezie satirică in contra lui Petru Vodâ. iar pe de alta parte cum fura o pungă cu bani ce căzuse din brâul unui trecător numit Sbierea. Poezia ii pune viaţa în pericul si furtul i-o scapă, căci ameninţat de moarte pentru crima de intărâtare la ura şi dispreţul guvernului, Râzvan se vede apoi predat lui Sbierea ca sclav, in plata banilor la a câror înapoiere nu se gândise indestul. în actul al doilea, starea morală şi materială a lui Râzvan a făcut propăşiri. Din sclav a devenit liber, si din fur de ocaziune. fur de meserie, domnind ca un căpitan de hoţi peste codrii Orheiului. în această însuşire i se înfâţosazâ un june boier. Ganea. care ii propune 600 galbeni ca sa fure dintr-o monastire vecină pe Vidra, nepoata lui Motoc. Râzvan găsind «simbria destul de buna» trimete sâ ridice pe domnişoara şi sâ i-o aducâ în palatul său de verdeaţă. Fiind insa câ fericirea ca şi nefericirea nu iubeşte a veni singură se întâmpla câ pe când unii din hoţi ridica pe Vidra, alţii prind pe Sbierea ce are buna deprindere de a se gâsi pe calea lui Râzvan de câte ori soarta acestuia este sâ se schimbe. Sbierea si Vidra sunt conduşi dinaintea căpitanului, care. reamimindu-i celui dintâi câte a suferit de la dânsul în timpul sclaviei sale, îi redă libertatea. Această mâreaţă răzbunare insuflă Vidrei ideea cum câ «locul lui Râzvan este sus» şi tinzându-i mâna, ea nu-i destăinuieşte mai mult admiraţiunea ei. Râzvan. văzând aşa. redevine poet şi cântând la urechile junelui boier:

Voinic de nimic
Calea e a ta
Mândra e a mea,
Şi de nu mi-o dai
Hai la luptă, hai!

Il cheamă la duel ca sâ hotărască armele despre soarta Vidrei. Vidra opreşte duelul, declarând lui Râzvan câ-1 iubeşte şi perdeaua cade. în al treilea act. Râzvan a părăsit cu noua lui tovarăşă codrii Orheiului pentru tabăra leşească, unde lupta intre poloni si muscali ii dâ ocaziunea de a dezvali o eroică vitejie. Pe cât insa izbânzile lui cresc din dosul scenei, pe atâta ambiţiunea lui scade pe scenă, încât Vidra ce în această piesă joaca rolul unei Lady Macbcth domesticită, e silită a-i îmboldi voinţa şi merge cu nerăbdarea pâna a-l sfătui sâ treacă la muscali unde rangul de câpitan aştepta pe trădător. Râzvan respinge nişte insinuaţiuni atât dc perfide şi, în fine, după ce leşii insuşi l-au făcui căpitan, şi după ce Sbierea a avut bunătatea sâ mai cada încă o data în mâinile lui Râzvan, dându-i astfel din nou ocaziunea de a se arăta mărinimos, ajungem, fârâ mai multă complicâţiune. la actul al patrulea, in care Râzvan, devenii colonel, comendează un post înaintat pe hotarele Moldovei. Acolo revederea holdelor moldoveneşti ii insuflă un dor neînvins de ţară, dor pe care Vidra, nevoind pârâsi calea mârirei ce se deschidea dinaintea lui Râzvan. se încearcă în van a-l combale. Eroul nostru rămâne statornic in hotărârea de a se întoarce în patrie şi sacrificiul carierei ii devine cu atât mai uşor. cu cât Aron Vodâ, implicat şi el în războiul cu leşii şi auzind despre gloria lui Râzvan îi trimite soli oferindu-i hâtmânia ţârii. Atunci în fine se deşteaptă ambiţiunea lui Râzvan şi. văzând câ Aron e in plecare a face pace şi a-i tâia astfel mijloacele de mărire, îl râstoamâ prin armată şi se procheamâ Domn. Aci însă norocul părăseşte pe eroul nostru. Pe când el primeşte omagiurile supuşilor, săi. un trădător introduce pe Ieşi în cetate şi Râzvan cade in lupta cu dinşii. Vidra, amimindu-şi «que les grandes douleurs sont muettes». işi vaiează faţa si drama se sfârşeşte, dându-ne timpul de a ne gândi la valoarea literară a opului a cârui analiză am făcut-o tocmai şi care ni se înfâţoşazâ sub pomposul titlu de dramă istorica în cinci acturi.

In adevăr, dacă o dramă nu e alta decât o istorioară dialogata a cărei diferite faze >, sunt fârâ legătură şi a cărei personagiuri se mişcă nu după legile interioare ale fiecărui caracter, ci dupâ capriciosul plac al autorului, atunci titlu de drama nu se poate refuza lui Râzvan *Vodă;* dacă însâ o dramă este, cum zice deja Aristotel, *expunerea unei acţiuni serioase si bine definite de o mărеţie oarecare,* şi in care poetul desfăşură dinaintea ochilor noştri pe om cu bunele şi relele sale însuşiri, pe om cum 1-a făcut natura şi cum i! dizvâleşte societatea, într-un cuvânt fiinţa şi existenţa omenească, atunci cuprinsul opului ce ne ocupă azi nu corespunde cu eticheta lui. Mai înainte de toate trebuie poetul sâ ne arate caractere şi caractere de o individualitate puternică şi bine distinsă, câci numai ele sunt capabile de o acţiune tragică şi niciodată nu are drama a face cu acele şterse, şovăitoare şi mediocre nature ce se găsesc in adevăr ades pe calea noastră, pe care însă nime nu va cuteza a le pune înainte ca înfăţoşâtoare ale fiinţei omeneşti şi mai puţin încă ca dricul unei acţiuni ce e menită a ne cuprinde cu compătimire sau groază, oroare sau admiraţiune. Desfăşurarea consecinţe a caracterelor în dramă trage logic dupâ sine şi unitatea acţiunii. Fie câ poetul ne arată pe om luptându-se cu pasiunea care fiind seninul distinctiv al firii sale e menita a-l covârşi s-al târî după dânsa, fie câ ni-1 arata deja cuprins de dânsa, oricare drama, neavând a face decât cu o singura pasiune principala şi acţiunea nu poate avea decât unul singur şi constant ţel ce se rezuma totdeauna in două lucruri: biruinţa pasiunii si consecinţele ei. Oricare ar fi astfel complicaţiunile in care s-ar complace autorul, ele nu pot avea o valoare dramatică decât

j
|

atunci când stau in un raport intim cu acţiunea principală. Cu toata frumuseţea ei. scena beţiei din *Olhello* ne-ar mişca d.e. puţin, daca nu ar avea de efect depărtarea lui Cassio şi daca acea depărtare nu ar face a se intâri prima îndoiala ce naşte in pieptul gelosului maur. Spre a ne rezuma, vom cita un pasaj din Schopenhaucr: «*In dramă,* ne zice marele filosof, ie *atinge ţelul care este disfăşurarea ideii omenirii, mai cu samă prin două mijloace: prin o justă si adânc gândită infăţoşare de caractere însemnate si prin invenţiunca de situaţiuni grave ce servesc la dezvăluirea lor*». Aplicând acum aceste idei la drama dlui Hâjdeu si intrebându-ne care este acţiunea, mărturisim in toaiâ umilinţa câ nu putem găsi nici un răspuns cât de puţin satisfăcător. In primul act vedem pc erou luptându-se cu prejudeţele ce îi făceau o crimă din condiţiunea sa socială, demnitatea omeneasca se revoltă, mânia il imbârbăteşie si cu cuvintele:

Ce despreţ! Ce vorbe late!... Tatâ-sâu n-a fost ţigan!
Lumea-şi bate joc de mine! Lumea râde de Râzvan!
O sâ râd şi eu de lume!... Da! vom râde fiecare!
Ea de mine cu trufie, eu de dânsa cu turbare!...

el aruncă lumei un eroic desfid.

Aci imaginaţiunea noastrâ se deşteaptă, ne gândim la Spartacus şi vedem deja cum Râzvan, a cârui inima puternica se oţeteşte incâ prin nefericirile ce-l apasă, dechiară societăţii ce-l condamna fără vină un râzbel fără cruţare hotărâi sau a zdrobi sclavia sau a câdea el insuşi sub povara unei incercâri ce societatea, nematurâ încâ, nu putea sâ înţeleagă. Dar vai! Visul imaginaţiunii noastre dispare ca negura ce vântul de dimineaţă goneşte. Râzvan, in loc sâ devie un Spartacus. se mulţumeşte cu rolul obscur şi nedemn a unui Bujor; şi nu mai găsim într-insul nici o schinteie măcar din focul şi din mânia ce ne dăduse in actul intâi aşa frumoase speranţe. Poetul, ca cum ar fi simţind câ are a face cu un trup mort, se incearcâ a-l galvaniza prin alte mijloace şi văzând câ nedreptatea societăţii nu face din Râzvan un erou. el are recurs la amor. Vidra apare, introducând o noua motivaţiune dramatică şi, prin urmare, o nouă acţiune. Pe cine însă nu-l inspiră ura, nici amorul nu-l înfoacâ. Pasiunile nu au putere decât asupra naturelor celor tari şi tocmai acest semn de tărie este una din cauzele plăcerei ce jocul lor deşteaptă in noi. Râzvan, însâ, molatic înaintea amorului, rămâne molatic şi pe urmă, şi când în fine după patru acte de peripeţii, el se hotărăşte a răsturna pe Aron. a-şi pune pe frunte cercul de aur a cărui lucire a orbit atâtea conştiinţi, care este motivul sâu? Răzbunarea? Nu. Amorul? Nici atât. Ce atunci? Următorul pasaj ne-o zice:

Aron se-mpacă cu leşii. si sabia-mi nu mai poate
Prin duşmani sâ-mi dea o slava, iar slava duce la toate!...
Aron se-mpacâ cu leşii... Fârâ nume, fârâ tron.
Ce fac eu?... Râspunde-mi. Vidro!... Aşadarâ. jos Aron!...

Tot comentarul e aci de prisos.

Care este deci acţiunea, care pasiunea covârşitoare? Rând pe rând predomnesc, farâ legăturâ, mânia, setea răzbunării, omorul si ambiţiunea, in fine vedem că concluziunea

c inspirata de cel mai meschin egoism si precum viata lui Răzvan n-a fost decât un sir de acţiuni ce nu decurgeau una din alta. aşa şi moartea lui nu ni se arata ca consecinţa fatala a faptelor sale. Răzvan moare, din intâmplare, respingând pe Ieşi. Richard III, Macbelh. Wallenstein, Phcdra mor si ei. insă moartea lor era fatala consecinţă a furtunei ce siămise in jurul lor şi numai o aşa moarte poate avea o valoare şi un efect dramatic.

Ce să zicem acum despre caractere? Dcsfidem pe oricine să ne explice caracterul lui Râzvan. în prefaţa autorului. Râzvan e un om Înfocat, generos si eroic, în drama insa cl este toate aceste şi... contrariul. Dacă e înfocat pentru ce trecu alâtea nefericiri peste dânsul. Iară sa deştepte în cl o idee câtuşi de puţin înalta, daca e generos pentru cc fură pe Vidra in folosul lui Ganea. când ştie şi zice câ acesta din urmă nu o vra decât pentru zeslrea ei. de-i în fine eroic pentru ce are recurs la calomnie, arma celor mici ca sa răstoarne pe Aron? Slăbiciunea ce dovedeşte autorul in arta de a desemna cu o mână sigura caractere statornice se distâinuieşte în tot cursul dramei. Vidra, femeia a cărei ambiţiune marcată o face să părăsească ţarâ. avere, poziţiune. numai si numai pentru câ nobilimea in care trăia era corupta, ea. care într-un minut se aruncă la pieptul unui hoţ. gândind câ răspunde la idealul ei de erou, tot acea Vidră sfătuieşte lui Râzvan cea mai laşa din trădări. Aşa cu toate personajurile. Dacă autorul ar fi studiat puţin natura omenească, ar fi ştiut câ inima noastră nu este în stare de a conţinea două pasiuni odată, si nu s-ar fi încercat a ne arata în Sbierea un laş şi un zgârcit. Ori una. ori alia din aceste două pasiuni trebuia să covârşească şi dinaintea celei biruitoare trebuie sa dispară cealaltă. Aşa insă vedem câ Sbierea când e laş, nu e zgârcit şi când e zgârcit, nu e las si auzind de exemplu câ a răbdat ani întregi de munci şi închisoare ca sâ nu se răscumpere, ne întrebăm unde rămâne laşitatea lui? Balzac, mai observator decât autorul lui Râzvan. a dat lui Gobscck un sânge rece de bărbat *f>e* sine, care-şi pune toate puterile şi chiar viaţa la serviciul singurei sale pasiuni.

Acum ce rămâne din o dramă fără acţiune şi fără caractere? Câteodată stilul. în această privire însă suntem in drept a bănui autorului o uşurinţa neiertata. Ritmul şi ideea sunt necontenit jertfite rimei şi imaginile deşteaptă de multe ori idei contrare cu intenţiunca autorului. Găsind, de exemplu, versuri, sute de versuri ca următorul:

Câ sunt mulţi sărmani, că nu vrai, ca tu sâ aibi de prisos... ne întrebăm ce idee îşi lace autorul de prozodia română, şi când ne zice Râzvan:

Numele-mi sună departe, ca o seceră ce sună
Când taie iarba stricata ca sâ scape pe cea bunâ...

II credem, dar mărturisim câ numele lui n-a trebuit sâ meargă tocmai departe.

Am putea înmulţi exemplele, ne oprim însă aci, siguri fiind câ am zis destul pentru acei ce vor şi pot sâ fie convinşi. Cât pentru autorul lui Răzvan. rennoim consiliul ce i-am mai dat cu alta ocaziune*. de a se întoarce la redacjiunea lui «Aghiuţă». Acolo ii este vocaţiunea."

* în crilica despre *Ioan Vodă cel Cumplit* (n.a.)

După un schimb de replici[1] cu autorul articolului din ..Convorbiri literare". B. P. Hasdeu îi promitea „cvasicriticului". încă din 8 decembrie 1S67. ..de a reproduce pretmsa-i *critici* textualmente şi fârâ nici un comentariu în a treia ediţiune a dramei noastre, pe care o vom scoate peste puţin"-. Ediţia a treia va apărea de-abia peste doi ani, B. P. Hasdeu realizându-şi intenţia peste aproape treizeci de ani. o data cu tipărirea ediţiei a patra din 1895. Peste un an. in 1896. prefaţa lui Hasdeu şi critica lui P. P. Carp sunt tipărite intr-o broşura la Craiova, cu ocazia reprezentării dramei *Râzvan şi Vidra* Ia Teatrul Naţional din localitate *(Critica domnului Petru P. Carp la piesa Razvan şi Vidra.* Precedată de o prefaţă a d-lui Hasdeu. Craiova. Tipografia Naţională Ralian şi Ignat Samitca. 1896). într-o notiţa, se explică motivele publicării: ..Piesa *Râzvan şi Vidra,* poemă dramatica în 5 cânturi de B. Pctriceicu Hasdeu. fusese hotărâtă de către Comitetul Teatral din Craiova sâ se reprezinte pentru deschiderea stagiunei 1894-'5. Acelaşi comitet insă. pe motivul poate al biciuirii moravurilor ciocoilor moldoveni şi al criticei d-lui Petru P. Carp, care pe atunci făcea parte din guvernul ţării, a exclus-o cu toate ca pe program figura.

Pentru câ onor public, care se va convinge asistând la reprezentaţie câ biciuirea moravurilor ciocoieşti este perfecta, credem câ ar trebui sâ cunoască şi critica d-lui P. P. Carp; de aceea publicăm atât acea critica, cât si prefaţa ediţiei a IV-a."

înainte de a vedea lumina tiparului, in ziarul ..Perseverenţa" si in volum, drama istorică a lui B. P. Hasdeu. *Razvan Vodâ.* a văzut luminile rampei. într-adevăr, la 10 februarie 1867. are loc premiera piesei, pe scena Teatrului cel Mare din Bucureşti, în rolul titular apărând însuşi directorul trupei. Mihail Pascaly. Vidra fiind înfăţişată de soţia sa Matilda Pascaly. în „Trompeta Carpaţilor" se menţiona: „Pentru respectul şi stima ce o are pentru operele naţionale, Compania Dramatică a făcut tot ce i-a stat in putinţa C3 sâ monteze această piesă şi nu a cruţat nimic, nici bani. nici veghere, nici bunăvoinţă, a depus toate sforţările ca sâ poată interpreta cât se poate mai bine o operă atât de însemnată". Cele patru spectacole succesive, din 10, 12 şi 17 februarie 1867, dar mai ales cronicile unor confraţi, au deschis dramei o carieră scenică impresionantă. I. Oprişan observă câ, la reprezentările de incepui. piesa a fost in proză, nu in versuri, bazată fiind pe o cronică mai târzie a lui I. C. Fundescu[2]. Această versiune nu ne este cunoscuta.

Razvan şi Vidra a intrat in repertoriul clasic al literaturii române, fiind scrierea cea mai des tipărită din creaţia lui B.P. Hasdeu. în afara ediţiilor antume, mai sus-menţionate, după moartea autorului, „poema dramatică" in versuri a cunoscut următoarele editări: *Râzvan şi Vidra,* poemă dramatica in cinci cânturi de B. Petriceicu-Hasdeu. Bucureşti, Editura Librăriei Leon Alcalay. 1909 („Biblioteca pentru toţi", nr, 449-450).

[1] Vezi pamfletul lui B.P. Hasdeu. datat 17 noiembrie 1867, *Doi şi trei* (II, P.P. Carp), în „Românul", an XI, 20-21 noiembrie 1867, p. 996 şi replica lui P. P. Carp. *O epistolă de râspuns la anticritica dlui Hajdcu,* in „Gazeta de Iaşi", an I, nr. 77-78, 30 noiembrie, 1867, p. 1-2 (articol reluat in „Ţara", an I, nr. 21. 6 decembrie 1867, p. 82).
- *D-lui redactor al ziarului „Românul".* în „Românul, an. XI. 10 decembrie 1867. p. 1056.

[2] I. Oprişan. *Romanul vieţii Iui Bogdan Petriceicu Hasdeu,* Bucureşti. Editura Minerva. 1990. p. 277-278.

Aceasta ediție este republicată în 1924, 1926 si 1938; Bogdan Petriceicu-Hasdeu. *Razvan şi Vidra.* Părți alese tipărite dc Petre V. Hanes. Bucureşti. Editura Societății „Coresi", 1919 („Biblioteca Basarabiei", no. 7). Pe coperta ultimă a volumului, citim: „Din frumoasa piesă de teatru a marelui basarabean s-au ales părțile cele mai Inimoase, unde se spune despre Bani. Învăţătură. Legea străbună. Răzeşi. Femeie. Codru şi Oras. Haiduci, Dorul de țară. Norod, Mândria la români. Sfârşitul omului". Procedeul lui Pclre V. Hanes de a scoate din context unele părți din *Râzvan ți Vidra* fusese folosit de insuşi B. P. Hasdeu. in 1873. când introducea in volumul sâu de *Poezii* (p. 68-106;. sub titlul *Codrul,* întreg actul al doilea, intitulat in piesa de teatru. Răzbunarea. Nota autorului cuprinde explicația de rigoare: „intrând ca actul II in drama *Râzvan si Vidra.* acest episod formează totodată un poem cu totul separat", *Hasdeu povestind copiilor.* Bucureşti, Editura Librăriei Socec Co. S. A., 1931 („Colecția clasicilor români şi străini pcnlru copii şi tineret". întemeiata şi îngrijită de Ociav Minar). Sub titlul *Haiducii* ip. 29-30) este inserat un fragment dintr-o replică a lui Râzvan, din cântul II, *Răzbunarea; Dc la Hasdeu cetire.* Chişinău, Tipografia Eparhiala, 1932, Mănunchi de cugetări culese dc Liviu Marian, directorul Liceului „B. P. Hasdeu". Chişinău. în placheta sunt reținute versuri din *Răzvan si Vidra;* B. Petriceicu Hasdeu, *Răzvan si Vidra.* Poema dramatică in cinci cânturi. Ediție îngrijită de Ion Pillat. Bucureşti, Editura „Cartea românească". 1934 (Pagini alese. Serie nouă, nr. 8-9). Volumul este prefațat dc Ion Pillat: *Recitind..Razvan si Vidra".* Cititorul are la îndemâna şi o *Notiță biografică şi bibliografică.* Este reprodusă şi *Prefața autorului la ediția din 1867.* Cartea este retipărită, fârâ modificări, in 1940: Bogdan Petriceicu-Hasdeu, *Scrieri literare, morale şi politice.* Tomul I. Ediție critică cu note şi variante de Mircea Eliade. Bucureşti, Fundația pentru Literatură şi Arta „Regele Carol II", 1937. *Răzvan şi Vidra,* poemă dramatică în cinci cânturi (p. 151-300) este precedată dc poezia *Dedicațiune.* Volumul beneficiază de o *Prefață,* un *Curriculum vitae* şi o ampla *Introducere;* B. P. Hasdeu, *Răzvan şi Vidra. Poezii. Magnum Elymologicum.* Ediție îngrijită de Mircea Eliade. Bucureşli, Editura Cugetarea - Georgescu Delafras S. A.„ 1944 (Scriitori clasici români cu comentarii). Drama *Răzvan şi Vidra* (p. 23-175) este urmată de notele lui B. P. Hasdeu la text. Ediția lui Mircea Eliade este însoțita de o *Prefață* şi o *Introducere;* B. P. Hasdeu, *Pagini alese.* Bucureşti, Editura de Stat, pentru Literatură şi Artă, 1953. Din *Râzvan şi Vidra* (p. 79-141) nu sunt publicate decât cânturile I şi II. Se reproduce *Prefața* amorului la ediția din 1867. Volumul de *Pagini alese* este însoțit de o *Introducere* nesemnată; B. P. Hasdeu, *Razvan şi Vidra,* Bucureşti. Editura Tineretului, 1954 („Biblioteca şcolarului"). Sunt reproduse şi notele autorului. Volumul esle însoții de un „cuvânt introductiv" de Viorica Huber. B. P. Hasdeu, *Răzvan şi Vidra,* Chişinău. Editura de Stat a Moldovei, 1957 (Cartea pentru toți). Este reprodusa „prefața ediției II din 1867". La sfârşitul volumului, - o „notiță biografica" asupra autorului dramei: Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Scrieri alese.* Ediție îngrijită, note şi prefața de Nicolac Sorin. Bucureşti, Editura Tinerelului, 1959. Drama istoncâ *Râzvan şi Vidra* este publicata intre paginile 209-371. Volumul este republicat în 1964 (ediția a Il-a) şi 1965 (ediția a IH-a); B. R Hasdeu, *Scrieri literare.* I-II. Prefața de George Munteanu. Ediție îngrijită de Andrei Rusu. Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă. 1960. *Răzvan şi Vidra* (voi. II, p. 3-166) este precedată de poezia *Dedicațiune;* B. P. Hasdeu,

Pagini alese. Ediție îngrijită, studiu introductiv şi note de Mihai Drâgan. Bucureşti. Editura Tineretului. 1968 („Lyceum", 39). *Razvan şi Vidra.* 90-221; B. P Hasdeu. *Răzvan şi Vidra.* Cu o postfață de Constantin Măciucă. Bucureşli, Editura Minerva. 1971. Textul propnu-zis al dramei este precedat de poezia lui Hasdeu, *Dedicațiune;* B. P. Hasdeu, *Râzvan şi Vidra. Trei crai de la răsărit.* Prefață de Mihâi Drâgan. Bucureşti. Editura Eminescu, 1973 („Biblioteca Eminescu"). Volumul cunoaşte o ediție a doua. in 1975 şi o a treia in 1985; *Dramaturgie istorica românească.* I. Ediție îngrijită, prefaia şi note de Ion Nistor. Bucureşli. Editura Albatros. 1974 („L\ceum"). Drama *Râzvan şi Vidra* (p. 5-131) deschide antologia, fiind precedată de poezia *Dedicațiune.* Cartea esle retipărită in 1981 (ediția a II-a); B. P. Hasdeu. *Răzvan si Vidra.* Tabel cronologic, prefața, note şi bibliografie de Antoaneia Macovei. Bucureşti, Editura Albatros. 1979 („Lyceum". Texte comentate). Poema dramatică este însoțită de *Prefața* autorului la ediția a 11-a din 1867 şi de poezia *Dedicațiune.* Antoaneta Macovei selectează, la sfârşitul volumului, câteva „referințe critice"; B. P. Hasdeu, *Teatru.* Ediție îngrijită şi un *Cuvânt înainte* de Constantin Cublcşan. Cluj-Napoca, Editura Dacia. 1982 (Bibliografie şcolară). Drama Râzvan *şi Vidra* (p. 133-254) este insolită de *Prefața autorului* şi de poezia *Dedicațiune;* B. P. Hasdeu, *Scrieri literare.* Postfața şi bibliografic de Paul Cornea. Bucureşti, Editura Minerva. 1989. *Râzvan şi Vidra* (p. 193-332) este precedată de poezia *Dedicațiune;* Bogdan Petriceicu Hasdeu. *Râzvan şi Vidra.* îngrijire, ediție si prefață de Constantin Trandafir. Galați. Editura Porto-Franco. 1992 (Biblioteca şcolară „Porto-Franco". 21). Poema dramatica esie precedată de poezia *Dedicațiune.* Volumul mai cuprinde un *Tabel biobibliografic* şi *Aprecieri critice.*

în toate volumele apărute intre 1953-1989. în epoca regimului comunist, textul dramei istorice *Râzvan şi Vidra* a fost cenzurat. Incredibil, dar şi ediția din 1992. de la Editura Porto-Franco din Galați, pâstreazâ, în mod regretabil, aceleaşi croşete ale cenzurii.

Drama istorica *Râzvan şi Vidra* a fost tradusa în limba maghiara: Bogdan Petriceicu Hasdeu. *Răzvan es Vidra.* Drămai koltemeny et enekben. [ForditâsJ. Ifiusâgi Konyvkiado Bukaresl. 1959. Cu o prefața de Kakassy Endre: Bogdan Petriceicu Hasdeu. *Răzvan es Vidra.* Drămai koltemeny et enekben. Forditotta: Majtenyi Erik. Al. Piru utoszavâval. Irodalmi Konyvkiado, Bukarest, 1967.

VARIANTE

Sigle:
Volumul *Răzvan şi Vidra* din 1895 (texi de bază): *A;*
Textul publicat in periodicul „Perseverența" (1867); *B;*
Volumul *Răzvan* Vodă din 1867: C;
Volumul *Râzvan şi Vidra* din 1869: *D.*

7

1 *A, D:* RÂZVAN ŞI VIDRA; *B, C:* RÂZVAN VODÂ/2 *A, D:* Poemă dramatică în cinci cânturi; *B, C:* Dramă istorică în 5 acte în versuri. *3-6, numai in A, D.*

1-25, numai in A, D.

10

1-11, numai in A, D. După poezia Dedicaliune, numai in B, C:

PERSOANELE:
Râzvan, ţigan
Vidra, nepoata lui Motoc
Sbierea, boier bătrân
Moş Tânase
Başotâ, mare vâtav
Râzaşul 1 .
Vulpoi '
Hatmanul polon
Minski } ofiţeri poloni
Ptotroski
Un boier tânăr
Un spion muscâlesc
Un cioban
Un soltuz
Un copil
Burghezi, burgheze
Hoţi, ostaşi, poloni etc.

Acţia se rapoartâ la anii 1580-1595. Actele I, II şi V se petrec in Moldova, actele 111 şi IV in Polonia.

11

1 *A, D:* CÂNTUL I; *B, C:* ACTUL 1/2 *A, D:* PENTR-UN; *B.C:* PENTRU UN/9-17, *numai in A,* D/18-19 *A, D:* O piaţa in Iaşi, în fund o biserică, mai încoace o piatră, în laturi case; *B, C:* Scena reprezintă o piaţa în Iaşi. în fund faţada unei biserici de stil bizantin bastard. Pe avanscena, denaintea bisericii, o piatră. în laturi se zăresc edificii de arhitectură turcă.

Moş Tănase *(şezând pe piatră, cu capul plecat şi cu desagi la picioare);* Sbierea *(venind încet şi numărând pe degete)./* 21, *numai în A, D/22 A, D;* Dumnezeu va da-nzecit; *B,C:* nu-ntoarce privirea ta/ 23 *A,D:* Sufletelor ce se-ndurâ de-un (în *D;* d-un) sărman nenorocit!; *B, C:* Pentru una, Cel ce vede cu înzecit îţi va da!

12

2 A, D; (oprindu-se in drum); B, C: (oprindu-se)/3 A,D: Cum? Ce spui? La sută mia? (in *D:* Mia la suta?) O camâtâ minunată!; *B.C:* Ce spui? Zece pentru una? O camătă de minune!/ 4 *A,D:* De-ar fi astfel, toata starea-mi cu ţi-aş da-o chiar indatâ...; *B, C:* Insa astfel este fapta, ş-astfel in vorbă se spune/ 5 *A, D:* Să ştii însă câ; *B, C:* Află dară ca/ 7 *A. D: (sculându-se): B. C: (sculându-se şi ştand in fa\a lui Sbierea)/*14 *A, D:* Ş-un bănuţ o sâ-mi ajungă... Iaiâ de trei zile-n gura; *B, C:* Un bănuţ inii va ajunge, câ *(in B:* câci) de trei zile în gura/ 12 *A, D:* Ş-apoi cine-i: *B. C:* eu nu-s/ 14 *A, D:* Banişorii nu s-arunca; *B. C:* Bani-n vânt/ 15 *A, D:* cerşitor; *B, C:* sâ cerşeşti/ 16, *numii in A.* D/19 *A. D:* Nu cerşeşte cât mai are un *(in D:* vrun) pai de nâdejde-n; *B. C:* Cât mai are-n cap o *(în C:* vreo) ţinta sau o nădejde în / 20 *A. D:* Nici eu nu cerşeam, jupâne, pe când aveam; *B, C:* Am lucrai şi eu. jupâne. când avusei/ 23 *A. D:* Ş-acum iata-mâ-s, jupâne. gol pe poduri; *B. C:* Şi acuma, vai jupâne! d-abia cu zile/24 *AD:* foame... ; *B, C:* foame, trei băieţi si' fetică... /Dupâ r, 25. *numai in B, C:* SCENA II. *Tot aceia şi Răzvan (venind cu un aer distrat şi oprindu-se din dosul boierului.)/26. numai in A, D/21 A. D:* n-ai chiar: *B, C:* nu ai/28 *A. D:* îi *B. C:* îţi/29 *A, D:* netoţi: *B, C:* calici.

13

2, numai in A. D/După r. 5. numai in *B, C:* SCENA III. *Moş Tănase şi Răzvan/6 A. D:* RAZVAN; *B. C:* RÂZVAN *(arătând in urma lui Sbierea)* 7 *A. D:* răstignita; *B, C:* umilită/8 *.4. D:* Aşa-nchinâciuni plecate; *B. C:* Aşa închinări plecate *(in C:* prea plecate)/ 9 *A. D:* însuşi Domnul Hristos!; *B. C:* chiar lisus Christosl... /II *A. D:* dracii dupâ dânsul cu limba scoasă aleargă! *(in D:* mi-aleargâ!); *B, C:* dracul după dânsul cu limba scoasă aleargă/13 *A, D:* Ba-i; *B. C:* Ba/14 *A. D:* boierul cel cu zor; *B. C:* jupanul cu frica/ După r. 14. numai in *B, C: (striga tare)/15 A, D:* Stai, jupâne; *B. C:* Jupâne, stâi/19 *A:* nu poţi face far' sâ dai; *B,* C, D: nu pot face far' sâ dau/20 *A, D;* N-am o groşiţă!; *B, C:* N-am bani! Du-te incolo! 21 *A. D:* RÂZVAN; *B, C:* RĂZVAN *(cu ironie)/ 22 A, D:* Nemic n-are sărăcuţul! Aşa zice!...: *B. C.* N-are nemic sâracuţul! Trebui sâ-1 crez!.../!, 3 *.4. D:* nu-1; *B,* C:nu/ 24 *A, D:* Atuncea... fie dara cui o vrea; *B, C:* El însuşi mi se leapădă de ea. ../25 *A. D:* De vreme ce toată lumea mi se leapâdâ de ea: *B, C:* Iar alt stăpân nu s-arată... Sâ fie dară a mea!...

14

1 *A, D:* Douăzeci, şi toţi cu gâuri! Parc-ar fi sâ-mi povestească; *B. C:* Galbeni douăzeci, din care cei găuriţi dau *(in C:* sunt) de veste,/ 2 *A.D:* Cum se dezmierdau, sărmanii, in salba sărbătoreasca; *B. C:* C-ar fi fost ei altădată în salba unei neveste/ 3 *A, D:* Pe-un *(in D:* p-un) grumaz de ţărăncuţa, grâsuliu şi răsfăţat: *B, C:* Sau pe sânul unei puice de la ţarâ... şi apoi/4 *A, D:* Pan'ca gheara ciocoimii din came-i i-au Înhăţat!...; *B, C:* Au trecut prin jaf şi silă sacul unui ciocoi!.../ 6 *A, C, D:* Pe mulţi *(in C.* cei) albi i-ar face negri, ca cel mai negru tăciune... *(in C:* cărbune); *B:* ar face pe omul alb negru ca cel mai negru cărbune!... / 8 *A. D:* astfel cumpărata mâ tem câ; *B. C:* ce mi-aş cumpăra-o cu asti bani/ *După r. S. numai in B. C: (Către Tănase)/* 14 *.4, D:* TÂNASE; *B, C:* TÂNASE *(considerândpe Razvan cu aicnfie)A5 A, D:* pomană?; *B, C:* pomană, nu!/ 17 *A, D;* Dec! Şi totuşi pe; *B. C:* Cum?... şi p-acel/ 18 *A, D:* De-ţi da o scârbă de-aramâ, tu l-ai fi urcat in; *B, C:* Pentru-o singură groşiţă l-ai fi slăvit pân' la/ 20 *A, C,*

D: oricum...: 73: oricum să fie!/ *22 A. D:* Jupanul e român? Vai. ; *B:* E român? vai. *C:* Ciocoiul e român? Vai. /23 *A.* D.'Te-nşeli, moşule! El este piatră, lemn, strigoi sau fiară; *B:* El român? Te-nşeli! El este sau o piatră, sau o fiară; CV Te-nseli, moşule! El este on o piatră, sau o fiară/ 24 *A, D:* Dar numai român nu-l cheamă, câ mult mai român sunt *(in D:* românu-s)eu!... *B. C:* Dar român nu, niciodată!... Mai român, o da! sum eu!... / 25 *A, D:* că-ţi pare searbăd (in *D:* sarbâd); *B, C:* câ este oacheş/ 26 *A, D:* Câ nici noaptea nu-i bălană; *B, C:* Câci (in *C:* câ) şi noaptea nu e albă/ 27 *A, D:* Câ şi pâinea de secara este neagră; *B, C: Câci fin* C: Câ) şi pâinea de secară nu e albă/ 28 *A, D:* eu unul nu-s; *li, C:* cu nu sum un

15

1 *A. D:* bate; *C, D:* bate-un/7 *A. D:* TâNASE; *B, C: TăNASE (cu mirare)/* 8-14. *numai in A,* D/15 *A:* sâ-ndure un bârbat cioroi; *B, C:* să aibc un bârbat... *D:* sâ-şi aibe dfde bărbat cioroi... cioroi.../ 16 *A, D:* RÂZVAN; *B, C.* RĂZVAN *(intrerumpând)* 17 *A, D:* mâi!; *B, C:* moşule! Taci! 18 *A, D:* şaptezeci de nâbâdâi!; *B, C:* şaptezeci şapte de draci!... /19 *A, D:* nu mai ştiu; *B, C:* nu ştiu, zâu,/ 20 *A, D:* Mi se-ntâmplâ multe pozne, când sunt cuprins *(în D:* cându-s coprins)/73, *C:* Nu mai râspunz pentru mine. când sum coprins/21 *A. D:* nu-s ţigan... ţi-am mai spus-o!... Nu mâ mai tot zăpăci!... ;73.C.nu suni ţigan... ţi-am spus-o!... Nu mâ mai necăji!... /22 *A, D:* dracului de-aci! *(in D:* d-aci!)/ 23 *A, D:* TâNASE; *B, C: TÂNASE (cu dispreţ)/24* A, D: un şerb nu voi cere, nu voi lua niciodată; *B, C:* un rob nici voi cere, nici voi lua eu vrodată/ 25 *A, D:* Ursita-mi e neferice, dar a ta-i chiar blestemata; *B, C:* soarta mea e neferice, dar a ta e blâsiematâ! 26 *A, D:* De mi-ar fi să mor; *B, C:* Sâ ştiu c-oi muri/

16

1 *A, D:* şerb? dar batâ-te focul, mitropolitul Năstase; *B, C:* rob? Dar batâ-te focul, cu sum slobod ca oricine!/ 2 *A, D:* Nu ştii oare câ la moane-i pe toţi robii săi iertase...? *B, C:* Kir Anastase vlădică, murind, m-a iertat pe mine/ *3-8, numai* in *A, D/9 A, D:* S-a spart lanţul! De-atunci, iată, doua ierni si două veri; *B, C:* Şi d-atunci, moşule, iată două ieme si trei veri/ *După r. 9, numai in B, C:* Gust mândria d-avea aripi, ca o pasere in ceri!/ 10 *A, D:* Eu zbor in stânga şi-n dreapta; *B, C:* Zbor la stânga, zbor la dreapta/ 11 *A. C. D:* popreşte; B: opreşte/ 12 *A, D:* TÂNASE; *B, C: TĂNASE (indulcindu-se)* 16 *A. D:* Vâzut-ai?...; *B, C:* Vâzut-ai vreun ţigan grămătic? 77-20, *numai in A, B/ 22 A. D:* Gramatic? nu!... nu, bâiete... N-am vâzut. câci nu se vede, *B, C:* Gramatic... nu! Sâ-ţi spui verde, câ n-am vâzut pân-acuma!... 23 A, *D:* Şi chiar de-aş vedea cu ochii, pare-mi-se câ n-aş crede; *B, C:* Gramatic în ţara noastră este om!... chiar om!., nu gluma!

17

1 *A, D:* TâNASE; *B, C:* TÂNASE *(cu indignaţie)/*5 *A, D:* ba... Ei bine! Numai singur eu supt soare; *B, C:* nu!... Ei bine! aflâ câ eu avui parte/ 6 *A, D:* Dintre mii de

ţigânisme, ştiut-am sâ-nvăţ scrisoare; *B, C:* La monastire la Puma sâ-nvâţ tot felul de carte/ 7 *A. D:* încât ajunsei; *B. C:* si astfel fusei/ 8 *A. D:* în casa mitropoliei; *B, C:* La kir Nâsiase vlădică/ 10 .4, D. Şi te rog a nu mâ pune intr-un hal cu; *B.* C:Ţi-am dovedit eu nu sum un ţigan ca/ 11 *A, D:* TÂNASE; *B. C:* TÂNASE *(cu sfială) / 12* A, D: un lucru... furat; *B, C:* furaţi... nu-s ai tâi... /13 *A, D:* RĂZVAN: *B. C:* RÂZVAN *(iute)/* 14 *A, D:* Aşa-i! Tocmai! Ai dreptate! Ai vorbit adevărat!; *B, C:* Vor fi furaţi! Ai dreptate!... Vor fi furaţi de acei,/ 15 *A. D:* Toţi banii din ţara noastră poarta, moşule, pe sine: *B.* C: Ce tot fură de la ţară. de la mine. de la tine/ 16 *A. D.* Semnul furilor ce-i prada, printre lacrimi şi suspine; *B. C:* D-acei ce mănâncă mierea muncitoarelor albine/ 17 *A. D:* Dc la noi. dc la opincă, de la omul cel sărman. 73. *C:* D-acei ce ne storc viata; s-apoi unui biet/ 18 *A. D:* Ş-apoi nu vor sâ ne-arunce; *B, C:* Nu sc-ndurâ sa-i/ 19 *A. D:* Zburători ce sug in umbră! Javre, moşule, de-acelea; *B, C:* Vor fi furaţi! Ai dreptate! Vor fi furaţi de acelea/ 20 *A. D:* La cari omeneascâ-ţi pare numai faţa. numai: *B. C:* Javre, la cari omeneasca este numai doarâ/21 *A. D:* pe dobândă fu *(in D:* în dobândă); *B, C:* cu dobânda e/22 *A, D:* Cu tocmeală să: 73, C: Pentru ca sâ i se/ 23 *A. D:* TÂNASE; 73, C: TÂNASE; *(emoţional)/* 25 *A. D:* RÂZVAN; 73. C: RÂZVAN *(conlinuând)/26 A. D:* Lucru furat!; 73. C: Vor fi furaţi!/27 *A. D:* n-oi fi eu acela care va prada pe-un (in *D:* despuia p-un): 73. C: nu sum cu acela, care fur de la un/ 28 *A. D:* din mormânt ar tresări; 73. *C: ar* tresari in mormânt./29 *A. D:* De-ar şti *(in D:* Ştiind) că-n pieptu-mi se mişcă păcatul de-a tâlhări!...; 73,*C:* Daca m-ar crede in stare a fura măcar prin gând!... */Dupâ r. 29. numai in* 73. *C:* Ş-apoi judeca tu singur, nu fură nimeni in lume/ Pentru ca sâ dea la altul, fârâ sâ-1 ştie pe nume./ Fârâ ca vrodimoară sâ-1 fi vâzut undeva./ Fârâ ca din toată punga sâ-şi lase-ncai o para!... /30 *A. D:* la naiba frunza verde! Ce sâ mai tocâm degeaba?; 73: ce sâ vorbim degeaba! Sângele-n cap mi se urcă!; *C:* Zâu, nu mâ tot aprinde! Ce sâ mai vorbim degeaba!

18

1 *A, C, D:* du-te, cautâ-ţi *(în C:* şi catâ-ţi) de treaba!; 73; du-te şi nu mai încurci!.../ *După r. 1, numai în* 73, *C: (văzând Îndoiala lui Tânase)/* 2 *A, D:* Aflâ moşule, atâta: 73, C: Moşule! Sâ-ţi spui atâta: de-ar fi/ 3 *A, D:* te-aşteaptă fârâ pită şi-nsetaţi!... 73. *C:* te-aşteaptă goi, flămânzi şi însetaţi! 5 *A, D: (luând punga si sculându-se): B. C: (luând punga)/6 A, D :* Rău îmi pare; 73, C: Ce păcat! ce râu îmi pare./ 7 *A. D: Ca* sâ văz o lighioana (în *D:* leghioanâ) c-un; 73, *C:* C-un ţigan poate sâ aibe un/ 8 *A:* De-ai fi; 73, C. *D:* D-ai fi/ *După r. 8, numai in* 73, *C: (strânge desagii şi se scoală)/9 A, D: o* fi fost. *(in D: va* fi fost,) bâiete, o groaza de; 73, C: va fi fost, bâiete, un ştrengar, un/ 10 *A. D:* De-au întortocheat pe mâ-ta; 73, *C:* De s-a prins mâ-ta sărmană/ 12 *A.* D: E curat un fel de boala, ce de noi; 73, *C:* Dragoste! curat o boală, ce de om/ 14 *A:* cu susul le pune-n jos; 73: mi le râstoamâ pe dos; C. *D:* pune cu susul in jos/ 15 *A, D:* Ucigâ-I crucea; *B, C.* dracu] se pare/ *După r. 16. numai in B. C: (vrea sâ plece, apoi se opreşte)/* 16 *A:* dc-a te-ntreba; 73,C: a te-ntreba; *D:* dc-a te-nlreba/19 *A, D:* trâieşte-n cugetul meu; 73, C: trâieşte-n inima mea/ 20 *A. D:* până voi trâi şi eu! 73. *C: ca* intr-un leagăn în ea!... 22 *A, D:* sâ mi-te-ajute; 73, C: să te ajute/ 23 *A. D:* sâ curgă; 73, *C:* sâ fie/ 25 *A, D:* câ eşti; 73,

C: câ c/ 28 Av de sama; *B, C. D:* de seama/ 29 A, D: $-un singur; *B, C:* un singur/ 30 A, *D:* săraci, băiete, şi eu n-aş vrea; *B, C:* săraci, şi nu voi ca eu sâ am/ 31 *A, D:* fraţii; B, CV alţii.

19

1 A, *D:* RÂZVAN: B,C: RÂZVAN (cu *desplăcere)/* 6 A, D: (/a *un galbăn şi da sacul); B. C; (Ia o monetă si da punga)/! A, D:* Fâ pe gândul meu; B, *C:* Fă cum îţi spui/ *Dupa r. S, numai in* B, CV SCENA IV/ 9 *A, D:* RÂZVAN; B, C: RÂZVAN *(singur)/* 11 A. D: Ce vorbe late! Ce toană!; *B.* CV Ce apucături măreţe!/ 12 *A, D:* Cineva, prind, l-ar crede câ-i un împărat in goană!; *B, C:* Cineva l-ar putea crede câ-i un împărat in zdrenţe!... / 13 *A. D:* D-abia ne vede... Taica lui; B, C,v Ce vorbe late!... Tatâ-sâu/18 .4, *D (pc un siâlp si iese; B. C: (de un stâlp si se retrage/*19 *A, D: venind mai mulţi, dintre care dascălul se opreşte lângă hârtie, iar ceilalţi se grămădesc); B,* CV *ieşind mai mulţi burghezi si burgheze)* 21 *A, D:* TÂRGOVEAŢA I; B, C: BURGHEAZA 1/22 *A. D:* de necăjită; B, CV de obosită/ 23 *A. D:* nu-i prea bună zâbava; B, C: nu-mi prea place zăbava/ 24 *A. D:* Părintelui Agaftanghel ar fi; B, C: Părintele Ioniţă este/ 25 *A. D:* TÂRGOVEAŢA II; B. CV BURGHEZA 11/ 27 *A, D:* calea-n iad şi calea-n rai; B. *C:* calea la iad şi Ia rai/ 29 *A, D:* alege-ţi! *(in D;* ia seama!) - şi-ntr-o suflare sfârşeşte; *B. C:* alege! - Şi cu aceasta sfârşeşte!/ 31 *A, D: (Dascălul, stând lângă hârtie; B,* CV *(Burghezul I, stând lângă placard*

20

1 *A. D:* TÂRGOVEŢUL I; B. CV BURGHEZUL II *(abordândpe Burghezul I)/*2 *A. D:* Dar tu ce râzi. mâi fârtate; *B. C:* Mâi! Dar tu ce râzi acolo./ 4 A: pe-acolo?; B, CV acolo?; *D:* p-acolo?/ 5 *A. D:* TÂRGOVEŢELE: *C. D:* BURGHEZELE/ 7 *A, D:* TÂRGOVEŢUL II; C, D: BURGHEZUL III/S *A, D:* iarăşi vrun cântec, rânjind, B, C: iar vrun cântec, râzând/ 9 *A, D:* TÂRGOVEŢUL III; C, D: BURGHEZUL IV/11 *A, D:* DASCĂLUL; *B,C:* BURGHEZUL I *(cu ironie)/* 12 *A, D:* "Eyvuv, aveyvuv, mic/vcov *neşte cai verzi pe; C, D:* Veniţi, citiţi, înţelegeţi şi atunci/ 13 *A, B;* păreţi!; B, *C: o* sâ vedeţi/ 14 *A, D:* TÂRGOVEŢUL I; B. C: BURGHEZUL II/ 16 *A, D:* TÂRGOVEŢUL II; B.C: BURGHEZUL III/ 17 *A,* D: eu!; C, *D;* eu nu prea!/ 18 *A, D:* TÂRGOVEŢUL III; C, *D:* BURGHEZUL IV/ 19 *A. D:* Nici eu! C. *D:* Ba eu deloc!/ *Dupâ r. 19 numai in B,* CV BURGHEZUL 1/ Ha! ha! Nici unul? *20-23, numai in A, D.*

21

2 A. D: Vezi bine!; B, C: Nu, vezi bine!/ 3 A, *D:* DASCĂLUL; B, *C;* BURGHEZUL I; 5 A, D: TÂRGOVEŢUL I; B, Cv BURGHEZUL II/ 7 A. D: TÂRGVEŢUL II; B, CV BURGHEZUL 111/ 9 *A. D:* TÂRGOVEŢUL III; B. C: BURGHEZUL IV/ 11 *A, D:* TÂRGOVEAŢA I; B. Cv BURGHEZA 1/ 13 *A. D:* TÂRGOVEAŢA II; B, Cv BURGHEZA 11/ 15 *A, D;* CELELALTE; B, Cv CELELALTE BURGHEZE/ 17 A, D: DASCĂLUL; B, Cv BURGHEZUL 1/ 18 *A, D:* carte... ; B. C: carte; fiindcă voi faceţi gura;/ Şi fiindcă, din păcate, a românului făptură/Este d-a fi mai obraznic cine e mai nâtârâu; Mi-e mila de voi.../ *19-20 numai in A, D.*

22

1-15. *numai in A.* D/18 *A. D:* DASCĂLUL; B. Cv BURGHEZUL 1/ 19 *A,* D:\bi: B. Cv Ei bine. voi/ 20 *A. D:* TÂRGOVEŢUL I; *B. C:* BURGHEZUL II.

23

1 *A. D:* TÂRGOVEŢUL II: B. Cv BURGHEZUL III/ 3 *A. D:* TÂRGOVEŢUL III: B. CV BURGHEZUL IV/ 5 *A.D.* TÂRGOVEŢELE: *B. C:* BURGHEZELE/ 7 *A.* D: TÂRGOVEŢELE I; B.C: BURGHEZUL 11/ 8 *A. D:* bumbac in ureche. Ridicâ-ţi; *B. C:* lâna în ureche! Rădică/ 9 *A. D:* TÂRGOVEŢUL II: *B.C:* BURGHEZUL III/ 10 *A.D:* nu răcni; B. *C:* nu zbiera/ 11 *A. D:* TÂRGOVEŢUL III; B. *C:* BURGHEZUL IV/ 12 *A:* hai 0 dată. mişcâ-ţi barba cea de ţap'; B. *C. D:lu* citeşte, nici prea tare, nici prea slab! 13 .4: DASCĂLUL *(citeşte); B. C:* BURGHEZUL I *(tuşeşte si apoi începe a citi): D:* DASCĂLUL/ 15 *A, D:* negară!; B, Cv nâgarâ!/ 22 .4. *D:* TÂRGOVEAŢA I: B. Cv BURGHEAZA 1/ 23 .4. *D:* şchiopătează, dar nu-i slut!; *B:* şchiopătează nicidecum dar slut nu este!; *C:* şchiopătează: dar slut nicidecum nu este!

24

1 *A. D:* TÂRGOVEAŢA II: B. *C:* BURGHEZA 11/ 2 *numai in* .4, *D;* 3 .4, *D:* Ba-1 chiar frumuşel ca Fătul cel din poveste!; *B. C: Ba e frumuşel la faţă, chiar ca Fătul din poveste.'/4* A, D: TÂRGOVEŢII; B. *C:* BURGHEZELE/ 6 A. D: TÂRGOVEŢELE: B. *C:* BURGHEZELE/ 8 *A.D:* DASCĂLUL; B, CV BURGHEZUL 1/ 9 *A. C. D:* ma-ţi asculta; *B;* mâ ascultaţi/ 10 *A. D:* TÂRGOVEŢII; B. *C:* BURGHEZII/ 12 *A.D:* TÂRGOVEŢELE; B, *C:* BURGHEZELE/14 *A, D:* TÂRGOVEŢUL I; B, *C:* BURGHEZUL II/ 16 *A.D:* TÂRGOVEŞUL II; *B, C:* BURGHEZUL III/ 18 *A, D:* TÂRGOVEŢUL IV; B, CV BURGHEZUL IV/ 20 *A, D:* DASCĂLUL; B. *C:* BURGHEZUL 1/21 *A, D:* Vreţi sâ m-ascultaţi o data?; *B. C:* Mâi! Vreţi s-ascultaţi sau nu vreţi"

25

1 *A, D:* TÂRGOVEŢUL I; *B. C:* BURGHEZUL II/ 2 *A:* Nu ne pneepi?/ B. C. *D:* Ce mai întrebi!/ 3 *A, D:* TÂRGOVEŢUL II; B, CV BURGHEZUL III/ 5 *A. D.:* TÂRGOVEŢUL III; B, CV BURGHEZUL IV/ 6 *A, D:* Apoi dară ce nu-ncepi?; *B.* Cv Ei bine! De ce nu-ncepi?/ 7 *A. D:* DASCĂLUL.' B. Cv BURGHEZUL I *(ciwşte)l* 8 A. Dv negară!; B. *C: nagară!/ 11* A: trebile; B. C, Dv trebelc/ 13 A: trebile; *B. C. D:* trebele/ 15 *A. D:* DASCĂLUL; *B. C:* BURGHEZUL I *(citeşte)/* 16 *A. D:* negară!; B, CV nâgarâ/ 23 A, *D:* DASCĂLUL; B, Cv BURGHEZUL *(citeşte)/* 24 A. Dv de neg...: *B.* CV de nâ...

26

1 *A. D:* TÂRGOVEAȚA I; *B.C:* BURGHEZA 1/3 *A. D:* Haide! iarăşi frunza de negară? (to *D:* năgară); *B:* Mai siâi! Iarăşi frunză de nâgară? *C:* Iată!... Iarăşi frunză de nâgară?/ 4 *A, D:* Ca şi când n-ar fi-nir-o vara; *B, C:* Parcă n-ar fi intr-o vara/ 6 *A, D:* TÂRGOVEAȚA II; *B, C:* BURGHEZA II/ 7 *A, D:* Viorele, rozmarini: *B, C:* Rozmarin sau busuioc!/ 8 *A, D:* TÂRGOVEAȚA III; *B. C:* BURGHEZUL 1I/ 9 *A, D:* Garofi|e. busuioace...; *B, C:* Pesemne că la muiere limba nu-şi aflâ un loc! / *10-13, numai in A, D/* 14 *A.D:* TÂRGOVEȚUL I: *B, C:* BURGHEZUL III/ 16 *A. D:* TÂRGOVEȚUL II: *B.* CV BURGHEZUL IV/18 *A. D:* TÂRGOVEAȚA I; *B. C:* BURGHEZA I *(cu indignație)/* 20 *A. D:* TÂRGOVEȚUL III; *B, C:* BURGHEZUL IV/21 *A. D:* eşii o icoană!; *B, C:* vei fi o doamnă!

27

1 *A. D:* TÂRGOVEAȚA II: *B, C:* BURGHEZA II/ 2 *A. D:* Dar; *B, C:* Şi/ 3 A. D: DASCĂLUL; *B, C:* BURGHEZUL 1/ 7 *A. D:* DASCĂLUL; *C. D:* BURGHEZUL I *(cileşie)/* 8 *A, D:* negară; C. *D: nâgară/* 15 A. D: TÂRGOVEȚUL I: C. *D:* BURGHEZUL II/ 16 *A. D:* tocmai la dracu...? Să nu fie?... Ştii... Mai lasă...: *B. C:* vorba la dracu să nu fie foarte groasă?/ 17 *A. D:* TÂRGOVEȚUL II; B. CV BURGHEZUL III/ ÎS A, D: Ba nu!; *B,* CV Nu, nu!/ 19 *A, D:* TÂRGOVEȚUL III; *B. C:* BURGHEZUL IV/21 .4. D: TÂRGOVEȚUL I; *B. C:* BURGHEZUL II/ 22 .4: vro vorbă mai cu papuci...: *B, C:* n-ar strica cuvinte dulci; D: mie-mi plac vorbe mai dulci/ 24 *A. D:* ocara-i; *B, C:* vorba e/

28

1 .4, *D:* DASCĂLUL; *B, C:* BURGHEZUL 1/ 2 *A, D:* Aş!; *B. C:* Ba/ 4 *A. D:* TÂRGOVEȚUL II; *B, C:* BURGHEZUL 111/ 5 *numai in B, C:* Să nu dăm de vro belea!/ 8-10. *numai in A, D/* TÂRGOVEAȚA I: O sâ dăm de vro belea!... 11 *A, D:* DASCĂLUL; *B, C:* BURGHEZUL 1/ 13 *A, D:* zâu. câteodată cimilituri potrivite; *B, C:* câteodată vorbe foarte nimerite! SCENA VI. *Tot aceia, Başotă, mai mulți slujitorii* 16 *A. D:* ce s-a; *B, C:* ce ați/ 17 *A, D:* TÂRGOVEȚUL I; *B, C:* BURGHEZUL II/ 18 *A. D:* Va fi o carte; *B, C:* la, o poruncă,/ 19 *A, D:* TÂRGOVEȚUL II; *B, C:* BURGHEZUL III/ 21 *A, D:* TÂRGOVEȚUL III; *B, C:* BURGHEZUL IV.

29

3 *A, D:* Par-as fi sigur câ-i; *B, C:* Sum sigur câ este/ 4 *A. D:* TÂRGOVEȚUL I; *B, C:* BURGHEZUL II/ 5 *A, D:* N-as crede!; *B.* CV Ba nu. zâu!/ 6 *A. D:* TÂRGOVEȚUL II; *B.* CV BURGHEZUL III/ 7 *A, D:* Nu-1 mai; *B, C:* Nu mai/ 8 *A, D:* TÂRGOVEȚUL III; *B, C:* BURGHEZUL IV/ 14 *A. D:* sunteți în gloată; *B. C:* sunteți laolaltă/ 15 *A, D:* A! V-am prins, litfe spurcate! Vi-i draga viața sau ba? *B, C:* Vâ tun in mâinile mele!... Vi-i dragă viața sau nu?/ 16 *A, D:* Sâ-mi spunâ dar adevărul, pe cine l-oi întreba!; *B, C:* Spuneți-mi dar adevărul! Iute!... Mâi, răspunde tu!/ 17 *A. D: pe Târgovețul I; B, C: Burghezul 11./* 20 *A, D:* ş-aratâ-mi cine 1-a; *B. C:* si spune-mi cine 1-a/ 22 .4. *D:* TÂRGOVEȚUL 1; B. C: BURGHEZUL II *(tremurând)/24 A, D:* nu ştiu chiar ncmicuța; *B. C:* nu stiu nemic... zâu nemic/ 25 *A:* Sunt omul; *B. C. D:* Sum/ 28 numai in *A. D.*

30

2 .4. *D:* Dar cine-anume? Care dintre toți?; *B. C:* Care anume? Cine a citit? 3 .4. *D:* TÂRGOVEȚUL I; *B. C:* BURGHEZUL II/ 4 *A: (arată la Dascăl): B, C (arătând la Burghezul I): D: (arătând la Dascăl)/* 5 *A, D:* vâtave.,; *B. C:* vâtave... chiar acesta! ... uite. iată!/ 6-7. numai *in A, D:* BAŞOTÂ A! Ființa blastematâ!/ 8 *A, D:* DASCĂLUL; *B.* CV BURGHEZUL 1/ 10 *A, D:* nu cu voie vegheată: chiar dumnealor m-au poftit... ; *B. C:* zâu. nu de buna voie: chiar (in CV tot) dumnealor m-au silit... / 11 *A:* Cercctează-i si-i întreabă... Nu sunt eu cel cu pricina; *B, C:* Cercetează si întreabă... Nu sum eu cel cu pricină! D: Cercetează si inireabâ... Nu-s eu cel cu pricină!/ 12 *A:* lasă, de! a cui sâ fie vina?: *B. C:* lasă. nu crez sâ fie vro vină!; *D:* lasă sâ fie oare vro vină? SCENA Vil. Tot *aceia şi Răzvan (amestecându-şe in grupa burghezilor): După r. 12, numai in B. C: A. D:* BAŞOTÂ; *B. C:* BAŞOTĂ *(cătrâ popor)/* 16 *A. D:* TÂRGOVEȚUL I; *B. C:* BURGHEZUL III/ 17 *A. D:* Curat pe moldoveme...: B. CV A citit moldoveneş'.e/ 18 .4. *D:* TÂRGOVEȚUL II; *B. C:* BURGHEZUL IV/ 21 *A. D:* Drace! nu-i aci; *B. C:* Nu e aci; / 22 *A:* a se-nvâlmâsa; *B, C:* a se împedeca?; *D:* d-a se-nvâlmâşa? / 23 *A, D:* Resfirai? Limpede? Neted? Repede? *B. C:* înşirat? Limpede? Neted? Repede? Cu foc?

31

2 *A. D:* Aşa! aşa!: *B. C:* Da, da! 3 *A. D:* BAŞOTÂ; *B, C:* BAŞOTÂ *(cătrâ Burghezul I)* 4 *A. D:* Aşa-i hoțule?... Ei bine! Acuma; *B, C:* Cu foc. hoțule?... Ei bine! La asta. Cu foc? Auzi!.../ 5 *A. D:* DASCĂLUL; *B. C:* BURGHEZUL 1/ 6 *A, D:* Hoț! rvu>6i odvtov jupâne! Eu nu doresc a m-ascunde!; B. C: Hoț, jupâne! Eu nu vreau a mâ ascunde! */ IA. D:* Citit-am cum este rostul; vezi bine câ nu-n; *B, C:* Am citit cum se cuvine; că doarâ nu in/ 8 *A:* Sum dascăl. Sunt cărturar!; *B, C, D: Sum dascăl! Sum cărturar!/ 9* A. D: BAŞOTÂ; *B, C:* BAŞOTÂ *(mânios)/* 10 *A, D:* Ticâlosule! *B, C:* Obrăzniciile! 11 *A, D:* spui mie *(în D:* tu mie) la palavre, când vorbeşti tocmai; *B, C:* spui tu aste palavre? Sâ vorbeşti astfel/ 12 *A. D:* mâ-nțelegi tu cine-s; *B, C:* mâ-nțelegi cine sum/ 16 *A. D:* N-aş putea citi prea iute ceea ce alții au; *B, C;* Eu nu poci citi prea iute ceea ce un altul a/ 20 *A. D:* ți-e scurta, fiind foarte-nvederat,; *B, C:* e scurtă. Este foarte vederat./21 *A. D:* Câ cine-i foarte obraznic este; *B, C:* Câ tu eşti foarte obraznic şi eşti/ 22 ,4. D: Te cunoşti: *B, C:* Te vad eu/ 23 *A, D:* Un nas ascuțit de vulpe, o bârbiuță; B, C: Tu ai un nas ca de vulpe, ai o bărbie/ 24 *A. D:* şi buză; B, *C:* buză/ 25 *A. D:* câ te-am ghicit'.' Pe mine nu mâ-nşeli tu. fâtul meu!...; *B, C:* câ te cunosc? Pe mine a mâ-nşela este greu!... / 27 *A. D:* RÂZVAN; *B, C:* RÂZVAN *(cu naivitate)/* 28 *A. D:* ce-i aşa pripa?; *B. C:* ce aşa grabă?/29 *A, D:* De săriți dintr-o năvală grabnic; *B, C:* De vâ arătați indatâ gata.

32

2 A. *D:* în țara moldoveneasca.; B. *C:* pentru o secătură/ 3 *A. D:* A omorî pentr-un cănicc o ființa omenească?; *B, C:* Sâ spânzuri așa de lesne un pui de om? o făptura?... 4 *A, D:* BAȘOTÂ; C, *D:* BAȘOTÂ (cu furie)/ 9 A, *B. C:* e român: *D:* ii român/ 10 *A. D:*TÂRGOVEȚII; C, *D:*BURGHEZII/13 A, D: eu indaiâ! Sâ mâ-nfrunie ș-un netot'.. : S, C: cu dreptate! Sâ mâ-nfrunie un netot?...; / 14 *A, B. C:* Pe-amândoi; *D:*P-amândoi/ 17 A, *D:* lăsații; *B. C:* lăsați dar/ ÎS A, D: fâcut-am; C, D: l-am făcut/ 24 A. D: cu. firește; *C, D:* eu, vezi bine!

33

3 *A, D:* n-aș fi crezut-o; *B. C:* eu n-aș fi crezut!... 4 A, *D:* Mutra-i oarecum arata sunet; C, *D:* Mutra ta parcă arată ceva/ 6 A, B: RÂZVAN. C. D. RÂZVAN *(intrcrumpând) I* 8 A. D: magheran. ; B, C: maieran./ 13 *A, D:* o jivină; C. *D:* un blâstemat/ 18 *A, D:* i-aș prinde; B. *C:* aș prinde/ 20 A, *D:* C-ar trebui ca boierii sâ umble (în D: sâ fie); B, C: C-ar fi bine/ 22 A. D: De n-ar fi fost (//) *D:* Sâ nu fi fost) nici un dasacâl ca să-1 punâ la; *C, D:* Sâ nu fi fost nici un dascăl, ca sâ-1 invețe/ 24 A, *D:* de dracul; B. *C:* de mine/ 25 A, D: docamdată; C, D: deocamdată/ 26 A. D: popriţă; C. D: opriță/ 27 A, D: ți-o (în *D:* ți-a) fi spus?; C, D: te-a fi pus?

34

1 *A. D:* RÂZVAN; B, *C:* RĂZVAN *(cu bonomie)/2 A:* Stan e jos și Oprca-i sus!: B, C, £>; unui-i jos și altu-i *(in C:* jos. altu-i; £n D: jos, altul e) sus!/ 3 A. D.ne spânzuri; B, C: tot spânzuri/ 4 A, D: doine și doinite; B. C: cântece și doine/ 5 A. D: Nu-i dat dreptul; B, C: Nu esle dat/ 6 A, *D:* Sâ punâ-n ștreang omenirea; *B, C:* Dreptul d-a ucide oameni; *Numai in* B, *C: (se scarpină la cap)/1 A, D:* dacă mi s-ar da și mie; B, C: uite! de mi s-ar da mie/ 8 *A:* sâ pot; B, C, D: să poci/ 11 A, D: Dar nu-i lesne a (în *D:* d-a) scăpa pe-un *(in* D: p-un); B, C Nu e lesne a ierta p-un/ 12 A, *D:* e (;n D: îi) un lucru de gândii; B, *C:* este un lucru complit!/ 13 A, D; a batjocori; B, C: a nesocoti/ După r. i3, mimai /r; B, *C: (după o pauză)/* 15 *A, D:* Totuși, dragul meu; B, *C:* Cu toate astea/ 18 A, D: Ba nu-s; *B, C:* Nu sum/ 21 A, *D:* Ai putea sâ scapi *(in D:* sâ fii) cu zile!... în pravila țării; B, *C:* Ai putea sâ scapi cu zile!... Este o lege ce/ 22 *A:* Cum că de-osândâ se iartă pe cinc-1 ia de bărbat/ *B, C, D:* Câ (în *D:* Cum câ) de osânda se iartă pe cine-1 vrea de bărbat/ 24 A, *D:* Așa-i obiceiul nostru; B, *C:* Așa este obiceiul/ 26 A, D: (câfrâ *târsovele); B, C: (câlrâ burgheze)/* 28 A, D: FATA I; *B, C:* FATA I (iese *inainle. complimentând)/29 A:* Sunt; B, C, D: Sum.

35

1 A, D: FATA II; B, *C:* FATA II (fese /riainre *cu mâinile in solduri)/'*5 A, D: Două fete; B, *C:* Sunteți fete/ 13 A, *D:* De-o (;n D; d-o) cazna foarte cumplită acest; B, *C:* D-o moarte grea și grozava p-acesl/ 16 A, *D:* FATA I; B, C: FATA I *(lisând ochii in jos)/*

19 A. D. FATA II; B. C: FATA II *(cu mândrie)/* 20 A: Mai bine foc și potop!; B. C D: O coțofană! (in *D:* O batjocura!) un rob!/ 23 A. D: Așa-i? Atunci ce dară ieșil-ați; *B. C:* Așa.' Atunci de ce dară ați ieșit/ 24 A. *D:* Râsârind în sus deodată ca ciupercile când ploua?: *B, C:* Cu atâta fudulie, ca sâ ne răspundeți noua! 25 *A. D:* Ca sa ne cântați cu ison; *B. C:* Cântând din tobe si surle

36

1 A. *D:* FATA I; *B.C:* FATA I *(cu confuzie)/! A. D:* De ce!... Iată'...; *B. C:* De ce!... așa! .. / 3 .4. *D:* FATA II: *B.C:* FATA II *(cu insolenta)/* 5 A, *D:* RÂZVAN; *B. C:* RAZVAN *(catrâ popor)! 7 A. D:* Astfel dar de-acu-(/;i *D.* d-acu)nainte veți ști: B. *C:* Așadar d-acum-nainte să știți/ 8 *A. D:* Spunând-o toată Moldova, spre știința; *B:* Și sâ spuneți și altora, sâ fie știut; *C:* Și sâ mai spuneți ș-altora, spre știința/ 10 *A. D:* Mirese de poruncealâ: B. *C:* Fete de neam și de cinste/ *Dupâ r. 12. numai in* B, C: SCENA VIII. Tof *aceia $i Sbierea.* 16 A, *D:* Și fârâ nici o dobânda, și fârâ. *B, C:* Fârâ dobândă, degeaba, fârâ/ 17 .4. *D:* RÂZVAN: B. *C:* RÂZVAN *(cu melancolie)/)') A:* Ca sâ nu se inlioare. când aude de-al; B. *C:* Care sâ nu s-oțârascâ auzind de al; D: Ca sâ nu sc-nfioreze. când aude d-a!/ 20 *A. D:* Frumoasâ-i legea străbuna, ce iartă pe-un *(in D:* p-un); B. *C:* E frumoasă acea lege. ce iartă p-un/ 22 *A. D:* Frumoasâ-i legea străbună, care pricepe c-o: B. *C:* E frumoasă acea lege. care știe câ *ol* 23 *A. C, D:* răzbate *(in C:* străbate) o rază de dimineață; *B:* străbate raza soarelui măreață/ 24 A, D: Frumoasâ-i legea străbună: *B. C:* E frumoasă acea lege/ 25 *A. D:* Alesul unei ființe curate: *B. C:* Omul ales d-o ființa curata/ 26 A. *D:* Frumoasâ-i legea străbuna... dar dânsa nu-i: *B. C:* E frumoasa ace3 lege... dar nu este/ 27 A, *D:* loc unui; B, C: loc pentru-un.

37

1-3 *numai in A. D:* 4 A. *D:* vai: B. *C:* tot vai/ 10 .4, D: moartea ștreangului; B, C: moartea-n ștreang ar fi prea/ 11 .4. D: acum dodatâ... duceți-mi-1 la-nchisoare!; B, C: deocamdată duceți-1 la închisoare!/ 16 A, *D:* BAȘOTÂ; B, C; BAȘOTÂ *(cu asprime catrâ Răzvan)/11 A. D:* L-ai furat? B, C: Ai furat?/ 18 A, D: RÂZVAN; B, *C:* RÂZVAN *(cu liniște)/* 20 .4. *D:* TÂRGOVEȚUL I: B, *C:* BURGHEZUL II/ 22 *A. D:* TÂRGOVEȚUL II; B. *C:* BURGHEZUL III/ 23 *A, D:* dete-n: B, C dă in/24 A, D: TÂRGOVEȚUL III; B, *C:* BURGHEZUL IV.

38

1 A. *D:* TÂRGOVEȚELE; B, C: *BURGHEZELE 2/A:* Un besmetec: B. C. D: Un desmetec/ 4 *A. D:* Fost-au douăzeci de galbeni... Numai: B, *C:* Au fost douăzeci de galbeni... D-abia/ 5 A, D: Dați-mi-1 de; B, C: Sâ mi-1 dai de/ 9 A. D: rupt din soare; B. C: ca un soare/ 17 A. D; va fi o pâine; B, *C:* este o pâine.

39

2 A. D: *(apucând: B. C: (iute. apucând/ 7 A. D:* SBIEREA; B, *C:* SBIEREA *(cu aprindere)/ 10 A. D:* DASCĂLUL; B, *C:* BURGHEZUL 1/ 12 *A, D:* SBIEREA; B. *C:*

SBIEREA *(gesticulând)/ A, D:* Ascultă, jupan vatave...; *B, C:* Jupan vătave, ascultă!... /16 A, *D:* stăpânul să mi-1 plâtească... ; *B, C:* stâpânu-sâu sâ-mi plătească!... / 17 A. *D:* Astfel; *B, C:* Asa/ 20 A, *D:* RÂZVAN; *B, C: RÂZVAN (cu mândrie)* /21 A: Sunt: *B. C. D:* Sum/22 A, *D:* SBIEREA; */B, C:* SBIEREA *(cu bucurie)/* 24 A, *D:* Băiatul mi se cuvine; *B, C:* Sâ mi-1 dai rob chiar pe dânsul.

40

1 A: sâ se dea acelui; *B, C, D:* se dă aceluia/ 4 A, *D:* RÂZVAN; *B, C:* RÂZVAN *(cu groazayi A:* Vezi bine; *B, C, D:* Fireşte!/ 10 A: jidoveşte în robie; *B, C:* foarte ieftin in robie; *D:* foarte lesne-n obâcie!/ 17 A. *D:* Foarte bine; *B, C:* Ştie bine. 18 *A. D:* SBIEREA; *B, C:* SBIEREA (cu *mulțumire)/* 21 *A, D:* Dâ-mi-1 după; *B, C:* Aşa este/ 22 A. *D:* DASCĂLUL; *B, C:* BURGHEZUL I.

41

3 *A:* dc-un; *B, C, D:* d-un/ 5 *A:* nu pot; *B, C, D:* nu poci/ 6 A, D: Bună prada pentru *(in D:* pentru-un) altul; *B, C:* Chilipir pentru un altul/ 7 *A:* ia-xi galbânul din parte-mi. iar eu pe țigan mi-1 iau; *B. C;* îți dau eu acel galbân. şi robul este al meu; *D:* ia-ți galbânul din parte-mi, şi robul va ii al meu./ 8 A, *D:* SBIEREA; *B, C:* SBIEREA *(cu iuleală)/* 12 A, *D;* cine-i vâtavul; *B. C:* câ sum vâtavul/ 16 *A, D:* Află dară; *B, C:* Află insă/ 18 A: sunt rudâ...; B, C, D: sum rudă!

42

2 A; căci mâ jur câ eu... eu... eu..., *B, C, D:* câ mâ fac leu-paraleu *(in D:* un paraleu)/ 4 *A, D: (către in D: câlrâ); B, C: (cu amărăciune, câtrâ/* 7 *A. D:* TÂRGOVEȚUL I; *B, C:* BURGHEZUL 1/ 8 A, *D:* Se-nțelege!; *B, C:* Aşa este!/ 9 *A. D:* TOȚI; *B, C:* TOȚI *(cu zgomot)/* 13 A, *D:* mojicimea; *B, C:* p-aceşti mojici/ 17 *A:* pe mine! Nu m-eți robi!; *B, C, D:* pe mine! Mâ jur câ nu!/ 21 A; e cea mai; B.cea mai; C, *D:* ii cea mai/ 23 A: Da-mi, jupâne, ştreangul; *B, O.* Voiesc sâ-mi dai ştreangul; *D:* Da-mi, stăpâne, ştreangul/ 26 A, D: (iui *Sbierea; B, C; (luând pe Sbierea).*

43

2 A, D: Uită cearta, câci, pe cinste, am glumit, a fost; *B, C:* Sa uităm cearta! Pe cinste, a fost o glumă/ 5 A, *D:* tocmai o treaba mare; *B, C:* tocmai un lucru mare/ 7 A. D; mâini *cu căldură); B. C: mâini cu afectam)/* 8 A, D: RĂZVAN; *B, C:* RÂZVAN *(iritai)/* 8-9, numai *in A. D/* 14 A, D: toate gurile căscate!; *B, C:* toate aste guri câscate; /A vedea trebele țărei d-aproape nu li se cade!/15 A. *D; gonesc poporul, care; B, C: gonesc pe burghezi si burgheze, cari/*16 A, *D:* TÂRGOVEȚUL I; *B, C:* BURGHEZUL II/ 17 *A, D:* sâ văz cioroi; *B. C:* sâ văz țigan/ *18-19, numai in* A, D/23 *A, D:* Afară la mezat!; *B, C;* Ba afara! afara neam blâstâmat./ Dupâ r. 23 *numai in B, C:* SCENA IX/ *Tot aceia, firi burghezi şi burgheze/*

44

1 A, *D:* Aşa-i; *B, C:* Aşa/ 3 A. *D:* Ca să strige că-i cu cale; *B, C:* Ca sâ țipe câ-i dreptate/ 4 A. *D:* Apucați-1 pe: *B. C:* Apucați p-accst/ 6 *A, D: (lâsându-se in; B, C: (cu linişte dându-se in/ 7 A, D:* Mâ dau eu; *B, C:* Mă las eu/ 10 A, *D;* şi duccți-1; *B. C:* şi sâ-1 duceți drept... / 11 A, *D:* RÂZVAN: *B. C:* RÂZVAN *(pe când slujitorii il leasă)/12* A, D: In tms la: *B. C:* Drept ia/ 13 *A:* Omul om sâ fie slobod, decât rob: *B.* C: Un om ce vrea om sâ fie. decât rob; *D:* Omul ce vrea om să fie. decâr şerb/ 16 *A, D:* Alcu! vorbeşte-ntr-aiurea... Necum sâ fi: *B. C:* Păcat! Vorbeşte-ntr-aiurea!... Să nu fi/ ÎS A: țiganul şi nu uita mai cu sama; *B. C:* țiganul, şi sâ aibi de dânsul parte... ; *D:* țiganul, c-aşa i-a fost scris in soarte! 19 *A:* Pricina cea de hotare... ; *B. C. D:* Duceți-1 drept la boierul!... / 22 *A:* Unde eşti. o! mamă! mama!; *B. C. D:* Cum? Eu rob? O, moarte, moarte'!/ *Numai in B: Finele actului I.*

45

1 *A. D:* CÂNTUL; *B. C;* ACTUL/ *S-I4. numai* in A. D/15 *A, D:* Un crâng in codrul Orheiului în Basarabia. în fund un pârâu. Mai; *B. C:* Scena prezintă un crâng in codrul Orheiului in Basarabia nordica. în fund se vede pentre arbori un pârâu, curaând de pe o stâncă/16 A, *D:* încoace un trunchi răsturnat. în laturi stânci; *B, C:* iar pe avanscena un trunchi de arbore, răsturnat în chip de lavița. SCENA I. *Mai mulți hoți (lungiți pe iarbă)/* 21 A, *D:* Ori vom face ca izvorul, când arunca spuma; *B, C:* Ori sâ facem ca izvorul, când arunca unda.

46

1 A. *D:* din undă; *B, C:* din spume/ 3 A, *D: Iar, B, C:* Şi/ 7 A, *D:* Cântecul să fie freamăt, troscot, şoapta, toate-ntr-una: *B. C:* Sâ trăieşti! Aşa îmi placel/S, *numai in A,* D/10 *A. D:* Sâ cânte Râzaşul dară!; *B, C:* Dar cine din noi sâ cânte? HOȚUL II. Cine? Mai încape vorba! Cine arde mai fierbinte! RĂZAŞUL *(sculându-se).* Eu. TOȚI. Da! Sâ cânte Râzasul!/ 12, numai in A, *D/* 13 A. *D:* De ce nu, de-aş avea cui; *B, C:* Jalea mea o sâ vâ spui/ 14 A. *D:* Ştergându-mi plânsul, cum se scoate cui prin; *B, C:* Ca sâ-mi ştera plânsul cu plânsul, cum se scoate cui cu/ 15 A, *D:* Nu sunt *(in D:* sum) eu numai; *B, C:* nu sum eu singur,/ 16 *A, D:* N-oi fi singur eu, in care doina-mi cugetul *(in D:* inima) va frânge; *B. C:* Nu sum singur eu. pe care doina mea il va atinge/ 19 *A, D:* Păstrând ca o moaşte sfântă, crisoave, peceți,; *B, C:* Toți acei ce, ca o moaşte, păstrează în sân/ 21 A, *D:* Câ. scâldându-se în sânge, moşii şi strămoşii lor; *B, C:* Câ strămoşii lor în lupte râuri de sânge vărsând./ 22 *A:* de ogor!... ; *B, C. D:* de pământ!... /26 A, *D:* c-adecâ şi la; *B, C:* cum câ şi pe la/

47

3 *A, D:* mi-i înşeală, tot vecinii mi-i; *B. C:* ii înşeală, lot vecinii ii/6 A, *D:* c-o-mbrâncire; *B, C:* cu o vorbă/ 7 A. *D:* Satul întreg plin de viață mi-1; *B, C:* Un sat

întreg, plin de viata, îl/ 8 *A. D:* de-i vâz în cale-mi ii; *B, C:* de văz vreunul, mi-1/9 .4. Dv Şi hohotesc; B, Cv Şi tot zâmbesc/ 10 *A, D:* HOŢUL III; *B,* Cv HOŢII/13 *A. D:* Vrut-am numai sângele-mi sâ-1 pui; *B. C:* Am vrut numai sâ-mi pui sângele/ 1-I *A. B:* Ş.-astfel. pomenind trecutul, sâ pot; *B. C:* Vorbind de trecut, ca astfel sâ poci;

48

1 *A, D:* TOŢI; *B, C:* TOŢI *(in cor) După r. 12, numai in B. C:* HOŢUL IV Mi-e si cald mi-e si răcoare!

49

1 *A, D:* TOŢI/ *B.* Cv TOŢI *(in cor) După r. 5 numai in B. C:* SCENA II. *Tot aceia, un boier tânăr şi un cioban apoi Răzvan/* 6, *numai in A,* Dv *I 1 A.* Dv HOŢUL I; *B.* Cv HOŢUL I *(sărind in picioare)/*10 ,4. Dv (apucând; B. Cv sculându-se si apucând/ 13 .4. *D:* nc cunoaştem, mai fârtaţikB, Cv ma cunoaşteţi... suntem fraţi!/ 14 *A. D:* eu vi-s; B. Cvcu suin/ 16 *A, D:*GANEA; B, C: BOIERUL/17 *A. D:* Care-i căpitanul vostru»; *B. C:* Care este căpitanul? / 19 A. *D:* dintre *tufe, B. C: dintre arbori)/2\ A. D:* GANEA; B. C: BOIERUL/ 24 *A:* sunt eu. dar tu cine eşti; *B, C,* Dv sum eu; dar tu cine (în Dv cine-mi) eşti?

50

! .4, Dv GANEA: *B. C:* BOIERUL *(cu mirare)! 2 A:* Sâ fie oare? Sabia cea de văpaie: B, C: Aşa sâ fie? Dumneata biciul de spaima; Dv Sâ fie oare? Bici de groază şi dc spaimă,/ 3 *A, D:* tremură; B, Cv se teme/ 5 *A:* pe cei răi ii taie; B. C. Dv cei râi *(in D* raii) sâ se teamă!/ 6 *A.* Dv GANEA; *B. C:* BOIERUL/ 9 *A,* Dv ştii acuma cine-s: B. CV acum ştii cine sum;/ 10 *A:* se cheamă ciocul: *B, C,* Dv este numele/ 11 *A, D:* GANEA *B, C;* BOIERUL/ 17 *A. D:* GANEA; B, *C:* BOIERUL *(cu impacienta)/* 19 *A:* care ma zoreşte; *B, C, D: carele* m-aduce/ 21 *A, D:* RĂZVAN; B. Cv RĂZVAN *(intrerumpând)/* 26 *A, D:* alde; *B,* Cv d-alde.

51

3 *A:* de-ai; *B, C, D:* d-ai/7 A, D: Braţul, haina; B. C: La ei haina/ 8 *A, D:* RĂZVAN *(liniştindu-se)/* 10 A, Dv GANEA; B, C: BOIERUL/ 11 *A.* Dv iţi spuneam; B, C: îţi ziceam/ 12 *A, D:* C-am îndrăgit pe-oarecine *(in* Dv p-oarecine); B, C: Câ iubesc pe oarecine/ 13 *A:* lotuşi ea n-are mamă, nici; B, CV însă ea n-are mamă şi; D; totuşi, n-având nici mamă, nici/ 14 *A,* Dv Ş-unchiu-sâu (în Dv Unchiu-sâu) vrea sâ-i răpească moştenirea cea bogata; B. Cv Ş-unchiu-sâu, vrând s-apuce o avere însemnata,/ 15 *A, D:* Luându-şi de gând s-o-nchizâ; B, CV S-a hotărât s-o închizi/ 16 *A, D:* O fapta nelegiuită! Un lucru nepilduit!; B, Cv Ce faptă neomenească! Ce lucru neauzit!/ 17 *A,* Dv RÂZVAN; B, *C:* RÂZVAN *(cu ironie)/* 18 *A. D:* mare?: B, Cv mare!... Iubeşti prea mult pe orfana?... */19-21, numai in A, D/22 A, D:* dânsa?; B, Cv dânsa!... O vrei eu zestre?... Sărmana!/ *23-24, numai în A, D:*

1 *A. D:* GANEA; *B.* Cv BOIERUL/ 3 *A. D:* trei sute. negreşit.; *B,* Cv trei sute. şi mai mult./ 4 *A. D:* după lucrul săvârşit...; *B,* Cv când lucrul va fi făcut.../7 .4. *D:* GANEA; B. Cv BOIERUL *(cu dtsplăcere)/* 9 *A. D:* CIOBANUL: B. CV *CIOBANUL (întrerupând)/* i 1 .4. Dv Şi cm-oare: B. Cv Cine oare/ 19 *A. D:* După ce-i din osul; B. CV Dupâ ce-i nepoata.' 20 ,4. Dv Moldova-ntreagâ mi se temea; B. Cv tremura ţara şi păgânii/ 21 *A.* Dv GANEA: B. Cv BOIERUL.

2 A. Dv Sc-nţelege! Tu ai sete; B, Cv Negreşit!... Te arde setea/ 4 *A: Ce* fel de marfa anume sâ-ţi dea; B. CV Ce fel doreşti tu anume de la; Dv Care lucru vrei anume de la/ 5 *A, D:* GANEA: *B. C:* BOIERUL/ 6 *A. D:* în silă; B. CV cu sila/12 A, Dv CIOBANUL: *B,* Cv CIOBANUL *(râzând)/)3 A. D:* Nu-i ceva: B. C: Nu-i lucru/14 ,4vbâcsitâ; B. C: umplută cu: Dv ticsitV 15 .4. *D:* n-o sâ bage-n sama (in Dv seama); *B, C:* n-ar baga in seamă,' 16 .4. Dv Sâ-şi puni: *B, C:* Sâ-şi puie/ 17 ,4. Dv Boierul ştiu; *B.* Cv Dumnealui ştiu/ 18 *A. D:* GANEA: *3. C:* BOIERUL/ 22 *A.* Dv Aşa-i! Dupâ; *B, C:* Ha. ha! Dupa,' 23 *A. D:* c-asta-i lege pe; B. Cv c-aşa-i legea pe/ 26 *A:* una-i boarfă: *B. C:* una este; Dv una-i marfa.

54

5 .4, Dv RÂZVAN; B. Cv RÂZVAN *(câtrâ hop)/ După r. 6, numai în B. C:* Dar pe Vidra s-o aduceţi diniru-nlâi in acest loc./ Ca sâ vâz şi eu nepoata acelui vornic Motoc./ Ce-mi iot răsturna in ţara domnie peste domnie./ Cum se răstoarnă plăcinte după tavă in lipsit?!/ 7 ,4. Dv CIOBANUL; *B.* Cv CIOBANUL (*vrând să plece)/9 A. D:* GANEA; B, Cv BOIERL'L/ 1 i .4. Dv Slujbuliţa cea frumoasă ce-o mi-i face; B. Cv Slujba cea marc ce astăzi mi-o vei face/ 12 *A. D:* Şi-ţi; *B, C:* îţi/ 13 *A, D:* din supărare; *B. C:* din închisoare/ 14 *A.* Dv Sunt. B, Cv Sum/ 15 *A,* Dv Mi-s cam rude; B, Cv îmi sunt/ 16 *A, D:* RÂZVAN: B. Cv RÂZAŞUL *(cu dezgust)/2*1 A Dv Porunceşte: B, C: Ce porunceşti?/ 23 *A. D: (luându-l deoparte); B, C: (mcet, luându-l deoparte)/* 25 *A. D:* miroasă...; B, CV miroasă a trădare...

55

1 *A.* Dv RÂZAŞUL: *B.* Cv RÂZAŞUL *(punând mâna pe cuţit)/! A, D:* A trădare? Las' pe mine!; *B. C:* Las' pe mine!/ 4 *A. D:* nu v-atingeţi de; B. Cv nu atingeţi pe/ 7 A /?: nu se pogoară la bătaie; B, Cv nu se pogoară a se bate/ 8 A *D: (Canea. Ciobanul şi haiducii ies:* B. C: *(Razvan face semn cu mâna. şi toţi ies).* SCENA III. *I 9 A, D:* RÂZVAN: B. CV RAZVAN *(singuri/* 11 *A. D:* ciudată vorba: femeie!...: B. Cv numai cuvântul: femeie!... 12 .4. *D:* o făcuse Dumnezeu; B. Cv a l'âcut-o Dumnezeu./ 14 *A:* la lumea cea zâmbitoare: *B.* CV la înveselită lume; Dv câtrâ-mbobocita lume./15 *A:* eu sunt rădăcină, dar femeia este floare!... : B, Cv cu sum ziditorul, dar femeia este culme!... ; Dv

cu suni lemelie, dar femeia esie culme!... / 16 *A. D:* de lăcomie lârât; *B, C:* de lăcomie orbii, / 17 *A:* ci auru-i; *B. C:* ci aurul; *D:* dar auru-i/ 18 *A. D:* Pentru dânsul e femeie moşia cea; *B. C:* Ce-i femeia pentru dânsul? o moşie/ Dupâ r. *21. numai in B. C:* SCENA IV *Răzvan şi Moş Tănase/* 23 A, D: *(arătându-se dintr-o pane); B, C: (arâtându-se in fund)/* 25 A, D: RÂZVAN; *B. C:* RÂZVAN *(oprindu-1)*

56

1 *A. D:* Pân' sâ; *B. C:* Fâr'sâ/ 2 A, *D:* irecut-au un; *B. C.* au trecut un/ 4 A. *D:* TÂNASE; *B, C:* TÂNASE *(mişcat)/ 1. A. D:* de necazuri: *B. C: de* robie/ 10 *A:* De-ar: *B. C, D:* D-ar/ 11 A. D: Fost-am şerb, fost-am în lanţuri; *B, C:* Am fost rob, am fost in lanţuri,/12 A, *D:* caci tu, tu ai; *B. C:* carele ai/13 A, *D:* TĂNASE; *B. C:* TĂNASE *(cu mirare)/* 16 *A, D:* Asta-n veci eu n-oi uita...; *B. C:* Ş-apoi tot din vina ta/ 17 A. *D: B, C:* Ş-apoi iatâ-mâ-s în cadru, haiducind din vina ta; *B. C:* Iatâ-mă-s haiduc de codru, numai pentru a scăpa!/ 19 *A. D:* Ţi-o voi datora tot ţie... ; *B. C:* Tot tu o să fii pricină... tot tu!.../ 21 A. *D: (făcând semnul crucii): B. C: (exasperat)/ 22 A. D:* Poznă!... Nu glumeşti tu; *B, C:* Eu?... Glumeşti tu/ 24 A, *D:* Dându-ţi pieptul meu drept ţintă, sâ te poftesc; *B, C:* A-ţi da pieptul meu drept ţintă, rugându-te/26 *A:* Tu, da, tu eşti o unealta a puterii fârâ nume; *B, C. D:* Tu! Numai tu eşti de vină. *(in D:* unealta). îndemnat de oarba *(in D:* cruda) soarte./27 A: Care ţese nevăzută toate lucrările-n lume; *B. C:* Ce-amestecâ, împleteşte şi îmortocheazâ toate; *D:* Ce-amestecâ şi-mpieteşte şi-ncurca faptele toaie

57

1 *A, D:* muritorul, bun; *B. C:* omul, bun/2 *A. D: rele* peste rele, fâr' s-o ştie singur; *B, C:* mii de fapte rele, fâr' s-o ştie insuşi/5 A, *D:* RÂZVAN; *B, C:* RĂZVAN *(continuând)/*'6 *A, D:* nenorocita de; *B, C:* afurisita de/ 8 A, *D:* Câ sunt mulţi sărmani in ţară, *(in D:* în lume) câ nu-ţi place; *B. C:* Câ sunt mulţi sărmani; câ nu vrei ca tu sâ aibi/ 9 A, *D:* se zbuciumă fraţii; *B, C:* se zbuciumă alţii/ 10 A, *D:* puteai sâ prevezi; *B. C:* puteai sâ gândeşti/13 A, *D:* De primeai tu punga-ntreagâ. eu scăpăm nepedepsit; *B. C:* De luai iu punga-ntreagâ, eu scăpăm nebânuit!.../ 14 A, *D:* câpâţânele-nţelepte; *B. C:* capetele înţelepte/15 A, *D:* C-omul ştie tot ce face. ştie tot ce-o sâ-1; *B. C:* Că omul ştie ce face şi la ce sâ se/16 *A, D:* c-un flutur de seară ce trece repede-n *(in D:* râpede-n); *B. C:* câ-n lume adesea un flutur ce trece-n/17 A, *D:* Este-n; *B. C:* E în/19 A. *D:* Tăinuieşte câteodată pieirea cea mai; *B. C:* învâleşte câteodată o amăgire/21 A, *D:* TÂNASE; *B, C:* TĂNASE *(cu durere)/* 23 A, *D:* Sâ nu mâ vesteşti in clipă, lâsându-mâ-n; *B, C:* Tu nu m-ai vestit în clipă, pentru ca in/ 26 A. pe-un; *B, C,* D: p-un/27 A, *D:* tot ce-i place lumea, este chiar; *B. C.* lumea tot ce-i place, este, zâu/29 A. D: Ce-a fost se trecuse...: Spune-mi acuma, iubite; *B, C:* Ce-a fost nu mai este!... Spune-mi, moşule, mai bine./ 30 A, *D:* ce-ţi târăşti tu la codru oasele cele-n vechile?; *B, C:* ce târăşti tu la codru oasele tale bătrâne?

58

1 A, *D:* TÂNASE; *B. C:* TÂNASE *(lăcrămând)/* 8 A, *D:* ce pier in; *B, C:* ce mor de/ 9 A. *D:* păcătosului Tănas; *B, C:* lui păcătos moş-Tânas/10 A. *D:* n-a mai; *B, C:* nu i-a/ 12 A, *D:* zicându-şi „Doamne-ajutâ"; *B, C:* zicând „Doamne ajută"/ 13 A. *D:* Căci de-o *(in D:* d-o); *B. C:* De o/ 20 A, *D:* ca pe-un *(in D:* p-un) strălucit; *B. C:* ca pe un mare/21 *A,* D.te sfâşie; *B. C:* te ocârâsc/23 A. *D:* C-alia orice i-aş mai face, degeaba! tot; *B, C:* Câ orice alta i-aş face, dejaba! ca

59

9 A, *D:* nu-i vorba de ţigancă! Apoi precum iţi spusei,; *B, C:* nu e vorba de asta! Apoi. precum iţi spuneam,/ 10 A, *D:* fârâ copilaşii mei; *B, C:* fârâ copii, fârâ neam/13 A, *D:* băiete; gânditu-m-am, răzgândit; *B, C:* băiete! m-am gândit, m-am răzgândit/ 14 A, *D:* iatâ-mâ-s aicea; *B, C:* iatâ-mâ în codru/ 17 A, *D:* Ba Ieşi. ba păgâni, ba unguri, ba francii de-ai *(in D:* d-ai); *B, C:* Cu Ieşi, cu păgâni, cu unguri, cu nemţi d-ai/19 A. *D:* mâna secată; *B. C:*mâna uscată/22 *A, D:* voi în pădure prin mine sâ piară ei!...; *B, C:* aice-n codru prin mine sâ moară ei!... /23 A, *D:* sporeşte când; *B, C:* e tare când/ 24 *A, D:* încearcâ-mâ şi pe mine... Sunt *(în D:* sum); B, C: O sâ mâ vezi şi pe mine!... sum/25 A, *D:* RÂZVAN; B. *C:* RÂZVAN *(cu entuziasm)/* 26 A. *D:* te vreau, moş Tănase!; *B. C:* te voi, barba albă!/ 27 A, *D:* C-oraşu-i o leghioanâ şi numai codru-i creştin!... ; B, C: Câ orasu-i leghioanâ şi numai codru-i român!... /30 A, *D:* Fiecare slugăreşte; B, *C:* Fiecare este slugă/ 31 A, *D:* pleacă fruntea la; B, C; se robeşte la

60

3 *A, D:* mi-o; B, *C:* o/4 A: n-o-njugă cu năpaste; B, *C:* n-o înjugâ-n robie: *D:* n-o-njugâ-n obâcie/ 5 A, *D:* n-o iartă; B, *C:* n-o lasâ/6 A, *D:* locuinţa-i; B, *C:* locuinţa/13 A. *D:* singură firea-1; B. *C:* însăşi firea îl/14 A, D: Lumea totuşi; B, C: Lumea însă/ 15 A. *D:* Ucigaşi, impuşcâ-n lună. hoţi, tâlhari: B, C: Hoţi şi ucigaşi de oameni, tâlhari si/ 16 A, D: Aşa fost-au; B, C: Aşa a fost/ 18 *A:* pe-un copaci; B, C: pe copaci/ 20 A, *D:* ce-şi pierde; B, C: ce pierde/ 21 A, D: Robul osândit; B, C: Neferice rob/ 22 A, D: de nevoi *(în D:* de nâpăşti) incunjuraţi; B, C: amărâţi şi apăsaţi/ 24 A, D: Moldova-ntreagâ *(in D:* toată Moldova) părăsitâ-n; B, C: întreaga ţară aruncatâ-n/ 29 A, D: atunce-ţi pare bine când deodată *(in D:* dodatâ); B, *C:* atunci îţi pare bine, când dodatâ/34 A: Focul cuvintelor tale m-alinâ, mâ răcoreşte! B, C, D: Unda cuvintelor tale. m-alinâ. mâ linişteşte! *(in D:* mâ râcoreşte!)35 *A:* de-un om; B, C, D: d-un om/ După r. .'5. *numai in B, C: (cu un fel de nâcâz)/36 A, D:* Sâ iasă tocmai dintr-o gura de; B, *C:* sâ iasă ele din gura unui/ *După r. 36, numai în* B, *C:* SCENA V. *Tot aceia, Vulpoiu, Sbierea).*

61

5 A. *D: Ce* veste?; B, C: Ce este?/ 7 A. D: *(târând după dânsul pe Sbierea); B, C: (târând pe Sbierea)/ 9 A, D:* pe-uscat *(in D:* p-uscat) fârâ multă; B, *C:* pe uscat cu

multa/10 *A. D:* RÂZVAN: 73, *C:* RÂZVAN (cu mirare)/ 13 *A:* Sunt; *B, C, D:* Sum/ 14 *A, D:* TÂNASE; *B, C:* TÂNASE *(posomorându-şe)/2\ A. D:* Tot de-aramâ *(in D:* d-aramă); *B, C:* De aramă/23 *A, D:* chiar pe-un *(in* D: p-un) sfânt; *B, C:* pe un sfânt!/24 *A. D:* in drum; *B, C:* pe drum.

62

2 *A. D:* de-aproape *(in D:* d-aproape) câ-n roatâ-i ascuns; *B.* CV d-aproape câ roata arc/ 6 *A, D: (frângându-şi mâinile); B, C: (murmură, frângându-şi mâinile)/* 7 *.4. D:* patru sute cincizeci: *B.* CV patru sute optzeci/ 8 *A:* Sunt: *B. C.* Dv Sum/ 9 *A. D:* TÂNASE; *B. C:* TÂNASE *(cu indignaiie)/*10 *.4. D:* cincvasi; *B.* Cv cineva/ 11 *A.* D: tot unul-unul; B. C: câte unul/ 12 *A, D:* RÂZVAN; *B, C:* RÂZVAN *(cu iristeţâ)/* 13 .4. Dv sc lauda câ-i român; 73. Cv e boier si e român!/ 14 *A.* Dv Fraţilor! Priviii-1 bine: eu sunt *(in D:* sum) rob. dânsu-i... strâpân!...; 73, Cv Eu rob la un om ca dânsul, şi el sâ-mi fie stăpân!.../ 15 *A. D:* TOŢI; 73,C: TÂNASE ŞI VULPOIU *(consternau)/* 16 *A.* Dv Stăpân?...: 73, *C:* Dânsul?..719 *A, D:* Sâ-ngenunchezi denaintea unui rob al; 73, *C:* Ca sâ-ngcnunchezi. stăpâne, lângă robul/ 20 *A.* Dv Jupanului, cc-i cu dreptul; 73, Cv Un boier, ce are dreptul/ 22 .4. *D:* ca s-altâ dată; 73. Cv ca aiia dată/ 24 *A, D:* ca s-altă data şi pune pe-argaţii *(in D:* p-argaţii); 73, CV ca altă dată, şi pune ş-argaţii./ 25 *A. D:* Ca sâ-mi dea si dânşii; 73. Cv Ca şi dânşii să-mi dea/ 26 .4. *D:* nu-i a voastră: 73. *C:* e a voastră/ 27 *A, D:* Oricând ş-oriunde. jupâne. sunteţi tot la voi; *B, C:* Orişicând şi orişiunde este tot la tine/ 2S .4. D: *(Sosesc Vidra. Canea. Râzaşul si ceilalţi hoţi):* 73. Cv SCENA VI. *Tot aceia, boierul cel tânăr, Vidra, mai mulţi boţi. (Boierul şopteşte ceva Vidrei care nu-i răspunde nemica. ci se uită cu sfiala si cu curiozitate in toate părţile);*

63

7 *A, D:* Parcâ-i; 73, *C:* Parcă

64

1 *A,* Dv SBIEREA; *B. C:* SBIEREA *(tremurând)/* 8 *A,* Dv pe furiş; 73, *C:* într-ascuns/ 9 *A,* Dv Şi-1 întinde, şi-1 anima, şi-1 aca(â pe-mprejur; 73, *C:* îl întinde, şi-1 anină. şi-1 acaţă împrejur/11 *A.* Dv sâ-i intre gâza în capcana-i; 73, *C:* sâ cază musca in capcana/ 13 *A.* Dv ş-o toi vâra; 73, *C:* ş-o îndeasâ/14 *A,* Dv şi iar la pânda s-aşează; 73. *C:* şi iar se pune la pânda/ 15 *A, D:* ocheşte-n tăcere, nouă prada sâ-i mai cază...; 73, *C:* ocheşte o prada sâ treacă ca sâ se prindă.../ 16 *A:* şi boierul ăsta e painjinul satul; 73, *C:* boierul acesta, de-1 vedeţi gras şi umflat; D: şi boierul asta, dc-1 vedeţi plin şi râtund;/16 *A;* Gata sa-şi mai dreagă cursa, tot strigând câ nu-i destul!; 73. C: Sâ ştiţi bine câ şi dânsul multe muşte a mâncat!... D: Să ştiţi bine câ şi-ntrânsul musculiţele s-ascund!... /24 *A, D:* RÂZVAN; 73. *C:* RÂZVAN *(continuând)* 26 *A.* Dv Cu furie mai cumplită, cu *(in D:* c-un) foc mai înverşunai; 73, C: Cu neastâmpărul mai grabnic, cu focul mai duşmănesc/27 *A, D:* De cum Răzvan îl urăşte, setos de-a *(in* Dv d-a) fi răzbunat!; 73, Cv Cu setea de răzbunare, cu care eu îl urăsc!

65

2 *A,* Dv cu pravila-i; 73. Cv cu pravila/ 3 *A. D:* pentr-un galben; 73, Cv pentru-un galbân; 5 *A, D:* mâ legase-n zgardă, ca pe-un (în D: p-un); *B, C:* mă ţinea în zgardă, ca p-un/ 6 *A, D:* cu cea mai cruntă; 73, *C:* cu o nespusa/ 14 *A, D:* i-ar fi; 73, *C:* ar fi/ 23 *A, D:* dintr-o dată sâ-i înfig; 73, *C:* îndată sâ-i dau cu

66

2 *A. D: (când il scoală Vulpoiu);* 73. *C: (când il scoală Vulpoiu. cu disperare)/* 4 A. D: catastişe nencheiate...; 73, CV socoteli ncincheiate!.../ 5 *A. D:* Fost-ai rob; 73, *C:* Mi-ai fost rob/ 6 *A, D:* mi-este; 73, *C:* este/8 .4, Dv Scoate-mi-1 pân' la; 73, *C:* Scoate-1 până la/ 12 *A, D:* te-avusese-n; 73, *C:* te avuse-n/14 *A,* Dv nici un fir din; 73, *C:* un fir dintre/ 21 *A,* Dv tu-ţi cam petreci; 73, Cv tu iţi petreci/25 *A. D:* RÂZAŞUL; 73, *C:* RÂZAŞUL (cu *asprime)* 27 *A, D:* nu-i decât o; 73. *C:* e un fel de

67

1 *A, D:* Noi l-am prins, al nostru-i dară, al codrului, nu-i; 73, *C:* Ciocoiul este al nostru şi nu e numai/ 2 *A:* batâ-1 sâ-1 bată!... ; 73, C. Dv batâ-1 nâpastea!... */ SA.* DvBagâ sama, câpitane! Noi nu te-am ales; 73, *C:* Ţine minte, câpitane, câ noi n-am ales/ 10 *A.* Dv O VOCE; 73, C: O VOCE DIN GRUPA HOŢILOR/ 12 *A:* ALTA; 73, C, Dv O ALTA/ 74-75 numai *in A,* D/16 *A, D:* RÂZVAN; 73, CV RÂZVAN *(cu demnitate)/* 17 *A, D:* Ţiganul; 73, *C:* D-azi înainte ţiganul/ 19 *A,* Dv Când voi m-aţi pus peste; 73, *C:* Când m-aţi pus vâtav de/ 20 *A:* Juratu-mi-aţi să m-asculte; 73, C, *D:* Aţi jurat *(in D:* Jurarăţi) c-o sâ m-asculte./ *După r. 20, urmează o indicaţie de scenă numai in* 73, *C: (aruncă barda jos)/* 21 *A. D:* Iată barda; 73, *C:* Iatâ arma/ 23 *A:* pe-acela; 73. C, *D:* p-acela/ 24 *A, D: A* nâvâli-n slăbiciune, a vâ izbi-n; 73, *C:* A lovi în slăbiciune, a izbi în

68

1 *A:* pe-o singură furnică sâ daţi; *B, C, D:* pe-o singura fumicâ a da *(in D:* sâ dea)/ 3 *A, D: (aruncă barda si voieşte a ieşi;* 73, *C: (voieşte* a *ieşi)/4 A. D:* RÂZAŞUL; 73, Cv RÂZAŞUL *(oprindu-1)/*15 *A, D:* TÂNASE; 73, CV TĂNASE *(cu mulţumire)/16* A, Dv sâ nu se mai pomenească!; 73, *C:* sâ nu i se mai vorbească!/ 20 *A, D:* SBIEREA; *B, C:* SBIEREA (cu *neîncredere)/*21 *A. D:* Cum?... Adevărat!...; 73, *C:* E adevărat! /23 *A:* pe-un; 73, C, *D:* p-un

69

2 *A:* de-aice; 73. C. *D:* d-aice/ 11 *A. D:* ş-un zlot!; 73, *C:* ş-un ort/ *După r. 12, numai in B, C:* SCENA VII. *Tot aceia, fără Sbierea şi Vulpoiu/* 14 *A, D: (înaintând;* 73, *C: (înaintând cu demnitate/* 16 *A, D:* Nu voieşte să-şi răzbune decât numai pnn iertare!...; 73, *C:* Ştie sâ ierte duşmanul şi nu ştie sâ-1 omoare.../ 17 *A, D:* RÂZVAN 73, C;

RAZVAN *(cu confuzie)/* 19 A. *D:* de i'oc si; *B, C:* de soare./ 20 A, *D:* Spălată de ploi si grindini; *B, C:* Spălată numai de ploaie./21 A, *D:* Cutcza-va ea s-atingâ; *B, C:* Sâ cuteze a atinge/ 23 A, D: râpitu-m-au după; B, C: m-au răpit mergând pe/ 24 A, *D:* fost-am muta; *B, C:* am fost mută/ 27 A: pasere pe lume să nu cânte mai cu dor; *B. C:* pasere in lume ca sâ nu cânte cu dor; *D:* o pasere-n lume, care nu cântă cu dor/ 28 A. *D:* ziua-i plina de soare; B, *C:* ziua e luminoasă/ 29 A: sâ nu-si simţâ inima-i in tulburare; *B. C:* sa nu simtă în inima-i o mişcare; *D:* să nu simţâ-n inima-i o turburare/ 30 A, *D:* luminând o; B, C; strălucind o

70

1 A, *D:* haiduc, de-oriunde; *B. C:* orice s-onunde/ 3 A, *D: rămâne aţintii: B. C: rămâne extaziat de emoţie)/* 5 A: De-ar fi mulţi boieri ca tine... ; *B, C:* lata o românca verde!; *D:* Iat-o româncuţâ verde!/ 6 A, *D:* GANEA; *B, C:* BOIERUL *(cu indignaţie)/!* Â.Cine-arcrede!... E ruşine!; *B, C, D:* Ce ruşine! Cine-ar crede!... /10 A, D. RĂZAŞUL: *B, C:* RÂZAŞUL (cu *furie)/* 11 A, *D:* Fâ-ti cu mine; *B, C:* Fă-mi şi mie/ 17 A, D: Ca sâ nu se mai cunoască; *B. C:* Aşa ca sa nu se vază/ 19 A, *D: (ieşind din gândire): B. C: (ieşind din distracţie)/*20 A, *D:* De ce-i aşa; *B, C:* De ce asta/ 21 A, D; nu v-a; B. C: nu ne-a/ 23 A, D: Nu cumva! Iată ce-mi place!; B, C: Cum nu! Ce are a face!... /25 A. D. Nu-i l-ai auzit tu singur; B, *C:* L-ai auzit şi tu însuţi

71

2 A, D: Dar cine-a; B. C; Cine a/ 3 A, D: simţirea-i se pierduse, râtâcindu-se pe-o; B, *C:* simţirea-mi se pierduse, rătăcită pe o/ 5 A, £>: toi încă sună, suna, şi râsunâ-n; B, C:tot mai răsună încă şi-n mine şi-n/15 A, D; Ca sâ-şi cufunde privirea; B. *C:* care s-arunce privirea-i/16 A. *D:* Pân' la omul care-n viaţa-i; B, C: La un om ce-n toată viaţa/ 17 A: şi loviri!...; B, *C:* şi ocări; *D:* şi-mbrânciri'V 18 A, D. ce-o au; B, C: ce au/19 A; strâcurată jos în; B, C: ce pătrunde intr-o; *D:* strâcurată pintr-o/ 20 A. D; de-ale (in D; d-ale) nopţii umbre, supt un văl; B, C: umbra cea de noapte, sub vâlu-i/ 22 A, D; o lume; B, *C:* o viaţă/ 25 A: Ce putere! Ce minune!...; B, C, D: Ce putere! Ce putere!... / 26 A. *D:* RÂZAŞUL; B, C: RÂZAŞUL *(cu nemulţumire)/* 28 A, D; RÂZVAN; *B. C:* RÂZVAN (după o pauza, cu *descurajare)/ 29* A, D: tu stai şi taci; B, C: tu taci? Tu taci/ 30 A, B, *C:* un noian de; D; noianuri de/ După r. 30, numai *in B, C: (Vidra întoarce capul).*

72

2 A; Nici eu n-o sâ uit atunce; B, C: Sâ-mi aduc şi eu aminte; *D:* Sâ n-uit dar nici eu atunce/3 A, *D:* (către GaneaJ; B, *C: (către boierul cel tânăr)/*5 A. *D:* Am înţeles cum; B, C: Acuma ştiu cum/ 8 A. D: GANEA; B, C: BOIERUL/ 9 A, D; Ia-ţi-o; B. C: Ia-o/ 11 *A, D:* Ciobanul o să-ţi; B, C: Ciobanul ţi-i va/ *După r. 16. numai in B. C: (urmează recitativ).*

73

După r. 5, numai-in B. C: Pâunasul codrilor/24 A, *D:* nu-i creştin!... ; B. *C:* nu-i român! 25 A, *D:* GANEA; B, C: BOIERUL *(cu confuzie)/21 A. D:* RÂZAŞUL: B. *C:* RÂZAŞUL *(frecându-si mâinile)/29* A, *D:* GANEA; B, *C:* BOIERUL *(cu naivitate).*

74

3 *A. D:* pe-altul *(in D:* p-altul) să-mi apuce, ş-apoi sâ mi se: B. *C:* pe altul s-apuce; Si apoi sa mi-1/ 4 A, *D:* GANEA; *B. C:* BOIERUL/5 *A. D:* mai umaros; B. *C:* e mai spătos... /6 A, D:n-ar fi; B. C: nu e/ 7 A. D; RÂZVAN; B, C: RÂZVAN *(cu ironie)/* 10 A, D: mine-i chiar; B. C: mine e/ 11 A. *D:* De-oi (in D: D-oi) muri. nu-i mare treabă, iar de nu Vidra-i; B. *C:* D-oi muri. nu-i mare treabă; de nu. Vidra *el* 12 A. D: *paloşul, pe când Râzaşul dă pe al său lui Canea): B, C: sabia, pe când Râzaşul dă pe a sa* boierului)/13 A, *D:* Apucă spata; B. C: Apuca arma/74-2/, *numai in A.* D/23 A. *D: (descoperindu-şi fata si punându-se intre amândoi): B, C: (cu energie, descoperindu-şi fata şi punându-se intre Răzvan şi boierul)/*24 A, D: Nu. Râzvane!... N-ai cu cine!... Nu te bate!.,.; B, *C:* Nu! Opriţi-vă. îndată!/ Lupta voastră pentru mine d-ar fi cât de-nfricoşata,/ Ea totuşi e o nemicâ pe lângâ lupta, ce eu/O simţesc cum răsuceşte, cum rădică sânul meu!... /Nu, Râzvane! Nu te bate! Nu, căci Vidra nu-ţi dă voie!... /Las' boierul să trăiască: tu de moartea-i n-ai nevoie!... / Aruncă arma din mână!... Râzvane, iţi poruncesc!... /RÂZVAN *(lăsândjos sabia)/* îmi porunceşti?... VIDRA *(după o sfortă) I* Ah, Râzvane!... Râzvane, eu te iubesc!... */Finele actului II.*

75

1 A, *D:* CÂNTUL; *B, C: ACTUL/7-15,* numai în A, D/16 A. *D: O tabără leşească la marginile ţârei muscâleşti: corturi, tunuri, arme..; B, C: Scena prezintă un câmp in apropierea unui loc de bătălie, in partea nordică a Poloniei, la marginile Moscoviei. în fund se văd corturi.* SCENA 1/ A, *D: ostaşi, din cari I şi II duc pe cel al: B. C: ostaşi poloni (din cari I şi II duc in litieră pe cel d-al)/* 19 A, *D:* ucis-ai oare?; B, *C:* ucis-ai astăzi?

76

2 A, *D:* Cu sabia?; *B, C:* Cu ce armă? 7 *A:* Opt sau nouâ-zece sute; B, C: Cinci-şase sute in; D.Opt sau nouă sute-n/9 A: Desigur!; B, C, D:Sum sigur!/ 14 A. D.Rânit-am însă vro mie... Tu mâ ştii câ-s cam; B. C: însă am rănit vro mie... Tu mâ ştii câ sum/ 30 A: de-ar fi cu dracul, tot nu-i chip s-o; B, C, *D:* d-ar Fi cu dracul, tot nu-i chip sâ *(in D:* s-o)/21 A. *D: UI; B, C:* III (cu o *voce muribundâ)/22 A:* cu zile; B, *C, D:* cu totul/ 23 A, D: vâ desfătaţi în; B. C: vâ-ntreceţi spuind/ 24 A: încai moartea sâ mâ scape...; B, C: Mai degrabă... mai degrabă; *D:* incai sâ mor mai degrabâ!...

77

După r. 2, numai in B, C: SCENA 11; 4 A: Uite, măi! Inima-n mine plesneşte, gata sâ crape!...; B, *C:* Uite! inima în muie moare, plesneşte şi crapă!...; *D:* Uite, mâi! Inima-n

mine plesneşte, fierbe şi crapă!... *15* A *D:* şi se suie în *(în* Dv mi se suie-n); *B. C:* mi se urca in/ 6 .4. Dv dc-ntărâtarc: *B,* CV dc amărâre,/ 7 ,4. Dv iubite'.' într-o *(in* Dv ca-ntr-o) tabără; *B, C:* aceasta! într-o oştire/ 8 *A,* Dv şi-n ţara; *B. C:* in ţara/ 10 *A, D:* Un nătărău din Moldova să fie tot cel; *B. C:* Un moldovean... el să fie totdeauna cel/15 *A. D:* C-acest *vir Valachus* este *strenuissimus...; B.* Cv Câ acest *Valachus* este *vir forlissimus.../* 16 *A, D:* MINSKI; *B,* Cv MINSKI (cit *mânie)/* 25 *A. D:* Sunt gata; *B, C:* sum gata/ 26 A. *D:* tu, fanate; *B. C:* tu, iubite/ 27 *A:* Neşte astfel de izbânde; *B. C:* Neşte asemenea lucruri; Dv Ncşte-asemenea izbânde/28 *A,* Dv de-un *(in D:* d-un) altul orişicare; *B.* Cv de orişicare altul?... /32 .4, Dv însâ, *carisim'*; B, C: Dar. *carisime*

78

1 A Dv nu-i alta-n lume; B, Cv nu este alta/ 2 *A:* Totu-i merge; B. C; Toate ii merg; Dv Toate-i merg ca/ 6 *A, D:* Tabăra leşească-ntreagă mi-1; B, Cv Tabăra noastră intreagâ il/ 8 *A:* eu sunt; *B, C.* Dv eu sum/ După r. *11, numai in B,* Cv *(se uită in jur, apoi cu o voce mistenoasâ)/l2 A:* sunt sigur; B. C. Dv sum sigur/ 18 *A. D:* PIOTROWSKI; B. Cv PIOTROWSKI *(cu curiozitate)/* 20 *A,* Dv MINSKI; B. Cv MINSKI *(inect/* 23 *A. D:* Dar dc-undc (în D: d-unde) s-o ştii: B. C: De unde o ştii/27 *A,* Dv Care întovărăşeşte nencetat pe-acest *(in* Dv p-acest); B, CV Şi care-ntovârâşeşte mereu pe acest

79

4 A Dv MINSKI; B, C: MINSKI (cu *un aer triumfător)/* 6 A; eu pot; B, C. D: eu poci/7 .4, Dv C-acea muiere-i chiar dracul, numai botu-i; B. C: Câ acea muiere este dracul sub chip/16 *A,* Dv iese dintr-însul ca fum...; *B, C:* se poate zice câ-i fum.../ 22 *A, D:* ce-i lot vad mai-mai de-un an; B, *C:* ce-i tot văz mai de un an/ 23 *A, D: vivendo (în D: vivere)* nedespărţiţi de; B, *C: vivere* pe lângă acel/; 25 *A, D: (privind in; B, C: (privind cu groază în*

80

\A, *D:* ei bine, de trei ori; B, C; ei bine! atuncea/ 2 *A,* D; n-aş mai; B, C; as mai/ 3 A' moldovenii afara!; B, C. D: moldovenii din ţară!/ *După r. 5, numai in B, C:* SCENA III. *Tot aceia, Râzaşul, Vulpoiu/* 7 *A, D: (cântând de departe); B.* CV *(fredonând de departe)/* 15 A *D: (dulce); B, C: (cu o voce dulce)/*21 *A,* Dv in lume sănătatea; B, Cv sănătatea în lume/ 23 *A. D:* Mâ prea bucurâ-ntâlnirea; B. Cv Mâ bucura întâlnirea/ 26 *A:* De nu-i fi lung. eu te-ascult.; *B, C,* Dv întreabă, dar mai pe scurt!/28 *A. D:* E nebunie dc crieri; *B,* Cv E sărăcie de crieri

81

2 *A. D:* s-aflu... Pe cinste. *(în D:* Ei bine...) Râzvan al vostru mi-i; B, Cv sâ aflu numai... Razvan îmi e foarle/3 *A, D:* c-un oarecine fâcut-am; B, C: cu oarecine, am fâcut/4 *A.* Dv pierd... mâ pricepeţi... vreau sâ zic...; B. C: pierz... mâ pricepeţi... adecă/ 5 .4. D: în sfârşit; B. C: Sâ-mi spuneţi/ 6 *A.* Dv Va fi avut in Moldova viteazul cel; *B, C:* Avusese in Moldova acest viteaz/ 8 *A,* Dv taberei noastre, un luceafăr: B. C: oştirii noastre, mai in sfârşit/ 9 *A, D:* VULPOIU; B. CV VULPOIU *(cu naivitate)/ 15 A.* Dv sâ piarza săracul; B. CV săracul sâ piarzâ/18 A, D: în ţara Moldovei este; B. CV Este în ţara Moldovei/ 19 *A:* atât de-naltâ; *B. C. D:* atât de mare/ 20 A Dv se punea; B. CV se afla/25 *A.* Dv RÂZAŞUL; *B,* CV RÂZAŞUL (sj/indu-se a *stăpâni mânia)/* 26 A. Dv ţi-ajungă; B. Cv ajungă/ 27 A Dv de-a /în Dv d-a) nu face; *B, C:* a nu face/28 *A:* Sunt; B. C. D: Sum

82

1 *A,* Dv VULPOIU; B, Cv VULPOIU (tu ironie]/ 3 A D: câte doreşte, sâ-i pot (în Dv poci): B. Cv câte mâ-ntreabâ, sâ-i poci/5 *A,* Dv cu sama (în Dv seamă) când iubeşte pe Râzvan ca şi pe-un (în Dv p-un); B, CV cu seamă câ iubeşte pe Râzvan ca pe un/ 7 A. Dv alţi-i zice; B. Cv alţi îi zice/ 8 A *D:* treapta-i mult mai; B. CV slujba e mai/ 9 ,4. Dv este chiar o hâimanie: B. Cv este o câpitănie/ 21 A. Dv o *tăcere); B.* Cv o *pauză)/* 22 A. D: Râzvan câpăia-nzecit...: B. Cv el căpăta înzecit.. ,/23 ,4: in grâne. si-n vite; B. C. Dv in vite, in *(in D:* şi-n) grâne./24 Av Ce trebuia Ia poruncă sâ-i dea toţi pe negândite...; *B. C:* Ce era dator pe dată sâ-i numere orişcine!; Dv Ce trebuia la pomncâ sâ-i dea pe loc orişicine!...

83

2 *A.* Dv si-ntr-o zi două sau; B, Cv într-o zi doua şi/ 3 A *D:* câci in urmă; B, Cv şi pe umiâ/ 4 Av hodineam; B, Cv odihneam; Dv reposam/8 A Dv ('cu *furie): B.* Cv *(intrerumpând cu furie)/* 11 A. D: MINSKI; B. Cv MINSKI (cu *mirare)/*) 2 A, Dv Ce-ţi trebui; B, Cv Ce este?/ 13 *A, D:* RÂZAŞUL; B, Cv RÂZAŞUL *(intrerumpând cu furie)/* 17 A, Dv doream sâ; *B, C:* ani vrut sâ

84

După r. 5. numai in B, Cv SCENA IV. *Vulpoiu şi Răzaşul!* 10 *A. D:* părăsise ţara; *B, C:* pârâsi Moldova/24 *A,* Dv Şi eu, Vulpoiule draga, trebuia verde sâ-i spui, B, Cv Aşa se cădea a face si mie. şi orişicui;/25 *A:* buricul; B, Cv capătul/26 *A, D:* Uitându-mi; B, Cv Sâ-mi uit eu

85

2 Av Hrisoavele; *B, C:* Hrisoagele/6 *A, D:* Pe cari le stropesc cu lacrimi, le şterg *(in* Dv mătur); B. Cv Ce eu le tot spâl cu lacrimi, mâtur/12 Av nu pleca! nu fi nebun!; B. C, Dv n-asculta ce alţii *(in* Dv ce al ti-ţi) spun/ 13 *A,* Dv traiul codrulu-i; B.C.v traiu-n codru e/ 16 *A,* Dv capra-i în; B. Cv capra e-n/17 A. Dv aşa-i când muierea-i; B, CV şi muierea este/ 19 A, Dv ca stăpâna; B, Cv ca femeie/ 25 *A, C,* Dv Vidra mi-1 *(in C:* il) mişca şi-1 întoarce; Bv Vidra-1 tot mişcă, invârtindu-1/ 27 *A, D:* chibzuiesc; *B, C: mă* gândesc/ 30

A, D: I-aceasta, s-am ajuns drept; *B. C:* la asta. s-am ajuns la/ 31 *A, D:* Sa cred ca Vidra-i smintita *(in D:* nebuna); *B. C:* Cum că Vidra e nebună

86

1 *A. D:* de-a *(in D:* ce-a) fost odată; *B. C:* d-a fost vrodatâ/ 2 *A. D:* si dânsul s-a; *B, C:* cu totul s-a/ 9 *A, D:* Este-nvederat câ leahul nu face; *B, C:* Este vederat câ lesii nu prea fac/ 10 *A. D:* Ş-apoi de-ar mai şti. o. Doamne! că nu-i creştin, ci-i; *B. C:* Dar apoi ce-ar mai fi oare, să mai alic ca-i/12 ,4. *D:* cum ne duce Vidra, trâgându-l; *B. C:* ce ne face Vidra, ducându-1/16 *A. D:* o lege-anume un (in *D:* c-un); *B. C:* o lege aspra, c-un/ *Dupa r. 21, numai in B. C:* SCENA V *Tot aceia, spionul muscălesc, apoi Razvan'* 22 A. *D:* ISCOADA; *B, C:* SPIONUL/ 22, *numai in A. D:*

87

1 A. *D:* ISCOADA; *B. C:* SPIONUL/ 6 A. D: ISCOADA; *B. C:* SPIONUL/ 7 A. *D:* nici nu-nţeleg ce-i; *B, C:* nu ştiu ce este/ 10 A. *D:* poci oare sâ-1; *B, C:* aş putea sa-l/11 A. *D: care se apropie): B, C: care se* arata *in fund)/\ A* A, *D:* ca toiagul; *B. C:* eşti toiagul/15 *A, D:*Praştia lui David prorocii!, buzduganul; *B, C:* Piatra lui David prorocul sau măciuca/ ÎS A, *D:* ISCOADA; *B, C:* SPIONUL/ 19 *A:* nimenea ca sâ n-o ştie: *B. C. D:* ca să vorbim fârâ marturi/ 20 A: Sâ vorbim precum vorbise Moise lui Ichova...: *B. C, D:* Precum vorbise Iehova cu Moise.../ 22. *numai in B, C: fâcându-le semn sa plece))* 23 *A:* Fie!; *B. C, D:* Daţi-va-n laturi.

88

După r. 9, numai in B, C: SCENA IV. *Răzvan şi spionul muscălesc/* 12 A, *D:* ISCOADA; *B, C:* SPIONUL/ 13 A, *D:* de-a *(in D:* d-a) nu; *B. C:* a nu/ 15 A, *D: de învoire); B, C: afirmativ)/* 16 A, *D:* Nu-i aşa!; *B,* C: Nu asa!/ 23 A, *D:* câ leşilor nu: B. C: ca la Ieşi n-o sâ/ 26 A, *D:* ISCOADA; B, *C:* SPIONUL/ 29 A: De-a fi; B, C, *D:* D-a fi

89

4 A, *D:* RAZVAN; B, *C:* RÂZVAN *(înlrerumpând)/S* A, D: chiar atunce când li-i gându-1 sâ ne-nşele *(in D:* sâ ne-nhaţe); B, *C:* Tocmai atunci când li-i gândul sâ ne-nhaţe/ 9 A. D: Cc vrei, ce cauţi pe-aicea? *(in D:* p-aice?) De la cine vii şi de-unde" *(in D:* d-unde? B, C: De ce ai venit aice? De la cine si de unde?/ 10 A, *D:* Ce faci in oastea leşească şi ce-ai; *B. C:* Ce caţi în oastea leşească? Ce vrei/ *Dupâ r. 10. numai in B. C:* SCENA VII. *Tot aceia şi Vidra (îmbrăcata bârbâteste)/* 11 A. *D:* ISCOADA: B. C. SPIONUL/ II A. *D:* nu-i tocmai; *B, C:* nu este/ 14 A, *D:* fericitul; B. *C:* sfântul Ion/ 15 A. D: RÂZVAN; B, C; RÂZVAN *(posomorăndu-se) /* 17 A, *D:* ISCOADA; B. C: SPIONUL *(continuând)/* 18 A, D: Femeia-i cam; B. C: Femeia e/ 24 A, D: ISCOADA: B, *C:* SPIONUL/ 25 *A:* Sunt; B, C, D: Sum

90

1 A, D: RÂZVAN; B. *C:* RÂZVAN *(consternat)/! A:* popei i se cade; *B. C:* un preot poate el; *D:* preotul iertaiu-i/ 3 A. D: Sâ-i arunce: B. C: Sa lepede/ 5 A. D: Iscoada-n intreaga lume; B. C: Iscoadă în toata lumea/ 6 *A, D:* ISCOADA; B, *C:* SPIONUL/ 8 .4. *D:* Pentru sfântul ţar; B, *C:* Pentru Rusia/ 14 A: fâcându-le astea, unde-i folosul; B, *C:* făcând ţoale astea, ai vreun folos; *D:* făcând toate acestea, unde-i folosul/ 17 A. *D:* ISCOADA: B. *C:* SPIONUL/ÎS A. *D:* Fleacuri! Treaba de cuvinte! *B. C:* Cinste! Acestea sunt vorbe! 19 A: tot aceea deşi se cheamă altminte!; B. *C:* e toiuna, judecând mai de aproape. .; *D:* tot aceea, deşi se numesc altminte!/ 21 A, *D:* Nemvrodul din Scriptură, floarea cetei; B. C: Nemvorod cel din Scriptură, floarea oştii/23 A. *D:* Are dreptate; B, *C:* El are cuvânt/ *După r. 24, numai in B. C. D:* Lovind ceata, ce fuge d-un singur om,/ Cum se sparg stoluri de vrăbii denaintea unui şoim./Sau precum, când o săgeată zbârnâie la vânătoare,/ Se izbesc din deal in vale iepurii şi căprioare!... / 25 A. *D:* Ş-apoi unde-i; B, *C:* Şi care e/ 27 A, *D:* goneai vrăjmaşul; B. *C:* împrâstii spaima/ 28 A. *D:* Alţii mulţi *(in D:* Alţi mai mulţi) s-ascund in umbră de-unde *(in D:* d-unde) răsărind; *B. C:* Alţi mai mulţi s-ascund în umbră, dc unde ieşind

91

3 A. *D:* ISCOADA: B, C: SPIONUL/ *A A.D:* vorbit-a; B. *C:* a vorbit/7 A. *D:* Este-nvederat; *B, C:* Este vederat/ 11 A. *D:* VIDRA; *B, C:* VIDRA *(imperios)/* 13 A. *D:* ISCOADA: B, *C:* SPIONUL/ 22 A. *D: (mişcată): B. C: (emoţionată)/*

92

1 A. D: ISCOADA: B, C: SPIONUL/ 2 A, *D:* Mai pe; B. C: Şi pe/ 3 A. D: s-un locaş în rai te-aşteaptâ...; B, *C:* ş-un loc în rai tcaşteaptă... /II A, D: Catâ-ţi norocui; B, C: Caută noroc/ 14 A, D: ISCOADA; B, C; SPIONUL/ 16 A. *D:* pe dată o sâ-1 *(in D:* va sâ-1); B, C: indată o sâ-1/ 18 *A:* anume se scrie; B, *C:* sunt scrise anume: D: anume sunt scrise/ 19 A. *D:* Citeşte; B. C: De pildă/ 22 *A, D:* RÂZVAN; B, *C:* RÂZVAN (cu *indignaţie)/*'23 A. D; ţi-o iai; B, C: o iai/ 24 A; spune celor javre; B. C: spune acelora; *D:* spune tuturora/ 26 A, D: toatâ-i o; B. C: toată e/ 27 A, D: Iar omul se socoteşte ca vita; B. C: Pentru caje omul esie o vită/ 28 A. D: O cumpârâ-n aşteptare s-o desfacă; B, *C:* O cumpără şi pe urmă o vinde si

93

1 A, *D:* Numai la voi; B. *C:* Pentru care/ 2 A. D: Deprinşi a vinde; B. C: Voi. ce târguiţi/ 3 A, D: mâna pângărita: B. C: mâna vânzătoare/4 A. D: A schimba, după tocmeală, pe *(in D:* in); B. C: O schimbaţi, dupâ tocmeală, pe/ 5 A: de-aici!...: B. C. D: d-aci!. ./7 A: de-ar; B, C. D: d-ar/ 8 A: Muscalu-ţi dă chiar îndată; B. *C:* Muscalii îţi dau dodata; *D:* Muscali-ţi dau chiar îndată/ 10 *A. D:* ISCOADA; B. *C:* SPIONUL/ 12 A, *D:* RÂZVAN; *B.C:* RĂZVAN *(cu furie)/ Dupâ r. 13. numai în B. C:* SCENA VIII.

Răzvan, Vidra, Vulpoiu/ **23** *A. D: (Iscoada se uita unde arata Vulpoiu si fuse in partea cealalt. 1);* **B, C:** *(Spionul sc uită in direcția unde arată Vulpoiu si dispare in partea opusă)*

94

3 *A, D:* **Ba zău nu-i;** *B. C:* **Ba nu** *el* **4** *A. D:* **şi se-ntreabâ chiar;** *B, C:* **şi-ntreabâ tocmai/5** *A.* **D: RÂZVAN;** *B. C:* **RÂZVAN** *(cu mirare)/* **6** *A:* **Ce nălucire!;** *B. C:* **ce-are a face; D: Ce râtrâcire!/11** *A. D:* **le-ar da bucuros; B. C: ar vrea sâ le dea/12** *A,* **D:mi-i asculta; B, C: îi asculta/** *13* **A, D: ce tot aude;** *B, C:* **ce auzise/ 15** *A. B. C:* **de-a** *(in B, C:* **d-a) ne vesteji aice;** *D:* **d-a ne vesteji p-aice/ 20** *A. D: S-a oprit; B, C.* **Sc opri/ 22** *A, D:* **RÂZVAN; RÂZVAN** *(decisiv)/* **25** *A:* **printre;** *B. C. D:* **pintre/ 26** *A:* **deodată;** *B.* **C. D: dodatâ**

95

4-5 *A, D: (Se pune dc o parte. Vin hatmanul. Piotrowski. Minski, mai mulți căpitani, şi in urma lor Râzaşul): B, C:* **SCENA IX.** *Tot aceia, hatmanul, Piotrowski, Minski, mai mulți ofițeri poloni şi în urma lor Răzaşul. /* **6** *A. D:* **MINSKI;** *B. C:* **MINSKI** *(continuând conversația cu hatmanul)/* **7** *A. D:* **Ştiu bine. sunt foarte sigur si de lot încredințat;** *B, C:* **Sum sigur si foarte sigur, hatmane prealuminat/ 8** *A, D:* **Câ tabăra;** *B, C:* **Câ oştirea/ 11** *A. D:* **în coada;** *B, C:* **la urmă/ 13** *A. D:* **Cine pentru noi se luptă nu-i străin, ci-i;** *B, C:* **Oricine apăra țara, se numeşte/ 14** *A, D:* **viteazule;** *B. C:* **iubitule/ 15 A.** *D:* **RÂZVAN;** *B, C:* **RÂZVAN** *(salutând)/* **19 A,** *D:* **Aceasta-i cam;** *B, C:* **Aceasta e/ 20** *A. D:* **câci chiar bătălia de-az** *{in* **D: d-az);** *B, C: căci* **bătălia de az/22 A,** *D:* **RÂZVAN;** *B, C:***RÂZVAN** *(cu confuzie)/* **23** *A,* **D: Iartâ-mă...;** *B.* **C: E prea mult...**

96

2 *A, D:* **taberei mele şi prin;** *B, C:* **oştirii mele şi în/ 3** *A. D: (Muzica militară intonează un* **marş** *triumfal; B. C: (Auzind aceasta/5 A, D:* **RÂZVAN;** *B, C:* **RÂZVAN** *(pe când ofițerii ii strâng mâna)/6 A, D:* **în ce;** *B. C:* **Prin ce/ 8** *A. D: (cu căldură); B. C: (cu efuziune)/* **10** *A, D:* **Sâ te;** *B, C:* **Ca sâ te/ 11** *A, D:* **mâ tot roade nencetat;** *B. C:* **mâ muncea necontenit/ 12** *A, D:* **sate văd... înaintat!... ;** *B, C:* **sâ te vedem mulțumit!... / 15** *A, D:* **şi eu te sărut;** *B, C:* **te sărut si eu/ 18** *A, D:* **mâ jur pe-acest buzdugan;** *B, C:* **nu mi se pare a fi/ 19** *A, D:* **Nu-i ceva destul de mare pentru brațul lui Răzvan;** *B, C:* **O treaptă destul de mare pentru a te răsplăti/ 21** *A.* **D: Spre mai deplina răsplată;** *B, C:* **Drept răsplată mai deplină/ 25** *A, D:* **Nu pot;** *B, C:* **Nu poci/ 28** *A.* **D: Mi-am adus aminte! Printre prâzile luate;** *B, C:* **o sâ-ți mai dau încâ cevaşi pe neaşteptate/ 29** *A, D:* **gâsit-am;** *B, C:* **am gâsit**

97

1 *A, D:* **Un boier, un om de frunte, judecând;** *B, C:* **E de tagma boierească, socotind/ 3** *A, D:* **Iar din ceprazuri sclipeşte ici-colea** *(in D:* **p-ici-colea) vro;** *B, C:* **Şi din ceprazuri râmase d-abia vro câteva/ 5** *A. D: (Râzvan se inchinâ. Hatmanul si căpitanii incep a ieşi): B. C: (Râzvan salută. Hatmanul şi ofițerii încep a se retrage)/* **7** *numai in B, C: cu o figură radioasa)/* **9** *A, D:* **cu toptanul a-ți;** *B. C:* **a-|i dori şi a-ți/ 11** *A. D:* **de bucurie saltă;** *B, C:* **de bucurie, uite! saltă/** *Dupâ r. 13, numai in B, C:* **SCENA X.** *Rizvan, Vidra, Vulpoiu, Rizaşul/* **14** *A:* **VULPOIU:** *B, C:* **VULPOIU** *(cu gesturi de o sătisfâcțiune burlescă); D:* **VULPOIU** *(cu mişcări de o mulțumire neghioabă);* **20 A. D:** *cântând); B. C: fredonând)/25-26. numai in A. D:* **Câpitanu-i căpitani/Frunză verde de castan/** *După r. 26, numai in B. C:* **SCENA XI.** *Răzvan şi Vidra. (Vidra sc apropie)/* **27** *A:* **RÂZVAN;** *B. C:* **RÂZVAN** *(ieşind din confuzie); D:* **RĂZVAN** *(ieşind din uitare si văzând pe Vidra)/* **28 .4, D: Chiar:** *B. C:* **Şi**

98

1 .4. D; Doresc şi nu pot *(in D:* **poci);** *B. C:* **aş vrea si nu poci/ 5** *A:* **mare treaba;** *B, C. D:* **mare lucru/ 7** *A:* **a se tăvăli;** *B, C. D:* **sâ moară** *(în D:* **a muri) bând şi/ 9** *A:* **se lovesc coaste la coaste;** *B, C, D:* **nici unul nu se cunoaşte.../ 10** *A:* **covrig:** *B. C. D:* **cârlig/ 11 .4: Dupâ care colindeazâ bieții copilaşi pe frig!...;** *B, C,* **D: Cu care se poate prinde numai peştele cel mic!... / 12** *A, D:* **RÂZVAN; 73, C: RÂZVAN** *(cu mirare)/* **13 ,4.** *D:* **Ce? Câpitanu-i o glumă" într-o tabără;** *B. C:* **Cum? Câpitanu-i o glumă intr-o oştire/** *După r. 14. numai in B, C. D:* **VIDRA/ Când omul. urcând o scara, ca s-ajunga undeva./ N-a trecut decât o treapta sau două trepte d-abia,/ Şi partea de sus a scârei de trecut îi mai rămâne./ Ş-opreşte el oare-n cale-i. zicând: destul pentru mine!? 15 .4. D: Au** *(in D:* **Dar) nu mâ-nvâțai tu. Vidro. a** *(in D:* **d-a) merge chiar; 73, C: Dar nu mâ-nvâțai tu însăşi, ca sâ mergem/ 17** *A. D:* **tu; 73, C: mai/ 18** *A. D:* **tabără domneasca câpitanu-i; 73. C: oştire domnească căpitan e/ 20 .4: Nu-i de mult de când în codru, cu o ceată de; 73, C: Nu e mult de când in codru, in fruntea unor; D: Nu-i de mult de când în codru, cu o mână de/ 21** *A. D:* **suna prin țara;** *B. C:* **suna departe/ 22** *A, D:* **retează buruiana sâ crească** *(in D:* **de creşte) iarba;** *B. C:* **taie iarba stricată, ca sâ scape pe/ 23** *A. D:* **Eu credeam atunci câ-n lume nu-i chip sâ fie** *(in D:* **nici nu poate fi) pe-aiuri** *(în D:* **p-aiuri);** *B, C:* **Şi credeam atunci câ-n lume nu mai poate fi aiuri/ 24** *A, D:* **ferice ca traiul; 73. C: dorita ca viața/ 25 A, D: uriaşi din vremea veche; 73. C: viteji fârâ de pâreche/ 26 A. D: înfruntând** *(in D:* **Ce-nfruntă) mii de furtune mii de furtune, viteji sără de pâreche; 73. C: Ce-nfruntă mii de furtune. uriaşi din vremea veche/ 30** *A, D:* **Lâsat-am;** *B, C:* **Am lăsat/; 31** *A. D:* **Uitat-am; 73, C: Am uitat/ 32** *A, D:* **Venit-am in țări străine cum ai spus şi cum; 73, C: Ş-am venit in țâri străine, cum ai vrut si când/ 33 .4. D: Astăzi norocu-mi zâmbeşte; sunt** *(in D:* **sum); 73. C: Acum norocu-mi zâmbeşte; sum**

99

2 A: De-a; 73. C: D-a/ 4 *A:* **sunt: 73. C, D: sum/ 5** *A. D:* **întunecat;** *B, C:* **neaşteptat/ 6** *A:* **de-o: 73,** *C:* **de; D: d-o/7 .4: sunt un copil, de care sâ-şi bată joc; 73,** *C:* **sum un copil, cu care sâ se joace; D: sum un copil, de care sâ-şi bată joc/ 9** *A. D:* **Da! O muiere din** *(in* **D:ce-i) neamul acelui groaznic; 73, C: Dar acea muiere este neamul acelui 10** *A, D:* **Care numai c-o-mbrâncire; 73. C: Carele in țara noastră/ 11** *A.* **D: Ş-al căruia; 73,** *C:* **Şi al cărui/**

13 A. *D:* Şi-ntre firile; *B, C:* Pintre oamenii/ 14 *A. D:* de mâna s-au un; *B, C:* la mâna si c-un/15 *A, D:* Dar totuşi rămân ca broasca cea *(in D:* ce-i) cufundată-ntr-o; *B, C:* Şi totuşi stau ca o broasca, cufundată intr-o/ 16 *A:* ieşind pe uscat, tiesallă; *B, C, D:* ieşind *(in D:* iese) la raza cea calda/ 17 *A:* pe-un; *B, C. D:* p-un/ 20 *A:* nu mai poate să guste; B, C D: nu poate sâ mai guste/ 21 *A, D:* Pe când n-a trecui o clipa; iată broasca inapoi *(m D:* iată că broasca-napoi); *B. C:* Dar vai! n-a trecui o clipa: uite broasca inapoi/ 24 *A, D:* cu care nu stiu cine; B, *C:* cu care intâmplarea/ 26 *A, D:* Până când incape-n *(in D:* nu-ncape-nj mâna lucrătorului; *B. C:* Până ce nu-ncapc-n mâna unui lucrător/ 27 *A. D:* Ce-1 apuca strâns în; B. C: Care-1 apuca cu/ 28 *A, D.* mi-1 vezi; B. C: il vezi/ 30 *A. D:* Suflarca-i întipărită; B, *C:* Suflarea se-ntipâresle

100

2 A: de-a: B. C. D: d-a/3 A: frige; B. C: arde; D; fierbe/ 5 A: Atunci când buza Vidrei obrazu-ţi pârlit l-atinge; B. *C:* Atunci când buzele Vidrei de obrazul tău s-atinge; *D:* Atunce când buza Vidrei d-obrazu-ţi pârlit s-alinge/ 6 A. *D:* mâna mea; B. C: mâna-mi/ 7 A, D: Sufletul meu desfăşoară; B, C: Din sufletu-mi/ 8 A. D: pârtecea mereu: B. C: pane se dezlipeşte mereu/ 9 A, D: Ce; *B, C:* Şi / 11 A, D: Vidra-i pentru tine-n lume: B, C: Vidra este pentru tine/ Dupâ *r. /4, numai in B. C:* SCENA XII. *Tot aceia şi Vulpoiu (şovăind) I 16 numai in A, D: (vine şovăind)/* 17 A: sunt; B, C, *D:* sum/ 25 A: Căpitane, eu sunt beat!...; B. C. Ştii, un măgar încălţat?; *D:* Ştii. asinul încălţat?/ 27 A. D; Iubeşte pe; B. *C:* Ştii, ca vrea pe/ 2S A, D: RÂZVAN; B. *C:* RÂZVAN *(turburat).*

101

8 A, *D:* Mâ doare; B. C: Mâi Leahule! 9 A, D: stomahul!; B. C; Te ia dracul!... / 10 A, D: *(iese); B, C;* (iese rânjind şi *ameninţând de departe pe Minski)* Dupâ *r. 10 numai in B, C:* SCENA XIII. *Răzvan, Vidra, Minski.* / 12 A, *D: de mână): B, C: de mâna cu violentă)/* 13 *A, D:* un lucru? Ştii, sau: B, *C:* tu un lucru sau/ 15 A. *D:* MINSKI; B. *C;* MINSKI *(speriat)/* 17 A. *D:* RÂZVAN; B, C: RÂZVAN *(scmurându-1 de mână)* 24 A, D: Sâ ne; B, *C:* A ne/

102

4 A: pot; B. C, D: poci/7 A. *D:* atunci, când ne-om întâlni; B, *C:* De câte ori me-i zări/ Dupâ *r. S, numaijn B, C: (profitând de mirarea lui Razvan. care ii lasă mâna)* 9 A: sum; B. C, D: sum/ 10 A, D: *(fuge); B, C: (iese iute cu salutari repetile)/ Dupa r. 10. numai in B, C,:* SCENA XIV Râzvan, *Vidra/* 15 A, D: temător; *B. C:* râvnitor/ 18 A. D: cu *aprindere); B. C: cu pasiune)/* 21 *A, D:* Iubire-ai un (in *D:* Râvna este) foc, iar focul oricât de jos; B. *C:* Râvna este foc. iar focul, d-orişiunde/ *După r. 28. numai in B, C:* E căpitan ca şi tine, ba înca mai cu vechime./ Vezi dară, ca bucuria-ţi a fost chiar o micşorime!... SCENA XV. Tot aceia, *un ostaş şi Sbierea (care intră cu capul plecat şi numărând pe degete).*

103

2-3 numai în A. D: Robul de la hatman; B, *C:* lata robul, căpitane, pe care-n dar ti l-a dat/ Şi ţi-] trimite acuma hatmanul prealuminat .. 5 *A. D: (se închina si iese); B. C: (salută si se retrage)/ Dupâ r. 5. numai în B. C:* SCENA XVI. *Tot aceia, fără ostaşi. I* 7 A. *D:* Sbierea!... : B. *C:* Sbierea! Rob al meu!... /10 *A:* Râzvănicâ; B. C. *D:* Râzvânase/ 15 A, *D:* SBIEREA: B. *C:* SBIEREA *(cu naivitate)/* 18 A, *D:* mai având necazuri, slăbisem; B. *C: având* si năcazuri, am slăbit, 21 A. D: ce-ntâmplare: B. C: ce minune

104

3 A: Flămânzii, o moşie lângă; B. *C. D:* greşeală!... prin o moşie la/ 6 A. D: Cel dentâi era: B, C: Un fâşie numai/ 7 A: galbeni; B. C: numai/ 8 A. D: şi bagă: B. *C:* s-am băgat/ 9 A. D: Avea-n (*ṕ* D. C-avea-n) juni-i acăţate zece năsturaşi de-alama... ; B. C: C-avea-n jurui acăţate zece nasturi de alamă/ 14 A, *D:* neamţul; B. C: altul/ 15 A. D: prin; B. C: in / 17 A: tarbâceală? B. C, *D:* tăvăleală?... / 18 *A. D:* SBIEREA; *B. C:* SBIEREA (cu *spaimă)/* 19 A. *D:* Ar fi mai bine sâ crap!; B, *C:* N-as fi fâcut-o în veci!/ 20 A, *D:* O asemenea prostie nici nu *(in D:* câ) mi-a trecut prin cap!; B. C: Suni de doi ani în robie, şi d-ar fi si douăzeci,/ 21 A: nu sunt; B. C: nu sum; *D:* nu-s prea/ 23 A. D: o nădejde în; B, C: nădejde in/ 24 A, D: mereu ma scapă; B, C: o sâ mâ scape/ 25 A, *D:* câteodată; B. C: doară poate/ 27 A. D: RÂZVAN: B. C: RÂZVAN (cu *ironie)*

105

6 A. D: SBIEREA; *B. C:* SBIEREA *(iute)/* 8 *A, ff: Ar* fi un păcat; B, C: Nu esie chip ca/ 9 A, D: de-un *(in D:* d-un); B, *C:* de/ 11 A. D: de-o (în *D:* d-o) avuţie; B, C: de o avere/13 A, D: cincizeci: B, C: optzeci/ 15 A, D: *parte); B, C: parte, cu aprindere)/* 23 A, D: VIDRA; B, C: VIDRA *(continuând)/* 24 A, D; adaos, orice spor de; B, *C:* adaos de/ 26 A. *D:* ş-un; B. C: un/ 27 A; De-a; B. C, *D: D-a*

106

4 A: Aşterne denainte-i ca zăpadă; B, C, *D;* Aruncâ-i tot ce cuprinde pământul. /5 *A:* Covoare cu pietre scumpe, aur şi argint grămadă...; B, *C:* Şi pietrele nestimate, şi aurul, şi argintul... *D:* Şi pietrele nestimate, ş-auru-n grămezi, ş-argintul/ 7 A, *D: (cu desfătare); B, C: (cu voluptate)/* 10 A. *D:* tot n-o sâ-ţi zică: *(în D:* spuie:) stai! acuma-s; B, *C:* n-o să-ţi spuie: acuma sum/ 12 A: de! Na! Fireşte!; B, C, *D:* de! Fireşte/ 14 A, *D:* O! dacă şi tu; B, *C:* Daca si tu. o/ 15 *A:* Mândra patimă de-a; B. C, *D:* Dulcea patimă de-a/ 16 A. *D:* a secerat.: B. *C:* a adunat./17 A. B. *C:* ai ajunge; *D:* râdicate-ai/ 19 *A:* deocamdată; *B. C. D:* docamdată/ 21 A: sâ nu uiţi câ eşti; B, *C. D:* Nu uita (in *D:* N-uita) câ eşti *(in D:* eşti un)/22 A. D: *s-ar face:* B, C: ar *face/ 23* A, D: RÂZVAN; B, C: RÂZVAN (cu *scârbi)/* 25 A: de-asemânare'.; B, C, *D:* d-asemanare!... *După r. 25, numai in B, C: Finele actului III.*

107

1-10. numai in A. D.

108

1 *A, D:* CÂNTUL; *B, C:* ACTUL/ *Dupâ r. 7, numai in B, C: Scena prezintă o camera modestă in locuința lui Râzvan, intr-un orăşel polon la otarelc Moldovei. O uşâ în fund, alta la stânga, o fereastra la dreapta.* SCENA I. *Răzaşul şi Vulpoiu/ S-12. numai in A, Dl Dupâ r. 12. numai in D: Locuința lui Râzvan intr-un orâşcl leşesc la marginea Moldovei/20 A:* ierni vro şapte, nu o lună sau; *B. C. D:* şase ierne. nu *(in D:* nici; o lună, nu *(in D:* nici) un

109

I *A. D:* parc-as fi o umbră după paşii lui; *B, C:* întocmai ca umbra, mâ țin lipsă dc/ 2 A, *D:* zâu, chiar umbra (iu *D:* chiar s-umbra); *B. C:* chiar şi umbra/ 3 *A, D:* Pe când cu rămân cu dânsul, amândoi oricând ş-oriunde!; *B, C:* Iar eu tot rămân cu dânsul, orişicând şi orişiunde!.../ 4 *A. D:* Haiducil-am; *B, C:* Am haiducii/ 6 *A, D:* vrun an şi nu vro; *B, C:* un an şi nu *ol* 7 *A:* ierni vro şapte bâtutu-ne-am; *B, C, D:* şase ierne ne-am baiul tot *(in D:* bâtutu-ne-amV 10 *A. D:* te-ar, *B. C:* ar/ 13 A. *D:* Once-ai zice tu; *B. C:* Oricum sa fie/ 14 *A, D:* Ajuns-au; *B, C:* A ajuns/ 15 *A:* E polcovnic, c; *B, C. D:* îi polcovnic. îi/16 *A. D:* înâlțându-se deodată *(in* D: dodatâ) si mai ceva?...; *B, C:* lacâtâ aşa dodatâ sărind *(in C:* mai ctehai) mai/ 17 *A, D:* N-a câştigat; *B. C:* nu câştigă/ 18 *A:* a mai căpătai; *B, C:* a căpătat şi; *D:* câpâtat-a chiar/ 22 A, *D:* Sărutare de; *B, C:* Il sărută *ol* 26 A, *D:* toate astea... *(în D:* toate-acestea!.../Nu ştia ce voiam; *B, C:* toate astea... Nu ştiu ce eram/

110

II A; Țârişoara-i prea; *B. C:* Țărişoara e; *D:* Țârişoara-i chiar/ 12 *A, D:* este p-undc; *B, C:* sum pe unde/ 14 *A;* Ş-apoi astăzi în Moldova nu mat e nici; *B,* C:Ş-acuma nici în Moldova nu mai este; D: Ş-apoi astăzi în Moldova nu mai şade/16 A, *D:* Alt vodâ slătuse-n locu-i, un siâpân; *B, C:* Nu, nu! Este un alt vodâ, un vodă/ 17 *A:* şade sus. dar ține cu norodul cel; *B. C:* şade sus, dar ține tot cu norodul; *D:* deşi-i sus, dar ține tot cu norodul/20 A, *D:* boieri; *B, C:* ciocoi/21 *A, D:* bejenari; *B, C:* sâ fugâ/22 A, *D:* pe-aci *(in D:* p-aci) mi-e drumul. Trec prin foc şi prin furtună!; *B, C:* p-aci mi-e drumul; Nu rămân şi pace bună!/ 24 *A:* hrisoave; *B, C, D:* hrisoage/ 27 A, *D:* Ispisoace şi direse; *B, C:* Zapise şi ispisoace/ 29 *A, D:* n-o las cu; *B, C:* uite, cu/ 31 A, *D:* ortul; *B, C:* pielea/ 33 *A:* iar cu proțapul; *B, C. D:* la Aron Vodâ *[în D:* dar l-Aron-Vodâ)/ 34 A; sâ-mi întoarcâ; *B, C:* sâ-mi dobândesc; *D:* ca sâ-mi câştig/ 36 *A. B, C:* ai crede; *D:* tu-i crede/ 37 *A:* pe-acea; *B, C, D:* p-acea

111

1 A, *D:* țipenie-n lume un sfânt are; *B, C:* om în astă lume are un sfânt/ 2 *A:* Pe tine, vezi bunăoară; *B. C:* Vezi pe tine, bunăoară; *D:* Aşa bunăoarâ pe tine/ 5 *A, B. C:* fiecine; *D:* fiectne-şi/ 6 .4: de-ntâlnesc viind; *B. C:* a-ntâlni cumva; D: sâ-ntâlnesc cumvaşi / 12 .4. *D:* tocite de-omidâ; *B, C:* roase de omidă/ 16 *A. D: că.* zâu. n-are; *B. C:* câ nu are/ 18 *A. D:* dineoare; *B, C:* altădată/ 19 .4. *D:* la; *B. C:* in/ *21, numai in A. D: (Intră Râzvan cu brațul stâng oblojit (in D: legat)/ După r. 21, numai in B. C:* SCENA II. *Tot aceia şi Răzvan (cu brațul stâng legat.) 22 A. D:* RÂZAŞUL; *B, C:* RÂZAŞUL *(întâmpinându-1 la uşa din fund.)/* 25 *A, D:* Ce treaba?; *B. C:* Ce este?/

112

3 .4, *D:* VULPOIU; *B, C:* VULPOIU *(cu confuzie)/* 4 *A. D:* totuşi... cum am *(in D:* s-ar): *B, C:* insâ... cum s-ar/6 *A. D:* Nu vâ mai place dară; *B, C:* Acuş nu vâ mai place/ 17 *A. D:* RÂZAŞUL; *B. C:* RĂZAŞUL (cu *bruscheță)*

113

4 A:Ce-seu? Ce? Răspundeți... Sunt; *B, C,* D.Ce sum eu? *(in D:* Ce-s eu? Ce-s?) Răspundeți!... Sum/ 6 *A, D:* sărmana *D:* sărmana), de focul acelui; *B, C:* sărmana, de acel puternic/ 8 *A, C, D:* Rândunicele; *B:* Rândunelele/ 10 *A:* numai omul, el singur; sâ nu simtă nici un: *B. C:* Şi omul se poate oare sâ nu simțâ acel; D: Ş-omul poate oare singur sâ nu simțâ nici un/ 23 *A, D: o uşă, pe când Vidra intră prin alta); B. C: uşa din fund. pe când Vidra intră prin uşa din stânga)/ După r. 23, numai in B, C:* SCENA III. *Răzvan şi Vidra.*

114

2 *A:* Dentâi; *B. C, D:* Dintâi/ 7 *A:* Sunt; *B, C, D:* Sum/ *Dupâ r. 11, numai in B, C: SCENA IV. Tot aceia şi Vulpoiu (intrând cu sfiala)/ 12. numai in A, D: (Vulpoiu intră cu sfială)/ 14 A. D: (dându-i mâna); B, C: (strângând mâna Iui Vulpoiu)*

115 .

Dupâ r. 3. numai in B, C: SCENA V. *Răzvan, Vidra* /12 *A, D:* in urmă lucrurile ce-am grăit; *B, C:* indatâ lucrurile ce-am vorbit/ 13 *A, D:* Ajungâ-ți acum dodatâ; *B. C:* Ajungă acum atâta/19 *A, D:* Nistru...; *B. C:* Nistrul!... /20 *A:* spumega; *B. C, D:* spumează/ 21 .4. vâlvorile-i; *B. C. D:* vâlvoarele-i/ 22 A. D: akâdatâ-n zile; *B. C:* în zilele cele/ 23 *A. D:* de tunuri. *B. C:* de arma/ 24 *A. D:* Pân-acuma ştiut-am: *B. C:* Până astăzi am ştiut/ 25 *A:* De-a; *B, C, D:* D-a/27 *A, D:* nu-i departe de la; *B, C:* e aice lângă/ 29 *A, D:* pân' şi sufletul; *B, C:* pânâ şi suflet

116

1 *A. D:* jucând pintre spice de-aur *(in* Dv d-aur); B, *C:* pinlre spicele de aur-/ 2 *A. C. D:* prcsâraie pe-un *(in C.* Dv p-un) *B,* Cv ce-ncongioarâ un/ 3 *A:* toporas: B, C. Dv rozmarin/ 6 *A, D:* Ic sărutai; B, *C:* o sărutai/ 7 A. D: Ţara-mi unde însuşi iadul parca se: B, *C:* Ţara, unde însuşi iadul s-ar putea/ 8 *A, C,* Dv Vidro; B: Vidra/ 11 *A,* Dv Eu şt dânsul; B. C: Şi eu, si el/ 12 A: pus-am; B, C, Dv pusei/ 13 A, D: Vin Râzaşul şi Vulpoiul denamtea; B. Cv Vulpoiu şi Râzaşul vine în faţa/ 14 A: cel pojar; B. C; un pojar/ 15 A: şi-mi grăiesc de-al ţârii; B, C de al ţârii noastre; Dv si-mi vorbesc de-al ţârii/ 20 *A:* tocmai deopotrivă; B. Cv toţi deopotrivă; D: toţi chiar dopotrivâ/ 21 A, *D:* RÂZVAN; B, C: RÂZVAN *(cu mirare)/* 26 A: uscat şi rece; B, C: rece si umed; Dv umed si rece/ 27 A, D: Printre cari o floricica dc-ntâmplare-a răsărit!... ; B. Cv Pintre cari din întâmplare câte-o floare a ieşit!... / 27 A. Dv De-aşa (/n Dv D-aşa) iubiri; B, C: De aşa iubiri/ 29 A, Dv De-aşa (in Dv D-aşa) fiinţă; B. C; De aşa fiinţi/ 30 A. D: RAZVAN; B, C: RÂZVAN (cu *impacien(a).*

117

1 A. D: VIDRA; B, CV VIDRA (cu *mândrie)/* 6 A. D: ascunsu-ţi; B, Cv ascunsul/ 10 A, C, *D:* Omul; B: Cela/11 A: Nu-i pasă de lutul ţării, ci de-al; B. C, D: Nu cată Ia lutul ţarii, ci 1-al/ 12 A: Năzuieşte pan' la stele, fâ-le tot şi tot mai mare; B, C, *D:* Inalţâ-te. fâ-te marc, năzuieşte pân' la stele, / 13 A: o sâ mărească ţara ta din depărtare; B. C, *D:* o sâ se verse şi asupra ţării *(in D:* ş-asupra Moldovei) tele/ 18 A. B, CV Fie Râzvan orişiunde: Dv Sâ fie Râzvan oriunde/ 19 *A:* încât împrejuru-i face; B, Cv încât face imprejuru-i; D: încât indeamnâ-inprejuru-i/ *După r. 21. numai in B.* Cv SCENA VI. *Tot aceia şi Sbierea (intrând prin uşa din fund şi oprindu-se)/22. numai in A, D/24 A, D:* Tu, jupâne? Cum? ; B, Cv Cum, jupâne?/ 27 A, *D:* Da, da! Ş-aice! Ş-aice!/ B, Cv Şi aice! Şi aice! / 30 A. *D:* C-uncheşelul; *B, C:* Câ uncheşul/ 32 A, D: omenească-i tot un; B. Cv omeneasca e un

118

2 A. D: (cu *răceala); B, C: (cu indiferentă)/* 3 A, Dv Şi dumneata cum o *(in D:* d-o); B, C: Dumneata de unde/9 A, D; Deplină stâpânitoare moştenirii; B, C: Deplina stâpânitoare a averii/ 14 A, D: SBIEREA; B, C: SBIEREA (rute)/ Dupâ *r. 14, numai in B, C. D:* Ba nu, nu! Eu sum sărac!/ Aş dori cu trup şi suflet, dar vai! nu-i chip ca *(in D:* dar nu găsesc chip) s-o fac/ Totuşi s-ar găsi îndată un altul, om mai (in *D:* afla prea lesne altul cineva) cu stare/Care *(în* Dv încât) sâ cumpere dacă... n-o sâ vă scumpiţi prea tare:/ 15 *A:* Ieftin; bani in ţară nu-s; B, C, D; Acum timpurile-s grele, bani în ţarâ nu-şi şi nu-s:/ 16 A: cu bir, cu dajdii; B, C, D: cu una *(în D:* c-una), cu alta, / 20 A, D: VIDRA; B. Cv VIDRA *(cu ironie)/ 22 A, D:* şi văzduhul; B, C: şi aerul/ 23 A, D: într-o; B, C: Dintr-o

119

2 A. D: Sâ-nlemnim stând; B, C: Sâ-nlemnească!... / *Dupâ r. 2, numai în B. C, D:* în Moldova sunt in totul trei mii de boieri de ţară/ Cari neavând altă ireabâ, se cearta pentru hotară/ Cu tine o sâ se facâ cu unul *(in D:* Prin tine cisla lor creşte c-un trântor) mai multişor/ O sa fie trei mii unul!... Ce strălucit viitor!... /3 A, Dv SBIEREA; B. C: SBIEREA *(cu gravitate)* 4 *A:* dumitale; B. C. *D:* dumisale/ 5 A, *D:* a sta la mosic, mult mai bine *(in D:* mai bine-i) cu; B. Cv să stai *(in* Cv a sta) la moşie, mai bine să ai/ 12 A, D: ca ş-acolo; B, C: şi acolo/ 14 A. *C. D:* Sâ vad eu cum se-ncovoaie; B: O da! Sâ se căciulească/ 15 A, *D:* cei mai din coadă; B. C: cei de pe urmâ/16 A. *D:* dintr-înşii unul; *B. C:* apoi vreunul/ 18 A, D; sâ mâ duc intr-un noroc; B. C: sâ mă plâng si să mâ rog/ 20 A, D; vrunui vornic sau la vro; B, C: unui vornic sau la o/ 21 A. Dv nici fatâ-n; B, Cvfatâ din/22 A: când tu te pleci; B. C, Dvcând vii singur (//i D: insuţi)/23 *A:* sâ ie caute chiar; B, O ca sâ ie caute; *D:* să ie cate singuri/ 24 A. Dv Nn. nu! Las'câ; B. CV Nu! Lasă ca/ 26 A. *D:* bând amar.; B. C: şi amar./ 29 A. D: nu-i dintr-înşii. mi-1 resping *(in D:* respinge) si mi-1 07? *D:* şi-1); B. Cv nu le place, il respinge şi-1

120

1 A.D: SBIEREA; B, Cv SBIEREA *(zâmbind către Vidra)/ 2 A.D:* Ca unul şi unul fac doi. vorbit-ai; B, Cv Ca unul şi unul doi. ai vorbit/ 3 A. *D:* Pe mine, zâu; B. Cv Şi pe mine/6 A. D; (câfre *Râzvan); B, C: (intorcându-sc către Răzvan)/* 7 *A. D:* vinde-ţi moşia, să n-ai (in *D:* n-aibi); B, Cv vinde moşia, să n-ai/ 10 A. D: *(luândpe Vidra la (in D: de); B. C: (cu confuzie, luândpe Vidra la/* 11 A, *D:* Iubito; B. Cv Iubiia/12 A, D: Mai este o-mprejurare; B. C: Este o împrejurare/ 16 A. D: *(cu; B. C: (salutând cu/* 19 A. Dv /n usâ, *se mai închina; B, C: in uşa din fund. mai salută/ După r. 20. numai in* B, Cv SCENA VII. *Rizvan, Vidra/ 22 A, D: (cu tărie): B, C: (cu energie)/* 23 A. *D;* s-acum îţi voi spune; B, Cv am spus-oi s-o mai spui

121

2 A, *D: oare* viaţa-mi întreagă; B, Cv viaţa-mi întreagă oare/ 3 A, Dv în toată clipa, câ Vidra ştie *(in D:* poate); B, Cv La tot minutul, câ Vidra poate/ 5 *A:* Eu nu mai pricep; B, C, *D:* Eu nu ştiu, nu vreau/ 8 A, D: Dar]umea-i; B, CV Lumea e/ 9 A. D: oriunde-mi vei; B, C: oriunde vei/ 10 A, D: Atât-ai cu neputinţă, de-a *(in D:* d-a); B. Cv Dar este cu neputinţă d-a/ 18 A. D: s-o spune la orişicine; B, C: ci o spune la oricine/ 20 A. *D:* ne-a chemat; B, Cv ne chemă/22 A, D: Ş-având legături cu turcii ar dori sâ le; B. CV Şi, având pace cu turcii, ar don ca s-o/ 24 A, Dv Ţine-mpotnva Turciei cu-mpâratul cel; B, Cv Stă împotriva Turciei cu împăratul/ 25 A, Dv patru; B, Cv două/26 A, Dv drept; B, Cv ca/ 27 A, Dv să fie gata; B. Cv a fi gata, ca/ 28 *A. D:* A trece hotarul ţării; B, Cv Sâ poată trece hotarul

122

2 A, Dv S-aprinzâ; B, Cv sâ arca/ Dupâ r. 2. numai ii» B, C, Dv VIDRA *(cu confuzie)/* Nu. Râzvane... însă... însă.../ RÂZVAN/ Alunei alta cale nu-i./ Decât sâ plecăm departe.../ VIDRA *(cu o voce dulce) (in D: dulce) I* Ba mai nainte sâ-mi spui,/

Daca hatmanul nu poate... ca să-ți dea vro nainlare? RÂZVAN *(in B:* RĂZVAN (cu *indignare)/* Și de-ar da?.../ VIDRA *(in B, C:* VIDRA *(cu sfiala)/*Atunci... atuncea.../ SCENA VIII. *Tot aceia si RăzaşuU După r. 4, numai in B, C.* Dv Polcovnice! Lucru marc! 6 A. Dv *(iese): B, C: (iese. lăsând uşa din fund deschisa)// A,* Dv VIDRA; *B. C:* VIDRA *(cu o jumătate voce)/* 8 A. Dv Eu te las a cugeta: *B, C:* Iubitul meu! Nu uita; Dv Eu plec. scumpul meu!... N-uita/ 9 *A:* Câ... lovind pe-un domn netrebnic, cei scâpa chiar; *B, C,* Dv Câ și râmâind aice, tu poți iubi/ *Dupâ r. 9, numai in B, C:* SCENA IX: *Răzvan, Hatmanul/* 10 A. *D: (Vidra iese prin o uşâ, pe când prin alta intră hatmanul): B.* CV *(Râzvan merse la uşa din fund intru Întâmpinarea hatmanului. Hatmanul intrând saluta pe Vidra care ii Întoarce salutarea şi iese prin uşa din stânga, după ce făcuse cu mâna un semn de perşuasic lui Răzvan)/* 12 *A, D: (privind; B.* Cv *(privind cu admirație/* 14 *A. D:* te-nsoțește-n războaie; *B,* CV te-nsoțește in lupte/ 16 A. *D:* dintre; *B. C:* între' 22 A. *D: (o tăcere: B.* CV *(o pauză/li A. D:* Fiindc-astâzi; *B, C:* Fiindcă azi-dimineațâ,' 24 *A.* D:Tu nu te-aşteptai, sunt *(in D:* sum) sigur, sâ ne mai vedem acum *(in D:* ş-acum): *B. C:* Nu te aşteptai, desigur, d-a mă mai vedea acum?.../ 25 *A.* Dv RĂZVAN; *B.* Cv RÂZVAN *(cu modestie)/* 26 *A, D:* Nu, hatmane. N-aşteptatâ; *B, C:* Hatmane! Naştcptaiâ/ 27 *A:* De-a; *B, C. D:* D-a

123

3 A. *D:* RÂZVAN; *B. C:* RÂZVAN: *(iute)/* 4 *A, D:* Și ți-o mai spui înc-o dată/ 11 A. *D:* Ni-i cu totul de nevoie in această-mprejurare.; *B.* Cv Nu este mai de nevoie în astă împrejurare/ 12 .4. D: ş-oamemi; *B,* CV oamenii/ 15 *A, D:* Ades mai mult ca prin brațe se face prin; *B,* Cv Adesea brațul nu face cât poate *ol* 23 *A,* Dv şi; *B,* Cv iar/ 24 *A, D:* Poți sâ te bați cu; *B,* Cv Și poți sâ lovești/ *După r. 26, numai in B, C: (apăsând asupra vorbelor,)*

124

15 *A, D:* Da. Ș-o mai spui inc-o; *B,* CV O mai spui încâ o/ 17 A, Dv Dumneata singur; *B,* Cv însuți dumneata/ 19 *A,* Dv *tăcere); B,* Cv *pauză)/* 20 *A, D:* îl cunoşti *(in D:* îl cunoşti câ-i): *B,* Cv il știi, câ-i/ 22 *A, D:* Fiind dintre cei; *B,* Cv Este un ostaş/ 23 *A, D:* nu-i fârâ stare; *B,* Cv are avere/ 24 *A, D:* cum s-ar zice; *B,* CV *ca* epitrop/ 27 A: *(sculându-se); B, C. D: (cu turburare)*

125

6 *A. D:* tânârul e prea; *B, C:* este un tânăr/ 9 *A, D:* ce-o sâ ne; *B,* CV ce o sâ/ 14 *A:* sunt; *B. C, D:* sum/ 17 *A, D: (mişcat); B,* Cv *(emoționat)/* 18 *A:* fiica-ți; *B, C, D:* fiică

126

1 *A, D:* RÂZVAN; *B, C:* RÂZVAN *(după o sforța)/ 2 A, D:* Da! Ș-o s-uimească: *B,* CV Ș-o sâ uimească/ 3 *A:* in; *B, C, D:* la/ 12 *A,* D: și s-omoare; *B, C:* sâ omoare/ 13

A. D: Nu făcea brațul meu alta...; *B:* Brațul meu nu făcea alta!... ; CV Brațul meu făcea atâta!.../15 *A:* Sâ privim; *B. C, D:* sâ câtâm/ 17 A. D:Când țara mea-ți datorează izbânde strălucitoare; *B.* C. Țara mea îți datorează multe zile cu izbânde *(in* Cv zile strălucite)/ ÎS A, Dv Iar cine caută pete, le găseşte chiar in soare; *B, C:* Și ne eşti de trebuință si de p-acum înainte.../ 19 *A, D:* Eu îți dau pe fiica-mi; *B.* Cv îți dau pe fiica mea!.../

127

2 *A, D: o tăcere); B. C: o pauza)/* 3 A. *B. C: Biblie* ai citit; Dv *Biblie-i* fi citit/ 4 *A. D:* Câ Faraon din Eghipet s-a-nfundat; *B. C:* Cum Faraon din Eghipet se-nfundâ/ 7 .4. *D:* Dar ce-nsemneazâ; *B. C:* Ce-nsemnează/ 10 .4. Dv Puțini dintr-ai; *B.* CV Numai vro câțiva/ 11 *A.* Dv Totuşi; *B. C:* însă/ 14 *A.* Dv Mii dc veacuri sâ colinde: *B.* Cv Mii de ani să colindeze./ 15 *A.* Dv Alungați din țarâ-n țară: *B, C:* Mânați din țară in țară. / 16 *.4. D:* cel mai din; *B.* Cv cel după/ ÎS *A.* Dv o vor; *B. C:* se va/ 19 *A. D:* Și-atunci lumea: *B. C:* Ș-astă lume/ 20 *A.* Dv mai iartâ-mâ ş-astă dată!; *B,* Cv iartâ-mâ încâ o dată!.. 725 *A. D:* şi la: *B. C: şi de/26 A. D:* cu nepăsare; *B, C:* d-atunci încoace/*2S A, D:* cu nepăsare: *B.* Cv d-atunci încoace/ 2S *A, D:* Tâvâlindu-se-n: *B. C:* Scâldându-se în/ 29 A. Dv si chiar întrec; *B,* Cv și întrece/ 30 *A:* drumaşilor; *B. C. D:* drumaşului

12S

2 *A, D:* nu le pasă ce și cui!;73. *C:* orişice și orisicui!... / 9 *A, D:* sâ-mi; *B. C:* sâ/

129

2 *A,* Dv Ca sâ-i dea suflarea vieții duce chinul cel mai greu; *B.* CV Rabdă durerii fârâ nume. pedeapsa lui Dumnezeu!/ 3 A, Dv ei; *B, C:* sâu/ 6 *A. D:* vâzându-ne câ zâmbim; *B,* CV pe când ne vede zâmbind!/ 7 *A. D:* cea dintâi ființă pe care noi o iubim; *B. C:* ce iubind veghează! Maica, ce doarme iubind!/ 8 *A. D:* Cea dintâi ce ne iubeşte, nu-i nemicâ!... Totu-i tată!...; *B,* Cv Maică! Maica nu-i nemicâ!... Totu-i tata, tată. tată!/ 14 *A:* sunt; *B, C, D:* sum/ 16 *A, D:* Nu-mi place gluma!... ; *B,* CV Ce vrea sâ zică?/ 18 *A, D:* sâ te mai vedem acuma!; *B,* CV îmi mai dai oare pe fiica?/ 20 *A, D: o tăcere; B. C: o pauză/* 21 *A, D: il priveşte ațintii);* B, C: *// observă cu anxietate)/ 22 A, D:* întreaga țara leşeasca... *B, C:* Exista-mi

130

1 *A, D:* ființă *(in D:* făptură) cu simțirea; *B, C:* ființă cu inima/ 2 A, D: falnica; *B, C:* trufaşa/ 7 *A:* umerii; *B, C, D:* umărul/9 *A. D:* nemic. nemic în lume; *B. C:* orice alte mijloace/ 11 A. Dv Mâna ta!... spuindu-ți; *B. C:* Lâsându-te îți spui/ 12 *A. C. D:* Că primeam cu bucurie un *(in D:* p-un); C-aş fi fost mândru si falnic d-un/ *Dupâ r. 12. numai in B, C:* SCENA XI. *Tot aceia şi Vulpoiu* / 14. numai în *A, D: / Dupâ r. 15. numai in B,* Cv SCENA XI. *Hatmanul, Răzvan, Başotil* 17 *A. D:* Başotâ văzând; *B.* Cv care

văzând/ 18 A: HATMANUL; B, *C:* HATMANUL *(abordând pe Başotâ); D:* HATMANUL *(apropiindu-sc de Başota)/* 20 A, *D:* ca sâ-ţi spun *(In D:* spui); B, *C:* a-ţi spune/ 22 A, *D:* locma-iocma *(in D:* tocmai-tocmai) din Ramul cel preavestil; B. *C:* tocmai-tocmai de la Ramul cel vestit;/ 23 A: ca lumea sâ v-asculte, sâ vâ; B, *C. D:* ca al;ii *(in D:* voi, alţii) sâ v-ascultc si sâ/ 24 A, *D:* Când întreaga *(in D:* Pe când toata) firea voastră; B, *C:* De vreme ce traiul vostru/ 25 A, D: Din obiceiul; B. C: De la pildele/ 26 A, D: Pe care voi cu trufie ni-i arătaţi ca; B, *C:* Pe cari voi cu îngâmfare ii socotiţi de/ 29 A, *D:* gâseau adesea; B, C: adesea găseau/ 31 A, *D:* o rază; B. C. un soare/ 32 A, D: De soare pâtrunde-n; B, C: luceşte cumva în

131

1 A, *D:* Toţi se scoală, loţi turbează; B, C: Vâ faceţi luntre şi punte *(in C:* punte si luntre)/ 2 A, D: Ton voiesc s-o dea; B, C: numai ca sâ-1 daţi 3 A. D: *la Razvan $i iese): B. C: cu mâna la Ravan si iese, pe când Başotâ strânge din umeri cu mirare)/ După r. 3. numai in B, C:* SCENA XIII. *Răzvan, Başotă/* 5 A, *D: (închinându-se); B, C: (salutând)/* 8 A, *D:* RÂZVAN; B, *C:* RÂZVAN *(intrerumpând)/* 14 A. *D:* Umplu-t-ai Moldova-ntrcagâ; B, *C:* Ai umplut Moldova toată/ 15 A. *D:* nu puţin; B. C: atuncea/ 17 A; maialuţei; B, C. D: dumitale/ 19 A, *D:* Stăpânul meu; B. C: Măria sa/ 20 A, D: putut-am s-o vad; B. C: am putut s-o vaz/ 21 A, D: pe dată zis-am *(in D:* am zis); mare, mare, mare!; B. C: îndată zisei: iată omul mare!/ 22 A, D: o frunte-naltă! din; B. C: frunte inaltâ! în / 24 A, D: eu unu-i ghicesc; B, C: eu unul ii ştiu/ După r. 24, *numai in B, C. D:* Precum iot pe loc descopăr si firile cele proaste.../ Dar mâ mir, d-unde pe mine dumneata mâ poţi cunoaşte?/ Nu ne-am văzut nicâirea!...(în *B, C:* niciodată)/ RÂZVAN (in B, *C: (cu mirare)/* Niciodată? *(in D:* Nicâirea)/ BAŞOTÂ *(salutând)(în D: (inclinându-se)/* Crez *(in D:* Cred) câ nu... / 25 A: RÂZVAN; B, C *D:* RÂZVAN *(cu amărăciune)/ După r.* 25. *numai in B, C, D:* Adevărat! Eu uitasem!... Când boierul mâ văzu/ 29 A, *D:* zărind: B, *C:* văzând/ 30 A, D: nici sâ-1 bage-n seamă sau; *B, C:* sâ-1 bage în seamă şi

132

1 A, D:ca pe-o *(in D:* p-o) muscă sâ-1 turtească,/ *B,* C:ca p-o muscă sâ-1 strivească/ 3 A, *D:* sâ-1 uite pe-acel *(in D:* p-acel) puternic; B, *C:* sâ uite pe acel mare/ 4 A. D. acestea toate; B, C: toate acestea/ 5 A, D: te-o fi aducând; B, C: te-aduce astăzi/ 7 A. D: *(inchinându-se); B. C: (salutând)/* 11 A, D: Mi-a făcui; B. C: îmi făcu/ 17 A, D: *(inchinându-se);* B, C: *(continuând)/* 21 A, D: nu-i tocmai; B, C: nu este/ 25 A. *D:* Stăpânul meu, Aron Vodâ, la dumneata s-a gândit...; B, *C:* Măria sa Aron Vodă pe dumneata te-a numit.../ 28 A, D: dar înc-o; B, *C:* incâ o/ 29 A, D: Ce-ntâmplare; B, C: ce soartă

133

2 A, D: *(inchinându-se); B, C: (salutând)/* 3 Â: şi stau gata; B, C: fiind gata; D; gaia fiind/ 5 A, D: (/ese cu *multă umilinţă, pe când Vidra se arată in altă uşă; B. C: (iese cu multă umilinţă)/ 6. numai in A. Dl Dupâ r. 6. numai in B. C:* SCENA XIV. *Răzvan şi Vidra (care se arată şi se opreşte pe pragul uşii din stânga, fârâ a fi văzută de Răzvan)/* 7 A. D: *(după o tăcere); B, C: (după o pauză, cu emoţie)/* 10 *A. D:* la; B, *C:* în / 11 A. *D:* negrei; B. *C:* unei/ 12 *A:* Pe minunata mea Vidră; B, *C:* Pe Vidra, fârâ-ndoialâ: *D:* Pe mult iubita mea Vidră/ 13 A. *D:* semeaţă; B, *C:* marcata/ 17 A. *D:* ni-i; B. C: îi/ 25 A. D: VIDRA; B. C: VIDRA (cu *voluptate)*

134

3 A. D: sa le-asiepte-n; B. C: ş-aşteplc cu/ 4 A. D: lancea, in ce parte-i va-ndrepta; B. *C:* arma, oriunde-i va îndrepta/ 17 *A. D:* Ei bine?... Ce-i?...; B, C: Dar ce este?/ 22 A: de-a; B. C. *D:* d-a/

135

5 A: sale; B. C: mele/ 7 A, C. D: primeşte; B; priveşte/ 9 A. D: RÂZVAN: B. C RÂZVAN (cu *aprindere)/* 11 A. D: movile de-aur *(in D:* d-aur); B, *C:* a strânge aur/ 13 A: *Braţu-mi arde: r. 13-16, lipsă in B; C: D:* rana! rana!/ Braţu-mi arde!... Da!.,. Ma muşca!... Ca şi când ar fi un spin!... / 16 A: Vindcţi? Dacă daţi mai ieftin, eu plătesc acum peşin: *D:* Hatmane prealuminate! O sâ-ţi aduc eu în grabă/ Un vraci iscusit si ieftin, sau şi mai bine vreo babă,/ Care descântâ-ntr-o clipă orice urmă de venin./ Ş-apoi fâr' nici o lescaie: pentr-un pahar de pelin!...

136

1 A. *D:* CÂNTUL; B, *C:* ACTUL/ *6-12, numai în A. D:/* 13 A, *D: Palatul lui Răzvan in Iaşi; B. C: Scena prezintă camera lui Răzvan la cetatea Sucevei. Două uşi/ Dupâ r. 13. numai in* B, *C:* SCENA I. *Râzaşul (singur)/* 14 A, *D: Râzaşul sade; B. C: Şade/După r. 15, numai in B, C:* SCENA II. *Răzaşul,* Vulpoiu; / 17 A, *D: (intrând); B. C: (intrând prin uşa din fund)*

137

7 A, *D:* Să te-nveţi a nu-mi mai: B. C. Ca sâ te-nveţi a nu/ 11 A; Mare; B, C, *D:* Auzi/ 13 A, D; Deocamdată *(in D:* Docamdatâ) pune-ţi. dragă.; B, *C:* Docamdatâ iţi vei pune/ 14 A. *D:* trimite-ntruna; B. C. ne trimite hojma/ 17 *A:* de leac n-o sâ mai; B, *C:* nici de leac n-o sâ/ 19 A, *D:* A da; B. *C:* Sa faci/ 20 A, *D:* VULPOIU; B, *C:* VULPOIU *(imbujorându-se)* 23 A. *D:* RÂZAŞUL; *B, C:* RÂZAŞUL *(cu mirare)/* 25 *A. D:* VULPOIU; B. *C:* VULPOIU *(triumfător)*

138

4 A, *D:* Nicidecum nu mâ-ndoiesc!; B, *C:* Crez şi nu mâ îndoiesc!.../ 7A: nu se ia aşa; B, *C:* a o lua nu-i; *D:* nu se ta de tot/ 8 A. *D:* Apoi Başotâ vâtavul e un *(în D:* este)

faimos; B, *C:* D-aci Bașotă vătavul este un bun/ 9 A, Dv Și deci *(in* Dv încât) îndrugând la fleacuri/ *B, C:* încât cu una cu două/ 10 *A,* Dv poamă-i; *B, C:* poamă/ 12 *A,* D:din aproape: 8, Cv prea d-aproapc/ 14 A, D: n-ar strica nici; B. C mai lipsește/ 15 *A, D:* Cârșmâreasa nu-i departe; B, Cv Dar crâșmareasa-t aproape/ 19 *A.* Dv VULPOIU; B, Cv VULPOIU; B. Cv VULPOIU *(intrerumpând cu supărare)/* 24 *A:* Trâsni-le-ar căpitănia, câpitane marc fleac!; B, C, Dv Trâsneascâ *(in D:* Trâsni-te-ar) căpitănia, câ doar știu si eu ce spui:/ 25 *A:* iar bune nu-s nici de leac; *B. C,* Dv si bune nici unul nu-i!/ 27 *A,* Dv din; B, C: in

139

1 *A,* Dv RÂZAȘUL; *B, C:* RÂZAȘUL *(cu mirare)/* 5 .4. Dv Este; B, Cv Va fi/ 7 *A.* Dv Vezi câ s-altceva; B. C: însâ altceva/ 8 *A. D:* VULPOIU; B, C: VULPOIU *(intrerumpând)/* 9 .4, D: mi s-ar; B, C: imi vei/ După r. /O. număr *in B,* CV SCENA III. *Tot aceia, moș Tănase/\2. numai in A,* Dv / 14 A, Dv VULPOIU; B, CV VULPOIU *(cu importantă)/* 17 *A,* Dv sâ fiu; B, CV a fi/ 23 A, D: domnul; B, CV vodâ/

140

I A, Dv VULPOIU; B. CV VULPOIU *(cu bucurie)/* 6 *A:* Grija le porți; B, C. Dv Le porți grijă / 8 A, Dv Ba nu-i vorbă câ-s; *B,* CV Nu-i vorba câ sunt/ 17 Av e un; B, Cv este: Dv ii un/ 19 *A:* pe ciocoiul, fârâ fund și fârâ dop; *B.* C, *D: ca (in* Dv pe) ciocoiul, venit din cer cu hrizob/ 22 Av Sunt; *B. C,* Dv Sum/ 24 *A, D:* s-apoi mi; B, Cv și d-aci/ 25 A, Dv ca pe-un câine; B, Cv cu rușine

141

4 *A, D:* ș-alta spune, iar; B, Cv alta spune, și/ 6 *A, D:* RÂZAȘUL; *B. C:* RÂZAȘUL *(meditând)/* 9 *A,* Dv zbura, bădiță, sâ-mi mai vâz; B, Cv merge acuma sâ-mi caut/ 10 A. Dv VULPOIU; *B,C:* VULPOIU *(cu indignație)/* 11 A, Dv ca sâ spui; B, Cv a spune/ 13 A, Dv Uitat-am nu râzâșia, ci chiar codrul înverzit!...; B, Cv Am uitat nu râzâșia, ci insuși codru-nverzit!.../ 14 *A, D:* Ș-aice-s; B, C: Ș-aici sum/ 15 *A,* Dv Fârâ frică de pedeapsă: *B,* Cv Tot ce-n minte îmi plesnește/ 16 *A,* Dv Neghiobii, ce; B. Cv Orișicine/ 19 A, Dv Căci lumea cea mai măruntă nu ne-ajunge nici la; B, Cv Acei ce nu-s *(in* CV Cei ce nu sunt) dintr-ai noștri nu ne-ajung nici pân' la /20 *A,* Dv Venit-au; B, Cv Ne-a venit/ 22 *A.* Dv sâ le mai plângi; *B,* Cv te mai plângi tu/ *După r. 23, numai in B,* CV SCENA IV. *Tot aceia, Răzvan. /* 25 *A, D: (intra foarte turburat); B,* Cv *(intră foarte turburat și vorbind cu intterumperi)/* 27 *A,* Dv pe data; B, Cv îndată/ 28 A, Dv ca ș-un; B. Cv ca un/ După *r. 30, numai in B,* Cv SCENA V. *Tot aceia, fără Răzvan*

142

II A, C, Dv Noi pierdem vremea, tot la fleacuri *(in C:* verzi ș-uscate) înșirând; B: Nu ne privește a-nșira toate pe rând/ 14 *A, D:* Este datoria noastră ca sâ-1 ajutam oriunde...; B. C: Datoria noastră este a-l ajuta orișiunde.../ 16.4. Dv La dracu!... Asta-i: B. Cv acesta este/ 18 A. D: Vidra.): B. Cv Vidra, *continuând conversația)/ Dupâ r. ÎS. numai in B. C:* SCENA VI. *Răzvan, Vidra.*

143

5 A. Dv Atâta-i; B, Cv Cu atât/ 14 A. Dv un o/as *înecat);* B. C: o voce *năbușită)/* 17 A. Dv VIDRA; B. Cv VIDRA (cu *confuzie)/* 20 A. Dv RAZVAN; B, Cv RÂZVAN (iu/e)/ 21 A. Dv sau astăzi; B. Cv ori mai bine/ 23 *A.* Dv la; B. Cv in /25 *A. D:* sa mâ slăvească; B. Cv sâ-mi dea o slavă/

144

După *r. 1, numai in B. C.* Dv Stâpânește-te, Râzvane'... Tu uiți, c-o astfel de fapta/ Cerc multa chibzuială... Iubitule, mai așteaptă!. ../Trebui mai întâi *(in* Dv dimru-ntâi) cu leșii sâ se poată depărta,/ Lăsând p-Aron in cetate, cu tine si-n voia ta!... / *4-6. numai in A. Dl* 7 *A.* Dv O nu, Râzvane! Chiar astăzi eu; *B.* Cv Două nopți în șir. iubite, ieși și astăzi/ 8 A. Dv grozavă; B. Cv cumplită/ 9 A, Dv Maica ta-n *(in* Dv Maici-ta-n) haine cernite; B, Cv Maicâ-ta, în haine negre/ 14 A, Dv Vise! O nimica toată!: *B.* CV Suni vise. nemica alia!/ 17 *A:* tulbură; B. C. Dv supară/ 18 A. Dv care-mi tot; B, Cv care imi/ 21 A. Dv pân' și; B, C: insâși/V?2 .4. Dv Unde-i acea mare; B. C: Unde este acea/26 .4. Dv Ieși-acuma deodată (in *D:* dodatâ)/ B. Cv lesiră acum dodatâ/ 27 A, Dv Râzând de viscoli, ca bradul încins cu sute; *B.* CV Râdicăndu-se ca bradul cel cu o suta/ 29 *A. D:* crede-n; B, Cv vede

145

1 *A. D:* ridica *(in* Dv rădica); B, Cv aruncă/ 2 A, Dv dara; B, Cv însă/ 5 .4. Dv Va ști sâ meargă-nainte sau la tron on; B. Cv El va merge înainte sau la tron, sau/ Dupâ r. 5, numai în B, Cv SCENA VII. *Tot aceia, Râzașul, Vulpoiu, Moș Tănase, mai mulți căpitani. / 6. numai in A, Dl După r. 10. numai in B,* Cv SCENA VIII; *Tot aceia, fără Vidra/* 17 *A:* hotarele; B, *C. D:* otarele/ 18 .4, Dv Păscut cu noi împreună de șarpele veninos; B, Cv Și el de groaza Turciei strâns cu cuțitul la os/ 20 Av Neamțul: B, C, D. Nemții/ 23 *A, D:* Domnul Aron al vostru s-a tocmii argat; B, Cv vodâ Aron a! vostru este închinat/ Dupâ *r. 23, numai in B, C, D:* TÂNASE/ Așa-i!/ TOȚI/ Așa-i! Ai dreptate!.../ VULPOIU/ O dreptate foarte mare!.../ RÂZVAN/ însâ, o sâ-mi spuneți, poate, că această împăcare *(in* Dv Totuși, o să-mi spuneți, poate, c-astâ jalnicâ-mpâcare)/ Va fi (în Dv A fost) smulsă fârâ voie de vrun bici dumnezeiesc? Nu-i chip sâ-i stea împotriva, si neavând ce sâ facă *(in* Dv Nu-i mijloc sâ-i stea-mpotrivâ, și n-având ce sâ mai facâ)/Tace, primește pedeapsa *(in D:* Primește cruda pedeapsă), si de nevoie se pleacă?... ./ Nu. fraților! Nu-i urgie!... Nu. fraților! Nu e bici! *(în D:* Nu. iubiților! Nu-i bici!.../ Ceiatea noastră e tare (in Dv Cetatea noastră-i prea tare) și-n cetate sunt voinici!... / Ajunge câ până astăzi *(in* Dv Slava Domnului, pân-astâzi) Suceava mai stâ-n picioare, / Câci f *in* Dv Iar) peste douătrei zile ne

mai sosesc ajutoare... / Vedeii dară c-Aron Vodă ne-a trădat si ne-a vândut?/ TÂNASE/ Sigur!/TOȚI/Ne-a ucis mişelul!... VULPOIU/Acuma ce-i de făcut?... /26 A, *D:* vodâ-i un fel de; *B, C:* vodă este un/ 28 A, *D:* au domnii; *B, C:* domniră

146

4 A, *D: (arătând uşa); B, C: (arătând la uşă)/* 6 A, *D: ies. afară de Vulpoi şi de Tânase); B, C: ies cu tumult, afară dc Vulpoi şi moş Tănase)/ După r. 6. numai in B, C:* SCENA IX. *Răzvan, Vulpoiu, moş Tănase/*18 A, *D:* cu; *B, C:* in/ 23 A, D: voi avea chiar eu; *B, C:* chiar eu voi avea/ 24 A. D: il pândesc de-aproape *(in D:* d-aproape); *B. C:* il pasc de departe/ *Dupâ r. 25. numai in B. C:* SCENA X. *Razvan, Moş Tănase*

147

19 A, D; pân-acilea; *B, C:* pân-acuma/ 20 A, *D:* Noi n-am avut nici, *B, C:* N-am avut încă

148

Dupâ r. 3, numai in B. C: SCENA XI/4 *A, D;* RÂZVAN; *B. C:* RĂZVAN *singur/* 5 A: *(se aşează cu capul plecat pe mâini, apoi se scoală face in tăcere; B, C: (face cu agitare; D: (face/*6 A; *se opreşte pe loc): B. C: apoi se opreşte pe loc, meditând.); D: apoi se opreşte pe loc.)/ 1 A, D:* Nu-i greu incâ patru zile de-a *(in D:* d-a) ne mai lupta-n; *B, C:* Nu e greu vro patru zile a mai răbda in / 8 *A, D:* tabăra lui Jigmond va; *B. C:* ostile lui Jigmond vor/ 17 A: *se aşează iarăşi pe; B, C, D: se aşează pe/ După r. 18, numai in B, C:* SCENA XII. *Răzvan, Vidra/* 20 A, *D: (intrând Încet); B, C: (intrând încet prin uşa din stânga)/24* A; la răsplată sau; *B, C:* la răsplată şi; *D:* la răsplată, la

149

1 A, *D:* s-a sirâduit; *B, C:* a ştiut ca/ 3 A, *D:* vrun bine sau vrun; *B,* Ccâte un adânc/ 4 A, *D:* Ş-apoi toți d-acelaşi; *B, C:* Ce toți de acelaşi/ 5 *A, B,* Caltâ; *D:* nici o/ 6 A, *D:* văpaia s-ajungă; *B, C:* pofta d-a ajunge/ 7 A, *D:* RĂZVAN; *B, C:* RÂZVAN *(distrai şi fârâ s-o fi ascultat)/* 8 A, *D:* Pistol!... Nu l-ai; *B, C:* Pistolul n-ai/ 13 A, D: De-acuma; B, C: Acuma/ 14 A; Sunt; B, C, D: Sum/ 20 *A:* de!... ; B, C: da. ; *D:* dec!... /21 A, D: spune-mi-1 inc-o dată; B, C: spune-1 incâ o dată/ 28 A, D: deşerte vise chiar *(în D:* ş-o) inima c-a mea?; *B, C:* vise deşerte o inimă ca a mea?/ 30 *A, D:* sâ-1; B, *C:* sâ/ 32 A. B, C: in fața; D; năimea/ 33 A, B, C: îl; *D:* mi-l

150

10 A, D:vâd câ-s; B, C.câ sum/ 12 A, D: RÂZVAN; B, C: RÂZVAN *(cu exaltare)/ După r. 14, numai în B, C:* SCENA XIII. *Tot aceia, şoltuzul şi mai mulți burghezi/* 15, *numai în A,D/\1* A, D: *(închinând; B, C: (prezidând*

152

12 A. *D:* lara-i; B, *C:* țara *el După r. ÎS. numai in B. C:* Şt de-i zice: lasâ-mâ să te las. - /Os-o pățeşti şi-ntr-un ceas... / *După r. 20. numai in B. C:* SCENA XIV. *Tot aceia, Răzaşul, Moş Tănase, mai mulți căpitani./21, numai in A. D/25 A. D:* Isprăvit-am; B. *C:* Am isprăvit

153

3 A. *D:* de vânători; B. *C:* de armâşei/5 A. *D:* Siâpânirea-mi; B, *C:* Domnia mea/ *Dupâ r. 6, numai in B, C:* SCENA XV *Tot aceia, Sbierea/* 10 *A. D:* lumea-i in această: B. *C:* lumea e aci în/ 19 A. D: Nu mâ mat pot *(in D:* poci); B. *C:* Nu mai poci a mâ/ 20 A. D: într-un glas cu țara-mreagâ viu a-ți ura ş-a-ți: B. *C:* Şi eu într-un glas cu țara a-ți ura şi a-ți/ 21 A, *D:* înc-aş mai vrea; B, C: încă aş vrea/22 A: Tu sâ legi; B. C: Sâmpleteşti: D: Sâ se !ege-ntr-o/ 24 A. D: Sâ nu domneşti ca; B. C: Sâ domneasca nu/ 25 A. D: CĂPITANII: B. *C:* CĂPITANII *(cu entuziasm)/* 26 A: Da. da. da! împărăție!...; B. C: Da. da! O împărăție!...; D: Da. da. da! O-mpârâție.

154

5 A. D: SBIEREA; B. C: SBIEREA (jure)/ 7 A. D: Dar Moldova-i; *B. C:* Moldova e/ 9 A: Două şi doua fac patru; B. C: Unul şi cu unul doi; D: Două şi cu două patru/ 10 A, D: RÂZAŞUL; B, C: RÂZAŞUL *(meditând)/*15 A . D : acuma: B. *C:* ca astăzi/ După r. *21. numai în B. C:* SCENA XVI. *Tot aceia, Vulpoiul* 23 A. D: *(intrând cu; B, C: (intrând cu precipilațiune, sufocat de/* 26 A, D: Ce veste?; B. C: Ce-i?...

155

9 A, D: VULPOIU; B, C: VULPOIU (iuâVod *răsuflare)/* 19 A, D: s-apuce scaunul țării; B, C: domnia s-o apuce

156

4 A, D: Şi ce s-aşteptați voi oare de la viteazul; B, C: Şi care altă porunca vâ poate da un/ 5 A, *D:* paloşul; *B, C:* sabia/ 7 A, D: *(scoțând; B. C: (cu exaltare, scoțând/Dupâ r. 9. numai in B, C:* CĂPITANII *(in cor, apucând armele)/* 10 A, D: Moartea-i mireasă; Mormântu-i casa/ 11 A. *D:* Mormântu-i casa; B, C; Moanea-i mireasa/ 14 A: (iese *urmat de căpitani); B, C: (iese cu zgomot, repetând cântecul, care se mâi aude câtva timp şi apoi se pierde in depărtare); D:* lipsa/ *După r. 14. numai in B. C:* SCENA XVII./ Vidra; 15 A, *D:* VIDRA; B, C: VIDRA *(singură)/* 16 A, *D:* Moarte! Moarte!... Dar se poate?; B, C: Moarte!... Dar se poate oare?.../ 18 A. O: Omul. insă. care lumea pe palma-i ar vrea; B, C: însă omul, care lumea ar vrea pe palmă; 20 A. D: *(se gândeşte)/ B. C: (se gândeşte,*

apoi cu indignafie)/ 21 *A, D:* mai faci; B, *C:* faci tu/ 22 A D: Dacâ-n rând cu toţi; B. *C:* Daca in rând cu/ 25 A *D:* stăpâne, Tu-1; *B, C:* tu. Doamne, il/ 26 *A. D:* Ca să moară dopoirivâ; B, C A muri deopotrivă/ 27 A, D; (sc *cutremură): B. C: (se cutremură fi după o pauză)/* 29 A, D: Trebui s-aiba vro ursită, o ţinta, vrun scop; B, C Are un ţel, o ursita, un scop, o ţintă/ 30 *A, D:* La care-i dator să meargă, de vântul sorţii: B. CV La care trebui sa meargă, de oarba soarta/ 31 A. *D:* când esle semnul; *B.* CV când semnul este

157

11 *A:* eu stau aice, când Râzvan înfrunta focul?; B, C. *D:* sa stau aice!... Daţi-mi un arc, o săgeată/12 *A:* Daţi-mi armă!... Lângă dânsul, in primejdie mi-e locul...: *B. C, D:* Vidra ştie să se lupte, Vidra poate sâ se bata!... /14 *A:* Doamne!; B, C, *D:* Doamne! c cumplit *(in D:* Cumplitu-i) al mumei dor!... */15-31. numai in* A/32 A. *D: (pe prag apare Râzvan, greu rănit, ţinut:* B, C: *pe prag, in fata Vidrei, apare Râzvan. greu rănit, susţinut/33, numai in A. După r. 34. numai in B, C: (apucându-l de mână cu efuziune)/* Tu! ../SCENA XVIII. *Vidra, Răzvan, Râzaşul, Vulpoiu*

158

3 A, D: *il pun; B,* CV *il depun/*'5 A: *la cadavrul; B, C: cu mâna la cadavrul: D: la stârvul/l A:* Eu cu cinstea şi mărirea, el cu prada şi; B, C. *D:* Iubind cinstea şi mărirea, precum el iubea *(în D:* cum iubea dânsul)/ 9 *A. D:* Dar ce-i mai trebui acuma mii de galbeni; B. *C:* Ce-i trebuie Iui acuma aurul strâns/ 10 *A, D:* Pe-amândoi aci; B. CV Aci p-amândoi/ 11 *A.* Dv Nebuni, ce: B. Cv acei ce/ 12 *A, D:* mândrie: B. Cv domnie/ 14 *A: o* punte dintre; B, *C, D:* o clipa între *(in D:* dintre)/ 16 *A:* dar văd ceva de departe...; B, *C, D:* Pieptu-mi arde, arde, arde!.. ./17 *A:* O jumătate din mine; B. C, *D:* Jumătatea firii melc/ 18 A: Ah, veniţi, veniţi cu toţii... Unde-i bătrânul; B, Cv E grozav!... Nu-mi place moartea!... însâ unde-i moş; D: Ah. veniţi, veniţi cu toţii!... E grozav!... Unde-i/ 20 A, B. *C:* in luptă; *D:* de paloş/ *După r. 20, numai in B, C, D:* Eu n-am murit!... Proasta viaţa, bat-o trăsnetul s-o balâ!.../ Mult aş fi dat *(în D:* fire-aş dat), mâiculiţă. sâ mor cu dânsul o dată *(in D:* ca sâ murim toţi o dată!...)/ *După r. 23. numai in B, C,* Dv Nu mai văz *(in* Dv văd...) Ah, capul! Capul!... Moartea... o privesc.. mâ chiamâ!... / Vidro!... iubito!... (în D; Draga mea...) o rugăminte... Eşti mamă.../ (/ace o *sforţa (in D: silinţă)/* învaţă copilul nostru ca sâ nu doreascâ-n veci/ Bunuri ce sclipesc ca sticla, bunuri fragede şi seci!.../ *(şovăind)/* 25 *A, D: peste: B, C: lângă cadavrul hui 29* A, D: intr-o şchioapă; B, Cv într-un stânjen

159

6 A, *B: (sculându-se; B. C: (sculându-se palidă, dar/ Dupâ r. 11. numai în B,* Cv *Finele actului VJ* 15 A; tune-fulgere!...; D: inghi|i-te-ar iadul!

(S.I.)

TREI CRAI DE LA RĂSĂRIT

Piesa de teatru publicata in volum in 1879: *Trei Crai de la Răsărit.* Comedie in două acte de B. P. Hasdeu, membrul Academiei Române. Bucureşti, Noua Tipografie Naţionala. C. N. Râdulescu, Strada Academiei 24. 1879.

O variantă in trei acte apare întâi, cu titlul *Ortonerozia.* in revista lui B. P. Hasdeu, ..Columna lui Traian". an. II, nr. 43 (105). 15 noiembrie 1871. p. 168-169: nr. 44 (106). 22 noiembrie, p. 172-173; nr. 45 (107), 29 noiembrie, p. 176-177; nr. 46 (I0S). 8 decembrie, p. 179; nr. 47 (109), 15 decembrie, p. 184-185: nr. 48 (110), 22 decembrie, p. 187: an. III, nr. 2 (112). 10 genariu IS72. p. 11-12; nr. 3 (113), 17 genaiiu. p. 23. nr. 6 (116). 7 februarie, p. 46. nr. 9 (119), 28 februarie, p. 70-71; nr. 12 (122). 21 martie, p. 93-94. Semnata *Hasdeu.* Autorul a ţinut sâ precizeze, dupâ titlu: ..Dreptul dc reproducere si de reprezentaţiune e rezervat". Fârâ nici o modificare faţă de broşura din 187S, comedia este tipărită încâ o data in revista săptămânală de la Oradea, a lui losif Vulcan. ..Familia", an. XXI. nr. 20. 19/31 mai 1885. p. 230-233; nr. 21. 26 mai *jl* iunie, p. 242-246; nr. 22. 2/14 iunie, p. 253-255; nr. 23. 9/21 iunie. p. 266-270. Semnai *B. P. Hasdeu.* într-o nota de subsol, în ..Familia" sc menţionează câ piesa ar fi fost ..jucată pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, in toamna anului 1878". Datele exacte ale punerii in scena a comediei în două acte şi ale ecoului stârnit in presa vremii reies din prefaţa cu care autorul deschide placheta din 1879:

..Mica mea comedie avusese pe scena din Bucureşti un mai mare succes si-n presa româna un mai mare răsunet de cum mă puteam aştepta. în comparaţiune cu puţina munca care m-a costat.

Aceasta o datoresc pe de o parte abilitaţii cu care au interpretat-o toţi artiştii: d-na Frosa Sarandi in Cucoana Trandafirâ. d. Mateescu în Petricâ, d. Panu în Hagi-Panâ, d. Bâlânescu în Numa Consule, şi d. Iulian în Jorj: nu mai puţin insă, pe de altă parte, o datoresc bunului-simţ al poporului nostru pentru ceea ce este şi trebui să fie limbă româna.

în curs de o Iunâ, această comedie s-a reprezintat de patru ori; şi rareori organele de publicitate din capitala au fost mai unanime în modul de a o aprecia."

Reproducem aci următoarele câteva pasaje de prin ziarele bucureştene, permiţându-ne totuşi a şterge din ele epitetele cele relative direct la autor.

«România liberă» de la 4 ianuariu:

«Aseară am avut deosebita plăcere a asista la piesa *Trei Crai de la Răsărit.* Muşcâtoarea comedie a lui B.P. Hasdeu a avut succesul la care ne aşteptam si pe care rareori 1-a obţinui scena Teatrului Naţional. De la început şi pânâ la fine combinaţiuni artistice şi de spirit. Nici câ se putea o parodiare mai sâratâ şi mai glumeaţă decâi aceea ce autorul a făcut. fârâ cruţare, curentului latinist şi celui franţuzist cari bântuie şi strică adevărata limbă română».

«Binele public» de la 5 ianuariu:

«Marţea trecută. 2 ianuariu, reprezintaţiunca celor *Trei Crai de la Răsărit,* frumoasă şi spirituala comedie, datorită d-lui B. P. Hasdeu. făcuse ca lojile şi parterul sâ fie pline

de lume. Galeria, deşi era marţi, gemea sub greutatea zgomotoşilor săi clienţi, atraşi de popularul nume al piesei. La ieşire, un *galcrist-galerian* dupa apannţa - zise cu mâhnire: „si eu care ma aşteptam sâ aud cântându-se mai bine ca la *Stea:*

Trei Crai de la Râsârit
Spre Stea au calatorii!

dar tot bine fuse, sâ vorbim drept!"

Subiectul comediei e pe atât de simplu, pe cât de plâcut. El biciuieşte cu multă verva irci din boalele cele mai inlinse ale societăţii: bontonismul. latinismul si pofta peste măsură de mare a fetelor de negustori de a lua funcţionari. Hagi-Pană, om din vremea veche, inimic al progresului din ziua de azi. are o fata, pe d-ra Mărita, care citeşte, citeşte si iar citeşte romanţele lui Dumas-tatâl. şi în al carii cap a intrat un mic gargaune francez, acela d-a nu lua de bărbat decât pe un *creve* funcţionar. Inlr-adevâr, *musiu Gcorgcs,* băiat de simigiu din mahalaua lui Hagi-Pană, june al timpului (pantaloni largi *areent,* jachetă *noir d'ebene,* pieptănătură *chic.* încălţămintea *boul de lance,* ochelari şi baston de *pekin,* băiat de simigiu în fine), copist la nu ştiu care minister, se învârteşte in jurul fetei băcanului ca un fluture ale cărui aripi nu mai au demult polen pe ele. Hagi-Pană, om care a fost la Ierusalim, bătrân spăimâniat de scumpeica de acum. (fusese invaţat altădată cu 5 parale şi 2 lâscâi sâ vină din târg cu tradiţionala basma roşie, cu verai ceadini si ghiveze. pline cu ale mâncârei) nu vrea sâ dea zestre cu nici un preţ. Şiretul *musiu Georges,* ştiind cum câ fata priveşte in el pe un Aramis, zise că nu vrea zestre. Hagi-Pană e mai aproape a-l privi ca ginere, spre marea disperare a *tejghetarului* băcăniei lui Hagi-Pană, când cucoana Trandafira. vecina Hagiului, ii aduce un ginere cu 600 lei noi - 1620 lei vechi după socoteala lui Pană - profesor *latinist.* Originalul Numa Consule, care voieşte vrând-nevrând sâ facă poporul sâ vorbească *latineşte,* nu intârziazâ a se prezenta.

Fata jură că nu-1 va lua, şi chir Pană se prepara a sfârma orice rezistenţă cu venita din rai bătaie! Secolul XIX, civilizaţiune, progres, ştiinţă, pe cari le invocă musiu *Georges,* nu intră în capul plin de măsline şi *revalisiera* a băcanului! Tejghetarul şiret prinde o scrisoare a lui *musiu Georges* către marşanda din faţă, în care-i declara un amor etern, şi o ţine secretă pentru ocaziune. Ca sâ dea la o parte pe Numa Consule, el pune pe fată de scrie profesorului o scrisoare în care vorbele slavone - spaima şi chinul latinistului - se lovesc în capete. Planul reuşeşte de minune. Numa Consule refuză de a mai lua de nevasta pe o barbară. Rămâne *musiu Georges,* pe care tejghetarul il doboară la pământ din inima d-şoarei Mariţa prin scrisoarea către marşanda din faţă. Mariţa acordă mâna sa tejghetarului, care este aprobat şi de Hagi-Pană. .Musiu *Georges* jură câ nu va mai fi *pekin* de aci înainte, deoarece pekinismul nu i-a ieşit bine, iar Numa Consule jură câ *nece una dată* nu se va transforma!

Totul e natural în comedie, nimic forţat, acţiunea merge de la sine.»

«Presa» de la 4 ianuariu:

«Din ce in ce mai bine! Iată ce am constatat noi, şi cu noi toţi câţi am urmărit cu interes rcprezentaţiunilc dale de trupa română şi succesele ce ea de câtva timp incoa culege.

Teatrul se reinalţâ. am mai zis de câteva ori, graţie asiduităţii şi silinţelor ce pune comitetul teatral de a ridica aceasta şcoală a naţiunii la adevărata valoare a artei, şi graţie totodată unor buni scriitori, cari recunosc câ datoresc ceva şi Teatrului National.

între bucăţile originale reprezenlate cu mult succes pe scena teatrului nostru, sunt câteva de o inspiraţiune genuină şi scrise inir-o limbă corectă, ieşita din pana unor scriitori recunoscuţi.

Aseară inca, d. Hasdeu ne procură plăcuta ocaziune a-i asculta comedia sa. *Trei Crai de la Răsărit,* al cărui nume sunător a atras un public destul de numeros.

Intriga acestei comedii este foarte simpla, ţesătura insa este o lucrare merituoasa, pentru care, cu drept cuvânt, ii aducem omageie noastre.

Dialogul este corect si ales. şi stilul destul de elegant.

Trei tipuri interesante ne înfăţişează d. Hasdeu in comedia sa. tipuri foarte bine reuşite: pe pedantul ce voieşte cu orice preţ sa ne schimonosească limba, latinizând-o - si cu aceasta ocaziune biciuieşte cu multă dreptate ..Societatea Academica", care voieşte sâ ne impună dicţionarul său. pe pierde-vara ce de-abia a invaţat câteva buchii franţuzeşte şi-şi amesteca limba cu expresiuni pe cari. poate, nici el nu le inţelcge. şi in fine pe Hagiul, un român care ţine la limba Iui strămoşească. limbă atât dc frumoasa pe care nu voieşte a o vedea schimonosita.

Multe din scene, mai ales acelea intre tejghetarul Petricâ şi *musiu Georges.* între acesta şi Hagiu, şi în fine intre aceştia si pedantul profesor Numa Consule, sunt scânteietoare de spirit.»

«Presa» mai revine apoi asupra piesei in numărul său de Ia 11 ianuarie.

Vorbind despre a doua reprezentaţiune. «Românul» de la 6 ianuarie zice între altele:

«M.M.L.L.R.R. Domnul şi Doamna onorară reprezentaţiunea cu inalta-le prezenţă. Ele au dat in mai multe rânduri semnalul aplauzelor şi au stat până când autorul, rechemat de sala întreaga, a venit pe scena».

Apoi in numărul său de la 14 ianuarie:

«In frumoasa comedie *Trei Crai de la Răsărit,* care a fost jucată cu atâta succes la Teatrul cel Mare in săptămâna trecută, d. B. P. Hasdeu ne înfăţişează, ca Moliere în *Les Precieuses ridicules* şi in scenele de căpetenie din *Les Femmes savantes,* trei tipuri deosebite de români, desenaţi de mâna de maestru, dintre cari doi. *Musiu Georges* şi *Numa Consule,* se întrec care de care sâ pocească limba românească. Cel dintâi amestecă in frazele lui fel de fel de cuvinte şi de forme franceze, al doilea vorbeşte curata limbă academică, aşa cum a creat-o faimosul dicţionar al Academiei din Bucureşti. Aceşti doi ciontitori de limba sunt pedepsiţi la sfârşitul piesei ca cele doua fete din *Les Precieuses ridicules* şi Trisotin din Les' *Feimncs savantes,* pe când al treilea, Petricâ. băiatul de prăvălie, care vorbeşte curat limba românească, aşa cum au fâcut-o timpul şi împrejurările, aşa cum au lăsat-o strămoşii, aşa cum s-a păstrat în gura poporului, primeşte ca răsplată mâna frumusicâi Mariţa. Petricâ rezumă la sfârşitul piesei aceasta frumoasa si nemerita idee. intr-un cântec care a fost aplaudat de întreaga salâ. dând cea mai deplina a sa aprobare cuvintelor pe cari d. B.P. Hasdeu le punea in gura lui Petricâ.»

în fine, dintre foile române de peste Carpaţi. «Gazeta Transilvaniei», in numărul său de la 18/30 ianuarie, zice:

«D. B. P. Hasdeu a înmulţii, cum stim, literatura româna cu o comedie frumoasă intitulată *Trei Crai de la Răsărit,* care a fost jucată cu mare succes la Teatrul cel Mare in Bucureşti. D. Hasdeu biciuieşte într-însa diversele direcţiuni extravagante ce vor unii sâ dea limbii româneşti, părăsind calea bătuta de secoli de poporul român. Arată câ limba româna curată, cum o vorbeşte poporul, este dulce, plăcută şi frumoasă, şi câ numai acea limba ne leagă cu strămoşii noştri. D. Hasdeu ne prezintă în comedia sa trei figuri deosebite, pe *musiu Jorj, care* vorbeşte o limba amestecată cu cuvinte şi forme franceze, apoi pe *Numa Consule,* care le întoarce şi suceşte totul pe latinie, si in fine pe băiatul de prăvălie *Petricâ,* care vorbeşte limba românească aşa cum o vorbeşte poporul, curata, fârâ cuvinte franţuzite şi latinizate, cum a moştenit-o de la strămoşii săi. Acesta din urma primeşte în fine drept recompensa mâna frumoasei Mariţa şi rezumeazâ ideile autorului intr-un cântec, care a fost primit de public cu aplauze frenetice, pe care-1 reproducem şi noi. ca sâ-1 cunoască şi publicul nostru cetitor. O critica buna, fie şi aspra totdeauna a folosit.»

Cântecul în cestiune a fost reprodus şi-n «Familia» din Pesta de la 21 ianuarie.

Textul piesei, aşa cum urmează, fusese tipărit înainte de reprezentaţiune. Mai târziu, pentru a mări efectul de scena, am crezut de cuviinţa a schimba finea actului I şi a introduce o modificare la finea actului II, afară de cite un cuvânt sau două adause in cursul piesei. Toate aceste mici adausuri le punem acum la sfârşitul broşurei, pentru uzul actorilor, cu atât mai mult câ d. M. Pascaly din Iaşi şi d. Vlâdicescu din Galaţi ne-au cerut permisiunea de a reprezenta piesa în provincie.

20 martie 1879"

Cum ediţia din 1879 a comediei *Trei Crai de la Răsărit* este singura apărutâ in timpul vieţii autorului, am considerat-o, firesc, text de bază, pe care l-am reprodus, cu modificările de grafie necesare. Am introdus în textul stabilit de noi şi adăugirile pe care B. P. Hasdeu însuşi le-a făcut şi despre care vorbeşte în prefaţa sa.

In postumitate, piesa este tipărită în 1915, in „Biblioteca pentru toţi": B. P. Hasdeu. *Trei Crai de la Răsărit* Comedie în 2 acte. Bucureşti, Editura Librăriei Alcalay & Co., Calea Victoriei, 37. Cu o prefaţă de Iuliu Dragomirescu. Peste patruzeci şi cinci de ani. Andrei Rusu publică din nou *Trei Crai de la Răsărit,* in seria noua a „Bibliotecii pentru toţi"; B. P. Hasdeu. *Scrieri literare.* II, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Anâ, 1960, p. 167-253 („Biblioteca pentru toţi", 42). Cu o prefaţa de George Munteanu. Ieşeanul Mihai Drâgan introduce într-un volum apărut la Bucureşti, în „Biblioteca Eminescu": B. P. Hasdeu, *Râzvan si Vidra. Trei Crai de Ia Răsărit.* Bucureşti, Editura Eminescu, 1973, p. 153-240. Prefaţă de Mihai Drâgan. Ediţia este repetată, fârâ modificări, în 1975 şi încâ o dată în 1985, fără prefaţa reputatului critic. La Cluj, Constantin Cubleşan publică un volum de teatru, din care nu lipseşte spumoasa comedie: B. P. Hasdeu, *Teatru.* Ediţie îngrijită şi un cuvânt înainte de Constantin Cubleşan, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982. *Trei Crai de la Răsărit,* p. 99-132 (Bibliografie şcolară).

Comedia lui B. P. Hasdeu. *Trei Crai de Ia Răsărit,* jucata in premieră în 1879. in aceeaşi stagiune cu *O noapte furtunoasă,* a râmas mereu, de-a lungul timpului, în umbra capodoperei lui I. L. Caragiale, pe care o devansează cu aproape un deceniu şi o influenţează in mod evident.

VARIANTE

SIGLE:

Trei crai de la răsărit, broşură (1879) - (text de baza):
„Columna lui Traian" (1871): 0
„Familia" (1885): C.

161

1-2 *A. C: Trei crai de la răsărit: B: Ortonerozia/*3-4 *A, C:* Comedie în două acte: *B:* Comedie originala in trei acte

162

4 *.A. C:* profesor; *B:* profesor la limba latină/ 7 *A, C:* domnişoară matura- B' domnişoara de peste 40 de am/ 10 *A. C:* o; B: şi *ol* 11 *A, C:* Ierusalimul; *B:* Ierusalimul, o sabie veche si un mare pistol turcesc.

163

3 *A. C: (intrând; B: (cu un ziar in mână, intrând)/ 1 A, C: admirable.: B: admirable,* cum zice francezul/ *14, numai in A. C:* daca nu *beaute/*

164

3. numai in A, C: sâ fie cu iertare... / 8 *A. C:* te-aş-; *B: te-as tot/*18 *A. C.* măcar câ nu ştiu de este acel *râră; B:* dacă aşa zice franţezul/ 19 *A,C:* e; *B:* este/ 20 *A, C:* Ţi-aduci- *B:* Iţi aduci/ 25 *A, C: o* rublă; *B:* un icosar

165

4 A. *C:* n-o aveai; *B:* nu-1 aveai şi ţi l-am dat eu. Fâgâduişi a mi-1 întoarce a doua zi... Aş avea acum mare trebuinţa... */ 5-15, numai in A,* C/21 *A.C: morceau* Fiindcă eu nu am;B: morceau. publicată in ziarul „Noua Direcţiune". Fiindcă eu n-am

166

2 *A. C:* i ia împac; *B:* mâ-mpac/

167

2 A. C: singur, *isole; B: isole/9 A. C:* Sâ am iertare, cântecul d-tale n-are pentru mme nici un; *B: Să* am iertare, eu/ *10-13, numai in A. C/15 A. C;* rublei; *B:* icosarului/

169

15 A, C.-Cum vom face cu rubla?; B: Icosarul!/ 20 *A, C: (aparte: B (la o parte/* 22-23 *A. C:* îmi ia şi fata şi rubla! Vezi asta se zice româneşte: lucrul dracului in casa popii!; B. Şi fata si icosarul! *(Iese).*

170

8 *A, C:* Constantinopole... *Ca ira. ea ira!... Dar: B: Constantinopole... /MARIȚA. Şi cu agcnloaie?/JORJ. Tocmai asta. Ca va, ca va,* cum zice francezul. Dar

171

9 *A,C: lune... ; B; lune,* cum zice francezul.

172

1 *A, C:* unei; *B:* unei nemţoaice ca/ 7 AC: Muşchetari'?... Vrea sâ zică militari?/; B: Mus... Vrea sâ zică ofiţeri?/9 A, C: este vreun; B: este vreun neguţător, vreun/ 23-24 A, C: Chiar astăzi... (Suspinând.) Trebuie curaj! Tu ştii cum este tata... Materialist!; *B:* Chiar astăzi.

173

2 A, O Spiritul secolului, *ma cheril* N-ai ce-i face... sâ nu uiţi; B: Sâ nu uiţi

175

11 A, C: cnose *d'abominable,* şi nu: *B: Chose de tres-choquant,* cum zice francezul, şi nu/ 16 A: Tatăl tău; B: Tatâ-tâu/ 22-23 A, C: maşină cu viteza calculată mai dinainte!... închipuieşte-ţi; B: maşină!... închipuieşte-ţi

176

6 A, *C:* sâ-ţi spui; B; Sâ-ţi spun/ 15 *A,C:* Câştiuri! Aşa; *B:* Aşa

177

2 A,C: embatic? cu bezmân?; *B:* embatic?/ 10 A, *C: jamaisl; B: jamais,* cum zice francezul/ 11 A, C: bi... este; B: bin... eram sâ zic: este/ 15 A, *C „îndată jupâne!" Jorj; B: „Domnişoaro Maiitâ! Te cheamă jupanul!" Urmează un joc de zăpăceală. Jorj*

178

17 A, *C: Mademoiselle; B:* Domnişoara/ 18 A, C: *naturel!; B: naturel,* cum zice francezul/22 A. C: turbez; B: plesnesc

179

6 A. *C:* si tu; B: şi/ 7 A. C: tu nu-i; *B;* şi nu-i/ 10 A. *C:* dara; B: dar/l 1 A. C: strecura; B: strâcura/ 16 A, C: rămâi; B: rămân/ 17 A, C: ceva; *B:* orişice/ 18 A. C Verona sau de Sibiu, tu: B: Verona. tu/23 A. C: respiraţie: B: respiraţiune/24 A. C: indigestie; *B:* tndigestiune/ 25 A, C: congestie; B: congestiune.

180

10 A. C: zici acuma; *b:* zici,/14 A. C: Nu e vorba de nici un; B: Nu-i vorba de/ 15 A. C: singur aicea; B: singur

181

10-11. numai in A. C.

182

12 A, C. consecinţă inevitabila a...; B: consecinţă.../ 15 A. C: acolo, la Ierusalim *(Arată cu de°eml cadrul de;* B: la Ierusalim/ *16 A.* C: pe părete). Văzui multe şi auzii; B; Văzui multe ş-auzit/ 17 A, C: sâ te pui pe o cale mai bună; iar nu. după vorba românului: an; *B:* sâ te pui pe o cale mai bună. iar nu râtâcind/ *18, numai in A. C/19 A. C:* derbedeu, musti Iorgule!; *B:* derbedeu.../ 25 A, *C:* in toată firea: *B:* omenos

183

23 A, *C:* Amoarea; B; Iubirea

184

18 A, *C: choisie.: B: choisie,* cum zice francezul./ 23 A, *C:* Mâ ineacâ, mâ îneacă!...; B: Mâ-neacâ! Mâ-neacâ!...

185

12 *A, C:* cu re... revoluţia; B: cu re... cu revoluţia

186

15 *A. C:* Amoare. laboare; B; Amor şi muncă/16-17, *numai in* A, C

187

6 *A. C:* tu cu alde; *B:* tu miorlăiturile/ 22 *A, C:* arenda cu câştiuri... ; *B:* arenda.../ 25 *A, C:* pre; *B:* pe

188

16 *A, C:* restaurant cu gradină... *Cafe-chanlant..; B:* Restaurant!/ 22 *A, C:* amoarea: B: amorul

189

6 *A, C:* o suta; *B:* să-mi dea o sută/ 15 *A, C:* Ce să-;i dau? Nu mi-ai spus ca iei fata fără nimic? Nu; *B:* Ba nu mi-ai spus d-ta câ iei fata fârâ nimic?/ 16 *A, C:* cumva o intorci acum pe foaia cealaltă? îţi iei vorba îndărăt?; *B:* Vrea sâ zicâ acum îţi întorci vorba?/ 17 *A, C:* Culcâ-te pe acea ureche! Eu nu dau o; *B:* Eu nu dau zestre o

190

3 *A, C:* (Strânge; *B:* (Strângând/11 *A:* pre; *B, C:* pe/ 12 *A,* C: este o secătură goală, cum se zice româneşte: umblă tăind; *B:* e o secătură goala./13 *A, C:* câinilor frunză, latâ-I dară, vrând-nevrând; *B:* Iatâ-1 dară cum se zice/ 15 *A, C: că o; B:* c-o/ 19, *numai in A, C:* draga/ 19 *A, C:* sâ risipească ceea ce n-are!; *B:* sâ fie risipitor? Deci dară... / 23-24, *numai in A, C:* o sâ se dea pe brazdă/ 24 *A, C:* risipă...; *B:* risipă... Deci darâ... / 26 *A, C:* copilaşilor lui...; *B:* copilaşilor săi. Deci darâ... / 27-28 *A, C:* zestre, fiindcă place fetei, fiindcă; *B:* zestre, deci darâ... fiindcă place fetei, deci darâ... fiindcă/ 28 *A, O.* zestre, fiindcă fata a crescut mâricicâ, fiindcă; *B:* zestre, deci darâ.../ 29, *numai in A, C.*

191

8 *A, C:* A! bine; B; Bine/ 12 *A, C:* Suntu; *B:* Sfântul/*14* A, C: sunt eu din fire! L-am pus la cale, zâu câ l-am pus; B: sum eu din fire! L-am pus la cale, zâu l-am/ 16 A, C: cocoana Trandafirâ. Fârâ cocoana; *B:* cucoana Trandafirâ. Fârâ cucoana/ 22 *A, C:* cocoano; B: cucoano

192

13, *numai in A, C:* Mâ luase gura pe dinainte...

193

5 A, *C:* cocoana; *B:* cucoano

194

16 *A. C:* o rubla; *B:* un icosar

195

2 *A. C:* O rublă nu-i nimica; *B:* Un icosar nu-i marc lucru/ 13 *A. C:* Prin; *B:* Pe-un/17 *A.* C.'pe: *B:* in/ 19 *A.* C/câpuicsc *;B:* câpâtuiesc.

196

5 *A. C:* Nu c; *B:* Nu-i/ 10. *numai in A.* C: Nu te speria!

197

14 *A. C:* căsătoreşti d-ta?; *B:* căsătoreşti?

19S

2. *numai in A. C:* Fârâ zestre?/S *A. C:* vorbim!; B: vorbesc!/ 15 *A. C:* cocoano; *B:* cucoano/! 8. *numai in A. C:* zece paşi de aice.../ *20-26, numai in A. C.*

199

1-3. numai in A, C/5 *A. C/:* A! patruzeci...?; *B:* Patruzeci.../ 7 *A, C:* Numai atâtica!; *B:* Numai patruzeci!/ 20 numai in *.4. C:* La români ştii câ omul îşi schimbă numele numai dupâ/' 21, numai în *A, C/22 A, C:* Ajungâ-ţi atâta câ e; *B:* Ajungâ-ţi atâta câ-i./ 25 *A, C;* nimic; *B:* nimica

201

-2 *A. C:* Consorţiu; *B:* societate.

202

11 *A. C:* Cu-şorţu!; *B:* Societate!.../ 13 *A, C:* necăji!; B:teme!

203

3 *A. C:* nu voi da; *B:* nu dau/ 14 *A. C:* partea; *B:* părticica

204

6 .4. C: hagiule! Pentr-un cui să nu pierzi; *B:* hagiule... /7-8. *numai in A. C/l 7 A. C:* sâ viu...; B: sâ vin...

205

5 A, *C:* si PETRICÂ; B: apoi PETRICÂ

206

2 *A, C:* Oh!; *B:* 0!/5 *A, C:* Ei bine; *B: Eh bienl* 6, *numai in A,* C/8 *A, C:* sâ mâ-nec, unde e lacul mai sec... *(Luând din cui pistolul si; B: (Luând din cui revolverul si/* 9 *A, C:* impușcâ-te chiar; B: chiar/ 10-16, *numai in A,* C/18 *A, C: (cu o figura radioasa): B: (cu groaza, făcând un pas îndărăt/* 19 *A, C: Aa! Quelle idee!* Acum sâ vâ vedem! *(îndreptândpistolul; B:* Nu... *Quelle idee...* Nu așa iute!... 20-24, *numai in A, C*

207

1-10. *numai in* A, C.

208

11 A, *C: ziarul); B: ziarul jos. apoiAl, numai în* A, C/13 A, C: altfel lasâ-1 incolo! tot; B: Lasâ-1 incolo! Câ tot/16, *numai în A,* C/17 Â:celalt; *B, C:* celălalt/ 20 A, *C: (Lasă ziarul din mână si sare in sus); B (Aruncă ziarul)*

209

3-4 Â, *C:* ținea. S-ar putea, ce-i dreptul, sâ ții pe cel; *B:* ținea/ *4-6 numai în* A, C/7-8 A, CDucâ-se Ia naiba cu toptanul! M-ascund (Strigă); B: M-ascund (Aparte)

210

5 *A.* C: așa zic; *B:* așa; A, C: d-lor câ se petrece; *B:* se petrece/ 13 *A,* C: numai atâta; fi: atâta/14 A, *C: (Cântă); B:* //psâ/15-24, *numai in* A, C

211

8-9, *numai in* A, C/11 A, *C:* aia coa... coa... coa... Cum ai spus d-ta? *B:* asta coaliție?/ 14 A, C: inimic; *B:* inamic/ 18 A, C: rubla; B: icosarul; 23 A, C: Datoriile? B: Icosarul?

212

8. *numai in A. C: A peu pres/M* A, C: *rustre!;* B: *rustre.* cum zice francezul/J *7-18* A, C: mai dinainte; B: de mai nainte/ 24 A, C: dară la...: *B:* insa la icosar... /27 A. C: Rubla! Iarăşi; B: /araşi

213

5 A. C: sâ inteleagă; *B:* sa-nțeleagă/17 A. *C:* nepermise; B: nefericite

214

3 A, C: tot este ceva. o nădejde, un câştig oarecare; pe când d-ta; *B:* lesne vom putea scăpa, pe când d-ta/4 *A. C:* pânâ-i vei; *B:* până ce-i vei/8 A. *C:* mai bine cu rubla; *B:* cu icosarul/13 A, *C:* o asemenea coa... coa... cum ai zis d-ta. Nu-mi pui în cârd cu; B: o asemenea coaliție!/14. *numai in A.* C/18 *A. C:* Ba voi; B: Ba nici pentru d-ta. nici pentru dânsul, ci voi/22-23 A. C: Nu ştiu ce fel de mâncare este asta. Mâ tem sâ nu mâ-ncurci. Mai bine sâ-mi plăteşti ce ai de plătit,..; B: Nu stiu ce-i astă. Dâ-mi icosarul!...

215

9 A. *C:* prăvălie...: B: pra\ al ie... *(lui Jorj la ureche)* Să nu se piarzâ icosarul!

216

5 A, B: arăta; C: ațâța

217

12 A, C: pasiunii; B: amorului

218

II A, C: V'oyons'.' *tSe gândește; B: Voyons!* MARIȚA: Eu sum a ta! Fă ce vrei... Dar dacă ne va gâsi tata?/ JORJ *(cu un aer triumfător):* Nimic! Am luat măsuri. *Sois tranquille.* Sum amic intim cu comisarul despărțirii.../ MARIȚA *(ingrijată):* Şi? Ce vrei sâ faci lui tata?/ JOR: Nici un râu, *ca va sans dire;* dar nici el sâ nu mâ supere. Sum de un temperament iritabiul.Tu *me comprends!...* Sâ ne-ntoarcem la ale noastre. *(Se gândește*

219

2 A, *C:* om; *B:* om râu crescut, *hommc*

221

7 A, *C:* banca „Dacia"?: B. „Dacia"?

222

15 *A. C: monsieur!; B:* domnule!

223

12 *A, C:* Sunt; *B:* Sum; 12-14, *numai in A. C:* Ciudat! Omul ăsta aude numai cuvintele, dar nu-i pasa deloc de sensul frazei...

224

7 *A, C:* romanul; *B:* romanu, filiu de pontefice de in Besdedu.../ JORJ.'Besdedu? Cc-i aceea *par exemple?/* CONSULE: Locul meu natale; una colon ia e.xcelentissime latina de in Dacia Superiore: *Besdedu. bis-dedi, dedi bis, hoc esle bina donatio. sive dalio, vel deditio. Besdedu...* /9 *A.* C: Momentosu; *B:* Dorere, de duoi anni abia una minima fasciora de in acestu momentosu/ 11 *A. C:* Academie; *B:* Bezdea. Academie/20 *A.* C. qucslione; *B* questione otiosa e

225

8 *A.C:* Violentia! Bellu!; *B;* Violcntia!/10 A, *C;* omor /si atunci, *parbleu,* vei nemeri chiar Ia cimitir la Bellu... B: omor!/21 *A, C:* gramatica sc învață; *B:* învățătură se capătă

226

6, *numai in A. C; (grav)/* 7 *A, C:* Uâ voliu lenare!; *B;* Nevastă, ne-Vesta, *non-Vcsta;* o voliu lua/ 11 *A, C: (Ține uşa dulapului);B: (încuie dulapul)/* 14-15 A. *C:* din timpul Regulamentului, pe cari cl Ie numeşte tot bune. şi-i pare râu ca nu poate sâ Ie mai poarte; *B:* de zece ani. pe cari el le numeşte cele bune!/17 *A, C: mâna pe dulap); B: mâna pe cheia de la dulap)*

227

5 *A,* C: nu m-a; *B:* n-a/ 11 *A, C:* Sunt; *B:* Sum/ 14 *A, C: (uitându-se Ia scrisoare); B: (citeşle)/l5 A. C:* De la comisarul Ciocan! Vai de mine! (Citeşte.) „Nene; *B* „Nene/ 21 *A, C:* revoluționar... *„B;* răsturnător. Pe viitor sâ fii mai înțelept. Comisar Ciocan:/ 21-22 *A, C:* Revol... brrr! Iatâ-mâ între ciocan *(arata scrisoarea)* si nicovală *(arata la Jorj);* B: El ciocan si eu nicovală! Când poliția începe a le ciocăni să le ferească Dumnezeu! Te mufluzesc!/ 23 A. *C;* muşii Iorgule... ; *B:* domnule Jorj... /24 *A, C:* în odaia dumitale, iute, iute! *(Mărita iese prin uşa din dreapta); B:* sa nu te mişti din casă/ 25 *A, C: (Iese cu Jorj prin uşa din dreapta); B: (Iese cu Jorj)/21-2S A, C: (sărind din dulap, cu o giubea pe dânsul, se râpede spre uşa din dreapta, unde se ciocneşte cu Petricâ. care intră atunci); B: (din dulap)/ După r. 29. numai in B: Finea actului II.*

Pag. 22S-245. numai in A. C.

(S.I.)

FEMEIA

Piesa de teatru, al cărei subiect 1-a obsedai pe B. P.Hasdeu aproape întreaga viaţi - în orice caz vizibil din 1853/1855 până in 1897 - apare intr-o primă versiune, intitulata *Domniță Rosanda. O schiță dramatică in cinci acte.* in „Familia " din Oradea, IV. nr. 23. 1/13 iulie 1868. p. 267-271; nr. 24, 9/21 iulie 1868. p. 278-282: nr. 25. 17/29 iulie 1868. p. 290-292; nr. 29, 18/30 august 1868, p. 327-342; nr. 30. 26 august / 7 septembrie 1S6S, p. 350-352; nr. 31, 3/15 septembrie 1868. p. 362-363: nr. 36. 13/25 octombrie 1S6S. p. 420-422; nr. 37, 21 octombrie / 2 noiembrie 1868, p. 432. Fiecare fragment esle semnat: *B. P. Hăjdeu.* Piesa poartă dedicația: „Scumpei mele soție. Julie Petriceicu Hajdeu, născută Faliei, de la Roşia Abrudului, dedic aceasta mica încercare, scrisa din îndemnul său şi sub inspiratiuncâ iubirii sale. B. P. H . "

Este republicată, cu neînsemnate modificări, in „Calendarul României pre anul 1871 de la Christ". IV, 1870. p. 65-86, sub titlul: *Donmita Rosanda. Schiță dramatică in* 5 acre, de B. P. Hasdeu. Alături de dedicația reprodusa anterior, piesa poartă ca moto aprecierile lui C. Esarcu, formulate în „Ateneul Român". 1. nr. 8-9, ianuarie-februarie 1867, p. 328.

Profund modificată în urma redactărilor succesive din anii 1879 si mai ales 1891-1892- despre care apar unele informații in presă („Românul ", XXIII, 8 noiembrie 1879, p. 1028; „Analele Academiei Române", seria II, tom. II. 1879-1880; ..Românul". XXV, 27 decembrie 1891, p. 1156 etc), piesa este retipărită, cu titlul schimbat: *Femeia. Schiță dramatică in 5 acte,* iniâi în „Revista noua". (VIII, nr. 10-11, iulie-august 1895. p. 367-390), iar ulterior in volumul *Sarcasm şi ideal. 1S87-1S96. Ultimii nouă ani de literatură,* Bucureşti, Socec, 1897. Textul a fost reprodus după versiunea considerata definitiva din volumul *Sarcasm şi ideal.*

Manuscrisul lucrării - ca al mai tuturor celorlalte opere hasdeene - nu s-a păstrat.

Au ajuns insa până la noi trei fragmente ale unor versiuni diferite ale piesei, intitulata *Domnița Roxana.* redactate în limba rusâ. după toate probabilitățile în 1853-1855, concomitent cu fragmentul de „schiță dramatica" *Arbore* (Biblioteca Academiei Române, Arhiva B. P. Hasdeu, mapa V, ms. 31).

Din drama proiectată atunci doar în trei acte, menita a evoca viața plină de adânci semnificații patriotice a fiicei lui Vasile Lupu, B. P. Hasdeu a elaborat. înir-o primă

variantă: actul I. scena 1; intr-o altă variantă: lista personajelor si scenele 1-17 din actul I; în sfârşit, in cea de a treia versiune a elaborat: actul I. scena 1.

întrucât aceste fragmente dramatice aruncă interesante lumini nu numai asupra istoricului şi semnificaţiilor piesei, ci şi a viziunii de ansamblu a lui B. P. Hasdeu asupra teatrului, constituind puncte fundamentale de reper pentru evoluţia sa artistică, le reproducem, în continuare, in traducerea românească a Eufrosiniei Dvoicenco[1]:

..INTRODUCERE

Ocupându-mâ neîncetat de istoria tării mele - a Moldovei - ani găsit atâtea episoade pentru poezie, atâta hrană pentru suflet, încât fără sâ vreau m-am mirat de mulţi dintre poeţii si romancierii noştri, care, răsfoind în arhive pentru a găsi oarecare episoade din istoria Franţei şi Germaniei, nu dau atenţie propriei lor istorii. Gheorghe Asachi primul şi-a îndreptai atenţia spre Moldova şi, după exemplul lui Amalrich din Provenţa, Kollar ş. a., a publicat sonetul moldovean, a pătruns firea moldovenească, ca sâ zic aşa, a studiat nu numai viaţa şi sentimentele Moldovei, ci le-a şi prezentat toate acestea în imagini poetice.

Limba românească era necunoscută nu numai străinilor, ci şi înşişi românilor. Studiind limbile franceza şi germană, ei, spre ruşinea lor, nu-şi cunoşteau limba. Hâncul şi Marceli, primul moldovean, al doilea rus, au început predarea limbii române. Legile erau neprelucrate, Donici şi Armenopul le-au prelucrat; dar, printre atâtea lucruri, aceşti bărbaţi n-au dat atenţie celui mai important: drama.

De aceea, nu e de mirare, dacă prima mea incercare, pe care o dedic patriei mele de a doua, Rusiei, nu va satisface cunoştinţele învăţaţilor mei compatrioţi. Luându-mi o însărcinare atât de grea, consider ca o datorie sâ spun câteva cuvinte despre conţinutul dramei.

Toate statele, fârâ excepţia celor mai neînsemnate, au avut epoca lor - o epocă de glorie şi putere. Pisa, Genova, Veneţia, Sicilia, Monaco, Nisa şi altele au fost, pe timpul lor, state puternice, iar acum nu atrag nici o atenţie, şi acelea, care odalâ porunceau la milioane de oameni, acum sunt uitate de geografie.

Roma, care pe vremuri a cucerit lumea întreagă, în curând va fi dată uitării. Numele lui Leonida, al Horaţiilor, al lui Cocles, Traian - vor fi egale, cu numele lui Hom, Vendamme, Clerc etc.

Dar aşa sunt destinele lumii, aşa e soarta Moldovei.

încă din vechime, Dacia (acuma Moldova, Valahia, Basarabia până la valul lui Traian) era cunoscuta lumii, dar era cunoscută nu prin ocupaţii paşnice şi negoţ, ci prin biruinţi. Măreţul Domiţian, împăratul roman, a voit să nimicească Dacia prin intrigi, dar viteazul ei rege Decebal l-a bătut şi l-a silit sâ plătească bir, lucru ruşinos pentru Roma.

[1] E. Dvoicenco. *începuturile literare ale lui B. P. Hasdeu.* Fundaţia pentru literatură şi Artă „Regele Carol", Bucureşti, 1936.

Nu mult timp s-a bucurat Dacia de linişte. Succesorul lui Domiţian a năvălit in Dacia cu o oaste puternica. Decebal a îmbătrânit, şi eroul Romei a ajuns până la capitala mândrului rege al Daciei, prefăcând întinderile ei fertile in provincie romană.

Şi astfel repet: aşa sunt destinele lumii şi ale Moldovei.

De atunci romanii, prin colonizarea acestor provincii de către cetăţenii lor şi prin alianţele de căsătorie, s-au unit cu dacii, şi de aceea aceştia au început sâ se numească români, adică romani. Dar năvălitorii germani au distrus Roma şi au întemeiat state deosebite: Moldova cu Basarabia, Valahia si Bugeacul. Astfel, puternicul stat al geţilor a fost destrămat şi a început sâ decadă. Turcii dintr-o parte, germanii din alta şi tătarii din a treia - au început să turbure Moldova prin năvălirile lor. E drept câ Ştefan cel Marc a potolit pe sultanul turcesc Baiazid, pe regele Poloniei şi pe tătari, dar după acest mare bărbat, care a lărgit hotarele Moldovei şi a devenit suveranul Daciei noi. ca sâ zicem aşa, gloria a dispărut: Domnii erau slabi, lacomi, şi erau gata sâ jertfească pentru profitul lor gloria patriei. Din numărul unora dintr-aceşti domni făcea parte şi Vasile Lupu, de origine albanez, succesorul lui Moise Movilă. Era un om econom şi prevăzător, care ştia sâ atragă de partea lui Divanul Porţii prin daruri şi miluiri neîncetate şi. impunând populaţiei biruri neobişnuite, a adunat bogăţii extraordinare. Avea două fiice: Măria şi Roxana, vestite prin frumuseţea şi inteligenţa lor. Măria a fost măritată cu Ianusz Radziwill. marele hatman din Lituania şi astfel, prin Înrudirea cu excelenta casa a Radziwillilor, Lupu a intrat în legături de prietenie cu întreaga Polonie, când deodaia Zinovie Bogdan Hmelniţchi. hatmanul câzâcesc, se gândi sâ însoare pe fiul său Timotci (Timus) cu a doua fiică a voievodului Moldovei - Roxana. Aceasta însă iubea pe Dimitrie Wiszniewiecki. un tânăr frumos, şi trupeşte şi prin calităţile sufleteşti, renumit prin originea lui princiara, care trăia pe lângă Curtea lui Lupu. - şi de aceea nu voia sâ se mărite cu «mojicul», cum numeau moldovenii pe un cazac. Dar Bogdan nu era dintre oamenii care sâ fi renunţat la o întreprindere, care ar fi putut aduce glorie zaporojenilor, şi ce n-a reuşit prin cereri, a căpătat cu armele. Domniţa aparţinea lui Timus!

[FRAGMENTUL I]

DOMNIŢA ROXANA

Drama in 3 acte

ACTUL I

PERSONAJELE

VASILE LUPU, domn
DOAMNA TAMARA, soţia lui, de origine principesă georgiană
DOMNIŢA ROXANA, fiica lui din această căsătorie

DOMNIȚA ELENCA. fiica lui din a doua căsâlorie
PRINȚUL IANUSZ RADZIWILL. hatmanul Lituaniei, soțul ci
PRINȚUL DIMITRIE WISZNIEW1ECKI, prinț dc neam rus
ŞTEFAN BURDIUJA. vel hatman al Moldovei
TODORAŞCU PETRICEICU. vel logofăt
-riDDP \ 1 I de Suceava
pârcălabii { d H •ǀin
COSTAŞCO MOTOC J 1 de Hou
ŞTEFAN PETRICEICU, fiul logofătului, paharnic
GHINA ȚUCALA solii domnului Munteniei Matei
RADUL VARZAR
IOHANN KEMENY 1 ^ voievodului Transilvaniei Racolzi
ŞTEFAN PETKY 1

COLONEII Fedorenco 1 soliilui Hmelnişchi
Nosaci

TRIMISUL DIN STAMBUL
SANDA HIJDEU. prietena ei [Domniței]
MARIUȚA. țiganca
Boieri cu nevestele ior. Oaste si popor.

SCENA 1

(Lasărul domnesc. DOMNIȚA stă jos, si'n fala ei-MARIUȚA, îngenuncheată)

ROXANA

Ghiceşte, te-am chemat ca sâ aflu soarta mea. (*Țiganca o ia de mână si deodată sare înapoi.)* De ce, țiganco, ți-e frica, de ce tremuri, spune-mi, cu nu ştiu nici de frica, nici de teamă! îți poruncesc, spune.

MARIUȚA

îmi porunceşti, îți spun, dar te vei câi, frumoasă domnița, daca vei afla ceea ce îți voi spune!

ROXANA

Spune.

ȚIGANCA
(se scoală. Iar ii ia mâna si sc uita)

Nunta apropiata şi duşmani, pețitori la mâna ta: unul. al doilea, al treilea, al patrulea, şi iatâ, aşa în depărtare, al cincilea! Tu iubeşti pe unul şi el te iubeşte, dar altul

e mai groaznic decât toți şi vei fi a lui de bunăvoie; unul din ei e bătrân, dar o sâ-ți fie cea mai mare piedică, fereşte-te de el, domnițo, el e puternic şi viclean! Iată, acolo încâ un al şaselea, dar el te iubeşte şi tace, nu poate sâ-ți mânuriseascâ dragostea; dar fereşte-te de bâtrân, fercşie-ie de el, domnițo! Şi acuma, iatâ acolo. vezi. viitorul tău soț: e viteaz ca un leu, frumos, inalt, dar nu ți-e drag, biata domniță; tu. insă. il vei iubi pe urmă... Priveşte, iatâ el se luptă pentru țara ia, iatâ, ialâ moare pentru line!

ROXANA

Dar cine esle el?

ȚIGANCA

Nu ştiu, e de neam străin. Priveşte, iatâ-1 (scoale *oglinda)* priveşte, iatâ-i pe toți! *(Roxana priveşte.)*

ROXANA
(repede)

Dimitric, fiul Iui Matei şi Racoți, Burdiuja. Timotei... Iatâ cine e duşmanul şi adoratorul meu - Burdiuja! Ha, ha, ha! dar iatâ şi Timotei; e înalt. într-adevăr, tânăr, are un chip blând, dar cine e al şaselea, cine e cel mai generos?

ȚIGANCA
(din nou arată oglinda)

Iatâ-1.

ROXANA
(cu mirare)

Petriceicu! El mâ iubeşte mai mult decât toți, acesta este el? Bietul Petriceicu!

ȚIGANCA
(din nou arată oglinda)

Nu, nu, domnițo, acesta mai mult decât toți te...

ROXANA

Dimitrie! Țiganco. iatâ, na-ți banii şi pleacă. *(Țiganca îngenunchează.)*

|FRAGMENTUL AL O-leaJ

ROXANA

Dramă în (...) acte

P E R S O N A J E L E

VASILE LUPU, domnul Moldovei
DOAMNA TAMARA, născuta principesă georgiană, solia lui
DOMNIȚA ROXANA, fiica lor
ŞTEFAN, fiul lor
PRINȚUL 1ANUŞ RADZIWILL, hatmanul Lituaniei
DOMNIȚA MAR1A, soția lui
CONTELE IOHANN KEMENY
BARONUL ŞTEFAN PETKY j solii voievodului Transilvaniei, Racotzi
GHINA ȚUCALA, vistiernic 1 ^) u j M a ? e ? a ? V a l a M e i
RADUL VARZAR. vel armaş J
COLONELUL DOROŞENCO
COLONELUL NOSACI solii lui Hmelnițchi
ŞTEFAN GHEORGHIȚA BURD1UJA, hatmanul Moldovei
TODORAŞCO PETRICEICU, vel logofăt
ŞTEFAN, paharnic, fiul lui
SANDA, fiica
COSTAŞCO MOTOC, pârcălab de Hotin
ȚIRREA, pârcălab de Suceava
NIȚA, țiganca *
CEAUŞUL DIN STAMBUL
BOGDAN ZINOVIE HMELNIȚCHI, hatmanul zaporojenilor
TIMUS, fiul lui
PUŞCAR, colonel

BOIERI cu nevestele lor, darabani şi popor

SCENA 1
ROXANA, SANDA Şl ȚIGANCA

ȚIGANCA
(in genunchi in fala Roxanei)

lâna, **domniță, dar ție**
Eu nu pot sâ-ți descopăr soarta.

ROXANA

Dar ce înseamnă aceasta, Nițo?
Pe tine te-am chemat ca sâ ghiceşti,
Eşti vrăjitoare *(ii intinde mâna),* na, ghiceşte!

ȚIGANCA
(ia mâna şi deodată sare inapoi)

îmi porunceşti sâ te ascult, sunt gata.
Dar, tu. Domniță, te vei câi!

SANDA

Roxana, nu ghici.
Poate soarta aspră
E cruda cu tine

ROXANA
(țigâncei)

îți poruncesc, na, ghiceşte!

ȚIGANCA
(o ia de mână)

Priveşte, priveşte aici!
Iată, vezi în depărtare
Stă, sprijinindu-se de sabie,
Un tânăr frumos şi bine făcut.
Tu-l iubeşti, el pe tine,
Domnițo, te adoră *(scoate oglinda),*
Dar iată viitorul tău soț! (Arară *in oglindă.)*

ROXANA
Pe el eu nu-l ştiu.
(Către Sanda.)
Priveşte, poate tu-l vei cunoaşte!

SANDA

Nici eu nu-l ştiu pe el, dar cât e de înalt şi frumos!

ȚIGANCA

El e al tâu, Coba, *gamaben.*
Aceasta e dragostea ta. *(Râde.)*

ROXANA

Taci! Dar cine este el?

ȚIGANCA

Nu ştiu. Dar nu numai ei singuri
Pe tine, domniţo, te adoră. *(Ia mâinile ei.)*
Priveşte, iată un al treilea şi un al patrulea,
Dar iată un bătrân şi un tânăr.
Bătrânul e viclean, râu şi urât.
Iar tânărul e liniştit şi supus.
Dar pâzeşte-te de bătrân.
Bărbatul tâu va fi viteaz şi îndrâzneț
Și al Moldovei scut va fi.
Și pentru Moldova, binecuvântându-te pe tine
Va muri el de mână duşmană.

Dar tu îl vei iubi, doamna!

ROXANA

Dar arată-mi in oglindă, ţiganco.

ȚIGANCA

Nu pot, n-am voie sâ arăt!

ROXANA

Și de ce?

ȚIGANCA
(încet)

Voiu pierde darul ghicirii.
(// întinde mâna.)
Domniţo, dâ-mi lei,
Domniţo, dâ-mi rupii!

ROXANA
(ii dâ)

Iată, dar danseazâ-mi, cântă-mi!

ȚIGANCA
(cântă si dansează)

Sint oacheşă, tânără.
Și din țări depărtate!
Nu numai unul mâ iubea
Pe mine - Nița cu ochii negri.
Nu numai unul imi spunea:
Cât eşti tu, Nițo, de frumoasă!
Nu numai unul imi şoptea:
Nițo, iubeşte-mâ!
Dar numai unul imi e drag,
Pe mine Iancu! mă iubeşte.
El m-a îndrăgit
Şi nu mâ va părăsi![1]

SCENA 2

ACEIAŞI. UN DARABAN, apoi WISZNIEWIECKI

DARABAN

Prințul Dimitrie Iurie Wiszniewiecki!

[1] **Textul rusesc:**

„Jl L\i\T.ia. Main.w
II rrn, <a|xuiL .in.n.Kn\i»!
H<* O.lllHl, .lKinini, Mi'llfl
HMM\ '(i'pHnnKx .-».
Ho o.ntiib roi»|iii.iu
h'nKb TI,I Huna \nj»oiii;i!
lii' o.iitin, Min. UH'irni.tL:
Hntin. UUIMIII \H-HH!
ilo U.tltlll, MII). .1111111, MM.II,.
Mt'MH Î11H.Y II. . IK/ilIT1,
Olll, M'-IIH IKUHx'll 11,1,
II \A1, III' jKl.l.lKIOIiri,!'*

ROXANA

Pofleşte-1.

DIMITR1E
(intrând)

îmi dai voie, domniţo, sâ îngenunchez

ROXANA

Mulţumesc.

DIMITRIE

Roxana, vi s-a ghicii?

ROXANA
Da, am chemai ţiganca eu aci
Ca să aflu dc soarta mea.

DIMITRIE

Poate am fost eu atât de fericit,
încât s-a ghicit despre mine?

ROXANA

Nu.

DIMITRIE

Iartâ-mâ, te-am supărat cu întrebarea mea!
(întinde mâna ligâncei.) Ghiceşte!

ŢIGANCA
(scoate oglinda)

Priveşte.

WISZNIEWIECKI

O, Doamne! Nu, mi s-a părut,
Dar ascunde tu oglinda mai curând!

ŢIGANCA
(cânta)

Dâ-mi bani mai curând,
Rupii dâ-mi mai curând!

(Wiszniewiecki arunca banii. Ţiganca ascunde oglinda.)

SANDA
(intinzându-i mâna ei)

Tu ai ghicit şi prinţului şi domniţei.
Acum tu mie trebuie sâ-mi ghiceşti.

ŢIGANCA
(după ce a privit mâna ei)

Ţie pot sâ-ţi spun tare:
Soţul tău în luptă va cădea.
Lei dâ-mi
Rupii dâ-mi!

SANDA
(arunca bani)

Acum, ţiganco, poţi sâ pleci!

ŢIGANCA
(se apropie de Roxana si-j săruta mâna)

Tu cuvintele mele nu uita! (Se *duce).*

SANDA

Iertaţi-mâ, eu trebuie sâ plec.

SCENA 3

ACEIAŞI, afară de ŢIGANCĂ si SANDA

ROXANA

Prinţule, de ce eşti atât de palid şi slăbit?

DIMITRIE

Eu? Nimic. Nu vreau sâ le supâr.
Oare sin! eu vrednic ca domnița
Peniru mine sâ se neliniștească?
Oare cu, un nedemn prinț rus,
Pol sâ-ți cer atenția?
Eu, un monstru din țara străină ție
Iubesc pe domnița? Sâ-mi fie iertat! *(îngenunchează.)*
Domnițo. te iubesc!
îți mai amintești cum de asemenea
Mi-ai spus: te iubesc!
Dar poate aceea a fost numai in vis?

ROXANA

Nu. principe, așa a fost!

DIMITRIE

Atunci, mâ iubești!
Dar iți amintești, oare. domnițo,
Cum tatăl iau a spus lui Dimitric:
Tu imi vei fi fiu in curând.
Ție ți-o dau pe Roxana.
Dar. poate, a fost numai în vis?

ROXANA

Nu. principe, așa a fost.

DIMITRIE
(se *ridica)*

Mulțumesc, de o sută de ori mulțumesc.

ROXANA

Dar. principe, dc ce aceste îndoieli?

DIMITRIE

Iartâ-ma, nu știi ce înseamnă chinuri.
Ai patru pretendenți.

ROXANA
(incel, către sine)

Se îndeplinește prezicerea.
Dar cine-s: tânăr și bătrân?
(Lui:) Dar cine sunt?

DIMITRIE

Eu, voievodul Racotzi. fiul lui Matei
Și Timotei Hmelnițchi din țara zaporojenilor.

ROXANA
(incet, către sine)

Dar nici unul din ei nu e bătrân.
„Domnițo. pâzește-te de un bătrân",
Mi-a zis Nița.
Racotzi e tânăr, fiul lui Matei
E și mai tânăr, iar Timotei e aproape copil.
„De un cărunt sâ te păzești, domnițo".
Mi-a zis azi Nița.
(Prințului:) Adio, principe! *(Ieșind.)*
Trebuie sâ mâ îmbrac
Ca înaintea lor sâ mâ arăt.

SCENA 4

WISZNIEWIECKI
(singur)

îndoielile erau zadarnice...
Dar oglinda... Eu voi gâsi țiganca
Și oglinda voi râpi-o de la ea.
Voi mai privi o datâ.
Nu, mi s-a părut!
Roxana numai pe Dimitrie il iubește,
Ce mai caută el altceva?
(Privește in jur.)
Nu va mai fi Vasile și atunci
(arată *la dreapta)* acest tron al tâu va fi.

Dar parca cu nu meni tronul?
Strămoşul meu, Gaida, in Turcia a pierit.
De duşmanii creştinismului fiind chinuit.
Dimitne a fost el, Dimitne sini si eu.
Acel Dimitrie Moldova căuta
Şi pentru ea a pierit la Istambul.
Şt eu, Dimitrie, Moldova caut,
Caut stăpânire proprie.
In patria-mi imi este strâmt,
Aci e larg si plin de viată,
Şi pe al lui Decebal tron
Şi al Bogdanilor sfânt scaun
A lui Dimitrie dinastie se va sui.
O, cât de frumos şi cât de drag e
In ţara, unde viţa minunată
Creste, umplând gradina
Şi-a domnului si a ţăranului!
Eu, prinţul Dimitrie Iurie Wisznicwiecki,
Voi fi celebru ca Clovis şi Ruric,
întocmai ca si Carol;
Toţi in Europa despre mine vor vorbi,
Şi in cronicele timpurilor
Istoria va înscrie:
Prinţul Dimitrie Wiszniewiecki...
Dar iată, vine cineva... *(Pleacă).*

SCENA 5

LUPUL şi ŞTEFAN PETRICEICU, apoi KEMENY, PETKY, TODORAŞCO. BURD1UJA şi ŢIRREA

LUPU

Şi aşa tu spui câ solii
Vor sâ aibe ultimul meu răspuns?

ŞTEFAN

Da, Măria ta, ei m-au rugat ca sâ-ţi spun...

LUPU

Spune-le câ eu sint liber, şi acum
Pot sâ-i primesc pe toţi.

Dar... *(Şlefan se înclină şi pleacă. Lupu îngenunchează.)*
O. Doamne, de nenumărate ori iţi mulţumesc
Câ mi-ai dăruit o astfel de fiică!
E bună, frumoasă şi cuminte.
Pe Moldova o iubeşte şi pe mine...
Dar, iată vin... (Se *scoală şi se urcă pe tron.)*

SCENA 6

(LUPU; pe ambele pârfi ale tronului stau darabanii; intră KEMENY PETKY şi după ei câţiva ostăşi transilvăneni.)

LUPU
(mândru)

Vâ rog, prietenilor, mai aproape de mine!

KEMENY

Iohann, conte de Kemeny!

PETKY

Ştefan, baron von Petky!

LUPU

Mai aproape, domnilor!
Şi astfel, sinteţi trimişii prinţului Racotzi.
Iar voi, trimişii Valahiei?

SCENA 7

LUPU şi [CHINA cu VARZARp

GHINA

Sunt Ghina Ţucala, vistiernicul ţării!

' în ms. e scris: Nosaci şi Doroşenko, dar e o eroare, întrucât mai departe urmează scena cu trimişii Valahiei, Ghina şi Varzar.

VARZAR

Eu - Radu Varzar, armaşul Valahiei!

LUPU

Apropiaţi-vâ cu toţii, îndată dau răspunsul!
Fârâ învoirea marelui Divan,
Pânâ nu-mi va trimite firmanul sâu sultanul,
Nu dau pe Roxana după nimeni!
Numai înalta Poarta, singură
Poate sâ mâ silească la aceasta.

GHINA, VARZAR, KEMENY, PETKY

Dar, Măria ta...

LUPU

V-am dat deja răspunsul!

GHINA
(apropiindu-se)

Mâria ta, ascultâ-mâ:
E mare domnul nostru Matei,
Şi al Basarabilor neam e glorios.
Viteaz şi înţelept e al lui Matei fiu,
Poporul Valahiei e acum puternic.
Şi voievodul nostru îţi promite, doamne,
Valahia cu Moldova s-o unească!
Atunci, priveşte întinderea imensa
Pe care fiica ta o va stăpâni!
Tu ştii că niciodată
Dinastia ta nu va continua
Şi principele Ştefan nu va fi voievod.
Iar astfel. Moldova cu Valahia
Se vor uni, şi atunci
Va învia regatul Daciei.
Ce folos ai, doamne, tu
De la Gheorghe Racotzi,
Chiar dacă însuşi Gheorghe
Ar vrea ambele state sâ le unească.
Chiar şi atunci, ce foloseşti dintr-asta?
Tu insuşi eşti mare! Domnia o vei păstra.
Iar urmaşii tâi vor avea numai Moldova.
Pentru câ ţara Ardealului
De a ta prin munţi e despărţita.
Priveşte acum asupra Valahiei:
Nu are munţi, ci ape şi câmpii.

LUPU

Tu eşti şiret, dar eu - înţelept
Şi te cunosc pe tine... *(tare)*
Răspunsul mi l-am anunţat!

KEMENY şi PETKY

Conducători sîntem. nu diplomaţi,
.Sâ ne-nvânim ca Ghina nu ştim.
Ci vorbim deschis. De noi, Lupule, pâzeşte-te!
Pe unguri nu-i cunoşti tu, nici pe ardeleni.
Nu vom pune sabia in teacă, până când
Nu vom dâ-o lui Racotzi pe domniţa!

LUPU

Ce a fost - am vâzut, ce va fi - vom vedea.
Sint albanez eu. sint arnăut!
(Kemeny si Petky, inclinându-se, ies.)

VARZAR

Şi aşa, Mâria ta, tu nu vrei
Sâ primeşti propunerea lui Matei,
Atunci sâ ştii câ eu, Varzar,
Armaş al Valahiei, imi voi ţine
Cuvântul dat lui Matei:
Roxana va fi a noastră!
(Ghina si Varzar se inclina.)

SCENA 8

LUPU

Ce a fost - ani văzut, ce va fi - vom vedea!
Ce vor ei de la mine?
Oare ei nu cunosc pe Lupu?
E mândru, toți o spun.
Dar nu e mândru, ci iubește
Moldova, ca patria sa.
De peste munții Balcani aci
Am venit eu sărac, și acum
Sint cel mai bogat dintre stâpânitori.
Mâ invidiază toți, pe-ntrecute,
Doresc cu Lupu toți sâ se-nrudească,
Dar eu îi disprețuiesc pentru binele
Moldovei sfinte...
El e șiret... spun toți,
Dar oare am răpit eu tronul?
Oare prin omor și intrigă
Am ajuns la mărirea mea?
Au eu avere mi-am agonisit
Lipsind pe locuitori de bogăția lor?
Nu, nu, am înjosit îngâmfarea bogătașilor.
Am înălțat cetățenii și poporul...
Și iată pentru ce toți mâ numesc tiran.
Ambițios... spun toți.
Dar oare al meu bine eu doresc?
- Nu, Moldovei, Moldovei sfintei
Și iatâ pentru ce mâ numesc râu, intrigant,
Jefuitor al poporului meu.
Numai unul Dimitrie
Mâ cinstește și mâ respectă,
El nu se preface ca toți,
De neam nobil este el,
Principe și castelan al Cracoviei,
Mare conducător și diplomat.
Tatăl lui, Ieremia, a fost cinstit,
Și el seamănă lui Ieremia!
Un lucru mâ nelinișteşte:
Acum a devenit trist.
Iar înainte cât era Dimitrie de vesel!

SCENA 9

EL, UN DARABAN, apoi NOSACI și DOROȘENCO

DARABAN

Coloneii Nosaci și Doroșenco!

LUPU

Spune-le câ sint ocupat!
(Darabanul pleacă ți se întoarce.)

DARABAN

Au venit cu o treaba grabnică.

LUPU

Cheamâ-i!

NOSACI și DOROȘENCO
(intră și se înclină)

Mare e Bogdan Hmelnițchi,
Hatmanul nostru.
Bogat e Vasile, domnul Moldovei!

LUPU
(înclinându-se)

Ce vâ trebuie?

NOSACI

Eu sint Timotei Nosaci, colonel din Ostrog.

DOROȘENCO

Eu - Doroșenco Dorotei.

LUPU

Ce v-a făcut pe voi, din Ucraina.
In tara mea să veniţi?

NOSACI

Voinţa hatmanului nostru.
Voinţa lui Hmelniţchi!

LUPU

Ne e plăcut sâ vâ vedem aci.
Dar ce oare 1-a îndemnat
Pe Hmelniţchi la aceasta?

DOROŞENCO

Dragostea către fiu.
Fiul lui, Timotei, auzind de frumuseţea
Roxanei, s-a grâbit s-o vadă,
Şi atât de mare fuse a lui credinţă,
Câ el fără s-o vadă, îndată hotărî
Sâ ceară mâna ei de la Mâria ta!
Iertaţi-ne, dacă noi,
Necunoscând obiceiurile, n-am vorbit frumos.
Dar nu simeni diplomaţi,
Ştim in război sabia sâ mânuim,
Iar graiul frumos nu e treaba cazacilor.

LUPU

Daca aţi fi venit la mine
Şi mi-aţi fi spus: iatâ, Mâria ta,
învoirea Domniţei şi iată
învoirea marelui Divan,
Chiar şi atunci nu v-aşi Fi zis:
Iatâ fiica mea, pe ea luaţi-o!
Cu atât mai mult acum:
Roxana nu se-nvoieste si firmanul
De la Poarta încâ n-a sosit. Ea e logodită
Cu prinţul Dimitrie Wiszniewiecki!

NOSACI
(obraznic)

Şi nunta in curând v3 fi?

LUPU
(mândru)

Când Mâria sa va voi!

DOROŞENCO

Tu aşa vei spune lui Bogdan!
Şi noi o ştim dinainte:
Conducătorul nostru va fi bun.
Şi la a lui Dimitrie nuntă
Din ţara zaporojenilor la voi
Va trimite oaspeţi de nuntă -
O suia de mii!
Ei au şi încălecat:
Se pregătesc sâ vie la ospăţ!

LUPU

Ce a fost - am vâzut, ce va fi - vom vedea.

NOSACI

Dar ce trebuie sâ spunem lui Hmelniţchi?

LUPU

Spuneţi-i câ m-aţi văzut pe mine
Şi că am refuzat pe fiul lui,
Spuneţi-i câ v-am zis eu:
Ce a fost - am vâzut, vom vedea ce va fi!

DOROŞENCO

Şi asa, sînteti gata oaspeţi sâ primiţi?

LUPU

Eu ii invit, împărăteşte, cu sabia în mână!

NOSACI

Dar ascultă. Măria ta, vom fi noi 40 de mii,
Şi 60 mii de tătari cu noi vor veni.
Şi Ia Iaşi la voi ne vom abate!

LUPU

Pe oaspeţi de nunta noi îi primim,
Dumnezeu ne va ajuta şi oastea.
Ce a fost - am văzut, ce va fi - vom vedea!

(Solii se Înclină si pleacă.)

SCENA 10

LUPU
(darabanului)

Sâ-mi chemaţi pe Todoras şi Burdiuja şi Ţinea!
Iată, oamenii zic câ uşor e sâ fii domnitor,
Câ e dulce sâ fii stăpân al popoarelor.
De ar încerca ei, măcar o zi, sâ fie domnitori!
Numai turburâri şi griji,
Din toate părţile, primejdii!
(Intră Burdiuja, Todoras şi Ţirrea.)

BURDIUJA, TODORAŞ ŞI ŢIRREA

Sîntem aci!

LUPU

Prietenilor, veniţi încoace,
Primejdia ne ameninţă!
Pe Racotzi l-am refuzat,
Pe Matei de asemenea, pe Timotei - chiar acuma!
Ei sunt toţi puternici în această clipă!
(Lui Burdiuja.) Hatmane, găteşte oastea tu,
Iar tu *(lui Todoras)* scrie lui Sobieski.
Dar vezi, sâ nu ne înjoseşti, vezi ca
Scrisoarea sâ fie demnă
De Moldova şi moldoveni!
(Lui *Ţirrea.)* Iar ţie, Ţirrea, îţi poruncesc:
Sâ pregăteşti cetatea pentru apărare!
Şi sâ ştiţi cu toţii deviza mea:
Am văzut ce a fost. vom vedea ce va fi!

TOŢI

Am văzut ce a fost, vom vedea ce va fi!

LUPU

Dar cum vă pare refuzul meu lui Timotei?

BURDIUJA şi ŢIRREA

Minunat!

TODORAŞ

Prost!

LUPU

Şi de ce?

TODORAŞ

Hmelniţchi astăzi e puternic şi glorios.

BURDIUJA

Ţie. logofete. ţi se pare numai aşa,
Şi totodată eşti părtinitor pentru cazaci:
Căci tu la cazaci ai slujit înainte.

LUPU

într-adevăr, am uitat aceasta!

TODORAŞ

Deci, nu sint eu credincios patriei?

ȚIRREA

Dimpotrivă, numai ca eşti părtinitor.

BURDIUJA
(la ureche, lui Lupu)

Vasile, el e şiret!

TODORAŞ
(la ureche, lui Lupu)

Vasile, e un intrigant!

LUPU

Ştiu!
Dar duceți-vâ pe la locurile voastre
Câ sâ nu ne găsească pe neaşteptate.
Burdiuja, tu rămâi. Cu bine, boierilor!

SCENA 11

LUPU fi BURDIUJA
în acest timp intra neobservat Ştefan Petriceicu si se ascunde dupi o coloana

LUPU

Burdiuja, numai in line am încredere,
Numai tu-mi eşti sincer servitor.
Spune-mi, fâcut-am, oare, bine,
Câ am refuzat pe trei pețitori?
Ei sint din țâri strâine,
Străini ne sunt ei nouă!

BURDIUJA

Da, dar e si al patrulea.
De asemenea străin,
Fiul unei țâri duşmane.
Polon; si-ti aminteşti, Mâria ta,

Cum chinuiau polonii pe creştini.
Cum nici cadavrelor lor nu le dădeau odihnă.
Cum Domnul Ştefan i-a pedepsit,
Punăndu-le jugul, i-a înhămat la plug in Bucovina,
Cum el nu-i suferea! Tu. Măria ta,
întotdeauna imi spuneai,
Câ vrei pe Ştefan sâ-1 urmezi,
Iar fata polonului o dai!
Ştefan îi ura pe poloni
Şi moldoveanului Arbore el pe fiica Iui
A dat-o în căsătorie, iar tu,
Tu nu-l cunoşti pe Dimitrie, Vasile.
El nu pe Roxana, ci numai aurul iubeşte,
Pe câta vreme mulți moldoveni
Sunt vrednici a fi soții domniței!

LUPU

Se înțelege, pentru nimic în lume.
Eu n-aşi fi dat-o dupâ un tânăr pe Roxana:
Sînt schimbâcioşi şi uşurateci totdauna.
Dar sînt mulți bâtrâni; de pilda -
Ştefan Burdiuja, şi daca
Eu n-aşi fi promis lui Dimitrie pe Roxana,
Dacă nu l-ar fi iubit ea atât,
Atunci l-aşi fi ales eu pe Burdiuja.

BURDIUJA

Eu, Mâria ta, nu sunt vrednic
Sâ fiu ginerele lui Lupu, dar de altfel
Aşi fi fost gata cu bucurie
Sâ împlinesc porunca ta.

LUPU

Dar fiica mea are un logodnic!

BURDIUJA

Dar el e duşmanul creştinătății!

LUPU
(priveşte pe geam)

Dar, iată, aga ne priveşte, a si orânduit
Oastea, rândurile le cercetează!
Du-te şi tu la el si cheamâ-mi pe Todoraşcu.

BURDIUJA

El n-are timp. Măria ta.

LUPU

Spune-i câ eu il poftesc!
(Burdiuja pleacă.)

SCENA 12

LUPU

Iată un prieten, pe el l-am încercat!
E şiret, intrigant; dar

Acuma să vedem, cum va fi Todoraşcu?

TODORAŞ

Măria ta, la ordinele tale sint!

LUPU

Vino încoace, numai în tine ani încredere,
Numai tu-mi eşti sincer servitor.
Spune-mi, fâcut-am, oare, bine,
Câ am refuzat pe trei peţitori? Ei sint din ţâri străine,
Străini ne sint ei noua!

TODORAŞ

Racotzi şi fiul lui Matei pe tine
Te-ar fi înşelat, Măria ta. dar hatmanul
Zaporojenilor e cinstit. Şi de ce. Măria ta,
Sâ nu-ti dai fala cazacului?

LUPU

Ei sint servi, mojici!

TODORAŞ

Am fost la ei şi-i cunosc prea bine.

ŞTEFAN PETRICEICU

Tata, mâ vei pierde!

TODORAŞ

Sint buni, numai nu-i atinge,
Viteji-s. numai sâ intre-n lupta!
Şi ce-ai făcut acum. Măria ta?
Hmelniţchi e puternic, şi 100 de mii
Vor r.âvâli in patrie.
Atunci vor fi luaţi şi Iaşii!

LUPU

Ce-a fost - am văzut, ce va fi - vom vedea!

TODORAŞ

Visteria e pustiita prin luxul tâu.

LUPU

Toate lăzile mele sint pentru patrie deschise!
Dar... eu, poate, aş fi dat
Pe fiica mea după un cazac, dar, vai!
Logodnicul ei e prinţul Wiszniewiecki!

TODORAŞ

Milă mi-e. Măria ta. de tine.
Mila mi-e şi de Moldova sfântă.
Tu n-o iubeşti, ca mine!

LUPU

Taci, tu nu cunoşti dragostea mea!
Dar du-te, cere nişte *[indescifrabil]*
Şi cheamă-mi pe Ținea.

SCENA 13

DOMNUL si ȚIRREA

LUPU

Iată cum sim prietenii!
Dar Todorascu iubeşte înfocat Moldova.
Sa încercăm acum pe Țirrea.

(Țirrea intra.)

ȚIRREA

La ordinele tale, Mâria ta!

LUPU

Numai în tine, Ținea, am încredere.
Numai tu-mi eşti sincer servitor.
Spune-mi, fâcut-am. oare, bine,
Câ am refuzat pe trei pețitori?
Ei sînt din țâri strâine.
Străini ne sînt ei noua!

ȚIRREA

Prea bine, Mâria ta!
Domnița nu e pentru ei!
Şi deşi Dimitrie ne e străin.
Dar e aşa de onest şi nobil,
încât e vrednic de mâna ei.
E fiul acelui Ieremia,
Care a fost biciul cazacilor.
El însăşi e viteaz, ne va apăra...
Şi ruşine atunci cazacilor!

De altfel, Mâria ta. sînt grec, nu moldovean.
Şi poate judecata mea e greşita.

LUPU

Du-te. eşti bun si cinstit. Ținea!

SCENA 14

LUPU

Numai Ținea singur imi e credincios
Şi pârcălabul de Kotin.
Pe a lui Motoc credință o cunosc eu!
(Roxana apare după altă coloana.)

SCENA 15

Intră in fugă MOTOC

[MOTOC]

Dar el n-aduce bucurie.
Ci o mare mâhnire:
Douăzeci de mii de cazaci si tot atâția
Tătari au intrat in Moldova!

LUPU

De unde ai aflat?

MOTOC

Mi-a spus iscoada mea! *(In acest moment intra Bânescu.)*
***(Scoțând sabia)...* Cazace, de unde ai răsărit"**

BÂNESCU

(scoate sabia sa si o arunca la piciotirele lui Motoc)

***(Liniştit)* Din tabăra cazacilor.**

MOTOC

Dar cine esii tu?

BÂNESCU

Iancu Bânescu.
Sint moldovean, dar patria mea
Am fost silit de demult s-o părăsesc,
Am rătăcit prin osebite ţări.
Polonilor serviciile mele le-am oferit,
Hmelniţchi le-a primit,
Şi iatâ-s căpitanul lor, dar fiind cazac pe dinafară,
Sint moldovean in inimă.

MOTOC

Eşti iscoada?

BÂNESCU

Spune-mi ce vrei. dar iscoada
Nu va omori doi dorobani! Priveşte:
Ei nu vroiau să mă lase la tine,
Măria ta, eu i-am ucis.
Şi iată, sint aci!

MOTOC

Voi răzbuna moartea soldaţilor mei!

LUPU

Opreşte-te, el trebuie sâ se dezvinovăţească!

BÂNESCU

Da, am adus cu mine o veste.
Vasile, tu pregâteşte-ţi oaste.
Altfel Hmelniţchi va ti domn a! Moldovei!
Acum pe tine numai una eu te rog:
Primeşte-mâ in slujba ta,

Pe cei omorâţi
îi voi Înlocui. Priveşte aceasta mână!

LUPU

Bănescule, bine. Oastea voi găti-o eu.
Mâ duc contra cazacilor, iar tu
în timpul luptei treci de partea mea.
Acuma du-te. *(Bânescu piesei.)*
(Lui Motoc.) Du-te şi spune lui Burdiuja. toată oastea
S-o cerceteze. Controlează porumbul şi trimite-mi
socoteala.
(Intri darabanul.)

DARABAN

Din Turcia a venit ceauşul si
Cere sâ vadâ pe domn.

LUPU

PofteşieT. *(Lui Motoc.)* Pleacâ! *(Mojoc pleacă)*

SCENA 16

CEAUŞUL
(se Înclină)

Allah berechetâm, verâm! Dumnezeu sâ te binecuvânteze!

LUPU

Mulţumesc. Ai adus firmanul in numele
înaltei Porţi?

CEAUŞUL
(dând hârtia)

Citeşte.

LUPU
(citeşte)

O. Doamne! Sultanul îmi porunceşte sâ dau lui Hmelnițchi pe Roxana!

ROXANA şi ŞTEFAN

O. Doamne!

LUPU

Dar nu, aceasta n-o sâ fie!

(Ceauşului.) Doua zile pentru a mâ gândi!

CEAUŞUL

Dar sâ şiii. Măria ta, câ sultanul
A poruncit, in caz de amânare, sâ se duca la Stambul
Capul tâu!

LUPU
(înfuriat)

Vreau doua zile ca sâ mâ gândesc!
Poți sâ pleci! Mâ duc şi eu... *(Pleacă).*

SCENA 17

ROXANA şi ŞTEFAN

ROXANA

O, Doamne, Ce trebuie
Acum sâ fac? Biet Wiszniewiecki!
Nu ştii tu, câ pentru tine plâng!
Dar ce e de fâcut? Să rămân aci
Şi sâ văd... nu, nu, niciodată! Ca
O fiică să vadâ omorârea tatălui, pentru nimic în lume!
Am fost la Stambul: Turcii sunt cruzi şi groaznici...
Dar ce sâ fac?...

[FRAGMENTUL AL m-lea)

ROXANA, DOMNIȚA MOLDOVEI

SCENA 1

NICHITA şi HRIȚCO

NICH1TA

Bună ziua, Hrițco! Iată trei ani de când nu ne-am văzut! Dar cât de palid te-ai făcut, ca peretele unei cocioabe ucrainene! Oare într-adevăr, frate, robia turcească e atât de grozavă, cum îmi povestea răposatul nostru dascăl Teoctist Teoghenovici? Mereu spunea câ cei mai mari duşmani ai oamenilor sint: dracii, leşii şi turcii, iar el însuşi a cărunțit de 10 ani...

HRIȚCO

Da. îmi amintesc, eu eram incă un simplu cazac, iar tu deja imi tot vorbeai despre Teoctist Teoghenovici al tău. Mai bine povesteşte-mi ce se face in tabăra. Ce face bravul nostru hatman, dar Timoşca?

NICHITA

Oh, frate, s-au zâpâcit cu totul! Unul merge în *Mordavia,* altuia i-a plăcut... păcat şi de zis! O *mordoveancă!* Cu drept se spune: e frumoasă ca o zână, dar ce folos când e *mordoveancăl* Şi i-a venit hatmanului pofta sâ se insoare. Oh. dacă ar trăi Teoctist Teoghenovici! Le-ar arăta el nuntă!

HRIȚCO

Şi ea se invoieşte?

NICHITA

Ia-te uită! Sâ indrâznească sâ se opună bravului cazac! Iată, azi are sâ trimită un sol la Curtea *mordovenească,* la tatăl *mordovencei.* Cum am spus c-o cheamă?

HRIȚCO

Roxana.

NICHITA

Da, da, Roxana.

HRIȚCO

Şi cine e solul?

NICHITA
(cu *importanța)*

Aceasta încă nu e hotărât. Răposatul...

HRIȚCO

Iarăşi! Dar când te vei desparți de iubitul tău Teoctist Teoghenovici?
Nu râde, răposatul a fost om bun.
Era deştept, şi foarte iute
A învățat sâ scrie.
Nu se ocupa de nimicuri...

HRIȚCO

Dar ii plâcea sâ vâ învețe nimicuri!

NICHITA

La 30 ani citea admirabil!
Şi cânta psalmii tărăgănat, clar...

HRIȚCO

Se vede câ atâta si Stia. sâ cânte psalmii tărăgănat şi clar şi sâ pălăvrăgească. Dar altceva mâ interesează! Pot azi sâ mâ prezint la Zinovie?

NICHITA

De ce nu? Numai câ trebuie sâ te schimbi, câci eşti în stare sâ te arați cu acest turban. Ei bine, ți-am povestit ce m-ai întrebat, acum tu spune-mi, cum ai fugit de la aceşti păgâni?

HRIȚCO

Foarte simplu. I-am fost drag paşei şi el mâ ținea nu în închisoare, ci la el acasă. Şi iatâ câ mi-a plâcut fata turcului *(Nichita işi face seninul crucii si se dă inapoi),* iar eu i-am plâcut ei! *(Nichita, dându-se inapoi: Vai. vai!)* Şi ne-am hotărât noi sâ fugim, dar bătrânul a aflat despre acest plan şi a reuşit s-o oprească *(Nichita oftează uşurat),* iar eu m-am gândit: de mâ voi întoarce, mâ vor spânzura, mai bine sâ fug - şi iatâ, cu bine am ajuns la tine.

NICHITA

Dumnezeul meu, ce mai *avanturecIii!* Ce mai nebunii!
Turcoaica, turcoaica, turcoaica! Vai, vai, vai!

HRIȚCO

Ce e cu tine. Nichita?

NICHITA

încă. slava Domnului câ toate aceste *avanlurecții* n-au reuşii!

HRIȚCO

Dar încetează! Iatâ vine, pare-mi-se, cineva. Un moldovean.
Sâ mergem, ca sâ nu ne observe!

NICHITA

Da, da, c un *mordovean,* sâ mergem.

WISZNIEWIECKI
(in costum moldovenesc)

Sosii! Unde mă aflu? Unde m-a dus disperarea? «Nu. niciodată nu mâ voi învoi fârâ voia tatălui, spune-i lui»; şi aceasta mie mi-a spus ea, care mi-a jurat dragostea! încâ..."

Spre deosebire de celelalte piese de mare popularitate ale lui B. P. Hasdeu, precum *Răzvan şi Vidra* sau Trei *Crai de Ia Răsărit,* care au făcut o strălucită carieră în teatrul românesc, fiind reprezentate de nenumărate ori în spectacole de sine stătătoare sau combinate cu alte lucrâri dramatice, *Femeia (Domnita Rosanda)* a fost extrem de puțin jucata.

Reprezentată în premieră la 28 ianuarie 1867 de către trupa C. Dimitriade, la Bucureşti, ea nu reuşeşte sâ se mențină decât două seri (pe 28 ianuarie şi 2 februarie).

încercarea de repunere în scenă a piesei, în 1879 - când autorul elaborase cel puțin în pane o nouă versiune dramatică a textului, din care citea, in plenul Academiei Române, câteva scene in şedința din 16 noiembrie 1879 - eşuează.

Schița dramatică va fi reluată scenic de-abia în 1899, în noua variantă publicalâ in volumul Sarcasm *şi ideal,* de data aceasta, concomitent, de primele două teatre ale țării: Teatrul Național din Bucureşti şi Teatrul Național din Iaşi. în deschiderea stagiunii 1899-1900. Premiera bucureşteanâ avea loc pe data de 25 septembrie 1899. iar cea ieşeană pe data de 30 octombrie 1899. Dar nici de data aceasta spectacolul cu *Femeia* nu fâcea serie. De fapt reprezentarea piesei avea o valoare mai mult simbolica, constituind un omagiu adus cărturarului de excepție la hotarul dintre cele două secole.

Ultima încercare de punere in scena a dramei, despre care avem cunoştinţa, aparţine unei trupe de amatori din Braşov, care îl chema pe autor sâ ia parte la premiera din 27 februarie 1904.

Dar, suferind si dezinteresat de aproape tot ce-1 înconjura dupâ moartea celor doua lulii, B. P. Hasdeu se scuză câ nu poate participa.

VARIANTE

SIGLE:

Femeia. Schiţa dramatica in 5 acte. in voi.: B. P. Hasdeu, *Sarcasm şi idea! IS87-1S96. Ultimii nouă ani de literatură.* Editura Librăriei Socec. & Comp., Bucureşti, 1897', p. 86-145: A;

Domnita Rosanda. O schiţă dramatică in cinci acte, in „Familia", Pesta. IV, nr. 23. luni 1/13 iulie 1868, p. 267-271; nr. 24, 9/21 iulie 1868, p. 278-280; nr. 25. 17/29 iulie 1868, p. 290-292; nr. 29, 18/30 august 1868, p. 337-342; nr. 30, 26 august/7 septembrie 1868, p. 350-352; nr. 31. 3/15 septembrie 1868, p. 362-363; nr. 36, 1/13 octombrie 1868. p. 420-422; nr. 37. 21 octombrie/2 noiembrie 1868, p. 432: *B;*

Domniţa Rosanda. Schiţă dramatică in 5 acte, în *Calendarul României pre anul 1S71 de la Chrisl,* XIV. Librari editori G. Joanid & A. Spirescu, Tipografia Naţională. Bucureşti. 1S70. p. 65-96: C;

Femeia. Schiţă dramatică in 5 acte, în „Revistă i»ouâ", VII, nr. 10-11, iulie-august 1895, p. 367-390: *D.*

247

2-3 A. *D:* acte. Persoanele; *B.* Acte. Scumpei mele soţie, Julia Petriceicu Hajdeu, născută Falics de la Roşia Abrudului, dedic această mica încercare, scrisă din îndemnul său şi sub inspiraţiunea iubirii sale. B. P. H. Persoanele; C: acte, de B. Petriceiucu Hasdeu. «D. Hasdeu nu este din şcoala clasică. Se apropie mai mult de şcoala romantică. Se inspiră mai mult din Shakespeare şi Victor Hugo, decât din Racine şi Comeille. Cu toate acestea, Domnia sa ni se pare a constitui un gen aparte şi are o originalitate a sa proprie, care merită a fi studiată cu amânunturi.» C. Esarcu. *Alen.,* t. I, p. 328. Scumpei melc soţie Iulia dedic aceasta încercare, scrisă din îndemnul său şi sub inspiraţiunea iubirii sale.

248

2-3 A: fiia domnului moldovenesc Vasile Lupul; *B:* fiia lui Vasile Lupul, domnul Moldivei; C: fiia domnului moldovenesc Basiliu Lupul; D: fiica domnului moldovenesc Vasile Lupul; *4A, D:* principele Dimitrie Koributt; *B:* principele Dimitrie Coribut Wiszniewiecki; C: Principele Demetriu Koributt; 5A. C-D: Iui Vodă; 73: lui Vasile Lupul;

' Exemplarul de la Biblioteca Academiei Române, Cane rara, 1, 102026. cuprinde dedicaţia: „Dlui Eugeniu Voinescu. suvenire amicala, Hasdeu" şi a fosl donat de Florica Eug. Voincscu, n. G. Sion, in 1936. Volumul poarta ştampila Muzeului A1. Saint-Georges.

6A, C-D: casă; *B:* casa a domniţei Rosanda; *S-9A. D:* Falcă. Codreanu; *B-C.* Falca. Cârlan, Codreanu; *9. 19, 11 A, D:* Codreanu. Trandafir, Olimpiada; *B-C:* Codreanu, Olimpiada; *13 A, C-D:* băiat; *B:* baet; *16 A, D:* aprozi, călugări, cor de copile etc; *B:* aprozi etc. Actul; C: aprozi, etc. *18A, C-D:* II in; *B:* II se petrec. Epoca: mijlocul secolului XVII. Actul; *18 A, C-D:* princiar din; *B:* domnesc din; *19 A. D:* mănăstire: *B-C:* monastire; *19 A, B, D:* Moldovei. Actul I; *B:* Moldovei. Acţiunea se repoană la jumătatea secolului XVII Actul I;

249

3 A. D: fund, alta; 23: fund şi alta; r *7-p. 252. r. 20, A. D:* Safta *(singura, examinând florile aşezate pe etajere):* Flori si iarăşi flori! Domniţa mea s-ar potrivi mai bine sâ fie o fata de grădinar. *(Uitându-se impregiur.)* De nu m-ar auzi cineva... Măcar câ (D: altfel) eu o iubesc, zâu, o iubesc de mi-aş da sufletul pentru dânsa, dar orişicum - prea s-a întrecut cu gluma. Atâta dragoste pentru neşte ierburi! Toată ziulica mi se desfâtează cu aceste buruieni mirositoare, ba unele chiar fârâ miros, pe cari si le aduce de prim toate ţările lumii... Ce trai o sâ mai fie şi atunci (D: acela) când se va mărita? in loc sâ-şi dezmierde bârbâţelul (D: bărbatul), o să petreacă cu saduri şi răsaduri până ce i se va uri Si Iui. vai de dânsul, dupâ cum mi s-a urât mie. Dar ce vorbesc eu de bărbat?! Domniţa nici câ se gândeşte la una ca asta. *(Căpitanul Trandafir scoale capul prin crăpătura uşei).* Tot aşteaptă, pesemne, sâ-şi găsească un bărbat trandafir... Scena II. Safta şi Trandafir. Trandafir! *(intrând):* Vorbeşti despre mine şi eu mâ gândeam la d[umnea]ta. Asta se cheamă dragoste! Safta: Ba vorbeam despre Trandafir, şi am dat peste... Ti^dafir *(Întrerupând):* Peste borş cu ştir, - vorba românului. Fie şi aşa! Pe d[umnea]ta eu nu mâ supâr, orice mi-ar zice, orice mi-ai face, câ mi-ai prea căzut tronc la inimă... Safta: Fugi câ vine Domniţa... Trandafir: Aş! Am zărit-o plimbându-se pen grădină şi tot plccându-şi capul, când in dreapta, când în stânga. Se vede câ numără bobocii ce n-au înflorit incâ; şi fiindcă sîm cam mulţi, avem destulă vreme sâ vorbim in linişte. Adecă ce fel de linişte? Foc! Văpaie! Nu mai pot răbda şi pace bună! Uitat-ai tu că părinţii ne-au logodit de mici? Când, oare, Doamne şi sfinte Visarioane, va ajunge odatâ la cununie? Mâ tot mâi dintr-o zi pe alta. Safta *(întrerupând, cu aer de supărare):* Ai învăţat greceşte? Ha? Trandafir *(mânios)* Ce-mi pasă mie de greceşte sau turceşte?! Eu ştiu câ te iubesc româneşte. Sint român, eşti romănca. Nu sintem grecotei. Safta: Şi totuşi eu nu te voi lua până ce nu vei învăţa greceşte! Vreau sâ am un bărbat care sa aibă drum deschis la mărire, sâ poată fi în mila domnească, să ajungă la Divan... Trandafir: Doar sunt şi eu fecior de boier, nu liude printre (D: pintre) câlâraşi; ba încă sint boier de viţă veche. Au fost doi vornici mari în neamul meu. Sint ruda cu... Safta: Dar din tine nu se va alege nimic, câci nu ştii greceşte. *(încet.)* Uitat-ai câ avem domn pe... Trandafir: Vasile Vodă, ce-i zic Grecul. Şi ce are a face? Când un grec domneşte peste mii şi mii de mii de români, este lucru firesc ca el sâ se facă român, iar nu românii să se facă greci pentr-un pui de... fie de vrabie! Greceşte! greceşte! greceşte! Ian' lasâ-mâ-n pace cu greceasca la! Vrei cu orice preţ sâ fii... ingrecată? Safta: Eşti om pierdut! Dupâ ce nu ştii greceşte, apoi mai ai şi o gura sloboda... parcâ te văd ca mâine în puşcărie. Trandafir: O sâ mâ scape

spătarul Miiescu, câ ține mult la mine. E nepot al Mâriei sale, dar e român curat... Safta: Român-român, cu toate astea Stie grecește mai bine decât grecii... *(Speriați.)* **Se aude o ușă... Fugi iute! Vom mai vorbi alta dată... Trandafir** *(reirâgându-se spre ușa din dreapta):* **Sâ știi, Safto, câ nu te las o data cu capul! Sau tu vei fi a mea, ori eu al tâu, una din doua! și incâ fârâ grecește!** *(Iese.)* **Scena EH (B, C: Scena I) Safta** *(singura),* **apoi Miiescu** *(B, C:* **Safta, Miiescu): Mi-e drag băiatul; numai inimă; dar n-o sâ ajunsa niciodată boier mare... (fredonează): • j „ BapSăpi, 'o xo Bapââpt, Kai 'o .ou Bupoapiou ¸6v Kăpnov**

(B textul grecesc lipsește) **Miiescu** *(intrând)*

252

r. 20 - p. 253, r. S A, C, D: intrând cu un vas cu flori in mâna): **Grecește?... dar de unde ai invățat?... Safta** *(cu supărare):* **Doară nu degeaba slujesc la Curte, jupâne (C: giupâne) spălare. Am învățat de la alde d[umnea]voastrâ, boieri mari cu nume pământean și cu limba străină... Miiescu: Sâ schimbăm vorba.** *(Aparte.)* **Nu-mi vine la socoteala** *(Tare.)* **Unde-i** *(C:* **vorba. Unde-i) Domnița?;** *B: intrând prin ușa din dreapta):* **Ești singură. Sâftico? Unde-i domnița?**

253

r. 16-19 A, D: **cățeii! Nu ai ajuns, oare, la băieți, Sâftico? ori tot mai ești la flori? Safta: Atâta; B-C: cățeii. Safta: Atâta;** *22 A, D:* **și las;** *B-C:* **Lăsând;** *22-23 A, D:* **cheamă a fi om cumsecade, om de neam, om de Curte... Safta: Dar;** *B-C:* **cheamâ, Sâftico, a fi (B: un) om cum se cade. Safta: Dar**

254

2 A, D: **sînt;** *B-C:* **sunt;** *3 A, C-D:* **Așadar; B: Așadarâ;** *7-11 A, D:* **Moldovei! Safta: A! Miiescu: Mărturisește;** *B-C:* **Moldovei! Mărturisește;** *14 A,* **D: Adică; B-C: Adecă;** *14 A, D:* **biserica;** *B-C:* **besericâ;** *17 A, D:* **biserica;** *B-C:* **beserica 2J A,** *C-D:* **Miiescu: Cc; B: Miiescu (intrerupând-o): Ce; 23** *3A, D:* **boierule! Nu mâ mai încurca! Ce;** *B-C.* **boierule. Ce;**

255

5-6 A, D: **miroase** *(miroase floarea)* **da!; B-C: miroasă (apropie floarea de nas)... da;** *7 A, C-D:* **veazâ; B: veadâ;** *8-9 A, C-D.* **aprod la Curte;** *B:* **aprod de curte:** *9 A, C-D:* **nu-i; B: nu e;** *11-12 A, C-D:* **osia se unge din;** *B:* **osia e unsa din;** *17 A. C-D:* **mântrebi; B: mâ întrebi;** *19 A,* **D: sint;** *B-C.* **sum;** *21 A, C-D:* **n-are;** *B:* **nu are;** *21 A. C-D:* **nici marele; B: neci chiar Mâria sa marele;** *22 A,* **D: sâ pui; B-C: sâ spui;** *23 A, D: ca* **un;** *B-C: ca* **și un;** *26 A, C-D:* **inel; B: anei;** *26 A, D:* **ieftin în Italia; B-C: ieftin la Veneția;** *r 27 - p. 256, r. 3. A, D:* **știu... Safta** *(luând inelul):* **Acolo te-ai fâcut doftor, jupan spâtare? M[âria] s[a] Vodâ zice mereu că mai bun doftor ca dșumneațta nu se află in țara Moldovei... Miiescu: intr-o zi M[âria] s[a] sughița, și eu i-am spus sâ bea apă rece... Se vede câ de atunci mi-a ieșit numele dc mare doftor... Almintrea, daca te doare ceva pe tine. eu am un leac, eram sâ zic un ac pentru orice cojoc... Scena IV.** *Aceiași și un; B-C:* **știu; dar aice. Safto, la noi, nu-l iai nici cu o punga de galbeni. Scena H** *Tot aceia (C: Aceiași) și*

256

10 A, C-D: **Konbut; B: Coribul;** *10 A:* **M. S.; B: Mâria sa;** *C-D:* **M. sa;** *11 A:* **M. s.;** *B:* **Mâria sa; C: M. sa;** *14 A, C-D:* **Nimica, nimica;** *B:* **Nemica, nemica;** *16 A, D:* **Scena V;** *B-C:* **Scena DI;** *20 A, D:* **polecesc. Dumnezeu; B-C: polecesc, pe care Domnezeu;** *r. 21* **p. 257,** *r 1, A,* **D: inchipuiește-ți câ sunt două luni de zile de când eu il rog sâ-mi vânzâ calul sâu cel roib, și nu vrea sa mi-l vânzâ mie, mie care plătesc totdauna peșin, și drept dovadă ți-am dat arvuna, Sâftico!** *(Iese prin; B-C:* **inchipuiește-ți câ de doua lune (C: luni) de zale (C: zile) de cându-l tot rog (C: de când il rog) mereu sâ-mi (C: ca sâ-mi) vândă calul sâu cel roib, și nu vrea! Auzi! nu vrea sâ mi-l vândă mie, nepotului de domn... Ce obrăznicie!...** *(Dând Saftei anelul (C:* **inelul). Iatâ arvuna, Sâftico!** *(Iese (B: iute) prin)*

257

2 A, D: **in privirea;** *B-C:* **in considerarea;** *2 A, C-D:* **inelului;** *B:* **anelului;** *3 A, D:* **Scena VL B-C: Scena IV;** *4 A, B, D: Safta și Koribut (B:* **Coribut); C: Safta,** *Koribut; 6 A, D:* **Putea-voi sâ;** *B-C:* **Potea-voi (C: Putea-voi) oare sâ;** *8 A, C-D:* **distrasă; B: distractâ;** *9 A: U.S.; B:* **Mâria sa;** *C-D:* **M. sa;** *11-12 A. D: (așezându-se):* **Privește;** *B-C: (așezându-se):* **Un om ca mine poate sâ șeadâ, fârâ a fi poftit. Privești;** *12 A, C-D:* **cuconiță; B: coconită;** *16-17 A, D:* **Koribut** *(se uită; B-C:* **Coribut: Câteodată. Arata sâ văd. (Se** *uită; 19 A, C-D.* **de un; B: de a căpăta un;** *19 A, C-D: lanțul de pe; B:* **lanțul de** *aur de pe; 21 A, C-D:* **buzunarul; B: pozunarul;** *21-22 A, C-D:* **ți-o spun (C: spun) d-tale numai între patru; B: ți-o spui numai d-tale in patru;** *23 A, D:* **nici;** *B-C:* **neci;** *24 A:* **acestea;** *B-D:* **astea;** *24 A, C-D:* **inima; B: anima;** *25 A,* **C-O: câ n-am;** *B* **câci n-am**

258

10-11 A: **în adevăr, ne;** *B-D:* **în adevăr, ea ne;** *15 A, D:* **o cutezare;** *B-C:* **o mare cutezare;** *15 A, C-D:* **parte-ți a; B: parte-ți de a;** *18 A, C-D:* **sâ plec astăzi;** *B:* **sâ plec, trebuie sâ plec astăzi;** *23 A, C-D:* **zile; B: zile;** *27 A, D:* **nu sînt; B-C: nu sum**

259

3 A, C-D: **mai denainte; B: de mai nainte;** *4 A, C-D:* **nu-i;** *B:* **nu e;** *4-5 A:* **pentru o;** *B-D:* **pe o;** *5 A. C-D:* **vino și;** *B:* **vino, boierule prinț;** *9 A, C-D:* **spui; B: spun;** *9 A. C-D:* **imi pare; B: mi pare;** *12 A, D:* **niciodată;** *B-D:* **neciodatâ;** *12 A, C-D:* **inel;** *B:* **anei;** *13 A. D:* **sint străin;** *B-C:* **sum străin;** *9 A, D:* **sint alte;** *B-C:* **sunt alte;** *14 A:* **la ușâ; B-D: în ușâ;** *15 A,* **D: Scena VTJ;** *B-C:* **Scena V;** *13 A, C-D:* **își cam;** *B:* **și cam;** *19 A, D:*

buzunar; B: pozunar; C: bozunar; *22 A, D:* Scena VIU: *B-C:* Scena VI; *26 A, D:* unde-i; *B-C:* unde e

260

1 A, D: A adus-o... ba nu, n-a adus-o, ci a trimis-o M. tale; *B-C:* Le-a adus, ba nu, nu le-a adus, ci trimis Manei tale (C: M. tale); *7 A, D:* a trimis; *B-C:* le-a trimis; 7.4, *D:* a adus; *B-C:* lc-a adus; *10 A. D:* sini; B-C: sum; *10 A, D:* Nu pot; B-C: nu poci; *13 A, C-D:* din toată; B: in toată; *14 A:* orisicum; B-D: oricum; *15 A, C-D:* nimic; B ..nemic; *19 A, C-D:* zice; B: zâcc; 20 *A:* mi-a povestit; B-C: mi-a prevestit; *20-21 A. C-D:* aşa de; B: atât de; 2/ *A, D:* nu pot; B-C: nu poci; *10-11 A, C-D:* până cine şlie când; B: cine slie până când; *26 A, D:* Niciodată; B-C: neciodaiâ; *26 A, C-D:* inima; B: anima; *27 A, C-D:* auzi; B: auzi

261

2 A, C-D: oricât; B: orişicât; 3 A, C-D: Safto; B: Safta; 5 *A, C-D:* M. tale; B: Măriei tale; *5 A. C-D:* va fi dintr-o. B: va fi şi dintr-o; 6 .4, D: tânăr, frumos, viteaz; B-C: tânăr, viteaz; 20 A. C-D: M. ta; B: Mâna ta

262

S A, C-D: M. tale; B: Măriei tale; *11 A, C-D: sculându-se: B: scolându-se: 16 A. C-D:* imi; B: mi; *19 A,* D: Scena IX; B-C: Scena VH; 20 *A, C-D: Aceiaşi: B: Tot aceiaşi; 24-25 A, C-D:* bună, trebuie; B: bună, apoi trebuie; *25 A, C-D:* mai dinainte; B: de mai nainte

263

3 A, C-D: îmi; B: Mi; *3 A,* D: vesel; dar... ai venit; B-C: vesel; dar mi (C: imi) pare râu câ nu toata lumea poatea împărtăşi veselia d-tale. Ai venit; *6 A, D:* aşa... Te văd insa câ; B-C: aşa dar te văd câ; *6-13 A, D:* d-tale... Poale suferi... ştii câ sint cam doftor. Nu degeaba am o lunga batalama de la şcoala din Padova... Rosanda *(rece):* Te asigur câ nu sunt bolnava, jupâne spătare... Milescu: Fie! Cu atât mai bine... Eram; B-C: d-tale. Eram; *13 A, C-D:* te-ntreb; B: te întreb; *19 A, C-D:* roşind; B: roşând

264

3 A, C-D: Nu înţelegi; B: Nu vezi; 7 A, *C-D:* Dacâ-i aşa; B: Dacă e aşa; *12 A, C-D:* Ce-ai; B: Ce ai: *13* A, C-D: vătămat; B: stricat; *13-14 A, C-D:* bagi de seama; B: bagi seama; *16 A, D:* Scena X; B-C: Scena Vin

265

• *10 A, C-D:* îţi; B: ţi; *10 A, C-D:* inelul; *B:* anelul; *11 A, C-D:* câ-i; B: câ e; 75 A, *D:* sâ creadă; B-C: sâ afle; *16 A, D:* sfânt; B-C: sunt; *17 A, C-D:* oare, îţi; B: oare-ţi; /S A. D: frumuşică? şi ca sâ nu te îndoieşti, sunt gata; B-C: frumuşică (B: frumoşâcâ) cum se cade, şi drept dovadă, sum gata; *23 A, C-D:* inelul; B: anelul

266

1 A, D: Scena XI; B-C: Scena IX; *2* A, C-D: Aceiayi, *Koribut; B-C: Tot aceia şi Coribvt; 11 A. D:* un verişor ca; B-C: un văr primar ca; *13 A, D:* sint; B-C: sum; *14 A. D:* nimeni; *B-C.* nimine; 75 A. C-D: iacă; B: iată; 76 A, C-D: aştepta; B: sâ aştepte; 24 A, C-D: câ nu-mi vinzi calul: singurul; B: câ nu vrei sâ-mi vinzi calul d-tale cel roib, singurul

267

12 A, C-D: de ce nu: B: de ce oare nu; *19 A, D:* câ uneori caii; B-C: că câteodată caii; *21* A, D: ne-am; B-C: te-am: *21-22 A, C-D:* prinţule?... Sluga; B: prinţule? Acuma sluga

268

1 A. D: Scena XII; B-C: Scena X; *4 A, D:* de Păcală; B-C: de Pepelea; *11 A, C-D;* iaca; *B:* iată; *12 A, D:* Scena XHI; B-C: Scena XI; 26 A. C-D: grădinarului s-o; B: grădinarului ca s-o; *17 A. C-D:* care-mi; B: ce-mi; *20 A. C-D:* c-un; B: cu un; 27 A, C-*D: semn; B: semne*

269

2 A, D: erai aici (D: aice); B-C: ai fost aice; *5 A, C-D: era; B:* eram; 6-7 A: nu-mi aduceam; B-C: nu-mi mai aduceam; *10 A, D:* sint; B-C: sum; 73 A, D: nu te mai mâhni; B-C: nu te mâhni; *14 A, D:* se trec toate; B-C: se trece totul; *15 A, D:* sint; B-C: sunt; 7 7 A, C-D. sâ te; B: ca sâ te; 7 7 A, *C-D:* cea din urmă; B: cea după urmă; *21 A, C-D:* te-nţeleg; B: te înţeleg;

270

2 *A:* Mâ întrebi; B-D: Mâ mai întrebi; *2, 3 A, D:* Sint; B-C: Sunt; 3 A, C-D: ochi. în fiecare pas, în aer, dar; B: ochi, in mişcări, în fiecare pas dar; *5* A, *C-D:* inirnei; *B:* animei; 75 A, D: fiecare clipă; B-C: fiecare clipă; B-C: fiecare minută; 76 A, C-D: tine, trăind; B: tine, vâzându-te pe tine, trăind; *ÎS A, C-D:* îi *intinde; B:* i *inlinde; 20 A, D:* Scena XTV; B-C: Scena XJJ; 27 A, C-D. Ace/ajj, *Milescu; B: Tot aceia şi Milescu; 24 A;* prinţule; *B-D:* prinţule! *(Cortina se lasă)*

I

271

3 A, D: a cărui fațada; B-C: a căruia edificiu; 5 - p. 274. r 18 A. D: Scena I *Trandafir, Baibu, Falcă, Codreanu*

Barbu: De ce, oare, ne va fi chemat spătarul?

Trandafir: Desigur pentru nunta Domniței... *(Suspinând, aparte.)* Când, oare. îmi va veni si mie rândul cu Sâftica?

Falcă: Nunta Domniței!... Vezi, tocmai asta nu-mi place... incâ nu venetic pripăşit în țara Moldovei!

Codreanu: Mai încet, mâi Falca... Zidurile au şi ele urechi...

Trandafir: Ba sâ trăieşti, dragă Fâlcuţâ! Numai cu tine eu mâ mai împac. Tu nu te-ai grccit, nici te-ai turcit, nici le-ai polccit... Nu era destul, oare. câ pe domnița Măria a dat-o Vodă hurduz-burduz după un prinț de pe ceea lume? Tot o liftă străină...

Codreanu *(cu spaimă):* Tss!

Trandafir *(aprins):* Ei da! Lasâ-mâ sa strig că mâ doare! Toi o liftă străina trebuia sa aducă şi pentru domnița Rosanda...? Nu era bun logofătul Gheorghiţâ?... 1 se scurgeau ochii după Domnița! ş-apoi neam boieresc vechi, pământean din moşi-sirâmoşi...

Falcă: şi păcat! Mare păcat! Câ-i bună romănca Domnița! Seamănă in toate cu răposata domanâ, sâ-i fie țărâna uşoara... N-are nimic *(D:* nemic) grecesc de la tatâ-sâu!... Atâta românesc mai avem şi noi la Curte...

Trandafir: Ba şi varul Domniței, spătarul Miiescu. e bun român, n-ai ce-i zice! Cam glumeț, dar suflet românesc...

Barbu: O, cât despre spătar, sâ nu cuteze cineva sâ cârtească... Mi-a dat o doftorie de m-a scăpat de friguri...

Trandafir: M-aş jura câ ți-a dat-o in gluma.

Faică: Glumeşte şi el, ca sa uite de cele de plâns...

Scena II *Aceiaşi, Miiescu*

Miiescu (intrând): Sunteți aice? Bine...

Toți: Sâ trăieşti, jupâne spătare!

Miiescu: Am sâ vâ spui la fiecare câte o vorbă, şi acela, cum mâ va auzi, îndată sâ plece; apoi, cum va pleca, sâ spunâ şi el câte o vorbă la dorobanții sâi, şi aceia cum il vor auzi, indatâ şi ei sâ plece... Ați înțeles?

Trandafir: Ba n-am înțeles, jupâne spâtare. Sâ fie cu iertare...

Miiescu: Vrea sâ zică, voi. ceilalți trei, ați înțeles...

Barbu şi Codreanu: Am înțeles, jupâne spâtare.

Miiescu: Sunteți proşti. Mai bine m-a înțeles căpitanul Trandafir, de vreme ce zice verde câ nu m-a înțeles, câci nici eu nu prea înțeleg ceea ce am spus...

Falcă: Eram sâ zic şi eu, jupâne spâtare, câ nu înțeleg, dar...

Miiescu: Nu erai sigur daca înțelegi sau nu. Eşti pe jumătate prost, câpitane Falca.

Toți *(rânjind):* Sâ trăieşti, jupâne spătare!

Miiescu: îmi pare bine câ vâ vâd veseli, câ vâ găsisem aice prea posomorâți... ştiu de ce... dar mutrele voastre nu-mi plăceau, măcar câ... de!... aveți şi voi dreptate! Acuma ascultați. E nunta Măriei sale Domniței...

Trandafir *(cu entuziasm):* Buna noastră Domniță!

Miiescu.: Tu. căpitane; *B-C:* Scena I. *Miiescu, Barbu, Cârlanu, Falcă (B: şi) Codreanu. Miiescu:* Tu, câpitane; *19 A, C-D:* preasfinţitului; B: preasânțâtului; *21 A. C-D:* preasfinţitului: B: prea sânțâtului; *23-24 A, C-D:* preasfinţitului; B: preasânțâtului; *24 A, C-D:* zi-i; *B:* zâ-i;

275

2 A, C-D: Zi; B: zi; *2 A, D:* deşi se; *B-C:* măcar că se; *2-3 A, C-D:* ție-ți dau pe sama (C-D: seamă); B: țâie-ți dau pe scama; *3 A. C-D:* preasfinţitul; B: preasânțâtul; *3 A, C-D:* episcop de; B: vlădica de; *4 A, D:* Trandafne; B-C: Cârlane; *7 A. D:* încuibat pe la noi, sub domnia M. sale; B-C: pripăşit şi pe la noi. tocmai sub domnia Măriei sale; *8 A, D:* sa ştie cum; *B-C:* să ştii cum; *15-16 A. C-D:* Chezarie, Gazarie. Nazarie...; *B:* Chezaria, Gazaria, Nazaria; *9-10 A, D:* Trandafir: B-C: Cârlan; *12 A, D:* nunței. laşul; B-C: nunței Mâriei sale (C: M. Sale) Domniței, laşul; *15 A, C-D:* preasfinţitul; *B:* preasânțâtul; *17 A, D:* sfânt arabesc; B-C: sunt arapesc (C: arabesc); *ÎS A. D:* Trandafire; B-C: Cârlane; *18 A, C-D:* dorobanții tâi de-i fâ alai preasfinției sale... *(Trandafir se; B:* dorobanții de-i fâ alai preasânțâiei sale. Bine câ mi-ai adus aminte! *(Cârlan se; 20 A, D:* Scena IU; *B-C:* Scena II; *23 A. C-D:* catastiful; B: catastihul; *24 A. C-D:* buzunar; B: pozunar; *25 A. D: zi* de la; *B-C:* zi *(C:* zi) mertic de la; *26-27 A, D:* Odobeşti... cam puțin pentru un gâtlej de călugăr, o litra; *B-C:* Odobeşti. o litră; *28 A, D:* lemne... sunt friguroşi grecoteii!... o; *B-C:* lemne..., o

276

1-11 A, D: mei... păcat câ nu le dâ şi ovâz!... o legătura de ceapă, două cunune de usturoi... asta, pesemne, ca sâ nu miroase a tămâie... Sărmana țara Moldovei! Au dreptate căpitanii mei de li-s aşa de urâți veneticii. Trandafir, mai şcuț sama, i-ar mânca pe toți fripți, pârjoliți. între noi fie vorba, logofătul Gheorghiță a spus un mare adevăr, când a cutezat sâ zicâ verde lui Voda în fața Divanului: ..Măria ta, de nu vei scoate caprele din țară, vei pierde oile"... Scena IV. *Miiescu, Baibu; B-C.* mei... Scena IU. *Miiescu şi Barbu; 19 A, D:* mănăstirii; *B-C:* monastirii

277

7-14 A, D: amiezi? Baibu: Se vede că la greci n-a intrat incâ alba în sat... Miiescu *(zâmbind):* Ba poale câ n-a ieşit incâ alba din ietacul preasfinției sale. Scena V. *Aceiaşi, Falcă: B-C:* amiezi? Scena IV, Tot aceia *şi (C: Aceiaşi)* Falca; *17 A, D:* mănăstirii: *B:* monastirii; C: monastirei; i7A, D: sînt; *B-C:* sunt

278

5 A, C-D: Miiescu: Ce; B: Miiescu: Dec! Ce: *11-14 A. D:* grecii! Nu vrea sâ imparțâ cafeaua cu musafirii... Scena VI. *Aceiaşi; B-C:* grecii! Scena V. Tor aceia *şi (C: aceiaşi); 17A, C-D:* Mănăstirea; *B:* Monastirea; *22 A. D:* sculat; *B-C;* scolat

279

7-14 *A, D:* **Codreanu:** Se spală. **Milescu:** De păcate! **Scena** VTJ. *Aceiaşi, Trandafir.* **Trandafir** (intrând; B-C: **Codreanu:** Trage din narghilea. **Scena** VI. Tot aceia (C: *Aceiaşi şi Cârlan. Cârlan* (intrând); 18 *A, D:* mănăstirea; *B-C:* monastirea (C: monâstirea): 18 A. C-D: e; B: este; 18-19 A, *C-D:* mai denainte; B: de mai nainte; 20 A, D: Trandafir; B-C: Cârlan

280

3-4 A, D: cafea sau se spală... lan'; B-C: cafea, ori trage din narghilea... Ian'; 6 A. D: ca sâ; B-C: până sâ: *6-7* A, D: M. sa Vodă: ce-i de făcut cu preasfânta lene a preasfinţilor; B-C: Măria sa vodă, ce c de făcut ca preasuma lene a preasânţâlor; *S A, D:* **Scena** VTH; B-C: **Scena** VII; *10-11 A, D:* **Trandafir:** Vorba; B-C: Barbu: Vorba; *15 A, C-D:* zice zicâtoarea; B: zace zâcâtoarea; *16-18* A, C-D: Leahu-i vulpea / Turcu-i lupul / Rusu-i ursul: B: Leahu e vulpea, Turcu e lupul, Rusu e ursul; *21-22 A, D:* vacă. Falcă: Ian'; B-C: vaca! **Codreanu:** Aferim! Bine zaci, căpitane Barbule! s-apoi nu este de mirare, după ce vezi chiar pe Domniţa despreţuind pe boierii pământeni. Oare n-a vrut s-o ieie (C: ia) Gheorghiţâ logofătul? şi feciorul lui Bantas? şi Udriştea Munteanul?... Ai! ţi-ai găsit!... A respins, a înfruntat, a batjocorit pe toţi. şi mi se cunună astăzi cu acel afuristi venetic de prinţ polccesc, batâ-1 mama focului! Cârlan: Ian'; *23 A. D:* lupu-i: B-C: lupul e; *24 - p. 2S1. r 2 A. D:* Cum o mai drâgosleşte, dragosti-l-ar... vream sâ zic o vorbă marc. dar las-o, câ bun e Dumnezeu; Barbu: Aidcm; B-C: Cum se mai drâgostesc. drâgosti-i-ar... vream si zâc (C: sâ zic) şi eu o vorbă mare, dar lasă cî (C: câ) bun e (C: bunu-i) Dumnezeu! Falcă: De strâini o sâ ne piară ţărişoara, fraţilor! Haidem

281

1-9 A, D: aşteptăm pe jupanul spătar... Numai dânsul ne-a mai rămas sâ ne înveselească. **Codreanu** *(trist):* Ne-nveseleşte zicându-ne câ sintem proşti... **Trandafir:** şi are dreptate, câ dacă n-am fi proşti... (cu *furie):* Of, of, măicuţă, ce am mai face! *(Ies cu toţii.); B-C:* aşteptăm şi pe acel gură-cască de spătar... cică om mare, nepot domnesc, mânca-l-ar vârcolacii! Vai de procopseala cu care se tot făleşte! Toţi: Haidem! haidem *(ies); 10 A,* D: **Scena** DC; B-C: **Scena** VUI; 74 A, C-D: Nu in zadar; B: Nu insedar; *ÎS A, C-D:* nu mi-ai făcut nici; B: nu mi-ai făcut încă neci; *21 A:* sâ-ţi; B-D: sâ-mi; *22 A. C-D:* e; B: este; *22 A. C-D:* buzunar; B: posunariu

282

5 A. C-D: imi place; B: Mi place; *11 A, C-D:* îmi tot; B: mi tot; *12-14 A. C-D:* caftan. **Rosanda:** Vrea să zica este un cântec cu caftan?; B: caftan. **Rosanda:** Ha. ha! Cu alte cuvinte, prinţule, d-ta mi-ai făcut un cântec caftan?; *16* A, C-D: inima; B: animă; *18 A, C-D:* inimă; B: animă; *24 A, C-D:* inimă; B: animă

283

2 A, D: inimă; BC: anima; *3 A, D:* mâ simţesc; B-C: simţim (C: simt), *4 A. D:* las sâ; B-C: las ca să; *9 A, C-D:* inimă; B: animă; *17 A:* imi plac; B-D: îmi (B: mi) mai plac; *19 A, C-D:* îi; B: i; *19 A, C-D:* citeşte; B: citind; *27 A, C-D:* ţarâ de...; B: ţarâ...

284

1-2 A, *D:* **Scena X.** *Aceiaşi, Safta: B-C:* **Scena LX.** *Tot aceia şi Safta; 9 A, C-D:* M-ta; *B:* măria ta; *14 A, C-D:* M. sa; B: măria sa; *20 A.* D: sînt; B-C: sunt; *22 A. C-D:* ei robeau; B: ei ne robeau; *24 A. C-D:* ridicat ca să; B: rediciat sâ; *25 A, C-D.* vom invâţa; B: vom mai învăţa

285

2 A, C-D: sâ aibă: B: sâ aibe: 5 A, C-D: nimica; B: nemica; *7 A. C-D:* Să de3: B: Sâ deie; 7 A. C-D: nimica; B: nemica; *15 A. D:* Sunt; B-C: Sum; *18 A, C-D:* M. sa; B: măria sa

286

2 A, C-D: cu indignare; B: cu indignafiune; 5-8 A. D: cutezare! îmi vine sâ şi râz... ştii, Domniţă, că acest Timus se făleşte de a fi cel mai mare beţiv in toată ţara câzâcească... **Safta;** B-C: cutezare! **Safta;** 7 7-20 A, D: **Scena XI.** *Tot aceiaşi, Milescu.* N-ai; B-C: **Scena X.** *Tot aceia şi (C: aceiaşi) Milescu.* **Milescu:** Ha-ha-ha! N-ai; 20 A. C-D: Uitat-ai că; B: Uitat-ai. oare. câ; 20 A, C-D: e; B: este; 27 *A, C-D:* s-apoi M. sa; B: şi-apoi măria sa; *22 A, C-D:* ce era; B: ce a fost; *22 A, C-D:* nu-i; B: nu e

287

8-10 A, D: zău! Ne-ar fi afuristi patriarhul de la ţarigrad... Koribut; B-C: Zâu! **Coribut;** *15 A, C-D:* nu e; B: nu este; 75 A, *C-D:* Aşadar; B: Aşa dară; *16 A, D:* veni sâ; *B-C.* veni cu obrăznicie sâ; *16* A, C-D: M. sa Vodă sâ; B: măria sa sâ; *18 A, C-D:* sâ râspunzâ; B: sâ-i răspundă; *18 A, D:* sâ cheme pe toţi; B-C: sâ (B: sâ se) chieme toţi: *19-20 A, C-D:* ce-i de făcut şi ce-i; B: ce e de făcut şi ce e; *21 A, C-D:* M. ta; B: măria ta; *24 A, C-D:* nimica; B: nemica; *25 A, C-D:* M. sa; B: măria sa: *25 A, C-D:* îi zise; B: i zâse; *25 A, D:* mânie: eşti; *B-C:* mânie. Ce eşti; *28 A, D:* Vodă. o privire de şoim batâ-1 focul sâ-1 bată şi; B-C: vodă si; *29-30 A, C-D.* M. ta; B: Măria ta; *30 A, C-D:* M. ta; B: măria ta

288

13 A, C-D: îşi încreţi; B: şi-ncreţi; *13 A, C-D:* îşi încruntă; B: şi-ncruntâ; *18-19 A, D:* **Scena XII,** Aceiaşi, un; *B-C:* **Scena XI.** *Tot aceia şi (C: Aceiaşi)* un

289

1 A. C-D: **Scena X m (C: XII)** *Aceiaşi fără aprod; B:* **Scena XJJ.** *Tot aceia, fără de aprod; 7 A, C-D:* **Nunta-i;** *B:* **Nunta e;** *9 A, C-D:* **Aidem;** *B:* **Haidem;** *11 A. C-D:* **rămăsese;** *B:* **rămânea;** *14-15 A. C-D:* **Miiescu: O;** *B:* **Miiescu: Hm, o;** *15 A, D:* **A zis că;** *B-C:* **A zis atâta, câ;** *15 A, D:* **stau gata sâ;** *B-C:* **aşteaptă** *(C:* **stau) cu nerăbdare ca sâ**

290

4 **A,** *C-D;* **nimica:** *B:* **nemica;** *15 A. C-D:* **trebuie pentru; B: trebuie, oare. pentru;** *21 A,* **D: Peste... peste... apoi să-ţi spun drept: peste trei;** *B-C:* **peste trei**

291

3 A. C-D: **M. sa: B: măria sa;** *6 A, C-D: mâinile; B: manele; 7 A, D:* **Sărăcan de;** *B-C:* **Săraca de;** *7-11 A. D:* **muscal! Rosanda** *(către Koribut):* **Prinţule. te iubesc, dar tara mai pe sus de toate! Miiescu;** *B-C:* **slut! Miiescu;** *13 A. C-D:* **nu-i asa?; B: nu e aşa;** *16 A, C-D:* **domeresc;** *B:* **dumeresc;** *20 A. C-D:* **potopul;** *B:* **pojarul;** *23 A. C-D:* **dragoste, o;** *B:* **dragoste, pentru o;** *23 A. C-D:* **irecâtoare. o; B: trecătoare, pentru o;** *24 A, C-D:* **Blestemele;** *B:* **Blestemunle;** *26 A. C-D: lui Miiescu: B: câtrâ Miiescu; 27 A. D:* **câzâcesc...** *(se apucă); B-C:* **câzâcesc...** *(Către Coribut);* **Te-am iubit, prinţule, dar ţara mai pe sus de toate!** *(Se apucă; 29 A, D: Leşinată cade; B-C: leşină si cade*

292

1-4 A, **D: Scena** *XXV. Aceiaşi Trandafir. Trandafir.* **Cei patru;** *B-C:* **Scena XUI.** *Aceiaşi (B: Tot aceia şi) Căpitanul Cârlan.* **Cârlan: Câteşipatru: 4, p. 293, r. 1 A: biserică. Actul; B-D: biserică. Cortină se Iasâ. Actul**

293

1-3 A. **D: Actul m. Fuga (O; B: Actul DX (O; C: Actul DX Aa! -Oo! (o;** *7 A, C-D: Safta, Rosanda;* **B:** *Safta şi Rosanda; 9 A, C-D:* **inimioara;** *B:* **animioara;** *13 A. D:* **sufăr!... Mult!; B-C: sufăr!... Mult sufăr!...** *18 A, C-D:* **sufăr, dar; B: sufăr, sufăr Dumnezeu ştie cum, dar**

294

/ A. C-D: **nimica pe lângâ suferinţele; B: nimica in olâiurare cu suferinţele:** *S A. D:* **meu cu... cu,.., bieţii;** *B-C:* **meu tu Timus; 9.4,** *C-D:* **ii; B: i;** *13-14 A, C-D:* **a ajuns sâ nu se mai poată; B: a ajuns a nu se mai putea;** *17 A, C-D:* **ş-apoi;** *B:* **şi apoi;** *18-19 A. C-D:* **avut ea un; avut aceasta ţara un;** *20 A, C-D:* **nimic; B: nimica**

295

2 A.D: **sint;** *B-C:* **sunt;** *31 A, C-D:* **d-o; B: de o;** *8 A, C-D:* **începe;** *B:* **începu;** *9 A. C-D:* **cântece, străine; B: cântece, cântece slrâine;** *15 - p. 296, r. 5 A, D:* **Mare. Safta. Glasul meu, Domniţă, nu mai răsună cum răsuna altădată, la noi acasâ. M-a amuţii străinătatea. Dar Mâria ta ai uitat câ aseară au sosit din Moldova, după porunca Măriei tale, o ceata de căluşeii de la Suceava... Rosanda** *(iute):* **A! Bine câ mi-ai adus aminte! Ce bucurie! Cheamâ-i. Safto! Cheamâ-i îndată! Safta** *(deschizând uşa):* **Ei sint aci de demult... Aşteaptă porunca...** *(Intră câluşerii.)* **Scena D.** *Aceiaşi, Căluşerii (Câluşerii execută un dani voinicesc; apoi unul cântă* **pe** *..Ştefan Vodă"* **şi ceilalţi repetă în cor: „Saltă, ţara mea!" Ştefan, Ştefan;** *B-C:* **Mare.** *Safta (cântă):* **Ştefan, Ştefan;** *29 A. C-D:* **imi sare: B: mi-sare;** *34 - p. 297. r. 4 A:* **mea!** *(Căluşerii* **se retrag) Scena DX Rosanda** *(sculându-se)* **Acum; B-C mea! Rosanda** *(sculându-se)* **Acum;** *D:* **mea** *(Câluşerii se retrag).* **Rosanda** *(sculându-se)* **Acum**

297

S .4. **C-D: adorm, sâ visez, nu; B: adorm, sâ visez., sâ visez, nu;** *9-10 A:* **Scena IV.** *Aceiaşi, un cazac. B:* **Scena D.** *Tot aceia şi un cazac; C:* **Scena 13.** *Aceiaşi, un cazac; D:* **Scena DX** *Aceiaşi, un cazac; 13 A, C-D:* **Safta; B: Safta;** *20 A, C-D: stângă)* **A!; B:** *stânga)*

298

1 A: **Scena V; B-C: Scena DI;** *D:* **Scena IV;** *11 A:* **Scena VI; B-C: Scena IV; D: Scena V;** *15 A, C-D:* **de-aţi; B: d-aţi;** *19 A:* **Scena VD; B-C: Scena V;** *D:* **Scena VI**

299

3-5 A, **D: cazace!** *(aparte).* **Nu cumva căpitanul Trandafir? Cazacul;** *B-C:* **cazace! Cazacul;** *6 A. D:* **ştiu ce ai ori ce n-ai?„. Safta;** *B-C:* **ştiu dacă ai sau dacă n-ai? Nu e treaba mea...;** *11 A.D:* **Safto;** *B-C:* **Safta;** *13 A:* **Scena VEI;** *B-C:* **Scena VI;** *D: Scena* **VK;** *17 A. C-D:* **Lungu-i; B; lungu-e;** *20 A, C-D:* **Nu-i;** *B:* **Nu e;** *22-23 A:* **Scena DC. Safta,** *Cazacul; B-C:* **Scena VD.** *Safta, Cazacul; D:* **Scena VBX Safta,** *Cazacul; 25 A, D:* **sâ plece;** *B-C:* **sâ meargă;** *19 A, C-D:* **intre! Mi; B: intre, cazace! Lasâ-1 sâ intre! Mi**

300

10A: **ScenaX;** *B-C:* **Scena VEI;** *D:* **Scena DC;** *// A, C-D:* **armean, cu; B: armean, şi;** *15 A.* **D: nimeni': B-C: nimene (C: nimeni), Sâftica (C:** *Sâftico); 17 A. C-D:* **Doamne! Cum; B: Doamne! Cum te-ai schimbai, cum**

301

4-5 A. C-D: Koribut. Numai; *B:* Koribut: Dec! numai; *5 A. D:* Safta. Acest; *B-C:* Safto. câci dentâi, acest; *SA,* D: moldoveneste: *B-C* româneşte; *SA:* Aşadar; *B-D:* A sa dară; *14-15 A. C-D:* zile a putut sâ-nveţe sărmana copilă, ce vrea; B: zale sărmana copilă a putut sâ înveţe ce vrea; *23 - p. 302, r. 1 A, D:* prinţ, mai cu samă când e beat. ceea ce t se întâmplă foarte des... Koribut. *B-C:* prinţ. Koribut

302

2 A, C-D: mai presus; B: mai pe sus; *3-4 A, C-D:* işi mai aduce ea aminte; *B:* situai aduce ea oare aminte; *6-7 A. D:* nimica. Când i-o amintesc eu... nu răspunde: *B-C:* nimica. Sc întâmpla ca sâ-i amintesc cu... nu răspunde...; *S* A, *D:* poate sâ fie un semn bun, dar poate sâ fie şi; *B-C:* poate fi un semn prea bun. dar pote fi şi; *9-10 A. D:* când il uita sau când il iubeşte; *B-C:* când nu-1 *(B:* mai) iubeşte deloc, ori atunci *(B:* aiunce) când l-iubeşte (C: il iubeşte); *12 A,* D: nu sini; *B-C:* nu sum; *22 A. C-D:* mâ face sâ: *B:* ma (ace ca sâ; *25* A, *C-D:* dar; B: dară; *26 A, C-D:* se întoarcă; B: se-nloarcâ

303

3 A, C-D: nu-i; *B:* nu c; *3-4* A, *C-D:* vânătoare? Departe?; *B:* vânătoare? e departe'.' *4 A, C-D:* unde-i; B: unde c; *11 A. CD:* Lasâ-mâ s-o; B: Fâ-mâ s-o; *11 A:* clipa aceasta; *B-D:* minutul acesta; *16 A, C-D:* Sâ-i; B: Lasâ-mâ sâ-i

304

1-2 A: Scena XI. *Safta, Rosanda: B-C:* Scena DC. *Safta (B: şi) Rosanda; D:* Scena X. *Safta, Rosanda; 10 A, C-D:* emoţiune; B: emoţie; *16 A, C-D:* îl mai; *B:* lu-mai; *19 A, D:* mult ca oricând!; B: mult decât totdauna!; *21 A, C-D:* ce a; B: ce el a; *23 A: pune mâna; B-D: punând mâna*

305

6 A, D: sâ nu nâdâjduiascâ; *B-C:* sâ nu mai nâdâjduiascâ; 7 A, *D:* Sînt; *B-C:* sum; *8-9 A:* Scena XII. *Aceiaşi, Milescu; B-C:* Scena X *Tot* aceia *şi (C: Aceiaşi) Milescu: D:* Scena XI. *Aceiaşi, Milescu; 3 A, D:* lipsii! Sâ nu; *B-C:* lipsit! Auzât-aţi. mâ rog. lipsa de creştere! Sâ nu; *13-14 A, D:* eu!... Bine; *B-C:* eu, eu nepot de domn! eu văr cu... Bine; *21 A. C-D:* Sâftico; B: Sâftica

306

5 A, D: Sănătos, foarte sănătos, sănătos ca tunul, *B-C:* Sunt sănătoşi, foarte sănătoşi, sănătoşi ca tunul; *7-S A, D:* sânâtatea, M. s. Vodă nu se plânge; *B-C:* sânâtatea, nici mâria sa Vodă. nici măria sa doamna nu se plâng; 7-S A. *D:* luse. Eu i-am spus sâ bea un păhăruţ de rachiu după masă. Mitropolitul Varlaam i-a pus la piept; *B-C:* tusa. dar i-a trecut, punându-şi la piept; *1 1-23 A, D:* Macarie... Tuşea i-a trecut. De dolioria mea sau de degetul Suntului Prohirie. nu şiiu. Trebuie să fie una din două... *Rosanda:* Tot faci pe doftor[ul], Milescule? *Milescu:* şi nu fac râu. câci in ziua de astăzi Moldova are mai multă trebuinţă de doftori decât de ostaşi. E cam bolnavă ţara întreaga. *Rosanda (speriau)* Bolnavă? *Milescu:* Nimicuri; *B-C:* Macarie... Sunt insa alte lucruri, amărăciuni mai mărunte. Rosanda *(speriaţi):* Amărăciuni? Milescu: Nemicuri: *25 A. D:* indrepteze; B-C: indreple

307

2-3 A. C-D: M. sale; B: măriei sale; *4-5 A. C-D:* Rosanda: Nu: *B:* Rosanda *(apucându-1 de mâna):* Nu: *7 A, C-D:* inimă: 73: animă; *9-14 A. C-D:* uite... Safta *(Întrerupând)* Că M. Sa Vodă n-a vrut sâ-1 aibă ginere... Milescu: Fie si aşa! Ei bine; *B:* uite că mâria sa Vodă n-a vrut sâ-1 aibe ginere. Ei bine: *20 A, C-D:* Rakotzi: *B:* Racoţi: *21-22 A. D:* răsturna pe M. sa Vodă si se; *B-C:* răsturnă, ca o slugă necredincioasă, pe Măria (C: M.) sa Vodă. stâpânu-sâu

308

6 A. C-D: M. sa; 73: mâria sa; *7 A, C-D:* ii adâpa; B: i indopa; *8 A. C-D:* ii; 73: i: *12 A. C-D:* M. sale: 73: măriei sale; *12 A, C-D:* inima; 73: anima; *12 A. C-D:* sâ fie; 73: sâ mai fie; 73 A. D: sint; 73-C: sunt: *14 A, C-D:* înconjoară: 73: incungiura: *14 A. C-D:* dar; *B:* dară; *14* A. C-D: în loc sâ; 73: in loc ca sâ; *15 A. C-D:* cât putea; *B:* câ: ce putea: *ÎS A. C-D:* M. sa: 73: mâria sa: *ÎS A. C-D:* câ-i: 73: câ e; *19 A.* D: ce i le spuneau; 73-C: ce-i spuneau; *25* A. *C-D:* Unde-i: 73: Unde c; *28 A, D:* boierii, toţi câţi; *B-C:* boierii, câţi; *29 A.* D: credinţa noastră boierească; 73: Credinţa boerească

309

4 A, C-D: dumitale; 73: d-tale; *8-10* A, D: voştri? Milescu: Fireşte! Păruială frăţească... Rosanda: Ruşine: 73-C: voştri? *Milescu:* Ha-ha! fireşte! Frate cu frate, dar brânza e pe bani! Rosanda: Ruşâne (C: Ruşine); 73 A. C-D: inimă; 73: animă: *23 A, C-*D: zicea Miron; 73: zicea răposatul Miron

310

3 A, *C-D:* Unde-i; 73: Unde e; *5-6 A, C-D:* Timus! Nu căuta pe Timus! Nu supune; 73: Timus! Nu supune; *12 A. D:* divan, jumătate; B-C: divan, pe jumătate; *14* A. D: sini: B-C: sum; *16 A. D:* slujba; B-C: datoria; *17-18 A.* D: bine... Nu-i nemica. Un mic leşin. Stropeşte-o cu putină apă rece... Eu merg; B-C: bine; (B: iar) eu merg; *20-21 A:* Scena XIII. *Rosanda, Safta; B-C:* Scena XI. *Rosanda (B:* şi) *Safta; D:* Scena XH. *Rosanda, Safta*

311

2 A. D: sunt hotărâtâ; *B-C:* sum hotărâta (C: otârâtâ); *15 A, C-D:* inii voi; *B:* Mi voi; *15-16 A, C-D:* datoria mea câtrâ tară, datoria; *B:* datoria câtrâ ţara mea, datoria; *16 A. D:* sfânta; *B-C:* sumă; *16 A, C-D:* nimic; *B:* nemic; *16 A, C-D:* face să mi; *B:* face ca sa-mi; *21 A, C-D:* d-a se; *B:* de a se; *22 A. D:* sunt; *B-C:* sum

312

I A, D: mănăstirea nu-i; *B-C:* monastirea nu c (C: nu-i); *1-20 A. D:* stăpâna ia a plecat cu Miiescu la tata... Safta: Dar jupanul spătar nu pleacă. El va vorbi... Rosanda *(gânditoare):* A$a e... Atunci... atunci spune lui Timus ca ai vâzut aici pe prinţul Koributt... ca nu ştii ce s-a fâcut cu mine... Lasă sâ creazâ câ eu am fugit cu prinţul... l_3Sâ sa aibâ dreptul de a mâ dispreţui. Cu atât mai bine! Va fi din parte-mi o nouă jertfă şi mai mare pentru a scăpa Moldova... Dar timpul trece... Safta *(plângând); B-C:* stăpâna ta a fugii, a dispărut fârâ veste; apoi vei pleca cu Miiescu la tata... Tatei sâ nu-i spui nimica *(B:* nemicâ), dar mumei mele *(B:* mele, bietei mume mele) spunc-i. Sâftico, câ fiicâ-sa s-a făcut maică intr-o ţară depărtată... Nu plânge, Safto! Traiul monastiiei, oare, nu va fi mai dulce decât viaţa cu Timus? Safta *(plângând); 21 A. D:* nu sint; *B-C:* nu sum: *25 A. D:* suni; *B-C:* sum; *25 A, C-D:* Aidem; *B:* Haidem; *26 - p. 313, r. 5 A. D: din stânga).* Actai IV. Nici acum! *Decorul* ca *in actul II.* Scena L *Miiescu, Barbu, Băiatul mut, Safta: B-C: din stânga).* Scena XII. *(B: Coributt (tot în costum armean) si băietul cu marfa In spinare)* Coribut: (intrând prin uşa din fund): S-a domolit cazacul dindatâ (C: dendaia) ce-i luci o pungă. Dar unde eşti, Sâftico? *(Priveşte cu mirare in toate părţile, apoi se apropie de fereastră si se uită in grădină. Băietul (C: băiatul) rămâne lângă uşâ).* Scena XIU Tot *aceia şi (C: Aceiaşi, Miiescu).* Miiescu *(intrând iute prin uşa din fund).* Mâine, verişoarâ. plecăm cu toţii la Moldova. Am vorbit cu Timus... (*Văzând pe băiet):* Bre! Dar d-ia ce cauţi pe aice *(C:* aci): *(Zărindpe Coributt. care intoarce capul de la fereaslâ (C: fereastră)):* Aa! Coribut *(cu confuzie):* Oo! *(Cortina se lasă).* Actul IV *(C:* Nici acum!). *O cameră in citadela Sucevei. Păreţii de piatră nespoită. Ferestre (C: Ferestre) cu fiare. O uşâ in fund si una la dreapta.* Scena I. *Miiescu, Barbu, bătul cel mut şi Safta*

313

9 A. C-D: leahul; *B:* leşul; *9-10 A, C-D:* il vezi; *B:* Iu-vezi; *11 A, C-D:* cetăţii. îl iau din scurt, degeaba; *B:* cetăţii, ca şi când aştepta pe cineva. L-apuc. l-întreb, l-iau din scurt, dejaba!; *16 A, D:* ţidulă vreun meşteşug; *B-C:* şidula (C: ţidulâ) şi un meşteşug; *17 A. C-D:* moldovenii; *B:* românii; *20 A, C-D:* vâzut-o altul?; *B:* vâzut-o, oare. altul?

314

8 A, C-D: nepreţuit! A şti; *B:* nepreţuit. Căpitan! A şti; *8 A, C-D:* numai celora (C: acelora) de la; *B:* numai pentru cei de la; *18 A. C-D;* îl cunosc; *B:* Lu-cunosc; *19 A. C-D:* nu-i; *B:* nu e; *21 A. C-D:* s-o; *B:* şi *o; 24 A. D:* poruncești; *B-C:* poruncìţi; *26 A. C-D:* Unde-i; *B:* Unde e

315

3 A. C-D: obicei cu Gheorghiţâ; *B:* obicei, cu oamenii lui Gheorghiţâ: *6 A. C-D:* ori aştemem; *B:* ori câ aştemem: *15 A. C-D: Safta, Miiescu; B: Safta şi Miiescu; 25 A. C-D:* vezi câ: *B:* vezi tu singură câ: *21 A. C-D:* De-abia: *B:* D-abia; *24 A. D:* mănăstire; *B-C:* monastire

316

3-4 A. C-D: sâ n-o fi; *B:* sâ nu o fi: *4-6 A. D:* Iui! Miiescu: Dar ascultă: *B-C:* lui! Miiescu: Ce vrei?! După ce era sâ mâ ucidă chiar pe mine. măcar câ n-am fericirea dc a fi nevasta lui! Dar asculta; *16-17 A. C-D:* crez eu; tu vei fi ştiind; *B:* cred eu; tu trebuie s-o fi ştiind; *19 A. C-D: Aceiaşi Rosanda; B: Tot aceia şi Rosanda; 24 A, C-D:* îţi trimite: fl: ţi tramiie

317

5 A. C-D: îl scrisese; *B:* L-scrisese: *11 A. C-D:* Nu; *B:* Ba nu: *12 A, C-D:* inima; *B:* anima: *16 A, C-D:* aproapelui sâu şi: *B:* aproapelui! şi; *ÎS A. C-D:* dodatâ; *B:* de odată: *19 A, C-D:* mult pentru o sărmana: *B:* mult pentru o femeie: este prea mult pcmru o sărmană: *20 A. C-D:* s-apoi; *B:* şi apoi:

318

4 A. D: mâ îngrijeşte, câci; *B-C:* îngrijeşte!... ea mâ îngrijeşte câci; *4-5 A. D:* este spinul, nu-1 simţi când intră, dar te doare când il smulgi; *B-C:* este ca spinul; nu simţi când intra, te doare când l-smulgi; *10 A. C-D:* inima; *B:* anima; *10 A. C-D:* este sfâşiata; *B:* e sfâşiată; *12 A, C-D:* inima; *B:* anima; *13 A, C-D:* îşi află; *B:* şi-aflâ; *13-14 A, C-D:* îşi găseşte o umbră; *B:* şi-gâseşte un echo; *14 A, C-D:* îmi aduce; *B:* mi-aduce; *16 A, C-D:* văpaie mare: *B:* durere mare; *18 A. C-D:* primejdii; *B:* pericle; *20 A. C-D:* mea, unde fraţii; *B: mea.* în care fraţii: *25 A. C-D:* sâ nu o răscumpere; *B:* sâ nu o poată răscumpăra; *29 A. C-D:* iţi mulţumesc; *B:* ţi-mulţumesc; *29-30 A. D:* mângâiere. O mică lumânare goneşte întunerceul dintr-o mare odaie. Aşa este. Voi; *B:* mângâiere. Voi

319

1-4 A. D: veni-va? Aprinde-se-va şi pentru mine acea mica lumânare'.' Safta: Va veni. scumpa; *B-C:* veni-\a? Safta: Va veni, va veni. scumpa; *6 A. C-D:* ce-i; *B:* ce c: *7 A. D: Aceiaşi, Trandafir, B-C: Tot aceia si (C: Aceiaşi), Codreanu; 8 A, D:* Trandafir: *B-C:* Codreanu: *14 A.* D: Trandafir.' *B-C:* Codreanu; *1 7-18 A, D:* Rosanda: Vorbeşte:

B-C: **Rosanda** *(liniştită):* Vorbeşte; *ÎS A, D:* sint; *B-C:* sum; *19 A, D:* Trandafir; *B-C:* Codreanu; *20 A. C-D:* M. ta; *B:* mâria ta; *21 A. D:* si-i cam anevoie; *B-C:* şt-e cam cu anevoie; *22 A. C-D:* M. sa; *B:* mâria sa; *23 A. D:* spâtarc. sâ iei; *B-C:* spâtare. ca sâ iai

320

2 A, C-D: Grăbeşte, vere; *B:* Grăbeşte, grăbeşte, vere; 5-4, D: ş-apoi nici noi ăştia nu suntem; *B-C:* şi-apoi (C: ş-apoi) nevi noi nu simeni; *6 A, C-D:* Aidcm; *B:* Haidem; *6-20 A,* D: căpitane! **Trandafir** *(aparte lui Milescu):* Păcatul cel mare este că hatmanul e beat... Milescu: inamic, Trandatirc! Rosanda şi Safta: Sâ vâ ajute Dumnezeu! Trandafir *(Saftci, care-i însoţeşte până la uşă):* Sâ ştii, Safto, că voi muri, dar tot nu voi învăţa greceşte! Scena V. *Rosanda, Safta.* Rosanda *(îngenunchind); B-C:* căpitane... Codreanu *(cu entuziasm)* Haidem! Lupta e nunta, moariea e mireasă! *Milescu:* Ha, ha! O mireasă cam urâta, dar n-ai încotro! *(Ies amândoi.)* Scena V. *Rosanda şi Safta.* Amândouă: Sâ vâ ajute Dumnezeu! Rosanda *(Îngenunchind); 22 A, C-D:* Fâcâtorule [al] cerului; B: Facâlorule al cerului; *26 A:* pentru ţarâ. indurâ-te: *B-D:* pentru ţara mea. indurâ-ie

321

2-3 A, C-D: zboare de-asupra; *B:* zboare pe dasupra; *3 A, C-D:* mine. toate; B: mine. voi toate; *6 A, C-D: sunetul; B: sonul; 12-14 A,* D: săi *(in fundul gradinei defilează o ceată, cu Milescu in frunte, cântând); B-C:* săi. Glasuri din (C: d-) afară (cântând); *24-25 A. D:* v-apâraţi!... Rosanda *(cu; B-C:* v-apâraţi! *(Se repetă depânandu-se)* Rosanda *(cu; 27 A,* D: Aşa zice; *B-C:* Aşa spune

322

2 A, C-D: Mie nu-mi; B: Mie... mie nu-mi; *9 - p. 323, r. 5 A, D:* Sâftico... Safta: ţii scrisoarea in mâna fârâ s-o citeşti?... Rosanda: Dar dacă va fi de la dânsul.,. Safta: Şi chiar sâ fie: omul primeşte scrisori de la oricine... O scrisoare nu se poate respinge până ce nu ştii ce cuprinde... *(Aparte.)* Eu una ştiu câ mie mi-ar plăcea sâ ştiu toate scrisorile din lume. Rosanda *(deschizând scrisoarea):* Tu mâ ispiteşti, Safto... Safta: Dacâ-i aşa. lasâ-ma s-o citesc eu. Domniţă... Rosanda *(aruncă o privire asupra scrisarii):* Slova prinţului. Safta: Apoi dac-ai început, sfârşeşte dară. Rosanda *(dupâ ce a citit).* Prinţul este; B-C: Sâftica... *(Deschide scrisoarea):* slova prinţului; Safta: Apoi dacă ai început, sfârşeşte, dara! Câte nu mai citeşte omul! Rosanda *(aruncând o căutătură asupra scrisorii):* Prinţul este

323

6 A, *C-D:* lupta cu; B: lupta... lupta cu; 7 A, C-D: prinţul! Mi; B: prinţul! Timus e prea viteaz! o sâ piară prinţul! Mi; 9 A, C-D: îl iubeşti; B: L-iubeşti; *11 A, C-D:* il iubesc; B: L-iubesc; *11 A.D:* cu atât mai mult. cu cât se; B: cu atâl mai mult, cu cât mai mult se; C: cu atâta, cu cât se; *12 A-B. D:* mine si inire dânsul; C: mine si dânsul; *16 A, C-D:* Dar atunci... va: B: Dar atunci... atunci va; *ÎS A. C-D: alergări, strigate: B: alergări şi strisâte: 21 A. C-D: Aceiaşi, Milescu; B: Tot aceia şi Milescu; 24 A, C-D:* pe care îi; B: pe carc-i

324

5-6 A. D: frunte. Numai de nu s-ar poticni, fiind beat... Rosanda; B-C: frunte. Rosanda: *9* A. *C-D:* era; B: eram; *14 A. D:* făcut cu tata?; *B-C:* făcut cu mania, cu tata?; *16 A. C-D:* M. sa; B: Mâria sa; *20-22 A. D:* Dumnezeule! Milescu: Iată: *B-C:* Dumnezeul meu! Milescu: Cât priveşte pe doamna, ani trimis pe căpitanul *Cârlan,* cu o ceata de dorobanţi, ca s-o apere împotriva obrăzniciei mujicilor... Iatâ:

7-11 .4. C-D: fund. Intra Koribut. in armură de fier. urmat de patru ostaşi, care aduc pe o scândura cadavrul lui Timus. Scena VII. *Aceiaşi, Koribut, ostaşi;* B: fund). Scena VTI. *Tot aceia şi Coribut. in armura de fier. urmat de patru ostaşi, care aduc pe scândură cadavru! lui Timus:* 13 A. *C-D:* (îşi acoperă: *B:* (si- acopere; 15 .4. C-D: *(lui Milescu): B: (catră Milescu);* 16 A. *D:* sîntem: *B-C:* suntem; 18 .4. *C-D:* imi şade; B: Mi-şade; *22-23* A. *C-D: pun jos cadavru! şi ies;* B: depun *jos cadavru!. Ostaşii ies.*

326

2 A. C-D: Aceiaşi, fără ostaşi; B: Tot aceia, afară de ostaşi; 6-4 A. C-D: niciodată cămaşa de fier... A se fereca atât de bine. nu e un semn de vitejie... Koribut; B: niciodată o cămaşă de fier. Coribut; *10 A, C-D:* eşti a mea. Domniţă; B: eşti liberă, domniţa: *15 A, C-D:* prinţule. Acum; B: prinţule! Am avut un soţ, am avut un copil: acum; *16 A. D:* Sint; B-C: Sum; 77 A, *C-D:* meu. Sunt (C: Sum); B: meu. Neci chiar lacrimele şi bucuriile, de azi înainte, nu mai sunt ale mele, pnnţule. Sum

327

12-16 .4. D: lângă soţul meu! *(Înaintează catrâ cadravrul lui Timus, şi Îngenunchează).* Koribut *(cu disperare):* Nici acum! (D: *Cortina se lasă); B-C:* lângă cadavrul soţului meu! *(Cortina se laşa)*

32S

/ 2 A. D: Actul V. COPILAŞn (O: *B:* Actul V. (O: C: Actul V. PÂRCĂLABII. *(O: 5 A. D:* mănăstire; *B:* monaslire; C: monâstire; 5 A, *C-D: Olimpiada, Maica; B: Olimpiada şi Maica;*

329

4 A, C-D: Mănăstirea; *B:* Monastirea; *8 A, C-D:* îi phe; *B:* I plac; *11 A, C-D:* S-apoi; *B:* şi apoi; *11-12 A, C-D:* de pe ceea; *B:* după cea; *12 A, D:* pildă, a făcut; *B-C:* pildă, zice câ vrea să facă; *12 A, C, D:* mănăstire; *B:* monastire; *17 A, D:* vegherea, mai; *B-C:* vegherea, apoi sâ mai

330

10 A, D: sînt; *B-C:* sunt; *12 A, C-D: d-afară; B:* din afara; *17 A, C-D:* beat; *B:* bat; *18 A, C-D:* Latri; *B:* Latră; *19 A, C-D:* Câ; *B:* câ; *20 A, C-D:* Alelei; *B:* Aleleu

331

7 A: Aceiaşi, Petre; D: Tot aceiaşi Petre; B-C: Aceleaşi, Petre; 21 A, C-D: nimic, *B:* nemic; *21 A, D:* Dar sâ taci; *B-C:* Dar taci; *22 A, C-D:* nimănui; *B:* nimârui

332

2-4 A, C-D: Domniţa? Pefre: O vom; *B:* domniţa? Petre: Habar n-ai! Nu i se va face nici un râu!... O vom; *6 A, D:* mai limpede; *B-C:* mai dezgheţat; *10 A, C-D: Olimpiada, Eulampia; B: Olimpiada şiEulampia; 14 A, C-D:* Nimic... Mâne; *B;* Nemica... Mi-a spus câ mâne; *16 A, D:* şoptit el atâta; *B-C:* şoptit atâta; *18 A, C-D:* Aidem; *B:* Haidem

333

2 A, C-D: Rosanda, Safta; *B:* Rosanda şi Safta; *6 A, C-D:* D-zeu; *B:* Dumnezeu; 7 *A, D:* ce-i fuseseră; *B-C:* ce i-au fost; *11 A, D:* ele de atâta; *B-C:* ele atâta;'J4 *A, C-D:* ş-apoi; *B:* şi-apâi; *25 - p. 334, r. 18 A, D:* Domniţă, in locul acelui îngeraş, nu ţi-ai adus, oare, zece copile romănce, pentru ca sâ le creşti aci sub ochii Măriei tale? Rosanda: O, da! zece floricele, pe care abia le pot deosebi de florile din grădiniţa mea... Safta: Dar ele vorbesc, simţesc, te binecuvântează... Rosanda: Le-am luat mici; le voi da ţării mari, învăţate a iubi ţara, a se jertfi pentru ţară, a pune ţara mai pre sus de toate... Safta: Şi la rândul lor, când le va veni timpul, vor creşte copiii lor pentru iubirea ţărei... Rosanda: Dar ce fac acum puişorii mei? Safta: Dacă vrei sâ-i aduc...? Scena V. Aceiaşi. *(D: Aceleaşi) Eulampia; B-C:* domniţa. Rosanda: De n-ar fi florile, n-aş mai avea ce iubi pe faţa pământului; şi iubirea pentru mine este viaţa. Mi-trebuie sâ iubesc ceva. Safto! Scena V. *Tot aceia şi* (C: *Aceleaşi), Eulampia*

335

2 A, D: Aceiaşi (D: Aceleaşi), TrandaGr; B-C: Tot aceia şi *(C: Aceleaşi), Barbu; 3 A, D: Trandafir; B-C: Barbu; 4-9 A,* D: M. ta! Safta *(aparte)* Trandafirul meu de altădată

a cam îmbătrânit. Rosanda: Bine ai; *B:* măria ta! Rosanda: Bine ai; C: M. Ta! Rosanda: Bine-ai; *10 A. D:* Trandafir; *B-C:* Barbu; *11 A, C-D:* M. ta; *B:* mâria ta; *13-16 A. D:* sfârşi. Jupanul spătar, voinic ca totdauna, a ştiut sâ se ia bine şi cu noua domnie. A ajuns mâna dreapta a Măriei sale. Nu ştiu insa cât va ţine. Se zice; *B-C:* sfârşi. Se zice; *17 A, C-D:* M. tale; *B:* măriei tale; *20-23 A, D: ar* fi! *(Aparte.)* Trandafirul meu e tot slobod la gură. Nu s-a schimbat câtu-i negru supt unghie... Rosanda: Alta ce se; *B-C:* ar fi! Barbu: Va fi şi asta, mai ştii! *Rosanda:* Altfel ce se; *23 A. D: Trandafir; B-C: Barbu; 24 A, C-D:* M. ta; *B:* măria ta; *24 A, C-D:* nu pot; *B:* nu poci; *25 A, C-D:* M. ta; *B:* măria ta

336

1-2 A, D: gândului, câci peste o zi va pleca şi el intr-acoace. Nu-i vina; *B-C:* gândului, dar (C: şi) nu e (C nu-i) vina; *3 A. C-D:* pe; *B:* pre; *5 A, C-D.* se aude; *B:* auzi; 7.4, *D:*Trandafir;*B-C:*Baibu; *8A, C-D:* ce-i; *B:* ce e; ii ,4, D: punga; mi-ar; *B-C:* punga; mi-au luat chiar căciula, mi-ar; *12 A. C-D: rureatca cismei; A; B: tureacul cismei)* şi a; *17 A. C-D.* răspuns; *B:* răspunsul; *18 A. D:* Trandafir; *B-C:* Barbu; *19 A. C-D:* Mulţamim M. tale; *B:* Mulţianim măriei tale; *19-20 A. D.* spus ca sâ aştept răspunsul: *B-C:* spus sâ aştept râspunsu (C: răspunsul); *21-24 A, D:* acolo. Dacă voi mai sta. ma tem sâ nu întâlnesc in drum pe jupanul spătar, şi arunci am pâţit-o... Safta: Dar iţi va; *B-C:* acolo. Safta: Dar ţi-va (C: iţi va); *25-28 A,* D; Trandafir *(aparte) A* prins milă de mine sărmana Sâftica. Cam târziu! *(Tare.)* Sâ fie atâta grije; *B-C: Barbu:* Să fie atâta grija *(C: grije)*

337

2 A, B, D: manile *(B:* manele) Măriei tale; C: manele M. Tale; *5 A, D: Trandafir; B-C: Barbu; 7-9 A, D:* căpitane (*// insoleşte pana la uşa).* TOTdafir: Asta-i; *B-C:* câpitane! Barbu: Numai asta e; *9-11 A, D.* noastră! *(incet)* Tot te mai gândeşti, Sâftico, la mine? Nici până acum n-am învăţat greceşte *(iese); B-C:* noastră! *(iese); 13 A. C-D: Rosanda, Safta; B: Rosanda şi Safta; 16 A, C-D: d-afară; B:* din afară; *18 A. C-D:* O rumpe ş-o duce; *B:* Rumpe şi o duce; *19-20 A, C-D: Corul (d-afară): B: Corul din afară; 25 A, C-D:* îmi tremură; *B:* Mi tremura

338

2 A, C-D: Omu-i o scânteie; *B:* Omul e scânteia; *11 A:* Dar mult şi mai slabâ-i frageda femeie; *B:* Dar mult mai gingaşă o slaba femeie; *C-D:* Dar e şi mai slabă fraseda femeie! *17 A, C-D:* îţi scriu; *B:* ţi-scriu; *ISA, C-D:* ţi-oi; *B:* ţi-voi; *18 A.* Cred, căpitanul; *B-D.* Cred câ căpitanul; *18-19 A, D:* Trandafir, *B-C:* 23 A, D: Prinţul este aice; B, C: Prinţul c aici; *24 A, C-D:* il uitasem; *B:* l-uitasem; *26 A, C-D:* mâ iubeşte; *B:* mâ mai iubeşte; *26-27 A, C-D:* îl iubesc; *B:* L-iubesc; *29 A, C-D;* Domniţă; *B:* Dar, domniţa;

339

4 A, C-D: inimii; B: animei; *SA, D:* sint; *B-C:* sum; *11 A, C-D:* inimii; *B:* animei; /7 A, C-D: gaia sa arunce; B: gala a arunca;

340

1 A, D: dragostea cea călcata; B-C: dragostea călcată; *3 A, D:* tu. câ; *B-C.* tu. Safto. ca; *3 A, C-D:* pot lupta; B: poci lupta; 4 /A, C-D: pot birui; B: poci birui; *8 A, D:* şi pare; B-C: şi se pare; *35 A, D:* ce o ochise; B-C: ce ochise; 10 *A, D:* şi pare; B-C: şi se pare; *10-11 A, D:* şi pare; B-C: şi se pare; *11 A, C-D:* in ajun; B: în ajunul; *12 A.* D: liniştită (sc *lasă jos, căzând In apatie); B-C:* liniştită!; *14 A, C-D: Aceleaşi, Eulampia; B: Tot aceia şi Eulampia; 16 - p. 341 r. 1 A, D:* stariţâ! **Rosanda** *(repetând maşinal):* Stanţă... **Eulampia:** Soborul te aşteaptă in biserică... **Rosanda** *(maşinal):* Biserică... **Eulampia:** Dar cşii; B-C: stariţâ! Soborul te aşteaptă in biserică... Dar eşti

341

5 A, D: **Rosanda** *(tresărind):* Sint; B-C: **Rosanda:** Sum; 7.4. D: Mâ sperii; B: Mâ spariu; B: Mă sparii;

342

2 A, C-D: lâsat?... Ce-ţi; B: lăsat?... te-a lăsat?... Ce-ţi; *9A,t>.* atâta, femeie!; B-C: atâta!... Nici atâta, femeio!; *13 A, C-D: Aceleaşi, Olimpiada; B: Tot aceia şi Olimpiada: 16 A, D:* sint; B-C: sunt; *16 A, C-D:* mănăstirii; B: monastirii; *20 A, D:* Sint hoţii! Sintem; B-C: Sunt hoţii!... Suntem;

343

2 A, C-D: Olimpiado; B: Olimpiada; *5 A, C-D:* maicelor, pentru Dumnezeu; B: maicelor!... Temeţi-vâ de pedeapsa lui Dumnezeu; *7-9 A, C-D:* Olimpiado! Koribut *(d-afarâ):* Rosando!; B: Olimpiada! *(Din afară se aude glasul lui Koribut strigând: Rosando! 12 A, C-D: Aceiaşi, Koribut; B: Tot aceia şi Koribut; 20 A, C-D:* Opreşte-te! Domniţa; B: Opreşte-te, Boierule preinţ! Domniţa; *21-22 A, D:* Koribut; Ea; B-C: Koribut: Toate sunt degeaba (B: dejaba); Ea;

344

5-6 A, D: Aceiaşi, Milescu, urmat de Trandafir, Falcă şi Barbu, B: Tot aceia şi Milescu; C: Aceiaşi, Milescu; 10 A, D: prinţule!; B-C: prinţule! Eşti oprit în numele domniţie!; *13 A, D:* sint; *B-C:* sunt; *14 A,* D: pace!... Eu iubesc; B-C: pace!... Eu voiesc a fi fericită!... Eu iubesc; *14 A, C-D:* îl iubesc; B: L-iubesc; 75 .4. D: sint; *B-C:* sum; 20 *A. C-D:* vino[-ţi] in; B: vino-ţi in; *22 - p. 345. r. 1 A. D:* mea! *(Aparte)* Sâ-nccrc... Poale s-o scape copilitele... *(Iese iute.)* **Rosanda** *(cu privirea pierdută in spa;iu, tot zâmbind):* Tu n-ai murit, copilaşul meu... Tu dormi... Ts! ts! sâ nu-l deşteptaţi; Koribut;

345

3 A. C-D: nu-i a mea; *B:* nu a mea; *10-11 A. C-D:* **Rosanda** *(zâmbind): B:* **Rosanda**; *15 A, C-D:* inimă; B: animă; *19 - p. 346, r 24 A, D:* Iubitoare... **Koribut** (cu *disperare):* Cântecul meu!... O... aceasta e prea mult! Iubit de dânsa, s-o văz nebună!... nebuna!... *(Printr-o mişcare repede işi înfige pumnalul in piept şi cade mort.)* **Milescu:** Mişelul! El nu ştia să sufere, pe când această femeie, acest înger, numai eu ştiu cât de cumplite i-au fost chinurile sale, şi totuşi ea le-a răbdat bărbăteşte. Bărbăteşte? Nu! Niciodată bărbatul nu poate urca la înălţimea femeii! A pârâsit-o mintea, mintea a pârâsit-o. da! însă nu inima! **Scena XIJ** *Aceiaşi, Fetiţele intrând cu Safta (cântă):*

Copilaşii tâi te cheamă.
Mamă. mama!
Tu a noastră eşti!
Fie-ţi viata iot senină,
şi-ntre raze de lumina
Sâ trâieşti,
Dându-ne cu mâna plina
Cugetele româneşti...
Copilaşii tâi te cheamă,
Mamâ. mama!...

Rosanda *(începând a reveni in sine):* Copilaşii mei...
Milescu: Cerul se îndură. Nebunia trece...
Fetiţele *(cântă):*

Copilaşii tâi ie cheamă.
Mamă. mama!...

Rosanda *(cu duioşie):* Veniţi! Veniţi; B-C: **Scena XJJ.** Tot aceia şi (C: *Aceiaşi)* Barbu. **Barbu:** Au sosit pârcălabii de la Neamţ *(Cortina se lasă (C:* cade))

(I. O.)

DIN PERIODICE

RĂPOSATUL POSTELMC

Scrisă, după toate probabilităţile, la sfârşitul anului 1861 - începutul anului 1862. „tragedia istorică într-un act" *Răposatul postelnic* apare în paginile revistei ..Din Moldova", nr. 6, 1862, p. 81-92, la rubrica „Literatura", sub semnătura *B. P. H.-u.* de unde o reproducem.

Conceputa ca o replică la adresa dramaturgiei minore de la acea oră din spaţiul românesc si ca un posibil model de urmat (a se vedea afirmaţiile din ampla *Introducere* cc prcmergc textul propriu-zis al piesei), „tragedia istorică" a părut contemporanilor prea modernă, dacă nu chiar excentrică, iar autorului i se va fi părut - peste ani - prea tranşant experimentală.

Fapt este că piesa nu a fost niciodată reprezentată scenic şi, ceea ce este mai curios, nici republicata, rămânând îngropată până de curând în colecţia revistei „Din Moldova" („Lumina"). Textul tragediei, inexplicabil masacrat de către editor, a apărut intr-o formă lipsită dc orice rigoare ştiinţifica în volumul B. P. Hasdeu, *Teatru,* ediţie ingrijita şi un *Cuvânt înainte* de Constantin Cubleşan, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 31-54.

(10.)

ISTORIA MODERNĂ A PATRIOŢILOR ROMÂNI

Dialog satiric publicat în hebdomadarul hasdeian, „România", Iaşi, an. I, nr. 4. 9 decembrie 1858, p. 24-27.

***Agaftanghelul* sau *Agatanghel,* invocat de personajele Gurluescu şi Urechescu - un fel de „apocalips politic" al unui călugăr bizantin care ar fi trăit în secolul al XIII-lea la Messina, în Sicilia. Cartea, un soi de *Nostradamus* în limba greacă, a început sâ pătrundă la români in epoca fanariota. B. P. Hasdeu dâ următoarele explicaţii în *Etymologicum Magnum Romaniae:* „Noi cunoaştem trei ediţiuni româneşti ale «Chrismilor» lui Agatanghel: 1. Iaşi, 1818; 2. Bucureşti, 1838; 3. Iaşi, 1850. în Bucureşti s-a tipărit şi greceşte la 1838 în tipografia răposatului Heliade... Puţine galimatii în lume sunt mai galimatii decât acest Agatanghel!" (lomul I, Bucureşti, 1886, p. 490).**

(S. I.)

COALIŢIUNEA

Apăruta in periodicul bucureştean al lui B. P. Hasdeu, „Aghiuţă", an. I. nr. 1,3 noiembrie 1863, p. 3-5, semnat *...n...o...u.*

Subtitlul, *Un mister politic in câteva scene,* lămureşte natura lucrării dramatice a autorului, cuvântul „mister" trimiţând atât la cunoscuta specie medievala, cât şi la mişcârile subterane ale opoziţiei din timpul guvernării Kogâlniceanu, sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza.

Numele personajelor sunt porecle ale unor personalităţi reale ale epocii (Berlicoco este, de pilda, C. A. Rosetti. Beizade - Dimitrie A. Ghica).

(S. 1)

VOTUL UNIVERSAL

Sceneta „oscenâ" (joc de cuvinte: *obscenâ/oscenă)* publicata in săptămânalul satiric, *Aghiuţă,* an. I, nr. 4. 24 noiembrie 1S63, p. 25-27. Semnată *...n...o...u.*

Satira „dramatizată" a unui aspect al luptei politice, votul universal, în care se confruntau partida Kogâlniceanu şi opoziţia formată din ciocoi şi câteva reviste acolite: „Reforma". „Independenţa". Autorul nu scapâ ocazia sâ sublinieze rolul duplicitar al lui C. A. Rosetti (Berlicoco). B. P. Hasdeu ducea, in aceşti ani. ca sprijinitor al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, o campanie susţinută împotriva redactorului „Românului". Mai târziu, optica sa se va schimba, ajungând sâ colaboreze la jurnalul lui C. A. Rosetti.

(S. I.)

CONSTRÂNGEREA CORPORALĂ

Sceneta publicata în revista „Aghiuţă", an. 1. nr. 7. 15 decembrie 1863. p. 49-51. Semnata *...n...o...u.*

O improvizaţie dramatica, nu fără anumite reuşite in înfăţişarea moravurilor de epoca. Relevam folosirea cuvântului învechit „nahl": a plaţi cu naht = a *plăti* cu bani gheaţa.

(S. I.)

NEVIOLABILITATEA DOMICILIULUI ŞI ASIGURAREA LIBERTĂŢII PERSONALE

Sceneta publicată în revista „Aghiuţă", an. 1, nr. 8, 22 decembrie 1863. p. 57-58.

(S. 1.)

DIALOGUL MINŢII CU CAMERA

Publicat in revista lui B. P. Hasdeu, „Aghiuţă", an. II. nr. 16. 27 februarie 1864. p. 121-122. Semnat *Hâjdeu.*

Cu acest dialog, B. P. Hasdeu încheia seria pamfletelor dramatizate inspirate din lucrările parlamentului Principatelor Unite.

tS. I.)

O CONVERSARE

Şarja la adresa „Junimii" şi în special a conducătorilor „Convorbirilor literar", Titu Maiorcscu şi Iacob Negruzzi - cu care se afla tocmai intr-o vie dispută literară (a se vedea, intre altele, articolul *Un rămăşag*, publicat în „Columna lui Traian", I, nr. 30 (92), 11 august 1871, reprodus chiar în paginile „Familiei", Vii, nr. 31. 13 august 1871, p. 368) - apare in revista „Familia" din Oradea, VII. nr. 30, 25 iulie-6 august 1871, la rubrica „Salon", p. 356-357, semnată: ***Hasdeu,*** de unde se reproduce.

(I. O.)

ADDENDA

ТРН ХЕННХА Н ТРМ НТ^ВЕСТЫ

TREI MIRI ŞI TREI MIRESE

în Arhiva B. R Hasdeu de la Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Academiei române, se păstrează in mapa a V-a, sub numărul de manuscris 31, un caiei de formai mare. cartonat, cu file albe scrise cu cerneală neagră, dar uneori şi cu creionul. Pare un caiet de şcolar, dai cu însemnări extragimnaziale in limba rusă. Tânărul B. P. Hasdeu va fi dovedit o precocitate creativă excepţională din moment ce paginile in discuţie sunt pline cu proiecte, fragmente sau opeie finite, de genuri diferite: poezie, proză, dramă, tragedie, vodevil. însemnări cu caracter istoric, filologic, folcloristic.

în acest cadni miscelaneu, se află - între filele 20 şi 43 - piesa de teatru într-un act ***Trei miri si trei mirese,*** subintitulată „vodevil". Este singura compunere dramatică cât de căi încheiată, deşi cupletele muzicale - asa-zisele „cânticele" din tradiţia vodevilului românesc - sum scrise la sfârşit. Ele poarta insa indicaţia introducerii lor în scena, asifel incât întregul text capătă o structură închegată şi piesa are un final. Ne mira astăzi lăsarea lui la o parte, de către Eufrosina Dvoicenco. in volumul ei din 1936, unde. in materie de teatru se opreşte numai la fragmente sau proiecte.[1] Probabil, realitatea manuscrisului sâ li descurajat pe distinsa cercetătoare, deoarece. într-adevăr, grafia are un caracter aproape stenografie, cu dese ştersături şi adăugiri înghesuite printre rânduri. Meritul descifrării şi traducerii paginilor în discuţie - aparent imposibil de abordat - revine harnicei noastre colaboratoare Natalia Protopopescu. care ne-a dat posibilitatea să stabilim un text important, mărturie a primelor încercări literare ale lui B. P. Hasdeu. Pe alocuri, vodevilul pune probleme de alegere a unor replici, de ordonare a cupletelor în versuri şi chiar de întregire a frazei cu ceea ce autorul însuşi a şters şi nu a mai completat. Bineînţeles, toate aceste operaţii obişnuite de editor, le-am notat foarte clar. pentru a d3 cititorului imaginea adevărată a stării de elaborare a manuscrisului.

în ceea ce priveşte conţinutul. ***Trei miri si trei mirese*** ilustrează cu prisosinţă genul: comic facil, o acţiune artificios încărcată şi cu o vagă intenţie moralizatoare. Acţiunea s-ar putea rezuma in modul următor: tânărul ofiţer de cavalerie, Evgheni Ivanovici Grodeski este solicitat de prietenul său, Serghei Mihailovici Dobreakov - „gras şi greoi" - sâ convingă pe tânăra de 16 ani. Sofia, de dragostea lui. Dar ofiţerul de cavalerie se indrâgosteşte el de proaspăta absolventă de pension şi amândoi pun la cale căsătoria lui Dobreakov cu mătuşa Sofiei, „fata bătrâna" Agafia Afanasievna. Dupâ multe peripeţii, in care un rol important au şi cei doi servitori, Petruşa si Nataşa, lotul se termină cu... trei miri (Grodeski, Dobreakov. Petruşa) şi trei mirese (Sofia. Agafia si

[1] *începuturile **literare ale lui B. P. Hasdeu.*** Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură si Arta. 1936. De altfel, de-a lungul anilor, vodevilul lui Hasdeu a fost semnalat de N. Romanenko in cunoscutele sale studii, precum şi de colega Despina Spireanu, in cadrul unei dezbateri la Institutul de Istorie şi Teorie literară „G. Calinescu".

Nataşa). Cupletele - uneori nu îndeajuns de articulate acţiunii - au rolul de a sublinia nota moralizatoare, prin aparteuri cu publicul despre soţii încornoraţi, despre căsătoriile de dragul banilor sau despre prietenia înşelată. încântătoarea Sofia spune, într-un cântecel, încă înainte de a cuceri pe Evgheni, câ pentru femei e un fleac sâ-şi înşele bărbatul, deci este evidenta o temă obişnuită a speciei, care dă chiar titlul unui prim vodevil de V. Alecsandri: *înşelătorul înşelai.* Agafia Afanasievna este o Caliopi Busuioc de mai târziu, din *Muza de la Burdujeni* de Costache Negruzzi. Dar incitaţia putea sâ-i vină tânărului autor şi din literatura rusă sau polonă cu care B. P. Hasdeu era în contact in anii începuturilor. în Rusia, vodevilul se dezvolta ca gen în primele decenii ale secolului al XIX-lea, fiind ilustrat de nume precum A. I. Pisarev, D. T. Lenski şi chiar de marele scriitor Griboedov.[1] Dar chiar în caietul în care Hasdeu îşi scrie compunerea, există o filă cu cărţile poloneze de care se interesa sau pe care le avea în bibliotecă, listă de unde nu lipsesc şi nume de dramaturgi. Aşa, de pildă, este prezent Jozef Korzeniowski, autor printre altele al comediei *Panna mezatka (Domnişoara măritată).*[2] însă peste toate acestea se afla voga Teatrului de Vodevil din Paris, căruia i se puseseră bazele in 1792, stimulând condeiele unor Barre, Rodet, Scribe ş. a. De altfel, trupele franceze de varieteu circulau în aceasta zonft fârâ oprelişti. înainte de înfiriparea teatrului românesc şi de succesul lui Millo in *Chiriţa* lui V. Alecsandri, trupa Foureau - de pildă - îşi inaugurează prima stagiune la Iaşi, in 4 decembrie 1832. Sunt aduse echipe şi din alte părţi, cum se întâmplă în 1837 cu o trupă franceză de la Odessa care rămâne în Moldova o întreagă stagiune. în felul acesta, gustul public pentru vodevil este câştigat, cum se exprimă plastic Costache Negruzzi intr-o scrisoare către Gheorghe Asachi din 1838: „n-am mai vrut sâ vedem nici Pierrot, nici Arlechin, nici pasul numit *nec plus ultra;* am cerut vodevile".[3] Acestei mode i se supune şi B. P. Hasdeu încercând sâ adapteze teme de largă circulaţie, ţinându-se foarte aproape de modelele epocii. Intr-un caiet de mai târziu, cu exlrase diverse, am întâlnit conspectat şi un vodevil în 2 acte, din 1855. de Dumilrescu, J.: *Smărăndiţa sau fata pândarului*.*

Vodevilul *Trei miri şi trei mirese* nu este datat, ca de altfel toate compunerile din caietul intitulat de autor pe prima filă, parţial deteriorată: *„Excerpta, Analecta, Marginalia ad Res Daco-Romanas spectantia. Volumen* 4". Doar intr-o scrisoare adresată unei personalităţi locale se spune câ avea 14 ani şi câ era elev în clasa a IV-a a Gimnaziului regional din Chişinău. Dar conceptul epistolei se aflâ la finele caietului şi înseamnă câ tot ce scrisese înainte, peste cincizeci de file, inclusiv vodevilul de faţă, fusese creat la o vârsta incredibilă, în anul 1850 sau mai devreme! Pe de altă parte, începutul unui alt vodevil *K\j)ăimjx-j;i«t oipiiucpi, {Ofiţerul cuirasier)* ne sugerează câ însemnările din caiet ar putea fi mai târzii, din vremea când autorul român slujea ca husar in armata rusă. Alte

[1] Vezi culegerile Orapu |>v<ii,mi no.iciiit.Ti.. 1819-1849, Moscova, 1937 şi P\.JJ.TIM imiciiM.il,, Moscova, 1959.

[2] Vezi şi I. C. Chiţimia, *B. P. Hasdeu* - studiu introductiv la ediţia *Ioan Vodă cel Cumplit,* Craiova, Ed. Scrisul românesc, 1942, f. LXXVI şi urm.

[3] Apud Ioan Massoff. *Teatrul românesc,* Bucureşti, E.P.L., 1961, p. 217.

[4] BAR, Arh. B. P. Hasdeu, Mapa IV, ms. 4.

dovezi însă vin sâ ne confirme câ avem de-a face cu un caiet de şcolar. Un proiect de piesă este intitulat *Mmt, ni\iwt:in< ra (Răzbunarea unui licean),* iar în cuprinsul vodevilului *Trei miri şi trei mirese.* la filele 28[r] si 29[v]. intre scenele VII şi VIII. acţiunea este întreruptă pentru a face loc la două pagini de exerciţii algebrice gimnaziale.

Chiar dacă precocitatea tânărului Hasdeu ne înspăimântă prin varietatea preocupărilor, vastitatea proiectelor (o proză istorică *Arbure* urma să aibă 20 de capitole) şi prin îndrăzneala abordării tuturor speciilor genului dramatic, trebuie sâ constatam ca incercările sale sunt totuşi mimări ale unor maeştri care îl impresionau pe tânărul învăţăcel.

Remarcabil rămâne faptul câ B. P. Hasdeu, aflat la confluenţa mai multor culturi, se interesa în mod sistematic - in atmosfera prielnica a familiei - de mersul literaturii române cu ale cârei cerinţe încerca sâ-şi acorde propria creaţie. Aproape toate proiectele de piese de teatru (dintre care 3 vodeviluri „dacoromâne") din caietul 31 au notat ca loc al acţiunii „Moldova" sau „Tâtâraşi. Moldova". Iar între aceleaşi file, gimnazistul B. P. Hasdeu nota, fârâ tăgadă, în poezia *Sunt român:*

Pe români, din inima şi suflet
Ii iubesc ca pe fraţi. Pentru români
Sunt gata sâ mâ jertfesc.
Cu braţul, cu mintea şi cu sufletul
Fi-va o iubire sfântă,

înclinaţia pentru teatru, preponderentă în manuscrisul pe care l-am prezentat, marele nostru scriitor o vedea în ascendenţa familiei sale. El vorbea astfel, in 1890. de irâsâmn. precum „gust special pentru teatru", „caracter vesel" şi „poanta satirică", pe care le-ar li moştenit de la bunicul Tadeu Hasdeu, perpetuate apoi in personalitatea fiicei sale lulta[1].

(S.I.)

[1] Cf. *Atavisme* in *Oeuvres postumes de Iulie P. Hasdeu. Chevalene.* Paris. Librairie Hachette. 1890, p. 281.

CUPRINS

DRAMATURGIA

DIN VOLUME

DIN PERIODICE

ADDENDA